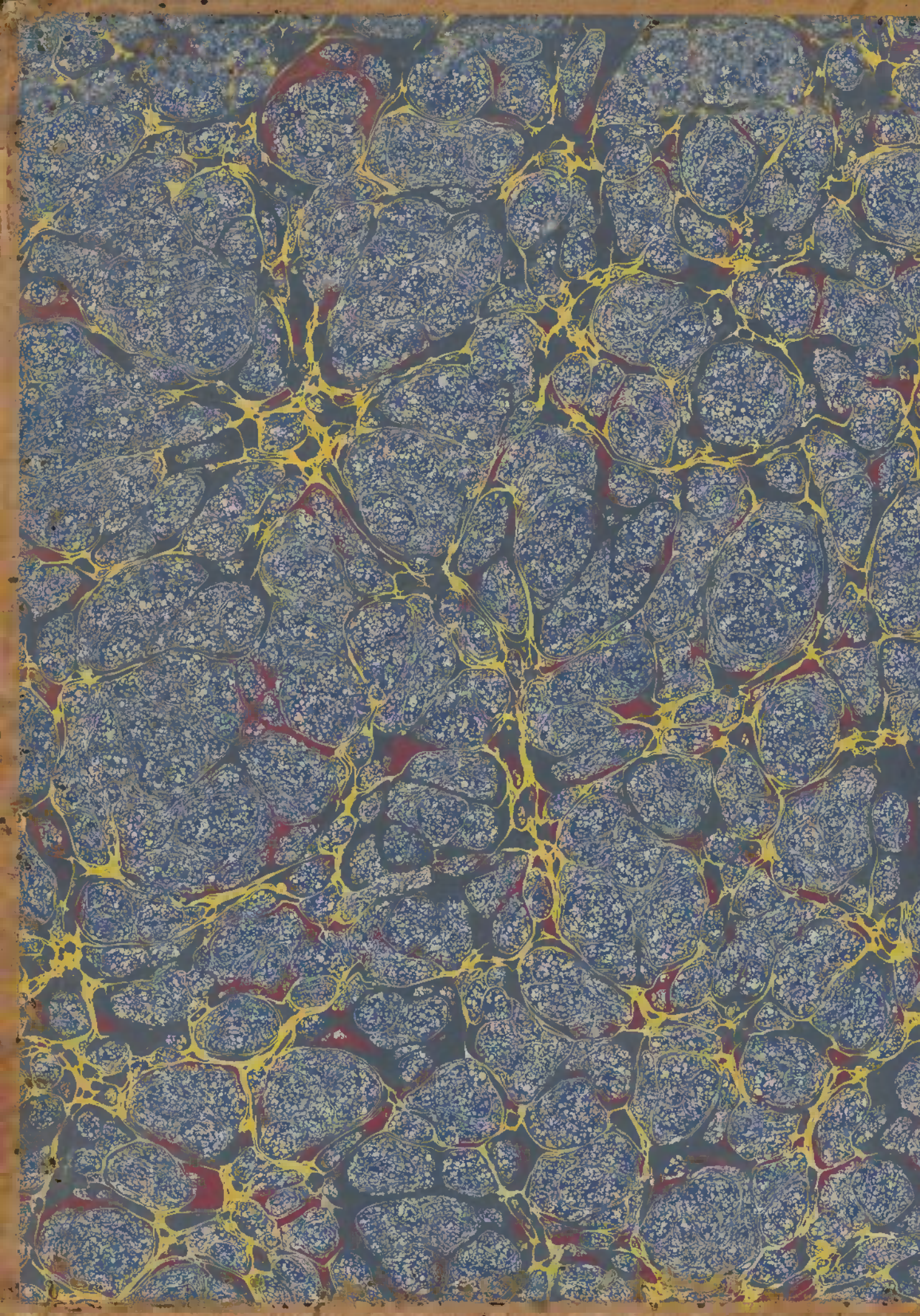

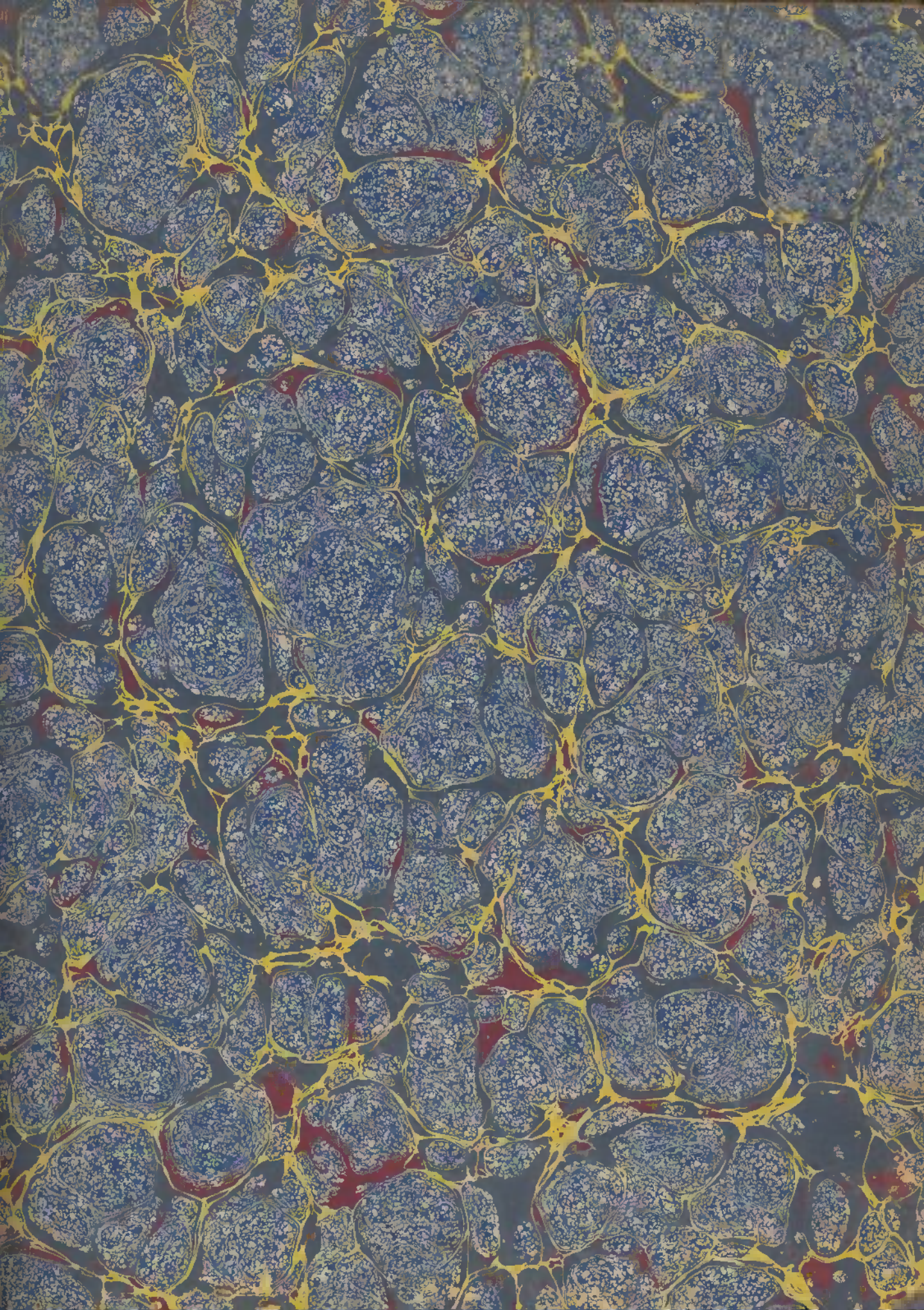

Jme
1363

Opuscula

Hain 1135

Sallustius, 798

[Eichenberger ?]

Jne
1343

N.º 481

Annotatio principaliū sententiarū

Principaliū sententiarū iuxta alphabeticū ordinem opusculorū beati Anselmi Archiepiscopi Cantuariū Annotatio.

Actio quedā est rationalis: vt dare elemosynam: quedam irrationalis: vt actio ignis calefacientis. li. de Veritate capitu. v.

Actio quedē significat aut verū aut falsum: ibidem ca. ix.

Acquisitio venie nō est differēda: ne diuturnior recessus difficiliorem operetur reditum li. de mensuratōe cru. B.

Adam si nō peccasset: ipse ⁊ totū genus eius p se stetisset sine sustentatione alterius creature lib. ij. Cur deus homo: ca. viij.

Adam si nō peccasset: sz sola eua: ipsa sola perisset: ⁊ non totū genus hūanum: li. de peccat. virgi. ⁊ pec. origi. ca. ix.

Ad cognoscendam summā essentiā: maxime accedit p rationalem mentem: libro Monolo. ca. lxiiij. Et quod ipsa mens sit eius speculū ⁊ imago: ostenditur ibidem: ca. lxv.

Ade ⁊ eue salutatio: pulchre ostenditur: li. ij. Cur deus homo: ca. xvj.

Ad pbandum deum esse: non irrationabiliter ptra insipientem adducit: quo maius cogitari nō potest: auctor ipse declarat. li. ptra insip. M.

Aer describitur cum multis alijs: li. j. de imagine mūdi ca. xxiij.

Affectiones q̄tuor notant: ad quas alie reduci possunt: scz gaudiū: dolor: spes ⁊ timor. lib. de mensu. cru. B.

Agilitas que est secūda ps beatitudinis que sit: pulchre p solis radium ostenditur: ⁊ eius contrariū scz ponderositas: que est pars secūda miserie est: declarat li. de simili. c. lj.

Aliquid idem esse iustum ⁊ iniustum cōtingit diuersis psiderationibus lib. j. Cur deus homo ca. vij.

Aliquid esse quo maius cogitari nō potest: multis rationibus pbat: lib. contra insipien. A. B. C. tc.

Altercatio inter hoīem iustū seu beatificatum: ⁊ angelum ei peccata obijciente: notatur lib. de Simi. ca. lxj.

Amat se summus spūs: amat se pr̄: amat se filij: ⁊ alter alterū: li. Mono. ca. xlix.

Amicitia mona ps beatitudinis: q̄ sit: oēdit: ⁊ eius ptrariū scz inimicitia ps miserie qualis futura sit dāuatis: declarat li. de simili. ca. lxij.

Amor: dolor ⁊ timor tantus esse debet in hoīe: vt nec illā letitiā mundi sentiat: oēm q̄z delectationē ⁊ quietem ab illa vera q̄ete retrahentē expellat: li. j. cur deus homo ca. xx.

Amor ipe q̄ se amat sūmus spūs: tantus est: qnātus ē ipe spūs li. Mono. ca. l.

Et qō idem amor sit idipm qō est summus spūs: ⁊ tū ipe cū patre ⁊ filio vnus spūs ostendit ibidem ca. lj.

Item q̄ totus pcedat a patre: totus a filio: ⁊ tamen nō sit nisi vnus amor: demonstrat ibidem ca. lij.

Amor ille q̄ nō sit eor filius: probat ibidem ca. liij.

Et q̄ idem amor sit increatus ⁊ creator: sicut pater ⁊ filius: Et q̄ possit dici spiritus patris ⁊ filij: pbat ibidē: ca. lv.

Amor beate marie virginis ad filium: q̄ pfectus fuerit ⁊ filij ad matrem: ⁊ quō excedat omnes amores quorūcūq̄ parentum: ostenditur lib. de excellen. beatā. virgi. ca. iij.

Amor quo regnum celeste emitur: quis sit: ostenditur Epistola. ij. C. D.

Angeli boni nō fuerūt confirmati ex casu malor: sed suo merito li. j. Cur deus homo ca. xvij.

Angeli ante casum malor vtrū facti sint in numero perfecto aut nō: inuestigat ibidem ca. xviij.

Angeli boni ante casum malor peccare potuisse: oēdit li. ō casu diaboli: ca. v.

Angeli boni quō confirmati sint in suo statu: ⁊ mali in casu suo: demonstratur

Dala cōsoni da graça dell Rx — Esp.e — B.
Caixa — 5.
x N.º — 13.6
5. 27.

Inc 1363

Annotatio.

Ibidem: ca. vj.

Angeli dñ ad hoīes missi veniūt ab ethere corp' sumūt li. j. de ima. in. ca. xxiiij

Angelica salutatio: ⁊ hūilitas ꝓginis: et dei incarnatio notat li. de excellen. beate ma. ꝓ. ca. iij.

Angelo: nec hoī: hūani generis redēptio ꝓgruebat: soli aūt deo hoc ꝓueniebat: li. j. Cur deus hō ca. v.

Angelo malo: sicuti nō posse recuperare qd deseruit: est pena peccati: ita angelo bono nō posse deserere qd tenuit: p̄mii ē iusticie li. de casu dia. ca. xxiiij.

Angelo bono: etiam si hoc solo dicat nō posse peccare: quia nunc habet sciam ex casu mali: hoc tamen illi esse ad gloriam ostendit ibidem ca. xxv.

Angelorꝫ numerus q̄ ceciderūt restituendus est de hoībus: huius ratio deducitur li. j. cur deus homo ca. xvj.

Item ꝗ alij angeli p illis nō possint restitui: pbat ibidem ca. xvij.

Angelum ⁊ aiam: dicimus fm substantiam: non fm relationem li. de incarnatione verbi ca. iij.

Angelum nō potuisse habere a se pmam voluntatem: pulchre pbatur li. de casu diaboli ca. xij.

Angelum malum nō decuit scire: quia si peccaret qd punirēt: Et hoc multis ex causis: sed ⁊ nec bonus angelus ꝗ scire debuit li. de casu dia. ca. xxiiij.

Angelus qualiter laudandus sit de sua iusticia: Et ꝗ nō necessitate sed libertate iustus sit: oñdit li. ij. cur d. hō. c. x.

Angelus accepta sola volūtate beatitudinis: ꝗ nec aliud posset velle: nec illā nō velle: ⁊ quicqd vellet nō esset iusta vl iniusta volūtas: declarat li. de casu diaboli ca. xiij.

Item ꝗ sil' fiat: si sola sit accepta voluntas rectitudinis: ⁊ idcirco vtrāq; volūtatē accepit sil': ⁊ vt iustus ⁊ vt beatus esset: hoc ostendit ibidē ca. xiiij.

Angelus deserto: cur ad iusticiam redire nō possit: oñdit li. de ca. dia. ca. xvij

Angelus malus quō se fecerit iniustū: et bonus se iustū: declarat ibidē ca. xviij

Angelus malus: sic deo grās debet p bonis que accepit ⁊ deseruit: sicut bonus q̄ accepta euauit: ibidem.

Angelus malus nō potuit p̄scire se casurum: nec etiam suspicari potuit futuram p̄uaricationē: ibidem ca. xxj.

Angelus malus scivit se nō debere velle hoc qd volendo peccauit: ⁊ debere puniri si peccaret: pbatur hoc li. de casu diaboli ca. xxij.

Angelus ⁊ homo peccauerūt p potestatem peccandi ⁊ liberꝫ arbitrium: Et ꝗ q̄ꝫuis potuerint fuire peccato: non tamen potuit eis dñari peccatum: ostenditur li. de libero arbi. ca. ij.

Item postq̄ꝫ se fecerūt suos peccati: liberū habuerūt arbitriū: ibidē ca. iij.

Et ad quid habuerint libertatez arbitrij ante peccatum: inuestigatur ibidem.

Angelus ⁊ homo: quō habeant potestatem fuandi rectitudinē quā nō habēt ostendit p exemplū: scz de videre montem ⁊c. li. de libe. arbi. ca. iij. ⁊. iiij.

Anima rōnalis ad ꝗ est facta vt sp amet summā essentiā li. Mono. ca. lxvij.

Aia sūmā essentiā sp amās: ꝗ aliqū vere ⁊ beate viuat: pbat ibidē ca. lxviij.

Anima humana īmortalis esse: ostendit ibidem ca. lxix.

Q̄ aut semp misera: aut aliqū vere beata existat: pbatur ibidem ca. lxx.

Item ꝗ nulla anima ꝓuet summo bono iniuste: ⁊ qd omnino ad ipsum sit: demonstrat ibidem ca. lxxj.

Aia sponsa xpi. mox vt venire ceperit delectatio mala: reijcere dz ne in ꝓspectu spōsi fedata assistat li. de silitu. ca. xl.

Anima sic se cōfirmare debet ad diletionem dei: sicut ipse se habet ad eaz. Et hoc maxime in sex: de quibꝫ agit li. de mensu. crucis. ꝗ.

Animalis siue carnalis dicit omnis qui fm carnem viuit: Qui vero spiritu facta carnis mortificat: hic omnia iudicat: ⁊ ipse a nemine iudicat li. de icar. verbi ca. ij. ⁊ li. de silī. ca. clxix.

principaliū sententiaꝝ

Anime victus: est amor dei ⁊ ꝓximi Qui igit dilectionē qua anima debet sustē tari tollit: q̃ntū in se est animaꝫ occidit li. de Similitu. ca. cl.

Anime plura sūt noia: vt spūs mens: rō animus ⁊c. Et in ea est spūs seu rō q̃ si vir: volūtas vt spōsa: appetitus carnis quasi adulter. ibidē ca. clxxj.

Anni quatuor ꝑtes notant li. ij. de ima. mūdi. ca. ix.

Annus dicit ab innouando: eo q̃ cūcta transeūtia innouat. Ud etiā dicit q̃ si anulus: eo q̃ in se reuoluit vt circulus Et multis modis accipit li. ij. de imagie mūdi ca. x.

Ap Appetitus quos omnes aplus vocat carnem ⁊ concupiscentiā: inq̃ntū sunt: non sunt mali vel iniusti: sed qz sunt in rationali creatura vbi nō debent esse: dicunt iniusti li. de concor. gratie ⁊ libe. arbi. A A.

Appetitus mali nō sunt aliud q̃ quedaꝫ cōmoditates incēitates: Et q̃ voluntas ⁊ appetitus non sit idez: ostenditur li. de Similitu. ca. cxxj.

Aphrica cū in ea cōtentis describit li. j. de imagi. mū. ca. xix.

As Ascendenti tria sunt necessaria: scz innocētia: bōficiū ⁊ ꝓlatio. li de sili. c. cxvj

Asia vnde dicat: ⁊ q̃ ꝓtineant in ea: ⁊ de paradiso terrestri: ac flūiniby inde exeuntiby: ⁊ noiby ipsoꝝ agit li. de imagi. mundi. ca. ix.

Asia minor cū regionibus suis: Et troia describit ibidem ca. xvij.

At Atomus quid sit: ostēditur li. ij. de imagine mūdi ca. j.

Au Auctor scz anselmus ꝓbat infantes sine baptismo decedentes debere damnari lib. de conceptu virginali ⁊ peccato origi. ca. xxviij

Auctor ipse dicit se grecos esse secutū in eo q̃ dicit summā trinitatē posse dici tres substantias: qui greci confitent tres substantias in vna essentia: nam hoc significant in deo per substantiaꝫ quod nos per ꝑsonaꝫ in ꝑfato li. Ho nolo. ⁊ li. de incar. ver. ca. viij.

Item asserit se esse secutuz in suis dictis doctorem ecclesie augustinū in libris de trinitate: ⁊ plura alia ꝑmittit ibidē

Auctoris ꝑmonitio q̃liter accipiēda sint eius dicta li. j. cur deus hō. ca. ij.

Auctoris hūilis subiectio erga vrbanuz summū pontificem: Cuiz ad corrigendum si quid falsitatis: aut corroborādū si q̃d veritatis existat: libꝫ suum et dictamen cōmittit. In ꝑfato li. de incar. ver. Et ca. j. eiusdem.

Auctoris ꝑmonitio ne quisq̃ temere se inuergat in cōdensa difficillimaꝫ questionū: nisi ꝓ in soliditate fidei: conquisita moꝫ honestate ⁊ sapientie gratitate: ne ꝑ multiplicia sophismatum diuerticula incauta lenitate discurrēs aliqua tenaci illaqueatur falsitate li. de incar. verbi ca. ij.

Auctoritates scz ex Job. Quis facere potest mūdū de immundo conceptuz semine ⁊c. Et illud ps. In iniquitatibus conceptus sum ⁊c. exponunt li. de conceptu virgi. ⁊ peccato originali ca. vij

Azymus ⁊ fermentū: non differunt substantialiter ꝓt aliqui putant. Epistola de fermentato ⁊ azymo. A. Az

Baptismus tollit ab homine originalem iniusticiam: ⁊ omnē culpā impotentie: ⁊ omnē corruptionē quam ꝓpter peccatuz ꝓmi hominis incurrerat: ꝑ quā inhonorat deus lib. de ꝓcor. gre. ⁊ libe. arbi. T. Ba

Baptizati ⁊ martyres: cur nō statim incorruptibiles fiant: alia ratione ostenditur lib. de ꝓcor. gratie ⁊ libe. arbi. Y.

Beata virgo maria: q̃tum ꝓfuerit hūane creature: ostenditur li. de excellentia. virgi. ca. ix. Be

Item q̃ntū ꝓfuerit oñi creature: etiaz ꝑter humanā: declarat ibidem ca. x.

Item alio modo hoc ꝑm: ⁊ qualiter omnis creatura ad vtilitatem hominis sit facta ⁊c monstratur ibidē ca. xj.

Beati in patria sic se inuicem diligunt: vt q̃lis nō minus aliū q̃ seipm amet:

Annotatio.

nec minuo de glia alioꝝ q̃ de propria gaudeat li. Prosolo. ca. xxv. Et li. de Similitu. ca. lxxv.

Beati in patria tm̃ gaudebũt q̃ tũ amabũt: ⁊ tantũ amabũt q̃ tũ cognoscent: sed qꝫ nec oculus vidit: nec auris audiuit. nec in cor hois descẽdit: ideo inexplicabile relinquit illud gaudium: Ibidem ca. vltimo.

Beati quõ dij dicãt: notat. Et illud ps̃. Ego dixi dij estis ⁊c. p similitudines pulchre exponit li de sili. ca. lxvj. ⁊. lxvij.

Beatis vna erit volũtas li. de sili. c. lxiiij

Beatitudines corporis ⁊ aie: quatuordecim esse. Et q̃ pueniat illas diuidi in ptes: ostenditur p similitudinẽ in pomo li. de simili. ca. xlvij.

Beatitudines ille que sint: demoustrat ibidem. ca. xlviij. Et q̃ septem pncipales ptes beatitudinis ⁊ miserie ad corpus ptineant: cetere vero aiam concernant: declarat ibidem ca. lviij. in fine.

Beatitudo sine qua nllus potest esse beatus qui eam nõ vult: que sit: notatur li. de casu dia. ca. xij. i fi. ⁊ ca. xiij. p to.

Beatitudo iustoꝝ nõ pmittit nisi iustis sine omni iuiusticia li. de cõcor. gre ⁊ libero arbi. K.

Beatitudo quã habuit adam in paradiso anteq̃ peccaret: nõ pmittit nobis p baptismũ: sed illa quã habiturus erat quando completus esset nũerus hoim q̃ assumendi erant ad pficiendam ciuitatem supnam: ibidem. X.

Beatus quisq̃ in illa admirabili ⁊ glifi cata dispositione supne hierlm sic suũ quod adeptus fuerit: amabit: vt statũ suũ potiori gradu immutari nõ velit li. de Simili. ca. lxiiij.

Beatus: bonũ qõ semel adeptus est: amplius pdere nõ põt li. de sili. ca. lxx.

Bñficia hoi a christo exhibita: pulchre formant. In meditatione redemptionis humane ca. vj. Et de gratijs agendis super his concludit ibidẽ ca. vlti.

Bo Bona iustoꝝ fruentibus summo bono q̃ ⁊ quãta sint quo ad corpus q̃ ad animã: ostendit li. Proso. ca. xxv. p longũ

Bona loqui de alijs multũ pdest: etiam audientibus li. de sili. ca. c lj.

Bonitas cuiusq̃ fidelis vtilis est deo et oibus bonis: pbat illud li. de sili. c. xliij

Bonitas boni hominis inutilis existit damnatis ⁊ demonibus: ibidẽ ca. xlv.

Bonus homo de omnibus hominibus bonis ⁊ malis vtilitatem sibi acquirit li. de simili. ca. clxj.

C Alicem coopire corpali: aut panno complicato in missa ⁊c. q̃d reputet: ⁊ q̃ vtile ⁊ decens existat: notat in epla de diuer. sacra. L. D. La

Canis putriduo tolerabilius fetet hoibus q̃ anima peccatrix deo lib. de miseria hominis. A.

Castellũ quid dicatur: diuersimode ostẽditur in homel. Intrauit. B. ⁊. L.

Catholico non licet disputare: qm̃ quod catholica ecclia corde credit: ⁊ ore confitetur nõ sit: sed semp eandem fidem indubitanter tenendo: ⁊ fm̃ illam viuendo humiliter quantũ potest: quere rationem quõ sit li. de incarna. verbi. cap̃. ij.

Caucasus mons: describitur cum inhabitatoribus ⁊ regionibus cõnexis: vide pulchra li. j. de imagi. mũ. ca. xvj.

Causa quare infantes nascunt in peccatis: nõ est sic in parentibus: sicut fuit in adam: hoc pbatur li. de concep. virgi. ⁊ peccori. ca. xxvj.

Causa redditur quare virgo maria non affuerit: dñi filius eius christus capiebatur li. de passio. do. L.

Celi due sũt ianue li. j. de ima. m. ca. xxv Ce

Celi cliniata sunt quatuor. ibidem.

Celum dicit quasi casa helios. i. domus solis: vel quasi vas celatum: quia stellis est insignita li. de ima. mũ. ca. xxv.

Charitas est exhibenda ⁊ non exigenda Ch Et qui charitatem in corde retinet: h vnde deus gratias ei scit habet lib. de Simi. ca. clxxix.

Christi crux. xxv. pedũ habuit longitudinem. li. de passione dñi. K.

principaliū sententiaꝝ

Christi passio pulchre deducit ⁊ tanq̃ ꝑ sens in speculo intuet. In specu. euange. ser. p longum:

Christum potuisse mentiri vel nō mentiri: quō intelligi debet: oñ dit li. ij. Cur deus homo ca. x.

Christum debere pati ⁊ debere nō pati: declarat ibidē ca. xviij. Et li. de veritate ca. viij.

Christum sequi in via ꝓfectionis: voluntati hoīm ⁊ libero arbitrio relinquit: nō autem potestati: ⁊ cur hoc: ostenditur li. de mensuratione crucis. L.

Christus deus quia veritatem ⁊ iusticiā viuendo ⁊ loquendo indeclinabiliter tenuit: hinc iudaicus populus contra ipm causam ꝓsecutiōis sumpsit lib. j. Cur deus homo ca. ix.

Christus ideo morti nō obligatur: quia nō peccator li. ij. cur deus homo ca. x. ⁊ li. de medita. redemp. hu. ca. iij.

Christus q̃uis incōmodoꝝ nostroꝝ ꝓticeps sit nequaq̃ tū miser dicēdus erit li. ij. cur deus homo ca. xij. Item q̃ cū ceteris infirmitatibꝫ nostris nō habeat ignorantiā: ostendit ibidem ca. xiij.

Christus dū ludibria ⁊ mortē subijt: exēplū salubre generi hūano dereliquit: li. ij. cur deus hō ca. xviij. ⁊ li. de medita. redemp. hūa. ca. iij.

Item dedit moriendo qd nō debebat: ꝗ pulchre ostenditur ibidem.

Christus quare corpus suū panem dixerit: ostendit in epla de fer. ⁊ azy. B.

Christus azymū panem benedixit: nō vt p̃ceptū de azymo seruaret: sed vt azymitas approbaret. ibidem. L.

Christus ductor nr verbo ⁊ exēplo viaz nob ꝓtaris oñdit li. de mensu. cru. A

Christus seip̃m dat ductorē ⁊ instructorem in ꝗ q̃ dicit: Post me: Nulli etem p̃cedere aut equaliter incedere: sz ip̃m sequi licebit: ipe em primogenitus in multis fratribꝫ li. de mensu. cru. D.

Christus nulla necessitate sed libera voluntate ꝓ hoie redimendo passus est: li. de medi. redemp. hūane ca. iij.

Christus ꝓter tres rōnes orauit in monaū captionem li. de pass. dñi. B.

Christus in caluarie loco denudatus velamine matris in lumbis fuit ab ea tectus. ibidem. D.

Item qualiter in cruce extensus fuerit: ⁊ q̃alte suspensus a terra extiterit. Et qualiter suo sanguine vestē beate matris respersit: dum sub cruce sedula astitit: notat ibidem.

Christus in cruce pendens dum inquit: Pater in manus tuas cōmendoꝛc. in illa cōmendatione cū hostia sanguis cōmendabat deo patri: matrem suam dulcissimā: cum omnibꝫ qui de spūsancto victuri sūt vsq̃ in finē seculi: ibi. P

Christus tribus vectibus obstruxit infernū dum de lymbo patres liberauit antiquos. ibidem. Q.

Item de cruce depositus ad tres passus a laco crucifixionis in terrā: capite susceptus fuit a matre in sinum. Vide ⁊ ibidem de planctu petri: iohānis: iacobi: ⁊ marie magdalene. R.

Christus quō apparuit mri ⁊ ceteris electis: dū adhuc deplangeret sub cruce in corpore glificato ⁊c. ibidem.

Christus non traxit mundiciam suam a matre: q̃uis ⁊ ipsa mūda fuerit lib. ij. cur deus homo ca. xvj. ⁊ li. de cōcep. ꝓgi. ⁊ pec. ori. ca. xviij.

Ciclus sūaris: ⁊ ciclus solaris: ⁊ cursus vtriusq̃: notat li. ij. de imagi. mundi: ca. xv. ⁊. xvj. Ci

Clericos monachoꝝ ꝓpositū appetentes liberos esse ab episcopis ad monasterioꝝ ingressus: ⁊ q̃periculosum sit episcopis talibus contrairie: ꝓbatur epistola. x. B. L. Cl

Cogitare ⁊ in corde dicere: idem sunt li. Prosolo. ca. iiij.

Collectio breuis oīm dictoꝝ: scz q̃ spūsanctus sit de filio sicut ⁊ de patre: fit: ⁊ ip̃m concludunt li. de pceis. spiritus san. Q. ⁊. R.

Color: q̃ nō habeat se similiter ad corp̃ vt rectitudo ad similitudinem significi Co

Annotatio.

cationum: oñdit li. de veritate ca. xiiij

Lom Lõmendatio supne hierl'm: notat li. de Simili. ca. xliiij.

Lõpassio marie ỷgis. p filio crucifixo introducit li. de excellen. D. vir. ca. v.

Lon Conclusio infert ex his q̃ greci nobiscum credunt: q̃ filius aut sit de spũsancto: aut spũsctũs de filio li. de pcess. spũs san. D. in fine.

Concordia pfecta est: que in vnã idẽtitatem z eandẽ vnitatẽ puenit li. de icar. ver. ca. viij.

Concordia. x. pars beatitudinis qualis futura sit beatis: z eius contrariũ scz discordia. x. ps miserie in damnatis: notat li. de silitu. ca. lxiij.

Conditio loci seu tpis: demonstratur li. Donolo. ca. xxij. circa mediũ.

Consideratio peccati alterius: q̃ multũ obsit boi: ostendit li. de sil'i. ca. cx.

Constituisti terminos eius q̃ pteriri nõ potuerũt: z illud. Quos presciuit z p̃ destinauit zc. exponit: Et q̃ nihil horũ sit pus aut posterius apud deũ: notat li. de pcor. p scie. di z p̃ desti. L D

Cõstituit terminos ꝓpl'oꝝ iuxta nũcꝝ filioꝝ isrl': varie exponit li. j. cur de⁹ hõ

Cõtentio int' monachos nutri (ca. xviij tos z puersos tollit li. ō sil'i. ca. lxxviij

Cor Cor nostrũ sil'e est molendino semp moleni li. de Simi. ca. xli.

Corruptio multiplex describit. in declaratione de pcep. ỷ. z pec. o. in pncipio

Corruptio z mala q̃ fuerunt pena pcti z post baptisinũ remanẽt: q̃ nõ sint p se pctã: pbat li. de pcor. gre z li. ar. TU

Cre Creata natura sicut nihil p se facere pt. nisi qd a dei volũtate accepit: ita volũtas creature nequit p se q̃cq̃ opari nisi qd natura adiuuat aut pcedit li. de pcep. ỷgi. z pec. origi. ca. xj.

Creatrix essentia: aut eternitas aut etas eius: nullo modo recipit pteritum vel futurũ li. Donolo. ca. xxj.

Creatura rõnal' cur nõ possit p se de malo puerti ad bonũ: sicut pt de bono ad malũ: notat li. de casu diaboli ca. xij

Creatura rõnalem ad hoc esse facta: vt summã essentiã amet sup omnia bona: pbatur li. mono. ca. lxvj.

Creatura ascendere sup creatorẽ z iudicare de illo: q̃ absurdum sit: hoc autẽ pcingeret si mens aliq̃d melius deo posset cogitare li. Proso. ca. iij.

Creatura nõ posse adipisci rectitudinem nisi p gr'am: p longum probatur li. de pcor. gre z libe. arbi. B D. zc.

Credendũ est in patrẽ z filiũ z eoꝝ spm̃: piter z in singulos z sil' in tres li. mo.

Credendũ z pfitẽdũ est spm̃ (ca. lxxiij. sctũ ideo esse a patre: qꝛ est de deo: sz pater nõ est magis deus q̃ filius: sed vnus solus verus deus pater z filius li. de pcess. spi. san. F.

Credere oportet q̃ de deo intelligere cupit li. Proso. ca. j. in fine.

Crux: a cruciatu dicit: z quõ debeamus hẽ cruciatũ: Et hui⁹ crucis lõgitudo latitudo: sublimitas z pfundũ declarat li. de mensu. crucis. F. B. D. J.

Curiositas ẽ studiũ pscrutãdi ea q̃ scire nulla est vtilitas li. de Simi. ca. xxvj

Curiositat. xvj. sunt genera: e quib q̃n q̃ sũt simplicia: sex duplicia: quatuor triplicia: vnũ vero quadruplex lib. de Simi. ca. xxvj.

De q̃nq̃ simplicib: agit ibidẽ ca. xxvij. De sex duplicibus ca. xxviij. De quatuor triplicibus ca. xxix. de vno quadruplici ca. xxx.

Curiositatis genera sunt. xx. z viij. e quibus tria sũt simplicia: nouẽ duplicia: decem triplicia: quinq̃ quadruplicia vnum vero ex quinq̃ partibus cõstat ibidem ca. xxxj.

De tribus simplicibus: agitur ca. xxxij. De nouem duplicibus ca. xxxiij. De decem triplicibus ca. xxxiiij. De q̃nq̃ quidruplicibus cap. xxxv. De vno ex quinq̃ ca. xxxvj.

Cur grauent peccato ade: qui eius conscij nõ fuerũt. ostendit li. de pcep. virgi. z pecca. ori. ca. x.

Cur Johes ac ceteri q̃ z p̃ miraculuꝝ

principaliū sententiarū.

ꝓcepti sūt: nō sint p se liberi a peccato sicuti xp̄s de ꝑgine natus: ostendit li. de ꝓcep. ꝑgi. ⁊ pec. ori. ca. xvj.

Cur filius magis det spūm sctū q̄ spūs sanctus filium ⁊c. ostendit li. de pcess. spūssan. H. post medū.

Cur dñs loquens de missione spūssancti dicēs. Cum venerit paraclitus spiritus veritatis q̄ a patre pcedit ⁊c. nō addidit: Et a me seu a filio: declarat ibidem. D. Et ibidem similes auctoritates solunt. Nam multa in scriptura sacra hmōi legimus: vt qd̄ de vna persona singulariter dicit: indifferenter de trib̄ intelligat. vt s. A.

Cur euangeliste nō referant xp̄m a mortuis resurgentem: sue dilectissime mri primo ⁊ p̄ncipalius apparuisse: eī dolores mingando: huius ratio ꝓcludit li. de excellen. marie virgi. ca. vj.

De

Debere ⁊ nō debere quō aliquando improprie dicat: ostenditur libro de veri. ca. ix.

De diuersis intellectibus debere: ⁊ non debere: posse ⁊ nō posse: ibidē ca. viij.

Dei honori nequit aliquid quantū ad illum pertinet: addi vel minui li. j. Cur deus homo ca. xv.

Dei voluntatē appellamus quicq̄d in nobis ipse misericorditer operat: reuocando nos ab errore: vel pie cōfirmando iusticie li. de volūtate dei. A.

Dei voluntas est: quicq̄d fit: vt fieri inuenit in creaturis: ibidem.

Dei institutio in duo diuidit. ibidem. C

De kalendis: nonis: ⁊ idib̄: agit li. ij. de imagi. mū. ca. viij.

Delectatiōis duo sunt genera li. de Similitu. ca. xj.

Delectationis male genera sunt triginta ⁊ vnū: e quibus quinq̄ sunt simplicia decem duplicia ⁊ c. ibidem ca. xiij.

De q̄nq̄ simplicib̄: agit ca. xiiij. De decem duplicib̄ ca. xv. De decem triplicibus ca. xvj. De quinq̄ quadruplicibus ca. xvij. De vno qd̄ ex q̄nq̄ trib̄ cōstat ca. xviij. Et q̄ differenter se habeant quo ad magnitudinem peccati ostēditur ibidem in peccato detractionis ⁊c. ca. xix.

Delectationis genera quibus anima delectatur: multo plures esse q̄ corporis probatur ibidem ca. xx.

Denarij pro quibus christus a iuda fuit venditus quales fuerint: ostendit li. de passione dñi. A.

Deo q̄sq̄ fideliter seruiat: q̄ tam ineffabilia recōpensat li. de Silī. ca. cxxv.

Deprcatio ad patrē p filij passione: notatur in Spe. euange. ser. ca. xiiij.

Detractio quid sit: ⁊ q̄ damnabile vitiū existat: ostendit li. de Simi. ca. cxlix.

Detractio tollit charitatez sine q̄ nullus attinget beatitudinem: ibidem. cl.

Deus honorem suum posse perdere impossibile esse probatur li. j. cur deus homo. ca. xiiij.

Deum concipi de virgine mūdissima cōueniens fuit: nō tamen hoc necessitate quasi de peccatrice non potuerit li. de ꝓcep. virgi. ⁊ pec. ori. ca. xviij.

Deū vere esse: ⁊ eum aliquid esse q̄ nihil maius cogitari potest: probatur li. Prosologion ca. ij. Et li. p insipi. B. C. ⁊c. Et deum non esse: cogitari non potest probatur hoc ibidem cap. ij. Et libro pro insp. C.

Deum non esse in loco aut tempore: sed omnia esse in illo: probatur li. Prosolo. cap. xix.

Deum esse ante ⁊ vltra omnia etiā eterna: demonstratur ibidem ca. xx.

Et an illud esse sit seculum seculi: siue secula seculoꝝ: notat ibidem ca. xxj.

Deum habere mēbra: figuraliter solum dicimus: non more humano vt iudei aliqui aut hereticī fatent. Et quid p caput: capillos: oculos ⁊c. intelligi possit: vide prout placet li. de expositione membroꝝ dei. A. B. ⁊c. Similiter et motus animi: iram: furorem: oblionem ⁊c. De vestimentis ⁊ alijs notat ibidem p totum.

Deus homo sua sponte mortem subijt:

Annotatio.

z nō a pre coactus tā dura ptulit li.j. cur deus homo ca.viij.z.ix.

Deus dimittit supplicanti quod debet: z quō: pulchre ostendit ibidē ea.xviij:

Deus pficiet de natura hūana qd incepit. id est p integram satisfactionez li. ij. cur deus hō ca.iiij.

Item hoc faciet nō cogente necessitate: ibidē ca.v. Et necitas distinguit: ibid

Deus necessitate nihil facit. Et ipropie attribuit ei necessitas: ibidem.

Deus q̄ tuor modis pōt facere hoīem li. ij. Cur deus homo ca.viij.

Deus homo an sit ex debito moriturus vt ceteri hoīes: inuestigat ibidē ea.x.

Item quō possit vel nō possit peccare. et cur ille vel angelus de sua iusticia laudandus sit cum peccare non possint: notatur ibidem.

Deus hō q̄ pria potestate moriat: ondi tur ibidē ca.xj. Et itez ca.xvj.p lōgū

Deus homo qualiter de massa peccatrice generis humani assumpserit hominem siue peccato: notatur ibidem. Et de concep.ꝓ.z pec.ori.ca.j.z.ca.xv.

Deus nihil debebat diabolo nisi penam nec homo illi aliquid debebat nisi vicem: vt ab illo victus illum reuinceret z sic quicquid exigebat ab hoīe debebat deo z non diabolo li.ij. Cur deus homo ca.xix.

Deus non sic assumpsit hoīem vt natura dei z hois sit vna z eadem: sed vt persona dei z hominis vna z eadem sit: qd nō nisi i vna pſona dei esse pōt: li.de incar.ꝓbi ea.iiij.

Item cur magis assumpserit hominē in vnitatē pſone filij: q̄ in vnitatem alicuius alia z pſona z: notat ibidē.

Deus dum punit p peccato: nō punit p nihilo li.de ꝛcep.ꝓ.z pec.ori.ca.vj.

Deus ideo homo factus esse pbatur: qz nullus nō deus sufficeret ad alios redimendos. ibidem ca.xvij.

Deus est quicqd melius est esse q̄ nō ee z est solus p se existens: omnia autem alia facit de nihilo lib. Prosolo.ca.v. z li.contra insipi.ꝓ.

Deus cum nō sit corpus: quō sit sensibilis: ostendit ibidem ea.vj.

Deus cum multa nō possit: quō omnipotens dici possit: declarat ibidē ea.vij. z de casu dia.ca.xij.

Deus quō sit misericors z impassibilis soluit ibidem ca.viij.

Deus cū sit totus iustus z summe iustus quō malis parcat: z q̄ iuste misereat malis: deducit ibidem ca.ix.

Quō iuste puniat: z iuste pareat malis: osteditur ibidem ea.x.

Deus est p se quicqd est: vt ipa vita qua viuit z sapientia qua sapit z c. li. Prosolo.ca.xij.

Deus solus pprie incircūscriptus z eternus est: z quō alij spūs incircūscripti z eterni dicatur: declarat ibidē ea.xiij

Quō videat z nō videat a quaerentibus eū: notat ibidem ca.xiiij.

Q̄ maior sit q̄ cogitari possit: ibi.ca.xv.

Deus est ipsa vnitas: nullo intellectu diuisibilis li. Prosolo. ea.xviij

Deus solus est qd est z qui est: ibidē ea. xxij. Et q̄ hoc bonū sit pter pater z filius z spūsanctus. Et hoc sit vnū necessariū quod est omne z solum z totū bonū. ibidem ca.xxiij.

Item quale z quantū sit hoc bonū: notatur coniecturaliter ea.xxiiij.

Deus nō habet ptes li.de pcess.spi.san. D. Et itez ibidē sub ira. T. ꝛcludit.

Deus ideo diabolo pseuerantiam nō dedit: quia ille nō accepit li.de casu diaboli ea.iij.

Deus cum omnia p̄scire sine scire creda tur: vtrū eius scia sit a reb: an res habeat esse ab eius scientia: inuestigatur li.de ꝛeor.p̄scien.z p̄destin.S.

Deus multa bona dat in hac vita: sine q̄ bus homo saluari nō potest li.de concor.gr̄e z libe.arbi.E.

Deus eū reddit rectitudinē illā deserenti: maius miraculū ē: q̄ si mortuo vitā amissam restituat li.de libe.arbi.ea.x.

Deus ita discernit inter saluandos z dā

¶ principaliū sententiarū.

nandos: quō rex q̃dam inter fideles z infideles iperij sui li. de Silī. ca. xlvj.

Deus ipse sic exercet inimicitias contra diabolū: quō rex q̃daz cōtra pncipem quendam suam inimicitiam exercuit: ibidem ca. lxxv. z. lxvj.

Deus quō z ꝓpter quid dicat horrere animā peccatricem: ostendit li. de Silī. ca. clxxxiij.

Deus q̃ q̃ in cūctis suis operibus sit mirabilis: mirabilior tamen in visceribꝫ pietatis li. meditationū. B.

Diaboli venatio: notat li. ō silī. c. clxxxiij

Diaboli versutie bominē a ꝓposito bone volūtatis reuocare conantis: z quō illis resistendum sit z in bono ꝓgrediendum: notat epla. j.

Diabolū nullā aduersus hoīem habuisse iustitiā: z q̃re habuisse videat: z cur deus hoīem hoc mō liberauerit: ostendit li. j. Cur deus hō ca. vij.

Diabolū posse reconciliari cū suis angel' apostatis est impossibile: nec saluatoris nostri redēptio vsq̃ ad illos debet extendi li. ij. Cur deus hō ca. xxj.

Diabolus supaudus erat iusticia: vt sic iniustam potestatē amitteret. li. j. Cur deus homo ca. vij.

Diabolus iniuste torquebat hoīez: q̃ nullus homo iusto ōi iudicio iuste ab illo torquerē: ibidem.

Diabolus cur ideo videat nō accepisse ꝑseuerantiam: quia deus non dedit: declarat li. de casu diaboli ca. ij.

Diabolus quia accepit velle z posse accipere ꝑseuerantiam: z velle z posse ꝑseuerare: ideo nō accepit nec ꝑseuerauit qz ꝑseuerare noluit: ibidem ca. iij.

Item quare nō ꝑseuerare voluit: ostenditur ibidem ꝓpe me.

Diabolus hoc modo peccauit: qz nō solū similis voluit esse deo: sed etiā maior voluit esse deo: qm̄ voluntatez suā supra voluntatem dei posuit: quod deus illum velle nolebat li. de casu diaboli cap. iiij.

Diabolus quō se habeat erga eū q̃ semel mūdū dereliquit ꝑ silitudinē ostendū de placitatore li. de Simi. ca. lxxiiij.

Diabolus cū nequit monachatū alicui dare odio: nitit eū ꝑuersationis in qua ē subiuere fastidio li. de simili. ca. clxxvj z Epla. vij. L.

Dies a discernendo dicit. Et est septima pars hebdomade vulgaris: continēs horas. xij. Naturalis vero. xxiiij. li. ij. de imagine mū. ca. j.

Dies diuiditur: z de noibus eiusdē agit: ibidem ca. iij.

Dies egyptiaci: quare sic dicant: ostenditur ibidem ca. vltimo.

Difficilius est valde intra seculares ꝑ liberam volūtatem q̃s intra claustꝝ monachoꝝ sub disciplina vite custodire sanctitatē. Epla. j. L.

Difficultas qua peccatis ꝓsentimus impugnare pōt inuitā voluntatē: sed expugnare neq̃t inuitā li. de libe. ar. c. vj

Disputare de rebꝫ ꝓfūdis nullus ꝓmptꝰ existat: matie de illis in quibꝫ nō erratur sine periculo li. de incar. ꝓ. ca. iij. i fi.

Distantia sphera: notat li. j. de imagie mundi ca. xxiiij.

Diuersitas naturaꝝ z vnitas persone in christo ad quid valuerit: ostendit li. ij

¶ Cur deus hō ca. xviij.

Dubium: vtrum scilicet vniuersitas rerum que per aliud sunt: sint ex aliqua materia: monetur z solutur lib. Dono log. cap. vj. Du

Ea quē facta sunt ex nihilo: q̃ nō nihil erant anteq̃ fierent quantum ad rationem facientis: per quam z ꝓm quam fierent: declaratur li. Dono. ca. viij. Et q̃ illa ratio sit sicut quedam rerum locutio. ibidem. Ubi z similitudo ponit de fabro. ca. ix. Et quō differēter se habeat hec silitudo: ostēditur ca. x. Et q̃ hec summe essentie locutio sit sūma essentia: concludit ibidē. ca. xj. Ea

Egyptus vnde nomen sumpserit ostenditur: z que in ea contineant: deducit li. j. de ima. mū. ca. xv. Eg

Annotatio.

El Elementa vnō dicant: ⁊ quot sint: ostenditur li.j. de imagi. mū. ca. iij.

Item assimilant quatuor tpibus: quatuor qualitatibus: quatuor humoribus ⁊ quatuor etatibus. ibidem ca. iiij.

Er Error cuiusdam clerici p̄ sumentis pbare patrē ⁊ spīm sanctū cū filio incarnatū esse: ⁊ causa eum mouens: ponit li. de incarnatione ver. ca. j.

Error ille cōuincitur vnacū errore sabellij. ibidem ca. iij. p to.

Es Esse semp: quō melius possit intelligi q̄ in omni tempore: ostenditur lib. Dono. ca. xxij. ꝓ fine.

Esse vbiq̄: quō melius intelligatur q̄ in omni loco: demonstrat ibidem ca. xxiij.

Esse ⁊ nō esse: simul cogitare non possumus li. contra insipi. B.

Essentia: esse ⁊ ens: sic sunt ad se inuicē: sicut se habent ad inuicem lux ⁊ lucere ⁊ lucens: li. Dono. ca. v. in fine

Et Etates hominis sunt sex: ⁊ similiter sex etates mūdi: de his agit li. ij. de imagi. mundi ca. xiiij.

Eternitas compatur puncto li. de incar. verbi ca. viij.

Eu Europa describitur ⁊ regiones varie in ea contente specificant li. j. de imagi. mundi ca. xviij.

Ex Exaltationis genera sunt q̄ndecim: e q̄ bus quatuor sunt simplicia: sex duplicia: quatuor triplicia: vnū vero q̄ druplex li. de similitu. ca. xxj. de quatuor simplicib̄ ca. xxij. De sex duplicibus: ca. xxiij. de q̄tuor triplicibus: ca. xxiiij. de vno q̄druplici ca. xxv.

Excitatio anime ad plangendū: notatur li. de miseria hominis. B.

Excusatio auctoris multiplex: ⁊ q̄ summe nō sit de tam alta materia tractare li. Cur deus homo ca. j.

Exemplū quoddā pulchrū de lepore: declarat li. de Simi. ca. clxxxviij.

Exemplū aliud de puero ludente cū anicula: quod de diabolo exponit: ibidem capitu. clxxxix.

Ex ipso: ⁊ p ipsum: ⁊ in ipso: sunt omnia qualiter intelligendū sit: notat li. de pcess. spūsan. K.

Ex nihilo oia fecit: quō intelligendū sit: ostendit li. monolo. ca. vij. ⁊ viij.

Facere: multis modis dicimus li. de casu diaboli ca. xvij.

Factus obediens vsq̄ ad mortē quō intelligat: ostendit li. j. cur deus hō ca. ix. ⁊ x. Et li. de medita. redemp. humane ca. iiij. Fa

Feditas peccati ⁊ malicia: declaratur li. de Similitu. ca. cxc. Fe

Festiua virginis dei genitricis marie assumptio: pulchre deducit lib. de excellen. marie vir. ca. viij.

Fidei rōnem dū studemus inquirere: rōnes infideliū licitū est mouere li. j. cur deus homo ca. ij. Fi

Fides redēptionis sic est tenēda: vt etiā si nulla rōe comp̄hendat: nulla tm̄ causa sit qua ab eius firmitate excidat li. j. cur deus hō ca. j.

Fides viua ⁊ fides mortua que sit: ostēdit li. Dono. ca. lxxv.

Filij p̄sona debuit incarnari potius q̄ patris aut spūsancti li. ij. cur deus hō ca. ix

Filio incarnato nō sequit iō p̄rem ⁊ spīm sctm incarnatū esse: Et q̄ filio amplius queniat incarnari. q̄ p̄ri aut spūsctō ostendit li. de incar. ver. ca. iiij.

Filium non esse de spūsancto: catholica fide pbat: ⁊ rōne ostendit li. de pcess. spi. san. D. in fine.

Filius in incarnatione nō assumpsit hominē in vnitate nature: sed in vnitate p̄sone li. de incarnatione ver. ca. iiij.

Filius virginis valde aliter ostenditur fuisse in adam: q̄ ceteri omis hoies li. de pceptu. ꝓ. ⁊ pec. ori. ca. xxiij. in me.

Filius ē essentia p̄ris: ꝓtus ⁊ sapia sine ꝓitas ⁊ iustitia: ⁊ q̄cq̄d sūmi spūs cōuenit essentie: B declarat li. mono. c. xiiij

Itē quō q̄dā ex his q̄ sic pferunt aliter q̄z intelligi possint: ondit ibidem ca. xlv.

Filius ipse q̄ sit intelligētia intelligētie: et ꝓitas ꝓitatis ⁊c. declarat ibidē ca. xlvj

Item quō sit intelligentia vel sapientia

principaliū sententiarū.

memorie: ⁊ memoria patris: ⁊ memorie: ibidem ca. xlvij.
Filius alio mō intelligit esse de pre: ⁊ aliter spūsctūs li. de pces. ss. B.
Filius an sit de spūsctō: an spūsctūs de filio: subtiliter inuestigat: qz vtrūq; nequit esse falsum aut verum li. de pces. spi. san. D.
Filius dei deo patri p nobis debitum exoluit. In speculo euāge. ser. ca. xv.
Et q; p tanta passione diligendus sit: notatur ibidem ca. xvj.
Finis pfectionis. i. pseuerantia notat in verbis xpi cū dicit: Tollat crucē suam q̄tidie li. de mensu. cru. K.
Finis semp p oculis hēdz. Epla. v.
Firmamentū vnde dicat: ⁊ qz huius sint duo poli. li. j. de ima. mundi ca. xxv.
Fla Flatus ille cū xps post resurrectionē discipul' apparuit ⁊ insufflādo dixit: Accipite spūsctū: nō erat spūsctūs: ⁊ mysteriū illi' declarat li. de pces. spi. s. B.
Fon Fontes q̄re in estate frigidi: ⁊ in hyeme calidi existāt: ostendit li. j. de ima. mū. ca. xxij. Ibidem quoq; multa de aqua notant pulchra p to.
For Forma mūdi: notat li. j. de ima. mū. ca. j.
Forma ⁊ mores beate marie virginis et eius vnici filij dñi nostri: colligunt folio vltimo huius opusculi.
Fortitudo tertia ps beatitudinis: ad q̄d psit illam habere beatis: cū tunc omnia in suo statu cōuenienter sint locata: ostēdit: ⁊ qualis sit: declarat. Eius quoq; contrariū scz imbecillitas pars miserie deducitur opposito modo lib. de Simili. ca. lij.
Fru Fructus ⁊ finis glorie ⁊ honoris mundi quia sit: oñdit Epla. iij. B.
Bau Gaudiū plenū: quod deus pmittit: quod sit illud: inuestigat li. p sologion ca. xxvj.
Gaudiū q̄ta decima ps beatitudinis declarat: ⁊ eius ptrariū scz tristicia pars miserie: oñdit li. de silī. ca. lxxj.
Gaudū erat marie virgini in celo: ⁊ gaudiū in terra: gaudiū insup in omni creatura li. de excellē. be. ma. ꝑ. ca. vj.
Gaudiū marie ꝑginis: q̄ excelleno extiterit in filij sui ascensiōe: declarat ibidem ca. vij. ⁊ quare xps eam nō mox secum assumpserit: ostendit ibidem.
Generis humani p ciositas: ⁊ q; deuo de hoīe ꝓposuerat: causa fuere cur de' hō tā inenarrabilia ptulerit li. j. cur deus homo ca. iiij. Be
Gesta christi ab infantia: elucidantur: in specu. euange. ser. ca. v.
Gliatio hoīs xpiani esse dz in noīe Jesu crucifixi: in specu. euāge. ser. ca. ij.
Gliam ⁊ honorē mundi ꝓculcantiū q̄ sit eoꝝ expectatio: notat epla. iij B.
Gratia sola opat salutē in infantib; qui post baptismū moriunt antequ; suo possint vti libero arbitrio li. de concordi. gratie ⁊ libe. arbi. F.
Gratia quō adiuuet liberū arbitriū postq; rectitudinem acceperit vt seruet qd accepit: ostendit ibidem J. ⁊ K.
Gratia sola: nec liberū arbitriū solum ceptis infantib; q̄ post baptismū mox decedunt operat salutem: sed hec duo simul: ibidem. L.
Gratis accepta liberal' distributa a deo ꝓmerent dona maiora li. j. Cur deus homo ca. j.
Greci q̄uis negent spūsctū de filio pcedere: nō tamen negant eum esse spūm filij li. de pces. spi. san. B.
Item credunt ⁊ ꝓfitent deum de deo esse nascendo: ⁊ deū de deo esse pcedendo: nec putant aliuz esse deū q̄ nascitur q̄ de quo nascitur: ⁊ q̄ pcedit q̄ de quo pcedit: cum multis alijs q̄ credunt: ex q̄b; ꝓtra eos auctor Anselmus pcedit ⁊ ꝓcludit suū intentū. ibidē. p lōg.
Greci excusant q̄ pane fermētato sacrificant: Epla de fermentato ⁊ azymo. A
Greci dum azymitas anathematizant: anathematizant christum: ⁊ si dicunt nos iudaizare: dicant necesse est ⁊ christum iudaizasse: ibidem L.
Responsioneo varie super his notant ibidem. D. E. F. B.

¶ Annotatio.

Grecorꝫ erroꝛ negantes spm̃ sctm̃ pcedere de filio p̃mittit: ⁊ auctoꝛ anselmus ꝓtra eos eiusdē spūsscti gram sibi assisti p̃ cat: ⁊ q̃by medijs vti velit ad hūc erroꝛē ꝓfutandū declarat lib. de pcess. spi. san. A.

Grecorꝫ obiectiones ꝓtra latinos: scz dictū apli. Lra occidit: spūs aūt viuificat: ⁊ illud ꝓphete Amos: Sacrificate de fermentato laudē: soluūt: ⁊ auctoritates p̃fate declarāt: Epla de fermentato ⁊ azymo. B. H. J. K. Et q̃ sine rōe reprehēdāt ꝓnubia uīa: oñdit ibidē

Ha Habitus religiōis volūtarie suscepti: q̃liter sine leta pfessione et episcopali ꝓsecratōe hoiem liget p longum oñdit Epla. iiij. D.

Harmonia: odoꝛ: saporꝛ: lenitas: pulchꝛitudo: q̃ suo ineffabili mō in ꝺo existat oñdit li. psolo. ca. xvij.

He Hebdomada vnde dicat: oñdit: ⁊ eā septē spēs notant li. ij. de ima. mū. ca. v.

Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verū deū: ⁊ quē misisti iesum xp̃m: pulchre declarat li. de pcess. spi. san. B.

Herodes coronā posuit sup caput iesu: p̃mittens: si signū coram eo faceret: de manib̄ iudeoꝝ ip̃m liberaret: ⁊ regni sui pticipem ⁊ coheredē efficeret. Cū illa coꝛona coꝛonant imꝑatoꝛes romani li. de pass. do. B. in fine.

Hi Hierusalē vnde dicat: oñdit li. j. de ima. mundi ca. xiij.

Ho Homicidij tria sunt genera: quē pari plectūt pena: interfectio fratrū: detractio odium li. de sili. ca. cxlvj. ⁊ cxlvij.

Hoiem sine spontanea solutiōe debiti. i. satisfactione saluari nō posse: oñdit li. j. Cur deus homo: ca. xxij.

Hominē de virgine ꝓceptū: etiam si nō esset deus: necesse tm̃ erat ip̃m talē fore qualis fuit factus p̃mus homo adam li. de ꝓcep. virgi. ⁊ pecca. ori. ca xiij. et in declara. sup eodem.

Hoiem esse factū ad ꝓtemplandū seu videndū deū: asserit li. psolo. ca. j.

Hoies q̃ p restauratione angeloꝝ assumenk: eq̃les esse oportet angelis bonis ⁊ q̃ sine satisfactione deus nullū assumat: oñdit li. j. Cur deus hō: ca. xvij.

Hoies iustos filios abrae aut israel dici nō est incōgruū: sed ⁊ angeli nuncupari possunt: ibidem.

Hoies ad fidem xp̃i ⁊ ad ea q̃ fides exigit imitare: quō nō sit sugua cuū: ostēdit de ꝓcor. gre ⁊ li. ar. R.

Hoies huius mūdi honores cupientes: sic se habent vt pueri papilones insequentes li. de simi. ca. lxxij.

Hois semē ꝺr inmundū ⁊ ꝓcipi in peccatis q̃ꝫuis nō sit in eo peccatū: ⁊ quō intelligat illud: In peccatis ꝓceptus sum ⁊c. oñdit li. de ꝓcep. virg. ⁊ pec. ori. ca. vij. ⁊ itcꝫ ca. xiiij. eiusdem.

Hominū tres sunt ordines: videlicz oātes: agricultores: defensores. Hos ordines sic ad diuersa officia deus in h̄ mundo disposuit: quēadmodum quidaz paterfamilias: oues ⁊ boues ⁊ canes maximos in domo sua distribuit: Nota pulchra lib. de Sinulitu. cap. cxxvj. ⁊. cxxvij.

Homo seu angelus malus: q̃ꝫuis diuine ordinationi subiacere nolit: eam tamē effugere nequit. li. j. cur deꝰ hō: ca. xv.

Homo intulit deo contumeliā: dū quasi p deo positus vt diabolū vinceret sola psuasione contra dei mandatum cōsensit: ibidem ca. xxij.

Item p illa satisfacere nequit: nisi in tali infirmitate qualem se fecit: diabolum vincat nō peccando: Et quia hoc fieri non potest q̃ꝫdiu ex vulnere p̃mi peccati concipitur: declaratur: ibidem

Homo peccando: a diabolo victus: abstulit deo quicquid de humana natura facere ꝓposuerat: Et quid reddere habeat: ostendit ibidē ca. xxiij.

Homo nō accipit a deo quod illi dare p̃ posuerat: nisi totuz quod abstulit reddat: ibidem.

Homo nisi reddat deo quod debet: beatus esse nō potest: nec excusat impotētia: ibidem ca. xxiiij.

¶ principaliū sententiarū.

Itē iniustus est qz nō reddit z iniustus ē qz reddere nequit. ibidem.

Homo ex necessitate p solum christū saluatur. ibidem. ca. xxv.

Hō a deo factus est iustus vt deo fruendo esset beatus. li. ij. cur deꝰ hō. ca. j.

Itē cur factus sit rōnalis: oñdit ibidem

Homo si nō peccasset potestatē habuisz nō mori. ibidem. ca. ij.

Homo eo in corpe quo viuit: in eodem z resurget. ibidem. ca. iij.

Homo nō habet esse ab adam: sed p adā li. de ꝓcep. virgi. z pecca. origi. ca. x.

Homo quanta bona pdiderit in ipso casu ade: ostendit li. Prosologion. ca. j.

Hō cū non hz rectitudinē: cur magis dz liber qz ei auferri nō pōt cū hz: q̄ cum eā hz fuit: qz cū nō hz: p se nō pōt eā recupare. li. de libe. arbi. ca. xii.

Homo q̄ in deū peccat oēm creaturā cōtra se excitat. li. de siliti. ca. cj.

Hō plerūq̄ plus loq̄t actu q̄ ꝓbo: id oñdit in exēplo. ibidē. ca. exxvij. z. cxxix

Hō q̄nis cupiens a vitijs purgari: virtutibus ornari: z deo recōciliari: gradū pfectiōis atringere: fontē salutis degustare: libz meditationū studeat visere.

Honor. xj. pars beatitudinis declaratur per similitudinem in paupere adoptato in regem: z per similitudinem inter ignem z dcitatem: eius quoq̄ contrariū scz de decis ps miserie demonstrat li. de siliti. ca. lxv. lxvj. z. lxvij.

Hu Humana salutatio quanta rōne sequat de morte christi: pulchre ostendit. li. ij. Cur deus hō. ca. xix.

Humana natura qualiter corrupta sit: notat li. de ꝓcep. v. z pec. ori. ca. ij.

Humana mēbra seu motus animi in domore humano credere: est idola in corde fabricare. li. de expo. mēb. dei. A.

Humanā natura miribilius deꝰ restaurauit: q̄ instaurauit. li. ij. Cur deꝰ homo. ca. xvj.

Humane nauire quatuor sunt status: q̄ibus p diuersis meritis beata vita vel misera reddit. li. de siliti. ca. cxxiij.

Humile aut infirmū dū deuz aliq̄d pati asserimus: sublimitatem impassibilis nature nō consideramus: sed fm infirmitatem humane substantie quā gerebat idem deus z homo: vna psona in duabus naturis: hoc significamus. li. j. Cur deus homo. ca. viij.

Hūilitas ex q̄bꝫ ꝓsiderationibꝫ causet in nobis: ostendit. li. de mēsu. cru. F.

Hūilitas pfecta: pfectaq̄ superbia opa q̄dam hnt silia. li. de sili. ca. cxxxvij.

Humilitas est mons magnus ad quē p septē gdus ascendit. li. de sili. ca. xcix.

Primus graduo est cognitio sui ipsius: de q̄ agit ibidē. ca. c.

Secūdus ē dolor: z q̄ dolor necessarius sit p venia ꝓsequēda: ostendit ibidem ca. ciij.

Tertius confessio: z q̄ necessaria homini existat: demonstratur ibidem. ca. ciiij.

Humilitatis Quartus psuasio: tunc eñ pura est confessio: si cam sequat voluntaria psuasio. ibidem. ca. ciiij.

Quintus gradus est consentire se ab alijs sic iudicari: qualē se quis cognoscit: dolet: ꝓfitet et suadet. ibidem ca. cv.

Sextus est patientia: z in q̄ ꝓsistat: ostendit ibidē ca. cvj.

Septimus est ad vindictam dei amare molestias illatas. ibidez capitu. cvij.

Hoz gradnū recapitulatio: notatur ibidem ca. cviij.

Hūilitatis montē due sorores custodiūt scz verecūdia q̄ est apud deū: z verecūdia q̄ ē apud hoīes. ibidē ca. cxj.

Humores quibꝫ locis purgent: z quibꝫ etatibꝫ regnent: declarat li. j. de imagine mūdi ca. iiij.

Il Ille de quo aliquis est: nō potest esse ille qui de se est: nec ille q̄ de aliquo est valet esse eis de quo est li. de pces. sp. san. B.

Im Impotentia habendi iusticiā quō excusset infantes post baptisma: ꝓcluditur

Annotatio.

de ꝓcep. virgi. ⁊ pecca. origi ca. vlti.

Impotentia que descendit ex culpa non excusat impotentē culpa manente. li. de concor. gratie ⁊ lib. ar. R.

Impotentie causa aliqualiter excusat a reddinōe debiti: ⁊ ipotentie culpa culpā augmētat. li. j. cur deꝰ hō ca. xxiiij.

In Incentiuū amoris de xpi passiōe: notat in speculo euāge. serm. ca. xij.

Incitationes mentiū ad btitudinis eterne desideriū: notat epla. ij. B.

India ab indo flumine dicta: mirāda in se continens describitur li. j. de imagi. mundi ca. x.

Indiscreta correctio magistrorꝫ qui inuenibꝫ p̄ sunt: ꝗ̄ nitiosa existat. ostendit li. de silitu. ca. cixxvij. ⁊ lxxviij.

Induratus senex ⁊ in malis edoctus: ad bonū reflecti difficile erit: puer vt cera mollis: bona aut mala imp̄mit: ⁊ hoꝫ medius iuuenis: a malo ad bonum et ad quodcūq̄ honestum duci possibile erit. li. de silitu. ca. elxxvi.

Infernus cum cōtentis in eo ⁊ flumen p transiens describit. li. j. de imagi. mūdi. ca. xxj.

Infinita sunt q̄ nos compellunt ad amādum deū. li. de mensu. crucis. B.

Infirma saluatoris venerari ⁊ amplecti ꝗ̄ salubre sit homini christiano: ostendit in speculo euāge. ser. ca. j.

Infirmitatis aīe duo genera esse: sicut ⁊ corporis: scz quasi naturalis ⁊ casualis: notat li. de silī. ca. cxx.

Initialis modus cogitandi de deo qui ē spūs: ponit li. de mensu. cru. L.

Initiū pfectionis vie qua sequi debemꝰ xp̄m: est seip̄m abnegare. ibidē. L.

Inimici quō diligi possint: monstrat li. de simili. ca. clxij.

Iniusticia nullam habet essentiaz: ꝗ̄ nis iniuste volūtatis affectus ⁊ actus p se ꝓsiderati aliq̄d sint: vsus iniusticiā voeet li. de ꝓcep. ꝗgi. ⁊ pecca. origi. ca. v.

Iniusticia ⁊ malū cū nihil sit: cur horremus audito noīe mali: ⁊ q̄d faciat opera illa que iniusticia facere videt: inuestigatur ⁊ soluitur. li. de casu diaboli. ca. xxvj.

Iniusticia nō est nisi absentia debite iusticie vbi esse debet iusticia: ⁊ q̄ nō sit aliquid sed nihil: pbatur ibidem ca. xv. in fine. ⁊ ca. xvj. Et de concor. p̄ scientie ⁊ pdest. S.

In inuene tria notanꝫ: quibus ad pbitatē vēturus p̄noscit li. de silī. ca. cxxix.

Immundicie cordis tria esse genera: notantur ibidem ca. cxix.

Innocentia: beneficio ⁊ plationе sic debemus vti in faciendo ⁊ recipiendo: sicuti vsualiter portatur cenouexia: ibidem ca. cxvij.

Innūerabilia esse beneficia dei quibꝫ voluntatē nostram excitat ad sequendum eum in via perfectionis: probatur lib. de mensu. crucis. L.

In oībꝫ q̄ xp̄s p̄mlit: diuina natura non est hūiliata: sed hūana exaltata: nec illa est īminuta: sed ista est misericordiē adiuta li. de medi. redēp. hūane. ca. iij

Insipiennia octaua pars miserie: qualis erit in damnatis: ostenditur p̄ eius cōtrariū scz sapientiam: que pars est beatitudinis li. de simi. ca. lix. ⁊. lx. ⁊. lxj

Instinctio diuina nō ip̄roprie dei voluntas apellari pōt. li. de volū. dei. L.

Insule maris varie cū ꝓtentis in eis: notanꝫ li. j. de imagi. mūdi. ca. xx.

Intellectū quē in hac vita capimus medīū esse inter fidē ⁊ spēm: notat: ⁊ ꝗ̄ to aliq̄s ad illā pficit: tanto illū spēi appropinquare: quā oēs anhelamus: in p̄fa. li. de incar. verbi.

Intentio qua ambulandū est in via pfectionis: innuit in verbis xp̄i cū dicit: Sequat me. li. de mensu. cru. L.

Inuocatio pulchra virginis marie: simul ⁊ filij eius: notat folio penultimo.

Inuocare in veritate veritatem: non est aliud nisi per filium inuocare patrem li. meditationū. K.

In christo nō est alius deus: alius homo ꝗ̄ nis aliud sit deus: aliud homo: sed idēipse est deus q̄ ⁊ hō: verbū ēm caro

principaliū sententiarū

factū: assumpsit naturā aliaz: nō aliā
psonam li. de incarna. verbi ca. v.

Jo Joseph ab arimathia: qz christum sepeli
uit inuidia iudeorū viuus in muro re-
cludit: sed post liberatur li. de pass. dñi

Jr Jra dei est volūtas puniendi (in fine.
li. j. Cur deus homo ca. vj.

Iris. id ē arcus in nubibus vnde causet: z
imber vnde oriat li. j. de imag. mundi
ca. xxiij. Et ibidem agit de grandine:
pruina: nebula z fumo.

Ju Judei: etiā si oēs credidissent nō minus
gētes vocate fuissent li. j. cur deus hō
Justicia nō pōt esse nisi in vo (ca. xxiij.
lūtate rōnali: sicut etiaz nēc iniusticia
li. de pccp. virgi. z pec. origi. ca. iij. Et
li. de casu diboli ca. iiij.

Justicia est rectitudo volūtatis ꝓpter se
seruata li. de pcor. grē z libe. ar. F. Et
hec diffinitio etiaz ponit z discutit li.
de Veritate ca. xiij. ꝓpe mediū.

Justiciam esse bonū q̄ iusti fiūt: z iniusti
cia esse malū q̄ mali fiūt. Et q̄ iniusti-
cia nihil sit nisi boni priuatio: oūdit li.
de casu diaboli ca. ix.

Justicia aliq̄d esse: ostendit ibidē ca. xiiij
in fine. Et ca. xv. ostendit q̄ sit aliq̄d
valde bonū z honestū. Et li. de pcor. p
scientie z p̄destinationis. T.

Justus dū a diabolo impulsat sic se ha-
beat vt lapis q̄dratus q̄ sex habet la-
tera: vt firmiter in suo ꝓposito bono p-
sistat li. de sitiu. ca. clxxiij.

Juuenis sicut alimentis diuersis ad pfe
ctā corpis etatē: sic p̄ceptis dissimilib
ad spūalē pducat vitā li. de siti. ca. cxl.

Juuenis spūali doctrina semel ad plenū
imbutus: nouo vasi sitis esse videt ibi

Juuenis tacendo: sapien dem ca. cxlj.
tū verbis attendat: vt ad sciam spūa-
lis vite doctrina eorū ꝓtingat: nā q̄ p-
prio caret cultro: merito esurit si alie-
no incidere nolit: ibidem ca. cxliij.

Juuenis erubescēdo in melius pficit: qz
verecūdia pniam parit: ibidē ca. cxliij

L Licorū quorūcūq̄ nō esse eccl'iaz
tradere: sed defendere seu tueri:
declarat epl'a. xiij.

Latitudo crucis spūalis ē fidelitas semp
spūm cruciās z dilatans: vt oēs hoies
subijciat laudi ac fuituti dei li. de mē-
su. crucis. H.

Libertas q̄rta ps beatitudinis: declarat
z eius ꝓtrariū scz fuitus pars miseric
ostendit li. de siti. ca. liij.

Libertatis arbitrij. diuisio: notat li. de li
bero arbi. ca. xiiij.

Liberi arbitriū z libertas q̄ dicit liberū
nō est idē. z vbi z q̄ sit illa libertas ar-
bitrij quā semp hīe credit hō: z qd sit
illud arbitriū: notat li. de ꝓcor. p̄scie. z
p̄destin. P. Q. Et p exemplū ostendit

Libex arbitriū sit esse cū grā ibidē. R.
z cum ea opari: declarat li. de concor.
grē z libe. arbi. E. F. zc.

Libex arbitriū nihil valere affirmantes
cōuincunt ibidē. A A. B B.

Libex arbitriū nō esse aliud q̄ arbitriuz
potēs fuare rectitudinē volūtatis ꝓpt
ipaz rectitudiuē: pbat li. de lib. ar. c. iij.

Loca sulphurea: notāt li. d ima. m. c. xxij.

Locutio sūmi spūs: nō ꝓstat ex plib ver
bis: sed ē vnū verbū p qd facta sūt oia
li. Dono. ca. xxix. Et q̄ ipm verbum
nō sit similitudo factorū: sed veritas essen-
tie: ibidem. ca. xxx.

Longitudo crucis spūalis cōmensurari
debet: toti vite ure zc. li. de mē. cru. J.

Luna: q̄si lucina. i. a luce nata notat: qz a Lu
sole illūinat li. ij. de ima. mū. cā. xxiiij.

Luna quot horis luceat: z in q̄ signo sit:
vt sciri possit: regula dat li. ij. de ima.
mundi ca. xxij.

Lune macula q̄d sit: notificat li. j. de ima
gi. mundi ca. xxiiij.

Lustrū: sunt q̄nq̄ anni: z vnde nomē sū-
pserit: notat li. ij. de ima. mū. ca. xiij.

Lux inaccessibilis quā deus inhabitat:
notat li. Proso. ca. xvj.

M Aius q̄ nihil maius cogitari po
test: non est nisi ipe deus li. Pro Ma
insipiente. L. Hec est idē dicere
Maius oib: z q̄ maius cogitari ne-
quit li. ꝓtra insipientē. H. J. zc.

Mala ade nulla rectitudine ad hoīem de virgine ꝓceptū transire: oñdit li. de ꝓcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. xij.

Malum qd est petiū sine iniusticia: nihil esse: oñdit li. de ꝓcep. ij. ⁊ pec. ori. c. v.

Malū quib⁹ de cansis videat aliqd esse ostendit de casu dia. ca. x.

Malū ⁊ nihil: qnō nō possiunt ꝓbari per nomen suum aliquid esse: sed quasi aliquid: ibidem ca: xi.

Malum vnde veniat in angelū q̄ bonus erat: inuestigat: ⁊ in q̄stione de abscessu iusticie resoluit: ibidem. ca. xxvij.

Malus hō: de oib⁹ hoib⁹ bonis ⁊ malis malū sibi accumlat li. de sili. ca. clxij.

Maria virgo beata: q̄ oēs creaturas excellat: ostndit li. de excel. marie. ij. ca. j

Martha actiuā: Maria ꝓtēplatiuā vitā repñtat. Illa circa frequēs ministeriū satagit: hec ad pedes iesu sedens: optimā ꝑtem elegit: In homelia Intrauit iesus: ꝑte mediuni.

Massa peccatrix: q̄ nō sit tota peccatrix ꝓbat li. de ꝓcep. ij. ⁊ pec. ori. ca. xv.

Materiā decorā incompto ꝓtēptibilicq̄ dictamine exarare: indignatōi dignū iudicat li. j. Cur deus hō ca. j.

De Meditatio de hoc de q̄ gaudendū sit circa christi passionē: format li. de Medita. redēp. hūane ca. v.

Mediū ꝑfectionis ostēdit in verbis xpi: cū dicit: Tollat crucē suā ⁊c. li. de mēsura. crucis. F.

Mens pacata suscipiens aure cuiuspiā verbū ore remittit ⁊ ipm pacatū: Sz mens turbata verbū reddit turbatū: ⁊ oēm exterius actū li. de sili. ca. cxliij.

Mens humana sicā torpor desidia admonitione excitat: sicuti ignis dū a vēto mouet: ibidem ca. cxlviij.

Mena quieta: est monacho necessaria: ad quā sine ꝓstantia ⁊ mansuetudine nullus ꝑtingere pōt. Epla. vij. E F.

Mensis dicit a mensura: vel a mene qd est luna: ⁊ est. xij. ꝑs anni. li. ij. de imagi. mūdi ca. vij.

Mensium noia fm hebreos: fm grecos: ⁊ fm egyptios: notant: ⁊ fm romanos describnt. ibidem ca. vij.

Mentis excitatio ad deum ꝓtēplandū: notat li. Prosolo. ca. j. ꝑ totū.

Merorīs ⁊ dolorīs acerbitas castissime matris marie: in quā ⁊ qualē letici am sit ꝓuersa in filij sui resurrectione: ascēsione. ⁊ spūsanci missione: deducit li. de excellen. marie virginis ca. vj.

Mesopotamia: cū in ea ꝓtentis: describitur li. j. de ima. mūdi ca. xij.

Minorē oñub⁹: q̄nis seip̄m reputare debet li. de sili. ca. cir.

Misericordia dei q̄ magna ⁊ q̄ iusta sit: ostendit li. ij. Cur deus hō ca. xx.

Misericordia de qua parcit iniustis: ꝑ similitudinē inter dñm aliquē ⁊ seruos illius q̄ vulgo naturales dicunt: declarat li. de Simi. ca. lxxiij.

Misericordia dei tpe tētationis ante ꝓpetrationē culpe: nūq̄ debet cogitari: sed iusticia ⁊ iudiciū eius: furor ⁊ indignatio illius: ibidē ca. cxv.

Misericordia quā deus ad humanū genus habuit: q̄ magna fuerit: sub breuibus ostendit in speculo euā. ser. ca. iij.

Miserie quatuordecim ꝑtes: que sunt: in generali ostendit li. de sili. ca. xlix.

Miserie quas deus hō factus ꝑ hoīe accepit: notant in specu. euā. ser. ca. iij.

Modi p̄cipiendi quatuor: ⁊ totidē obediendi: notāt li. de sili. ca. clxvij. Mo

Momentū vnde dicat ⁊ q̄d sit: notat: et minutū declarat li. ij. de ima. mū. ca. j.

Monachatū potioni: ⁊ abbatē medico: auctor ipe assimilat li. de sili. ca. lxxxvij

Monachatus verus quid sit: ꝑ visionis discussionē: ostendit ibidē ca. clxxxvj.

Monachi ꝓfessi q̄ magna spes esse possit: pulchre ostendit ibidem ca. lxxxij.

Monachi bonū opus: q̄ acceptabilius sit deo q̄ cuiusq̄ secularis: ostendit ꝑ similitudinē de arbore: ibidē ca. lxxxiiij.

Mōachi vestis: moralizatio: ibidē. c. xcij

Eius corona ⁊ tonsura q̄d repsentet: notat ibidem ca. xciij.

Monachi securitas ⁊ pax: in religione ⁊

claustro existit: foris autem turbatio: Ibidem ca.cl.xxxvij.

Monachi minima cōtra sua statuta despicere nō debēt: quia qui modica despicit: paulatim ad maxīa defluit Epistola. vj. B.

Monacho pdest etiam illud quod inuitus ꝛ coactus facit: ꝗ ꝑma voluntate bona opante lib. de Simili. ca. lxxxj.

Monacho cadenti: deus grauius irascitur q̄ alio: ꝛ hoc q̄diu cadit: sed benignius ꝛ familiarius eū suscipit dum ad suum bonum ꝓpositum redit: q̄ nō monachum qui ad idem ꝓpositum nō venit. Epla. iij. B. ꝛ. L.

Monachorū congregatio in terris sic se habet erga congregationem angelorū que est in celis: quēadmodum inter illos qui adhuc sunt extra in cella nouitiorū: ꝛ illos qui nunc sunt intra in cōgregatione monachorū li. de Similitudi. ca. lxxix.

Monachorū sacrificia spiritualia que esse debeant: ꝛ eorū officium quod per coronam repꝛesentatur: ostenditur ibidem ca. xciij.

Monachus qui se totum deo tribuit: citius veniam obtinet q̄ laicus qui nec sua vult dare ꝑ his que transgredendo cōmisit. ibidem ca. lxxiij.

Monachus necessario magis semp credat abbati: q̄ ꝓprio sensu suo. Epistola. xj. A.

Mores sūt qualitates anime in habitū iam redacte li. de Simi. ca. cxxxij.

Mores boni virtutes: mali autem vitia dicuntur: Ibidem ca. cxxxiij.

Mors christi quō ꝑualeat nūero ꝛ magnitudini omniū peccatorū: ostendit li. ij. Cur deus hō ca. xiij.

Item quō deleat omnia peccata: etiā eū peripentium: Ibidem ca. xv.

Mortale: ponit in diffinitione hominis a philosophis: qui non crediderūt totum hominē aliquando potuisse aut posse īmortalem effici li. ij. Cur deus homo ca. xj.

Mortalitas non pertinet ad puram hominis naturā: sed ad corruptā: ibidē.

Mulieres ne desperarēt se pertinere ad sortem beatorū: quoniā de femina malum tantū ꝓcessit: congruum erat christum de muliere nasci. Et sicut Eua virgo peccauit: sic ꝛ deum de virgine generare decuit: ibidem ca. viij. Mu

Multa dicunt posse aliena potestate: et nō posse aliena impotentia li. de Casu diaboli ca. xij. post mediū.

Mundi creatio quinq̄ modis scribitur: li. j. de imagi. mūdi ca. ij.

Naturam ꝓpagandi subiecit deus potestati ade: vt ea vteretur pro sua volūtate q̄diu vellet esse subditus deo: non quidem bestiali voluptate: sed rationali voluntate lib. de Conceptu virginali ꝛ peccato originali ca. x. Na

Naturam aliquam talem esse quo nihil maius cogitari possit: ꝛ q̄ talis sit in intellectu ꝛ in re: pbatur ꝑ longum li. ꝑ insipiente. A B. ꝛc. Et ibidem obiectiones quedam tollunt. Idem pbat li. contra. insipien. ꝑ longum: ꝛ quia si intelligit: est in intellectu ꝛc. pbat. D.

Naturam humanā qui restringere cupit sic agat vt ille qui aquam currentem retinere contendit li. de Similitudi. cap. cxxij.

Natus de virgine: pro originali peccato habuit originalem iusticiam: quia a iusto patre ꝓm diuinam: ꝛ a iusta matre ꝓm humanam naturam descendit. Et quō non potuerit habere personalem iniusticiā: ostenditur li. de Conceptu virginali ꝛ peccato originali capitulo xx. ꝛ. capl'o. xxj.

Necesse est: sepe dicit. quod tamen nulla ri esse cogitur. ꝛ necesse non esse. quod nulla ꝓhibitione remouetur li. de Cōcord. ꝑscientie dei eū li. ar. D. Ne

Necessitas vel impossibilitas non est in deo. Est autem necessitas cogens ꝛ necessitas nō cogens li. ij. Cur deus homo ca. xvij. ꝛ ca. xviij. ꝑ longum.

Annotatio.

Necessitas gratiam auferens seu minuens: ⁊ necessitas augēs: describitur ibidem capi. v.

Nemo nouit patrem nisi filius ⁊c. pulchre deducit libro de Processione spiritussancti. D.

Neq; volentis neq; currentis: sed dei miserentis: exponitur li. de Concord. gratie ⁊ libe. arbitrio. L. D.

Nihil punitur nisi voluntas: vel iniustitia li. de Conceptu virginali ⁊ peccato origi. ca. iiij.

Ni Nihil solet putari bonum: nisi aut ꝓter vtilitatem: aut aliquam honestatē lib. Monolo. ca. j.

Nihil fuit ante summā essentiam: iuxta duplicem sensum quem gerit: cum sic dicitur: exponit ibidem ca. xviij.

Nihil ⁊ aliquid quō cōueniant: ostenditur li. de Casu diaboli ca. x.

No Non enim loquetur a semetipso: sed quecūq; audiet loquet: Et ille de meo accipiet ⁊c. pulchre declaratur li. de Processi. spūssan. D.

Non semper prius est nō velle tenere: q̄ velle deserere: ostendit li de Casu diaboli ca. iij. in fine.

Non tm̄ ea suscipere debemus cum certitudine q̄ in scriptura sacra leguntur: sed etiam que ex his nulla alia contradicente ratione rationabili necessitate sequuntur li de Processione spiritussancti A. ⁊. D.

Non veni voluntatem meam facere sed eius qui misit me: exponitur li. j. Cur deus homo ca. xvij. ⁊ ca. xviij.

Nox a nocendo dicitur eo q̄ oculis noceat ⁊c. Et de septem temporibus noctio agitur li. ij. de imagi. mū. ca. iiij.

Nu Nullam actionem ꝑ se iniustam debere dici: sed propter iniustam voluntatem quomodo intelligendum sit: innuitur li. de Cōceptu virginali ⁊ peccato originali ca. iiij.

Ob Obiectio pulchra de vnitate monetur: Et ꝑ auctorem sub tali distinctione soluitur: q̄ filius ⁊ spiritussanctus habent esse a patre diuersimode: quia alter nascendo: alter pcedendo vt alij sint ab inuicē: ⁊ q̄ ꝑ hoc soluz essent diuersi filius ⁊ spiritussanctus: etiam si per aliud non essent plureo li. de Processiōe spiritussancti. D ꝓpe finem.

Obiectio scz de eo: cum dicitur filium a patre nasci: ⁊ spiritūsanctum a patre ⁊ filio pcedere: q̄ rectius debeat dici q̄ pariter sint a patre filius nascendo: et spiritussanctus pcedendo: ita vt nec filius a spiritusancto sit: nec spiritussanctus a filio: sicut splendor ⁊ calor pariter sint de vno sole ⁊c. pulcherrime ꝑ auctorem soluitur ⁊ tollitur. ibidē. J.

Obligatum aliquatenus debito peccati deus assumere ad beatitudinem non potest: quia non debet li. j. Cur deus homo capto. xxj.

Olympias: sunt quatuor anni: ⁊ quō nomen illud sumpserit exordium: notat li. ij. de imagine mundi ca. xij. Ol

Omne quod aliquid est a deo fit ⁊ dei est quod vero nihil est. id est malus ab iniusto fit ⁊ eius est lib. de Casu diaboli capto. xx. Om

Omnis homo si peccatum non precessisset: simul sicut adam iustus ⁊ rationalis esset lib. de Conceptu vir. ⁊ pecca. originali ca. x.

Omis natura bona diuiditur in duo bona: ⁊ horum contraria notantur li. de Casu diaboli ca. xij.

Opera misericordie maria virgo beata super omnes christo exhibuit. In homelia Intrauit. in medio. Op

Optimam partem elegit sibi maria que non auferetur ab ea: pulchre de virgine beata deducitur: vbi supra: vsq; in finem.

Oratio pulchra ad patrem ⁊ filium ⁊ spiritūsanctum: notatur in Speculo. euange. ser. ca. finali. Or

Oratio beati Anselmi ad gloriosam dei genitricem pulchra valde: notatur li. de excellen. marie virgi. ca. xij.

principaliū sententiarū

Orationes p fidelibus ⁊ benefactoribus notant li. Meditationū. in fine.

Orando dnm dicimus: Dimitte nobis debita nostra ⁊c. quid operetur: declaratur li. i. Cur deus homo ca. xix.

Orandum est sapienter: ardenter: humiliter: fideliter: perseueranter: ⁊ confidēter vt exaudiatur li. de Mensuratione crucis. D.

Ordinis genera sunt duo: viro religioso conuenientia li. de Similitudinibus cap. xc.

Ordo facticius: sic se habet ad ordinem naturalem: vt corrigia ad solularem: ibidem ca. xxj.

Ordo pbat quid in homine lateat: sicuti ignis denarij falsitatem ostentat: ibidem ca. xcv.

Originale peccatum a qua origine dicatur descendere: ostenditur li. de Conceptu virginali ⁊ peccato originali capitulo. j.

Originale peccatum: ⁊ omne peccatum esse iniusticiam: pbatur ibidem ca. iij.

Originale peccatum quid sit: ostenditur ⁊ q̄ in omnibus sit equale: declaratur ibidem ca. xxvij.

Originalis ⁊ personalis iusticia vel iniusticia que sit ostenditur ibidem ca. j.

Originalis peccati quantitas: notatur. Item quomodo descēdat in infantes per longum ostenditur ibidem capitulo. xxij. ⁊ xxiij.

Originem personarum in diuinis: auctor ipse naturali exemplo pbat li. de Incarnatione verbi ca. vij.

Origo beate marie virginis deducitur: li. de excellentia marie virginis ca. ij.

Os patris: non est aliud q̄ essentia eius li. de Processione spiritussancti. D.

Ostentum quid sit: notatur li. ij. de imagine mūdi ca. j.

Palestina describitur: ⁊ que gentes ac regiones in ea contineant notatur li. j. de Imagine mundi ca. xiiij.

Paraclitus spiritussanctus: quez mittet pater in nomine meo. Et illud: Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: quomodo intelligi debeant ille auctoritates: notatur lib. de Process. spūssan. B.

Parthia describitur li. j. de imagine mūdi cap. xj.

Paruitas meritorum qualiter pusillanimitatem in nobis generet ac incutiat: ⁊ qualiter illud obstaculum salutis remoueri debeat: vt liberius deuz sequi possimus: pulchre ostendit li. de Mensura. crucis. B.

Patrem deum: filij sui mortem voluisse quomodo intelligatur: signatur lib. j. Cur deus homo ca. x.

Pater ⁊ filius non sic sunt due res: vt in his duabus rebus intelligatur eorum substantia: sed eorū relationes li. de incarna. verbi ca. iij

Pater solus genitor ⁊ ingenitus: solus filius genitus: solus amor nec genitus nec ingenitus: ostenditur li. Monologion cap. liij.

Pater deus q̄ non sit deus de deo: pbatur li. de Processione spiritussancti. L. ꝓpe finem.

Pater q: habet filium: ⁊ spiritussanctus quia non habet filium: per hoc pbari potest: quia sunt alij ab inuicem: non tamen hec est causa vt sint diuerse psone. ibidem. E.

Patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti: sex sunt differentie: de quibus per longuz agitur: ibidem. S. ⁊ T.

Pauitas perfectorū inuitur per christū: dnz dicit: Si quis. i. quasi aliquis ex multis vult post me venire ⁊c. lib. de Mensura. crucis. A.

Paulus apostolus credit didicisse euangelium in illis tribus diebus quibus cecus erat. ibidem. E.

Pax quatuor modis agitur: quibus homo ad veram quietem perducitur lib: de Similitu. ca. cxxiij.

Annotatio.

Pe Peccans quō sit seruus peccati: ostendi tur li. de libero arbi. ca. x.

Peccare non est aliud q̃ deo debitū non reddere lib. j. Cur deus homo cap. xj.

Et quod illud sit debitum quod deo debemus: notatur ibidem.

Peccata parentum post adam nō imputantur animabus filiorū li. de Concetu virginali ⁊ peccato originali capl'o xxiiij. ⁊. xxv.

Peccata dimittere sola misericordia sine solutione debiti: an hoc deum deceat: pulchre ostendit li. j. Cur deus homo ca. xij. ⁊. xiij.

Peccati pondus seu magnitudo ostendi tur: ⁊ ideo grauissimū: q̃ contra deuz cōmissum li. j. cur deus homo ca. xxj.

Peccator ne desperet: ad iesum confugiat: ⁊ hoc nomen suum iesus consideret li. de Miseria hois. F.

Peccator negligens conuerti: stulto pigro assimilatur ⁊ pauperi insipienti li. de Similitu. ca. eliiij. ⁊. clv.

Peccator peccatorem iustificare nō pōt: li. j. Cur deus homo ca. xxiij.

Peccatorū remissio est homini necessaria vt ad beatitudinem eternam peruenia t: ibidem ca. x.

Peccatorū magnitudo luctum ingē homini conferre debet: Et q̃ nullum peccatum contra deum cōmissum paruū sit dicendum: asseritur lib. de Miseria hominis. L. D. E.

Peccatum impunitū dimittere: nec deus potest: nec peccator sine solutione ad talem beatitudinem qualem habebat anteq̃ peccaret peruenire li. j. Cur deus homo ca. xix.

Peccatum quo damnat humanū genus cur magis imputetur ade q̃ eue: cum tamen ille p illaz ⁊ post peccauerit: notat li. de pcep. virgi. ⁊ pec. origi. ca. ix.

Peccatū patris nullus portat sed suum: nec infantes peccatum ade: sed suum: ibidem ca. xxv.

Peccatū duplex scz naturale ⁊ personale describitur ibidem ca. xxiij.

Peccatū ade personale quomō transeat in omnes: ⁊ sit in illis qui ab ipsis pagantur naturale seu originale: ibidez in fine.

Peccatū infantum minus est q̃z peccatū ade: nullus tamen sine illa vniuersali satisfactione: p quā ⁊ magnū ⁊ paruū peccatū dimittit: saluat. Ibidem.

Pena peccantis cuiusmodi sit honor ōi ostendit li. j. Cur deus hō. ca. xiiij.

Pena peccati: cur perseueret in nobis in hac vita deleto peccato per baptismū inuestigatur lib. de Concordia gratie ⁊ libero arb. . U. X.

Penitentia alia humida: alia sicca: notatur li. de Similitu. ca. cxliiij.

Penitere de aliquo magno crimine cupientis: illo more agat vt arborem magnam succidere volentis. ibidem. ca. cxlv.

Perfectum odiū peccati pfectusq̃z amor eiusdez: idem plerūq̃z opus exhibet exterius li. de Similitudi. ca. cxxxvi.

Periculose valde viuimus: nam quotiensciūq̃z scienter aliquid quantūlibet paruū contra dei voluntatem facim⁹: graniter peccamus libro. j. Cur deus homo ca. xxj.

Pestilentia vnde causetur: ostenditur libro. j. de imagi. mūdi. ca. xxiij.

Petitio humilis ad filium dei p sua passione: notatur in Speculo euangeli. ser. ca. xvij. ⁊ ca. xviij.

Planctus peccatorū: deuotissime inducitur li. de miseria hois. D E. Pl

Planetarū cursus. ordo ⁊ natura: declarat li. j. de imagi. mū. ca. xxiij.

Planetarū colores: notantur ibidem: cū zodiaco ⁊ harmonia cē.

Plus peccat qui amorem primi a corde alterius minuit: q̃z qui victum ab ore pauperis rapit li. de Sinu. ca. cl.

Potentia duodecima ps beatitudinis: exponit: ⁊ eius ptrariū scz impotentia ps miserie: notat ibidem ca. lxviij. Po

Potestas sequit voluntatē li. ij. Cur deus hō ca. x. Et de Casu diaboli ca. xij.

principaliū sententiarū

Potestas mltiplex: notat li. de casu diaboli ca. xiij. post pncipiū.
Potestas peccādi q̃ nō pmineat ad libertatē arbitrij: ostendit de libe. arbi. ca. j.
Potestas fraudi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipsam rectitudinem: q̃ sit pfecta diffinitio liberi arbitrij: ex gñe ⁊ differentijs: ostendit ibidem ca. xiij.
Preciosiuz a vili separans oī dei assimilat
Prescientia dei ipropie (Epla. x. L. dr pscientia: cū oia ei sint psentia ⁊c. li. de casu diaboli ca. xxj.
Prescientia dei: qō nō discordet a libero arbitrio: pbat p mlta li. de pcor. pscie dei cū libero ar. B. ⁊ pdestinatōis. P
Prescientia dei nō necessitat hoīem peccare vel nō peccare: ibidem. L. ⁊c.
Prescientiā diuinā ⁊ liberū arbitriū sibi inuicē consentire nullatenus dubitandū esse asserit ꝓpter humanā rōnem li. de casu diaboli ca. xxj.
Prescire quō intelligat li. de pcor. pscie dei cū libe. ar. L. ⁊ pdestinatiōis. B.
Propagatio viri de sola virgine nō ē naturalis aut voluntaria: sed mirabilis sicut ⁊ illa que mulierē de solo viro p talit li. de pcep. vir. ⁊ pec. origi. ca. xj.
Pro peccato satisfacere quid sit: notatur li. j. Cur deus hō ca. xi.
Propria volūtas: dei volūtatē sibi aduocatā habere nō pōt li. de Sili. ca. vj.
Proprie volūtati omnia vitia deseruiūt Ibidem ca. xxxvj.
Proprietates complexionū notant: ⁊ q̃ibus horis dñent: ostendit li. j. de imagine mūdi ca. iiij.
Proprio filio suo nō pepcit deus ⁊c. exponit. Et illud: Non sicut ego volo: sed sicut tu: declarat li. j. Cur deꝰ hoīem
Propt qō deꝰ exaltauit illū (mo ca. ix. ⁊c. quō intelligi debet: notat ibidem.
Propter peccatores amplius q̃ ꝓpter iustos: beata virgo effecta ē mater dei li. de excellentia marie virginis ca. j.
Pulchritudo pma ps beatitudinis: que sit: ostendit: Et illius ptrariū scz turpitudo ps miserie: declarat li. de similitudinibus cap. l.
Punctus est parvus transcensus puncti in horologio li. ij. de imagi. mū. ca. j.
Pusillanimitas ad sequendū christū ex septem causatur li. de Mensu. crucis B. p totum.
Qua ⁊ cuius necessitate ipse altissimus se sic humiliauerit vt hominē redimeret. factus hō: ostendit li. de Medi. redēp. hūane ca. iij. Qua
Quadrans est quarta pars diei habens tres horas: naturalē ꝓ diei sex horas li. ij. de Imagi. mū. ca. j.
Quanto opulentius ex his q̃ p obedientiā pascūt in sacra scriptura nutrimur tanto subtilius ad ea q̃ p intellectū saciant ꝓuehimur li. de incar. ver. ca. ij.
Quecūq̃ dicūt ad aliq̃d ita vt ad inuicē magis vel minus aut equalē dicant: p aliquid dicunt: nō aliud ⁊ aliud: sed idem intelligit in diuersis: siue in illis equaliter sine inequaliter consideret: li. Monologion ca. j.
Questio de qua totum opus pendet: scz cur infirmitatem nature deus assumpserit mouet li. j. Cur deus hō ca. j.
Questio de qua totū opus dependet: scz cur deus homo factus sit ⁊c. recapitulatur cum cereris de quibus tractatuz est: sūmatim: Et q̃ sufficienter responsum sit q̃stionib de restauratiōe: ⁊ humana assumptione ⁊c. asserit a boso libro. ij. Cur deus homo ca. xiij.
Questio pulchra mouet cōtra negantes spūsanctum ꝓcedere de filio lib. de ꝓcess. spūsan. B. ꝓ fine.
Que p interrogationē ⁊ rūsionē inuestigant: multis ⁊ maxime tardioribus ingenijs magi patet: ⁊ ideo placent li. j. Cur deus hō. ca. j.
Quid habes qō nō accepisti: oīnib dicitur (excepto deo) etiā angelis li. de casu diaboli ca. j. Et de pcor. gr̃e ⁊ libero arbitrio. B. Quid
Quicq̃d necessaria ratione veraciter esse intelligit: id in nullam debet duci dubitationē: etiā si rō quō sit nō capiat:

¶ Annotatio.

li.j. Cur deus homo cap. xxv.

Q̃ necesse sit vbũ solũ ⁊ hoiem in vnaꝫ ꝑsonam: ostendit li.ij. Cur deꝰ hõ ca.ix. Et li. de incar. ver. ca. iiij.

Q̃ veritas veteris ⁊ noui testamenti in his que dicta sunt ꝓbata sit: ꝓbat li.ij ¶ Cur deus homo ca. xxij.

Q̃ nõ sint tres dij: quãq̃ tres res ꝑsonales: vna tñ res essentialis: ostendit per longũ li. de incar. verbi ca. iij.

Q̃ pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus non sint tres res separate: naturali exemplo ꝓbatur: ibidem ca. vj.

Q̃ nihil ꝑ se sit iustũ aut iniustũ nisi ipa iusticia vel iniusticia: ostenditur li. de Concep. virgi. ⁊ pec. originali ca. iiij.

Q̃ in semine sumpto de ꝑgine nõ sit peccatũ: nec necessitas futuri peccati: probat ibidem ca. viij. Et p. viij. capitula ꝓtinuat ⁊ ꝓcludit ca. xv. in fine.

Q̃ ꝓpagatio de virgine nõ subiaceat legi ⁊ meritio naturalis ꝓpagatiõis: notat ibidem ca. vj.

Q̃ sit vnũ aliq̃d sũme bonũ ⁊ sũme magnũ: ⁊ sũmũ oim que sunt: ꝓbatur li. ¶ Monologiou ca. j. ⁊. ij.

Q̃ sit natura quedã ꝑ quã est quicq̃d est q̃ ꝑ se est: ⁊ est sũmũ oim que sunt: ibidem ca. iij. ⁊. iiij. Et q̃ sicut illa est per se: ⁊ alia ꝑ illam: ita illa sit ex se: ⁊ alia ex illa: ibidem.

Q̃ illa nõ sit vlla iuuãte causa ducta ad esse: nec tñ sit ꝑ nihilo: aut ex nihilo: aut quõ intelligi possit ꝑ se esse: ⁊ ex se: oñdit ibidẽ ca. v. Et quõ oñia alia sint ex illa: notat ibidem ca. vj.

Q̃ a deo nõ sit nisi bonũ ⁊ esse: ⁊ oñe bonũ sit essentia: ⁊ oñis essentia bonũ: ꝓbatur li. de casu diaboli ca. j.

Q̃ potestas volendi in angelo qõ nõ debuit: semp bona fuerit: ⁊ ipm velle q̃n tñ ad esse semp bonũ sit: ostendat ibidẽ cap. xxviij.

Q̃ nõ possit cogitari nõ esse quo maius cogitari nõ potest: ꝓcluditur li. contra insipien. E. ⁊c.

Quomodo in christo dicant due personе esse sicut due nature assumpte: et vnde causet hic error: notatur li. de incarna. verbi ca. v.

Recta volũtate nihil liberius esse ostenditur li. de libero arbitrio. capl'o. ix.

Rectitudinẽ seu veritatem actionis aliã esse necessariã: aliam nõ necessariã: notatur li. de Veritate ca. v.

Reddere debemus deo nõ soluꝫ nos: sed ⁊ nostra: scꝫ naturalia: fortuita: ⁊ gratuita li. de Mensu. cru. E.

Redemptio generis hũani: cur sit occultata: ⁊ tamdiu dilata: ostenditur li. de ¶ Medita. redemp. hũane. ca. ij.

Redẽptor noster christus nihil sustinuit in oñibus que passus est: nisi pia voluntate hoc in ꝓcordantia duaꝝ rõnũ ostendit li. de ꝓcep. vir. ⁊ p. oui. ca. xix.

Regnare in celo quid sit: ostenditur Epistola. ij. E.

Regule ad inueniendum annũ domini: Epactas: annum solarem: concurrentes: bisextum: cyclum lunarem: annũ nouenalis cycli: ⁊ claues termiꝫ: notãtur li. ij. de imagi. mũdi ca. xxiij.

Relatio quomodo restringat consequentiam vnitatis dei: ostendit li. de Processione spũssan. E.

Relationis oppositio ꝓhibet patrem ⁊ filium ⁊ spũmsanctum de inuicem dici ⁊ ꝓpria singuloꝝ aliis attribui: ibidem.

Relationum pluralitas quõ obuiet vnitatis consequentie: pulchre cosiderat ibidem. E. circa medium.

Rem esse in intellectu aliud est q̃ intelligere rem esse li. Prosologion. ca. ij.

Rem esse p̃teritam: ⁊ rem p̃teritam esse p̃teritam: aut rem esse p̃sentem: ⁊ rem p̃sentem esse p̃sentem ⁊c. q̃ iste locutiones non sint idem: ostendit li. de Concordia prescientie dei cum libero arbitrio. E. F. B.

Remissionem omnium peccatoꝝ confert votum emissum deo in submissione et resignatione ꝓprie voluntatis in religione. Epistola. j. B.

Res carens ratione nec ad peccatum incitare potest: nec ad virtutes. In declaratione sup de peccatu virgi. in principio

Res eadem multis modis diuersis conderationibus suscipit in se contraria: probatur hoc in pensione li. de Veritate ca. ix.

Res vna ⁊ eadem in scriptura sacra multotiens inuenitur significare diuersa: In homelia. Intrauit.

Responsio contra grecos qui reprehendunt latinos in eo q̃ sine eorum consensu insertum sit in symbolo athanasij: quod nos ⁊ ipsi pariter suscipimus: de processione spiritussancti de filio: vt cum dicitur: Qui ex patre filioq̃ procedit ⁊c. notatur libro de Processione spiritussancti. P.

Sa Sacerdotes censuras ⁊ excomunicationes parupendentes: qualiter coercendi sint ⁊ puniendi: ⁊ qualiter ceteri clerici ordines sacros habentes: ostenditur Epla. viij. L. ⁊. D.

Sacramenta ecclesie: si per vniuersam ecclesiam vno ritu ⁊ concorditer tractarentur bonum esset. Et quomodo contrarium excusari possit: ⁊ vnde ille diuersitates causate sint: ostenditur ¶ Epistola de Diuersitate sacramentorum. A. B.

Sacram scripturam supra solidam veritatem velut supra firmum fundamentum fundatam esse: asseritur li. ij. Cur deus homo ca. xix.

Sacre fidei questiones dum disputamus aut rimamur: non quilibet dialectici: sed in scripturis sacris experti humiliter suscipi debent. Nam in se confidens humana scientia citius potest impingendo cornua sibi confringere q̃ innitendo petram hanc solidissimam euellere li. de incarnatione verbi ca. ij.

Sancti non gaudebunt de ruina angelorum: quia nullus certus erit: q̃ ideo facinus sit vt numerum compleat imunitum li. j. Cur deus homo ca. xviij.

Sancti dei in gloria: videbunt deum sicuti est: sed magnitudinem diuinitatis eius siue imensitatem potentie illius comp̃hendere nequibunt li. de Similitudinib ca. clxvj.

Sanitas quita pars beatitudinis: qualis sit: relinquit inexplicabile: Et eius ꝓtrarium scz infirmitas quinta pars miserie: ostenditur li. de Similitudinibus ca. liij.

Sapiẽtia octaua pars beatitudinis ad animam pertinens: que sit: ostenditur. Et quia in illa felici societate superne curie: a singulis omnes: ⁊ ab omnibus singuli cognoscent: nec quẽpiam omnino latere qua patria: q̃ gente: qua stirpe quis editus sit: vel quid etiam in vita sua fecerit: notatur ibidem ca. lix.

Quomodo autem peccata singulorum singulis pateant: pulcre deducit ibidem ca. lx. Et li. Meditatio. F.

Sapientia perfecta atq̃ stulticia: eadem plerumq̃ faciunt opera: ibidem capitulo. cxxxv.

Satisfacere: est honorem quem deo rapuit peccando: solucre li. j. Cur deus homo ca. xj.

Satisfaciẽdo p homine: oportebat deum hominem assumere ex genere ade: ⁊ ꝯ virgine femina li. ij. Cur deus homo. ¶ Capl'o. viij.

Satisfactionem oportet esse ꝓ mensuram peccati: quia deus nihil inordinatum relinquit in regno suo: ne per se potuit eam facere homo li. j. Cur deus homo capl'o. xx.

Satisfactionem facturus: necesse est esse perfectum deum: ⁊ perfectum hoiem: li. ij. Cur deus homo ca. vij.

Satisfactio qua homo saluatur fieri nõ potest nisi per deum hominem: ibidem capl'o. vj. Hec fieri põt nisi soluat deo p peccato hominis aliquid maius q̃ omne quod preter deum est. Ibidem. Et in libro meditationum redemptiõis humane ca. iij.

Securitas tertiadecima pars beatitudinis omnes alias beatidines confir Se

Annotatio.

nat. Eius quoq; cõtrarium scz timor xiij. pars miserie: notat lib. de Similitudinib ca. lxix.

Semen equinoce dicitur: ⁊ de eo quod est causa: ⁊ ꝺ eo quod est ex causa. In declaratione de concep. virgi. coll. iij.

Sensus anime notant li. de Similitudinibus ca. iij.

Sensus corporis tunc aperiunt: si voluntas se soli deo cõiunxerit: ibidẽ ca. iiij.

Sensus corporis sunt quinq;: ⁊ qꝛ horꝰ sensuum delectatio rarius sit bona: se pius ꝓ mala: notat ibidẽ ca. xij.

Septem cause notantur: quaꝝ quelibet sufficeret hoiem compellere vt fateret in se nihil iuris habere li. de Densuratione crucis. E.

Septem sunt cause que nos inducũt vt ꝓfidamus dei bonitati: ibidem. D.

Seruitus peccati ꝙ nõ auferat libertatem arbitrij: declarat li. de libe. ar. c. xj

Si Sicuti omnia ꝑ summã essentiã facta sũt ita vigent per ipsam ⁊ in illa li. Dono logion ca. xij.

Si iniustus cõuersus fuerit: feceritq; iusticiam ⁊c. nõ intelligitur nisi de illis qui aut expectauerũt christum anteqũ veniret: aut crediderũt in eum postq̃ venit li. 1. Cur deus homo ca. xx.

Similitudo inter suggestionez: delectationem: consensum: ⁊ canem: notatur li. de silitu. ca. xl.

Similitudo inter qualitates corporis ⁊ anime: notatur ibidem ca. cxviij

Simplicitas dei ⁊ eius pluralitas: notatur li. de Processio. spũssan. B ꝑ to.

Simplicitas vnitatis qualiter a se excludat pluralitatez: que est in relatiorũ significatione: ostendit li. de Processi. spũssan. L.

Sine fide ⁊ obedientia mandatoꝝ dei: non solum ꝓhibetur mens ad altiora ascendere: sed plerũq; enam intellectꝰ damus subtrahitur: ⁊ ipsa fides neglecta bona ꝓscientia subuertitur li. de incarnatione verbi cap. ij.

Syria describit: ⁊ que in ea ꝓtineantur declarat li. j. de Imagi. mũdi ca. xiij.

So Solis quatuor circuli: notantur li. ij. de Imagi. mũdi ca. ij.

Sp Spiritusancto nõ accidit dari vel mitti: cum ipse sit vbiq; ⁊ immutabilis li. de Processi. spũssan. F. in ꝓncipio.

Spũsanctũ esse de filio: ⁊ nõ filium de spũsancto: inexpugnabili ratione: concluditur ibidem. D.

Spũsanctũ a nullo esse: falsum esse ostẽditur ibidem. E. in fine.

Spũsanctum habere esse a patre id qꝛ̃ est: per longum ꝓbatur contra quendam eꝓm grecio sauentem: ibidem.

Spũsanctum esse deuz de deo ⁊ ꝓcedere de deo: concludit ibidem. E. ⁊. F.

Spũsanctum ex sola ꝓcessione aliũ esse a patre asserentes ꝓuincunnur: ⁊ ꝓcedere declaratur ibidem. F.

Spũsanctum nõ ꝓcedere a patre per filium: ostendit ibidẽ. K. Et exemplum seu simile notat scz de fonte: riuo: ⁊ lacu: qꝛ̃ ⁊ ꝑ longum deducit: ibidem. L

Spũsanctum sicuti non credimus esse de hoc vnde duo sunt. pater ⁊ filius: sed de hoc in quo vnũ sunt: ita nõ dicimus duo eius ꝓncipia: sed vnum ꝓncipium: Ibidem. L.

Spũsanctũ esse de filio: iterum ꝓbatur alijs rationibus: ibidem. D.

Spũssancti nomẽ ꝓ relatiuo nomine ponitur. Ibidem. B.

Spũssanctus nõ ideo est alius a patre: quia nõ habet filium aut spũsanctuz de se ꝓcedentem sicut pater: nec quia de aliquo ꝓcedit ⁊ pater de nullo ⁊c. Ibidem. E. in medio.

Spũssancti duas posse noiari ꝓcessiões si vnaq̃q; in suo sensu accipiat: nõ esse negandũ: auctor ipse declarat ibidẽ. F

Spũssanctus ꝺr spũs filij: non ob aliud nisi qꝛ ex ipo est: ibidem. H. in fine.

Spũsctũs interficit impiũ: cũ corꝛ ciꝰ cõuertit ab ipietate ad pietatẽ: ibidẽ. D

Spũssancti septem sunt dona: scz timor pietas: scientia: fortitudo: ꝓsiliũ: intellectuo: sapiẽtia li. de Silitu. ca. cxxx.

Item quinq; ꝑma ad actiuam vitam pertinent: duo autem scz intellectus ⁊ sapientia ad contemplatiuam: Ibidem capl'o. cxxx.

St Stellarū dispositio soli deo cognita relinquit li. ij. de imagi. m. ca. ij.

Su Sublimitas crucis spūalis est cruciari ꝑ eo q̄ deum ad plenū laudare nō possumus ⁊ amare li. de Mensu. cru. B.

Substantia quando habet esse de substantia: due fiūt ibi relationes insociabiles: si fm illas noia ponant substantie li. de Processi. spūsan. B.

Sūma essentia q̄ sit in omnibus: ⁊ omnia sint ex illa: ⁊ per illā: ⁊ in illa: ostēditur li. Monolo. ca. xiij.

Et q̄d de ea possit vel non possit dici substantialiter: inuestigatur ibidē ca. xiij.

Et quia quicquid de illa summa natura dicitur relatiue: non est eius significatum substantiale: ibidem in ꝓncipio.

Sūma substantia nō est corpus: vel aliquid corꝑ q̄ corporei sensus discernūt: Illa em̄ sola est qua penitus nihil est melius ⁊ que melior est omnibus que nō sunt quod est ipa li. Monologion ca. xiij. ꝓpe finem.

Et q̄ idem sit illi esse iustam: quod ē esse iusticiam: Et cetera que de ea dicunt nō dicunt qualis vel quanta: sed magis quid sit: ibidem ca. xv. Et candez esse simplicem: ⁊ nō compositam: pbatur ibidem capl'o. xvj.

Sūma natura illa quō substantia dicēda sit: ⁊ q̄ sit extra oēm substantiam: ⁊ singulariter sit quicquid est: ostenditur ibidem ca. xxv.

Et q̄ non contineatur in cōmuni tractatu substantiarū: ⁊ tamen sit substantia ⁊ indiuiduus spiritus: pbatur ibidem capl'o. xxvj.

Item q̄ idem spiritus simpliciter sit: et creata illi compata non sint: disseritur ibidem ca. xxvij.

Et q̄ eius locutio idipsum sit quod ipse nec tamen sint duo: sed vnus spiritus ibidem ca. xxviij.

Q̄ in illa sūma natura pater ⁊ filius ⁊ eorum spiritus pariter sint in se inuicem notatur ibidem ca. lvij.

Item q̄ nullus corꝑ alio indigeat ad memorandū vel intelligendum ꝛc. ibidē capl'o. lviij.

Et q̄ non sint tres sed vnus seu pater seu filius: seu vtriusq; spiritus: perhibetur ibidem ca. lix.

Quō ex his multi filij nasci videantur: subtiliter mouetur: ibidem capl. lx. Et q̄ non sit ibi nisi vnus vnius: ibidem capl'o. lxj.

Et q̄ nis illud sit inexplicabile credendū tamen esse perhibetur: Ibidem ca. lxij

Summa essentia est sperāda li. Monologion ca. lxxij. Credendum est in illā ibidem ca. lxxiij.

Q̄ tres sūma essentia quodāmodo dici possit: ostenditur ibidem ca. lxxvj.

Q̄ ipsa dñetur omnibus: ⁊ regat omnia: ⁊ sit solus deus: concluditur ibidem ca. lxxvij.

Summā substantiam esse sine ꝓncipio ⁊ sine fine: pbatur libro Monologiō. capl'o. xvij.

Et quō nihil fuit ante aut erit post illam: ostenditur ibidem ca. xviij.

Summā essentiam esse in omni loco et tempore: declaratur ibidem cap. xix. ⁊ xx. Hec sic est tota in omnibus locis vt tempoibus vt ꝑ partes sit in singulis Ibidem.

Item quomodo sit in omni: ⁊ in nullo loco: ostendit ibidem ca. xxj. ⁊ ca. xxij.

Summā hanc essentiam nullis accidentibus esse mutabilem: nec alicuius accidentis susceptibilem esse: concludit ibidem ca. xxiij.

Summam hanc naturam ineffabilem persistere: auctor probat: q̄nis de illa ineffabili re verum disputatum sit li. Monologion ca. lxiij.

Summam naturam amare omnem naturam se vere amantem: ⁊ q̄ seipsam retribuat amanti: probatur ibidem capitulo. lxviij.

Annotatio.

Summus spiritus quomodo dicat seipsum coeterno verbo: ostenditur li. Donologion ca. xxxj.

Item q̃ vno verbo dicat se ⁊ quod fecit: ibidem ca. xxxij. Et q̃ idem sit illi scire quod intelligere sue dicere: demõstratur ibidem ca. xxxiij.

Item q̃ quicquid factum est in eius verbo ⁊ scientia: sit vita ⁊ veritas: concluditur ibidem.

Summus ille spiritus quomodo dicat vel quomodo sciat ea que facta sũt ab humana scientia nõ posse comprehendi: cõcluditur ibidem capitulo. xxxiiij ⁊. xxxv.

Summus spiritus quicquid ipse est ad creaturam: hoc est ⁊ verbum eius: nec tamẽ ambo simul pluraliter: Et quid duo sint exprimi nõ posse: q̃uis necesse sit esse duos: ostenditur ibidem ca. xxxvj. ⁊. xxxvij. Et q̃ idem verbum sit ab ipso summo spiritu nascendo: demonstrat. li. Donologi. ca. xxxviij.

Et q̃ verissimũ p̃rium illius est esse patrem: istius vero verissimũ esse plenum notatur ibidem ca. xxxix.

Item q̃ ille verissime gignat: ⁊ ille verissime gignatur: Et q̃ nomen patris illi magis conueniat q̃ matris: ⁊ proli nomen filij q̃ filie: pulchre ostenditur ibidem ca. xl.

Item p̃rium est illius verissimũ esse genitorem: ⁊ istius verissimũ esse genitũ ibidem ca. xlj.

Retractatio cõmunionis ambozũ ⁊ proprietatum singulozum: notatur ibidem capitulo. xlij.

Quomodo alter alterius sit essentia: inuestigatur ibidem ca. xliij.

Superbia nõ sic vt aliqui putant est in altũ elevata: sed demissa ⁊ vallis maxima bestijo vitiozum plena: ⁊ caligine tenebzarum densissima li. de Similitudinibus ca. xcviij.

Superbie tres modi declarantur. Epla xiij. Et contra istos modos inuenium̃t dicta in sacra scriptura. Ibi.

Temptatio qualiscũq̃ sit: non cogit inuitum peccare li. de Libero arbitrio ca. v. Te

Tendens ad virtutes: agere debet more bozulani li. de Similitu. ca. xcvij.

Itẽ agere eum expedit: sicuti qui domũ edificare cupit. ibidem ca. xcviij.

Terminus paschalis qualiter inuenienduus sit: Et de regularibus eiusdez termini: agitur li. ij. de Imagine mundi: ca. xxiiij. ⁊. xxv.

Terra quibus nominibus nominet: ostẽditur li. j. de Imagi. mũdi ca. v.

Q̃ sit rotunda: ⁊ oceano vndiq̃ claudat ⁊ c̃. nouat ibidem ca. vj.

Terra quinq̃ circulis distinguitur: ibidem ca. vij.

Terre habitabilis diuisio: notatur ibidẽ cap̃. viij.

Terremotus vnde causentur: ostenditur ibidem ca. xxij.

Timoz peccatozum quomodo excludendus sit: ⁊ qualiter incurrat pusillanimitatem: notatur libzo de Densuratione crucis. B. Ti

Tres sunt cursus rerum: scilicet mirabilis: naturalis: ⁊ volũtarius: li. de Cõcep. virgi. ⁊ peccato origina. ca. xj. Tre

Tres sunt in anima nature: scilicet ratio, voluntas: ⁊ appetitus. Ratio assimilatur angelis: Appetitus bzutis animalibus: Voluntas vtriq̃ lib. de Similitu. ca. clxix.

Tres sunt delectationes: scilicet suggestio: delectatio ⁊ cõsensus. Prima sentitur in carne preter voluntatem: alia in voluntate cogitationis: tertia sentitur cum voluntate operandi li. de Similitu. ca. clxx.

Tres sunt modi libertatis: scilicet actionis: intelligentie: ⁊ recte voluntatis: ibidem ca. clxxj.

Tria sunnt verecũdie genera: que ⁊ ipa exterius operantur diuersa: ibidem capitulo. cxxxviij. Tri

Tria genera hominum molentiuz. id est labozantium in hac vita: assimilantur

principaliū sententiaꝝ.

tribus hominibꝫ de mane vsq̃ ad vesperam molentes manu ꝛc. lib. de Similitudinibus ca. xlij.

Tria genera hominū terreno imperatori seruiunt. Et similiter tria sunt genera eorum qui superno regi deseruiunt ibidem ca. lxxx. Et iterum ca. clxviij. eiusdem.

Tria sunt genera voluntatis in subditis scilicet obedientia: licentia ꝛ inobedientia. Id ostenditur per similitudines scilicet de matrona. filiabus. ancillis. ꝛ ancilla latrone. ibidem ca. lxxxv. ꝛc. ꝛ. lxxxix.

Tria esse debent in monacho perfecto. quēadmodū in denario. ibidem ca. xc.

Tria sunt necessaria volenti bonus effici scilicet scientia. volūtas. ꝛ vsus. Vsus eīm complet totum. put in simili de citharedo ostenditur. ibidem cap̄. clij. ꝛ cliij. Et iterū ca. clx.

Tria damna principaliter sunt in peccatis. e quibus duo homines. tertiū deū respiciunt li. de Sensu. cru. B.

Tribus modis exponi potest. si qua substantia dicitur esse facta ex nihilo lib. monolo. ca. viij.

Tribus rebus acquiritur scientia scilicet doctrina. experimento ꝛ ratione li. de Similitu. ca. clvj. clvij. ꝛ. clviij.

Tribus modis sentitur deus. videlicet intellectu. amore. ꝛ vsu li. de Similitu. ca. clxiij. ꝛ. clxiiij. ꝛ. clxv.

Tribus de causis homines seruiunt deo videlicet timore. cōmodo. ꝛ amore. ibidem ca. clxviij.

Tribus modis loquimur de peccato. scz fm naturam. fm gratiam. ꝛ fm disciplinam. ibidem ca. clxxiiij

Tribus ex causis amatur omnis res. aut natura. aut recte. aut spe cōmodi. Et his tribus modis deus etiam maxime est diligendus li. de Simili. ca. clxxx.

To Tonitruus est crepitus nubium ꝛ ventorum. ꝛ fulgur ēignis inde excussus li. j. de imagi. mundi ca. xxiij.

Totus vigor bene viuendi in obedictia constituitur. ꝛ in eius negligentia destruit ꝛc. Epla. vj. L.

Ve Velle equiuocū est sicut videre li. de Concord. gratie ꝛ libero arbitrio. E E. Et de libero arbitrio cap lo. viij.

Velle debemus: qd deus vult nos velle ꝛ nō semper quod deus vult li. de Similitu. ca. clix.

Ventus quid sit: ꝛ vnde causetur: notat li. j. de imagi. mūdi ca. xxiij.

Ventus. id est aeris flatus: in duodecim diuiditur: ꝛ quicq̃ primum vocabulum sortitur: e quibus quatuor sunt cardinales: alij illoꝝ collaterales. ibidem.

Verba monachi defuncti Osberini noīe ad Anselmū in spiritu delata: declarātur li. de Similitudinibus ca. vltimo

Verbo dñi celi firmati sūt: ꝛ spiritu oris eius ꝛc. pulchre deducitur li. de Processione spūssancti. H.

Verbū quō sit semen: per exempla ostenditur li. de Concordia p̄scientie ꝛ p̄destina. necnō gr̄e dei ꝛ li. arbi. Q.

Verbū dei nō suscipientes quare arguātur: cum hoc facere nequeant: nisi gratia eoꝝ voluntates dirigente: ostendit ibidem. R S.

Verbum suum spiritus: nō est ex eo: quēadmodū ea que ab illo facta sunt: sed quēadmodū creator de creatore: ꝛ sūmū de summo li. Monolo. ca. xxxviij.

Verecūdia que est apud deū: semper est libera: ꝛ custos fidelis: ꝛ qualiter sibīpsi loqui debeat: notatur li. de Similitudinibus ca. cxij.

Verecundia que est apud homines non nūq̃ fallax est: ꝛ latro pessima: bestias īmittit: ꝛ falsa sibīpsi fingit. Ibidem ca. cxliij. Et de cōsultatione harum sororū: vide ibidem ca. cxiiij.

Veritas: q̃ non habeat principium vel finem: affirmatur li. de Veritate cap̄. j. ꝛ. cap̄. xj.

Veritas in enūciatione quid sit inquirit Et de duabus veritatibus enūciationis agitur: ibidem ca. ij.

¶ Annotatio.

Ueritas cogitationis: dicitur rectitudo eius: ibidem ca. iij.

Ueritas voluntatis similiter dicit rectitudo eius: ibidem ca. iiij.

Ueritas vel falsitas q̃ nõ sit in sensibus sed in opinione: pbatur libro de veritate cap̃. vj.

Ueritas est in omniũ que sunt essentia: quia hoc sunt quod in summa veritate sunt: ibidem ca. vij.

Ueritas significationis q̃ lata sit: inuestigatur ibidem ca. x.

Ueritas summa: q̃ sit rectitudo: ⁊ q̃ illa rectitudo sit causa omniũ aliarum veritatũ ⁊ rectitudinum: ⁊ nihil sit causa illius: ostendit li. de veritate ca. xj.

Ueritas sic diffinitur: Est rectitudo sola mente pceptibilis: ibidem ca. xij.

Ueritatem actionis: esse rectitudinẽ facere: pbatur. Et de veritate actionis naturalis ⁊ nõ naturalis: agitur li. de veritate ca. v.

Ueritatis ratio: tam ampla tanq̃ pfunda ẽ vt exhauriri nequeat a mortalib̃ Et ideo nullus si fide stabilitus in rõnis eius indagine se voluerit exercere rep̃hendendus existit. In p̃fatione li. de incarna. verbi.

Ui Uindicare seipsum homo nõ debet: deo cõmittere vti omniũ dño ⁊ creatori li. j. Cur deus homo ca. xx.

Uirginitatem seruare: non debet homo ex debito: sed si mauult vti potest coniugio. Et verbũ: debet: declarat lib. ij. Cur deus homo ca. xviij.

Uirgo beata ⁊ semper imaculata: beata theotocos: in illa suguentione dum a spiritusancto fuit obumbrata: nequaq̃ tunc pmo: vt Johannes damascenus sentire videtur: a peccato seu qualibet fomite peccati fuit mundata: sed antea gratia plena fuit p angelum salutata. Uide pulchra in declaratione super de Conceptu virginali ⁊c. colũna sexta.

Uirgo beata mater dei assimilat castello: ⁊ nõ omni sed singlari: In homelia Itranit ⁊c. L. ⁊c. p longũ.

Uirtus saluationis: que fit ⁊ vbi: declaratur li. de Meditatione redemptionis humane ca. j.

Uirtutes tũc pnũ habentur dum ex cõsuetudine possidentur: Et virtutes bona exterius opera: vitia vero pariunt mala li. de Similitu. ca. cxxxiij.

Uirtutes duo sunt genera: que sic inter se differunt vt corpus ⁊ anima: Ibidem ca. xcvj.

Uisio Anselmi scilicet de fluuio: mundum rep̃sentans: declaratur ibidem cap̃. lxxxv.

Uita christi quõ soluatur deo p peccatis hominũ: pulchre ostenditur li. ij. Cur deus homo ca. xviij.

Uita hominis diligenter discussa apparet fere tota aut peccatum: aut sterilitas li. de Miseria hominis. A.

Unam esse veritatem in omnibus veris sicut ⁊ vnam rectitudinem omniũ: pbatur per longum li. de veritate capitulo. xiiij. Un

Unde hoc sit q̃ nõnunq̃ velociter salus assit per inuocationẽ nominis marie q̃ filij sui dñi nostri: concluditur li. de Excellentia marie virginis capitulo: vj. in fine.

Unitas indiuisibilis ⁊ pluralitas insociabilis in deo: quõ se ad inuicem habeant: inquiritur li. de Processiõe spiritussancti. B.

Uniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas ⁊ tamen iustus dñs in omnibus vijs suis: declaratur li. Proso. ca. xj.

Unum solum deum esse ⁊ non plures: pbat li. de incarna. ver. ca. iiij.

Uoluntas angeli siue hominis ꝓpria est quod contra voluntatem dei est: quia ipse auctor est: cur caz alteri q̃ deo subdat: Ibidem. Uo

Uoluntas ⁊ eius conuersio ad quod nõ debet: an sit ipsum malum quod malos facit: inuestigatur li. de Casu diaboli ca. vij. Et soluitur hec questio ibidem cap̃. viij.

principalium sententiarum.

Uolūtas inq̃tū ē: bonū ē: qz opus dei ē: Et nulla reo dicit mala nisi mala voluntas aut ꝓter malā voluntatē li. de casu diaboli ca. xix.

Uolūtas dei quatuor modis accipit: scz ꝑ scientia dei: ꝑ volūtate sanctorꝫ qui volunt z iniustos charitatiue saluari: ꝑ rōne hūana z ꝑ ꝓceptis diuinis li. de volūtate dei. B L.

Uolūtas hūana tunc tantū bona est qū scz vult id qd deus vult eā velle: z sic ꝓcordat diuine que magistra est hūane: ibidem. E. z de libe. arbi. ca. viij. z de Silitu. ca. clviij.

Uolūtas q̃libera sit: z quō libertas volūtatis spec necessitates: declarat li. de ꝓcor. p̄scie. dei cū libe. ar. D. J. K.

Uolūtas z ratio ad quid date sint rationali creature: ostendit ibidē scz de concor. p̄scie. z p̄desti. R.

Uolūtas equiuoce: tripliciter dicit li. de ꝓcor. gr̄e z libe. ar. BB. z. LL.

Uolūtas appetitū ad silitudinē brutorū animaliū vnde orta sit in hoīb: inuestigat z ostendit li. de ꝓcor. gr̄e z li arbi. JJ. KK. LL.

Uolūtas nostra quō potens existat ꝓtra tētationes: q̃uis impotens videatur: ostendit de libero arbi. ca. vj.

Uolūtas nostra quō fortior sit q̃ tētatio etiā cū ab illa vincit: declarat ibidem

Uolūtas iusta est: que sui recti (ca. vij. tudinem seruat ꝓter ip̄sam rectitudinē li. de veritate ca. xiij. post medium.

Uolūtas tripl'r intelligit li. de sil'i. ca. j.

Uolūtas que est instrumētū volendi: sic est inter deū z diabolū: qaō mulier inter virū suū legitimū z aliquē adulterꝫ ibidem ca. ij. Huius volūtatis vsus seu affectio: obedientia dr: ibidē ca. v.

Uolūtas ꝓpria: qz dei volūtati nō subiicit: sed supra eam extollit: recte ob hoc superbia dicit li. de Sil'i. ca. vij.

Uolūtas ꝓpria fonti assimilat: q̃ in tria capita diuidit: ibidem ca. ix.

Uolūtas ꝓpria assimilat regine adultere que se regi adultero ꝓiunxit: ex q̃ tres filios habuit: ibidem ca. xxxvij.

Item assimilat herbe venenose z mortifere: ibidem ca. xxxviij.

Uolūtatē christi nullā ꝑcessisse necessitatē: probat li. ij. Cur deus hō ca. xvij.

Uolūtatē ꝓpriam habere, id est que nulli sit subdita: solius dei est li. de incarna. verbi ca. iiij. z li. de Sūni. ca. vij.

Uolūtates z actiones malas: quō deus faciat: z quō accipiant ab eo: notatur de casu diaboli ca. xx.

Uolūtas dei diuisio: alia eñ potest dici efficiens: alia approbans: alia ꝓcedēs alia ꝑmittens li. de volūtate dei. FF.

Uolūtatis rectitudinem: q̃ nec deus eā auferre possit: probat li. de libe. ar. ca. viij.

Uolūtatis ꝓprie tria sunt genera li. de similitu. ca. x.

Uoluptas quia est sexta pars beatitudinis: z anxietas pars miserie: ostendit li. de silitudi. ca. lv.

Uoluptas illa assimilat ferro ignito: ibidē ca. lvj. Et pulchre declarat ꝑ duas beatitudines. z duas miserias: scz maiorem z minorē ex vtraq̃ ꝑte ca. lvij.

Uotū deo volūtarie ꝑmissum: q̃uis necessitate sit reddendum: magis est tū deo gratū dum libere reddit post votum li. ij. Cur deus hō ca. v.

Uterus virginis via extitit: qz ꝑ illū deus hō factus: in mundū visibilis venit li. de excellen. marie virgi. ca. j. Ut

Utrū plures futuri sint sancti hoīes q̃ sint mali angeli: ostendit li. j. Cur deus hō ca. xviij. ꝑ longum.

Zodiaci. xij. signa: z quibus noibus censeantur: nota. lib. j. de imagine mundi ca. xxvj. ꝑ totum. Zo

Zodiaci octo circuli notant li. ij. de ima. mundi ca. ij.

Zodiacus ex. xij. siginis ꝓstans ab aquilone in austrum porrectus flectuoso lapsu celum cingit: ibidem.

Annotatio ꝓncipalium sententiarum opusculorꝫ beati Anselmi explicit.

Prefatio beati Ansel. in li. Cur deus hō.

Beati Anselmi archiepi Cantuarien. in libellos duos contra gentiles: quos: Cur deus homo: noiauit. Prefatio.

Deus subditum

Deus subditum qō ꝓpter q̄ sdā: q̄ anteq̄ ꝓfectū z exq̄sitū esset: ꝑmas ꝑtes ei⁹ me nesciente sibi trāscrib ebāt festinātius q̄ mihi oportunū esset: Ac iō breuius q̄ vellē sū coactus vt potui ꝓsū mare. Nā pl'a q̄ ta cui inseruissem z addi dissem si in q̄ete z ꝓgruo spacio illud mi hi edere licuisset. In magna em̄ cordis tribulatōe quā vnde z cur passus sim no uit de⁹ Illud in anglia rogatus incepi z in capuana puincia pegrinus pfeci. Qō fm materiā: de q̄ editū ē (Cur deus hō) noiaui: z in duos libellos distinxi. Quo rū ꝑor q̄dē infideliū xpianā fidē: qr rōni putāt illā repugnare respuētiū ꝑtinet ob iectiōes: z fideliū rnsiōes: ac tandē remo to xpo: q̄ si nūq̄ aliq̄d fuerit de illo: ꝓbat rōnib⁹ necessariis eē ipossibile vllū hoiez saluari sine illo. In scdo aūt libro silr q̄ si nihil sciat xpo monstrat: nō minus apta rōne z ꝓpitate naturā hūanā ad ꝑ institu tā esse: vt aliqn̄ ĩmortalitate beata: totus hō. id est in corpe z in aīa frueret: ac ne cesse esse vt ꝑ fiat de hoie ꝓpt qō factus ē sed nō nisi ꝑ hoiem deū. atq̄ ex necessita te omnia q̄ de xpo credimus fieri oportere Hāc pfaciūculā cū capl'is tot⁹ opis oēs q̄ libr hūc trāscribere volēt: añ ei⁹ ꝑnci piū vt ꝑ figāt postulo: q̄tenus in cuiuscū q̄ manus venerit: q̄ si in eius fronte aspi ciat si q̄d ĩ toto corpe sit qō nō despiciat.

Explicit prologus.

Capl'or ānotatio libri ꝑmi: Cur de⁹ hō.

Capl'm. j. Questio de q̄ totū opus pēdet
Capitulum. ij. Quō accipienda sint q̄ di
Capitulū. iij. Obiectiones (cenda sūt.
infidelium z responsiones fidelium.
Capl'm. iiij. Qr he rnsiōes vident iūfide liib⁹ sine necessitate: z q̄ si q̄dā picture.
Capl'm. v. Qr redēptio hois nō potuit fi eri ꝑ aliā q̄ ꝑ dei ꝑsonā.
Capl'm. vj. Qualr reꝑhendāt infideles: q̄ dicimus deū morte sua nos redemisse: z sic sinā dilectionē erga nos oēdisse z ꝑ nobis expugnare diabolū venisse.
Capl'm. vij. Qr nullā diabol⁹ hēbat iusti ciā aduersus hoiem: z q̄re videat ha buisse: z cur de⁹ hoiem ꝑ mō liberaret.
Capl'm. viij. Quō lz hūilia q̄ dicimus de xpo nō ꝑtineāt ad diuinitatē: tū incōue niēs vī ifideliib⁹ ea de illo dici fm hoiez z vū ill' videat idē hō nō spōte mortu⁹
Capl'm. ix. Qr spōte mortu⁹ sit: Et (esse q̄d sit. Fact⁹ ē obediēs vsq̄ ad mortē. z: Propt qō z de⁹ illū exaltauit. z: Nō vēi volūtatē meā facere. z: Pro po filio suo nō pepercit de⁹. z: Nō sic ego volo
Capl'm. x. Itē de eisdem (sz sic tu vis. quō alter recte intelligi possint.
Capl'm. xj. Quid sit pecare: z ꝑ pctō sa
Capl'm. xij. Utrū sola miseri (tisfacere. cordia sine oi debiti solutōe deceat deū
Capl'm. xiij. Qr nihil (pctā dimittere. minus sit tolerandū in rez ordine q̄ vt creatura creatori debitum honorem au ferat z nō soluat quod aufert.
Capl'm. xiiij. Cuiusmodi honor dī sit pe
Cap. xv. Si deus vel ad (ua peccantes. modicū patiat honorē suū violari.
Capl'm. xvj. Ratio q̄ angelor nūerus q̄ ceciderūt restaurandus sit de hoib⁹.
Ca. xvij. Qr alij angeli ꝑ illis nō possint
Cap. xviij. Utr plures futuri (restitui. sint sancti hoīes q̄ sint mali angeli.
Capl'm. xix. Qr hō nō possit saluari sine pecca ti satisfactione.
Cap. xx. Qr fm mēsurā pctī oporteat eē satisfactiōz: nec eā hō ꝑ se facere possit.
Capl'm. xxj. Quanti ponderis sit pctm.
Cap. xxij. Quā ꝓtumeliā fecit deo hō cū se ꝑmisit vinci a diabolo: ꝑ q̄ satisface
Cap. xxiij. Quid abstulit dō (re nō pē cū peccauit qō reddere nequit.
Cap. xxiiij. Qr q̄ diu non reddit hō deo qō dz: nō possit esse btūs: nec excusetur
Capl'm. xxv. Qr ex necessitate (ipotētia. ꝑ christum saluet homo.

Finis annotationū.

Inipit liber Anselmi episcopi Cur deus homo. Questio de qua totū opus pendet.

Capitulum. I.

Sepe et studiose a multis rogatus sum ⁊ verbis et litteris ꝗtenꝰ cuiusdā de fide nr̄a ꝗstionis rationes quas soleo respondere querentib⁹ memorie scribēdo cōmendē: dicūt enī sibi placere eas et arbitrant sibi satisfacere. Qō appetūt: nō vt p rōnē ad fidez accedāt. sed vt eoꝝ q̄ credūt intellectu: et delectent cōtemplatōe. ⁊ vt sint quātum possint parati semp ad satisfactionē omni poscenti ser̄onē de ea q̄ in nob ē spe. Quā questionē solēt infideles nob simplicitatē christianā quasi fatuā deridētes obijcere et fideles multi in corde ꝑsare: qua scz ratiōe vt necessitate deus hō factꝰ sit ⁊ morte sua sicut nos credimꝰ ⁊ ꝓfitemur mundo vitā reddiderit. cū hec aut p aliā pson̄ā siue p angelicā siue p hūanaz aut sola voluntate facere potuerit. De q̄ qōne nō solū litterati sed etiā illitterati multi q̄rūt et rōnē eius desiderāt. Quō g̃ de hac multi tractare postulēt. ⁊ licz inq̄rendo valde videat difficile: in soluēdo tū oibus ē intelligibilis. ⁊ ꝓter vtilitatē ratiōisq̄ pulcritudiez amabilis: q̄tuis a sanctis p̄ribꝰ inde quod sufficere debeat dictuz sit. tū de illa curabo qō mihi deꝰ dignabit aperire petentib⁹ ondere. Et quō ea q̄ p interrogationē ⁊ rūsionē inuestigāt in ltis et magis tardioribꝰ ingenijs magis patent. et iō plꝰ placent vnū ex illis q̄ hoc flagitāt q̄ inter alios instātꝰ ad b̄ me sollicitāt accipiam mecū disputātez vt Boso querat ⁊ Anselmus respondeat hoc modo.

Quomō accipienda sint ea que dicenda sunt.

Boso. II.

Sicut rectus ordo exigit vt pfunda christiane fidei credamꝰ prius q̄ ea p̄sumamꝰ ratiōe discutere. ita ne in negligentia mihi videat. si postq̄ ꝓfirmati sumꝰ in fide nō studemꝰ qō credimus intelligere. Quapropter qm̄ g̃tia dei p̄ueniēte fidem nostre redemptiōis sic puto me tenere: vt etiā si nulla rōe qō credo possum cōp̄rehēdere: nihil tū sit q̄ me ab eiꝰ firmitate valeat euellere. a te peto mihi aperiri. qō vt scis plēs mecum petunt q̄ necitate. s: ⁊ rōne deus cū sit omni potens hūilitatē et infirmitatē hūane naturē p eius restauratiōe assumpserit.

Qō queris a me supra me est. ⁊ idcireo altiora me tractare timeo: ne forte cū putauerit aut etiā viderit aliq̄s me ū sibi satisfacere plꝰ existimet rei veritatē mihi deficere q̄z intellectū meū ad eam capiendā nō sufficere.

B Non hoc tū timere debes q̄z tū ⁊ reministi: qꝝ sepe ꝓtingit in colloq̄ndo de aliq̄ questiōe vt deus aperiat qō ꝓs latebat et sperare de gr̄a dei. quia si ea q̄ gratis accepisti libēter impartiris: altiora q̄ nondū attigisti mereberis accipe.

A Est et aliud ꝓpter qō video aut vix aut nullatenus posse ad plenū inter nos de hac retractari: quū ad b̄ est necessaria notitia potestatis necitatis volūtatis: ⁊ aliaꝝ q̄rundā rerꝝ que sic se habēt vt earū nulla possit plene sine alijs considerari. ⁊ iō tractatꝰ eoꝝ suū opꝰ postulat nō multū vt puto facile nec oīno inutile. Nam earū ignorantia quedā facit difficilia q̄ per earꝝ notitiā fiunt facilia.

B Sic breuiter de his suis locis dicere poteris: vt ⁊ qō sufficiat ad p̄sens opus habeamꝰ. ⁊ qō plus dicendū ē in aliud tps differamꝰ.

A Hoc quoqꝝ multū retrahit a petitiōe tua: qꝝ materia nō solū preciosa. ⁊ sic est de speciosa forma pre filijs hominū. sic etiā est de speciosa rōne sup ī tellectus hoīm. vnde timeo ne quēadmodum ego soleo indignari pranis pictorib⁹ cum tp̄m dn̄m nostrū informi figura pingi video ita mihi ꝓtingat si tam decoram materiā incōtēpto ⁊ ꝓtemptibili dictamine exarare p̄sumo.

B Nec hoc te debz retrahere: qꝝ sicut tu pmittis vt q̄ potest meliꝰ dicat. sic nulli p̄stituis vt cui dictamen tuū nō placz pulcrius non scri

bat. verum vt oēs excusatōes tuas exclu
dam ꝗ postulo nō facies doctis. sz mihi
et hocīpm mecū petentib. A ¶ Qm̄ vi
deo īportunitatē tuā z illoz q̄ h̄ tecuz ex
caritate z religioso studio petūt: tēptabo
p mea possibilitate deo adiuuāte et vr̄is
orōnib q̄s hoc postulātes sepe mihi pe
tenti ad hocīpm pmisistis: qd q̄ritis nō
tā oñdere q̄z tecū q̄rere. sz eo paero q̄ oia
quē dico accipi volo. videlicz: vt si q̄d di
cero ꝗ maior nō ꝓfirmet auēras q̄nis il
lud rōne pbare videar nō alia certitudie
accipiat interim nisi qz mihi ita videt do
nec mihi de⁹ aliq̄ mō meli⁹ reuelet. Q, si
aliq̄ten⁹ q̄stioni tue satisfacere potero cer
tū esse debebit. qz z sapiētior me pleni⁹ h̄
facere poterit. īmo sciendū ē quicq̄d hō
inde dicere vl scire possit altiores tāte re
adhuc latere rōnes. B ¶ Patere igit
vt verb vtar infideliū. equū enī est vt cuz
nr̄e fidei rōnē studeam⁹ inq̄rere ponam⁹
obiectiōes eoz q̄ nullaten⁹ ad fidē eandē
sine rōne volūt accedere. Quānis enī illi
īō rōnē querāt: qz nō credunt: nos ꝗo qz
credim⁹. vnū idemq̄z tn̄ est qd q̄rim⁹: z si
quid rnderis cui autoritas sacra videat
cōtraire: licz mihi illā oñdere q̄ten⁹ quō
non obsistat aperias. A ¶ Die quod ti
bi videtur.

¶ Obiectiones infideliū z responsiōes fi
deliū. ¶ Capl'm. III. Boso.

A Bijciunt nob deridētes simplica
tatē nr̄az infideles qz deo facim⁹
iniuriā z ꝓtumeliā cū eū asserim⁹
in vtez mulieris descēdisse: natū eē de fe
mina lacte z alimētis hūanis nutritū ere
uisse: z vt multa alia taceā q̄ deo nr̄o nō vi
dent ꝓuenire: lassitudinē. famē. sitim. ver
bera: z inter latrōes crucē mortēq̄z subijsse.
¶ Ansel. Nos nō facim⁹ deo iniuriā vllā
aut ꝓtumeliā: sz toto corde gr̄as agentes
laudam⁹ z p̄dicam⁹ ineffabilē altitudinē
miscōdie illi⁹ vt q̄nto nos mirabili⁹ z p̄ter
opinionē de tāt̄is z tā debitis malis in q̄b
eram⁹ ad tāta z tā indebita bona q̄ p̄dide
ram⁹ restituit: tāto maiorē dilectōez erga
nos z pietatē mōstrauit. Si enī diligent
considerarēt quā ꝓueniēter hoc nō pcu
rata sit hūana restauratio nō deridenter
nr̄az simplicitatē sz dei nobiscū laudarēt
sapientē benignitatē. Oportebat nāq̄z vt
sic p hois īobediētiā mors i hūanū gen⁹
intrauerit. ita p hois obediētiā vita resti
tueretur Et quēadmodū pctm̄ q̄d fuit eā
nr̄e dānatōis initū hūit a femīa. sic vere
iusticie z salutis nr̄e auctor nasceret de fe
mīa. z vt dyabol⁹ q̄ p gustū ligni (quē sua
fit) hoīem vicerat: p passiōz ligni quā itu
lit ab hoīe vinceret. Sūt q̄z alia multa q̄
studiose ꝓsiōrata ineffabilē q̄ndā nr̄e redē
ptiōis h̄ nō pcurare pulcritudiez oīndūt.
¶ Q, he rnsiones videātur i fideliib q̄si
quedā picture. ¶ Cap. III. ¶ Boso.

O Mnia hec pulera z q̄si q̄dā pictu
re suscipiēda sunt. Sz si nō sit alt
q̄d solidū sup qd̄ sedeāt ū videtur
infidelib sufficere. cur deū ea q̄ dicim⁹ pa
ti voluisse credere debeā⁹. Nā q̄ picturaz
vlt facere aliq̄d eligit solidū sup q̄d pin
gat vt māeat q̄d pigit. Neo ei pigit i aq̄
vel i aere: qz ibi nlla manēt picture vesti
gia. Quapropt cū has ꝓueniētias q̄s di
cis īfideliib q̄si q̄sdā picturas rei geste ob
tendim⁹: qm̄ nō rē gestā sz figmentū arbi
tranr eē qd credim⁹ q̄si sup nubē pingere
nos existūnāt. Nōstrāda est q̄ pri⁹ ꝓpita
tis rōnabil solidītas. i. necessitas q̄ pbat
deū ad ea q̄ p̄dicā⁹ debuisse aut potuisse
humiliari. deinde vt ipm q̄si corp⁹ ꝓpitat
pl⁹ niteat iste ꝓueniētie q̄si picture corpis
sūt exponēde. Ansel. Nōne satis necēaria
rō videt: cur de⁹ ea q̄ dicim⁹ facere debue
rit: qz gen⁹ hūanū taz p̄ciosū op⁹ ci⁹ oīno
perierat nec decebat. vt qd̄ de⁹ de hoīe p
posuerat penit⁹ ānihilaret: nec idē ci⁹ ꝓpo
situz ad effectū duci poterat nisi gen⁹ hu
manū ab ipso creatore suo liberaretur.
¶ Q, redemptio homis nō potuit fieri p
aliam q̄z p dei psonā. Cap. V. Boso

H Ec ipsa liberatio si p aliam q̄z p
dei psonā: siue p angelum siue per
hominē esse facta quolibz modo
diceretur: mens hec humana hoc multo
tolerabilius acciperet. Potuit enī deus

Ad ro.

¶ Cur deus homo

hoīem aliquē facere sine pctō nō de mas/
sa peccatrice nec de alio homīe: sed sic fec
ādam p quē hoīpm op⁹ fieri potuisse vi
dek. Ā ¶ Alu nō intelligī: qz q̄cunqz alia
psona hoīez a morte redimeret eterna ei⁹
seru⁹ idē hō recte iudicarek. Q, si eēt nul
laten⁹ restaurat⁹ eēt in illā dignitatē quā
habitur⁹ erat si nō peccasset: cū ipe q̄ non
nisi dei filius z eq̄lis angel bonis p omia
futur⁹ erat: fu⁹ eius esset q̄ de⁹ nō esset: et
eui⁹ angeli serui non essent. ¶ Bōso.
¶ Qualr reprehendāt infideles q̄ dicim⁹
deum morte sua nos redemisse. z sic dile/
ctionē suā erga nos ondisse z p nob expu
gnare dyabolū venisse. ¶ Capl'm. VI.
HOc est qō valde miranl: qz libera
tionē hāc redēptionē vocam⁹ Ju
qua nāqz aiunt nob capnōe: aut
in q̄ carcere aut in cui⁹ ptāte tenebamini
vnde vos de⁹ nō potuit liberare nisi vos
tot laboribz z ad vltimū suo sanguīe redi
meret. Quibz cum dicim⁹: redemit nos a
pctis z ab ira sua z de inferno z de ptāte
dyaboli. quē qz nos nō poteram⁹ ipe pro
nob venit expugnare: z reemit nob regnū
celoz. Et qz hec oia fecit: ħ mō ondit q̄n
tū nos diligeret. Rndent Si dicīs qz de
us hec oia facere nō potuit solo iussu quē
cūcta iubēdo ēcrasse dicitis. repugnatis
vobis metipīs: qz ūn potentē illum facitis
Aut si fatemini qz potuit. sz noluit nisi ħ
mō quō sapientē illū dicitis vl ostendere
poteritis quē sine vlla rōne tā indecenia
velle pati asseritis. Omia enī hec q̄ obtē
ditī in ei⁹ volūtate ꝓsistunt. Ira nāqz dei
nō est aliud q̄ volūtas puniēdi. Si q̄ nō
vult punire pctā hoīm. liber est hō a pec
catis: et ab ira dei z ab inferno et a ptāte
dyaboli: que oia ꝓpter pctā patīt z recipit
eu quibz ꝓpter ea dē pctā priuat. Nā in eu
ius ptāte ē infern⁹ aut dyabol⁹: aut cui⁹ ē
regnū celoz nisi ei⁹ q̄ fecit oia. Qu ecunqz
itaqz timetis aut desideratis ei⁹ volūtati
subiacēt cui nihil resistere pt. Quapropt
si hūanū gen⁹ saluare uoluit nisi eo q̄ di
citis mō cū sola volūtate pomerit vt mi
nus dicam. videte quō eius sapientie re/
pugnatis. Nam si homo qō facile posset
cū grauī labore sine rōne facerer. nō vtiqz
sapiēs ab vllo iudicarek. Quippe qō dici
tis deū talr ondisse q̄nnun vos diligeret
nulla rōne defendik si nullaten⁹ hoīez ali
ter potuisse saluare nō mōstrak. naz si alit
nō potuisset: tūc forsitā necesse eēt vt hoc
mō suā dilectōem onderet. nūc ꝯo cū alit
possit saluare hoīem q̄ rō est vt ꝓpt osten
dendā dilectōez suā ea q̄ dicitī faciat z su
stineat: An eui nō ondit angel bonis q̄n
tum eos diligat. p q̄bz talia non sustinet:
Qō ꝯo cū dicitis venisse expugnare pro
bis dyabolū q̄ sensu audetis pferre Non
ne dei oīnipotētia regnat vbiqz: Quō er/
go indigebat deus vt ad vincēdū dyabo
lum de celo descenderet. Hec nobis infi/
deles obīcere posse videntur.
¶ Q, nūllā dyabol⁹ habebat iusticiā ad
uersus hoīez: z q̄re dicak habuisse vl vide
atur z cur de⁹ ħ mō hoīez libaret. VII.
SEd z illud qō dicere solem⁹ deū
scz debuisse pri⁹ p iusticiā ꝗ dya/
bolū agere vt liberaret hoīem: q̄/
niā p fortitudinē vt cū dyabol⁹ eū in quo
nulla mortī erat cā: z q̄ de⁹ erat occideret
iuste ptātem quā sup pctōres hēbat amit
teret: alioqn iniustā violentiā fecisset illi.
quō iuste possidebat hoīem quē non ipse
violēter attraxerat. sz idē hō se sponte ad
illū ꝓtulerat: nō video quā vim habeat.
Nā si ipe dyabol⁹ aut homo suus eēt aut
alterius q̄ dei: aut in alia q̄ in dei pote/
state maneret forsitan hoc recte diceret.
cum aūt dyabolus aut homo non sit ni/
si dei: z extra ptātem dei neuter consistat
quā cām debuit deus agere cū suo de suo
in suo nisi vt fuū suū puniret q̄ suo ꝓ suo
cōmunē dūm deserere: z ad se psuasisset
transire: ac traditor fugitiuū fur furē cuz
furto dñi sui suscepisset. Uter.z nāqz fur
erat cū alter altero psuadente seipm dño
suo furabak. Quid ei iusti⁹ fieri possz si ħ
de⁹ faceret: aut si iudex oīm ōs hoīem sic
possessuz ō ptāte tā iniuste possidēt vl ad
puniendū istū aliter q̄ p dyabolū vel ad
parcendū illi eriget q̄ hec iniusticia esset

Quãnis enĩ homo iuste a dyabolo torq̃ retur. ille tm̃ eũ iniuste torq̃bat. hõ nanq̃ meruerat vt puniret nec ab vllo ꝓcuien ti⁹ q̃z ab illo cui ꝓsenserat vt peccarz. dya boli ꝓ meritũ nullũ erat vt puniret. imo hoc tãto faciebat i multi⁹: q̃to nõ ad hec amore iusticie trahebat. sz instinctu mali cie impellebat. Nã ꝗ nõ faciebat deo iu bente sz incõprehensibili sapia sua q̃ mala etiã bñ ordiat ꝑmittẽte. z puto illos q̃ dya bolũ aliquã opinãt hñe ĩ possidẽdo homz iusticiã ad ꝗ inde adduci. qz videt homz dyaboli vexationi subiacere iuste z deũ ꝗ iuste ꝑmittere. z idcirco putãt dyabolum illã iuste inferre. Contingit enĩ idẽ aliq̃d diuersis ꝓsideratõib cẽ iustũ z iniustum et ob ꝗ aut nõ diligẽter intuẽtib totuz iu stũ aut iiustũ iudicari. Euenit enĩz vt ali q̃s innocentẽ ꝑcutiat iniuste: vñ ip̃e iuste ꝑ cuti mereat. si tm̃ ꝑcussus (q̃ non dz se vin dicare) ꝑcutiat ꝑcutiẽtẽ se iniuste hoc fac̃ Hec igit̃ ꝑcussio ex ꝑte ꝑcutiẽtis iniu sta ẽ. qz nõ debuit se vindicare. ex ꝑte ꝓ percussi iusta: qz iniuste ꝑcutiẽs iuste ꝑ cuti meruit. Diuerso igit̃ intuitu iusta et iniusta ẽ eadẽ actio quã ꝓtingere põt ab alio iudicari iustã tm̃. ab alio iiustã Hoc q̃z mõ dyabol⁹ nõ iniuste dz vexare homz qz de⁹ hec iuste ꝑmittit. z hõ hec iuste pa titur. Sz z hoc q̃ hõ iuste dz pati: ũ sua iusticia iuste dicit̃ pati. sed qz punit̃ iusto
Col. ij. iudicio dei. At si obtẽdit̃: cirogꝓhũ illud decreti qd̃ aduersuz nos dic̃ apl'a fuisse. z ꝑ mortẽ xpi deletũ eẽ: z putat aliq̃s ꝗ illd̃ significari. qz dyabol⁹ q̃si sub cuiusdã pa cti cyrographo ab homze iuste aũ passiõez xpi ꝑtm̃ velut vsurã ꝑmi ꝑti q̃d ꝑsuasit homi z penã ꝑti exigeret. vt ꝑ hoc iusti ciã suã sup homem videat̃ ꝑbare nequaq̃z ita itelligẽdũ puto. Quippe cyrographũ illud nõ ẽ dyaboli: qz cyrographũ dicit̃ decreti. decretũ enĩ illud nõ erat dyaboli sz dei. Iusto nãq̃z iudicio dei decretũ erat
Psalm. xcvii. Jo. viij. et q̃si cyrographũ ꝓfirmatũ vt hõ q̃ spon te pecca uerat: nec ꝑtm̃ ucc penaz ꝑti ꝑ se vitare posset. est enĩ spũs vadens z nõ redns. z q̃ facit ꝑtm̃ serui⁹ ẽ peti. ne c q̃ peccat impunit⁹ debet dimitti nisi miseri cordia petõti parcat z cũ liberet ac redu cat. Quãobrẽ ꝑ ꝗ cirographũ nullã inue niri posse dyaboli iusticiã in homis vexa tiõe credere debem⁹. Deniq̃z sicut ĩ bono angelo nlla oino ẽ iniusticia. ita in malo nlla ẽ ꝑcut⁹ iusticia. Nihil igit̃ erat ĩ dya bolo: cur de⁹ ꝗ illuz ad liberandũ homem sua vti fortitudine nõ deberet.

¶ Quomõ licz hũilia q̃ dicim⁹ de xpo nõ ꝑtineãt ad diuinitatẽ: tm̃ incõueniens vi detur infidelib⁹ ea de illo dici ꝗ hominem et vnde illis videat̃ idem hõ non sponte mortuus esse. ¶ Capt'm. VIII. A

Sufficere nob dz ad rõnẽ volũtas dei cũ aliq̃d facit. licet nõ videa mus cur ita velit. voluntas nãq̃z dei nunq̃z est irrõnabilis. B Verum est si cõstet deũ id velle vñ agit̃. nequaq̃z enĩ acqescunt m'ti deũ aliq̃d velle si ratõ repugnare videatur. A Quid tibi vi detur repugnari rõni cũ deuz ea voluisse fateatur. q̃ de ei⁹ incarnatione credim⁹? B Ut breuiter dicã. Altissimũ ad tam humilia inclinari omnipotentẽ aliq̃d face re cum tanto labore. A Qui hoc di cũt nõ intelligũt q̃d credim⁹ Diuinã enĩ naturã absq̃z dubio asserim⁹ impassibilez nec vllaten⁹ posse a sua celsitudĩe hũilia ri: nec in eo q̃d vult facere laborare. Sz dñm Jhm xpm dicim⁹ deum vez z vez homem: vnã ꝑsonã in duabz natur z duas naturas in vna ꝑsona. Quapropt̃ cuz di cim⁹ deũ aliq̃d humile aut ifirmuz pati. nõ ꝗ intelligim⁹ ꝗm sublimitatẽ ipassibil' nature. sz ꝗm ifirmitatẽ humãe subie quã gerebat. z sic nre fidei ulla rõ obuiare co gnoscit̃. Sic enĩ nullã diuic subie signi ficam⁹ humilitatẽ sz vnã dei z hois mon stram⁹ eẽ ꝑsonã Nõ q̃ incarnatõe dei hu militas ei⁹ vlla itelligit̃ facta. sz natura hois credit̃ exaltata. B Ita sit. nihil imputet̃ diuine nature q̃ ꝗm infirmitatẽ hois de xpo dz. verũtã quõ iustũ aut rõ nabile ꝑbari poterit. qz de⁹ homz illũ quẽ pr̃ filiũ suũ dilectũ in q̃ sibi bñ cõplacuit vocauit. z quẽ fili⁹ scipm fecit sic tracta- meth.

¶ Cur deus homo

uit aut tractari pmisit. Que aūt iusticia ē
hoiem oīm iustissimuz morti tradere pro
pctore. Quis hō si inocētē dānaret vt no
centē libaret: dānād⁹ ū iudicaret. Ad idē
g res deduci viōr icōueniēs qō. s. dictū ē
Aā si alit pctores ū potuit saluare q̄z iu
stū, dānādo vbi ē oipotētia? Si vo potuit
sed noluit: quō defendem⁹ sapiaz ci⁹ atq̄z
iusticiā? A ¶ De⁹ pr nō quēadmodū vi
deris intelligere hoiem illū tractauit aut
innocētē p nocēte morti tradidit. Nō enī
eū inuitū ad mortē ille coegit aut occidi
pmisit. sz idem ipe spōte suā mortem su-
stinuit vt hoies saluaret. B ¶ Etiā si
nō inuitū qm̄ volūtati pris psētit q̄dāmō
tū illū coegisse videt p̄cipiēdo. Dicit enī
qz xps hūiliauit semetipz factus obediēs
pri vsq̄z ad mortē: mortē āt crucis. Propt
qō z deus illū exaltauit: z qz didicit obe-
dientiā ex his q̄ passus ē. et qz proprio filio
suo nō pepcit pr: sz p nob oīb tradi. illū
Et idē filio dic. Nō veni volūtatē meā fa
cere sz volūtatē ei⁹ q̄ misit me. Et itē ad
passionē die sic mādatū dedit mihi pr. sic
facio. Itē calicē quē dedit mihi pr nō bi-
bā illuz. Et alibi. Pr si possibile ē trāseat
a me calix iste. verūtā nō sic ego volo sed
sic tu. Et alibi. Pr si nō pt hic calix trāsi
re nisi bibā illū: fiat volūtas tua. In oīb
isti pl⁹ viōr xps obedientia cogēte q̄z spōta
nea volūtate disponēte mortē sustinuisse.
¶ Q, ponte morti⁹ sit: z qd sit: factus ē
obediens vsq̄z ad mortē. z ppt q̄d ōs illuz
exaltauit. z ñ vēit facere voluntatē meā: z
proprio filio suo ñ pepcit. z nō sic ego volo
sed sicut tu. ¶ Ca. IX A
Tu mihi videt nō bñ discernis in
ter ē qō fec exigente obedientia. z
quot (sibi factū qz fuauit obedientiā) susti
nuit ñ exigēte obedientia. B ¶ Necesse
habeo vt ē apti⁹ exponas. A Cur pse
cuti st eū iudei vsq̄z ad mortē: B ¶ Nō
ob aliud nisi qz vitatē z iusticiā viuēdo z
loqndo indecliabil'r tenebat. A ¶ Hoc
puto qz deus ab oī rōnali creatura exigit
z ē illa p obedientiā deo debet. B ¶ Sic
nos fateri oportz. A ¶ Hanc igit obe-
dientiā debebat hō ille deo pri z hūanitas
diuitati z hanc ab illo exigebat pr. ¶ B
Hoc nulli dubiū. A ¶ Ecce hēs q̄ fecit
exigēte obedientia. B ¶ Ecce et iā vi
deo qd sibi illa tū: qz obediēdo pseuerauit
sustinuit. Naz illata ē illi morz: qz pstitit
inobedia z hāc sustinuit sz quō ē obedia
nō exigat ū itelligo. A ¶ Si hō nunq̄z
peccasz: deberet pati mortē: aut deberet
de⁹ ē ab illo exigere. B ¶ Quēadmodū
credim⁹ nec hō moreret nec ē exigeret ab
illo. sz h⁹ rci a te audire volo rōem. ¶ A
Rōnalē creaturā iustā factā eē: z ad ē vt
deo fruēdo btā eēt nō negas. B ¶ Nō.
A ¶ Deo ueq̄z estimab euenire: vt quā
fecit iustā ad bītudinē: cogat sine culpa
eē miserā: hoiem enī inuitū mori miserz est
B ¶ Patz qz si nō peccasset hō nō debe
ret ōs ab eo mortē exigere. A ¶ Nō g
coegit de⁹ xpm mori iu q̄ nullū fuit pctm̄
sz ipsa spōte sustinuit mortē: ñ p obediaz
deserēdi vitā sz ppt obediaz fuādi iusticiā
in q̄ tā fortit pseuerauit vt iñ mortē icur
reret. Pōtetiā dici qz p̄cepit illi mori pr
cū ē p̄cepit pr vñ incurreret mortē. Ita g
sic mādatū dedit illi pr sic fec. z calicem
quē dedit ei bibit z fact⁹ ē obediēs pri vs
q̄z ad mortē. z sic didicit ex his q̄ passus
est obediaz. id est q̄usq̄z debeat fuari iu-
sticia. Verbū āt qō ppositū ē: didicit duo
bus mōis intelligi p̄t. Aut enī didicit: di
ctū ē p eo qō ē alios discere fec. Aut qz q̄
p sciam nō ig̃rabat expinēto didicit. Q,
aūt apl's cū dixisset hūliauit semetipz fa
ctus obediēs vsq̄z ad mortē: mortē āt cru-
cis. subdidit. ppt qō z de⁹ illū exaltauit: z
dedit illi nomē qō ē sup oē nomē. Cui si-
mile ē qō dauid dic. De torrēte in via bi-
bet, ppt ea exaltauit caput. nō ita dictuz ē
q̄ si nullaten⁹ potuisz peuēire ad hāc exal
tationē nisi p hāc mortis obediam. z hec
exaltatio nōnisi in retributōez h⁹ obedie
collata sit. Prius q̄z pateret dixit omia si
bi ē tradita a pre. z itez oia pris ē sua.
sz quō ipse cuz pre sctōq̄z spū disposuerat
se nō aliter q̄z p mortē celsitudinē oipotē
tie sue ostēsurū mundo. quippe qō nisi p

Hebr. v.
Ro. viij.
Iohā. vj.
Iob. xiij
Eiusdem xviij.
mat. xxvj
Ibidem.
Phil. ij.
Hebre. v
Phil. ij.
Ps. cix
Luce. x.
Iob. xvj

illam mortē fieri dispositū est: cū p illam fit: nō incōgrue dr, ppt illā fieri. Si enim intēdim⁹ aliqd facere, sed ponim⁹ nos pri⁹ aliud facturos p qd illud fiat: cū iaz factū ē qd volum⁹ pcedere: si fit qd intēdim⁹, recte dr, pterea fieri qm factū ē, pter qd differebat. qr nōnisi p illud fieri dispositū erat. Nā si fluniū quē eq vl' nauī trāsire possiz: z ponō me nō nisi nauī trāsiturū. z iō differo me trāsmeare. quia nauis abest cū iā presto ē nauis si trāseo recte de me dr nauis pata fuit iō trāsiuit z nō solū ita loqmur qm p illud qd pcedere volum⁹. sz etiā qm nō p illud sz tm mō post illd facere aliud aliqd statuim⁹ Si qs em differt cibū sumere, pterea qr nō dū ea die misse celebratiōi affuit, peracto qd pus facere volebat, nō incōgrue dr il li iā sume cibū, ppt ea qr iā fecisti, pter qd sumere differebas. Vlto igit min⁹ inusitata ē locutio cū xpo dr. exaltat⁹ pterea qr mortē sustinuit p quā z postēz illā exaltationē decreuit facere. Pōt B z eo mō intelligi q idē dnūs legit pfecisse sapia z gra apud deū, nō qr ita erat sz qr ille sic se habebat ac si ita esset. Nā sic p⁹ mortē exaltat⁹ ē qsi ppt illā fierēt hec. Qz āt ipe ait: nō veni volūtatē meā facere sz ei⁹ q misit me: tale est qle ē z illud. Mea doctrina nō est mea, nā qd qs nō hz de se sz a deo. B nō tā suū qz dei dicere dz. Nullus enī hō a se hz vitatē quā docz, aut iustā voluntatē sz a deo. Non q venit xps volūtatē suā facere sz p pris. qr iusta volūtas quā hēbat nō erat ex hūanitate sz ex diuitate. Proprio enī filio suo nō pepc̄ ds. sz p nob oīm tra. illum. nō est aliud qz non liberauit illum. Nā mlta i sacra scptura hmōi inueniūt Ubi āt dic. Pr si fieri pt trāseat a me calix iste. verūtn nō sic ego volo sz sicut tu. et si nō pt B calix trāsire nisi bibā illū: fiat volūtas tua. naturalē salutis p volūtatē suā significat appetitū q hūana caro dolorem mortis fugiebat. Volūtatē vo pris dicit. nō qm maluerit pr mortē filij qz vitā. sz qr hūanū gen⁹ rēlaurari nolebat pr nisi faceret hō tam magnū aliqd sic erat mors illa qr nō poscebat rō q aliq⁹ facere non poterat. Idcirco dic filius illū velle suā mortē quā ipe maluit pati qz vt gen⁹ hūanū nō saluaret. ac si diceret. Quō nō vis aliter recōciliatōz mūdi fieri. dico te hoc mō velle mortē meā. fiat q voluntas tua. i. fiat mors mea vt mūd⁹ nbi recōciliet'. Nā sepe aliquē velle dicim⁹ aliqd qr nō vult aliud qd si vellet nō fieret illd qd dr velle. vt cū dicim⁹ illū lucernā velle extinguere q nō vult fenestrā claudere p quā vētus intrat q lucernaz extinguit. Sic q voluit de⁹ pr mortē filij. qr nō alit voluit mundū saluare nisi hō tā magnū aliquid faceret vt iā dixi. Qz filio volēti salutē hoīm tantūdē valuit quō hic aliq⁹ facere nō valebat: qztū si illi mori pcipet. vñ ille sic mādatū illi dedit pater sic fecit et calicē quē dedit ei pater bibit obediēs vsqz ad mortem.

Lucē. ij.

Jobā. vj

Job. vij.

Ro. viij.

mat. xxvj

Ibidem.

Item de eisdem quomō aliter recte intelligi possunt. Cap. X.

Potest etiā recte intelligi. qr p illā piam volūtatez q voluit fili⁹ p salute mūdi mori. dedit illi pr nō tm cogendo mādatū z calicē passiōis. et nō pepercit illi. sz p nob tradidit illū. z mortem illi⁹ voluit. z qr ipse fili⁹ obediēs fuit vsqz ad mortē. z didicit ex his q passus ē obedientiā. Quēadmodū em fin hūanitatē nō hēbat a se voluntatē iuste viuēdi sed a pre, ita qz illā volūtatē q vt tm bonū faceret mori voluit. nō potuit hre nisi a pre luminū a q est omē datū optimū: et omē donū pfectuz. z sic pr tradere dādo voluntatē dicit. ita nō incōgrue fit si impellere asserit. Sic ei dic fili⁹ de pre: nēo venit ad me nisi pr traxerit eū. ita dicere potuit nisi impulerit eū. Silr qz pferre potuit nemo currit ad mortē pter nomē meū nisi pater impulerit aut traxerit eū. Quoniā nāqz volūtate quisqz ad id qd indeclinabilr vult trahit vel impellit. non incōuenienter trahere aut impellere dr ds cū talē voluntatē dat voluntatē affirmat in q tractu vel impulsu nulla intelligitur violentie necessitas sed accepte bone vo-

Jacob. j

Job. vj.

luntatis spontanea et amata tenacitas. Si ergo hoc modo neqt denegari prem (voluntatē illam dando filiū eiꝰ ad mortem) traxisse vl impulisse qs nō videat eadem rōne mādatū illi vt mortē sustineret spōte ⁊ calicē quē nō inuitꝰ biberet dedisse. Et si filiꝰ sibi ñ pepcisse sz p nob spontanea volūtate seipm tradidisse reete ōz qs neget recte dici qz pr a q̄ talē hūit voluntatē illi nō pepcit. sz p nob tradidit illum: ⁊ mortē eiꝰ voluit. Hoc etiā mō indeclinabilr ⁊ sponte fuādo acceptā volūtatē a pre: filiꝰ factꝰ ē illi obediēs vsqz ad mortē. ⁊ didicit ex his q̄ passus ē obediēcā. id est q̄z magz res faciēda sit p obdiaz Nam tūc est ꝓa ⁊ simplex obediēcia cum rōnal natura nō necēitate sz spōte fuat voluntatē a deo acceptā. Alijs q̄z modis recte possumꝰ prem noluisse filij mortē intelligere q̄uis isti possint sufficere. Nam sic velle dicimꝰ. eū qui facit vt aliꝰ velit. ita etiā dicimꝰ eū velle q̄ nō facit vt aliꝰ velit sed approbat qz vult. vt cūvidemꝰ aliquē fortiter pari velle molestiaz. vt pficiat qd bñ vult q̄uis fateamur nos velle vt illaz penā sustineat. nō tñ volumꝰ aut amamꝰ penā eius sz volūtatē. Illū q̄z q̄ phibere pōt ⁊ ñ phibz solemꝰ dicere qz vlt qd nō phibet. Quō g̃ pri volūtas filij placuit: nec phibuit eū velle aut implere qd volebat recte voluisse vt filiꝰ mortē tā pie ⁊ tā vtilr sustineret q̄uis penā eiꝰ nō amaret affirmat. nō aūt potuisse calicē trāsire nisi biberet illū dixit. nō qz nō posset mortē vitare si vellet. sed qm̄ sic dictū ē. mundū erat impossibile aliter saluari. ⁊ ipe indeclinabilr volebat potiꝰ mortem pati q̄z vt mundꝰ nō saluaret. Idcirco aūt dixit verba illa vt doceret humanū genꝰ aliter nō potuisse saluari q̄z p mortē eiꝰ. nō vt ostenderet se mortem nequaq̄z voluisse vitare. Nam q̄cūqz de illo dicunt ex his q̄ dicta sunt similia sic sūt exponēda vt nulla necessitate. sed libera voluntate mortuꝰ ere datur. Erat nanqz omnipotēs ⁊ de illo legitur quoniā oblatus est quia ipe voluit. Et ipse dicit. Ego pono aiam meā ⁊ iterꝝ sumo eam: nemo tollet eam a me sed ego pono eam ⁊ iterꝝ sumo eam. Potestatem habeo ponere aiaz meā ⁊ iterꝝ sumere eā. Qō g̃ idē ipse sua ptāte ⁊ sua volūtate facit: nullatenꝰ ad ħ cogi recte potest. B Hoc solū. qz pmittit deꝰ illuz sic tractari. q̄uis volentē nō videt tali pri ō tali filio ꝓuenire. A Imo maxīe decz talē patrē tali filio ꝓsentire. si qd vult laudabilr ad honorē dei ⁊ vtilr ad salutē hoīm: qō aliter fieri nō potuit. B In ħ adhuc versamur q̄liter mors illa rōnabili et necessaria mōstrari possit. Aliter nanqz nec ipe filiꝰ eam velle nec pater cogere aut pmittere debuisse videt. Querit enim cur deus aliter hoīem saluare nō potuit: aut si potuit cur hoc mō voluit. Nā ⁊ incōueniēs videtur esse deo. hominē hoc modo saluasse. sic nec apparet qd mors illa valeat ad saluandū hominē. Mirum enim est si deus sic delectatur aut eget sanguīe innocentis: vt nonnisi interfecto eo parcere velit aut possit nocenti. A Moniaz accipis in hac q̄stione psonā eoz qui credere nil volunt nisi pmōstrata rōne volo teū pacisci. vt nullū vel minimū incōueniens in deo a nobis accipiat. ⁊ nulla vl minima rō si maior nō repugnat reijciat Sic enī in deo quēlibet parūū incōueniens sequit impossibitas. ita quelibet parūū rationez si maiori nō vincit cōmittat necēitas. B Nihil ī hac re libēti accipio q̄z vt ħ pactū inter nos cōiter seruet. A De incarnatō e dei tantū ⁊ de his q̄ de illo assumpto hoīe credimꝰ q̄stio ē. B Ita est. A Ponamꝰ ergo dei incarnationē: ⁊ que de illo dicimus homīe nunqz fuisse. et constet inter nos hominē esse factū ad beatitudinē que in hac vita haberi nō potest nec ad illā posse quēire quemq̄z nisi dimissis peccatis: nec vllum hominē hanc vitā transire sine peccato et alia quorū fides ad salutem eternā necessaria est. B Ita fiat: quia nihil in his īcōueniēs aut impossibile deo videtur. B Necessaria est igitur homini peccatorum remissio: vt ad beatitudinez

Esa. lij. Jebis. c.

peruenīat. B Sic omēs tenemus.
Quid sit peccare ⁊ p pctō satisfacere.
Q Uerendū ē igit q̄ La. XI. A
Q ōne de⁹ dimittit pctā hoīb ⁊ vt
hēc faciā⁹ apt⁹ ꝓ pus videam⁹ q̄d
sit peccare ⁊ p pctō satisfacere. B Tu
um ē ondere ⁊ incū itēdere. A Si āge
lus ⁊ hō sp redderet deo qd dz. A Nū
q̄z peccaret. B Neqo ꝯdicere. A
Nō est itaq̄z aliud peccare q̄z deo nō red
dere debitū. B Quid ē debitū q̄d deo
debem⁹? A Dis volūtas rōnal' crea
ture subiecta dz eē volūtati dei. B Ni
hil veri⁹. A Hoc est debitū qd dz an
gel⁹ ⁊ hō deo qd soluēdo null⁹ peccat: et
q̄ oīs q̄ nō soluit peccat. hec ē iusticia si
ue rectitudo volūtat' q̄ iustos fac̄ siue re
ctos co:de. i. volūtate. hic ē sol⁹ honor et
totus quē debem⁹ deo. ⁊ quē a nob exigit
deus. Sola nāq̄z tal' volūtas opa fac̄ pla
cita deo cū pt opari. ⁊ cuz ñ pt ipa. sola p
se placz. qr nullū op⁹ sine illa placz hunc
honorē debitū q̄ deo ñ reddit debitū. au
fert deo qd suū ē ⁊ deū exhonorat. ⁊ h̄ est
peccare. Quādiu aūt nō soluit qd rapuit
manet ī culpa. nec sufficit solūmō redde
re qd ablatū ē. sz ꝓ ꝯnunelia illata pl⁹ hz
reddere q̄z abstulit. Sic eui q̄ ledit salu
tem alteri⁹ ñ sufficit si salutē restituit ni
si p illata dolor' iniuria recōpensis aliq̄d
ita q̄ honorē alic⁹ violat ñ suffic̄ hōrē red
der. si ñ sup exhonoratōis factā molestiā
aliq̄d qd placet illi quem exhonorauit re
stauret. Hoc q̄z attēdendū q̄ cū aliq̄s qd
iniuste abstulit soluit h̄ dz dare q̄ ab illo
nō posset exigi si alienū nō rapuisz. Sic
ergo dz oīs q̄ peccat honorē quē rapit do
soluere. ⁊ h̄ ē satisfactio quā oīs petōr dz
deo facere. B In his oīb quī rōnez
sequi ꝓposuim⁹: q̄ruis aliq̄ntulū me terre
as nil habeo qd possim dicere contra.
Utz sola mia sine omi debiti solutōe
deceat deū pctā dimittere. La. XII. A
S Edeam⁹ ⁊ videam⁹ vtz sola mia
sine oi solutōe ablati sibi honor'
deceat deuz pctā dimittere. B
Non video cur nō deceat. A Sic di
mittere pcnm̄ nō est aliō q̄z ñ punire. ⁊ qm̄
recte ordiare pctm̄ sine satisfactōe ñ ē ni
si punire si nō punit' inordiatuz dimittit.
B Rōnabile est qd dic⁹. A Deuz
vero ñ decz aliq̄d ī suo regno inordiatuz
dimittere. B Si aliq̄d aliō volo di
cere timeo peccare. A Igit nō decz
deū pcnm̄ sic ipunitū dimittere. B Ita
sequit. A Est ⁊ aliō qd seq̄t. Si pec
cam̄ sic dimittit impunitū. qr sil'r erit apd
deū peccām ⁊ ñ peccāti: qd deo nō ꝑueit.
B Nō possuz negare. A Uide et h̄.
Iusticiā hoīm nemo nescit esse sub lege
vt fm eius q̄ntitatē mēsurā ꝛtributōis a
deo recōpensek. B Ita credim⁹. A
Si autē pctm̄ nec soluit nec punit nulli
legi subiacz. B Nō possuz alit' itelli
gere. A Liberior igit ē oīs iusticia
si sola mia dimittit q̄z iusticia qd valō in
cōueniēs videt. Ad hec enā extendit hec
incōueniētia vt iusticiā do sil'e eē faciat
qr sic de⁹ nl'i legi subiacet ita ⁊ iusticia.
B Neqo resistere rōni tue: sz cū ds nob
p̄cipiat oīno dimittere peccām'bz i nos. vi
det repugre. vt hec nob p̄cipiat qd ipz fa
cere ñ decz. A Nulla ī h̄ ē repugnia
qr de⁹ hec p̄cipit nob vt ñ p̄sumam⁹ q̄d
sol⁹ dei ē. Ad nullū ei pinet vidictā fa
cere nisi ad illū q̄ dns ē oīz. nam cū ꝛrene
ptātes h̄ rēe faciūt. ipe fac̄ ds a q̄ ad hoc
ipm̄ sunt ordiate. B Remouisti re
pugnā quā putabā inesse. sz ē aliud ad
qd tuū volo hre rñsuz. nā cū de⁹ sic sit li
ber vt nulli⁹ legi subiaceat iudicio. ⁊ sit ita
benign⁹ vt nihil beigui⁹ cogitari queat. ⁊
nil sit rem̄ aut decēs nisi q̄d ipe vl't. mix
videt si dicim⁹. qr nl'aten⁹ vl't aut ñ ei li
cet iuriā suā dimittere a q̄ eriā de his q̄s
alijs facim⁹ solem⁹ idulgēriā petere. A
Uez ē q̄d dicis de libertate ⁊ volūtate ⁊
benignitate illi⁹ sz sic eas dēm⁹ rōnabil'r
itelligere vt dignitati illi⁹ ñ videamur re
pugre. libertas ei ñ ē nisi ad hoc q̄d expe
dit aut decz nec beignitas dicēda ē q̄ ali
q̄d deo indecēs opet. Q, aūt dicit qr q̄d
vult iustū est. ⁊ q̄d nō vl't iustū nō est. nō
ita intelligēdū est vt si deus velit quodli

bet incōueniēs iustū sit: qz ipse vult. Nō
enī seqt si ds vlt mētiri iustū eē mētiri: sz
potz deū illū ñ eē. Nā neq; ꝗ pt velle mē
tiri volūtas nisi ī q corrupta ē ꝓitas. ĩmo
q deserendo ꝓitatē corrupta ē. Cū g ōz si
dez vlt mētiri ñ ē aliud ꝗ si ds ē tal nate
q velit mētiri. z idcirco nō sequit iustū eē
mēdaciū nisi ita ĩtelligat: sic cū ō duoby ī
possibiliby dicim si h ē: illō ē: qz nec h nec
illō ē. vt si ḡo dicat. si aq ē sicca: z ignis ē
hūid: neutz enī verz ē. Itaq; de illt tm est
verz dicere si ds h vult iustū ē q deū velle
nō ē incōueniēs. Si enī vlt dez vt pluat
iustū ē vt pluat. z si vult vt aliqs hō occi
dat iustū ē vt occidat. Quapropt si ñ decz
deū aliqd iiuste aut iordiate facere nō pti
net ad eiz libtatē ac benignitatē ac volū
tatē peccantē q ñ soluit deo qd abstulit ī
punitū dimittere. B Qia mihi aufers
q putabā tibi posse obiici. A Vide
adhuc cur deū ñ deceat hec facere. B
Libēter ausculto quicqd dicis.

Quaz nihil minz sit tolerandū in rez or
dine ꝗz vt creatura creatori debitū hono
rē auferat. z q ñ soluat qd aufert. XIII.

Nihil minz tolerādū ē in re
rū ordine ꝗz vt creatura creatori
debitū honorē auferat: z ñ soluat
qd aufert. B Nihil clariz iudico. A
Nihil āt iniustiz tolerat: ꝗz q nihil minz
est tolerādū. B Hec h ē obscurū. A
Puto g qz nō dices deū debere tolerare q
nihil iiustiz tolerat vt q creata ñ reddat
deo qd aufert. B Imo penitz negādū
eē iudico. A Ite si deo nihil maiz aut
meliz est nihil iustiz ꝗz vt honorē illiz fuet
in rez dispositōe sūma iusticia q nō ē ali
ud ꝗz ipse dez. B Hoc ꝗz nil apertiz.
A Nihil g fuat dez iustiz ꝗz sue dignita
tis honorē. B Qd vtiq; necēario ꝓce
di oportz. A Videt tibi q eū integre
seruet si sic auferri sibi pmittit: vt nec sol
uat. nec ipse auferentē punat. B Nō
audeo dicere. A Necesse est g vt aut
ablatz honorz soluat aut pēa sequat. alio
quin aut sibīpsi dez iustus nō erit: aut ad
vtrunqz impotēs erit: qd nep bas est etiā
cogitare. B Nihil rationabilius di
ci potest vt puto.

Cuiusmodi honor dei sit pena peccātis

Ed volo a te audire si peccantis pena sit illi honor
aut cuiusnōi honor sit. Si enīz
pena peccāto nō eiz honor est cū pctōr ñ
soluit qd abstulit sz punit. sic pdit dez ho
norē suū vt ñ recupet q his q dicta sūt re
pugnare videt. A Deū ī possibile est
honorē suū pdere. aut enī pctōr spōte sol
uit qd dz. aut ds ab inuito accipit. Nam
aūt hō debitā subiecōez deo siue nō pec
cādo: siue qd peccat soluendo voluntate
spōtanea exhibet. aut dez iuitū sibi torqn
do subīcit. z sic se dñm ciz eē oñdit. q ipe
hō volūtate fateri ꝛcusat. In q ꝓsiderādū
qz sic hō peccando rapit qd dei ē: ita ds
puniēdo aufert qd hois ē. Quippe ñ solū
id suū alicz eē ōz qd iā possidet: sz q in eiz
p tāte est vt hēat. Quō g hō factz ē ita vt
b ītudinē hīre possz si ñ peccaret. cū g ꝓpt
pctm beatitudie z omī bono puat. ō suo
ꝗuis inuitz soluit qd rapuit. qz licz deus
hoc ad vsum sui cōmodi nō trāsferat qd
aufert. sic hō pecuniā quaz alij aufert in
suā ꝓuertit vtilitatē. h tm qd aufert vtit
ad suū hōrē p h qz aufert. Auferēdo enīz
pctōrē z q illiz sūt subiecta sibi esse pbat.
Si deus vlt ad modicū patiat honorē
suum violari. Capl'm. XV. B
Placet qd dicis. Sz est z aliud ad
qd tuā rñsionē postulo. nā si dez
ita sic pbas suū dz honorē fuare
cur vel ad modicum patit illum violari.
Qd enī aliq mō ledi sinit: nō integre aut
perfecte custoditur. A Dei honori ne
quit aliqd ānmz ad illum ptinet addi vl
minui. Idem nāq; ipse sibi honor est in
corruptibil z nullo mō mutabil. Verum
tm cum vnaq; creatura suuz z q si sibi p
ceptuz ordinē: siue naturalr siue rōnabilr
fuat. deo obedire et deuz dicit honorare
z hoc est maxie rōnalis natura cui datuz
est intelligere qd debebat. Que cuz vult
quod debz: deum honorat. non qz illi ali
quid ꝓfert. sed qz sponte se eius volūtati

et dispositiõi subdit: ⁊ ĩ rerũ vniuersitate ordinẽ suũ ⁊ eiusdẽ vniuersitatis pulcritudinẽ q̃ntũ ĩ ipsa ẽ ꝓfuat. Cũ ꝯo nõ vult qõ dz deũ q̃ztũ ad ipaz ẽ ptinet inhonorat qm̃ nõ sbdit se spõte illi⁹ dispositõi ⁊ vniuersitatis ordinẽ ⁊ pulcritudinẽ q̃ztũ in se ẽ pturbat lz ptãtẽ ⁊ dignitatẽ ỏi nullaten⁹ ledat aut decolorет. Si enĩ ea q̃ celi ambitu ꝓtinent. vellẽt nõ ẽ sub celo: aut elõgari a celo. nl'aten⁹ posset nisi sub celo eẽ nec fugere celũ nisi appropinq̃ndo celo. Nã ⁊ vñ ⁊ q̃ ⁊ q̃ ⁊ q̃ trent sub celo eẽnt. et q̃nto magis q̃libz pte celi elõgarent. tanto magis opposite parti appropinq̃rent. Ita q̃uis hõ vl'mal⁹ angelus diuĩe volũtati ⁊ ordiationi subiacere nolit: nõ tñ eã fugere valz. qz si vult fugere de subuoluntate iubẽte: currit subuoluntatẽ punientẽ Et si q̃ris q̃ erãsit nõnisi sub voluntate p mittẽti. ⁊ B ipm qõ puerse vl't aut agit in vniuersitatis ꝓfate ordinẽ ⁊ pulcritudinez summa sapia ꝓuertit. Ipa nãqz puersitatis spõtanea satisfactio: vel a nõ satisfaciente pene exactio: excepto hoc qõ de⁹ de mal'ml'tũ modis bona faẽ in cadẽ vniuersitate locũ tenẽt suũ ⁊ ordis pulcritudiez Quas si diuia sapia vbi puersitas rectuz ordinẽ pturbare nitit: nõ adheret: fieret ĩ ipsa vniuersitate quã ỏs dz ordiare. q̃dazꝛ ex violata ordis pulcritudie deformitas. et de⁹ in sua dispositiõe videret deficere. Que duo qm̃ sic sunt incõueniẽtia: ita sũt impossibilia: necẽ est vt omẽ pctm satisfactio aut pena sequat. B Satisfecisti obiectioni mee. A [illegible]lã est q̃ qz deuz q̃ntũ in ipso ẽ null⁹ pt honorare vel exhonorare: inq̃ntũ ẽ hoc aliq̃s facere vidz cũ volũtatẽ suã volũtati ei⁹ subiĩcit aut subtrahit. B Nescio q̃d ỏ q̃ueã dicere. A Adhuc addã aliq̃d. B Tãdiu dic donec me tedeat audire.

Ratio q̃ angelorꝯ nũer⁹ q̃ ceciderũt restituẽdus sit de homiby. Capl'm. XVI

Eum ꝓstat posuisse vt de hũana natura quã fecit sine pctõ nũeruz angelorꝯ q̃ ceciderant restitueret. B Hoc credim⁹ sed vellẽ aliquã hui⁹ rei rationẽ audire. A Fallis me: non eui posuim⁹ tractare nisi de sola incarnatione dei: ⁊ tu mihi alias interseris q̃stiones. B Ne irascar: hilarẽ datorẽ diligit deus. nã nemo pbat magis se hilariter dare qõ pmittit q̃z qui plus dat q̃z pmittit. dic g̃ libenter q̃d quero. A Rationalẽ creaturã q̃ dei ꝓtemplatõe beata vel ẽ: vl' futura ẽ in q̃dã rõnabili ⁊ pfecto nũero p̃scitã a deo. ita vt nec maiorẽ nec minorẽ illũ esse deceat nõ est dubitandũ. Aut enĩ nescit deus in q̃ nũero melius eã deceat cõstitui: qõ falsuz est. aut si scit in eo illã cõstituet: quẽ ad hoc decentiorem intelliget. Quapropter aut angeli illi qui ceciderũt facti erãt ad hoc vt essent intra illũ numerũ. aut qz intra illũ nũerꝯ pinanere nõ potuerũt ex necessitate ⁊ ceciderũt qõ absurdũ est opinari. B Veritas est aperta qõ dicis. A Quõ g̃ de illo nũero esse debuerũt aut restituendus ẽ ex necessitate nũerus eorꝯ: aut in pfecto nũero remanebit rõnalis natura q̃ in nũero pfecto prescita est qõ eẽ nõ põt. B Restaurãdi pculdubio sunt. A Necesse est g̃ eos de hũana natura: qm̃ nõ ẽ alia de q̃ restaurari possint. A Qõ alij angeli p illis nõ possint restitui. B Bõso. Cur non aut ipsi aut alij angeli p illis possunt restitui. Capitulum. XVII

Cum videbis nostre restaurationis difficultatẽ. intelliges eorꝯ reconciliatiõis ĩpossibilitatẽ. Alij ãt angeli p ill' restitui nõ pũt. ideo (vt taceã qm̃ B ꝓpugnare videat ꝓme creatõis pfectiõi) qz ũ dũt nisi tales eẽ possint q̃les illi fuissent si nõ peccassent. ⁊ cũ illi nl'la visa vindicta peti pseuerassent qõ p⁹ illorũ casuz aliq̃s q̃ p ill' restituerent eẽt ĩpossibile. Nõ enĩ piter laudabiles sunt si stãt in veritate: ⁊ q̃ nullã nouit peti penã. ⁊ q̃ eã semp aspicit eternã. Nam neq̃z putãdũ est bonos ãgelos eẽ cõfirmatos casu malorꝯ sed suo merito. Sic nanqz si boni cũ malis peccassent: siml' dãnati eẽnt ita iusti: si cũ iustis stetissent pariter cõfirmati fuissent. Quippe si aliq̃ eorꝯ nõnisi cãu

¶ Cur deus homo

alioꝝ ꝓfirmandi erant: aut nullus vnq̃ cõfirmaret: aut necẽ erat aliquẽ casurũ q̃ ad alios ꝓfirmãdos puniret: q̃ vtraq̃ absurda sunt. Illo itaq̃ mõ ꝓfirmati sũt illi qui stetert q̃ parit ꝓfirmati eẽnt oẽs si p̃stitissent: quẽadmodum ostendi sic potui vbi tractaui cur deꝰ dyabolo p̃seuerãtiam nõ dedit. B ¶ Probasti malos angelos de hũana natura restaurãdos. ⁊ p̃z ex hac rõne: qꝛ nõ in mioꝛi nũero erũt electi homies q̃z sunt angeli reprobi. Sz vtrũ plres futuri sint si potes ostende. ¶ Ansel. ¶ Utꝛ plres futuri sint sancti homies q̃z sint mali angeli. ¶ Cap. XVIII.

Si angeli anteq̃z quidã illoꝝ cadere rẽt in illo pfecto de q̃ diximus numero: nõ sũt hoies facti nisi p restauratõe ãgeloꝝ pditoꝝ ⁊ palã ẽ qꝛ nõ erũt plres ill'. Si ãt ille nũerꝰ ũ erat in ill' oĩbꝫ angel': cõplẽdũ ẽ de hoĩbꝫ. ⁊ qꝛ perijt ⁊ q̃d p̃us deerat. ⁊ erũt electi hoies plures reprobis angel'. ⁊ sic dicimꝰ qꝛ nõ fuert hoies facti tm̃ ad restaurãdũ nũerũ ĩminutũ: q̃z etiã ad pficiẽdũ nõdũ pfectũ. B ¶ Quid potiꝰ tenendũ ẽ: an qꝛ angeli priꝰ facti sint ĩ nũero pfecto an nõ? A Qꝛ mihi videt dicã. B ¶ Nõ plꝰ a te exigo. A ¶ Si hõ factꝰ ẽ pꝰ casũ malorũ angeloꝝ sic q̃dã itelligũt ĩ Genesi: nõ video posse me p h̃ pbare alteꝝ hoꝝ ꝓtermiate. Põt enĩ (vt puto eẽ) q̃ ãgeli fuert p̃ius ĩ nũero pfecto ⁊ postea factꝰ sit hõ ꝓpt restaurãdũ ĩminutũ eoꝝ nũeꝝ ⁊ p̃t eẽ q̃ nõ fuert ĩ nũero pfecto. qꝛ differebat ꝓs sic adhuc differt illũ implere nũeꝝ factũ rus hũanã naturã suo tpe. Uũ aut solũmõ numeꝝ nõdũ itegꝝ pficeret. aut etiã si minuerẽt restitueret. Si ãt tota creata sunt facta ẽ ⁊ dies illi in q̃bꝫ moyses istũ mundũ nõ sil' factũ ẽ videt dicere. aliter sunt intelligẽdi q̃z sic videmꝰ istos dies ĩ quibꝫ viuimꝰ: ũtelligere nequeo quõ facti sunt ãgeli in illo pfecto nũero. Quip̃pesi ita eẽt videt mihi: qꝛ ex uccitate aut aliq̃ hoies vl' angeli casuri erãt. aut plres essent in illa celesti ciuitate q̃z illa perfecti numeri ꝓuenientia exigeret. Si q̃ oia simul facta sunt: sic vident angeli et duo primi homies in numero pfecto fuisse vt de hoĩbꝫ si nullꝰ caderet ãgelꝰ: q̃d deerat solum pficeret. et si aliq̃s periret h̃ q̃z qꝛ caderet restitueret: ⁊ hoĩs natura q̃ infirmioꝛ erat q̃ si deũ excusaret atq̃ dyaboluꝝ ꝓfunderet si ille suũ casuꝝ infirmitati sue imputaret cuꝝ ipa ifirmioꝛ staret. Ac si ⁊ cadẽ ipa caderet. in lto magl deuꝝ defẽderet ꝓ dyaboluꝝ ⁊ ꝓ seipam: cuꝝ ipsa facta valde infirmioꝛ ⁊ mortal'. in electꝭ de tãta infirmitate tãto altiꝰ ascẽderet: q̃z vñ dyabolus cecidisset q̃nto boni angeli q̃z eq̃litas ei debet pfecert post ruinã maloꝝ qꝛ p̃seuerauert. Ex his rõnibꝫ potiꝰ mihi videt qꝛ ĩ angel' nõ fuit ille pfectꝰ numerꝰ quo ciuitas illa celestis pficeret. qꝛ si hõ sunt' cum angel' factus nõ ẽ sic possibile ẽ esse. ⁊ si sil' facti sunt q̃ magl putãt multi qm̃ legit: qui viuit in eternũ creauit omia simul: videt necesse eẽ. Sz ⁊ si pfectio mũdane creature: nõ nm̃ elt intelligẽda ĩ nũmero indiuiduoꝝ q̃ntũ ĩ nũero naturaꝝ necesse ẽ humanã naturã aut ad ꝓplemẽtum eiusdẽ pfectõis eẽ factã. aut illi supabundare q̃ ꝓ minimi vermiculi natura dicere nõ audemꝰ Quare pro seipa ibi facta ẽ ⁊ nõ solũ p restaurãdis indiuidnis alteriꝰ naure. Uũ palaz ẽ qꝛ si etiã angelus nullus perijsset. hoies nũ in celesti ciuitate suum locũ habuissent. Sequit ita q̃z qꝛ in angel' anteq̃z q̃dã illoꝝ caderẽt ũ erat ille pfectus nũerus: alioq̃n necẽ erat vt aut hoies aut angeli aliq̃ caderẽt: qm̃ extra numeꝝ pfectũ ibi nullꝰ manere poterat. B ¶ Nõ nihil effecisti. A ¶ Est et alia rõ vt mihi videꝰ q̃ nõ paꝝ suffragatur illi sentẽtie: q̃ ãgelos nõ eẽ factos in pfecto numero existimat. B ¶ Dic illã. A ¶ Si angeli in illo pfecto nũero facti sunt. ⁊ nulla tenus facti sunt hoies nisi p restauratõe pditoꝝ ãgeloꝝ. palã est qꝛ nisi illi angeli ab illa beatitudie cecidissent homies ad illam nõ ascenderent. B Hoc constat. A ¶ Si q̃s q̃ dixerit: qꝛ tm̃ letabunt electi hoies de angeloꝝ perditione quãtũ gaudebunt de sua ablum

Eccl. xviij.

ptione qm̃ absq; dubio hec nõ esset nisi illa fuisz quõ potuerit ab hac puersa gratulatiõe defendi. Aut quõ dicam̃ angelos qui ceciderit in hoib̃ restauratos: si illi sine h̃ vicio pmãsuri erant si nõ cecidissent idest sine granulatõe de casu alioꝝ. isti ꝓ sine illo esse nõ potuerũt. ĩmo qualr cũ h̃ vicio btĩ esse debebũt. Oande q audacia dicam̃ deũ nõ velle aut nõ potuisse hanc restauratõem sine hoc vicio facere. B Nõne similr ẽ in gẽtib̃ q ad fidẽ vocate sunt: qꝛ illã iudei repulerũt. A Nõ: nã si omꝰ iudei credidissent: gentes tñ vocarent. qꝛ in oĩ gente q timet deũ z opat iusticiã: acceptꝰ ẽ illi. Sed qm̃ iudei apl'os ꝓtempserũt: ea tũc fuit occasio vt ad gẽtes illi ꝓuerterent. B Nullo mõ video quid ꝗ hoc dicere possim. A Uñ ubi videt accedere singulr illa letitia ꝑ alieno casu. B Unde nisi qꝛ cernus erit vnusquisq; qm̃ vbi erit nullatenꝰ esset si alius inde nõ cecidisz. A Si g hãc certitudinẽ nullꝰ hẽret: nõ esset vnde vllꝰ de alieno dãno gauderet. B Ita videtur. A Putas ne aliquẽ illoꝝ habiturũ hãc certitudinẽ si multoplures erunt q̃ ceciderũt. B Neq; q̃ possuz opinari qꝑ eã hẽat aut hẽre debeat. Quõ nãq; quis poterit scire: vtꝝ ꝓ restaurãdo qꝑ imminutũ erat aut ꝓ cõplendo qꝑ nõdũ pfectũ erat: de illo nũero ꝓstituẽde ciuitatis sit factꝰ. sz oẽs cernẽrũt se factos esse ad pficiendã illã ciuitatẽ. A Ergõ si plures erũt q̃ reprobi ãgeli nullꝰ poterit aut debebit scire se nõ esse ibi assumptuz nisi ꝓ alieno casu. B Uerũ est. A Nõ igit habebit aliq̃s cur gaudere debeat de alterꝰ pditõe. B Ita sequit. A Cum itaq; videamꝰ qꝛ si plres erũt hoies electi q̃ sint reprobi angeli illa nõ sequit incõueniẽtia quã sequi necesse est si plures nõ erũt: z cũ impossibile sit vlluz ĩ illa ciuitate futurũ incõueniẽs videt ncẽe eẽ vt angeli nõ sint facti ĩ illo pfecto nũero et plres futuri sint btĩ homies q̃ sint miseri angeli. B Non video q rõe hoc negari queat. A Aliam adhuc ciusdẽ sententie posse dici puto rõnẽ. B Hãc quoq; pferre debes. A Credim̃ hanc mũdi molẽ cõporeã in meliꝰ renouãdam nec h̃ futuꝝ eẽ donec impleat nũerus electoꝝ hoĩm. z illa btã pficiatur ciuitas nec posit ci pfectionẽ h̃ differendũ. Uñ colligi ꝓt deũ ab initio ꝓposuisse vt vtꝝq; sit pficeret. q ten̄ z mĩor q deũ nõ sentiret natura: aũ maiorẽ quẽ dco frui deberet nequaq; pficeret. z in maioris pfectiõe mutata in meliꝰ suo q̃dãmodo q̃ si cõgratularetur. ĩmo oĩs creatura de tã gl'iosa et tas ammirabili sui cõsummatiõe ipsi creatori z sibi inuicẽ quẽq; suo mõ et ne ꝓ gaudẽdo iocundarẽt. q ten̄ q volũtas in rõnabili natura sponte fac̃ hoc z iam insensibilis creatura ꝓ dei dispositiõez naturalr exhiberet. Solem̃ nanq; in maioꝝ nr̃oꝝ exaltatõe ꝓ gaudere. vt cum in natalicijs sctõꝝ exultatõe festina iocũdamur ꝑ gl'ia eoꝝ exultantes. Quã sentẽtiã illud adiuuare videt: qꝛ si Adã nõ peccasset: differret tñ deus illã ciuitatẽ pficere donec cõpleto ex hoib̃ quã expectabat nũero. ipsi q̃z hoies incorporꝝ vt dicã ita trãsinutarẽtur ĩmortalẽ. Hẽbant enuz ĩ padiso q̃ndã immortalitatẽ. i. ptãtem nõ moriẽdi sz nõ erat ĩmortalr hec ptãs: qꝛ poterãt mori vt scz ipsi nõ possent nõ mori. Qꝑ si ita ẽ vt vicz rõnalẽ illam z btãm ciuitatẽ z hanc mũdanã insensibilẽq; naturã deꝰ ab initio ꝓposuerit sit perficere videt. qꝛ aut illa ciuitas nõ erat cõpleta in nũero angeloꝝ. aũ maloꝝ ruinã. sz expectabat deꝰ vt eaz de hoib̃ cõpleret: q̃m̃ corporeã mundi naturã in meliꝰ inouaret. aut si pfecta erat ĩ nũero nõ erat pfecta in cõfirmatõe. z differenda erat eiꝰ cõfirmatio. etiã si nullꝰ in ea peccasset vsq; ad eãdẽ mũdi quã expectamꝰ renouationẽ. aut si nõ diutiꝰ illa cõfirmatio differenda erat: accelerãda erat mũdana renouatio: vt cũ eadẽ ꝓfirmatõe fieret. Sz q mũdũ nouiter factuz statim deus renouare z eas res q̃ post renouationẽ illã nõ erunt: in ipso initio anteq; appareret cur facte essent destruere instituerit omꝰ caret rõne. Sequit g qꝛ ange-

Act. 5.

¶ Cur deus homo

li nõ ita fuerũt in numero pfecto: vt eorũ
pfirmatio nõ diu differret. ppter qd mũ
di noui renouationẽ mox oporteret fieri
quod nõ pnenit. Q, aũt eãdẽ pfirmatio
nẽ vsq; ad mũdi futurã renouatõem dif
ferre deꝰ voluerit: in eõueniẽs videt pser
tim cũ illã in aliqbꝫ tã cito perfecerit. Et
cũ intelligi possit. qz in pmis homibꝫ qũ
peccauerũt illã fecisse si nõ peccassent sic
fecit in pseuerantibꝫ angelꝭ. Quãuis enim
nõdũ pueherent ad illã eqlitatẽ angelo
rũ ad quã puenturi erãt hoies cũ pfectus
eẽt nũerꝰ de illꝭ assumẽdꝰ. Ju illa tũ insti
cia in q erãt videt q; si vicissent: vt ñ pec
carent tẽptati. ita pfirmarent cũ omi pa
gine sua q; vltra peccare nõ possent quẽ
admodũ qz victi peccauerũt sic infirmati
sunt vt q̃ntũ in ipis ẽ sine peccato eẽ nõ
possint. Quis enim audeat dicere plꝰ valc
re iniusticiã ad alligãdũ in futurẽ hoies
in pma psuasiõe sibi psentiente q̃ valeret
iusticia ad pfirmãdũ eũ in libertate sibi
in eadẽ pma tẽptatiõe adherentẽ. Nam
quẽadmodũ: qm̃ hũana nata tota q erat
in parentibꝫ pmis: tota in illꝭ viera est vt
peccaret (excepto illo solo hoie quẽ deus
sic sine viri semine ꝑ ꝓgine facere sic sciuit
a pctõ Ade se cernere volnit) ita in eisdẽ
tota vicisset si non peccasset. Restat er
go vt non completa in illo primo numero
angelorũ superna ciuitas. sed de ho
minibꝫ cõplenda fuisse dicat. Que si ra
ta sunt plres erũt eleeti hoies q̃ sint repro
bi angeli. B ¶ Rõnabilia mihi valde
vident q dicis. sed qd dicem? qz legitur
de deo: cõstituit termios pplorũ iuxta nu
merũ filiorũ israꝭ. qõ qdã qz p filiorũ israel
inuenit ãgelorũ dei sic exponit vt ꝗm nu
merũ bonorũ ãgelorũ assumẽdꝰ intelligat
numerꝰ electorũ hoim. A ¶ Hoc nõ re
pugnat pdicte sne si certũ ñ ẽ qõ tottidẽ
ãgeli ceciderẽt qt remãserẽt. Nã si plres st
angeli electi q̃ ꝓprobi z ncẽ est vt repro
bos electi hoies restaurẽt. et põt fieri vt
beatorũ numero coequent. z sic plres erũt
hoies iusti q̃ angeli iniusti. Sz memen
to q pacto incepi tue rndere q̃stioni tue
videlicz si quod dixero maior nõ pfirmer
auctoritas. q̃ uis illud rõne pbare vide
ar nõ alia certitudine accipiat: nisi quia
interim mihi ita videtur donec mihi deꝰ
meliꝰ aliq mõ reuelet. Certus enim sum si
quid dico qd sacre scripture absq; dubio
ptradicat. qz falsuz ẽ: nec illud tenere vo
lo si cognouero. Sz si in illis rebꝫ de qbꝫ
diuersa sentiri pñt sine periculo sic est il
lud vnde nũc agimꝰ. Si ei nescimꝰ vtrũ
plures homies eligẽdi sint q̃z angeli pdi
ti an nõ. z altero horũ estimaimꝰ magis q̃z al
terũ. nullũ puto aie periculũ si inquaz in
his rebꝫ sic exponimꝰ dina dicta vt diuer
sis sentẽtiis fauere videat nec alicubi iue
nit vbi qd indubitãter tenendũ sit deter
minẽt nõ arbitror rephẽdi debere. Illud
autẽ quod dixisti. cõstituit terminos po
pulorũ seu gentiũ iuxta numerũ angelorũ
dei q; in alia trãslatione legit iuxta nũerũ
filiorũ israꝭ. qm̃ ambe trãslatiões aut idẽ
significãt aut diuersa sine repugnãtia: ita
intelligendũ est vt p angelos dei z p fi. israꝭ
angeli boni significẽtur tantũmõ. aut so
li homies electi. Aut simꝭ angeli et electi
homies tota. s. illa ciuitas supna aut per
angelos dei sancti angeli tm̃: z p fi. israꝭ
soli hoies iusti aut soli ãgeli p filios israꝭ
et iusti hoies p angelos dei. Si boni an
geli tm̃ designt p vtrũq; idẽ est. qõ si solũ
p angelos dei. Si ꝓo tota celestis ciuitas
hic est sensus. qz tãdiu assument ppli id
est multitudies electorũ hoim aut tamdiu
erũt ppli in hoc seculo: donec de hominibꝫ
predestinatꝰ nũerus illiꝰ ciuitatis: nõdũ
pfectus cõpleat. Sz nõ video nunc quõ
soli angeli aut simꝭ angeli z hoies sancti
per fi. israꝭ intelligant. sanctos autẽ hoies
filios israꝭ sicut filios abrae vocari nõ est
alienũ. Qui angeli q̃z dei p ꝗ recte possẽt
vocari. qz vitã angelicã imitant atz simi
litudo z eqlitas illꝭ ãgelorũ pmittit in ce
lo. z qz oẽs iuste viuentes angeli dei sũt.
Uñ et ipsi pfessores atz martyres dicũt.
Qui em̃ pfitet z testat veritatẽ dei nũciꝰ
id est angelꝰ est. z si malꝰ hõ ꝓ dyabolus
sicut de iuda dicit dñs ppter similitudinẽ ma

Deut. xxxij.

ticie. cur nō ⁊ bon⁹ hō ōr angel⁹ ꝓpt imi-
tationē iusticie. Quare possumus vt esti-
mo dicere deus ꝓstituisse termios ppl'oꝝ
iuxta nūeꝝ electoꝝ hoim: qr tādiu erunt
ppli ⁊ erit i ꝑ mūdo hoim pereatio donec
nūer⁹ eorundē electoꝝ hoim ꝓpleat. ⁊ eo
cōpleto cessabit eē hoim generatio q̄ fit i
hac vita. Ac si p angelos dei intelligim⁹
sctos angelos tm̄: ⁊ p filios isr'l tm̄mō in-
stos hoies duob⁹ modis itelligi pt. qr cō
stitu it de⁹ termios ppl'oꝝ iuxta nūeꝝ āge
loꝝ dei. aut qr tātus ppls. i. tot hoies as-
sument q̄t sūt āgeli dei: aut qr tādiu erūt
populi donec nūer⁹ angeloꝝ dei cōpleat
ex homib⁹. Et ꝑ vno mō exponi posse vi-
deo cōsti. ter. po. iuxta nūeꝝ fi. dei. idē qr
sic sup̄ dictū est tādiu erūt ppl'i in ꝑ sclo
donec nūer⁹ sctoꝝ hoim assumat ⁊ colli-
git ex vtraq̄ translatōe. qr tot hoies assu-
ment q̄t remāserī āgeli. Ūn tm̄ nō sequit
q̄uis p dim angeli ex hoib⁹ restaurādi sūt
tot angelos cecidisse q̄t pseuerauerī. Qō
tm̄ si diceret ūueniēduz erit q̄ rate nō sūt
sup̄ posite rōnes q̄ vident oōdere ñ fuisse
in angel' pri⁹ qm̄ q̄dā illorū ea derēt illū p
fectū nūeꝝ quē supra dixi ⁊ pl'es homies
electos futuros q̄ sūt mali angeli. B
Non me penitet qr coegi te vt de āgelis
hoc diceres. uam nō frustra factū ē: nunc
redi ad id vñ digressi sum⁹. A Con
stat deū ꝓposuisse vt ō homib⁹ angelos q̄
ceciderāt restauraret. B Certū ē. A
Tales q̄ oportz eē hoies i illa ciuitate su
pna q̄ p angelis in illā assument q̄les illi
futuri ibi erāt p q̄b⁹ ibidē erūt. i. q̄les nūe
sunt boni angeli. alioq̄n nō erūt restaura
ti qui ceciderī ⁊ sequit qr de⁹ aut nō pote
rit pficere bonuz q̄ incepit aut penitebit
eū tm̄ bonuz incepisse. q̄ duo absurda sūt
B Uerē oportz vt eq̄les sint hoies bo
nis angelis. A Boni angeli vnq̄ ne
peccauerī. B Non. A Potes ne
cogitare q̄ hō qui aliq̄n peccauit: nec vn
q̄ deo p pctō satiffecit. ſz tm̄ impunit⁹ di
mittit eq̄lis sit angelo q̄ nunq̄ peccauit.
B Uerba ista cogitare ⁊ dicere possuz
sed sensum eoꝝ ita cogitare nequeo sicut
falsitatē nō possuz intelligere veritatē eē.
A Non decz q̄ deū hoiem pctōrem si-
ne satiffactiō ē ad restauratōem angeloꝝ
sumere p ditoꝝ qm̄ nō patit veritas eū le
uari ad equalitatē angeloꝝ. B Sic
oōdit rō. A Cōsidera etiā in solo ho
mine sine eo qō debet angel' equari vtrū
eū taliter deus ad btitudinē vllā vel talē
qualē hēbat anteq̄ peccaret debeat pue
here. B Die q̄ cogitas ⁊ ego ꝓsidera
bo put potero. A Ponam⁹ diuitē ali
quē in mānu tenere margaritā p̄ciosam q̄
nūq̄ polluto vlla tetigit quāq̄ null⁹ ali-
us possit āmouere de manu eius nisi ipo
pmittēte ⁊ eā disponat recōdere i thesau
rum suū vbi sunt carissima ⁊ p̄ciosissima
que possidet. B Cogito ꝑ velut añ
nos sit. A Quid si ipse pmittat ean
dem margaritā ab aliq̄ inuido excuti de
mānu sua in sceuū. tauē phibere posset ac
postea eā de sceno sumēs pollutā ⁊ nō lo
tam in aliquē locū suū mundū ⁊ carū de
iuceps illā sic fuatur⁹ recōdat. Putabis
ne illū sapiētē. B Quō hoc possuz?
nam nōne esset hoc satis meli⁹ vt marga
ritā suā mundā teneret ⁊ fuaret q̄ pollu-
tam. A Nōne silr faceret de⁹ q̄ hoies
angel' sociandū sine pctō q̄ si in mānu sua
tenebat in paradiso. ⁊ pmisit vt accensus
inuidia. dyabol⁹ eū in luctū pctī q̄uis cō
sentiente deijceret. Si em̄ phiberevellet
dyabolus nō posset tēptare hoiem nonne
inq̄ silr faceret si hoiem pctī sorde macu
latum sine omī lauatōe. i. absq̄ oī satiffa
ctione talē sp mānsuꝝ saltē in padisū de q̄
eiectus fuerat reduceret. B Silitu
dinē si de⁹ ꝑ faceret negare non audeo. ⁊
idcirco eum ꝑ facere posse nō abnuo. Ui
deret em̄ aut qō ꝓposuerat pagere nō po
tuisse. aut boni ꝓpositi eū penituisse q̄ in
deum cadere nequeuit.

Q, homo non possit saluari sine pec-
cati satiffactione. Cap. XIX. A
Bene igitur certissime qr sine satis
factio: id est sine debiti solutione
spontanea: nec de⁹ pt pctm̄ impu
nitum dimittere: neq̄ peccatoꝝ ad beatitu

Cur deus homo

dinē vel talē qualē habebat anteq̃ pecca
ret puenire: nō enī h̄ ī nō reparet hō vt ta
lis q̃lis fuerat aī pctī. B Rōmibus
tuis omnimodo ꝗdicere nō possum. Sz
quid est qd̄ dicim̄ deo. Dimitte nob̄ de. mat̄. vi
no. z oīs gēs orat deū qm̄ credit vt dimit
tat sibi pctā. Si em̄ solvim̄ qd̄ debam̄
cur oram̄ vt dimittat? Hunq̃d de⁹ iust⁹
est vt itez exigat qd̄ solutū est. Si aūt ñ
solvim̄: cur frustra oram̄ vt faciat qd̄ qz
nō ꝓuenit facere nō p̄t. A Qui nō sol
uit frustra dicē dimitte. q̃ aūt solvit suppli
cat: qz hoc ꝓpm̄ ptinet ad solutiōez vt sup
plicet. Hā de⁹ nulli quicq̃z debet sz omis
creata illi dz: z iō nō expedit hoī vt agat
cū deo quēadmodū par cū pari. Sz de h̄
nō ē op⁹ nūc tibi rñdere. Cū em̄ cog̃sces
cur xp̄s mortu⁹ ē forsitan p te videbis qd̄
queris. B Sufficit mihi nunc q̃ de
hac q̃stione rñdes. Nz ēt nullⁿ hō ad bea
titudinē puenire queat cū pctō aut solui
s pctō nisi soluat qd̄ rapuit peccando: sic
sqte mōstrasti. vt etiā si velim nō possim
dubitare. A Hoc q̃z ñ dubitab vt pu
to qz sīn mēsurā pctī optz satisfactōz ē.
B Aliter aliq̃tenus inordinatū mane
ret pctm̄ qd̄ esse nō p̄t. si de⁹ nihil relinq̃t
inordiatuz ī regno suo. Sz h̄ est p̄stitutū
qz quodlibet pnū incōueniēs in deo īpos
sibile ē. A Dic g̃ q̃d solues p pctō tuo.
B Primam cor ꝓtritū z humiliatū. ab
stinētias z multimodos labores corpis z
misēriā dādi z dimittēdi z obedientiā.
A Quid ī his oīb̄ das deo? B An
nō honoro deū qñ ꝓter timorē ei⁹ z amo
rē in cordis ꝓtritiōe leticiā tpalē abūcio
sbstinētijs z laboribꝫ delectationes z q̃etē
bui⁹ vite calco. in dādo z dimittēdo que
mea sunt largiēdo ī obedientia meipz illi
subūcio. A Cū reddis aliq̃d qd̄ de
bes deo. etiā si nō peccasti. nō debes eō
putare p debito qd̄ debes p pctō. Omnia
aūt ista debes deo q̃ dicis. Tantus nāq̃z
dz eē in hac mortli vita amor: z ad quod
ptinet omne desideriuz puenīdi ad id ad
qd̄ fact⁹ es. z dolor qz nōdum ibi es. z ti
mor ne nō pueias vt nullā leticiā sentire
debeas nisi de his q̃ tibi aut auxiliuz aut
spem dāt puenīdi. Nō ei mereri h̄re qd̄
nō fin qd̄ es amas z desideras z de q̃ qz
nōdū hēs z adhuc vtq̃ habitur⁹ sis: an ñ
in tāto es pīclo nō doles. Ad qd̄ etiā pti
net q̃etē z d̄lectatōes inūdanas q̃ animū
ab illa ꝓa quiete z delectatiōe reuocāt fu
gere nisi q̃tū ad intētionē illuc puenīdi
cognosci sufficere. Dationē ꝓo ita debes
ꝓsiderare te facere ex debito: sic intelligi
qz qd̄ das a te nō hēs sz ab illo cui⁹ fuus
es tu z illi cui das: z natura te docz vt cō
seruo tuo. i. hō hoī facias qd̄ tibi ab illo mat̄. vii
vis fieri. z qz q̃ nō vult dare qd̄ hz: nō dz
accipe qd̄ nō hz. De dimissiōe breuit dī
eo qz nullatenⁿ ptineat ad te vindicta: si
cut. s. dictum⁹. qz nec tu tu⁹ es: nec ille tu⁹
aut su⁹ q̃ tibi fecit iniuriā sz vni⁹ dñi serui
facti ab illo de nihilo estis si z de ꝓseruo
tuo te vidicas. iudicū qd̄ ꝓprīū dñi et iu
dicis oīm ē sup illum supbe p̄sumis. In
obedientia ꝓo q̃d das deo q̃ nō debes cui
iubēti totū qd̄ es z qd̄ hēs z qd̄ potes de
bes. B Nihil iam audeo in his oīb̄
dicere nec dare deo quod nō debeo. A
Quid g̃ solues deo p pctō tuo. B Si
meipm̄ z quicq̃d possuz etiā qñ nō pecco
illi debeo nec peccē nihil habeo q̃d p pctō
illi reddā. A Quid g̃ erit de te? quō
poteris salu⁹ eē? B Si rōnes tuas
considero nō video quō? Si aūt ad fidē
incā recurro in fide xp̄iana q̃ p dilectiōez Bal. v.
operatur spero me posse saluari. z qz legi
mus si iust⁹ ꝓuersus fuerit ab iniusticia Ezech.
sua z fecerit iusticiā oēs iniusticias suas xviii.
tradi obliuioni. A Hoc nō dz nisi de
illis q̃ aūt expectabāt xp̄m āteqũ veniret
aut credūt in eū postq̃z venit. Sz xp̄m z
christianā fidē q̃ si nūq̃z fuissent posium⁹
qñ sola rōe vtq̃ aduēt⁹ eius ad saluatōez
hoīm eēt necessari⁹ q̃rere, ꝓposium⁹. B
Ita fecim⁹. A Sola igit rōne peceda
mus. B Quāuis in angustias q̃sdā
me deducas. desidero tñ mītuz vt sic in
cepisti progrediaris.

Nz, sīn mensurā pctī oporteat eē satis
factionē nec hāc homo per se satisfacere

possit et ꝗnti ponderis sit pctm̃. La.XX.

Quam omia illa q̃ mõ ꝓpo/ A
p fuisti te ꝓ pctõ posse soluere te ñ
debere. ⁊ videam⁹ vtꝫ possit suf/
ficere ad sanissactõem vni⁹ tã parui pctí
sicuti est vn⁹ aspect⁹ ꝑ volũtatẽ dei. B
Nisi qꝫ audio te hoc ponere in qõnẽ pu/
tarẽ me hoc pctm̃ vna sola cõpñctiõe de
lere. A Mõdũ ꝓsiderasti q̃nti põde
ris sit pctm̃. B Huc oñde mihi. A
Si videres te in ꝓspectu dei ⁊ aliq̃s tibi
diceret. aspice illue. ⁊ de⁹ ecõtra nullate/
nus volo vt aspicias q̃re tu ipe in corde
tuo q̃d sit i oib⁹ q̃ sunt ꝓ q̃ deberes ꝑ vo/
lũtatẽ dei illũ aspectũ facere. B Ni
hil iuenio ꝓ q̃ hic debeã nisi forte sim in
ea necessitate posit⁹ vt sit necesse me aut
hoc aut mai⁹ pctm̃ facere. A Remo/
ue hãc neĉitatẽ ⁊ de solo ꝗ pctõ cõsidera
si possis illud facere ꝓ teipo redimendo.
B Aptẽ video. qꝫ nõ possuꝫ. A He
te diuti⁹ ptrahã q̃d si necesse eẽt aut totũ
mũdũ: ⁊ quieq̃d de⁹ ũ est pire ⁊ in nihilũ
redigi: aut te facere tã puã rem ꝑ volũta/
tem dei. B Cũ ꝓsidero actões ipam
leuissimũ quiddã i deo eẽ ſz cum intueor
quid sit ꝑ volũtatẽ dei ꝗuissimũ quiddã
et nulli dãno cõparabile intelligo: ſz sole
mus aliq̃ũ facere ꝑ voluntatẽ alie⁹ nõ re
prehensibiliꝫ vt res ei⁹ fuerit q̃d postea il/
li placet ꝑ cui⁹ voluntatẽ facim⁹. A
Hoc fit hoi q̃ aliq̃ũ nõ intelligit quid si
bi sit vnle aut nõ possꝫ restaurare quod
perdit. ſz de⁹ nullo indiget ⁊ oia si pirent
posset sic ea fecit restaurare. B Fate
ri me necesse ẽ qꝫ ꝓ ꝓfuãda tota creatura
nihil deberẽ facere ꝑ voluntatẽ dei. A
Quid si plres eẽnt mũdi pleni creature si
cut iste ẽ. B Si infinito nũero multi
plicarẽt: ⁊ sil⁹ mihi obtenderent idipm
nideri. A Nihil recti⁹ potes: sed cõ
sidera etiã si ꝓ ingeret vt ꝑ volũtatẽ dei
illũ aspectũ faceres quid posses ꝓ ꝗ pctõ
soluere. B Nõ habeo aliquid mai⁹
q̃ supra dixi. A Sic ꝗuiter peccam⁹
q̃tiens cũq̃ sciẽter aliquid q̃ntũlibet puũ
contra voluntatẽ dei facim⁹ quõ ſp sum⁹
in conspectu eius ⁊ semp ipse ꝓcipit nob
ne peccemus. B Ut audio nimis pe
riculose viuim⁹. A Patꝫ qꝫ fm q̃nti
tatẽ peti exiget deus satisfactionẽ. B
Non possum negare. A Non ꝗ satis
facis si nõ reddis aliq̃d maius q̃ sit id ꝓ
quo pctm̃ facere nõ debueras. B Et
rõnẽ video sic exigere ⁊ oino eẽ ipossibile
A Nec deus vllũ obligatũ aliq̃ten⁹ de
bito pctí assumere ꝑ ad brutudinẽ: qꝫ nõ
debet. B Minus est ꝗuis hec sma.
A Audi adhuc aliud cur nõ minus sit
difficile hoiem reĉõciliari deo. B Ni
si fides me ꝓsolaret hoc solũ cogeret me
despare. A Audi tamẽ. B Dic.
Qnã ꝓtumeliã fecit deo homo cum se
ꝓmisit a dyabolo vinci pro q̃ satisfacere
non potest. La.XXI. Ansel.

Quo in paradiso sine pctõ fact⁹
quasi positus est ꝓ deo inter deũ
et dyabolũ vt vinceret dyabolu⁹
nõ ꝓsentiẽdo suadẽti pctm̃ ad excusatõ⁹
et honorẽ dei ⁊ ꝓfusionẽ dyaboli cuꝫ ille
infirmior in terra non peccaret eodẽ dya
bolo suadẽte qui fortior peccauit in celo
nullo suadẽte. ⁊ cũ hoc homo facile possꝫ
efficere nulla vi coact⁹ sola suasione spon
te se vinci ꝓmisit ad voluntatem dyaboli
et ꝑ volũtatem ⁊ honorẽ dei. B Ad
quid vis tẽdere. A Iudica tuipse si
non est ꝑ honorẽ dei vt homo reĉõciliet
illi eũ calũnia huius ꝓtumelie deo irro/
gãte. nisi ꝓ⁹ honorauerit deũ vincendo
dyabolũ sic inhonorauit illũ victus a dya
bolo. Victoria ꝓ tal' eẽ dꝫ vt sicut fortꝫ
ac ptãte immortal' ꝓsensit facile dyabolo
vt peccaret vũ iuste incurrit penã morta
litatꝫ ita infirmus ⁊ mortal' qualẽ se fecit
ipse ꝓ mortis difficultatẽ vincat dyabolu⁹
vt nullo mõ peccet qõ facere ũ ꝑ q̃dũ
ex vulnere ꝓmi pctí ꝓcipit ⁊ nascit i pctõ
B Itꝫ dico qꝫ ⁊ rõ ꝓbat qõ dicꝫ ⁊ im
possibile est. A Adhuc accipe vnum
siue q̃ iuste nõ reconciliat hõ nec minus
impossibile est. B Tot iam ꝓposuisti
nobis q̃ facere debemus vt quicquid su
peraddas nõ me magꝫ terrere possit. A

¶ Cur deus homo

Audi tamen. ¶ Boso. Audio.
¶ Qd abstulit deo cū peccauit quod red
dere nequit. ¶ Cap. XXII. ¶ A
Q Uid abstulit hō deo cū vinci se
ꝓmisit a dyabolo. B ¶ Dic tu
vt incepisti qr ego nesciō qd sup hec ma
la q̄ ondisti potuit addere. A ¶ Nōne
abstulit deo qcqd de hūana nata facere
ꝓposuerat. B ¶ Non pōt negari. A
Attēde indistrictā iusticiā z iudica fm il
lā vtrū ad eqlitatē pcti hō satisfaciat do
nisi idipm qd ꝓmittēdo se vinci a dyabo
lo deo abstulit: dyabolū vincēdo ostituat
vt quēadmodū p ꝗ vict⁹ ē rapuit dyabo
lus qd dei erat z ds pdidit. ita p hoc qd
vincat pdat dyabol⁹ z ds recuperet. ¶ B
Nec district⁹ nec iusti⁹ aliqd pōt cogitari
A ¶ Putas ne sūmā iusticiā hāc iusticiā
posse violare. B ¶ Nō audeo cogitare
A ¶ Nullatenus g̃ ds aut pōt accipe hō a
deo qd ds illi dare ꝓposuit si nō rddit do
totū qd illi abstulit. vt sic p illū deus pdi
dit: ita p illū recuperet. Qd nō aliter fieri
valz nisi vt quēadmodū p victū tota hu
mana natura corrupta z q̄si fermētata ē
pcō cū q̄ nullū de⁹ assumit ad pficiēdaz
illā ciuitatē celestē ita p vincentē instifi
cent a pctō tot hoīes q̄ illum nūez cōple
turi erāt ad quē cōplēdū fact⁹ ē hō. Sed
hoc facere nullaten⁹ pōt hō pctōr qr pctōr
pctōrē iustificare neqt. B ¶ Et nil in
stius z nil īpossibili⁹. sz ex his oīb videt
miscōia dei z spes hoīs perire q̄ntuz ad
btitudinē spectat ad quā fact⁹ ē hō. A
Expecta adhuc paz. B ¶ Quid hēs ad
¶ Quia q̄diu ho (hnc amplius.
mo nō rddit qd debet nō possit eē btūs
nec excusēt impotētia. Ca. XXIII. ¶ A
S I hō dr iust⁹ q̄ hoī non reddit
qd deber. mlto magis iust⁹ ē q̄
deo qd debz ñ reddit. B ¶ Si
pōt z ñ reddit vere iust⁹ ē. Si ꝓo nō pōt
quō iust⁹ ē. A ¶ Forsitan si nulla in
illo ē impotētie cā aliq̄ten⁹ excusari pōt.
Sz si in ipa īpotentia ē culpa sic nō leui
gat pctm: ita ñ excusat nō reddentē debi
tū. Nā si qs inūgat aliqd opus suo suo
et precipiat illi ne deijciat se in foueā q̄z il
li demonstrat vñ nullaten⁹ exire possit: z
fu⁹ ille ꝓtēnēs mādatū z monitionē dñi
sui sponte se in ꝓmonstratā mittat foueā
vt nullaten⁹ possit iniūctū op⁹ officere pu
tas ne illi aliq̄ten⁹ īpotentiā istā ad excu
sationē valere cū op⁹ iniūctum nō faciat.
B ¶ Nullo modo sz ad auginētuz poti⁹
culpē qm̄ ipse īpotentiā illā sibi fec̄. Du
pliciter nāq̄z peccauit. qr z qd iussus ē fa
cere ñ fecit. z qd ꝓceptū est ue facere fec̄.
A ¶ Ita hō q̄ se sponte obligauit illi de
bito qd soluere ñ pōt: z sua clpa deiecit se
in hāc īpotentiā: vt nec illud possit solue
re qd debebat aī pctm̄. i. ne peccaret nec
quod debet: qr peccauit inexcusabilis est
Ipsa nāq̄z īpotentia culpa ē qr nō dz eā
hre. imo dz eā ñ hre. nā sic clpa ē nō hre
qd dz hre. ita culpa ē hre qd dz nō hre.
Sicut g̃ clpa est homī nō hre ptātē illaz
quā accepit vt posset cauere pctm̄. sic cul
pa ē illi hre īpotentiā p quā nec iusticiaz
tenere z pctm̄ cauere nec q̄ p pctō dz red
dere pōt. Sponte nāq̄z fecit vñ pdidit illā
potestatē z deuenit in hāc īpotētiā. Idez
em̄ est ñ hre ptātem quā dz hre impoten
tiā quā dz nō hre. Quapropē impotentia
reddendi deo qd debet q̄ facit vt nō red
dat ñ excusat hoīem si ñ reddit quō effe
ctus pctī nō excusat pctm̄ qd facit. ¶ B
Et g̃ue nimis est z ita eē necesse est. ¶ A
Iniust⁹ g̃ hō est qui ñ reddit deo qd dz.
B ¶ Nimis est vez. nā iust⁹ ē quia nō
reddit z iust⁹ ē qr reddere nequit. ¶ A
Null⁹ āt iust⁹ admittit ad btitudinez
qm̄ quēadmodū beatitudo est sufficiētia
in q̄ nulla ē indigētia. sic nulli ꝓuenit ni
si in quo ita pura ē iusticia vt nulla in eo
sit iniusticia. B ¶ Nō audeo alit credere.
A ¶ Qui g̃ nō soluit deo qd debet ñ
pōt eē btūs. B ¶ Nec ꝗ ꝓsequi nega
re possum. A ¶ Q, si vis dicere qr mi
sericors de⁹ dimittit supplicanti qd debz
idcirco qr reddere neqt. nō pōt dici dimit
tere nisi aut ꝗ qd hō spōte reddere debz
nec pōt id est qd recōpensari possit pctō
quod fieri nō deberet p ꝓfnatōē oīs rei

que deus nō est aut hoc quod puniendo erat ablaturus inuito. sicut. s. dixi: id est beatitudinē. sz si dimittit qd sponte reddere dz hō: iō qr reddere ñ pt. qd ē aliud q̄ dimittit deꝰ qō hre nō pt. Sz derisio est vt tal' miscōia deo attribuat. At si dimittit q inuito erat ablatur⁹ ppē ipotētiā reddēdi qd sponte reddere dz. relaxat ōs penā z facit btm̄ hoīem ꝓpter pctm̄. qz hz quod dz nō hre. Nā ipam impotentiā dz nō hre. z idcirco q̄ diu illā hz sine satisfactione pctm̄ est illi. Ueruz hmōi miscōia dei nimis est ꝗria iusticie illi⁹ q nōnisi penā ꝑmittit reddi ꝓpter pctm̄. Quapropt⁹ quēadmodū deū sibi esse ꝗrium. ita ꝑ mō illum eē misericordē est impossibile. B Aliam dei mificordiā video eē q̄rendam q̄ istam. A Uez esto dimittat deꝰ ei qui ñ soluit debitū idcirco qd nō pt. B Ita vellē. A Tūc q̄diu nō reddet aut volet reddere aut ñ volet. Qz si volet qd nō poterit indigēs erit. Si ꝯo non volet iniust⁹ erit. B Hoc nil clarius. A Siue aūt indigu⁹ siue iust⁹ sit bēs ñ erit B Et ꝑ aptū. A Quādiu ñ reddet btūs eē nō poterit. B Si rōem seq̄t deꝰ iusticie nō ē q̄ cuadat miser homūcio et mificordia dei perire videt. A Rationē postulasti. rōnē accipe. misericordē deū eē nō nego qui hoīes z iumēta saluat quēadmodū multiplicauit mificordiā suā Nos aūt loq̄mur de illa vltia miscōia q̄ post hāc vitā btm̄ fac hoīem. hanc btūtudinē nulli dare debere nisi illi cui penit⁹ dimissa sunt pctā. nec hāc dimissiōez fieri nisi debito reddito qd debet ꝑ pctō ꝓm magnitudinē pctī suprapositī rōibꝫ puto me sufficiēter oñdisse. Quibꝫ si qd tibi videt posse rōibꝫ obijci dicere deberes. B Ego vtiq̄z nullā tuaꝝ rationū aliq̄tenus infirmari posse video. A Nec ego si bñ ꝓsiderem estimo. verūtm̄ si vel vna de omnibꝫ q̄s posui inexpugbili ꝓitate roborat sufficere dz. Siue nāq̄z vno siue plibꝫ argumētis ꝓitas inexpugnabil'r mōstret eq̄lit ab oī dubitatōe defēdit. B Ecce ita ē Quō q̄ salu⁹ erit hō si ipe ñ soluit qō dz nec saluari valz si ñ soluit qd dz aut q̄ fronte asserim⁹ deū in mificordia diuitez sup hūanū intellectū hāc miaz facere nō posse. A Hoc debes nūc ab illis exigere: qui xpm nō eē credūt necēariū ad salutē hoīs: q̄z vice loq̄ris vt dicāt q̄lit' hō saluari sine xpo possit. Qō si nō pūt vllo mō desināt nos irridere z accedāt vt iungant se nob q nō dubitam⁹ hoīem saluari posse ꝑ xpm aut despent ꝑ vllo mō posse fieri. Qz si horrent credāt nobiscū i xpm vt possint saluari. B Ate q̄ro sic incepi vt oñdas mihi qua rōne saluet⁹ homo ꝑ xpm.

Qz ex necessitate ꝑ christum saluetur homo. Capitulum. XXIIII.

An Onne sufficiēter ꝓbatur per xpm hoīez posse saluari cū etiā infideles nō negēt hoīem vllo mō posse fieri btm̄: z saris ostēsum sit: qr si ponim⁹ xpm ñ esse: nullo mō pōt inuēiri sal⁹ hoīs Aut em̄ ꝑ xpm aut alio aliq̄ mō aut vllo mō poterit salu⁹ esse. quapropter si falsuz est qr nullo aut aliq̄ alio mō pt hoc eē: necesse ē fieri ꝑ xpm. B Si q̄s videns rōnē qr alio mō nō pt esse et ñ intelligēs qua rōne ꝑ xpm esse valeat asserere velit qr nec ꝑ xpm nec vllo mō queat hoc esse quid huic rñdebim⁹? A Quid rñdendū est illi qui idcirco astruit eē impossibile qd necesse est eē qr nescit quō sit. B Quia insipiēs est. A Contēnendū ē ergo qd dicit. B Uez ē sz hīpm illi oñdendū est q̄ rōne sit qd putat impossibile. A An nō intelligis ex his q̄ sup̄ dixim⁹. qr necesse ē aliq̄s hoīes ad btūtudinē puenire. Nam si deo ē inconueniēs hominē cū aliq̄ macula ꝑducere ad ꝑ ad qō illū sine oī macl'a fec: ne aut boni incepti penitere. aut ꝓpositū implere nō posse videat. multo magis ꝓpt eādē icōueniētiā impossibile ē nullū hoīem ad hoc ꝑuehi ad qō fact⁹ ē. quapropt aut extra fidē cristianā inuenienda est pcccati satisfactio qualē sup̄ esse debere oñdim⁹: q nulla rō pōt oñdere aut indubitāter in illa eē credēda est. qd cui in necessaria rōne veraci

Cur deus homo

ter esse colligit: id in nullā dz duci dubie tatē eñā si rō quō sit ū pcipit. B Ue rū est quod dicis. A Quid ḡ q̃rs amplius. B Nō ad hoc veni vt auferas mihi dubitatōem sz vt oñdas mihi certitudīs mee rōnē. quapropter sic me rōnabiliter deduxisti ad ħ vt videā hoiez petōrem hoc debere deo p pctō q̃d et reddere nequit: z nisi reddiderit saluari nō valet ita volo me pducas illuc vt rōnabili necessitate intelligā eē oportere oīa illa que nob fides catholica de xpo credere pcipit si volunt saluari: z quō valeāt ad salutez hoīs: z qualr deꝰ misericordia saluet hominē cū nō dimittat illi pctm̄ nisi reddiderit q̃d ꝓpter illud dz z vt certiores sint argumētationes tue sic a longe incipe vt eas sup firmū fundamētū ꝓstituas. A Adiuuet me nūc deꝰ qz tu nullatenus mihi parcis nec ꝓsideras imbecillitatē scientie mee cui tā magnū opꝰ iniūgis. Tēptabo tū qīquidē incepi nō ī me sz ī deo cōfidēs z faciā q̃d ipo adiuuāte potero. Sz ne fastidiū hec volēti legere nimis longa ꝓtinuatōe generē a dictis dicēda alio etoz dio distinguamus.

Explicit liber primus.

Incipiūt capitula libri secundi.

b Dominē esse factū iustū. Cap. I.

Q, non moreretur si non peccasset. Capitulum. II.

Q, cum corpore in quo viuit in hac vita resurgat. Capitulum. III.

Nō de humana natura perficiat deus quod incepit. Capitulum. IIII.

Nō q̃uis hoc necesse sit fieri: tamen nō hoc faciet cogente necessitate et q̃ sit necessitas que aufert granaz aut minuit et sit necessitas que auget. Capl'm. V.

Nō satisfactionē p quā saluat hō non possit facere nisi deꝰ homo. Capl'm. VI.

Nō necesse sit eundē ipm esse pfectuz deum z pfectū hominē. Capitulū. VII.

Nō ex genere ade et de virgine femia deū oporteat assumere hoiem. Ca. VIII.

Nō necesse sit verbū solum et hominē in vnam cōuenire ꝑsonā. Capitulū. IX.

Nō idez homo nō ex debito moriatur et quomō non possit vel possit peccare et cur ille vel ãgelus de sua iusticia laudandus sit cum peccare non possint. Ca. X.

Nō moriat ex sua ptate z q̃ mortalitas non ptineat ad purā hominis naturā. XI.

Nō q̃uis incōmodozū nostroz particeps sit miser tamen nō sit. Ca. XII.

Nō cū alīs infirmitatib nostris ignorantiam nō habeat. Capl'm. XIII.

Quomō mors eius ꝑualeat numero z magnitudini peccatozū omnium. XIIII.

Quō deleat mors eadē etiā perā eū pecca (rimentū. XV.

Qualr deꝰ de masꝰ sa peccatrice assumpsit hoiem sine pctō z de saluatōe ade z eua. Capl'm. XVI.

Nō in deo nō sit necessitas vl impossibilitas: z q̃ sit necessitas cogens z necessitas non cogens. XVII

Quomodo vita christi soluat deo pro peccatis hominū: et q̃modo debuit christus vel non debuit pati. XVIII.

Quanta ratione de morte eius sequat humana saluatio. Cap. XIX.

Quā magna z q̃ iusta sit mia dei. XX

Nō impossibile sit dyabolum reconciliari. Capitulum. XXI.

Nō in his q̃ dicta sunt veritas veteris et noui testamenti pbata sit. XXII.

Incipit liber secundus hominē factuz esse iustū vt beatum esset. Capl'm. I.

Rationalem naturam a deo factā eē iustā vt illo fruēdo btā esz dubitari nō dz. Ideo nāq; rōnalē eē vt discernat inter iustū z iiustū: inter bonū z malū: inter maiꝰ bonū z minꝰ bonū. alioq̃n frustra facta eēt rōnal. Sz deus non fecit eā rōnalē frustra. Quare ad ħ eā factā rōnalē esse ꝓstat. Simili rōe pbat qz ad hoc accepit ptātē discernēdi vt odisz et vitaret malū: amaretq; z diligeret bonū atq; maiꝰ bonū magis diligeret z eligeret. Aliter nanq; frustra illi deus dedisset

potestatē illā discernēdi q̃ vanū discerneret si fm discrēionē nō amaret ⁊ vitaret. Sz nō puenit vt de⁹ tantā ptātē frustra dederit. Ad ꝗ itaq̃ facta eē rōnalē naťaz cernū ē vt summū bonū sup oīa amaret ⁊ diligeret nō ppter aliud sz ppt ipm. si enī ppter aliud: nō ipm sz aliud amat. Ad ꝗ nisi iusta facere neqt. Ut igit frustra nō fit rōnal': simil' rōnalis ⁊ iusta facta ē. Qz si ad sūmū bonū eligendū ⁊ amādū iusta facta ē aut tal' ad ꝗ facta ē vt aliqñ asseq̃ reť qd amaret ⁊ eligeret aut nō. Sz si nō ad ꝗ iusta ē fcā vt q̃d sic amat ⁊ eligit assequať. frustra fcā ē tal' vt sic illud amet ⁊ eligat nec vlla rō erit cur illud asseq̃ debeat aliqñ. Quādiu g̃ amādo ⁊ eligendo summū bonū iusta faciet ad qd fcā ē misera erit. qz indigēs erit ꝯ volūtatē ñ habēdo qd desiderat qd nimis absurdū est. Qua ppt rōnal' naťa iusta ē fcā vt summo bono fruēdo btā eēt. hō g̃ qui rōnal' naťa est. fact⁹ ē iust⁹ ad ꝗ vt dō fruēdo bťs eēt.

¶ Qz hō nō moreret si ñ peccassz. Ca. II.

Quod aūt tal' fact⁹ sit vt necitate nō moreret ꝗ facile pbať. qz vt iā dixim⁹ sapie ⁊ iusticie dei repugt vt cogeret mortē pati sine clpa quē iustū fecerat ad etnā btitudinē. Sequit g̃ qz si nunq̃ peccasset nunq̃ moreretur.

¶ Qz cū corpe in quo vivit in hac vita resurgat. ¶ Capl'm. III.

Vade aptē qñq̃ futura mortuorū resurrectio pbať. Quippe si hō p fecte restaurād⁹ ē tal' dz restitui q̃lis futurus erat si ñ peccassz. B ¶ Alit eē ñ pt. A ¶ Quēadmodū igit si ñ peccassz hō cū eodē quod gerebat corpe incorupnbilitatē trāsmutād⁹ erat. ita optz vt cū restaurabit cū suo i q̃ vivit i hac vita corpe restaurеť. B ¶ Quid rndebim⁹ si q̃s dicat qz hoc fieri optz de ill' in quib⁹ hūanū gen⁹ restaurabit. de reprobis ꝯo nō est necesse A ¶ Nil' iust⁹ aut puenien⁹ intelligit q̃ vt sic hō si pseuerassz i iusticia. tot⁹ id est aīa ⁊ corpe eterne btūs esset: ita si pseuerat in iusticia tot⁹ simil' eterne miser sit. B ¶ Breuiter mihi de his satisfecisti.

¶ Qz de humana natura pficiat deus q̃ incepit. ¶ Capitulum. IIII.

Ex his est facile cogscere qm̃ ad ꝗ de hūana pficiet dōs natura qd incepit aut huanū fecit sublimē naturā ad tm̃ bonū. At si nihil pciosi⁹ agnoscit dōs fecisse q̃ rōnalē naturā ad gaudēdū de se valde alienuz ē ab eo vt illā rōnalē naťaz penit⁹ perire sinat. B Nō pt alit putare cor rōnale. A ¶ Necesse est g̃ vt dō hūana natura pficiat qd icepit ꝗ āt fieri sic dixim⁹ neqt nisi p integrā pctī satisfactionē quā nullus pctōr facere pōt. B Intelligo iā ncce eē vt dōs pficiat q̃d incepit ne alit q̃ deceat a suo iceptovideať de ¶ Qz q̃uio ꝗ ncce fit fieri: tm̃ (ficere. hoc nō faciet cogente necitate: ⁊ q̃ fit necessitas que aufert grām aut minuit. ⁊ sit necessitas q̃ augeat. ¶ Cap. V. B Sed si ita ē videť q̃ si cogi de⁹ necessitate vitādi indecētia vt salutē p curet hūanā. Quō g̃ negari potit plus ꝗ ppt se facere q̃ ppt nos. At si ita ē quā grām illi debem⁹ p eo qd facit ppt se Quō etiā nr̄az imputabim⁹ salutē ei⁹ gre fi nos saluat necitate A ¶ Est necitas q̃ bñficiēti grām aufert aut minuit ⁊ ē necessitas q̃ maior ex bñficio grā debeť. Cū enī aliq̃s ea necitate cui subiacet inuitus bñfacit. aut nlla aut minor illi grā debeť Cū ꝯo ipse se sponte necitate bñfaciendi subdit nec inuit⁹ eā sustiet: tūc vtiq̃ bñficij grāz mereť maiorē Non enī hec ē dicēda necitas sz grā qz nllo cogēte illā suscepit aut fuat sz grat'. Nā si q̃d hodie spōte p mint' te cras datur. eadē eras voluntate das q̃uis necesse sit te cras reddere. pmissum. si nō poteris aut ñ vis mētiri. non tm̃ min⁹ tibi dz ille p impēso bñficio cui das q̃ si non pmisisses. qm̃ te debitorem ante tēp⁹ dationis illi facere nō es cūctat⁹ nec coactus. Tale est cū q̃s sctē puersationis nouet pposituz. Quāuis nāq̃ fuare illō ex necessitate post notū debeat ne a posta te dānationē incurrat et licet cogi posset seruare si nolit. si tm̃ non inuitus seruat quod vouit non min⁹ sed magis gratus

Cur deus homo

est deo quã si nõ voluisset qm̃ non solũ cõ-
munẽ vitã sz etiã ei⁹ licentiã sibi ꝓpt deũ
abnegauit. nec sancte viuere dicẽd⁹ est ne-
cessitate sz eadẽ q̃ voluit libertate. Quare
multo magis si de⁹ facit bonũ hoi qõ icepit
licz nõ deceat eũ a bono incepto deficere
totũ gr̃e debem⁹ imputare: qz ꝗ ꝓt nos
nõ ꝓt se (null⁹ egens) incepit. Nõ em̃ illũ
latuit q̃d hõ factur⁹ erat cũ illũ fecit: z tũ
bonitate sua illuz ereãdo spõte se vt pfice-
ret inceptum bonũ q̃ si obligauit. Deniqz
de⁹ nihil facit necessitate. qz nullo mõ co-
git aut ꝓhibet aliq̃d facere. Et cũ dicim⁹
deũ aliq̃d facere q̃ si necessitate vitãdi in-
honestatẽ quã vtiqz nõ timet pot⁹ intelli-
gẽdũ est qõ facit necessitate fuãde hone-
statis: q̃ scz necessitas nõ est aliud q̃ ĩmu-
tabilitas honestatis eius quã a seipso z ñ
ab alio hz. z idcirco improprie ꝺr necessi-
tas. Dicimus tũ qz necesse est vt bonitas
dei ꝓpter ĩmutabilitatẽ suam pficiat de
homie qõ incepit q̃uis totũ sit gr̃a qõ fe-
cit bonum. B Concedo.

Qz satisfactionẽ p quã saluat hõ non
possit facere nisi deus homo. Ca. VI.

Deo aũt fieri neq̃t nisi sit q̃ soluat
deo p pctõ hois aliq̃d maius q̃z
omne qõ de⁹ nõ est. B Ita cõ-
stat. A Illũ qz q̃ de suo poterit deo
dare aliq̃d qõ sup oẽ qõ sub deo ẽ maiori
esse necẽ est q̃z oẽ qõ nõ ẽ de⁹. B Ne-
queo negare. A Nihil aũt est qõ sup
omne sit q̃d de⁹ ñ est nisi de⁹. B Ait ẽ
A Non ꝗ ꝓt hãc satisfactõz facere nisi
de⁹. B Sic sequit. A Sz nec
facere illã dz nisi hõ alioq̃n nõ satisfacit
homo. B Nõ videt aliq̃d iusti⁹. A
Si ꝗ sicut ꝓstat necesse ẽ vt de hoib⁹ pfi-
ciat illa supna ciuitas. nec ꝗ cẽ valz nisi
fiat ꝓdicta satisfactio q̃z nec ꝓt facere ni-
si de⁹ nec dz nisi hõ: necẽ ẽ vt eã faciat ꝺs
hõ. B Iudicet ꝺs iã magnũ quiddã
inuenim⁹ de ꝗ q̃d q̃rim⁹ pseq̃re igit vt in-
cepisti. Scio enim qz ꝺs nos adiuuabit.
A Inuestigandũ est quomõ possit fie-
ri deus homo.

Qz necesse sit eundẽ ipm esse pfectum
deum z pfectũ hoiem. Cap. VII.

Duina natura z hũana nõ pnt in
uicẽ mutari vt diuina fiat hũana.
vel hũana diuina: nec ita misceri
vt q̃dã tertia sit ex duab⁹ q̃ nec diuina sit
oino nec hũana. Deniqz si fieri possz vt al-
tera ĩ alterã ꝓuerterek aut essz tm̃ ꝺs et ñ
hõ aut solũ hõ z ñ de⁹. Aut si miscerẽtur
ita vt ex duab⁹ corrupt⁹ fieret q̃dã tertia.
quẽadmodũ de duob⁹ iudiuiduis aĩalib⁹
diuersa z spẽ masculo z femia nascit ter-
tiũ q̃d nec pr̃is integrã nec mr̃is fuat na-
turã. sz ex vtraqz tertiã. nec hõ essz nec ꝺs
Non igit ꝓt fieri hõ de⁹ quẽ q̃rim⁹ ex di-
uina z hũana natura: aut cõuersiõe alt⁹
in alterã aut corruptiua cõmixtiõe vtriusq̃
qz in tertiã: qz hec fieri nequunt: aut si fie-
ri valerẽt nil ad ꝗ qõ q̃rim⁹ valeret. Si
aũt q̃libet mõ ꝓiũgi ita dicũt hec due na-
ture integre: vt cũ ali⁹ sit hõ alius de⁹. et
nõ idẽ sit de⁹ q̃ z hõ impossibile ẽ vt am-
bo faciãt q̃d fieri necesse ẽ. Nã de⁹ nõ fa-
cier qz nõ debebit z hõ nõ faciet qz nõ po-
terit: vt q̃ ꝗ faciat de⁹ hõ: necesse est eũdẽ
ipm eẽ pfectũ deum z pfectuz hoiem qui
hanc satisfactionẽ facturⁿ est. qm̃ eã fa-
cere nõ ꝓt nisi sit ver⁹ ꝺs nec dz nisi sit ve-
rus hõ. Qm̃ q̃ fuata integritate vtriusq̃
nature necesse est inueniri deũ hoiem non
minus necesse est has duas naturas inte-
gras cõueniri in vnã pson̄ quẽadmodũ
corpus z anima rõnalis conueniũt i vnũ
hoiem: qm̃ aliter fieri neq̃t vt idem ipse
sit perfectus deus z pfectus homo. B
Totum mihi placet quod dicis.

Qz ex genere Ade z de virgine femia
deũ oporteat assumere hoiez. Ca. VIII.

Restat nunc q̃rere vñ z quõ A
assumet de⁹ hũanã naturaz. Aut
eũ assumet eã de Adã aut faciet
nouũ hoiem quẽadmodũ fec adã de nullo
alio homie. Sz si nouũ hoiez faciet ñ ex
ade genere: nõ ꝓtinebit ad gen⁹ hũanum
qõ natũ ẽ de adã: q̃re nõ debebit satisfa-
cere p eo qz ñ erit de illo. Sic em̃ rectũ ẽ
vt p culpa hois nõ satisfaciat. ita necẽ ẽ
vt satisfaciens idẽ sit q̃ pctõz aut eiusdez

generis. Aliter nãq; nec adã nec gen⁹ ei⁹ satisfaciet p se. Ergo sic de adã ⁊ eua peccatũ in oẽs hoies ꝓpagatũ ẽ. ita nullⁿ nisi vl ipsi vel q̃ de illⁿ nascit p pctõ hoim satisfacere dz. Quõ g̃ illi nequeũt: necesse ẽ vt de illis sit q̃ h̃ faciet. Amplⁿ sic adam ⁊ totũ genⁿ ei⁹ p se stetissz sine sustẽtatiõe alterⁿ creature si ñ peccassz. ita optz vt si idẽ genⁿ resurget pⁿ casuz p se resurgat et relevet. Nã p quẽcunq; in statũ suũ restituat p illũ vniq; stabit p quẽ statũ suũ recupabit. Deus etiã qñ hũanã naturã primitⁿ fecit solo adã: nec feminã vt de vtroq; sexu multiplicarent hoies facere voluit nisi de ipso vñ ipe apte mõstrauit se nõnisi de adã voluisse facere qõ de hũana natura factur⁹ erat. Quapropt si geⁿ ade p aliquẽ releuat hoiez q̃ nõ sit õ eodẽ genere nõ in illã dignitatẽ quã habiturũ erat si nõ peccassz adã. ⁊ iõ nõ integre restaurabit ⁊ dei ꝓpositũ deficere videbit q̃ duo incõueniẽtia sunt. g̃ necẽ ẽ vt de adã assumatur hõ p quẽ restauret genⁿ ade. B Si rõnẽ seqmur sic ꝓposuimⁿ h̃ incuitabiliter optz eẽ. A Indestigemⁿ nunc vtrũ assumenda sit a deo natura hoĩs de pre ⁊ mre sic alij hoies aut de viro sine femina aut de feia sine viro. Nã q̃cũq; mõ et his triby modis sit de adã ⁊ de eua erit de q̃by ẽ oĩs hõ vtriusq; sexus. nec aliq̃s modⁿ et triby his facilior est deo q̃ alij vt eo mõ potiua debet assumi. B Bene pcedis. A Nec nõ est opⁿ multo labore vt oñdat: qꝰ mũdiⁿ ⁊ honestius pereabit hõ ille de solo viro vl femina q̃ de cõmixtiõe vtriusq; sic oẽs alij filij hoiz. B Sufficit. A Aut g̃ de solo viro aut de sola femia assumẽdⁿ ẽ. B Aliũde nõ pt. A Quattuor mõis pt ds facere hoiem: viez aut de viro ⁊ de feia sic assidu⁹ vsus monstrat: aut nec de viro nec de feia sic creauit adã. aut de viro sine femina sic fecit euã. aut de feia sine viro q̃ nõdũ fecit. vt igit hũc q̃z modũ ꝓbet sue subiacere ptãti. ⁊ ad hipm opⁿ dilatũ esse nil ꝓueniẽtius q̃ vt de femia sine viro assumat illuz hoiem quẽ q̃rimⁿ. Utrũ aũt de virgine aut de nõ virgie dignⁿ h̃ fiat nõ est opⁿ disputare sed sine omi disputatione asserẽdũ ẽ. qꝰ de ꝗgie deũ hoiez nasci oportz. B Scõm placitũ cordis mei loq̃ris. A Est ne solidũ h̃ qõ dictum⁹ aut vanũ aliq̃d sic nubes qõ dixisti nob infideles obꝗcere. B Aut solidiⁿ A Pinge igit nõ sup fictã vanitatẽ sz sup solidã veritatẽ. ⁊ dic qꝰ valde ꝓuenit vt quẽadmodũ hoĩs pctm ⁊ cã nre dãnationis ininũ sumpsit a feia. ita medicina pcti ⁊ cã nre salutⁿ nascat de femia: ac ne mlieres desperẽt se ptinere ad sortẽ btõr q̃m de feia tm̃ malũ pcessit oportz vt ad reformãdã spez earꝰ de mliere tm̃ bonũ pcedat. Pinge ⁊ hic. Si ꝗgo erat q̃ cã fuit hũano generi tonⁿ mali. mlto magꝭ decet vt ꝗgo sit que cã erit totius boni. Hoc q̃q; pinge Si mulier quã fecit deⁿ de viro sine femia facta est de virgine ꝓuenit valde vt vir q̃z qui fiet de femia sine viro fiat de virgie. Sz de picturis que possint pingi sup hoc. qꝰ deus homo de virgine muliere nasci debet: ista nunc sufficiant. B Valde pulcre ⁊ rõnabiles sunt picture iste.

Qꝰ necesse sit ꝗbũ solũ ⁊ hoiem in vnã conuenire psonam. Capl'm. IX. A

Nunc quoq; q̃rendũ est in q̃ pso-
na deus qui est tres psone homi-
nem assumat. Plures enĩ psone
nequeũt vnũ eundẽq; hoiem assumere in
vnitate psone. Quare in vna psona tm̃ h̃
fiere necẽ est. Sed de hac vnitate psone
dei ⁊ hoĩs: ⁊ in q̃ psona dei h̃ magis fieri
oporteat in epla de icarnatõe ꝗbi ad do
minũ papam Urbanũ directa q̃ntuz ad
presentẽ inuestigationẽ sufficere puto lo
cutus sum. B Breuiter tm̃ hoc tange
cur potius psona filij debeat incarnari q̃
patris ⁊ spũssancti. A Si q̃libz alia
persona incarnaret erũt duo filij in trini-
tate filius sz dei: qui et ante incarnatiõz
filius est ⁊ ille qui p incarnationẽ filius
erit virginis ⁊ erit in psonis que semper
equales esse debent inequalitas scõm di
gnitatẽ natiuitatum. Dignioré nanq; na

¶ Cur deus homo

tinitatē habebit natus ex deo q̃ natus ex virgīe. Itē si pr̃ fuerit incarnat⁹ erūt duo nepotes in trinitate: qz pr̃ erit nepos parentū virginis p hoīem assumptū: et ꝓbū cū nil hēat de homīs: nepos tñ erit ꝓgīs qz filij eius erit filij⁹. Que oīa incōuenientia sunt nec in incarnatōe verbi ꝓtingūt. Est z aliud cur magl ꝓueniat incarnari filio q̃ alijs ꝑsonis: qz ꝓueniēti⁹ ꝓsonat filiū supplicare patri q̃ aliā ꝑsonā alij. Item hō p q̃ erat oratur⁹ z dyabol⁹ quē erat expugnatur⁹ ambo falsam filitudinez dei p ꝓprīā voluntatē ꝓsumpserāt. Uñ q̃si specialiū aduersus ꝑsonā filij peccauerant q̃ vera prīs filitudo creditur. Illi itaq̃ cui specialius fit iniuria ꝓueniēti⁹ attribuit culpe vindicta aut īdulgētia. Quapropt cū rō nos incuitabilt ꝑduxerit ad ꝓ vt necesse sit diuinā z hūanā naturā in vnam conuenire ꝑsonā. nec ꝓ fieri possit in pluribus ꝑsonis dei z ꝓ ꝓueniēti⁹ fieri pateat ī ꝑsona ꝓbi q̃ in alijs: necesse ē ꝓbū deuz z hoīem ī vnā ꝓuenire ꝑsonā. B ¶ Sic est via q̃ me ducis vndiq̃ munita rōe vt neq̃ ad dextrā neq̃ ad sinistrā videā me ab illa posse declinare. A ¶ Nō ego te duco. sz ille de q̃ loq̃mur siue q̃ nil possumus nos ducit vbicūq̃ viā ꝓitatis tenem⁹. ¶ Q, hō idez nō ex debito moriat z quō possit vel nō possit peccare: et cur ille vel angel⁹ de sua iusticia laudādus sit cū peccare nō possit. ¶ Cap. X

Q Trum aūt hō ille sit moritur⁹ ex debito sicē alij homīes ex debito moriūnt nūc inuestigare debem⁹ Sz si adā moritur⁹ nō erat si nō peccassz multo magl iste mortē pati nō debebit in quo pctm̃ esse nō poterit qz ōs erit. B In ꝓ volo te aliq̃ntulū morari. siue eīm dicat posse siue nō posse peccare in vtroq̃ mihi nō parua nascit q̃stio. Nā si non posse peccare ōr. Ut eīm aliq̃tulū loq̃r nō quasi de illo q̃ nunq̃z fuissz sicē bacten⁹ fecim⁹; sz velut de eo quē z cui⁹ facta nouimus q̃s neget illū mlta potuisse facere q̃ pctā dicim⁹ Quippe vt alia taceam quō dicem⁹ eum nō potuisse mētiri qō sp pctm̃ est. Cum enī dicat iudeis de patre si dixero qz nō scio eū ero silis vob mēdax z inter hec ꝓba dicat nō scio eū: q̃s eum dicat easdē tres nequiuisse pferre dictōes siue alijs ꝓbis: vt sic diceret nō scio eū. Qō si faceret vt ipse ait: essz mēdax q ē eē pctōrē. Quare qm̃ hic potuit: peccare potuit. A ¶ Et ꝓ dicere potuit z ꝓ peccare ñ potuit. B ¶ Hoc ostende. A ¶ Omnis ptās sequit volūtatē. Cum enī dico quia possum loq̃ vl ambulare subaudit si volo Si enī nō subintelligit volūtas: nō ē potestas sz necēcitas. Nam cū dico qz nolēs possum trahi z vinci nō est: nce mea ptās sed necessitas z ptās alteri⁹. Quippe nō est aliud possum trahi vl vinci q̃ ali⁹ me trahere vl vincere ꝑt. Possum⁹ itaq̃ dicere de xpo qz potuit mētiri si subaudiatur si vellet: z quō mētiri ñ potuit nolēs nec potuit velle mētiri: nec min⁹ dici pōt nequiuisse mētiri Sic itaq̃ potuit z nō potuit mētiri. B ¶ Nūc redeam⁹ ad inuestigandū de illo q̃si nōdū sit sic incepim⁹ Dico igit si peccare nō poterit: qz sic dicl nō poterit velle ex necēcitate fuabit iusticiam: q̃re nō ex libertate arbitrij iust⁹ erit. Que igit grā illi ꝑ iusticia sua debebitur Solem⁹ nanq̃ dicere deū idcirco fecisse angelū z hoīem tales q̃ peccare possent: q̃ten⁹ cū posset deserere iusticiā z ex libtate arbitrij fuarēt: grām z laudē mererent que illis si ex necēcitate iusti eēnt nō deberent. A ¶ Nōne angeli q̃ mō peccare neq̃unt laudādi sunt. B ¶ Sunt vtiq̃ quia hoc quod modo nō possunt meruerunt per hoc qō potuerūt et noluerunt. A ¶ Quid dicis de deo qui peccare non potest: nec hoc meruit per potestatez peccandi: qua nō peccauit nonne laudandus est pro iusticia sua. B ¶ Hic volo vt respondeas pro me. nam si dico eū nō esse laudandū scio me mētiri. Si autem dico laudandū timeo: infirmare rationem q̃ dixi de angelis. ¶ Ansel. Angeli non sunt laudandi de iusticia sua qz peccare potuerunt quia noluerunt: sed quia per hoc quodammodo a se habent

Joh. viij

q̃ peccare neq̃unt ī quo aliq̃ten⁹ similes sunt deo q̃ a se hz quicq̃d hz. Dicit enim aliq̃d qd nō aufert qm̃ pōt ⁊ facere eē aliquid q̃ cū possit idipz facere nō eē: nō facit. Sic itaq̃z cū angel⁹ potuit auferre sibi iusticiā ⁊ nō abstulit ⁊ facere se nō esse iustū ⁊ nō fec̄ recte asserit ipse sibi dedisse iusticiā ⁊ seipm iustuz fecisse. Hoc igit mō hz a se iusticiā qz creatura eā aliter a se hr̄e neq̃t. ⁊ id circo laudand⁹ ē de sua iusticia ⁊ nō necēcitate, sz libtate iust⁹ est qz impropie dicit necēcitas vbi nec coactio vlla ē nec ꝓhibitio. Quapropt qm̃ deus pfecte habz a se quicq̃d hz ille matīe laudand⁹ est de bonis q̃ hz ⁊ fuat nō vlla necessitate sed sic sup̄ dicti ꝓpria ⁊ etna imutabilitate. Sic g̃ hō ille q̃ idē ipe de⁹ erit qm̃ omne bonū qd ipse habebit a se hēbit nō necēcitate sed voluntate ⁊ libertate et a seipso iust⁹ ⁊ idcirco laudādus erit. Quā uis em̃ hūana natura a diuīa habeat qd habebit. idē tm̃ ipse a seipso (qm̃ due natu re vna ꝓsona erūt) habebit. B Satisfecisti mihi ex h̄ ⁊ apte video: qz ⁊ peccare nō poterit: ⁊ tū laudād⁹ erit de iusticia sua. Sz nūc q̃rendū estimo cū de⁹ talem possz facere hoiem cur nō tales fecit angelos ⁊ duos ꝑmos hoies vt simil'r ⁊ peccare non possent ⁊ de iusticia sua laudandi eēnt. A Intelligis q̃d dicas. B Videor mihi intelligere ⁊ idcirco q̃ro cur eos tales nō fec̄. A Qm̃ non potuit nec debuit fieri vt vnusq̃sq̃z eorum esset idē ipse q̃ de⁹ sicut de hoīe isto dicimus. ⁊ si q̃ris cur nō vl' tot q̃t sunt ꝓsone dci vel saltē de vno h̄ fec̄ rn̄deo: qz rō tūc fieri nullaten⁹ h̄ exigebat. sed oīno (quia deus nil sine rōe facit) prohibebat. B Erubesco qz h̄ q̃ siui dic q̃d dictur⁹ eras. A Dicam⁹ g̃ qz mori ñ debebit qm̃ nō erit pctōr. B Cōcedere me oportz.

Qz moriat ex sua ptāte q̃ mortalitas nō pūcat ad purā hois natūz. Ca. XI.

Nunc aūt restat indagare vtrum possit mori fm hūanā naturā. nā fm diuīnā incorruptibil' sp erit. B De hoc cur dubitare debem⁹ cū ipe verus homo futur⁹ sit. et omis homo natural'r mortal' sit. A Non puto mortalitē ad purā sed ad corruptā homis naturā ꝓtinere. Quippe si nunq̃z peccasset hō ⁊ īmortalitas ipsi⁹ immutabil'r firma essz: nō tm̃ min⁹ hō eēt ver⁹. ⁊ qm̃ mortales in incorruptibilitatē resurgēt. non min⁹ erūt veri homīes. naz si ꝓtineret ad veritatē hūane nature mortalitas: neq̃q̃z posset eē hōī qui eēt mortal'. nō g̃ ꝓtinet ad sinceritatē hūane nature corruptibilitas siue incorruptibilitas: qm̃ neutra facit aut destruit hoiem sed altera valz ad eius miseriā. altera ad beatitudinē. Sz qm̃ nullus hō qui nō moriatur. Idcirco mortale ponit in hoīs diff initiōe a phis qui nō credidert totū hoiez. aliqn̄ potuisse aut posse esse īmortalē. Quare nō sufficit ad demōstrandū illum hoiem debere mortalē eē hoc qz ver⁹ erit. B Quere g̃ tu aliā rōnem: qz ego illā nescio si tu nescis q̃ ille ꝓbet ⁊ posse mori. A Dubiū nō ē qz sicut de⁹ erit ita oīpotēs erit. B Unde est? A Si g̃ volet poterit aiam suā ponere ⁊ itez sumere. B Si hoc nō pōt nō videt q̃ sit oīpotens. A Poterit igit nunq̃z mori. Si volet ⁊ poterit mori ⁊ resurgere. Siue aūt animā suā ponat ul'o alio faciente. siue ali⁹ hoc faciat vt eā ponat ipso ꝑmittēte: q̃ntum ad ptātem nil differt. B Nō est dubiū. A Si igit voluerit ꝑmittere poterit occidi. sz si noluerit non poterit. B Ad hoc nos indeclinabil'r ꝓducit ratio. A Ratio q̃z nos docuit. quia oportet eū mai⁹ aliq̃d hr̄e q̃z quicq̃d sub deo ē. qd sponte det ⁊ non ex debito deo. B Ita est. A Hoc aūt sub illo nec extra illū inuenīri pōt. B Verū est. A In ipso igit inuenīēdum est. B Sic sequit. A Aūt igitur seipm aut aliq̃d de se dabit. B Nō possum aliter intelligere. A Querēdū ē nūc cuiusmodi hec datio debebit esse. Dare nāq̃z se non poterit deo: aut aliq̃d de se q̃ si nō habēti vt suus sit. qm̃ oīs creatura dei ē. B Sic est. A Sic g̃ intelligēda

¶ Cur deus homo

est hec datio. quia aliquo mō ponet se ad
honorē dei: aut aliq̄d de se quō debitor ñ
erit. B ¶ Ita sequit ex supradictis. ¶ A
Si dicim⁹ q̄ dabit seipm ad obediendū
deo vt pseuerāter ꝗnādo iusticiaz subdat
se ei⁹ volūtati: nō erit hoc dare q̄d de⁹ ab
illo nō exigat ex debito. Qis enim rōnalis
creatura dz hāc obediētiā deo. B ¶ Hoc
negari nequit. A ¶ Aliō itaq̄z mō oportet
vt det seipm deo aut aliquid de se. ¶ B
Ad hoc nos ipellit rō. A ¶ Videam⁹
si forte ꝗ sit vitā suā dare: siue pōere aliaz
suā siue tradere seipm morti ad honorez
dei. Hoc enim ex debito ds ñ exiget ab illo
qm̄ nāq̄z nō erit petm̄ in illo non debebit
mori vt dicim⁹. B ¶ Aliter nequo itelli
gere. A ¶ Considerem⁹ adhuc vtrū sic
rōnabil'r ꝓueniat. B ¶ Dic tu z ego libē
ter audiā. A ¶ Si hō p suauitatē pec
cauit an nō ꝓueniet p aspitatē satisfaciat
Et si tā facile vict⁹ ē a dyabolo vt ōñ pec
cando ex honorare vt facili⁹ ñ posset. nō
ne iustū ē vt hō satisfaciens deo p petō.
tanta difficultate vincat dyabolū ad ho
norē dei vt maiori nō possit. An nō est di
gnū q̄ten⁹ q̄ se sic abstulit deo peccādo vt
se pl⁹ auferre nō possz. sic se det deo satisfa
ciēdo vt magis se ñ possit dare. B ¶ Nō
est aliq̄d rōnabili⁹. A ¶ Nil aūt aspe
rius aut difficili⁹ pt hō ad honorem dei
sponte z ñ ex debito pati q̄z mortē. z nul
laten⁹ seipm pt hō magis dare deo q̄ntū
se morti tradit ad honorem illius. ¶ B
Vera sunt oia hec. A ¶ Tale ē oporte
ret eū esse q̄ p petō hois satisfacere volet
vt mori possit si velit. B ¶ Videō ho
minē illū plane quē q̄rim⁹ tale esse oporte
re: q̄ nec ex necitate moriat' qm̄ erit oipo
tens nec ex debito. q̄ nunq̄z petōr erit et
mori possit ex libera volūtate q̄ necāriuz
erit. A ¶ Sūt z alia mlta cur eū valō
cōueniat hoim similitudinē z ꝓuersatōz
absq̄z petō hīe q̄ facili⁹ z clari⁹ p se patēt
in eius vita z opib⁹ quā velut añ experi
mentū sola rōne mōstrari possint. Quis
enim explicet q̄z necessarie: q̄z sapiēter fa
ctum sit: vt ille qui hoies erat redēptur⁹
et de via mortis z pditiōis ad viam vite
z beatitudīs eterne docendo reducturus
cū homib⁹ ꝓuersaret z in ipsa ꝓuersatiōe
cū eos doceret ꝗbo q̄lit' viuere deberēt se
ipm exēplū pberet. Exemplū aūt seipz q̄
modo daret infirmis z mortalib⁹ vt ppt
iniurias aut cōtumelias aut dolores aut
mortē a iusticia nō recederent si ipm hec
omnia sentire non agnoscerent.
¶ Q, q̄nis incōmodoz nr̄oz particeps
sit: miser tñ non sit. ¶ Capl'm. XII. ¶ B
Omnia hec patēter oñdūt eū mor
talē z incōmodoz nr̄oz ꝓtcipez
esse oportere. Sz hec oia miserie
nr̄e sunt. nunq̄d ē miser erit. A ¶ Ne
quaq̄z. nam sic ad beatitudinē nō ptinet
cōmodū q̄d hz quis ꝑ voluntatē. ita non
est miseria appbendere sapiēter nulla ne
cessitate aliq̄d incōmodū fm voluntatē.
B ¶ Concedendū est.
¶ Qd cum alīs infirmitatib⁹ nr̄is igno
rantiā non habeat. ¶ Capitulū. XIII.
Verum in hac sil'itudine quā hīe
debet cū hoib⁹. die vtz ignorantiaz
quoq̄z sic alias infirmitates nr̄as
habitur⁹ sit. A ¶ Quid dubitas d deo
vtrū sit oia sciens. B ¶ Quia q̄nis sit
immortal' futur⁹ ex diuina natura. mortal'
tamē erit ex hūana. Cur ē nō sil'r poterit
ille hō ē vere ignorans sic vere mortal' erit
A ¶ Illa hois assumptio in vnitatē pso
ne: nōnisi sapiēter a summa sapia fiet. et
ideo non assumet in hoie qd nullo modo
vtile sz valde noxiū ē ad op⁹ qd idē hō fa
ctur⁹ ē. Ignorātia nāq̄z ad nihilū illi vtil'
esset: sz ad mlta noxia. quō enim z tot z tāta
opa q̄ factur⁹ ē faciet sine sūma sapia. aut
quō illi homies credēt si eū sciūt nesciūt.
Si aūt nesciet ad q̄d erit illi vtil' ignātia
illa. Deinde si nil amat' nisi qd cognoscit
sic nihil erit boni qd ñ amet. ita nullū bo
nū erit qd ignoret. Bonū āt nemo pfecte
nouit nisi quid id a malo scit discernere.
hāc q̄z discretiōz null⁹ scit facere nisi qui
malū nō ignat. Sic igit' ille de q̄ loq̄mur
omne pfecte sciet bonū: ita nullū ignabit
malū. Omnē igit' habebit sciam q̄nis eā

publice in hoīn ꝑuersatōe nō oīndat. B Hoc ī maiori etate ita videt sic dicī: sz in infātia sic nō erit tps ꝓgruū vt in illo appareat sapia. ita ñ erit op⁹. z iō nc ꝓgruū vt illā hēat. A Nōne dixi qz sapient fiet illa incarnatio. Sapiēter nanqz assumet de⁹ mortalitatē qua sapiēter (qz valō vtilr) vtet. Ignorāter ꝯo nō potit assumere sapiēter: qz nunqz ē vtil sz sp noxia nisi forte p eā mala voluntas (q̄ nunqz in illo erit) ab effectu ꝓstringit. Hā z si aliqñ ad aliud nō nocz ꝗ solo tū nocz: qz scie bonū aufert. et vt breuiter absoluaz quod q̄ris exq̄ hō ille erit pleu⁹ deo: sp in seipso erit. vñ nūqz erit sine ei⁹ potētia z fortitudie z sapia B Quāuis ꝗ in xpo fuisse sp ñ dubitarē. iō tñ q̄siui vt de hoc q̄z rōnē audirem. Sepe nanqz aliq̄d eē certi sumus et tñ hoc rōne probare nescimus.

Quomō mors eius p̄ualeat numero z magnitudini pctōz omniū. Ca. XIIII

Dnc rogo vt doceas me quomō mors ei⁹ p̄ualeat nūero z magnitudini pctōz oīm cū vnū (qd̄ putam⁹ leuissimū) pctm̄ tā infinitū mōstres vt si nūer⁹ obtendat infinit⁹ mūdoz q̄ sic pleni sunt creatur sic iste ē nec possint seruari nisi redigāt ī nihilū nisi faciat aliqs aspectū vnū ꝑ volūtatē dei nō tñ fieri debeat. A Si pius eēt hō ille z qs esset scires z diceret tibi nisi occidas hoiez illū peribit mūd⁹ iste tot⁹. z quicq̄d de⁹ non ē faceres ꝗ p ꝓuāda oī alia creatura B Non facerē etiā si mihi infinit⁹ nūer⁹ mūdoz obtenderet. A Quid si itez tibi diceret aut eū occides aut oīa pctā mūdi veniēt sup te. B Responderē me potius illa oīa pctā velle suscipe: nō solū h⁹ mūdi q̄ fuerī z q̄ futura sūt sz z q̄cūqz sup hec cogitari pñt qs istud solū: qd̄ nō solū de occisiōe ei⁹: sz z de q̄libet pua lesiōe q̄ illū tangeret ñdere me existimo debere. A Recte existimas: sz dic mihi cur ita cor tuū iudicat vt pl⁹ horreat vnuz pctm̄ in lesione h⁹ hominis qs alia oīa q̄ cogitari pñt cū oīa q̄cunqz fiunt pctā ꝑ illuz sint. B Qm pctm̄ qd in p̄sona ei⁹ fit incomparabilr supat omnia illa q̄ extra p̄sonā illius cogitari pñt. A Quid dicī ad ꝗ qz sepe libēter aliquis patir q̄ sdā ī sua p̄sona molestias ne maiores patiat in rebus suis. B Quia de⁹ ñ eget hac patientia cui⁹ ptāti oīa subiacēt sic tu sup̄ cuidā mee interrogatiōi ñdisti. A Bñ respōdes. Videm⁹ g̃ qz violationi vite corporalī h⁹ hoīs nlla ī mēsitas vel mltitudo pctōz extra p̄sonā dei cōparari valz. B Sapiētissimū est. A Quātuz bonū tibi videt cui⁹ interēptio tā mala ē. B Si omne bonum tā bonuz ē: q̄z mala ē ei⁹ destructio: pl⁹ ē bonū īcōpabilr q̄z sic sint ea pctā mala q̄ sine existimatōe supat ei⁹ interemptio. A Ulti dicī. Cogita qz etiā pctā tñ sunt odibilia q̄ntuz sunt mala: z vita ista tñ amabil q̄tum ē bōa. Inde sequit qz vita hec pl⁹ ē amabil q̄z sint pctā odibilia. B Nō possum hoc nō intelligere. A Putao ne tñ bonuz tā amabile ne posse sufficere ad solūēduz qd̄ debet p pctis toti⁹ mundi. B Imo pōt plus q̄z in infinitū A Uides igit quō vita hec vincat oīa pctā si p illis det B Aperte. A Si g̃ dare vitam ē mortē accipe: sic datio h⁹ vite p̄ualz oīb hominum pctis: ita z acceptio mortis.

Quō deleat mors eadē etiam pctā eū perimentiū. Cap. XV. B Ta esse de oīb pctis q̄ p̄sonā dei nō tāgunt ꝓstat. Sz nunc video aliud q̄rendū. Hā si taz malum est euz occidere q̄z bona ē vita ei⁹ quō pt mors ei⁹ supare z delere pctā eoz qui euz occidēt Aut si alic⁹ eoz pctm̄ delet quō pt alioz q̄z hoīm aliq̄d delere. Credim⁹ enī qz et mlti ex illis saluati sunt z īnumerabiles alij saluant. A Hanc q̄stionē soluit aplo q̄ dixit: qz si cognouissent nunqz dōm glie crucifixissent Tñ nāqz differunt scienter factum pctm̄: z qd̄ p ignorantiā fit vt malū qd̄ nunqz facere possent p nimietate sua si cognosceret veniale fit qz ignorāter factum est. Deū enī occidere nullī hō nunq̄z scienter saltē velle possit. et iō qui illum occiderūt ignranter nō in illud infi-

i. Coz. ij

¶ Cur deus homo

nitũ pctm̃ cui nlla alia cõparari pñt pctã
prouerũt. Nã si ꝓsiderauim⁹ ei⁹ magni
tudinẽ ad videndũ q̃ bona eẽt vita illa fm
hoc qd igrant factũ ẽ. sz q̃ si sciẽter fiet qd
nec vnq̃ fecẽ aliq̃s nec facere potuit. ¶ B
Rõnabilr interẽptores xpi ad veniã pcti
sui pertingere potuisse monstrasti. ¶ A
Quid iã q̃ris ampli⁹. Ecce iã vides quõ
rõnabil necẽitas oñ dit cx hoiby pficiẽdus
esse supnã ciuitatẽ: nec ꝗ posse fieri nisi p
remissionẽ pctõz quã hõ null⁹ hẽ pt nisi
p hoiem q idẽ ipse sit de⁹ atq; sua morte
hoies pctõres deo cõciliet. Apte igit iue
nim⁹ xpm quẽ deus z hoiem ꝓfitemur et
mortuũ ppt nos. hoc ãt absq; oñm dubie
tate cognito cõcta q̃ ipe dic̃ certa esse qm̃
de⁹ mentiri neqũt. z sapiẽter eẽ fcã q̃ fecẽ du
bitãdũ nõ ẽ: q̃ nis nõ eoz rõ intelligat a
nobis. B ¶ Uex ẽ qd dicis. nec aliq̃
ten⁹ qd dixit eẽ vex aut qd fecit rõnabilr
esse factũ dubito. Sz ꝗ postulo vt q̃d q̃si
nõ debere aut ñ posse fieri videt ifideliby
in fide xpiana ꝗ mihi q̃ rõne fieri debeat
aut possit aperias: nõ vt me in fide cõfir
mes. sz vt ꝓfirmatũ veritatis ipius intel
¶ Qualr de⁹ de massa (lectu letifices.
peccatrice assumpsit hoiem sine pctõ z d
saluatione ade z eue. ¶ Capln. XVI.

Q. Quapropt sic eoz q̃ sup̃ dicta sũt
rõnẽ aperuisti sic peto vt eorum q̃
sum adhuc q̃situr⁹ rõnẽ ostẽdas
¶ Primũ sez q̃liter de in massa peccatrice et
humano genere cx totũ infectũ erat pctõ
hoiez sine pctõ q̃si asimũ de fermẽtato de
us assumpsit. Nã licz ipsa hoies eiusdẽ cõ
ceptio sit mũda z absq; carnal delectatio
nis pctõ virgo tñ ipsa vñ assumpt⁹ ẽ inest
inq̃tatiby ꝓcepta ẽ z in pctis ꝓcepit eam
mr̃ei⁹. z cũ originali pctõ nata ẽ qz z ipa
in adã peccauit in q̃ oẽs peccauerũt. ¶ A
Postq̃ ꝓstat hoiem illũ esse deũ z pctõz
recõciliatorẽ dubiũ nõ ẽ eũ oino sine pec
cato eẽ: ꝗ aũt esse nõ valet nisi absq; pctõ
de massa peccatrice sit assumpt⁹. Qua ra
tiõe ꝓo sapia dei ꝗ fecit si nõ possum⁹ in
telligere nõ debem⁹ mirari: sed cũ venera
tione tolerare aliq̃d eẽ in secretis tãte rei
quod ignoremus. Quippe mirabili⁹ deus
restaurauit hũanã naẽaz quã instaurauit
Equalr enim vtrũq; deo facile est sz hõ an
teq̃ esset nõ peccauit vt fieri nõ deberet.
Postq̃ ꝓo fact⁹ ẽ peccãdo meruit vt qd
et ad qd fact⁹ erat pderet: q̃ nis ñ pdide
rit oino qd fact⁹ erat vt eẽt qd puniretur
aut cui deus miserẽt. Neutz enim hoz fieri
posset si in nihilũ redact⁹ eẽt. Tãto g mi
rabili⁹ de⁹ illũ restituit q̃ instituit q̃nto
hoc de pctõre nec ꝗ meritũ fecit. Quãtũ
enim ẽ deũ z hoiem sic in vnũ cõuenire vt
seruata integritate vtriusq; nature idẽ sit
hõ qui de⁹. Quis g ꝓsumat vel cogitare
cx hũan⁹ intellectus valeat penetrare q̃
sapiẽter q̃ mirabilr tã inscrutabile opus
factũ sit. B ¶ Assentior qz null⁹ hõ põt
in hac vita tm̃ secretũ penit⁹ apire: nec pe
to vt facias cx null⁹ hõ facer pt: sz tñ q̃ tũ
potes. Plus cũ psuadebis altiores i hac
re rõnes latere si aliquã te mõstrauerĩ vi
dere q̃ si te nullã in ea rõnem intelligere
nihil dicẽdo pbaueris. A ¶ Video me
ab importunitate tua nõ posse liberari. sz
si aliq̃ ten⁹ potero q̃d postulas oñdere g
tias agam⁹ deo. Si ꝓo nõ potero suffici
ant ea q̃ sup̃ pbata sũt. Cũ enim ꝓstat deũ
hoiem fieri oportere dubiũ nõ est sapian
tr potẽtiã illi ñ deesse vt ꝗ sine pctõ fiat.
B ¶ Sic libẽter accipio. A ¶ Oportuit
vtq; vt illa redẽptio quã xps fecẽ p
desset: nõ solũ illis q̃ eo tpe fuerĩt sz z alijs
Sit enim rex aliq̃s cui tot⁹ ppls sue cuius
dã ciuitatis sic peccauit excepto vno solo
qui tm̃ est de illoz genere vt null⁹ eoz fa
cere possit vñ mortis dãnationẽz euadat.
Ille ãt q̃ sol⁹ ẽ innocẽs tantã apud regẽz
hẽat grãm vt possit z tantã dilectõz erga
reos vt velit oẽs qui credẽt suo ꝓsilio re
conciliare q̃dã fuitio ipsi regi valde pla
cituro qd factur⁹ ẽ die fin voluntatẽ regis
statuto. z q̃m nõ oẽs pñt q̃ reconciliandi
sunt ad diẽ illã ꝓuenire concedit rex ppt
magnitudinẽ fuitij illi⁹. vt quicũq; vl añ
vel post diẽ illã cõfessi fuerint se velle p il
lud opus q̃d ea die fiet veniaz impetrare
z ad pactũ ꝓstitutũ ibi accedere ab omni

culpa sint absoluti preterita. et si ꝓtigerit vt post hanc veniã itez peccẽt si digne satisfacere ⁊ corrigi deinceps voluerint per eiusdẽ pacti efficaciã itez veniã recipiãt. sic tñ vt nullꝰ palatiũ eiꝰ ingrediat dõec factũ sit. vnde culpe relaxant. Scõz hãc similitudinẽ qm̃ nõ potuerũt oẽs homines q̃ salũãdi erãt pñtes eẽ: qm̃ redẽptõez illã christus fecit: tãta fuit vis ĩ eiꝰ morte vt etiaz in absentes vl loco vl tpe eius ꝓtẽdat effectus. Q, aũt ñ solũ pñtibꝫ ꝓdesse debeat hinc facile cogscit: qz nõ tot pñtes eius esse morti potuerũt q̃t ad supne ciuitatis cõstructõem necessariũ sũt. etiã si oẽs q̃ eiusdẽ mortis tpe vbicũq; erãt ad illã redemptionẽ admitterent. Plres eni sunt demones q̃z de q̃bꝫ restaurãdꝰ ẽ nunerꝰ eoz ea die viuerẽt homines. Nec credẽdũ est ex q̃ factus ẽ hõ vllũ tps fuisse q̃ mũdus iste cũ creaturis suis (q̃ facte sũt ad vsus hoim) sic vacuus fuisz: vt nullus eẽt i illo ex humano genere ad ꝗ ꝓtinẽs ꝓpt q̃d factꝰ ẽ homo. Videt em̃ incõueniẽs q deus vel vno momẽto ꝓmiserit hũanũ genus ⁊ ea q̃ fecit ꝓpter vsum eoz (de quibꝫ supna ciuitas ꝓficiẽda ẽ q̃ si) frustra extitisse. Naz aliq̃tenus inuanũ: eẽ viderent q̃diu non ad ꝗ ꝓpter qõ maxie facere eẽnt viderent subsistere. B Congruenti rõne ⁊ cui nihil repugẽre videt monstras nullũ vnq̃ tempꝰ fuisse: ex q̃ factus ẽ hõ absq̃z aliq̃ q̃ ad eã ꝓtineret (sine q̃ factus eẽt vane oĩs hõ) ꝓcõciliatõez q nõ solũ ꝓuenireꝫ etiã necesse eẽ possumꝰ ꝓcludere. Si eni ꝓuenientius ⁊ rõnabilius ẽ hoc q̃z aliquando tuillũ fuisse de q̃ (intẽtio dei q̃ hoiem fec) ꝓficeret: nec ẽ aliq̃d qõ huic obuiet rõni. tucẽe est sp aliquẽ ad ꝑdictã recõciliatõez ꝓtinẽtẽ fuisse. Uñ adã ⁊ cuã ad illam ꝓtinuisse redẽptõem dubitãdũ nõ ẽ q̃z uis ꝗ auctas diuia apte nõ ꝓnũciet. A Incredibile q̃z videt qñ ões illos fecit ⁊ ꝓpo fuit inuutabilr facere de illꝰ oẽs homines q̃s ad celestẽ ciuitatẽ assumptiuus erat qõ illos duos ab ꝗ exclu serit ꝓposito. B Imo illos maxie ad hoc fecisse credi dz vt eẽnt õ illꝰ ꝓter q̃s facti sũt. A Bñ cõsideras. Nulla tñ anima añ mortẽ xpi paradisiuz celestẽ ingredi potuit sicut supꝰ dixi de regꝰ palatio. B Sic tẽnemꝰ. A Virgo ãt illa de q̃ ille hõ assumptꝰ est de q̃ loqmur: fuit õ illꝰ qui aũ ncẽitatẽ eius ꝓ eũ mũdati sunt a pctis ⁊ in eiꝰ ipa mũdicia de illa assumptꝰ ẽ. B Placeret mihi mltũ q̃d dicis nisi cũ ipe debeat a seipo hr̃e mundiciã a pctõ: videt eã hr̃e a mr̃e ⁊ ꝓ se mundus nõ eẽ sz ꝓ illã. A Non ita ẽ. Sz quõ mr̃is mũdicia ꝓ quã mundꝰ ẽ nõ fuit nisi ab illo ipse q̃z ꝓ seipz ⁊ a se mũdus fuit. B Bñ est de illo verũ adhuc mihi aliud videt q̃rẽduz. Dixinus eni supꝰ: qz nõ necessitate moriturꝰ erat et nunc videmus. qz mr̃ eius ꝓ eius mortẽ futurã mũda fuit. q nisi illa fuisset ipse de illa eẽ nõ potuisz. Quõ ũ ncẽitate mortuus ẽ qui nõnisi qz moriturus erat potuit eẽ. Nã si moriturus nõ eẽt ꝗgo de qua assumptus ẽ munda nõ fuisz. qm̃ ꝗ neq̃q̃z valuit eẽ nisi verã eiꝰ mortẽ credẽdo: nꝰ ille de illa potuit aliẽ assumi. Quare si nõ mortuus ẽ ex necessitate postq̃z assumptus ẽ de ꝗgie potuit nõ eẽ assũptus de ꝗgine postq̃z ẽ assumptus: q̃d ñ ẽ possibile. A Si bũ q̃ supdicta sunt ꝑsideraſſes hãc q̃stionẽ in illꝰ vt puto solutã intellexisses. B Non video quõ. A Nõne qm̃ q̃ sumimus vtq; ille mẽtiri potuerit mõstrauimus in mẽtiẽdo duas eẽ potestates. vnã vicz volẽdi mẽtiri. alterã mẽtiendi: ⁊ qm̃ cũ mẽtiẽdi ꝓtãtẽ hr̃et hoc a seipo habuit vt nõ possz velle mentiri. id circo de sua iustiçia q̃ ꝗitatẽ fuauit: eẽ eũ laudãdũ. B Ita est. A Similr est in fuãdo vitã. ptãs volẽdi fuare ⁊ potestas fuãdi. Cũ ãt q̃rit vtq; idẽ ões hões potuerit fuare vitã suã vt nunq̃z moreret dubitanduz nõ ẽ: qz sp habuit ꝓtãtẽ fuandi q̃z uis nequerit velle fuare. vt nunq̃z moreret. ⁊ quõ hoc a seipo habuit vt scz velle nõ possz ñ necessitate sz libera ꝓtãte aiaz suã posuit. B Nõ oino sil es fuerunt in illo iste ꝓtãtes mẽtiẽdi scz ⁊ fuãdi vitã Ibi eni sequit qz si vellet posset mentiri. hic aũt videtur quia si nõ mori vellet nõ

¶ Cur deus homo

magis hoc posset q̃ posset non esse quod erat. Nam ad hoc erat homo vt moreremoreret z ꝓpter hui⁹ future mortis fidem de virgine potuit assumi sic. ē. dixisti. ¶ A Quēadmodū putas illū nō potuisse non mori: aut necessitate mortū ēe. qz nō potuit nō esse qd erat. ita potes asserere illū nō potuisse velle ñ mori. aut necitate mori voluisse. qm̃ q̃d erat nō esse nō potuit. Non enī magis ipse fact⁹ ē hō ad hoc vt moreret q̃ vt vellz mori. Quapropter sic nō debes dicere qz nō potuit velle nō mori aut necessitate voluit mori: sic nō est dicendū: qz nō potuit nō mori aut necessitate mortu⁹ ē. B ¶ Imo qm̃ eidē subiacet rationi. scz et mori z velle mori vtrūq̃ videtur ī illo necitate fuisse A ¶ Quis se sponte voluit hoiez facere vt eadē īmutabili volūtate moreret. z p hui⁹ fidē certitudinis ego mūda fieret ō q̃ hō ille assumeret. B ¶ Deus filiꝰ dei. A ¶ Hōc mōstratū est supra q ꝑ dei volūtas nlla cogit necitate sz ipse se spontanea sua seruat īmutabilitate: qm̃ ōr aliq̃d necessitate facere. B ¶ Vere mōstratū est. Sz videmus ecōtra: qz qd deꝰ īmutabilr vult nō pōt nō esse sed necesse est ēe. Quapropter si deus voluit vt ille hō moreret ñ potuit nō mori. A ¶ Ex eo qz filiꝰ dei assūpsit hoiem ea volūtate vt moreret pbas eūdē hoiem ñ potuisse nō mori. B ¶ Ita intelligo. A ¶ An nō silr apparet ex his q̃ dicta sunt filiū dei z assumptū hoiez vnā esse ꝑsoná vt idē sit deus z hō z filiꝰ dei z virgis filiꝰ. B ¶ Sic est. A ¶ Idez igit hō sua volūtate nō potuit ñ mori et mortu⁹ est. B ¶ Negare nequeo. ¶ A Quō g̃ volūtas dei nulla necessitate fac̄ aliq̃d sz sua ptāte z volūtas illiꝰ fuit volūtas dei: nulla necitate mortu⁹ est: sed sola sua ptāte. B ¶ Argumētatōib⁹ tuis obuiare neqo. nā nec ꝓpositōes q̃s ꝑmittis nec ꝓseqntias q̃s infers vllatenꝰ īnformare valeo. Sz tm̄ hoc mihi sp occurrit qd dixisti. qz si vellet nō mori ñ magis ꝗ posset q̃ ñ ēe qd erat. vere nāq̃ moriturꝰ erat qz si ego nō fuisset mortuꝰ ñ fuisset vera fides future mortis eius p quā z illa virgo de q̃ natꝰ ē z alij multi mūdati sunt a pcto Nā si vera nō fuisset nil ꝓdesse potuisz. Quapropt si potuisset nō mori potuit facere ñ ēe verū. q̃d verū erat. A ¶ Quare verū erat ātēq̃z moreret qz moriturꝰ erat. B ¶ Quō hoc ipse sponte voluit z īmutabili volūtate. A ¶ Si g̃ sicut dicis id circo ñ potuit ñ mori qz ꝗe moriturꝰ erat et iō vere erat moriturus. qz hoc ipse sponte z īmutabilr voluit: sequit illū nō ob aliud ñ potuisse ñ mori. nisi qz īmutabili volūtate voluit mori. B ¶ Ita est. sz q̃cū q̃ fuerit cā verū ē tm̄ qz nō potuit nō mori z necesse fuit illū mori. A ¶ Animis heres in nihilo: z vt dici solet q̃ris nodū in scirpo. A ¶ An es oblitꝰ q̃d obiecerim excusationib⁹ tuis ī huiꝰ disputatōis nre ꝓncipio: qz vicz q̃ postulabā ñ faceres doctis: sz mihi z hoc ipz mecū petētib⁹. Sustine igit vt p tarditate z habitudie nri ingenij querā q̃ tenus mihi z illis etiaz in puerilib⁹ q̃stionib⁹ sicut incepisti satisfacias A ¶ Iam diximus qz deus improprie dicit aliq̃d non posse aut necessitate facere.

¶ Q, in deo nō sit necessitas vel impossibilitas z q̃ sit necessitas cogens z necessitas non cogēs. ¶ Capitulū. XVII.

Omnis quippe necessitas z ipossibilitas eius subiacet volūtati. Illius aūt volūtas nulli subdit necessitati aut impossibilitati. Nil enī ē necessariū aut ipossibile nisi qz ipse ita vult ipm̃ ego aut velle aut nolle aliq̃d ꝓpter necessitatē aut impossibilitatē alienū ē a veritate. Quare qm̃ oia q̃ vult z nōnisi quē vult facit: sic nlla necitas siue impossibilitas ꝑcedit eiꝰ velle aut nolle. ita nec eiꝰ facere aut nō facere q̃nis nlla velit īmutabiliter z faciat. Et sic cū ōs facit aliquid postq̃ factū est iā nō ꝑt nō ēe factū. sz sp verū ē factū ēe. nec tm̄ recte ōr impossibile deo ēe vt faciat qd ꝑteritū est nō ēe ꝑteritum. Nil enī ibi opat necitas nō faciēdi aut impossibilitas faciēdi: sz dei sola volūtas q̃ ꝗitatē semp (qz ipse veritas ē) im-

mutabilē sicut est: eē vult. ita si ponit se aliq̄d īmutabil'r facturū q̄uis q̄d ponit aliq̄ fiat nō possit ñ eē futurū. nō ñ vlla ē in eo faciendi necitas: aut ñ faciēdi īpossibilitas. qz sola opat in eo volūtas. Quotiens nāq̄ dr de⁹ nō posse nulla negat in eo ptās: sz insupabil signat potētia z fortitudo. Nō enī aliud intelligit nisi quia nulla res pōt efficere vt agat ille quod negat posse. Nam vsitata ē hmōi int̄ locutio vt dicat res aliq̄ posse nō qz in illa sed qm̄ in alia re ē ptās et ñ posse. nō qm̄ in illa sz qz in alia re est īpotētia. Dicim⁹ nāq̄ iste homo pōt vinci: pro aliquis pōt eū nō vicere z ille ñ pōt vinci pro: nullⁿ eū vincere pōt. Non enīz potestas est posse vinci: sz impotētia nec vinci nō posse impotētia ē sz ptās. Nec dicim⁹ deū necitate facere aliq̄d: eo q̄ ī illo sit vlla necitas. sed qm̄ est ī alio sic dixi de impotētia qm̄ dicit nō posse. Omīs q̄ppe necitas ē aut coactio aut phibitio q̄ due necitates conuertūtur inuicē pt̄rarie sic nece z impossibile. Quicq̄d nāq̄ cogit eē phibet nō eē et q̄d cogit nō eē phibetur eē. quēadmodū q̄ necē est eē. impossibile ē nō eē īpossibile est eē: z cōuersim. Cum aūt dicim⁹ aliq̄d necesse eē aut nō eē in deo: nō intelligitur q̄ sit in illo necessitas aut cogens aut phibens. sz significat q̄ in oib⁹ alijs reb⁹ est necitas phibens eas facere et cogens nō facere ꝗ ħ qd de deo dr. Naz cū dicim⁹ q̄ necē ē deū sp vez dicere: z necesse cum nunq̄ mentiri nō dicitur aliud nisi quia tanta est in illo constantia seruandi veritatem. vt necesse sit nullaz rem facere posse: vt vez non dicat aut vt mentiatur.

Quomodo vita christi soluatur deo p peccatis hominū: z quō debuit xpus vel non debuit pati. Capl'm. XVIII

Qua propter cum dicim⁹ qz hō ille qui fm vnitatē psone sicut supdictum est idem ipse ē qui filius dei de⁹ nō potuit nō mori aut velle ñ mori postq̄ de virgine nat⁹ est nō significat in illo vlla impotētia seruandi aut volēdi seruare vitam suam immortalē sed immutabilitas voluntat̄ eius q̄ se sponte fecit ad ħ hoiem: vt ī eadez volūtate pseuerās moreret. z qz nulla res potuit illā volūtatem mutare. Plus enī esset in potētia q̄z potentia si posset velle mētiri aut fallere aut mutare volūtatem q̄z pr⁹ īmutabilez esse voluit. Et si quēadmodū supra dixi cum aliq̄ sponte se pponit aliq̄d facturū hominū z eadē volūtate postea pfecit qd̄ proposuit q̄uis cogi possit si nolit punisum soluere: nō tū dicēdus est necitate facere quod facit. sz ea q̄ pposuit libera voluntate. Nō enī necessitate aut īpotentia fieri vl nō fieri dici debet aliq̄d vbi neq̄z necessitas nec impotētia quicq̄z opantur sed voluntas. si inq̄z ita est in homīe. int̄to magis necessitas aut impotētia neq̄q̄z nominānde sunt ī deo: qui nil nisi qd̄ vult facit: z cuius voluntatē nulla vis cogere aut phibere valet. Ad ħ enī valuit ī xpo diuersitas naturarū et vnitas psone vt quod op⁹ erat fieri ad hoīn restauratōez si hūana nō posset natura: fateret diuina et si diuine mīme cōueniret exhiberet humana z nō ali⁹. sed idēipse eēt qui vtrq̄z pfecte ex ñs p hūauā solueret q̄ illa debebat z p diuinā posset qd̄ expediebat. Denīq̄z ꝗgo q̄ p fidem mūda facta ē: vt de illa posset assumi nequaq̄z crediderit illuz moriturū: nisi qz vellet quēadmodū p p⁹phetam qui de illo dixit oblat⁹ est: qz ipse voluit dixerat. Qua propt qm̄ vera fuit fides ei⁹ necesse erat ita futurū eē sic credidit. Qz si te itez pturbat quod dico necē erat: mem̄to qz ꝗtas fidei virginis non fuit causa: vt ille sponte moreret. sz qz ħ futurū erat vera fuit fides. Quāobrē si dr necesse erat vt voluntate sola moreret. qz vera fuit fides siue pberta q̄ de ħ pcesserat nō ē aliud q̄z si dicas necē fuisse ita futurū eē qm̄ sic futurū erat: hmōi aūt necessitas ñ cogit rē eē: sz eē rei fac necitatē eē. Est nanq̄z necessitas pcedens q̄ causa est vt sit res: z est necessitas seq̄ns quam res facit. Precedens et efficiēs necessitas est cum dicit celum volui. quia necesse est vt

Esa. liij.

Cur deus homo

voluatur. seqnens vero et q̃ nil efficit sed sic est cũ dico te ex necessitate loqui: qz loqueris. Cum enĩ hoc dico ſignifico nihil facere poſſe vt dũ loq̃ris nõ loq̃ris nõ q̃d aliquid te cogat ad loq̃ndũ. Vlz violentia naturaĺ ꝓditionis cogit celũ voluiſ: te vero nulla neceſſitas facit loq̃. Sz vbicũ qz eſt p̃cedens neceſſitas: eſt z ſeq̃us. non aũt vbi ſeq̃ns ibi ſtatim z p̃cedẽs. Poſſumus nanq̃z dicere neceſſe ẽ celũ voluiſ. qz voluit ſed uõ ſimilr eſt vez. id circo te loqui: qz neceſſe ẽ vt laquar. Iſta ſequens neceſſitas currit p oia tpa hoc mõ. Quicquid fuit neceſſe eſt fuiſſe. Quicq̃d eſt neceſſe eſt eẽ z neceſſe eſt futuꝫ fuiſſe. Quicq̃d futuꝫ eſt uccẽ ẽ futuꝫ fuiſſe. Hec ẽ illa neceſſitas q̃ vt tractat Ariſtotiles de ꝓpoſitionib ſingularib et futur videtur vtrũlibet deſtruere z oia eẽ ex neceſſitate aſtruere. hae ſeq̃uti z nihil efficiẽti neceſſitate: qm̃ ꝓa fuit fides vl ꝓphetia de ꝓpo quia ex volũtate nõ neceſſitate moritur erat. neceſſe fuit vt ſic eẽt: hae hõ fact eſt hac fecit z paſſus ẽ Quicq̃d fecit z paſſus eſt hac voluit q̃cũq̃z voluit. Ideo eui neceſſitate fuerẽt qz futura erãt z futura erãt qz fuerũt z fuerũt qz fuerẽt: z ſi vis omnia q̃ fecit z ea q̃ paſſus ẽ verã ſcire neceſſitatẽ ſcito omia ex neceſſitate fuiſſe qz ipſe voluit. Volũtatẽ ergo eius nulla p̃ceſſit neceſſitas. Quare ſi nõ fuerẽt niſi qz ipe voluit ſi uõ voluiſſet ñ fuiſſz. Sic vtq̃z nemo tulit aiaz eius ab illo: ſz ipe poſuit eã et itez ſumpſit eã. qz ptãtẽ habuit ponendi animã ſuã z itez ſumẽdi eã ſic ipe dicit.

Joloh. x.

B Satiſfeciſti mihi illũ nõ poſſe pbari vlla neceſſitate mortem ſubiiſſe nec me penitet vt h̃ faceres importunũ tibi extitiſſe. A Oſtendim vt puto certaz rationẽ quõ de aſſumpſerit hoiez ſine pctõ de maſſa peccatrice. ſed neq̃ q̃ negandũ eſtimo aliã eẽ preter iſtã quã dixim. excepto hoc q̃d dixim deus facere põt quod hominis ratio cõprehẽdere uõ põt. Vez quoniã z iſta mihi videt poſſe ſufficere. et ſi aliã nunc inq̃rere vellẽ: neceſſe eẽt inueſtigare q̃d ſit originale pctũ. z quõ a p̃mis pentibus in vniuerſum gen hũanũ preter illũ de q̃ agimus hoiem diffundat z incidere in quaſdã alias q̃ſtiones q̃ ſuũ poſtulãt tractatũ ea q̃ dixim rõe cõtenti que de incepto reſtãt opẽ pſeq̃mur. B Vt vis ſed eo pactovt tu aliq̃ũ auxiliãte deo illã aliã rõem quã nũc inq̃rere vitas quaſi debitũ exoluas. A Quã voluntatẽ hãe ſcio me gerere q̃d petis nõ denego. ſed qz de futur incert ſum ꝓmittere nõ audeo ſed dei diſpoſitioni committo. Sz dic nũc q̃d tibi de q̃ſtione quã in p̃ncipio propoſuiſti ꝓpter quã alie mlte ſe ingeſſerũt p ſoluẽdũ videat. B Summa queſtiõis fuit cur deus hõ factus ſit vt p mortẽ ſuã ſaluaret hoiem cũ hoc alio mõ potuiſſe facere videret. Ad quod tumultis z neceſſarijs rõnib rñdens oſtendiſti reſtauratio in hũane nature nõ debuiſſe remanere: nec potuiſſe fieri niſi ſolueret hõ q̃d p pctõ deo debebat: q̃d debitũ tm̃ erat: vt illõ cũ nõ deberet ſoluere niſi hõ nõ poſſet niſi de. ita vt idẽ eẽt hõ q̃ de. Vnde neceſſe erat vt deus aſſumeret hominẽ in vnitatẽ p̃ſone. qtũs in natura ſoluere debebat z nõ porat in p̃ſona eẽt qui poſſz. Deinde qz d̃ ꝓgie z a p̃ſona filij dei eẽt aſſumẽd hõ ille qui deus eẽt z q̃mõ ſine pctõ de maſſa peccatrice aſſumi potuerit monſtraſti. Vitam autẽ huius hominis tã ſublimẽ tã p̃cioſam aptiſſime p baſti vt ſufficere poſſit ad ſoluendum q̃ pro peccatis totius mundi debetur z pl in infinitum. Reſtat ergo nunc oſtendere quomodo illa ſoluatur deo pro peccatis hominum.

Quanta ratione de morte eius ſequat humana ſaluatio. Capm XIX.

Si propter iuſticiam ſe permiſit occidi nonne ad honorem dei vitam ſuam dedit. B Si poſſum intelligere quod nõ dubito q̃uis nõ videam quomõ rationabiliter h̃ fecerit cũ z iuſticiaz indeclinabilr z vitam ſuã eternalr ſuare potuerit. fatebor illũ tale q̃d ſpõte d̃diſſe deo ad honorẽ illi: cui quicquid deus nõ eſt cõpa

rari nō pōt. ⁊ qd ꝓ omib⁹ hoib⁹ oim debi
tis recōpensari pt. A An ñ intelligi
qz cū iniurias ⁊ ꝓtumelias ⁊ mortē cruc⁹
cū latronib⁹ sibi sic. s. dicimus ꝓpter iusti
cia (quam obediēter fuabat) illatas beni
gna patiētia sustinuit exēplū dedit hoib⁹
q ten⁹ ꝓt nulla incōmoda q sentire pnt a
iusticia quā deo dūt declinēt q mime de
disset si fm potētiā suā mortē ꝓ tali cā il
latā declinasset. B Videt q nulla ħ
exemplū necessitate dederit: qm multi aū
aduētū ei⁹ ⁊ Johes baptista post aduen
tū aū mortē ei⁹ fortiter mortē ꝓ ꝓfitate su
stinētes illud sufficiēter dedisse noscūtur
A Nullus vnq; moriēdo hō pter illuz
deo dedit quod aliqū necitate pditur⁹ ñ
erat aut soluit qd nō debebat. Ille vero
sponte patri obtulit q nulla necitate vn
q; amissur⁹ erat ⁊ soluit ꝓ pcōrib⁹ qd ꝓ
se nō debebat Quapropter ille magis de
dit exēplū vt vnusquisq; qd aliqū incun
ctāter amissur⁹ ē ꝓ seipso reddere deo cū
ratio postulat: nō dubitz. qz cū nullaten⁹
aut ꝓ se indigeret aut cogeret ꝓ alīs q̄b⁹
nil nisi penā debebat taz pciosam vitam
imo seipm tantā scz psonā: tāta volūtate
dedit. B Multū ppinq; desiderio
meo sed sustine vt q̄dā q̄rā q q̄uis fatuū
forsitā putes q̄rere: nō tū promptū mihi
est quid rndeaz si a me q̄rat. Dicis qz qm
mortu⁹ est dedit qd nō debebat. Sed ne
mo negabit illū meli⁹ fecisse qm illud ad
exemplū tali dedit ⁊ magis ħ placere deo
q̄z si nō hoc fecisset. aut dicet eū nō debu
isse facere q meli⁹ eē ⁊ qd magis placere
deo coguit. Quō g asserem⁹ eū nō debuis
se deo q̄d fec. i. qd meli⁹ eē magis placere
deo ꝓguit: ꝑsertim cū creata debeat deo
totū qd est ⁊ qd scit ⁊ q̄d pt. A Quā
uis creatura nil hēat a se qm tū illi de⁹ cō
cedit aliq̄d licite facere ⁊ nō facere dat il
li ita suū eē vtrūq; vt licz altez sit melius
neutz tū exigat determiate sz siue faciat
qd meli⁹ est siue altez debere facere dica
tur qd fac. ⁊ si fac qd meli⁹ est ꝓmiū hēat
quia spōte dat qd suū ē. Hā cū ꝓginitas
melior sit ꝓiugio. neutz tū ab hoie deter
minate exigit. sed ⁊ qui cōiugio vti ⁊ qui
virgitiatē fuare mauult. quod facit de
bere facere dr. Nemo em ꝓgitatē siue cō
iugiū dicit eligi nō debere. sz dicimus qz
mauult hō anteq; aliq̄d hoz statuat: hoc
dz facere. ⁊ si ꝓginitatē fuat ꝓ spontaneo
mūere qd offert deo ꝓmiū expectat. Cur
ergo creaturā dicis deo debere qd meli⁹
scit ⁊ pōt si intelligis ex debito ⁊ nō sub
audis si de⁹ iubet: nō ē sp vez. Siquidez
vt dixi nō dz hō ꝓginitatē ex debito. sz si
mauult dz vti ꝓiugio. Q, si te mouet ver
bū quod est debere. nec potes illd intelli
gere sine aliq̄ debito. scito qz sic cōtingit
posse ⁊ necitatē aliqū dici nō qz sunt i re
bus vbi dicunt. sed qm sunt in alio. ita et
debere. Quippe cū dicim⁹ dbere paupes
a diuitib⁹ elemosynā accipe: nō est aliud
q̄z diuites debere paupib⁹ elemosynā im
pēdere. hoc nanq; debitū nō est exigēduz
a paupe sz a diuite. De⁹ q̄z dr oib⁹ debete
preesse: nō qz ille in ħ aliq̄ mō sit debitor
sed qm oia dūt illi subeē ⁊ debere facere
qd vult: quō quod vult dz eē. Ita qm vlt
aliq̄ creatura facere qd suū est facere ⁊ ñ
facere dicit debere facere. qz q̄d ipsa vult
debet eē. Dñs itaq; Jhs cū mortē sic di
xim⁹ sustinere voluit: qm suū erat et pati
⁊ nō pati. debuit facere quod fecit. quia
quod vult fieri debuit ⁊ nō debuit facere
qz nō ex debito. Nempe qm ipse idē ē dēs
et homo fm hūanam ex q̄ fuit homo. sic
accepit a diuīa natura q̄ alia ē ab hūana
esse suū quicq̄d habebat: vt nil deberz da
re nisi q̄d volebat. fm psonam ꝓ sic a se
ipso habebat quod habebat. ⁊ sic pfecte
sibi sufficiens erat vt nec alī quicq̄z retri
buere deberet: nec vt sibi retribuere⁹ da
re indigeret. B Aperte vt video qz
nlla rōne seipm morti ex debito sic ratio
mea videbat mōstrare dedit ad honorez
dei: ⁊ tū facere debuit qd fec. A Ho
nor vtiq; ille toti⁹ est trinitat⁹. q̄re qm idē
ipse est de⁹ filī⁹ dei. ad honorē suū seipm
sibi sicut patri ⁊ spiritui sco obtulit. id est
humanitatē suaz diuinitati siue que vna
cadē trium psonarum est vt tamen in ea

¶Cur deus homo

dem ipsa veritate manētes aptiꝰ loqmur quod volumꝰ: dicamus sic vsus hz qz filius sponte scipm pri obtulit. hoc nūqs mō aptissime ōr. qz in psona totus deꝰ cui fm hoiem se obtulit intelligit. z p nomē pris z filij imēsa qdā in cordib audiētiū (cum patrē filius h mō postulare p nob ōr) pietas sentit. B ¶Hoc libētissime accipio A ¶Intueamur nūc put possumꝰ qnta mihi rōne seqtur humana saluatio ¶ B Ad h tēdit cor meū. Hā qzuis h mihi videat intelligere ipam tñ rōnis ꝓtexionez a te volo audire. A ¶Quātum aūt sit qd filiꝰ spōte dedit ñ est opꝰ expōere. B Sufficiēter ptz A ¶Eū aūt q tñ donū sponte dat deo: sine retributōe debere eē nō iudicab. B ¶Immo necē eē video vt pr filio retribuat alioqn aut iniustꝰ eē videret si nollet aut impotēs si nō posset q aliena sum a deo. A ¶Qui retribuit alicui aut datqd ille ñ hz aut dimittit qd ab illo pt exigi Priꝰ aūt qs tantā rē filius faceret oia q patris erāt: sua erāt. nec vnqs debuit qd illi dimitti possit. Quid g retribuet nulliꝰ regi egēn aut cui ñ ē quod dari aut dimitti possit. B ¶Ex vna pte video ī tribuēdi necessitatē z ex altera ūn possibilitatē. qz z necesse ē deū reddere qd debet: z nō est qd reddat. A ¶Si tanta z tā debita merces nec illi nec alij reddit. Inuanū filiꝰ tantā rē fecisse videbit. B ¶Hoc nephas est estimare. A ¶Necesse est g vt alicui alij reddat qz illi ñ pt. B ¶Inconuenientissimū sequit. A ¶Si voluerit filiꝰ quod sibi debet alteri dare potenit nec pr iure illū phibere aut illi cui dabit negare. B ¶Immo z iustū z necēariuz itelligo vt cui voluerit dare filiꝰ a pre reddatur qz z filio qd suū ē dare licz z pr qd debet nōnisi alij reddere pt. A ¶Quibus cōueniētius fructū z retributōez sue mortis attribuet qs illi pr qs saluandos (sic rō veritatis nos docuit) z hoiez se fec. z qb vt dixi in moriēdo exēplū moriēdi pter iusticiā dedit: frustra quidē imitatores eius erunt: si merit eius participes non erunt. Aut qs iustius faciet heredes debiti q ipe nō eget ex abundātia sue pletitudinis qs parentes suos z frēs qs aspicit tot z tantis debitis obligatos: egestate tabescere ī pfundo miseriaz vt eis dimittat qd p pctis dnt z deū quo ppter pctā carēt. B ¶Nil rōnabiliꝰ nil dulciꝰ nil desiderabiliꝰ mūdꝰ audire pt. Ego enim tantā fiduciā ex h ꝓcipio vt iā dicere non possim qnto gaudio exultet cor meū. Ut deū eni mihi q nullū hoiem reñciat deus a se sub h noie accedentē. A ¶Ita ē si accedit sicē oportz. Quēadmodū āt sit adtante grē p̄ticipatōem accedendū ci quō sub illa viuēdū nos vbiqz sacra scriptura docet q sup solidā veritatē quā adiuuāte deo aliqtenꝰ p̄speximꝰ velut sup firmū fūdamēnum fundata est B ¶Vere quicquid sup fundamtū h edificat sup firmā petrā fundat A Puto me aliqntulū iā tue satisfecisse qstiōi qzuis h melior me facere plenius possit z maiores atqz plēs qs mcū mortle igeniū ꝓphendere valeat hꝰ rei sint rōes. Palā etiā ē qz ōs vt h facerz qd dixim nlla tenꝰ idigebat. sz ita ꝓpitas ī mutabil exigebat. licz eñ h qd hō ille fec deꝰ dicat fecisse ppt vnitatē psone. deꝰ tñ nō egebat vt de celo descēderet ad vincēdū dyabolū. neqz vt p iusticiam ageret ꝯ illū ad libcrādū hoiem: sz ab hoie ōs exigebat vt dyabolū riceret. z q p pctm deo offēderat iusticiā satisfacerz. Siqdē dyabolo nec ōs aliqd debebat nisi penaz nec hō nisi ricē vt ab illo viciꝰ illū reuiceret. sz qdqd ab illo exigebat h ōo debat ñ dyabolo. ¶Quā magz z qz iusta sit mia dei. (

¶Misericordia ꝯo dei q tibi

XX.

Operire videbat cum iusticia dei z pctm hois ꝓsiderabāꝰ ita magnā taqz ꝓcordē inuenimꝰ iusticie: vt nꝰ maior nec iustior cogitari possit. Hēpe qd misericordiꝰ itelligi valz: qntū pctori tormētis eternis deputato. z vnde se redimat non habenti deꝰ pr dicit accipe vnigēitū meū et da p te Ipse filiꝰ. tolle me z redime te. Qz si eni h dicūt qñ nos ad xpianā fidez vocant et trahunt. Quid etiam iustius qs vt ille cui dat pciū maiꝰ oi debito: si de

bito dat affectu dimittat omne debitū.

Qz impossibile sit diabolū reconciliari. Capl'm. XXI.

Diaboli ꝓo recōciliatione de q̄ q̄siuisti ipossibile intelliges si diligent hñanā ꝓsideres. Sic em hō ñ potuit recōciliari nisi p hoiez deū q̄ mori possz p c' iusticiā do ꝓstitueret: qd p pctm̄ hoīs pdiderat. ita angeli dānati ñ pnt saluari nisi p āgelū dñi. q̄ mori possit z q̄ p iusticiā suā deo reparet qd alioz pctā abstulerūt. z sic hō p aliū hoiem q̄ nō eiusdē generis q̄ uis eiusdez eēt nature nō debuit releuari. ita null' āgel' p aliū saluari debuit et q̄ uis oēs sint eiusdē nature: qm̄ nō st eiusdē generis sic hoīes. Nō enī sic sūt oēs angeli de vno angelo quēadmodū omnes hoīes de vno hoīe. Hoc q̄z remouet eoz restauratōez. qz sic cecidert nullo alio suadēte vt caderēt ita nullo alio adiuuāte resurgere dñt: qd ē ill' impossibile. alit enīz indignitatē quā habituri erāt non pnt restitui qm̄ sine alieno auxilio p ptātez suā quā accepant stetissent i ꝑitate si nō peccassent. Quapropt si q̄s opinat saluatoris uri redēptionē vsq̄z ad illos aliqn̄ debere extendi. rōnabilit ꝓuincit: qz irrōnabilit decipit. Qz nō dico q̄ si pciū mortis eius omib hoīm z angeloz pctis sua magnitudie nō ꝑualeat. sz qm̄ p ditoz angeloz ñ releuatiōi immutabil ratio repugt. B Rōnabilia z quib nihil ꝓdici possit q̄ dicis oīa mihi vident: z p vni' qōnis quaz ꝓposuim' solutōez quicquid in nouo veteriq̄z testō ꝓtinetur pbatum intelligo.

Qz in his q̄ dicta sunt veritas veteris et noui testamēti pbata sit. Ca. XXII.

C Um enī sic pbes deū fieri hoīem ex necessitate vt etiā si remouean̄t pauca q̄ de nrīs libris posuisti vt qd de trib psonis dei z de adā tetigisti: nō solū iudeis sz etiā pagāis sola rōne satisfacias. z idē ipse de' hō nouū cōdat testamētū z vet' approbet sic ipm veracem esse nēce ē ꝓfiteri: ita nil qd in illis ꝓtinet vez eē pt aliq̄s diffiteri. A Si qd dixit' qd corrigēdū sit nō rēnuo correctōz si rōnabilit fit. Si aūt testimonio ꝑitatis roborat qd nos rōnabilit inuenisse existimam' deo nō nob attribuere debem' qui est bñdict' in secla Amē.

Explicit scōs liber Anselmi epi Cur deus homo.

Prefatio scti Anselmi cantuarien. epi ordinis Bñdicti in libz de fide quā als de incarnatōe verbi p se repim' ꝓnotatū.

Quāuis post aplos scti prēs et doctores nrī multi tot z tāta de fidei nre rōne dicūt ad ꝓfutādā insipientiā z frāgēdā durieiā infideliū z ad pascēdū eos q̄ iā corde fide mūdato eiusdē fidei rōne (quā p' ei' certitudinē debem' esurire) delectant vt nec nrīs nec futuris tpib vllū illis parē in ꝑitatis ꝓtēplatiōe sperem'. nullū tū rep hēdēdū arbitroz si fide stabilit' in rōis ei' īdagine se voluerit exercere. naz z illi qz breues dies hoīs sūt nō oīa q̄ possent si diuti' vixissent dicere potuerūt: z ꝑitat' rō tā āpla tāz pfunda ē vt a mortalib neqat exhauriri: z dñs ī ecclesia sua cū q̄ se eē vsq̄z ad ꝓsūmatōz scli pmittit grē sue dōa ñ desunt iptiri. Et vt alia taceā q̄b sacra pagīa nos ad inuestigādā rōnē inuitat: vbi dic nisi credideritis nō intelligetis apte mouet intētionē ad ī tellectū extēdere cū doez q̄lit ad illū debeamus pficere. Deniq̄z qm̄ int fidē z spēm intellectū quē ī hac vita capim' eē medīū intelligo q̄z to aliq̄s ad illū pficit. tāto eū ꝓpinq̄re specici (ad quā oēs anhelamus) existimo. hac igit ego ꝓsideratōe licz simbō gne nūnis scie ꝓfortat' ad eoz q̄ credimus rōnē intuēdā q̄ntū supna grā mihi dare dignat aliqn̄ conor a surgere, z cum aliqd q̄d ꝑus nō videbā repio id alijs libenter aperio q̄tenus q̄d secure tenere debeā aliēo discā iudicio. Quapropt mi pr z dñe xpianis oīb cū reuerētia amāde. et cū amore reuerēde papa Urbane quē dei pui dētia ī sua eccia summū ꝓstituit pontificē. qm̄ nulli rect' possuz vre scītatis p sento cōspectui subdi tū opusculū vt ei' auctoritate q̄ ibi suscipiēda sūt approbēt. et q̄ corrigenda sunt emēdent.

Iob. 7

Esa. 1

De incarnatione verbi

Incipiunt tituli libri Anselmi de incarnatione verbi.

Humilis subiectio: et cur hunc librum facere attemptauerit. Capitulum. I.

Quæ fidei quæstiones quas disputamus aut rimamur: non quilibet dyalectici sed in scripturis sacris expertis suscipere humiliter debent. Capitulum. II.

Quæ non sunt tres diuinæ quamquam tres res personales: una tamen res essentialis. Ca. III.

Tres personas esse incarnatas filio incarnato impossibile est. filio tamen amplius conuenit incarnari quam patri et spiritui sancto. IIII.

Quomodo in xpo non dicuntur duo personæ esse sicut duæ naturæ assumptæ. Ca. V.

Quæ pater filius spiritus sanctus non sint tres res separatæ naturali probat exemplo. VI.

Originem personarum in diuinis alio naturali exemplo probat. Caplin. VII.

Eternitatem cui punctum comparat.

Humilis subiectio auctoris et cur hunc librum facere attemptauerit.

Incipit liber Anselmi de Incarnatione verbi. Capitulum. I.

Domino et patri vniuersæ ecclesiæ in terra peregrinantis: summo pontifici Urbano frater Anselmus vita peccatorum habitu monachorum sine iubente sine permittente deo cautuarie metropolitanus vocatur eiusque debita subiectione cum humili fruitio et deuotis orationibus. Quam diuina prouidentia vestra elegit sanctitatem cui vitam et fidem christianam custodiendam et ecclesiam suam regendam committeret: ad nullum alium recti referri si quid in catholica fide oriri in ecclesia: vt eius auente correctione nullus alius tutius si quid in errorem respondere ondit vt eius prudentia examinet. quapropter sicut nulli digniori possum: ita nulli libentiori punctum epistolam quam vestre destino sapientiæ quatenus si quid in ea corrigendum est: vestra censura castiget. et quia regula vestrae auctoritate roboret. Cum adhuc in Becci monasterio essem abbas: presumpta est a quodam clerico in Francia talis assertio. Si in deo inquit tres personæ sunt vna tamen res: et non sunt tres res vnamque per se separatim: sicut tres angeli aut tres aliæ. ita tamen vt potentia et voluntate omnino sint idem. quid pater et spiritus sanctus cum filio et incarnatus. Quod cum ad me latum esset incepi in hunc errorem quandam epistolam. Quam pte quidam edita pficere prempsi credens non ea oportere: quam et ille in quem fiebat in concilio a venerabili Remensi archiepo Reynaldo collecto errorem suum abiurauerat et nullus videbatur quia eum errare ignoraret. Partem tamen illam quam fecerat: quidam fratres me nesciente transcripserint atque aliis legendam tradiderit. Quo idcirco dico vt si in alicuius manu pars illa venerit quamque ibi nihil falsum sit tamque imperfecta et non exquisita relinquatur: et hic quod ibi incepi diligentius inceptum et perfectum requirat. Postque enim in anglia ad episcopatum nescio quid dei dispositione captus et retentus sum. audiui pfate nouitatis auctorem in sua pseudocratem suam dicere se non ob aliud abiurasse quod dicebat nisi quia a pplo interfici timebat. hac igitur causa quidam fratres pcibus suis me coegerit vt soluerem quæstionem quam ipse sic irretitus erat et nullo modo se expediri ab ea crederes nisi aut incarnatione dei patris et spiritus sancti aut deorum multitudine se impediret. Quod rogo ne quis putet pstumpsisse me: quia si fortitudinem fidei christianæ meæ existimem indigere defensionis auxilio. Quippe si quid contemptibile hominum tot sanctis et sapientibus vbique existentibus ad confirmandum fidei xpianæ firmamentum quasi in ea indigeat defensione aliquid scribere temptare presumptor vtique iudicari et deridendus posseum videri. Si enim me viderent homines alium. homiscum paxillis et funibus et aliis rebus quibus nutantia ligari et solidari solent elaborare circa montem olympum ad confirmandum eum ne alicuius impulsu mitaret aut subuertereret: mirum si se a risu et de risu continerent. quanto magis cum lapis quidam abscissus est de monte sine manibus et percussit et comminuit statuam quam vidit in somnio nabuchodonosor. Jam factus est mons magnus et impleuerit vniuersam terram si eum meis rationibus fulcire et quasi nutantem stabilire

Dan. ij.

nitar tot sancti ⁊ sapientes q̃ p eius eter
na firmitate se stabilitas eē gaudēt indi
gnari mihi pñt ⁊ ꝗ imputare. nō studio
se ĝuitati sz iactabūde leuitati. Si qd ĝ
de firmitate fidei nr̃e ī hac epl'a disputa
uero nō est ad ꝓsirmādū illā sz ad fratrū
hoc exigentiū ꝓcibꝫ satisfaciēdū. Sz si il
le qui ꝑfatā ꝓtulit sniaz deo corrigente ad
veritatē redūt nullatenꝰ putet me in hac
Epl'a ꝗ se loqui: qz iā nō ē qd fuit. Si eñ
fuit aliqñ tenebre nūc aūt lux in dño: nō
sunt arguēde tenebre q̃ iaz nō sunt: sz lux
approbanda q̃ lucet. Uerūtñ siue ad huc
ad lucē redierit siue non quō sentio labo
rare pl'es in eadē qōne etiā si fides ī illis
superet rōnē q̃ illis fidei videt repugnare
non mihi videt supfluū repugnantiā istā
quas dissoluere.

Qz sacre fidei q̃stiōes disputamꝰ aut
rimamur nō q̃libet dyaletici sz in scptur
sacris exptī suscipe hūilr dñt. Cap. II.

Sed prius q̃ de qōne disseram ali
quid ꝑmittā ad cōpescendā eorū
presumptionē qui nephāda teme
ritate audēt disputare ꝗ aliquid eoꝝ q̃ fi
des xpiana ꝓfitet. qñ id intellectu cape
nequeūt: ⁊ potiꝰ insipiēti supbia iudicāt
nullatenꝰ posse esse qd̃ neq̃unt itelligere.
quō hūana sapia fatētur eē q̃ ipsi non va
leant cōprehēdere. Nullꝰ q̃ppe xpianꝰ dz
disputare quō qd catholica eccl'ia corde
credit ⁊ ore ꝓfitet. nō sit sz sp candē fidez
indubitāter tenēdo amando. ⁊ ꝑ illā vi
uendo humilr q̃ntū ꝑt q̃rere rōez quō sit.
Si pōt itelligere deo grās agat si nō ꝑt
non ĩmittat cornua aduentilandū sz sub
mittat caput ad venerādū. Citius eñ in
se ꝑt ꝓfidēs hūana sapia impingēdo cor
nua sibi euellere q̃ ĩmitendo petrā hanc
euellere. Solent enī q̃dā cū ceperint q̃si
cornua ꝓfidētie sibi scie ꝓducere: nescien
tes. q̃ si q̃s estimat se scire aliqd nōdum
cognouit quēadmodū oporteat eum scire
anteq̃ hēant p soliditatē fidei alas spiri
tales in altissimas ō fide q̃stiones ꝑsum
ptuose assurgere. Uū fit vt duz ad illa q̃
prius fidei scalā exigunt (sicut scriptū est
nisi credideritis nō intelligetis) preposte
re prius p intellectū conant ascendere in
multimodos errores: p intellectꝰ defectū
cogant descendere. Palā nāq̃ ē qz illi nō
hñt fidei firmitatē. qui quō qd̃ credūt in
telligere nō pñt: disputāt ꝗ eiusdē fidei a
sanctis pribꝫ ꝓfirmatā veritatez: velut si
vesptiliōes ⁊ noctue nōnisi in nocte celū
videtes de meridiāis sol'ra dīs disceptēt
contra aquilas solē ipm irreuerberato vi
su intuētes. Prius ĝ fide mūdādū est cor
sic dicit de deo: fide mūdās corda eoꝝ et
pius pceptoꝝ dñi custodiā illūinādi sūt
oculi. qz pceptū dñi lucidū illūinās ocu
los. ⁊ pius p hūilē obediētiā testimonioꝝ
dei debemꝰ fieri puuli vt discamꝰ sapiaz
q̃ dat: testimoniū dñi fi. sa. pre. par. Uñ
dñs. Confiteor tibi dñe pr̃ celi ⁊ terre: qz
abscondisti hec a sapiētibꝫ ⁊ prudentibꝫ ⁊
reuelasti ea puuis. Prius inq̃ ea q̃ carnis
sunt postponētes ꝗm spm̃ viuamꝰ q̃ pro
funda fidei dijudicādo discutiamꝰ. nam
qui ꝗm carnē viuit carnal'r sine animal'r ē.
de quo dr. Animalis hō ñ ꝓcipit ea q̃ sūt
spūs dei. Qui ꝓ spū fcā carnis mortifi
cat: spūal'r efficit. de q̃ legit qz spūal'r oia iu
dicat ⁊ ipse a nemīe iudicat. Uez eñ est
quia q̃nto epulētiꝰ nutriuntur in sacra scri
ptura ex his q̃ p obediētiā pascunt tanto
subtiliꝰ pueheuntur ad ea q̃ p intellectū sa
tiant frustra quippe conat dicere: super
oñes docentes me intellexi q̃ ꝓferre non
audet: qz testimōia tua meditatio mea ē.
Et mēdaciter pnūciat. Sup senes intel
lexi. tui nō est familiare qd̃ sequit: qz mā
data tua q̃siui. Mirū hoc ipm q̃d dico
qui nō crediderit nō intelliget. Naz q̃ nō
crediderit nō experiet. ⁊ q̃ exptus nō fue
rit non intelliget. Nā q̃nto rei auditum
supat expientia. tm̃ vincit audiētes ꝓgni
tionē expientis scia. ⁊ ñ solū ad itelligen
dū altiora ꝓhibet mēs ostēdere sine vite
⁊ mādatoꝝ dei obedientia. sed etiā aliqū
datus itellectꝰ subtrahit: ⁊ fides ipa sub
uertit neglecta bōa ꝓscia. Ait enī de qui
busdā apl'us. Cum cognuissent deum nō
sicut deū glorificauerūt: aut grās egerūt

Epl'e. v

Esa.

Actu.

Pt

Pā. p

Dei

i. C

Ibidem

Pā. c

Ibidem

vt. ā.

Ro. i

De incarnatione verbi

Tbl.j. sed cua:nico.s.z obsi.est nisi coz coz. Et cum pciget Thimotheo militare miliciā bonā:ait hīs fidem z ꝑsciam bonā quaz quidā repellētes circa fidē naufragauerī Nemo g̃ se temere mergat incōdēsa difficillimaz q̃stionū nisi ꝑus insoliditate fidei:ꝑquesita moz z sapie g̃uitate:ne pre multiplicia sophismatū diuerticula ī tanta lenitate discurrēs:aliq̃ tenaci illaqueetur falsitate. Cūqz oēs vt cautissime ad sacre pagine q̃stiones accedāt:sunt cōmonēdi illi vnicz nri tpis dyaletici(uno dyaletice heretici qui q̃dē nōnisi statuz vocis putāt eē vniuersales substātias z q̃ colorē nō aliud q̃unt itelligere nisi corp⁹:nec sapiam hoīs aliud q̃z aiam)prorsus a spiritualiū q̃stionū disputatōe sūt exsufflendi. Iu eoz quippe animabꝫ rō q̃ ꝑnceps z iudex oīm dz eē q̃ sunt in hoīe sic ē imaginatō ibꝫ corpalibꝫ obuoluta vt ex eis se nō possit euolucre: nec ab ipsis ea q̃ sola et pura ipsa ꝑtēplari dz valeat discernere Qui enī nōdū itelligit quō plēs homīes in specie sint vn⁹ hō:q̃liter in illa secretissima z altissima natura cōprehēdet quō plures psone q̃z singula queqz est pfect⁹ deus sint vn⁹ ōs. Et cui⁹ mēs obscurata est ad discernendū inter equū suū z colorem eius q̃lit discernet int vnū deū z plures relatiōes ei⁹. Denicqz qui nō ꝑt intelligere aliq̃d eē hoīem nisi indiuiduū nullatenus intelliget hoīem nisi hūanā psonā Omīis enī indiuidu⁹ hō:psona est. Quō ergo iste intelliget hoīem assumptū esse a verbo ñ psonā.i.aliā naturā nō aliā psonā eē assumptā. Hec dicit:nequis anteqz sit ydoneus altissim⁹ ō fide q̃stiones ꝑsumat discutere.aut si ꝑsumpserit nlla difficultas aut lpossibilitas itelligēdi valeat illū a veritate cui p fidē adhesit excutere Iam venēdū est ad id ꝓpt q̃d incepim⁹.

¶ Q, nō sunt tres dij quamq̃z tres res psonales vna tm̄ res cēntialis. Cap.III.

Dicit sic audio ille qui tres psonas dicit asserere eē velut tres ãgelos aut tres aias. Pagani defendunt legem suā. Iudei defendūt legē suaz.g̃ et nos christiani debem⁹ defendere fidē nostram. Audiam⁹ quō iste xpian⁹ ōfendat fidē suā. Si inq̃t tres psone sunt vna tm̄ res z ñ sūt tres res: vnaq̃qz p se sepatim sicut tres angeli aut tres aīe. ita tm̄ vt volūtate z potētia oīno sint idē.g̃ pr̄ z spūs sanctus cū filio incaruat⁹ est. Videte q̃d dicat iste hō quō defendat iste xpian⁹ fidē suā Certe aut vl't ꝑfiteri tres deos aut nō intelligit qd̄ dicit. Sz si tres deos cōfiteī nō ē xpian⁹. Si aūt affirmat qd̄ nō intelligit ñ illi credendū est.huic hoī nō est tm̄ dēdū aucte sacre scpture qz aut ei ñ credit aut eā puerso sensu iterptat. Quid enī aptius diē scptura sacra q̃z q̃ ōs vn⁹ et solus est. Rōne igit q̃ se ōfendere nitit eius error demōstrād⁹ ē. Ut aūt facili⁹ z breui⁹ ꝗ faciā loq̃r tm̄ de pre z filio:q̃niā be due psone suis ꝓpriis voceb⁹ alie ab inuicē apte designant. Nam nomē spūsseti nō ē alienū a pre z filio.qz vterqz est z spiritus z sanct⁹. Qz aūt in pre z filio ō vnitate substātie vl' plalitate psonaꝝ inuenie mus ꝗ in tribꝫ absqz dubio cogscim⁹. Dicat g̃. Si due psone pr̄ z filij⁹ nō sunt due res. Queram⁹ ꝑmū quid velit hic dicere duas res: Naz vnāquāqz psonā credun⁹ esse ꝗ q̃d cōmune ē ambobꝫ z eē ꝗ q̃d proprīū ē sibi. Persona enī pris z ōs ē qd̄ cōmune ē illi enī filio. z pr̄ ē qd̄ ei⁹ ꝓprīū ē. Similr psona filij z de⁹ ē qd̄ cōe ē illi cū patre: z filij⁹ ē qd̄ nōnisi ō hac sola psona dicit. In his igit duabꝫ psonis vnū ē cōe id est deus: z duo ꝓpria q̃ sunt pr̄ z filius Quecūqz ei illis sunt cōmunia vt omps eternus. in ꝗ solo cōmuni intelliguntur Et que sunt singl'is ꝓpria vt ē pr̄ genitor vel gignēs z filio ꝓbū vl' genit⁹: his duobus nominib⁹ pris.s.z filij significant. Cum igitur dicit has duas personas esse duas res quero: quid dicat ibi duas res an id qd̄ cōe ē ill'an ea q̃ ꝓpria sūt singl'a singul' Sed si duas res eē diē duo ꝓpria.i.prēm et filiū: vt tū id qd̄ cōmune est nō sit plēs res sed vna z sola res. supflue ꝗ diē quia nemo xpianus ꝑfiteī prēm z filiū fm hec duo ꝓpria vnā rem eē sed duas. Solem⁹

eñ vsu dicere rem quicqd aliquo mō dicūr esse aliqd. Qui aūt dic de deo patrē aut filiū: aliqd de eo dic. Et omīs scīt in deo prēm: nō ee filiū z filiū nō ee prēm. q̄ nis i vno hoie pr̄ sit filio: z filius sit pr̄. si idē hō ē pr̄ z filio. Q; ideo fit: qz i deo dicunt exposite in vno ꝓ hoie nō ad invicē sed ad aliū filiū pater: z ad aliū prēz filio dicit. hoc g mō nihil phibet dicere duas psonas patrē z filiū ee duas res. si tū intelligat eum in modi sint res. Non eñ sic sint pr̄ z filio due res vt in his duabo reb intelligat eoz subia: sz eoz relatōes q̄ nisi ille p ea q̄ subiūgit apte oñdat se ñ intelligere ꝗ mō duas psonas ee duas res. Hā cū dicit si tres psone sunt vna tūm res z nō tres res subiūgit p se separatim. Quippe talem videt pnūciare separatōez q̄ phibeat esse sil in eodē hoie prēm z filiū. Per hāc nanq; solā putat se posse liberare patrem a cōmunione incarnatōis cū filio. Hā per illā separationē q̄ aliud est esse patrē z aliud est ee filiū. uā alie sunt ab invicē pr̄nitas et filiatio si credit vnū z solū ee deū qui ē pater z filio nō videt prēm z filiū posse separari qn sint in eodē hoie sil. Aut g aliā separationē psonarū pris z filij loquit quā illam q̄ fm ppria alij sunt ab invicez pat z filio. qz p hāc nō intelligit incarnatōez alienā ee a pre. imo si simil sunt pr̄ z filio opinat ꝓsequi prēm ee principē incarnationis cū filio. Aut si illā dic frustra laborat sicut iā dixi qz xpiana fides ꝗ mō intelligit prēm z filiū ee duas res. Sz cū ait sic sunt tres ageli aut tres aie apte mōstrat se nō d plalitate vel separatōe illa loq̄ quē illis est psonis fm ppria. Nempe de illa vna eadēq; nūero re duo angeli dicūtur aut due aie nec vnū aliqd nūero de duobus angel d. aut d duabo animabo. sicut patrē z filiū dicio de d vno nūero z vnū numero deū de patre z filio. Credimo eñ et dicimo qz deus ē pr̄ z de est filio z nuer sim pr̄ est de: z filio ē deus. z tū nec credimus nec dicimo ples ee deos. sed ita vnū est deū numero sic natura: q̄ nis pr̄ z filio nō sint vnus sed duo. Angelū eñ z aiam fm substantiā dicimus non fm relationē. Nam licet angeli nomē ab officio dictus sit: quia angelus nūcio d. tū sic aia p specie substātie accipit ita z angel. Q; ipse intelligere se mōstrat cū pariter dicit sic sunt tres angeli aut tres aie. Talē nanq; signat plitatē z separatōez q̄lē hnt ples angeli aut aie. id est q̄lē hnt plures substantie. Qd adhuc apte mōstrare videt cum sbdit. ita tū vt volūtate z ptāte omno sint idem. Sic eni intelligit volūtatē z ptātē in illis pluribo reb quēadmodū in plibo angel aut aiabo. Qd intelligi nō pt si ille plures res putant fm ppietates psonarū ee nō fm hic q̄ cōiter dicunt. Nullaten nāq; pris z filij fm ipas ppietates id est fm paternitatē z filiatōem vlla volūtas aut potentia est. sed fm duuinitatē subiaque cōis ē illis. Quare si dic tres psonas esse tres res fm ipa ppria. palam ē q̄ superflue ꝗ dicat quā etiā incōueniēter addit sicut sūt tres angeli aut tres aie. Ac si dicit easdē psonas duas ee res fm ꝗ q̄ cōmune est illis. id ē fm q̄ singula queq; et plures simil vn pfectus de ē. Primū q̄ro an sit xpian. Rnd ebit vt estimo hic se ee ergo credit vnuz ee deum z ipm eet tres personas. i. prēm et filium z spm̄ sanctuz. et filij psonā solā incarnatā alijs tū duabus coopantibo. Qui autē ita credit affirmat eum nō esse xpianuz q̄ aliqd vult asserere ꝗ aliquid boz. Si g iste ita credit negat eum ee xpianuz q̄ contra hic disputat. Utrum autē hāc fidē subuertere ipe nitatur videam. Cum igit dic vt d duabus psonis dicā sicut incepi q̄ de tribus intelligat: cum inq̄ dicit. Si due psone sunt vna res z nō due: sic sunt duo ageli aut due anime consequi prēm quoq; esse incarnatum si filius est incarnatus. puto quia sic rationatur secum. Si vna z eadem numero res de est. et ipa eadem est pater est z filio: cuz filio sit incarnat quō nō et pr̄ est incarnat. De vna quippe et eadē re nō est ꝗa simil affirmatio z ei negatio sz de alia re affirmare aliquid z de alia idem ipm negare nihil phibz. Non

enim idem Petrus apl'is est ⁊ nō est apl'is
Sed si alio noīe idēipse affirmet apl'is: ⁊
alio neget vt petrus ē apl'is: ⁊ symon nō ē
apl'is: nō est vtraq; vera enūciatio sed vna
haz falsa. Petrū aūt eē apl'm ⁊ Stepha
num nō eē apl'm. qm̄ alius est petr⁹ ⁊ ali⁹
est stephanus: possibile est vez eē. Si g̃
eadē nūero et nō alia res ē pater q̃z filius
nō ē vez. affirmari debere aliq̃d d̄ filio et
negari de pr̄e. aut affirmari debere d̄ pr̄e
⁊ filio negari. Quicq̃d igit ē pr̄: est ⁊ fili⁹
et qd d̄: de filio: nō dz negari de pr̄e. Est
aūt incarnat⁹ filius. est g̃ incarnat⁹ q̃z pr̄
Sz hec rationatio si ꝓa ē et rata: vera ē
hereticis sabellij. Si ei quicq̃d dicit d̄ vna
psona: dicit et de altera. idcirco qm̄ vna
res due sunt psone. g̃ sic de filio dicit fili⁹
et verbū ⁊ genitus. ita hec dicent de pr̄e.
Et quēadmodū pr̄ est ⁊ pr̄ ⁊ genitor ⁊ in
genitus. sic hec de filio dicēda sunt. At si
ita est: nō ē ali⁹ pater q̃z fili⁹: nec fili⁹ ali⁹
a pr̄e. Quare nō sunt due psone sz vna p
sona. Jō nāq; dicūt psone due: qz alij cre
dūtur ab invicē pr̄ ⁊ fili⁹: si tū de⁹ erit pr̄
⁊ filius. Nam sp pater ē alicui⁹ pr̄ ⁊ fili⁹
alic⁹ filius nec vnq̃z pr̄ suimet ipsi⁹ est pr̄
aut fili⁹ suimet ipsi⁹ filius ē Sz ali⁹ est pr̄
alius cui⁹ est pr̄: et sil'r ali⁹ est fili⁹ et alius
cui⁹ est filius. Quare si in deo nō ē ali⁹ pr̄
et alius cui⁹ est pr̄. nec sil'r filius alius est
et alius cui⁹ ē filius. false d̄: deus pr̄ aut
filius. Si enī in deo nō est alius a patre
cuius pater sit: nō pōt eē pat. Et sil'r si nō
est in eo alius a filio cui⁹ sit filius: nō va
let eē filius. Quapropt nō erit vn̄ ille due
psone dicant in deo q̃ iō dicūtur. qz deus
est pr̄ ⁊ deus ē filius. ⁊ sp alius est pater.
alius ē fili⁹. Videt g̃ quō destruat fides
nr̄a ꝓm sensum eius q̃ putat ꝓsequi prēm
esse cū filio incarnatū si vna ⁊ nō plures.
sunt res in deo psone ples. Si enī ꝓa est
hec eius ꝓseqntia nō solū ḡ q̃d de patre ⁊
filio dicit: sz in oib⁹ trib⁹ psonis tanta seqt
confusio vt quicq̃d de singul' ꝓpie dicit
de omib⁹ dicendū eōiter sit. Quāob: ē nō
erit vn̄ pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ spūssanctus ꝓcedens
a patre ⁊ filio sint alij ab invicē sic ostēdi
in patre ⁊ filio. Quare nec vlla erit ibi re
latio q̃ nll'aten⁹ ibi ē: nisi ꝓm ḡ q̃d alij sūt
ab invicē. Ergo nec pl'es erūt psone. Po
sito nāq; vnā rē eē tres psonas: aut illud
nō sequit qd dicit. aut oia illa sunt q̃ dicit
ꝓseqnt. Simil'n anq; ē oib⁹ vis ꝓseqntie.
Cur g̃ ꝓgit ad incarnatōz q̃ si ipsa sola fa
ciat q̃stiōez. ⁊ ñ potius dicē si tres psōe sūt
vna res nō sunt tres psone. Nā nō min⁹
aū incarnationē q̃z p⁹ facere hāc qōnez pt
Si aūt ḡ oīno vult asserere: tres. s. perso
nas ꝓm q̃ vnaqueq; deus est nō esse vnā
rem sed tres res: vnāquāq; per se sic sunt
tres angeli. apertissimū ē qz tres deos cō
stituit. Sz forsitan ipe nō dicit sicut sunt
tres aīe aut tres angeli. sz ille q̃ mihi ei⁹
mādauit q̃stionē hāc ex suo posuit sil'itu
dinē. sz solū tres psonas affirmat eē tres
res sint additamēto alicui⁹ similitudinis
Cur g̃ fallit aut fallit sub noīe rei cū idip
sum significet sub noīe dei. Nempe aut
dcū eē rem illaz negabit in q̃ tres psonas
imo q̃z tres fatemur esse personas. Aut si
hoc non negat ꝓseqns ē: vt sic ip se asserit
personas tres nō vnā sed tres eē res. Ita
quoq; affirmet easdē personas nō vnū sz
tres esse deos. Que q̃z impia sic iudicent
christiani. Sz dicet nō cogit q̃ dico tres
res fateri tres deos. quō tres: ille res simil'
sunt vn⁹ deus: et nos dicimus. Ergo sin
gula quoq; de trib⁹ illis. i. singula q̃q; per
sona nō est deus. sed ex trib⁹ reb⁹ ꝓficitur
deus. Pater igit nō est de⁹. filius nō ē de
us. spūsl'cūs nō est de⁹. qm̄ nec de singl'is
nec de duob⁹: sz solū d̄ trib⁹ sil'noīatis di
cend⁹ ē deus: q̃d simil'r est impiū. Haz si
ita est nō ē deus simplex natura sed ptib⁹
cōposita. Sz si simpl'r hz intellectū ⁊ nō
multiplicitate fanta sinatū obiectum intel
ligit simplicia p̄stare cōposit q̃ntum ad
simplicitatē ⁊ cōpositōez attinet. Quīn oē
cōpositū necesse ē aut intellectu posse dis
iungi aut re ipsa qd de simplicib⁹ intelli
gi neqt. Cui⁹ enīm ptes cogitari nō pūt id
in partes nullus intellectus dissoluere pt
Si ergo de⁹ tribus ex reb⁹ cōposit⁹ ē. aut
nll'a natura simplex ē: aut aliq̃ natura est

alia: quē in aliquo est pstātior natura dei que vtraqz q̃ falsa sint nō est obscurum. Qd̄ si iste de illis dyaleticis modernis ē: q̃ nihil eē credunt nisi qd̄ imaginatiōibus comp̃hendere pūt: nec putat aliq̃d eē i q̃ partes nulle sunt vl nō negabit intelligere se: qz si eēt aliq̃d q̃ nec actu nec intellectu dissolui possz mai⁹ eēt q̃ qd̄ vl intellectu ē dissolubile. Itaqz si oē cōpositū saltē cogitatōe dissolui pt cū dicē deuz eē cōpositum dicē deo aliq̃d mai⁹ se posse intelligere. transit itaqz ei⁹ intellect⁹ vltra deū qd̄ nullus facere pōt intellect⁹ Sz videamus q̃d addat q̃si ad incōueniētiā repellendā q̃ videt nasci si tres ille pſone sunt tres res. Sic tū iudt vt vna trium earuz rez sit voluntas z ptāa. hic q̃rendū ē an ille tres res sed hoc q̃ separatim ab invicē intelligunt. an fm cōem voluntatez et ptātem. an neqz fm illud solum qd̄ separatim habēt. neqz sed ꝶ qd̄ cōe est illis. sed fm vtrunqz simul sunt diuīe nature. Quippe si fm illud q̃d sunt separatim hūt diuinitatē: erūt tres dij. z idē itelligi poterit sīn voluntate z ptāte Semp enī ꝓpria disserte intelligunt a cōmunibꝫ: z cōia a discretis. Sz diuīa natura sine voluntate z potestate nullatenus intelligi valet. Q, si fm vnam z cōem voluntatē z ptātem sunt z singule z binc z tres sunt deus. q̃d ibi faciūt ille tres discordes res: q̃ nec nisi per aliud in vnitatē ꝯcordare pūt deitatis nec ad pfectionē nec ad auxiliū aliq̃d vt desit: valeant. Nā si vna sufficit volūtas z ptās ad pfectōez dei q̃ st ille tres res q̃bꝫ indiget deus aut ad q̃d illis eget. Credimus enī deum ullo indigere. frustra igit cogitant ille tres res in deo. Ac si nec sole tres res. nec sola volūtas z ptās. sz hec omīa sil ꝯficiunt deū. Itē dico qz cōpositus est z ea q̃ nō sunt p se deus aut dij faciunt deuz. Aut si dicit qz ille tres res ita nomē dei hūt p ptātē z voluntatē sic bō dicit rex p regiā ptātem: nō est de⁹ nomē substantie sed accidentalī dicunt ille nescio q̃ tres res tres dij. sicut tres homīes eādem habētes regiā ptātem tres reges dicuntur. Tres cui homīes vnus rex eē nequeūt. Qd̄ cū uephandū sit: nō est opus dicere. Codex magu⁹ implēdus est si voluero scribere absurditates et impietates que sequunt si rex est. vna dei pſona incarnata reliq̃s duas cōseq̃ eē incarnatas quia tres ille pſone sūt vna res fm id qd̄ cōiter de tribꝫ dr. aut si sunt tres res separate quēadmodū ille putat ꝯ quē ista dixi quō sol⁹ filius est incarnat⁹. Palam q̃ est quē nō debeat esse pmptus ad disputandū de rebꝫ profundis: z maxime de illis in quibꝫ non erratur sine periculo.

Tres pſonas eē incarnatas filio incarnato impossibile est: filio tamē amplius cōuenit incarnari q̃ pri z spiritui sctō. IIII.

Sed forsitan dicē iste mihi. Sicut putas ista pariter ꝯseq̃ ex necēitate q̃ dicis sic: z sequit qd̄ dico ita necessaria mea videt ꝯsequtia. Ergo ostē de nō ꝯsequi q̃ dico. z fatebor ego tecum nullū incōueniēs sequi. si sol⁹ filius ē incarnatus. aut si tres pſone sunt vna res. Qz si ab hac ostensiōe deficis nō soluis sz magis ligas q̃stionē cū tuipe mecū pbas innūerabilia nasci incōueniētia. Que si negāda sunt ambo debem⁹ pariter ꝯcludere tres pſonas nō eē vnā rem sed sol⁹ filius est incarnatus. aut si sunt vna res omīes pariter eē incarnatas. Qñdēdū q̃ est in q̃ iste fallit. z quō incarnatōem soli⁹ filij nō seqt tres pſonas eē tres res separatas. aut si sunt vna res: tres pſone omīs eas eē incarnatas. Q, vtiqz ōs vna z sola z indiuidua z simplex sit nata z tres pſone sanctoz patrz et matrie bti Augustini p⁹ apostolos z euāgelistas incrpugnabilibꝫ rōnibꝫ disputatū ē. Sz z si q̃s legere dignabit duo parua opuscula mea monologiō scz prosologion q̃ ad hec matrie facta sūt vt qd̄ fide tenem⁹ de diuina natura z ei⁹ pſonis ꝓter incarnatōez necessariis rōibꝫ sine scpture auēte pbari possit. si iuq̃s ea aliq̃s legere voluerit: puto qz z ibi inēiet de ꝶ qd̄ nec improbare poterit: nec ꝯtemnere volet. In q̃bꝫ (si aliq̃d qd̄ alibi aut nō legi: aut que ñ memini me legisse non

De incarnatione verbi

quasi docendo qd doctores nostri nescie
runt aut corrigendo q nō bñ dixerūt: sz di
cendo forsitā q illi tacuerūt: qd tū ab eo
rū dictis dissordet sz illis cobereat) posui
ad rūdendū p fide nra ꝯ eos q volentes
credere qd ñ intelligūt deridēt credentes
siue ad adiuuādū religiosum studiū eoz
qui humilr qrūt itelligere qd firmissime
credūt neqq ob ꝗ me redarguēdū existi
mo. Ne tū hanc legētib eplam laborem
iniungā qrendi alia scpta vt non solūmō
fide: rez etiā euidenti cogiscant rōne tres
psonas nō ee treo deos sz vnū solū. nec tū
deo fm vnā psonā incarnato ex necitate
fm alias psonas eundē deū incarnari (ali
quid hic qntū ad repellēdū opinionē hu
ius defensoris) sic ipse putat nre fidei suffi
cere credo subiungā. Aperte dicit aut pa
trē z spūsctū cū filio ee incarnatum: aut
tres illas psonas esse tres res separatas.
Quaz niuirū sepationē talē existimat vt
nec pr nec spūsctūs sint in filio. Nam si
due alie psone sunt ī filio: z filio in hoie. il
le qz sūt ī hoie. Vū putat psequi cū tres
persone sil sint in eodē homie si sunt vna
res: nullaten psonā filij posse ī hoie ipo
incarnari: sine alijs duabz psonis. Perso
nas tū tres ee nō negat: nec filiū ee incar
natū. Qm igit (vt. s. monstratuz ē) si tres
psone sūt tres reo separate. aut treo deos
esse pseq aut alias (de qbz iā dictū est) ab
surditates: nūc breuit oūdam adiuuante
vno solo deo. Primū qz etiam si sint tres
dij nihil illi pderit ad defendēdū prēm z
spūsctū ab incarnatiōe qd fieri nō posse
putat sine deoz multitudie. Deniqz q nō
sunt plres dij sz vn solus. Postea patefa
ciam quis sit vn ds tres psone: nō tū q
libet vna incarnata. als qz incarnari ne
cesse ee: sed poti eēt ipossibile. Diuie vti
qz nature ē sic sp z vbiqz ee vt nihil vnqz
aut alicubi sit sine ei psentia. alioqn ne
quaqz vbiqz z sp est potēs. z qd vbiqz po
tens nō ē z sp: nullaten ē ds. Si eni dic
nō ipam deitā substantiā sed ptāten ei
esse semp z vbiqz. nō tū negabat ptātē illi
esse aut accidentalē aut substātialē. acci
dentalis qui dē nō ē deo ptās. qz cuz omne
subiectū siue accedēti aut eē aut intelligi
possit. de sine ptāte nec eē nec ītelligi pt.
Si ꝯo deo ptās substātial est: aut ps ei
cētie: aut est idip̄m qd ē tota ei cētia.
Pars aūt nō ē: qz sic. s. dictuz ē. qd ptes
habeat aut actu aut intellectu ē dissolubi
le: qd oino extraneū est a deo Jdē igit est
esse dei z ptās ei. Sic itaqz ptās dei ē sp
et vbiqz ita quicqd est de vbiqz z sp est.
Ergo cum pdictus nre fidei defensor fm
se dicit ee tres deos: monstrare neqt quō
sint separatim ea separatiōe q putat se patrez
et spūsctū ab incarnatiōe liberare. Nō g
illum pōt adiuuare multitudo deoz ad de
fendēduz prēm z spūsctū ab incarnatiōe
qm inuenirī nō pōt in deoz multiplicatōe
illa distinctio sine qua defensiō eni istam
fieri posse nequaqz existimat. Q, aūt vn
sol ds sit z ñ plres: hinc facile pbatur qz
aut de nō est summū bonū aut sunt pla
summa bona: aut nō sunt plres dij sz vn
solus. Deū ꝯo sūmū bonū ee null negat.
quia quicqd aliquo min ē: nullaten ds
est. z quicqd summū bonū nō ē: min est
aliq. qz min ē summo bono. Summum
certe bonū plalitatē sui ñ admittit vt pla
sint summa bōa. Si eni plura sunt sum
ma bona paria sunt. Sūmuz g bonum ē
quod sic pstat alijs bonis vt nec par ha
beat nec pstātius Summū ergo bonum
vnū z solus ē. nō igit sunt plres dij sz vn z
solus ē ds sicut summū bonū est vnū z so
lum. z sic summa substātia vel cētia siue
natura q eadē rōne q summū nullatenus
pluralr posse dici pbat. Qui vn sol ds
cū sint tres psōe pr z filius z spūsctūs. nō
tū filio incarnato necesse ē alias qz perso
nas (sicut ille disputator putat) incarnari
sed impossibile. Personas eni non negat
plres ee. idcico qm alie sunt ab iuicē. Si
eni ab inuicē nō eēnt: alie plres nō essent.
Sz vt breui explicē qd volo z facili. lo
quar tū sicut. s. feci de pre z filio. quia p
hos clarz erit qd intelligēdū sit de ipūsctō
Pater g z filius fm subiam ñ sunt plres.
nec alij ab inuicē quia non sunt due sub

stantie nec alia substãtia patris: alia filij. sed vna ⁊ eadem substãtia sunt pater ⁊ filius Scõm psonã ꝓo sunt plures ⁊ alij ab inuicẽ: qz pr ⁊ filius ñ sunt vna ⁊ eadẽ psona sed due ⁊ alie ab inuicẽ. Diẽ g si filius icarnat ẽ ⁊ filius nõ ẽ alia sz vna ⁊ eadẽ nũero res q̃ pater. ergo necẽ est prẽm qz eẽ incarnatũ. Una enim ⁊ eandẽ numero rẽ impossibile ẽ simul eẽ ⁊ nõ eẽ in eodẽ homie incarnatã. Et ego dico. Si filius incarnatus est ⁊ filius nõ est vna ⁊ eadẽ nũero psona q̃ pr est sz alia. nõ ideirco eẽ prẽm icarnatũ necẽ ẽ. Aliã enim psonã eẽ in vno homine incarnatã: ⁊ aliã simul nõ eẽ in eodẽ hoie incarnatã possibile ẽ. Et ille. Si deus filius incarnat ẽ: ⁊ ds q̃ est filius nõ ẽ alius sz vn ⁊ idẽ nũero deus q̃ pater est. Plus tm (q̃uis diuerse psone sint pr et filius) videt necẽ esse prẽm qz incarnatum cũ filio ꝓter idem titatẽ deitatis q̃ possibile eẽ ꝓpt diuersitatẽ psonaꝝ nõ eẽ simul incarnatũ. Uidete qd hic dicit quõ claudicat vtroq; pede in incarnatiõe filij dei. Nam q̃ recte suscipit eius incarnationez credit eum nõ assumpsisse hoiem in vnitatẽ nature sed in vnitatẽ psone. Hic aũt somniat hoiem a filio dei magis eẽ assumptũ in nature vnitatẽ q̃ in psone vnitatẽ Si cui ꝗ nõ opinaret: nõ diceret magis necessariũ eẽ prẽm cuz filio icarnatũ (quõ vn ẽ ds pr ⁊ filius) q̃ esse possibile illuz sil non esse incarnatũ: qz plures sunt psone. Utroq; igit pede. i. in vtraq; pte claudicat: in incarnatione filij dei q̃ vna natura est cũ pre ⁊ alia psona a pre. q̃cũq; existimat hãc incarnationẽ sic esse fm naturẽ vnitatẽ. vt filius nõ possit incarnari sine patre. nec intelligit eã sic fm vnitatez esse psone: vt pr nõ possit incarnari cũ filio. Quippe deus nõ sic assumpsit hominẽ vt natura dei ⁊ hois sit vna ⁊ eadem sed vt psona dei ⁊ hois vna ⁊ eadẽq; sit: qd nõ nisi in vna psona dei eẽ põt. Diuersas enim personas vnã ⁊ eandẽq; psonã eẽ cuz vno eodemq; homie neq̃t intelligi. Nam si vnus hõ cum singlis plibꝫ psonis vna persona est: necẽ ẽ plres psonas q̃ alie sũt a se inuicẽ esse. vnã eandẽq; psonã qd nõ est possibile. Quapropt ipossibile est deo incarnatio fm vnãquãlibet psonã: illum fm aliam q̃z incarnari psonã. Cur autez deus magis assumpsit hoiem in vnitatem psone filij q̃z in vnitatẽ alicus aliaꝝ psonarum: q̃uis in hac epla nm ꝗ ꝓpositũ nõ fuit. tm qm h rei mẽtio se obtulit aliquã reddendã rõnẽ existimo. Nẽpe si spũsanctus incarnat eẽt sicut filius ẽ incarnatus esset spũsctũs filius hois. Essent igitur duo filij in trinitate dei. s. filius dei ⁊ filius hois. Unũ q̃dã nasceret dubietatis ꝓfusio cũ de deo filio loq̃remur vtriq; enim esz deus et filius q̃uis alter dei alter hois: fieret q̃z quasi q̃dã inequãlitas diuersaꝝ psonarum fm ꝗ qd filij eẽt q̃ oino eq̃les eẽ dñt: cũ alter filius (maioris parentis) dignitate excelleret. alter (minoris gentis) hũilitate subesset. Quanto enim maior est natura dei q̃z hois. tãto dignius ẽ eẽ filiũ di q̃z filiũ hois Si g spũsctũs nat eẽt ex ꝓgie. cũ filius di hret excellentiorẽ natiuitatẽ folã q̃ ex ds est. ⁊ spũsanctus minorẽ tm q̃ eẽt ex hoie alia psõa eẽt maior ⁊ alia minor fm dignitatẽ natiuitatis q̃ nõ ꝓuẽit. Qz si aũt pat in vnitatẽ sue psone hoiem assumpsisset. easdẽ faceret i deo pluralitas filiorꝫ incõueniẽtias ⁊ adhuc aliã. Nã si eẽt filius virginis due psone ĩ trinitate nomẽ nepotis assumerẽt: qz ⁊ pr nepos eẽt parentũ ꝓginis ⁊ filius eius ꝓginis esset nepos. cũ ipse tm nihil hret ex virginc. Qm g q̃ãlibet paruũ incõueniens in deo est impossibile nõ debuit alia psona incarnari q̃z filius Illo em incarnato nullũ sequit incõueniẽs Qz enim pre minor dr filius ⁊ spũsctõ fm humanitatẽ: nõ tm ille due psone iõ excellunt filio: qz eandẽ maiestatẽ (q̃ maiores sunt hũanitate filij) hz et filius q̃ ⁊ ipe p̃ est cum illis sue hũanitati. Est ⁊ aliõ cur magis conueniat filio incarnatio q̃z alij. Qui em erat incarnãdus oratur erat p humano genere. Et satis ꝓueniẽti suscipit mẽs humana filiũ patri q̃z aliuz alijs supplicare. q̃uis hec supplicatio nõ fiat a diuinitate. sed ab humanitate ad diui-

De incarnatione verbi

nitatem. Quaz idcirco filius dei facit: qz homo pvnitatē psone filij dei ē. Amplius. Qui hoiez erat assumptur⁹ vēturus erat ad pugnandū ꝗ dyabolū: z ad intercedē dum (sicut dixi) p hoib⁹. Qui ambo dyabolus scz z hō p rapinā se voluerī facere similes deo: cū ppria sint vsi volūtate. Et quia per rapinā voluerunt: nōnisi falsitatem qm̄ nōnisi iniuste voluerūt. Propria enim voluntas homis siue angeli est q̄ ꝗ voluntatē dei est. Cū enī vult aliq̄s q̄ deus velle phibet: nullus habet auctorē sue voluntatis nisi seipm. z iō sua ppria ē. Nā q̄uis hō voluntatē suā aliq̄n̄ subdat voluntati alterius hois. propria tn̄ est si cōtra deum est. qm̄ nō eaz subdit nisi vt aliquid quod vult attingat. z idcirco seipm habz auctorē cur eā alij subdat. Quapropter propria volūtas est q̄ nulli alij ē subdita. Solius aūt dei est ppriā hr̄e voluntatē. id est que nulli subdita sit. Quicūq̄z igitur ppria voluntate vtit ad similitudinem dei: p rapinā nitit. z deū propria dignitate z singlari excellentia priuare q̄ntum in ipso est conuincit. Si enī est alia aliq̄ voluntas q̄ nulli subdita sit: nō erit voluntas dei omnib⁹ prelata. nec erit ip sa sola cui nulla alia p̄sit. Nulla igitur trū personaz dei ꝛ gruētius sanctīpaz exinanivit formā serui accipiēs: ad debellādū dyabolū z intercedendū pro homie q̄ per rapinā falsam similitudinē dei p̄sumpserant q̄z filius: qui splendor lucis eterne z vera p̄ris imago: nō rapinā arbitratus ē esse se equalē deo. verū p verā eq̄litatē et similitudinē: dixit ego z pr̄ vnuz sumus. Et qui videt me videt z prēm. Nullus nā instius expugt reū: vl punit aut illi mi sericordius parcit vel p eo intercedit q̄z cui specialius iniuria fieri pbat. nec aliq̄d cōueniētius opponit falsitati ad expugnandum. aut apponitur ad saluandū q̄z veritas. In illum enī (falsam dei presumētes similitudinē) specialius peccasse videtur qui vera dei patris similitudo creditur. Suscepit autem in vnitate persone hominē vt dictum est. vt sint due nature: diuina scz z hūana: vna persona. De q̄ psona quā firmissime credim⁹ esse nō ex duabus personis in christo. tamē quia potest dici vnde parum caute intuētibus videri possit christus ex duabus z i duab⁹ psonis existere: non inutile mihi videtur aliquid dicere.

Phil.ij.

Sap.vij.

Phil.ij.

Joh.x.

Joh.xiij.

Quomodo in christo nō dicunt due persone esse sic due nature assumpte. V.

Sicut enī quidā. Quō dicimus in xpo nō ee duas psonas sic duas naturas. Nā deus et aī hois assumptionē psona erat: nec postq̄z hoiem assumpsit psona destitit ee: et hō assūpt⁹ psona ē. qz omis hō indiuidu⁹ esse psona cognoscit. Quare alia est psona dei q̄ fuit aī incarnationē: alia homis assumpti sic igit xpo deus z hō. ita due in illo vident esse psone. Que ratiocinatio p ß videt p bare duas esse personas in xpo: qz deus est persona z hō assumptus ē psona. Sz non ita est. Sicut enī in deo vna natura est plures psōe. z plures persone sūt vna natura. ita in christo vna persona est plures nature. z plures nature sunt vna persona. Quemadmodū enī pater est deus. z filius est deus. et spiritusscūs est deus. z tn̄ nō tres dij sed vnus ē deus. ita in xpo deus est persona. z homo est persona. nec tamē due sunt sed vna persona. Non enī est alius deus. alius homo in xpo. q̄z uis aliud sit deus. aliud homo. sed idem ipse est deus qui et hō. Verbū enī caro factū assumpsit naturā aliam nō aliā personā. Nam cū pfert homo. natura tn̄ q̄ cōmunis est omnib⁹ hominib⁹ significat. Cuz xpo demōstratiue dicim⁹ istum vl illū hoiem vel proprio nomie Jesum. psonam designamus. que cū natura collectōez habet pprietatum q̄bus hō cōmunis: sit singlis et ab alijs singulis distinguit. Nā cū ita designat nō quilibz homo intelligit: sed qui ab angelo nūciat⁹ ē qui de⁹ z hō filij dei z filius virgis est. et quicquid de illo dicitur: aut scōm deum. aut scōm hoiem verum est dicere. Nec enim personaliter filius dei designari pōt vl nominari si

ne filio homis: nec filius hois sine filio dei
qz idēipse est filius dei q̄ filius hois. ⁊ eadē
est ꝓbi ⁊ assūpti hois ꝓprietatū collectio
Diuersaz ꝯo ꝓsonaz ipossibile est eandē
esse ꝓprietatū collectionē. aut de inuicē eas
predicari. Nam ⁊ petri ⁊ pauli nō ē eadē
proprietatū collectio. et petr⁹ nō ēt paul⁹
nec paulus petr⁹. Cum ꝗ ꝓbū caro factū
est. naturā assumpsit q̄ sola noīe hois si-
gnificat: ⁊ sp est alia a dīna nata: nō aliā
assumpsit ꝓsonā: qm̄ eandē hz cū assūpto
homīe ꝓprietatū collectōem. Nō enī idez
est hō. ⁊ assūpt⁹ a ꝓbo. hō id est Jhs. qm̄
in noīe hois sicut dictū ē sola itelligit na
tura in assumpto ꝯo hoīe vel in noīe iesu
intelligit cū natura (id est cū hoīe) colle-
ctio ꝓprietatū que est eadē eidē assumpto
homī ⁊ ꝓbo. Quapropt nō dicim⁹ verbū
⁊ simplr hoīem eandē eē ꝓsonā ne nō ma
gis dicam⁹ illū hoīem eandē eē ꝓsonā cū
verbo q̄ quēlibet hoīem sed verbū ⁊ illū
assumptū hoīem. i. iesum. sicut ñ credim⁹
eundē hoīem eandē simplr eē ꝓsonā cum
deo. sed cū illa ꝓsona q̄ verbū ē: ⁊ filius est
ne ꝓfiteri videamur ipm hoīez ꝓsonā ean
dem esse q̄ pr̄ est aut spūssanct⁹. Sz quō
et ꝓbū est deus. ⁊ ille assumpt⁹ hō est hō
vez ē dicere qz de⁹ ⁊ hō eadē est: persona
est. sed in noīe dei subandiendum verbuz
⁊ in nomīe homis subaudiend⁹ est filius
virginis.

Q, pater filius ⁊ spūsscūs ñ sint tres res
separate naturali ꝓbat exemplo. VI.

DE scripīs illius cui rūdeo in hac
pla nihil potui videre ꝑter illō
quod sup̄ dixi. sed puto sicrei ve-
ritatē patere ex his q̄ dixi vt nulli lateat
intelligēn: nihil q̄d ab illo ōr vim ꝓbitatis
tenere. Sz si reuocat⁹ a mlhnmdie deozū
pluralitatē abnegat in deo ꝓsonaz. ꝗ iō
facit quia nesciit vnde loquit. Nā nec de-
um nec ꝓsonas ei⁹ cogitat. sz tale aliq̄d
quales sunt plres hūane ꝓsone. Et qz vi-
det vnū hoīem plures ꝓsonas eē ñ posse.
negat hoc ꝑm ōr deo. Non enī idcirco di
cunt tres persone. qz sint tres res separa-
te sicut tres homines. sed quia similitudi
nem habent quandā cum trib⁹ separatis
personis. Considerem⁹ hoc in pr̄e et filio
et idipm intelligat de spūsctō. Ponam⁹
igit hoīem q̄ tm̄ sit pr̄ ⁊ nō filius et filius
eius q̄ tm̄ sit filius ⁊ nō pr̄ vt adā ⁊ abel.
Dicim⁹ itaqz de adam pr̄e ⁊ abel filio. qz
pater nō est filius ⁊ filius nō ē pr̄. quō duo
homies ⁊ separate ꝓsone sunt adā ⁊ abel
nec est cui⁹ filius sit adam. aut cui⁹ pater
abel. Sic itaqz fatemur in deo. qz pr̄ nō
est filius aut filius pr̄. q̄ ꝗ duo dī non
sint: qm̄ pater nō habz prēm aut filius fi
lium. Similr spūsctūs nō est pater aut
filius. quia nō est cui⁹ sit pr̄ aut cui⁹ sit fi
lius. Qm̄ ergo pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹
tres sunt ⁊ alij ab inuicē: ⁊ nec de inuicez
dici queūt. sicut de pr̄e et filio in diuersis
ꝓsonis hoīm ondimus. ideo dicunt tres
persone: non qz sint tres res separate. Ac si
negat tria dici de vno posse: ⁊ vnū de tri
bus vt tria nō dicant ōr inuicē sicut i his
trib⁹ ꝓsonis: ⁊ vno deo facim⁹ qm̄ hoc in
alīs reb⁹ nō videt. nec in deo intelligere
valeat: sufferat paulisper aliq̄d qō intelle
ctus ei⁹ penetrare nō possit eē in deo. nec
comparet naturā que sup̄ omia est libera
ab omne lege loci et tempis et cōpositio-
nis partium: rebus quo loco aut tempo-
re claudunntur: aut partib⁹ componuntur
sed credat aliquid in illa esse quod in istis
esse nequit: et acquiescat autoritate chri-
sti nec disputet contra illam.

Q Dūginem ꝓsonaz in diuis alio natu-
rali exemplo probat. Cap. VII.

Q Idcam⁹ tamen an in reb⁹ creatis
et loci et tempis ⁊ compositōis
partiū legi subiacēt iuēiri possit
aliqua ten⁹ ꝗ quod negat in deo. Pona-
mus fontē de quo nascat et fluat riuus: q̄
postea colligat in lacum: sitq̄z nomē eius
nilus. Sic itaqz discrete dicim⁹ foutem
riuū lacum vt fontē nō dicam⁹ riuum aut
lacum nec riuū fontē aut lacū, nec lacum
fontem aut riuum. fons tamē ⁊ nilus vo
cat ⁊ riu⁹ nilus: ⁊ lacus nil⁹ et duo simul
fons ⁊ riu⁹ nilus. fons ⁊ lac⁹ nilus riu⁹ ⁊
lac⁹ nil⁹ ⁊ sil tres fons ⁊ riu⁹ et lacus ni-

De incarnatione verbi

lus: cum tamē nō sit alius et alius nilus sed vn⁹ idemq; siue cū singulus q̄sq; siue cū bini siue cuz tres dicūt nil⁹. Tres igit̄ sunt. fons. riu⁹. lacus. z vn⁹ nilus. vnus fluui⁹. vna natura. vna aq̄. z dici nō pōt q̄ tres. Nam neq; tres: aut nili: aut fluuij aut nature: aut aq̄ sunt. neq; tres aut fontes aut riui aut lacus. Unuz igit̄ ōz ꝗ de tribus z tria de vno. nec tñ tria de ĩuicez Qō si obijcit ꝗ ē singulū quēq;: aut fontem aut riuū aut lacum: aut binos pfectū nilum: sz partes nili. cogitat totū hūc nilum exq̄ incepit. vsq; duz desinet eē in tota q̄si etate sua: qz nec ipse totus est simlr aut loco aut tpe sed p partes nec pfectus erit: donec desinat eē. habet em̄ nil⁹ q̄ndā cū oōne sil'itudinē qua q̄diu q̄si ex oris fonte pcedit. pfecta nō est. z cū pfecta est iam non est. Si q̄s em̄ sic ꝓsideret z diligenter intelligat: ꝓgnoscet totū nilum eē fontē. totū esse riuum. totū eē lacum. nec fontē eē riuū aut lacum. nec riuū esse fontem aut lacum. nec lacū eē fontē aut riuū Non em̄ est idē ipse fons q̄ riuus aut lac⁹ q̄uis idipm sit riu⁹ z lacus q̄ fons idē nilus. idē fluui⁹. eadem aq̄. eadem natura. Tria igit̄ hec dicūtur de vno perfecto: et vnū pfectū totū de tribus. nec tñ ipa tria de inuicē dicunt: q̄uis hoc aliter valde et perfecti⁹ sit in illa natura simplicissima: z ab omni loci vel tpis liberrima. Uerūtñ si ꝗ aliq̄ten⁹ videt in reb⁹ q̄ partib⁹ cōpositis localis z tpalis ē. nō ē incredibile in illa summe libera natura pfecte eē. Est ꝗ quoq; hic ꝓsiderandū qz fons nō ē de riuo nec de lacu. riuus ꝓo de solo fonte nō de lacu. lac⁹ ꝓo de fonte z ō riuo. z ita vt totus riu⁹ de toto fonte. z totus lacus de toto fonte et de toto riuo. sic dicimus in pr̄e z filio z spūsco. Et qz alio mō riu⁹ est de fonte. z alio mō lacus de fonte et riuo vt lacus nō dicat̄ riuus. sic suo q̄dammō alio. verbum est de patre: z spūsl̄eūs q̄ alio modo de patre z verbo. vt idem spiritus sanctus nō sit verbum. aut filius sz procedens. Adhuc volo q̄dā dicere qō q̄uis magnā habeat dissimilitudinē nōnullaz tamen habet ad incarnationē verbi similitudinē q̄ forsitan aliq̄s legēs ꝓtēnet: dicam tñ qz ego alio dicente oino nō ꝓtemnerē. Si enī riuus p fistulā currat a fōte vsq; ad lacū. nōne solus riu⁹ q̄uis nō alius nilus q̄ fons z lacus vt ita dicam infistulatus ē. Sic solus fili⁹ incarnatus est licz nō alius deus q̄ pater z spūsscūs.

Eternitatē cui punctū cōparat. VIII.

Sed qm̄ ista terrena valde longe sunt a summa natura leuem⁹ ad illā (ipsa opilāte) mētē z in ea contemplemur aliq̄tenus z breuit̄ q̄ dicim⁹. Deus nō ē aliud q̄ ipa simplr eternitas. Eternitates aūt plres intelligi nequeunt Nā si plres sunt aut sunt extra seinuicem aut sunt intra se iuicē. Sed nihil ē extra eternitatē. ꝗ nec etnitas est extra etnitatē Item si extra seinuicē sunt in diuersis locis sunt: aut temporibus quod alienum est ab eternitate. Non itaq; sunt plures eternitates. extra se inuicem. Si ꝓo inuicem: in se plures esse dicuntur. Sciendum qz q̄tienscūq; ꝓpetat̄ eternitas ī eternitate nō ē nisi vna z eadē eternitas. Dignior est aūt natura q̄ in se repetita semp sibi ꝓuēit impfectā vnitatē quaz q̄ sui admittit pluralitatē Ubi enī plalitas ibi diuersitas. At vbi diuersitas: ibi nō est pfecta cōcordia. Perfecta nāq; est q̄ in idētitatē et eandē vnitatē ꝓuēit. Si ꝗ melior est pfecta ꝓcordia q̄ impfecta. z impossibile ē in summo bono qō ē ipsa eternitas eē impfectū aliq̄d. nō ē possibile naturaz eternitat̄ pluralitatē admittere. Quapropter q̄tienscūq; repetat̄ eternitas in eternitate: sp vna z eadē eternitas est. Qō de multl̄ alijs simil'r ōz vt omīpotētia in omnipotētia nō est nisi oīpotentia vna. Et vt vnū de his q̄ diuinā nō hūt naturā: in quo simil'r est: ponā. Punctū in puncto ñ est nisi punctū: hz enī punctū (velut medium punctū mundi velut punctum tēpis id est p̄sens temp⁹) eternitatis. nō nullaz similitudinē nō paz ad eiusdē eternitat̄ contēplationez vtilem. Unde latius al's disputandū est. hic tantum ꝗ sufficiat. qz

punctū simplīr id est sine ptibꝫ est. et indi
uisibile ē velut etnitas. ⁊ iō pūctū cū pū
cto sine interuallo nō ē nisi vnū pūctum
sic ē eternitas cū etnitate nō ē nisi vna eter
nitas. Ergo qm̄ ōs etnitas ē nō sūt plēs
dij. qz nec de⁹ extra deū nec deus ī deo ad
dit numerꝫ deo. Semp igit vn⁹ et idē est
sol⁹ deus. Luz itaqꝫ deus de deo nascitur
(quia qd̄ nascit nō ē extra id de q̄ nascit)
est proles in parēte ⁊ parēs ī prole vn⁹ scz
deus pr̄ ⁊ filius: ⁊ cū de⁹ pcedit de ōo pa
tre ⁊ filio: nec exit extra deū manet de⁹ id
est spūsscūs in deo de q̄ pcedit. Et ē vnus
ōs pater ⁊ filius ⁊ spūsscūs. Et quō ista
natiuitas: ⁊ ista pcessio sine pncipio sunt
alioqn eternitas nata et etnitas pcedens
quod falsum ē: habet pncipiū neq; qꝫ deū
incepisse eē prēm aut filiū aut spūsanctū
cogitare debem⁹ aut possumus. Sic aūt
subia diuia etnā ⁊ singularē fuat vnitatē
sic hoꝫ velanoūi prīs. s. ⁊ filij pcedentū
et de q̄ pcedit natura insepabilē tenet cū
vnitate pluralitatē. Nam quēadmodum
necesse ē deū sp vnū ⁊ eundē eē ⁊ nō aliū
⁊ aliū. ita pr̄ nunqꝫ ē idē filio suo aut pce
dēs illi a q̄ pcedit fm has relatiōes. Sz
pater alius est ⁊ fili⁹ alius ē. pcedens ali⁹
a q̄ pcedit: nec vnqꝫ dici pūt de inuicem.
Quō ergo cū deus nascit de deo: vl cum
deus pcedit de deo. nec subia pt amitte
re singularitatē: nec relatio plitatē. id
circo vnū ē ibi tria. ⁊ tria vnū. nec tm̄ tria
de inuicē dicunt: nec incredibile dz eē in
natura q̄ sup oia et oibꝫ alijs dissimiles ē
esse aliqd. cui⁹ exēplū in alijs rebus nō va
leat pfecte inūīri. hec aūt tria latini dicūt
personas: greci substātias. Sic enī dici
mus nos in deo substantiā vnā: nres pso
nas. ita illi dicūt vnā ēntiā tres substan
tias. idipsz p subiam q nos psonā signifi
cantes: nec a nobis aliqten⁹ in fide discre
pantes. Quō ꝓo fili⁹ nascat de pre ⁊ spiri
tussūs pcedat a pre ⁊ filio: nec tm̄ sit fili⁹
qm̄ sicuti est videri in hac vita nō pt bea
tus Augustin⁹ velut p specln in enigma
te in libro de hac ipa trinitate diligenter
contemplat⁹ est. Et ego in monologion
meo pro mea possibilitate disputaui. Si
quis aūt velit scire cur in summa ēntia
null⁹ sit sexus cur parēs ibi poti⁹ dicat pr̄
qꝫ mr̄: aut ples fili⁹ qꝫ filia. aut cur pater
tm̄ ingēit⁹. filiu⁹ nn genit⁹ spūsscūs nec ge
nit⁹ nec īgenit⁹ in eodē libello inueniet.

Explicit de fide xpiana si
ue incarnatione verbi.

Incipiūt capla in libꝫ bti Anselmi or
dinis scti Benedicti de pctō originali et
conceptu virginali. Lapl'm. I.
Ue sit original ⁊ psonal iusticia
Qualr hūana nata corrupta ē. II
Q, n̄ sit pctm̄ nisi ī volūtate rōali. III.
Q, nihil p se sit iustū aut iniustū nisi
ipa iusticia vl iniusticia: et q nihil puniat
nisi volūtas vl iniusticia. La. IIII.
Q, malū q ē pctm̄ siue iusticia: nihil
Q, cū punit ōs p pec (sit. Lap. V.
cato nō puniat pro nihilo. La. VI.
Q, semē homis dicat inmundū ⁊ pci
pi in pctis qꝫ ius ī eo n̄ sit pctm̄ VII.
Q, in semie sumpto deꝫgie n̄ sit pctm̄
nec necessitas futuri peccati. VIII.
Cur pctm̄ q dānat hūanuz gen⁹ magl
imputat ade qꝫ eue: cū ille p⁹ ⁊ p illā pec
Cur gūent pctō ade q (cauerit. IX.
eius conscij non fuerunt. Lap. X.
Q, pagano deꝫgine n̄ subiaceat legi
et meritis natural pagatiōis: ⁊ q tres st
Q, mala ade nlla re (cursus rer. XI.
ctitudie ad illum hoīem transeant. XII.
Q, ⁊ st nō eēt de⁹ sz purus hō: nec esse
tm̄ illū talē q̄lis pmus hō factus ē posite
ranōi n̄ refragēt q scptuz ē hoīez de īmū
do semie ⁊ iniqtatibꝫ conceptuz etiā si de
aliqbꝫ proprie dictuz sit. Lap. XIII.
Quō massa peccatrix nō sit toto pecca
Cur iobes ⁊ alij q silr cō (trix. XIIII.
cepti st p miracln n̄ sint p se liberi. XV.
Cur deus īcarnat⁹ sit cū de adā possz
facere hoīes nō deos sine pctō tot qt sunt
Q, deꝫgie iusta ōs cō (cerēt. XVI.
ceptus sit nō ex necitate q̄si de peccatrice
non posset: sed quia sic decebat. XVII.
Quomō ista ratio et altera alibi data
concordent ⁊ differant. XVIII.

De conceptu virginali ⁊ pec. origi.

Qz natus de virgine pro originali peccato habuit originalē iusticiā. La. XIX
De qnitate original' pcti La. XX.
Cur ⁊ quō descēdat in ifantes. XXI.
Qz pctā parentū post adā nō cōputet in origiali pctō filioz. La plm. XXII.
Quō noceāt aiabz eoz La. XXIII.
Quō tñ null' portet pctm̄ pris: sed sinū
Quid sit origiale peccatū ⁊ q in oibz sit eqle. (XXIII. La. XXV.
Contra illos qui putant infantes nō debere damnari. XXVI.
Quō ih potentia habendi iusticiā excuset eos p' baptismū. La. XXVII.

De pceptu ꝓgiali ⁊ pctō originali. I.

Qm in omnibus

religiose tue volūtati velim si possim obsequi et frater ⁊ filii carissime Boso: tūc vtiq; maxime debito: ē me iudico cū eaz a me in te excitari intelligo. Certus aūt fuz cū in libro Cur deus homo quē vt ederē tu maxime inter alios me impulisti: in q̄ te mecū disputantē assumpsi: legi aliā p̄ter illā quā ibi posui posse videri rōem quō deus accepit hoīem de massa peccatrice hūani generis sine pctō: qz studiosa mēs tua ad q̄rendū q̄ nā sit illa nō pauz puocat. Quapter iniust' videre tibi timeo si q̄d inde mihi videt: dilectioni tue abscōdo. Dicaz igit sic breuiter de h̄ q̄d sentio vt nullius de eadē re fidelē improbē sniam: nec meā (si veritati repugnare rōnabilit potit ostēdi) pnicaciter defendā. Illā tñ eiusdē rei rōem quā ī eodē opusculo posui oīno ratā ⁊ sufficēt (si bñ ꝓsideret) existimo. nihil enī phibz eiusdē rei rōes plres ēe: q̄z vnaqueq; sola pt sufficere. Ad videndum igit qualit' ōs hoīem assumpsit de generi hūani massa peccatrice sine pctō. primum de originali pctō nēce ē inuestigare. qz de h̄ solo nascit hec q̄stio. Alaz si videtur quō ꝓs huic subiacere nō potuit: equalit' assumpto sine ꝓcepto illi' hoīs ab oīni pctō libera fuit: palā erit. Originale ab origine denomīari dubiū nō ē. Si ḡ origiale peccatū nō ē nisi in homīe: videt dici ab origine hūane nature qd ē ab ei' initio originale. eo q ab ipsa hūane nate origine trahat. aut ab origīe h̄ ē ab ūino vniuscui' q̄z psone qm̄ in ipa ei' trahat origīe. Sz qd ab initio hūane nate descēdat nō videtur quādo origo illi' insta fuit qñ pmi pntes iusti facti sunt sine pctō. Uidet itaq; dici originale ab ipa origine vniuscuiusq; persone humane q̄uis si quis dicat peccatū vocari originale: eo q ab illis descendat in singlos a quibz hz originē nature non contradicā si tñ nō neget originale pctm̄ cum ipsa vniuscuiusq; psone trahi origīe Licet enī in vnoquoq; homīe simul fuit et natura (que est hō sic oēs alij) et psona q̄ discernit ab alijs cū oz ille vl' iste suo ꝓpo noīe vt Adam ⁊ abel. ⁊ vniuscuiusq; peccatū sit in natura ⁊ psona. fuit enīz pctm̄ ade in homīe qd ē in nata: ⁊ in illo q̄ vocatus ē adā qd ē in psona Est tñ peccatū quod quisq; trahit cū natura ⁊ in ipa sui origīe. ⁊ ē pctm̄ qd ñ trahit ab ipa nata. sed ipse fac̄ illud postq̄z in psona discreta ab alijo psonis. Illo q̄dē q̄d trahit ī ipa origīe vocat origīale. q pt etiā dici naturale: nō q sit ex ēcutie nature: sz qm̄ ꝓter eius corruptōez cū illa assumit. Pctm̄ āt qd q̄sq; fac̄ postq̄z psona ē psonale pt nominari qz vicio psone fit. Sil' rōne pōt dici original' ⁊ psonal' iusticia. Siq̄dem adā et eua originalit' h̄ ē in ipso sui initio mor vt hoīes extiterūt sine iteruallo iusti sil' fuerūt. Personal' aūt dici pt iusticia cū iniust' accipit iusticiā quā ī origīe ñ hūit Ergo adā ⁊ eua si iusticiā habuisset origīale: q̄ de ill' nascerēt origīalit' sic illi iusti essent. Qm̄ aūt psonalit' peccauerūt cū originaliter fortes ⁊ incorrupti hēbant ptātē sp fuādi sīn difficultate iusticiā totū q erāt infirmati ⁊ corruptū est. Corpus quidē quia tale p' pctm̄ fuit q̄lia sunt brutoruz aīalīū corruptioī ⁊ carnalibz appetitibus subiacētia. anima ꝓo qz ex corruptōe corporis ⁊ eiusdē appetitibz atq; ex īdigētia bonoz q̄ pdidit carnalibz affectibz ē infecta non potuit hēre psonalē iusticiā.

De conceptu virginali

Qualr hūana natura corrupta ē. II.

Et qr tota naka hūana in illr erat
r extra illos ō illa nihil erat: tota
infirmata r corrupta est. Remāsit
igit in ea debitū iusticie integre siue oī iu
sticia quā accepit: r debitū satisfaciēdi qr
eā deseruit cū ipsa corruptōe quā ppē pec
catū incurrit. Sic itaqz si nō peccasset q̄
lis facta est a deo talr ppagaret: ita p̄ pec
catū q̄lē se fecit peccādo talr ppagat. Qm̄
igit p se nec satisfacere p pctō nec iusticiā
derelictā recupare valet r corpus qd̄ cor
rumpit aggranat aīam. r tunc maxie qm̄
infirmū est vt in ifantia r in vtero matris
vt nec ī telligere iusticiā possit. videt esse
necesse eā infantib nasci cū ōbito satisfa
ciendi p ꝓmo pctō qd̄ sp cauere potuit r
cū ōbito hnd̄i origialē iusticiā quā sp ser
uare valuit. Nec impotētia excusat eā in
ipsis infantib. qr in illis nō soluit qd̄ de
bet qm̄ ipsa sibi fec eā deserendo iusticiā
in ꝓnis boib in q̄b tota erat: r sp debi
tū ē hīre ptātē quā ad fuādā sp iusticiaz
accepit. B esse videri p̄t in ifantib origia
le pctm̄. Addam̄ enā pctā primoz pen
tum q̄ reddūt in ternā r q̄rtā generatōez
Quāuis em̄ q̄ri possit vtrū hec oīa intelli
genda sint in origiali pctō an nō. tm̄ ne p
pter B qd q̄ro videar leuigare illud ponā
illud ē tale: vt a nullo ḡui oñdi possit.

Q, nō sit pctm̄ nisi in volūtate rōnali.

Erū siue B totū sit ori (Ca. III.
ginale pctm̄ siue aliud min̄ pu
to nullaten̄ illud posse asseri esse
in iufante anteqz hēat aīam rōnalē sicut
nec in Adā fuisse iusticiā ꝓus qz fieret hō
rōnalis. Nā si adam r eua generassent si
ne ꝓcedenī pctō. nō tm̄ eēt in sēe iusticia
nec e ē possz pri qz formarent inuiuētem
hoiez. Si g semē bois ñ ē suscepnbile iu
sticie pri qz fiat hō ñ p̄t suscipe originale
pctm̄ anteqz hō fiat. Nēpe origiale pctm̄
esse iusticiā dubitari ñ dz. Nā si oē pctm̄
est iusticia: r origiale pctm̄ ē pctm̄. vtiqz
est r iniusticia. Sz si dicit aliqs nō ē omne
peccatū iniusticia. dicat posse sil in aliq
et esse peccatū: r nullā esse iniusticiā: qd̄
videt incredibile. Si ꝓo dr originale pec
catū nō eē absolute dicendū pctm̄: sed cū
additamēto originale pctm̄ sic ē pictus hō
nō vere hō ē sz ꝓe ē hō pict pfecto sequt qr
infās q̄ nullū hz peccatū nisi origiale mū
dus ē a pctō. nec fuit sol int hoies filius
virgis in vtero mris et nascēs de mre si
ne pctō. r aut ñ dānat infās q̄ morit sine
baptismo nullū hns pctm̄ ꝓter originale
aut sine pctō dānat. Sz nihil hoz acci
piun̄ Quare omne pctm̄ ē iniusticia et ori
ginale pctm̄ ē absolute pctm̄. vnde sequi
tur q̄ est iniusticia. Itē si de nō dānat ni
si ppter iniusticiā dānat autē aliquē ppt
origiale pctm̄. g nō ē aliud origiale pctm̄
q̄z iniusticia. Q, si ita ē origiale pctm̄: nō
est aliud q̄z iniusticia. id est absentia debi
te iusticie nō videt eē iniusticia nisi ī na
tura q̄ cū dz hre iusticiā nō hz: vniqz origi
nale peccatū claudit sub eadē diffinitiō e
iniusticie. At si iusticia ē rectitudo volun
tatis ppt se fuata nec ista rectitudo p̄t esse
nisi in rōnali naka. g nō ē vlla natura su
scepnbil iusticie ꝓter rōnalē. Qualr q̄niā
iniusticia nō p̄t eē nisi vbi iusticia dz esse
origiale peccatū: q̄ ē iniusticia nō ē nisi ī
natura rōnali. Rōnalr ātē naka ñ ē nisi ds
et angel r aīa hois p quā hō dr rōnalr: et
sine q̄ nō ē hō. Qm̄ g nō ē origiale pctū
nec ī do nec ī āgelo ñ ē nisi hois aīa rōna
li. Sciendū q̄z ē qr iusticia nō p̄t eē nisi ī
volūtate si iusticia ē rectitudo volūtatis p
pter se fuata. q̄re nec iiusticia. Nō em̄ vo
cat absentia iusticie iniusticia nisi vbi dz
eē iusticia. Nihil itaqz ꝓter ipam iusticiā
vl iiusticiā dr iustū l iniustū nisi volūtas
aut ppter volūtatē iustā vl iniustaz. Per
hanc dicim̄ iustū vl iniustū hoiem vl an
gelū: iustā vel iiustā aīam siue actōem.

Q, nihil p se sit iustū aut iniustū nisi
ipsa iusticia vel iiusticia. r q̄ nihil punia
tur nisi volūtas vel iiusticia. (Ca. IIII.

Nihil eui siue subia siue actio sine
aliqd aliud p se ꝓsideratū ē iustū
nisi iusticia: aut iniustū vl pctm̄
nisi iniusticia: nec ipsa volūtas in q̄ ē iu
sticia siue iniusticia. Aliud enī ē vis illa

Cap. ix

Cer peccato originali

anime p quã ip sa aia vult aliud q̃ vis in
strumẽtũ volẽdi põt dici (sic visus instrm
vidẽdi) quã volũtatẽ noiam⁹: z aliud est
iusticia quã hũdo iusta volũtas: z q̃ carẽ
do iniusta vocat. Dicit eñ volũtas eius
dẽ instrumenti ad affectões z vsus q̃ hic
longũ est inserere. Hee ipi appetit⁹ quos
Gal. v. apl'os carnẽ vocat (q̃ ꝓcupiscit aduersus
Ro. vij spñ: z legẽ pctã q̃ ẽ in mẽbr̃ ꝛpugnãtẽ legi
mẽtis) iusti vel iniusti sunt p se ꝓsiderãdi.
Non eñ iustũ faciũt vl iniustũ sentientẽ
sed iniustũ tñ volũtate (cũ non debz) con
Ro. viij. sentientẽ. Dicẽ eñ apl's nihil dãnatõis eẽ
his q̃ sunt in xpo iesu: q̃ nõ fm carnẽ ãbu
lant. i. nõ carni volũtate ꝓsentiũt. Naz si
sentiẽtẽ siñ ꝓsensu iiustũ facerẽt seq̃retur
dãnatio. Quare ñ eos seuire sz eis ꝓsen
tire pctñ ẽ. Si eñ iusti p se eẽnt q̃tiẽs ill'
ꝓsenirẽt iiustũ facerẽt. Sz qñ bruta aia
lia ill' ꝓsentiũt ũ dicũt iiusta. Itez si pctã
eẽnt auferent in baptismo cũ oẽ pctñ ab
stergit q̃ neq̃q̃ fieri palã ẽ. Quare ñ ẽ i co
rũ eẽntia vlla iiusticia sz i volũtate rõna
li illos inordiate sequẽte. Luz eñ ill' resi
stit volũtas ꝓdelectãdo legi dei fm inte
riorẽ hoicin tũc ẽ iusta volũtas. Iusticiã
eñ quã lex iubet et legẽ dei dicẽ qz a deo ẽ
z lege mẽtis. qz p mentẽ intelligit sicut lex
vetus lex dei dr. qz a deo ẽ z lex moysi: qz
p moysen ministrata ẽ. Q, q̃dẽ dici nlla z
actionẽ p se iustã dici: sz ꝓpt iiustã volũta
tẽ in ill' planũ ẽ q̃ nõ iiuste pñt fieri aliq̃ũ
Nũ. xxv. vt ẽ hoicz occidere: sic fec phinees z vtri
usq̃ sex⁹ cõmixtio vt i pugio. z sic i bru
nis aialib⁹. In illis ꝓo q̃ nunq̃ nisi iiuste
pñt esse vt ẽ pinriũ: z q̃dã alia q̃ nec st no
minãda nõ ita facile itelligit. Sz si aliq̃
actio: q̃ fit aliud: q̃ nõ est nisi dũ fit aliud
z paero eo trãsit vt iã nõ sit aut op⁹ q̃ fit
z remanet. Verbi gr̃a. Aseribẽdo q̃d seri
bi nõ dz transit scriptio q̃ fiũt scp̃ture q̃
remanẽt) esset pctñ trã seunte actõe vt iã
nõ sic transiret sil'r pctñ: nec iã eẽt aut q̃q̃
diu remaneret qõ fit nunq̃q̃ deleret pctñ
Sz videm⁹ pctã sepe ũ delere actõe dele
ta z deleri: ope nõ deleto. Quare actio q̃
transit nec op⁹ q̃d remanet ẽ aliq̃ũ pctñ.

Deniq̃q̃ si de actõibꝫ volũtarijs q̃ iniuste
fiũt arguunt mẽbra z sensus q̃bꝫ fiũt: rñ
dere pũt. De⁹ nos: z ptãtem q̃ i nob ẽ sub
iecit volũtati: vt ad imperiũ ei⁹ ñ possu
mus nõ monere nos z facere qõ vlt. imo
illa mouet nos velut instiã sua z fac opa
que videmur facere: nec nos possum⁹ illi
p nos resistere: nec opa q̃ fac pñt nõ fieri
dñationi quã ds nob dedit nec possum⁹.
nec debem⁹ nõ obedire. Qũ illi obedim⁹
deo q̃d hãc legẽ nobis dedit obedim⁹. Er
go q̃d peccãt mẽbra vel sensus vel opa q̃
de⁹ sic subiecit volũtati si fuãt q̃ de⁹ illis
ordiauit. Quicq̃d igit faciũt totũ iputan
dũ est voluntati. Q, cũ ita sit mirat forsi
tan quis cur p culpa voluntatis mẽbra pu
niãt vel sensus. Vez nõ ita ẽ. nõ enim pu
nit nisi voluntas. Nã nihil ẽ alicui pena
nisi q̃ est ꝗ voluntatẽ z nulla res penam
sentit nisi q̃ bz volũtatez. mẽbra aũt z sen
sus p se nihil volũt. Si igit volũtas i mẽ
bris z sensib⁹ opat. ita in illis ipa torq̃tur
aut delectat. Q, si q̃s ñ accipit: sciat i sen
sib⁹ z mẽbris nõ nisi aiam i q̃ ẽ volũtas sen
tire z opari. z iõ i illis torq̃ri aut delecta
ri. habet tñ vsus vt actões q̃s fecit iniu
sta volũtas vocem⁹ pctã: qz i volũtate q̃
fiunt z pctñ. Dant etiã q̃busdã noia q̃bꝫ
significat cas iniuste fieri vt fornicatio
mẽdaciũ. Sz aliõ itelligit cũ q̃si actio vl
platio aliõ cũ vtq̃ iuste fiat ꝓsiderat.

Q, malũ qõ est peccatum siue iniusti
cia nihil sit. Cap: V.

Deniq̃q̃ omis essentia ẽ a deo. a q̃
nihil ẽ iniustũ. Quare nulla eẽn
tia est iiusta p se. Iniusta autẽ oino nihil
est sic cecitas. Nõ eñ aliud est cecitas q̃q̃
absentia visus vbi dz esse q̃ nõ magl ẽ ali
ud in oculo vbi dz esse visus: q̃q̃ in ligno
vbi nõ dz esse. Nõ eñ est iiusticia tal' res
qua inficiat z corrumpat aia velut corp⁹
veneno: z q̃ faciat aliud sic videt qñ ma
licios hõ mala fac opa. Nã quẽadmo
dũ cui indomita fera rupt vincul' discur
rendo seuit. z eñ nauis si gubernator di
misso gubernaculo dimittit eã vẽtis z mo
tibꝫ mar vagat et inuebit in q̃libz picula

dicimus qz hoc fac̃ absentie cathene: vel gubernacl'i: nõ qõ absentia eorz aliud sit aut q̃cq̃ faciat. sz. qm̃ si adessent facerent ne seuiret fera aut periret nauis. Ita ciz mal⁹ bõ senit. z in q̃libet aie sue picula q̃ sunt mala opa ipellitur. clamant⁹ qz hoc opatur iniusticia: ñ qz ipsa vlla eẽntia sit aut faciat aliud. sz qm̃ volũtas (cui subditi sunt oẽs volũtarij mot⁹ toti⁹ hois) absẽte iusticia diuersis appetitib⁹ ipulsa: se z oia sibi subdita ĩ multimoda mala leuis et effrenata z sine rectore ꝓcipitat: qõ totum iusticia si adesset: phiberet ne fieret. Ex his ꝗ facile coꝗscitur. qz iiusticia nulla bz eẽntiã q̃ꝗis iniuste volũtatis effect⁹ et actus: q̃ p se ꝓsiderati aliõ sibi vsus ĩ iusticiã nos. Hac ipa rõne itelligim⁹ malũ nihil eẽ. Sic em̃ iniusticia nõ ẽ aliõ q̃z absentia debite iusticie. Ita malũ nõ est aliqua absentia debiti boni. Nulla ãt est sentia (q̃ꝗis mala dicat) ẽ nihil: nec malã esse ẽ illi eẽ aliq̃d. Nulli cui eẽntie ẽ aliõ malã eẽntiã eẽ q̃z deesse illi bonũ qõ debz hãe. Deesse ꝯo bonũ qõ debet adesse non est aliud eẽ. Quare malũ eẽ nõ ẽ illi essentie aliq̃d eẽ. hec breuit de malo qõ sp ẽ nihil indubitãter qõ ẽ iiusticia: dixi. Incõmoditas em̃ ñ ẽ malũ: vñ incõmoda mala dicũt q̃ aliqñ nihil ẽ vt surditas z cecitas aliqũ viõr eẽ aliõ: vt dolor z tristicia Qz ãt iusticia sit rectitudo volũtatis propter se seruata z iniusticia nõ sit aliud q̃z absentia debite iusticie. z nullã hẽat eẽntiã: q̃ etiã oĩs eẽntia sit a deo z nihil sit a deo nisi bonũ. sufficiẽter me puto oũdisse in eo tractatu quẽ feci õ cãu dyaboli Sz de iusticia pleni⁹ i eo quẽ edidi de ꝑitate.

Q, cũ punit ds p pctõ nõ puniat p nihilo. Cap. VI.

Quidam cũ aud (dunt pctm̃ nihil eẽ solent dicere. Si pctm̃ nihil ẽ: cur punit deus hoiez p pctõ: cũ p nihilo puniri ñ debeat Quib⁹ q̃ꝗis hũilis sit q̃stio: tm̃ qz q̃d queritur ignorãt. aliq̃d breuit rñdendũ ẽ. Licz parit. nihil sit absentia iusticie · et vbi dz esse iusticia z vbi ñ dz eẽ. punit tm̃ ds rectę pctõres nõ p nihilo sz ꝓpt aliõ (qõ in prefato libro dixi) qz z debitũ sibi honorẽ quẽ spõte reddere voluerũt ab iuste exigit. et ne q̃d inordiatũ sit in regno ei⁹: eas separatim a iust̃ ordine cõpetenti disponit Creaturas aũt ĩ q̃b⁹ iusticia nõ dz eẽ: nõ punit p absentia iusticie. hoc est p nihilo qz nõ ẽ aliõ q̃d ab ill' exigat: nec ordo cõgruus vniuersitatis rex hoc expostulat. Sic itaq̃z cũ punit ds p pctõ qõ ẽ absentia ẽbite iusticie: q̃ nihil ẽ: nõ oino punit p nihilo z vex ẽ: qz nisi sit aliud ꝓpt qõ punire debeat: oĩno ñ pũit p nihilo. Naz pctm̃ z iniusticiã nihil eẽ: z hec nõ eẽ nisi in rõnali volũtate nec vllã eẽntiã proprie dici iniustã nisi voluntatẽ: ex his q̃ dicta sunt aptũ esse existimo. Videtur itaq̃z sequi q̃ aut infans statim ab ipa ꝓceptiõe aiam bz rõnalẽ sine q̃ voluntatẽ rõnalez neq̃t hãe: aut in eo nõ ẽ origiale peccam̃z mox cũ ꝓceptus ẽ. Q, aũt mox ab ipa cõceptiõe rõnalẽ aiam bẽat: null⁹ hũan⁹ suscipit sensus. Seq̃tur em̃ vt q̃tiẽs susceptũ senẽ hũanuz: etiã ab ipo momẽto susceptionis parit: anteq̃z gueniat ad hũanam figurã totiens dãnet in illo aia hũana: qm̃ nõ recõciliat p xpm qõ est nimis absurdũ. Hec igit̃ ps h⁹ diuisiõis penit⁹ relinq̃nda ẽ. Sz si nõ statim ifans ab ipsa ꝓceptiõe bz pctm̃: quid dicit Job deo. Quis pt facere mũdũ de ĩmũdo ꝓceptuz semie: nisi tu q̃ sol⁹ es z Et quõ vex ẽ qõ diẽ Dauid Ju iniq̃tatib⁹ ꝓcept⁹ suz et in pec. ꝓce. me mr̃ mea. Querã igitur si possum quõ (q̃ꝗis ñ stati ab ipa ꝓceptõe) sit in ifantib⁹ pctm̃ de ĩmundo tũ scie ĩ iniq̃tib⁹ z pctis cõcipi dicant. Sepe vtiq̃z diuina scptura asserit aliud eẽ qm̃ nõ ẽ. idcirco qz certũ ẽ futurz eẽ. Sic quippe ds adeõ lig̃ vetito dic. In q̃cunq̃z die comederis ex eo: morte morieris. nõ q̃ ea die mortu⁹ sit corpe. sed qm̃ die illa necitatẽ accepit aliqũ moriẽdi. Et paul⁹ silr ob necitatem moriẽdi aliqũ ait. Si aũt xps ĩ vob est: corp⁹ q̃dẽ mortuũ ẽ ꝓpter pctm̃. spũs vero viuit ꝓpt iustificationẽ. Non enim corpa eorz q̃b⁹ loq̃bat mortua erãt sz moritura propter peccatũ: quia p vnũ homi

Job. xiii

Ps. l.

Gen. ii.

Ro. viii

Ro. v.

¶ ex peccato originali

nem pctm̃ in hunc mundu intrauit: et p
pctm̃ mors. Sic in adā oēs peccauimus
qm̃ ille peccauit: ñ qz nīc peccauimus ipi q̃
nōdū eramus. Sz qz de illo futuri eramus
Ubi.s. z tūc facta ē illi necitas: vt cū eēm peccarem: qm̃ p vnī iobediēnā pctōres cōsti
tuti sūmlr. Simili mō de ūmūdo semie ī
iniqtatib z ī pctis ꝓcipi pt hō intelligi ñ
qz in scie sit imūdicia pcti. aut pctm̃ sine
iniqtas: sz qz ab ipo scie z ipa ꝓceptōe ex q̃
incipit hō ē aecipit necitatē vt cū hēbit
aiam rōnalē hēat pctī imundiciaz q̃ nō ē
aliud q̃ pctm̃ z iniqtas. Nā z si ex vicio
sa ꝓcupia generēt infans: nō tm̃ magis ē in
scie culpa q̃ est in sputo vel in sanguie: si
quis mala volūtate exspuit aut ō sangui
ne suo aliud emitnt. nō enī sputū aut san
guis sz mala volūtas arguit. Patet igit
quō z infātib nō statim ab ipa ꝓceptōe
sit pctm̃. z ꝑa sūt q̃ de diuia scripta oppo
sui q̃ppe nō ē in ill pctm̃: qz ñ h̄ (sine q̃
nō inest pctm̃) volūtatē z tm̃ ōr inesse qm̃
in scie trahūt peccādi (cū hoieo iā erunt)
necessitatē. Si g̃ hec vt putovera sunt q̃
assumit de parēte ad plem qz nullā hz vo
luntatē nullum est in eo pctm̃.

¶ Qz semē hoīs dicat ūmundū z ꝓcipi in
pctis q̃ nuis in eo ñ sit pctm̃. ¶ Cap. VII.

Tacq; pspecuū est qō in eo q̃ filius
dei in psonā suā assūpsit de ꝑgine
nulla ponit eē pctī maclā. Sed z
dictū ē: qz semē a penn̄b trahit cū necita
te pctī futuri cū fuerit aiatū aia rōnali. h̄
vnq; ñ est ꝓpt aliud nisi qz hūana natura
nascit in infantib (vt dixi) cū debit sanis
faciēdi ꝓ pctō ade (z fm q̃d posui ꝓtiozz
parētū) q̃d neq̃ q̃ facere pt. z q̃ dū ñ fac
Sap̄ p. ix. peccat. z qz sola p se nō valet iusticiā hre
quā deseruit. z aia q̃ gnat eorpe qō corrū
pit neq̃t eā saltē itelligere q̃ nec fuari pt
nec hr̄i nō itellecta. Quapropt si ab hūs
necessitatib semē assumptū de ꝑgie libez
ondi poterit. palā erit qz nullā pctī necei
sitatē traxit. Qō sola q̃dē necitas q̃ hūa
na natura sola p se iusticiā recupare neq̃t
z illa q̃ corp q̃d corrūpit aggnat aiaz vt
eandē iusticiā nec acceptaz i etate pfecta
sine auxilio grē fuare m̄ in ifantib saltē
intelligere q̃at ab illo semine sint aliene.
facile mōstrari valet p vnitatē psonalē as
sumētī: z assumpte nature si pus necitas
illa repellit q̃ ad satisfactiōez ꝓ pctis pri
mozz z ꝓtiozz pentū astrigi videt. Sz qz
illud nullū sequat a ꝓtimus pentib debi
tū dubiū nō erit si a debito ꝓmozz pentū
intelligi potit. Hoc igitur adiuuāte deo
conabor ꝓmū quō eo ꝗsci possit z inuesti
gari: q̃tenus h̄ demōstrato in alīs nō sit
necesse multum laborare.

¶ Qz in semie sumpto ō ꝑgie nō sit pctm̃
nec necessitas funiri pctī. ¶ Ca. VIII.

AD quod mihi videt q̃rēdū in pri
mis cur sepī z speciali pctm̃ (q̃
dāuatū ē hūanuz genī) magis iputenur ade q̃ eue: cū ipsa pus peccauerit z
adam post z p illā. Dic em̄ apls. Sz re
gnauit mors ab adā vsq; ad moysen etiā
in eos q̃ nō peccauerūt in silitudiez p̄uari Ro. v.
catōis ade. Multa q̃z alia legūt q̃ magis
adam q̃ euā criminari vident. Qō iō fieri
existimo. qz illa duōz copla tota itelligit
in noie ꝓncipal partis. sic sepe p ptē totuz
solet significari. aut qm̃ adā cū costa sua
q̃nuis in mulierem edificata dici poterat
adā sic legit. qz de masculū z feminā fec
eos z bēdixit eis. Et vocauit nomē eorū
adā in die q̃ creati sunt Aut idcirco qz si Gen. v.
nō adā sz sola eua peccasset nō necē erat
totū hūanuz genī perire: sz solā euā. Po
terat nanq; de de adā in q̃ semē oīm ho
minū creauerat aliā facere mlierē p quaz
de adā ꝓpositum dei pficeret. Eisdē ratio
nib significabo p nomē ade eos ambos
nisi cum necesse erit eos discernere.

¶ Cur pctm̃ q̃ dāuatur hūanuz genī ma
gis imputat ade q̃ eue cum ille post et p
illam peccauerit. ¶ Capl'm. IX.

Est quidē vnusq̃sq; filī Ade hō
p creationē z adā p ꝓpagationē z
persona p indiuidnitatē q̃ cernit ab alīs
Nō em̄ hz hō eē ab adā sz p adā. Nā sic
adam nō se fec hoiem. ita nō fec in se na
turā ꝓpagandi. sed de q̃ eū creauit hoiez
fecit in eo hanc creaturā: vt de ꝓpaga

rentur homies. Dubiũ autẽ non est vnde vnusquisq; alligẽt debito: de q̃ agit: non em̃ inde qz hõ est: nec qz pso a ẽ. Nã si id circo vnusq̃sq; hui⁹ debiti re⁹ ẽ: qz est hõ aut persona: nccẽ erat adã pusq̃ peccassz ad ꝗ debitũ astrictũ eẽ qz erat hõ z psona quod est absurdissimũ. Restat igit vt p ꝗ tm̃ sit debitor. qz est adam sz nõ simplr qz est adã sz qz ẽ pctõr adã. quippe seq̃rentur qz si nunq̃ peccasset adã: tñ q̃ de illo ꝓpagarent cũ ꝗ debito nascerẽtur q̃ impiũ ẽ Nõ incõgruũ ẽ ꝗ repetere q̃ iã sup̃ dictũ est: cur scz vnusq̃sq; pctõ vl debito adeg̃uanur: id circo qz de illo ꝓpagat cũ eiusdez pctõ ꝓscius nõ fuerit. Cũ em̃ sec ds adaz fecit in eo naturã ꝓpagãdi q̃ subiecit ei⁹ potestati vt ea vteret p sua voluntate q̃diu ipse vellet subdit⁹ eẽ deo: ñ vt illa vteretur bestiali vel irrationali voluptate sz hũana z rõnali volũtate. Sicẽ ei ẽ bestiarũ nihil velle cũ rõe: ita hoim ẽ nihil velle sine rõne: qd sp deberet. qz ptãtez hanc accepit adã z eam sp fruare potuit Dedit etiã illi de⁹ grãz vt sic qm̃ illũ ꝓdidit (nulla ꝓpagandi opante natura aut voluntate creature sil) fecit eũ z rõnalẽ z iustũ: ita simlr cũ rationalẽ hrent aiaz iusti eẽnt q̃s generaret opante natura z volũtate si nõ peccaret. Eadẽ quippe rõne q̃ monstrat rõnalẽ naturã iustam eẽ creatã (qd in pfato feci opusculo) pbat etiã q̃ q̃ ex hũana natura ꝓpagarẽt nõ precedẽte pctõ ex necessitate: iusticiã piter hrent cũ rationalitate. Siquidẽ q̃ creauit pmũ hoiem sine parentũ generatõe. creat enaz oẽs q̃ p creatã fiunt ab illo ꝓpagãdi naturã. Ois igit hõ si pctm̃ nõ precessisset simlr eẽt sic adã z inst⁹ z rõnalis. Qm̃ ꝗo Adã subditus noluit eẽ dei volũtati: ipsa natura ꝓpagãdi q̃ius remaneret: nõ fuit subdita eius volũtati sic eẽt si nõ peccassz z grãm quã de se ꝓpagandi fruare poterat ꝓdidit atq; oẽs q̃ opante natura quã accepat p pagant ei⁹ astricti debito nascũtur. Quã obrem qm̃ hũana natura (q̃ sic erat ĩ adã tota vt nihil de illa extra illũ eẽt) peccando sine omi necessitate deũ exhonorauit. (Unde et p se satisfacere nõ potuit) grãz quã acceptã ꝓpagãdi de se sp potuit fruate pdidit: z pctm̃ secũ comitãte pena pctõ (q̃ntũcũq; per datam ꝓpagandi naturaz ꝓpaget) trahit. Hũc igit psiderandũ est vtq; hec q̃si hereditas pctõ: et pctõ pẽa ad hoiez per ꝗginẽ ds adã ꝓpagatã iuste pertranseat. Certũ q̃dẽ ẽ q̃ adã non accepit naturã ꝓpagãdi nisi per virũ sit z mlierẽ Siquidẽ hũana natura ñ hz z ipossibile cognoscat vt sol⁹ vir aut sola mlier hoiez generare queat. natura tñ volũtate ꝓria operante. Sicẽ nãq; limus terre nõ acceperat natazaut volũtatẽ q̃ opante vir p mus de illo ficret: q̃ius eẽt de q̃ a deo fieri possz. sic nõ ẽ fcã mlier ds costa viri: aut vir ds sola mlierẽte operante natura aut volũtate hoĩs. Sz ds ꝓpa volũtate z ptãte fecit virũ de limo vnũ: z alteꝝ de sola femia: z feminã de solo viro: lz em̃ nihil fiat nisi volũtate dei faciẽte aut pmittente quedaz tñ sola ptãs z volũtas ei⁹ faẽ. q̃dã creata natura. q̃dã volũtas nature. Sz sicẽ creata natura nihil per se facere pt nisi qd a volũtate dei suscepit. ita volũtas nature neq̃t p se quicq̃ opari ñ q̃ natura adiuuat aut cõcedit. Sola dei voluntas fecẽ in pncipio rerz naturas: dãs quibusdã cõpetẽtes singul voluntates: vt nature z volũtates fm ordinẽ sibi traditũ suũ op⁹ in rerz cursu psolueret. et adhuc mlta facẽ de eisdẽ naturis z voluntatibz opat: q̃d ille fm suũ vsum z ꝓpositũ neq̃q; faceret Soli⁹ quippe voluntat dei est op⁹: tum mare siccũ iter intra se pplo pbet. tũ mortui resurgunt. tum aq̃ subito i vinũ ꝓuertitur. tũ spũsctõ corda hoim ea q̃ nec p se nec p aliã creaturã sciunt docẽtur. tuz noxie voluntates a suo ipetu sola gr̃a regente ad ꝗ q̃d pdest ꝓuertunt: cũ alio mlta fiunt q̃ nec creatura nec eius voluntas pervsitatum cursuz suum operatur. Natura leuia cursum grauia deorsum trahit. tertam aliqñ pus voluntate colente z seminante: aliqñ nullo voluntat ope pcedẽte herbas z arbores ĩnũcras pducere z eas fructificare fac: z alia mlta q̃ facilius vsũ

¶ Et peccato originali

ꝗ doctrina cogſcim⁹. Volũtati imputãt illa q̃ ſũt homis iter facere. edificare. ſcribere. loqui ⁊ ſilia q̃ nõniſi voluntas fac. Cũ igit oia q̃ fiũt ſi diligẽter ꝓſiderent fiant aut ſola voluntate dei aut natura ſm vim a deo illi inditã: aut volũtate create et ea q̃ nec creatura nec creata nec voluntas creature: ſed ſolus de⁹ fac: ſp mirãda ſint appet. qꝛ tres ſunt curſus reꝝ. ſ. mirabilis. natural'. voluntarius. ⁊ mirabilis q̃ dẽ alijs aut eoꝝ legi nullaten⁹ ſubdit⁹ eſt ſed libere dñat: neꝝ ill' facit iuriã qñ eis obuiare videt. qꝛ nihil hũt niſi q̃ ab illo acceperũt nec ille dedit eis aliud niſi ſb ſe Qm̃ g̃ ꝓpagatio viri de ſola ꝟgine ita nõ eſt natural' aut volũtaria ſz mirabil'. ſic illa q̃ mulierẽ ꝓtulit de ſolo viro: ⁊ ſic creatio viri de limo. pal ã ẽ qꝛ neq̃q̃ ſubiacz legib⁹ ⁊ merit⁹ illi⁹ ꝓpagatõis. qm̃ ⁊ voluntas ⁊ natꝛa q̃uis diſcrete operãt (aliud eim̃ ibi fac volũtas: aliud natꝛa) ꝑiter tũ verus ẽ hõ ⁊ Adã de nõ homie: ⁊ ieſus ꝛ ſola muliere. ⁊ eua de ſolo viro. ſic eſt ver⁹ hõ. q̃libet vir aut mlier de viro ⁊ muliere Dis ãt hõ aut adã eſt. aut de adã ẽ. ſz eua de ſolo Adã eſt. ⁊ oes alij de Adã et Eua Qm̃ nãq̃ maria de q̃ ſola ẽ ieſus de Adã et eua eſt nõ ꝓt ipe ꝛ eiſdẽ nõ eẽ. Sic nãq̃ expediebat vt q̃ redẽptur⁹ erat gen⁹ humanuz: eſſet ⁊ naſceret de pre ⁊ mre oim.

¶ Cur ꝗuentur pctõ Ade qui ei⁹ conſcij nõ fuerunt. ¶ Cap̃lm. X.

Qlomõ aũt filij⁹ ꝟgis nõ ſubiacet pctõ aut debito Ade. ſcz ſic q̃z difficile nõ ẽ intelligere. Si q̃dẽ Adã fact⁹ eſt ⁊ iuſt⁹ ⁊ liber a pctõ: ⁊ debito ſepefato et a pena pctõ. ⁊ btũs ⁊ potẽs fuare ſp ac ecptã iuſticiã: ⁊ p iuſticiã cauſ quã dixi libertatẽ ⁊ b ñmdinẽ. Qm̃ g̃ cũ hec bõa ſine omi difficultate poſſz fuare ſibi: nõ ſeruauit ea ſibiipe abſtulit: et horuz ſe ꝛrijs ſubiecit. fact⁹ ẽ itaq̃ fu⁹ pctõ ſine iuſticie debiti: qꝛ reddere neq̃t ⁊ miſerie: de q̃ eſt in potẽtia: bona pdita repandi Sic igit aliter neq̃uit ſibi auferre bona q̃ hẽbat et attrahere mala q̃ ñ hẽbat quã nõ fuãdo ſibi bõa cũ potuit. ita nulli alij valuit eadem bõa auferre atz mala inferre: niſi nõ fuãdo bõa cui fuare ꝓuuit. Seruare ãt nulli potuit ea bõa niſi ill' q̃z generatõis ptãtem volũtati ſubditã accepit. Nulli g̃ perſone q̃uis de eo ꝓpagate trãſmittere mala p̃dicta potuit: in cui⁹ generatõe nec natura illi data ẽ ꝓpagãdi: nec voluntas eius quicq̃ opata ẽ aut opari valuit.

¶ Q, ꝓpagatio de ꝟgie ñ ſubiaceat legi ⁊ merit⁹ natural' ꝓpagatõis. ⁊ q̃ tres ſint curſus reꝝ. ¶ Cap̃. XI.

Qare a de mala p̃dicta nlla: Jtẽ ſi diligẽter puro rõnis intuitu ſapiẽtẽ di ſpeculamur iuſticiã. nimis abſurdũ intelligit: vt p illud ſemẽ qꝛ ñ creata natura nõ volũtas creature. non illi data ptãs ꝓducit aut ſaminãt: ſz ſoli⁹ dei volũtas ꝓpria ad ꝓcreãdũ hoiem nouo ꝟtute mundũ a pctõ de virgine ſegregat alieni pctõ ſcu debiti ſine pene ad eũdẽ hoiez neceſſitas ꝓtrãſeat: vlla etiã ſi nõ aſſumat ĩ perſona dei ſz vt pur⁹ hõ fiat. Hã eadem (ipſa q̃ nõ debuit) rõne de⁹ Adã facere niſi inſtũ nec aliq̃ debito ſine incõmodo g̃uatũ apte mens rõnal' coĝſcit eũ quẽ ſil' propria volũtate ⁊ ꝟtute ꝓcreauit alicui malo ſubditũ fieri nõ debere: qm̃ nimis incõueniẽs ẽ oipotenti ⁊ ſapiẽti dei bonitati talem facere rõnalẽ naturaz ſola propria volũtate de maria in q̃ ẽ nullũ pctm̃ Qꝛ q̃ nõ intelligit nõ coĝſcit q̃d deo nõ ꝓueniat. Quapropt etiã ſi purũ hoiez ſic faceret de⁹ vt dictũ ẽ ncẽ eẽt eũ nõ minori preditũ iuſticia ⁊ btitudie q̃z fuit Adã cũ

¶ Q, mala a de nlla re/ (primũ fact⁹ fuit. ctitudie ad illũ hoiem tranſeãt. XII.

Am ſi alic⁹ mẽs ñ capit qꝛ de ſeie hois dixi. ſ. ñ eẽ ĩ illo pctm̃ aĩ aiaz rõnalẽ ſz ĩ mũdũ pctõ dici ⁊ ñq̃tate ꝓpt futurã ĩmundiciã eũ iã erit bõ: atz putat illũ ĩmũdũ eẽ in ipſa ꝓceptõe ꝓpria qꝛ ſiẽ ipe mihi oppoſuit legit. Quis ꝓt facere mꝛz ꝛ ĩmũdo ꝓcep. ſe. et Jn iuiq̃tati b⁹ ꝓcept⁹ ſũ: ⁊ ĩ pctis ꝓce. me mr̃ mea. nõ. hoe laboro qꝛ ñ indigeo vt qꝛ. nõ ꝓt capecapiat. Sz peto vt qꝛ breuit dicã attendat. Jlli vtiq̃z q̃ dixerũt aut noluerũt ea ĩ

Job. xiiij
Pſ. l.

telligi ꝺ omi homis semie: aut tm̃ de illo quod cū ꝯsensu semia ꝯ voluptatis q̃d ñ eēt nisi brutoꝝ aialiū si hō ū peccasset. At si de oi ꝶ senserit. g̃ semē de sola ꝟgie sūptū immundū tanti viri asseruerit: qꝺ impiū ē credere. Nō itaq; ꝶ de illo sēpserit. Sz si de aliq̃ hois sēie ꝶ iuxta hūc sensum ꝓtuleriūt. nōnisi de illo q̃d cū ꝑdicta voluptate ꝯcipiḱ intelligi voluerīt. Hoc āt nlla ten̄ refragatur nr̄e rōni q̃ semē de ꝟgine sumptū asserit eē mundū q̃uis de massa peccatrice. Nā quēadmodū necēitas ñ ē nisi in aliq̃ ꝓte hois q̃uis hō dicat̃ cec̄ nisi i oculo vbi dz esse visus. nō em̃ est in mānu vel i pede: nec surditas nisi i aure cuz hō dicit̃ surd̄: ita lz massa generis hūani peccatrix noiet̃. nō tm̃ i vlla ꝓte ē eī pctm̃ nisi vt dixi i voluptate q̃ i ulla hois ꝯceptōe semē hr̄e cognscit. Quāobrē nulla rōne ꝟa aut vera simili ꝑdicēte si ꝯsiderent̃ q̃. s. dicta sunt iā libere possum̄ ꝯcludere: qꝝ nulla rō nlla veritas: null̄ itellect̄ ꝓmittit ad hoiez de ꝟgie ꝯceptū de petō masse peccatricis q̃uis de illa sit assumpt̄ aliud ponuisse aut debuisse accedere etiā si ñ est.

Qz ꝛ si nō eēt ꝺs sz pur̄ hō (set dē. nec eē tm̃ eē illū talē eē q̃lis ꝓus hō fact̄ est ꝓpositē rōni ñ refragetur q̃ sēptū ē hoiez de i mundo scic: ꝛ i iniqtatib̄ ꝯceptū etiā si de aliq̃b̄ ꝓprie dictum sit.

Ca. XIII.

Quod si obijciunt mihi iobes baptista ꝛ alij q̃ de sterilib̄ ꝛ in q̃b̄ ꝓte senectute natura generādi iā erit emorma ꝓpagati fuit: ꝛ q̃si ꝓ sil'ez rōnē putant̃ debuisse nasci sine pctō ꝛ pena pcti: qꝝ ꝓ miraclz ꝯcepti sunt valde vtiq; intelligēda ē ab ist̄ alica rō illa q̃ ꝟgialez ꝯcep nouē liberā ab oi pcti mōstrat necessitate. Aliud ē em̃ mādatū ꝛ inopinabile atz nature incognitū facere. et aliō natz aut etate aut aliq̃ vicio debili tatā sanare ꝛ ad suū op̄ reuocare. Nā si Adā nō peccasset sic ipse nlla senectute nlla cā infirmat̄ deficerer sic natura ꝓpagandi erecta in illo: ꝛ ad vtendū vt iā dictū eī ptāti subdita nullo cāu a suo cursu impediret. Non g̃ in Iobe ꝛ sil'ib̄ ē aliud nouū nature ade sic est i filio virgis datū ꝯ qꝺ suis causis infirmatū erat ꝯgnoscit̃ eē reparatū. Quare qm̃ illi ꝓ ꝓpagationē natalē datā ade sūt generati u cōq; pūt aut dnt ei de q̃ agim̄ in ꝯceptōis assimilari miraculo aut ab originalis vinculo pcti absoꝝ

Quō massa peccatrix (luti pūt oñdi. fuit tota peccatrix. XIIII.

Hnō sit tota peccatrix. Qsitā dicet aliq̃s si pur̄ hō q̃ ꝺs nō eēt potuit fieri de adā sine omi pcti ꝯtagiōe sic dicit̃ cur nccē fuit deum incarnari cū aut ꝓnū talē q̃ eēt sine oi peccato possz pctōres dē rdimere: aut tot q̃t necessarij erāt ad pficiendā supnā ciuitatē hoies sil'i miracl'o facere. Ad hec breuiter rñdebo. Jō deus fact̄ ē hō qꝝ nō sufficeret ad redimēdos alios sic i ꝑfato opusculo mōstraui z ē hō nō ꝺs. Idcirco etiā nō fecit tot hoies tales q̃t necēarij erāt ne si null̄ ꝺ ꝓpagatōe natali saluaret̃ frustra natz illā i adā cōdidisse. ꝛ q̃si qꝺ ñ bñ fecisset corrēxisse videret̃ q̃ summe sapie ñ ꝯueit ꝺ aliq̃ natura facere: nō lōge supra inuestigare ꝓposui quō semē sūptū de virgine q̃ mōstratū erat nullū eē pctm̃ libez a necēitatib̄ ꝑdict̄ in q̃b̄ oēs alios hoies concepi posuerā possz intelligi. Et de illa quidē necēitate q̃ rcupare iusticiā quā deseruit hūana natura ꝓ se neq̃t: et de illa q̃ corp̄ q̃d corrūpit̃ aggnat aiam. ꝛ maxīe i infantib̄ illū liberari posse. qꝝ hō ille dē essz ꝯfidebā. si ꝓus ab illo necēitas pcti et debiti ade ꝛ ꝓtioꝝ ꝓentū rōnabil'r aliena renḱ. Incepi itaq; q̃rere quō valeret ꝶ intelligi de necēitate pcti ꝛ debiti Ade et de aliq̃s vt postea facilī q̃d q̃rebā inueniret̃ et abundāte grā illī ꝺ cuī ꝯceptōis agit̃ mūdicia factū ē vt ñ mō ab oi pctō et debito ꝛ necessitatib̄ ꝑ fact̄ libez ꝯseret̃. sz insup hoiez ita ꝯceptū eē ꝺbere ꝑditū nō muneri iusticia vel bīmdie: qm̃ i q̃ fact̄ est adā intelligibili rōne etiā si nō dē sed pur̄ hō eē ꝑbaretur. Siq̃dē ꝓter irrōnabile videbat̃: ꝛ pctm̃ ꝛ penā pcti ab ill' parentib̄ ad illuz ꝓ talē ꝓpagationē descendere ꝛ deū spōte rōnabilē naturā iniustā aut nulla eius promerente in iudiciū mi-

¶ et peccato originali.

serum facere.

¶ Cur iohānes ⁊ alij qui similr ꝓcepti sē p miracl'm nō sint p se liberi. XV.

Quānuis ꝗ de mūdissima ꝑgie filio dei verissime ꝓcept⁹ sit: nō tm hic ex incēcitate factū est q̄si ō peccatrice parētū iusta proles rōnabilr p hmōi pagationē neqret. Sz qz ōcebat vt illius hois ꝓceptio de mre purissima fieret. Ne pe decēs erat vt ea puritate q̄ maior sub deo neqt itelligi ꝑgo illa niteret cui ōs pī vnicū filiū suū quē ō corde suo eqlē sibi genitū tāq̄ scip̄z diligebat ita dare dispo nebat vt naturalr eēt vn⁹ idēq̄ cōis dei patris ⁊ ꝑginis fili⁹: ⁊ quā ipse fili⁹ substantialr faceret sibi mrez eligebat. ⁊ ō q̄ spūs scūs volebat ⁊ opatur⁹ erat vt ꝓcipetur ⁊ nasceret ille de q̄ pcedebat. Qualr āt virgo eadē p fidē ante ip̄az ꝓceptionē mundata sit: dixi vbi aliā rōnē de hipso vnde agitur hic reddidi q̄ duo rōes intellectui meo videtur ad q̄stionē vnaq̄q̄ p se sufficere. sz ambe siml'aio vim rōnis ⁊ decorē actiones q̄rentū copiose satisfacere.

¶ Cur deus incarnatus sit cum de Adā posset facere homiēs non deos sine pctō tot quot sufficerent. ¶ Capl'm. XVI.

Eq̄uis ad idem tendant: in h tm differūt q̄ ipa q̄dē quā hic ptuli mōstrat deū etiā de peccatrici virginis substātia: qm̄ nusq̄ est i hois naturā preter voluntatē pctm̄ plē debere iustam imo nōnisi iustā nlla rōe repugnte tali p pagatōe pducere. Illa ꝓ pbat q̄ etiā si in tota ꝑgis eēntia pctm̄ eēt. tm ad hmōi conceptiōis mundiciā p fidē mūda fieri possit. Atq̄z in ista ois mortis necēcitas ⁊ cuiuslibz corruptōis siue laboris ab illo hoie aperte excludit nlla āt q̄stio oriri de hipo videt: sz sufficiēti rōe si diligēter pspecta fuerit soluitur. Quapropt ex vtraq̄z palā est: qz nihil nisi pia voluntate dñs noster et redemptor sustinuit in omnibus que passus est.

¶ Q, de virgine iusta deus conceptus sit: non ex necēsitate q̄si de peccatrice nō posset sed quia sic decebat.

¶ Capitulum. XVII.

Q Tu mihi videt de pctō q̄dē originali sic ꝓposui sufficiēter ostēsum est quō ad hoiem de ꝑgine cōceptum nlla rōne descendere a pentibꝫ potuit: sz potu⁹ iustus ⁊ btūs fieri rōe exigente debuit. Quāobrem qm̄ de iusto p̄ze fm diuinā ⁊ de iusta mre fm hūanā naturaz iusto ab ipo origie: vt ita dictū sit nat⁹ est nō incōgrue p origiali iniusta q̄ōes filij ade hūt a sua origine iusticiā originalem hre dicendus est.

¶ Quomō ista rō et altera alibi data cōcordent et different. ¶ XVIII.

A Tde psonali iniusticia supfluum est disputare qō ad illū nō attigerit qm̄ hūana naturā mūnq̄ in illo sine diuīa fuit: nec illi⁹ aīa vnq̄ aggūata ꝗ volūtatē aut vllo mō impedita ē corpe corruptibili: q̄ aīa qm̄ ipsa imo totus ille hō ⁊ verbū dei ōs vna psona sp existit nū q̄ sine pfecta iusticia ⁊ sapia et ptāte fuit quā sp a seipo ille fm personā sic ōs hūit licz in natur hūana a diuīa qō hūit accepit. Altiorē aūt aliā rōnē quō ōs assūpsit hoiez de massa peccatrice sine pctō velut azimū de fermēto ꝓter istā quā hic et illā quā alibi posui eē nō nego: quam si mihi ostēsa fuerit libēt accipio ⁊ meas siqdē ñ arbitror ꝗ ꝑitatē poterint oūdi ñ teneo.

¶ Q, nat⁹ de virgie p originali pctō habuerit originalē iusticiā. ¶ Cap. XIX

Quro pctm̄ originale nec mai⁹ ꝓtesse q̄ dixi nec min⁹: qz cū ifās iā rōnalis ē hūana natā nō hz in illo iusticiā quā accepit in adā: ⁊ quā sp deberet hre: nec eā excusat impotētia: qz ñ hz sicut. s. iam dictū est Illud tm nō p omia tam gue sic sup posui existimo. Nā q̄niā ad hoiem de virgine ꝓceptū oūdere volebam illō nō pertinere tale istud ostitui cui aliud non possit addi: nec sicut dixi p ꝓter hoc quod inuestigabā videre pond⁹ eius minorare. De quo q̄d mihi videat breuiter nūc aperiam. Peccatū appetita in infantes descendere: vt sic puniri p eo debeāt: ac si ipsi singuli illō fecissent psonaliter sic adā nō puto: q̄uis ꝓpter illud factum sit: vt eoz nullus possit nasci sine

Ro. v.

pctō quod sequit dānatio. Cuz eim dicit
apls qz mors reguit ab adā vsqz ad moy
sen etiā i eos q̄ nō peccauerūt i silitudinez
puaricatōis ade apte videt sigficare q̄ ñ
ill' psonal'r iputet ipa ade puaricatio aut
aliud tā magnū q̄uis oēs filios ade exce
pto ygis filio pctōres z filios ire i scriptr
suis pnūciet. Flā cū ait etiā i eos q̄ ñ pec
cauerūt i silitudinē puaricatōis ade pt sic
intelligi ac si dicat etiā i eos q̄ nō tm̄ pec
cauerūt q̄ntū adā peccauit puaricādo. Et
cū ait. lex aūt subitrauit vt abūdaret deli
ctū aut intelligem⁹ pctm̄ aū legez i ill' q̄ ñ
peccauerūt i silitudinez puaricatōis ade mi
nus q̄ ade pctm̄. aut si nō min⁹ erat abū-
dauit i eis pctm̄ p⁹ legē vltra pctm̄ ade q̄
intelligere neq̄o cū illō psidero de e⁹ pō-
dere z satisfactōe i cur de⁹ hō q̄ mihi vi
suz ē sic iā legisti exposui. Uez ē tū q̄ nl'-
lus ad ß ad qd hō fact⁹ ē z ppagatio illi
data ē restituit nec a mal'iniq̄ icidit hūa-
na natura eruit ū p satisfactionē illi⁹ pcti
p qd i eadē mala ipa se pcipitauit Dic ali-
q̄s si ñ hūt singl'i pctm̄ ade quō asserr nul-
lū saluari sine satisfactōe pcti ade. Flā q̄
liter inst⁹ōs exigit ab ill' satisfactōez pcti
qd ū hūt. Ad q̄d dico. De⁹ ū exigit ab vl
lo pctōre pl⁹ q̄ dz. Sz qm̄ pt reddere q̄n-
tū dz sol⁹ xps reddidit p oib q̄ saluāt pl⁹
q̄ debet sic iā in pfato opusculo dixi. Ad
huc alio q̄z mō videdū ē q̄ rōne pctm̄ mi
ñ⁹ sit i ifātib q̄ i adā cū ab illo i oēs ōscē
dat. Per vnū cni hoiez q̄ ē p Adā pctm̄ i
trauit in hūc mūduz z p pctm̄ mors. Cur
aūt min⁹ sit ñ p g̃scit si cur z quō insit ñ i-

De q̄ntitate origial' pcti. XX. (telligat.

Q Uod q̄uis supdictū sit q̄ntū op⁹
erat ad ß qd q̄rebat tū nō erit sup
fluū si ß breuit repetit Eādē nega
ri nequt infātes i adā fuisse tamē peccauit
sz i illo causal'r siue natural'r velut i scie fue
rūt i scipis psonal'r sūt. qz i illo fuerūt ipm
semē i se singl'i st diuerse psōc. In illo nō
alij: ab illo i se alij q̄ ille In illo fuerūt ille
in se sunt ipe fuerūt igit i illo sz ñ ipi qm̄ ū
dū erāt ipi. forsitā dic aliq̄s istō cē qd alij
hoies i Adā fuisse dicunt q̄ si nihil z ina-
ne quoddā est nec ē nominādū eē. Dicat
ergo illud eē fuisse nihil aut falsū siue va
nū q̄ fuit xps: fm semē in abrā in dauid
et in alijs pribz: z q̄ oia q̄ sunt ex scie fue
runt in seniblz: z nihil fecisse deū cū oia q̄
pereant ex semie ipe fē pus in seniblz ip
sis: z dicat nihil vl' vanū aliud eē ß qd si
ꝓ nō eēt hec q̄ videm⁹ eē nō eēt. Si eim
verū nō ē ea q̄ natura pereat ex seniblz in
illis pri⁹ aliud fuisse nllo mō ex ipis eēnt
Qd si ß dicere stultissimū est nō ē falsum
vl' vanū sz rez z solidū eē fuit q̄ fuerūt oēs
alij homies in adam. Hec fecit de⁹ inane
aliud cū eos i illo fē eē. Sz sic dictū ē in
illo fuerūt nō alij ab illo. z iō lōge alit q̄ st
in seipis. Uez q̄uis pstet eos i illo oēs
fuisse sol⁹. tū filij ygis valde diuerso mō
ab alijs i illo fuit. Oēs q̄ppe alij sic fuerūt
in illo vt p naka z ppagādi q̄ ptāti z volū
tati eius subdita erat de illo eēnt. sol⁹ ꝓ
iste ū sic i eo fuit vt p naka z aut volūtatē
ei⁹ de illo fieret. De alijs accepat adā q̄ñ
peccauit vt eēt hic de q̄ illi futuri erāt et
vt de illo eēt. de isto ꝓ vt eēt hic vñ futu
rus erat: nō aut vt de illo eēt qz ñ erat po
testate vt de ipo ppagaret. Sz nec in po
testate ei⁹ erat vt de alia cēutia aut de ni-
hilo fierer Quare ñ erat i eo vt ß aliq̄ mō
esset quoquō. Erat tū in eo naka de q̄ p-
pagād⁹ erat: nec ei⁹ sz ōi ptāte. Flā z si vl
qz ad virginē unez in pentib z voluntas
semiauit z natura geruiauit vt ipsa ꝓgo
partim naturali ptim volūtario cursu ad
suū eē ab Adā pduceret sic oēs alij. i illa
tū nec voluntas creature plem semiauit
nec naka geruiauit: sz spūsciūs z ꝓtus al
tissimi de ygine mlierc viz mirabil'r pro-
creauit. De alijs g erat in adaz. i. in ei⁹ po
testate vt ō illo eēnt. de isto ꝓ nō erat in
illo vt aliq̄ mō eēt sic ñ erat i limo: vnde
vir pnus factus est vt de illo essz mirabi
liter: neq̄ in viro vt eua. de illo quemad
moduz facta est: esset. Sed nec in aliquo
eorum in quibz fuit ab adam vsqz ad ma
riam erat vt essz. fuit tū in illis qz erat in
eis. Unde ipse assumēd⁹ erat quēadmo-
dū erat in limo vñ pm⁹ hō fact⁹ est et in
eo vnde eua facta est nō in volūtate crea
ture aut ptāte: sz sola diuīa ꝓtate sed iste

Ibidem

¶ et peccato originali.

tanto mirabili⁹ z maiori gra q̃to illi puri hoies hic hõ ös fact⁹ ē. Valde itaq; diuerso mõ iste erat ī adam qñ peccauit q̃ erāt illi q̃ volūtario z naturali cursu procreanť. Illos ē q̃dāmõ fēc adā q̃s p acceptā ptātez hũana volūtas seminando z natura germinando pcreat. Istum ꝓo nõnisi de⁹ fēc q̃uis de adā qz ñ p adā sz p se velut de suo genere: ade ꝓo. Quid ē puenīē tius ad oñdēdū magnitudinē bõitatis dei et ad plenitudinē gre a de ꝓcedebat quaz sic tradiderat ppagādi naturā: vt q̃z esse in illi⁹ ptāte sic erat vt q̃ ille naťalī erat ħ illi p illū eēnt: ita q̃z in ci⁹ eēt arbitrū libertate: vt q̃lis erat ipe ī iusticia z felicitate tales eos ppagaret. ħ igitur illi datū est. Qñ itaq; in tante gre celsitudīe positus q̃ bona sibi z illī fuāda accepat sponte deseruit. idcirco filij pdidērt q̃ pr illis (cū fuando dare posiz nõ fuādo) abstulit Hec mihi sufficere vid: rõ cur ad ifantes pctm̄ z mala descēdāt ade si diligēter remota nra volūtate q̃ sepe z mltū impedit mētē ab intellectu rectitudīs ipa pura iusticia ꝓsideret. Qualī aūt pctm̄ idē mihi videat ad eos descēdere paucis expediaz Est pctm̄ a natura vt dixi: z ē pctm̄ a psona. Itaq; q̃d ē a psōa pt dici psonale. q̃d aūt a natura naturale qd ös originale · et sic psonale transit ad naturā: ita naturale ad psonaz ħ mõ q̃ adam comedebat ħ natura exigebat. qz vt hec exigeret sic creata erat. Qd ꝓo de ligno vetito comedit nõ hec voluntas naturalī sz psonalī ade p pria fēc: q̃d tñ egit psona ñ fēc sine naťa. Persona em̄ erat q̃d dicebatur adam natura q̃d hõ. fecit igr psona peccatricē naturaz: qz vbi adam peccauit: hõ peccauit Siq̃dē nõ qz hõ erat. vt vetitū p sumeret impulsus ē sz ppa volūtate (quaz ñ exegit natura sz psona ꝓcepit) attract⁹ est. Silr fit in ifantib⁹ ecōuerso. Hēpe q̃ in illī nõ est iusticia quam deberet hre nõ hec fēc illoz volūtas personalī sīc ī adā: sz egestas naturalī quā ipa natura accepit ab adam In adā nanq; extra quē de illa nihil erat est nudata iusticia quā hēbat: z ea sp nisi adiuta careret hac rõne: qz natura subsistit in psonis z psone nõ sunt sine natura fecit natura psonas infantū peccatrices Sic spoliauit psona naturaz bono iusticie in adā et natura egēs fcā: oēs psonas q̃s ipsa de se pcreat eadē egestate peccatrices z iūstas fac̄ Hoc mõ transit pctū ade psonale in oēs q̃ de illo naturalī ppagaнť: z ē ī illī origiale siue naturale. Ex patz magnā eē distantiā int pctm̄ ade et pctm̄ eoz qz ille peccauit ppria voluntate illi naturali peccāt necītate quā ppria z p sonalī meruit illi⁹ volūtas. Sz cū nēo dubitat (qz par pena nõ seq̃tur ī paria pctā in ħ tñ silīs ē z personalī et origialis pctī dānatio) qz null⁹ admittiť ad regnuz dei ad q̃d fact⁹ ē hõ nisi p morte xpi. sine q̃ ñ reddiť q̃d p ade pctõ ōbetur q̃uis ñ oēs pariter in iferno torq̃ri mereātur. Nazp⁹ dic̄ iudicij null⁹ erit angelus aut hõ nisi aut in regno dei aut in iferno. Ita igitur et peccatum infantium minus est q̃ peccatū ade. z null⁹ tñ sine illa vniuersali satisfactiõe saluať: p quā magnū et paruz dimittitur pctm̄. Cur āt nõ sit sine illa morte: z quõ p illaz sit sal⁹ hoīm in pfato libro sic ös mihi dedit q̃ sui z dixi:

¶ Cur z quõ descēdat ī infantes. XXI.

Parentū ꝓo primoz pctā origiale pctm̄ nõ estimo ptinere. Quippe si adā neq̃ssz ad eos q̃s generatur⁹ erat iusticiā suā pducere: neq̃ q̃ possz eis suā iusticiā transmittere. Quare qm̄ null⁹ p adā filijs suis querit iusticiā suā Quare nullā video rõez cur prior parētū pctā filioz debebāt aīa ab iputari. Denq; nulli dubiū ē q̃ ifantes nllaz habāt rectitudinē volūtatis ppr ipaz rectitudiez. In ħ ē sūt oēs piter iusti. qz nllaz hñt quā oīs hõ hre dz iusticiaz. Hec nuditas iusticie descēdit ad oñis ab adā in q̃ hũana naťa se spoliauit eadē iusticia. Nā z si in adaz illi remāsit aliq̃ iusticia vt ī reb⁹ aliq̃b⁹ rectam fuaret volūtatē. sic tñ pnata est illo bono q̃ sibi iusticiā custodire poterat im posteros vt in nllo eoz ipsa cū aliq̃ iusticia se propagare queat. Plus itaq; in in

fantib⁹ auferre sibi nō valuit q̃ oēm iusti
ciā ꝛ bēitudinē q̃ ullī danr aliq̃ carēti de
bita iusticia. Qz ãt prior pentū iusticia
possit hãc augere iusticie nuditatē q̃ non
valz in ifantes ab ade pctã maior descen
dere nō videt possibile. Nã vbi nlla ē iu
sticia nlla pt auferre iusticia. Vñ ãt nlla
pōt absentari iusticia: ibi addi nulla valz
iniusticicia. Nulla ꝗ infãtib⁹ suis addere
queūt iiusti pentes iniusticiã sup pdictã
nuditatez iusticie. At vbi nulla iusticia:
nil phibz aliquã inueire iusticiã. Vere si
mili⁹ igit ꝛ possibilius videt si pentes ĩ
iusti aliquã suis infãtib⁹ adderēt iniusti
ciã qd iusti suis aliquã dare possent iusti
ciã. Qd si fit: hūt infãtes iustoꝝ aliquã iu
sticiã: Si ꝓ ho ꝗ ē leui⁹ dãuant q̃z infãtes
iniustoꝝ si moriunt sine baptismo: aut si
saluēt cũ aliq̃ suo pcedēti merito eligunt.
Ro. ix Qd paul⁹ apl's negat vbi p iacob et esau
pbat nullũ nisi oīm merita pcedente grã
saluari. Qm̃ itaq̃z nullã dãt iusti pentes
aũ baptismũ infantib⁹ suis iusticiã nullã
vtq̃z addũt iniusti suis iniusticiã. Qd
si ōz nō addũt iiusti pentes suis ifantib⁹
aliquã iniusticiaz qb⁹ auferre neq̃unt vllã
iusticiã sz origiale quaz hūt ab adam fa
cũt ĩ eis gruiorē. q̃ ꝛ iusti ĩ suis reddũt eũ
leuiorē. Quare si min⁹ sint iiusti ifantes
iustoꝝ q̃z iniustoꝝ min⁹ dũt reprobari q̃z
illi. Qd dicat: q audet ꝛ oñdere pt. Ego
vero nō audeo cũ mixtim videaz ꝛ iustoꝝ
infantes ad baptismi grãz elegi et ab illa
reprobari. Sz ꝛ ꝗ si qs diē nō valz oñde
re. Quippe sic ꝗ mō nō ē iusto iustior: ni
si q voluntate magl aut appetit aut vitat
qd dz. ita nō ē iniusto iniustior nisi q pl⁹
amat aut ptēnit qd ñ dz. Si igit ifantes
neq̃unt oñdi inor vt aiam hūt. alius alio
maius vl min⁹ velle qd dz aut qd nō dz.
ticuo pt pbare q ĩ ifantib⁹ ali⁹ alio nasca
tur iustior vl iiustior. Parit ꝗ nc iusti ma
iusticia ĩddere videtur ĩ suis ifantib⁹ ori
gialē iiusticiã leniorē. nec iiusti ĩ suis sua
iniusticia gruiorē. Quapropt si pntes iiu
sti nec nūero nec magnitudie q̃ant origi
nale pctũ suis ifãtib⁹ suo pctō augere vi
detur iniusti pctã pentũ p⁹ adam in ifantũ
origiali pctō nō deputari. Nec nego ppt
merita bōa parētũ filijs mlta ꝛ mag bũfi
cia corpis ꝛ aīe impēdi ppt pctã pentũ fi
lios ꝛ nepotes vsq̃z ad tertiã ꝛ q̃rtaz genē
rationē: ꝛ forsitan vltra diuersis tribula
tionib⁹ in hac vita flagellari et ea pdere
bōa etiaz ĩ aīa q forsitan p illos ꝓseq̃rent
si iusti eēnt q̃z exēpla nimis longũ ē inse
rere. Sz dico pctũ originale ĩ oīb⁹ infan
tib⁹ ꝓcepn̄ naturalr eq̃le eē sic pctũ ade
qd est cã cur nascunt in illo ad oñes pti
Qz peccata pentũ post (net equalr.
adam nō cōputēt in origiale pctō filioꝝ.

Si aũt peccata pa- Cap. XXII.
rentũ aliqñ nocent aiab⁹ filioꝝ ꝗ
nō pot⁹ fieri existimo: nō q ea il
lis de⁹ īputet: aut qd eos ĩ aliq̃ delicta p
pter parētes iducat Sz sic sepe merit⁹ pa
rentũ filios iustoꝝ a pctis eruit. ita filios
iniustoꝝ eoꝝ merit⁹ ĩ suis aliqñ derelinq̃t
Qm̃ em̃ nēo liber est a pctō nisi deo libe
rante cũ nō liberat ōz iducere: ꝛ cũ ñ mol
lit īdurare. Nãq̃z satl videt suscep nihil q
aiam peccatricē cui nihil pter penaz dz p
pter pentũ peccata in suis dimittat pctis
vt p ipis puniat q̃z q eaz aliēis oneret vt
p illt torq̃at. Ita igit sine repugnia ꝛ ori
ginale pctũ ē idē ĩ oīb⁹: ꝛ fili⁹ ñ portabit
iniqtatē pris. ꝛ vnusq̃sq̃z on⁹ suũ portabit
et recipiet put gessit in corpe sive bonũ si
ue malũ: ꝛ reddet de⁹ pctã putũ filijs etiã
in tertiam et quartam generationē etiaz
si ꝗ sit ĩ aīa. ꝛ q̃cquid aliud legit q aiab⁹
filioꝝ īputari pctã pentũ significare vidz
Quippe nō inorit aīa filij pctō pris sz suo
nec portat qs iniqtatē pris cũ ĩ sua relin
quit sz suã. nec on⁹ alienũ sz suũ. nec reci
pit prout pt. Sz vt ipse gessit in corpe. sz
qm̃ ppt peccata pntũ a suis mal nō ē libe
rat⁹ ea q̃ portat eisdē pctis parētũ īputāt.

Qnō noceant aiab⁹ eoꝝ. XXIII.

Al si obijcit qz oēs qui ñ saluant
p fidē q est ĩ xpo portāt iiquitatē
et on⁹ ade vt p ꝗ velit probare in
fantes: aut alioꝝ q̃z pentũ iniquitatē sil'r
debere portare aut illius non debere con

¶ et peccato originali.

sideret diligēter qz nō portāt pctm̄ ade sz suū. nā aliud fuit pctm̄ ade: aliō infantū qz differt vt dictū ē. Illud em̄ fuit cā: istō est effect⁹. Adā carent debita iustitia. nō quā ali⁹ sz quā ipe ō sernit. Infātes carēt ea nō quā ipsi sz ali⁹ ōrelīq̄t. Nō est ḡ idē pctm̄ ade z infantū. z cū dic̄ apl'o q̄d sup posui qz mors regnāt ab adā vsq̄z ad moysen: etiā in eo q̄ nō peccauerūt ī sil'itudiē p̄uaricatiōis ade. sic̄ significat infantuz minus eē q̄z ade pctm̄. ita apte monstrat aliud eē. Quapropt cū dānat ifās p pctō originali: dānat nō p pctō ade sed p suo. Nā si ipe ñ bīet suū pctm̄ nō dānarentur. Ita ḡ nō portat iniq̄tatē ade sz suā q̄ nis nō dicat portare: qz iniq̄tas illi⁹ pctī istī⁹ cā fuit. Hec āt cā q̄ fuit in adā vt infātes in pctō nascāt: nō ē in alīs parētib qz ñ bz in eis hūana nata prātē quēadmoduz dixi vt filij iusti ppagent. quare nō ita se quit vt p pctō illoz sit in ifantib pctm̄ si cut p pctō ade.

Quō tū null⁹ par/ cet pctm̄ prīs sed suum.

¶ Cap. XXIIII

Originale igīt pctm̄ nō aliud intelligo q̄z qd ē in ifante mox vt aliā hz rōnalē quicq̄d pus ī corpe nō dum sic aiatuz factū sit vt ē aliq̄ mēbroz corruptio: vl' p⁹ siue ī aia siue ī corpe fuerit sit q̄ ppter p̄dictas estimo rōes in oib infantib natural'r ppagat: eē eq̄le z omis qui in illo solo moriunt equal'r dānari. si quid ē quicq̄d peti sup illud additur psonale ē. z sic̄ psōa ppt naturā peccatrix nascit. ita natura ppt psonā magis peccatrix redditur. qz cuz peccat psona q̄libet pec/ cat homo.

¶ Quid sit originale pec/ catū q̄ in oib sit equale.

¶ Ca. XXV.

De pctm̄ q̄ originale dico aliud intelligere nequo ī ipsis ifātib ni si ipaz quā. s. posui factā p inobediētiā ade insuncie debite nuditatē p quā omnes filij sunt ire, qm̄ z naturā accusat spōtanea quā fec̄ in adā iusticie, desertio nec psonas excusat vt dictū ē recupandi in potētia quā cōmittat btitudis q̄z nuditas: vt sicut sunt sine omni iusticia: ita sunt absq̄z omni beatitudie p quas duas nuditates in hui⁹ vite exilio positi sunt z parentes peccans z miseriis incessanter vbiq̄z occurrētib z vndiq̄z irruentib nisi quātum diuia defenduntur dispositōe.

¶ Contra illos qui nō putant infantes nō debere dānari. Cap. XXVI.

Nunc quoz a nim⁹ infantes debere dānari q̄ sine baptismo moriūt ob solā iniusticiā quā dixi nō vult accipe qm̄ null⁹ hō iudicat eos reprēhēdēdos de pctō aliene psone. z qz nōdū sunt iusti et intelligētes in tali etate. nec putāt deū districtius innocētes debere iudicare q̄z iudicāt hoīes. Quib dicendū est qz aliter de⁹ erga infātes ōbeat agere alit hō. Nā hō nō dz exigere a natura q̄ ipse ñ dedit et q̄ sibi non debet. Hec iuste redarguit hō hoīem cū el'pa nasci sine q̄ ipse nō nascit. z de q̄ nōnisi p aliū sanatur. De⁹ ꝓ recte exigit a natura q̄d dedit z q̄ sibi iuste debetur. Sz z h̄ iudiciū q̄ infātes dānatur ñ ē alienū mlt̄ū si p̄sideretur ab hominū iudicio. Si q̄s enī vir z vxor ei⁹ ad magnā q̄ndā dignitatē z possessionē nullo suo merito sz grā sola pfecti sil' crimen graue inexcusabil'r cōmittūt z p eo iuste deiciunt. z in fuiturū redigūtur: q̄s dicet filios q̄s p⁹ dānatōem generāt eidez nō ōbere subiacere futuri. sz poti⁹ ad bona q̄ pentes iuste pdiderūt ḡtis oportere restitui. Tales p̄mi parētes z filij eoz q̄s iuste p culpa sua debitudīe in miseriam dānati in eodem generāt exilio. De simīlibus itaq̄z simile debet esse iudiciuz. sed de illis tāto districtius q̄ntuz delictū eoz probari pt improbabili⁹. Deniq̄z omnis hō aut saluatur aut dānatur. omis hō q̄ saluatur ad regnū celoz admittit. et ois qui dānatur ab eo excluditur. Qui ꝓ ad mittitur prehibitur ad sil'itudinē angeloz in q̄b nullū vnq̄z fuit aut erit pctm̄ q̄ fieri nequit q̄z diu est in eo aliq̄ macula pcti Impossibile itaq̄z est: aliquē hoīem cum aliquo q̄z p vno pctō saluari. Quare si quid dixi origiale pctm̄ est aliq̄d pctm̄ necesse ē oēm hoīem in eo natū in illo nō dimisso damnari.

Quō impotentia hūdi iusticiā excuset eos post baptis'na. Caplm. XXVII.

Jti impotētiaz habēdi iusticiā ñ excusare iniusticiā īfantiū. Quaeret ḡ aliqs forsitā dicēo. Si ī infante pctm̄. i. iniusticia ē añ baptismū nō excusat impotētia hūdi iusticiā sic dicī et in baptismo nō ēmittit pctm̄ nisi qd̄ pus erat cū p baptismū sit sine iusticia q̄ diu infās ē nec intelligere pt iusticiā quā seruet. Siqdem est iusticia rectitudo volūtatis ꝓt se ꝓuata: quō nō ē iniust etiam postq̄ baptisat ē. Si ḡ baptisat morit ī infātia: nō statim p baptisma cuz penitere nōdū scit qm̄ ñ hz debitā iusticiā nec excusat impotētia. iniust transit de hac vita sic faceret aū baptismū. nec ad regnuz dei admittit intra qd̄ null iniust recipit qd̄ catholica nō tenet eccl'ia. Q, si in baptismo pctm̄ in īfantia futuꝝ remittit infantib cur nō z illa q̄ in seqnti fūt etate. Ad qd̄ rndeo q̄ in baptismo pctā penit que añ baptismū erāt delent. Quapropt original impotētia iusticiā hūdi iā baptisatus nō īputat ad pctm̄ sic pri. Quēadmodū igit pus excusare nō poterat absētiā iusticie q̄ ipsa erat ī culpa sic post baptismū illā oīno excusat. qz remanet sine oī clpa. Añ fit vt iusticia q̄ añ baptismū debebat ab infātib sine omī excusatōe post baptismū ab ill non exigat q̄si ex debito. Quādiu ḡ sola origiali impotētia ñ hñt iusticiā ñ sūt iusti: qm̄ nō ē in eis absentia debite iusticie. Nō eñ ē debitū qd̄ sine oī culpa ē īpossibile. Quare si sic moriunt. qz ñ sunt iusti ñ dānant. sz z iusticia ꝓpi q̄ se dedit p ill z iusticia fidei matris eccl'ie q̄ p ill credit q̄si iusti saluātur. Hec breuit de origiali pctō p capacitate intellect mei ñ tā affirmādo q̄ ꝓiectādo diri donec mihi deus aliqñ meli reuelet. Si cui ꝓo aliter visum fuerit nullius respuo sniam si vera pbari poterit.

Explicit liber Anselmi de ꝓceptu virgiali z pctō originali.

Declaratio cuiusdā de eodem libro incipit.

Quidam q̄ hoc dicit scz ī semīe q̄ ꝓcipit hō nō magl eē culpā aliquā vl orgialē vl actualē q̄z ē ī sputo vl sanguīe. si qs mala volūtate exspuat: aut de sanguīe suo aliud emittat reprehendūt falsium eē ex ꝗ astruētes q̄ in ipo semīe sit q̄dam fomes pcti corruptōis nature hūane. z inde origo pcti origial Sz si ab eis q̄rat qd̄ appellēt fomitē pcti qd̄ in illo sit z corruptōez nate. nō video qd̄ rndere possint de rōe nlla eñ res rōne carēs vl ad pctm̄ incitare pt vl ad ꝓtutē vt ait Amb. ō sacris ser. ꝓmo. Jude ꝓceos baptisat z calices q̄si insēsibilia vl culpā possint hre vl grāz. Q, igit nec culpā pt hre nec laudē nō pt fomes eē pcti vl virtutis. Talē est semē q̄ ꝓcipit hō cū sit insensibile. ḡ insensibile semē illud cū in eo nō sit nec eē culpa possit: nec ē nec esse pt fomes pcti. Q, aūt in eoipso sit cā corruptiōis hūane nature: nō videt si vocāt corruptionē eā q̄ ō pctō ꝓcessit: z cū pctō inest. Est enī quedā nature tre corruptio que de pctō qdē ꝓcessit. sz cū pctō iest aliquādo: aliqn cū pctō nō inest Corruptio illa q̄ tantūmō pena ē z ñ pctm̄ vt morbi corporis nri z alie īcōmoditates z mors ipsa q̄ corruptio sine pctō fuit ī corpe xpi et sine pctō mortali est in sctis homib in hac vita: eadē cū pctō inest pctōrib. Hec corruptio ñ hz cāz ī seie nec ex seie: sz ptrāseat ī oēs q̄ gignunt prīo semīe. Sed cū sit pena pcti hz cām in pctō pmi parentis ꝓpter qd̄ inflicta ē nō seminī insensibili sz cis q̄ sentire z sustinere dñt molestiā afflictionis. De hac āt corruptōe orit q̄dā alia corruptio q̄ in semīne qdē ē nō aūt a semīe cām hz: vt cū de morbidis pentib semē morbidū format in morbidā prolē. de q̄ medici ꝓsiderāt. sed i hac nec culpa est: nec tā culpe original vel actualis. Et de hac nō puto eos dicere. Si aūt vocāt corruptionē ipm pctm̄: quō q̄dā pōt dici corruptio virtutis ea longe ē a p̄dicto semine: vt p̄missa Ambrosij docet autoritas.

Cet peccato originali

Quid ergo appellant fomitē peccati vel corruptionē nature q̄ est ī semīe. Forte dicere volēt q̄ hec autoritas ꝓa sit: sed ō scriby ex qbꝫ homies sint sic vera esse nō pnt: sic etiā ab Ambrosio ō illis dicta nō fuerit. Nam q̄ in tali semīe sic pctm̄ ostē dit Aug⁹. in. ij. libro de nuptijs ⁊ ꝓcupia Natura hoīs inq̄t hz auctorē deū in q̄ ex vicio inobediētie trahit originale pctm̄. Nam si semē ipm nullū hz viciū. qd ē qd scriptū est in libro sapie nō ignoratis. qm̄ neq̄z est illoꝝ natio ⁊ nata lis malicia ipo rum. Et qm̄ nō poterat mutatio illoꝝ in ꝓpetuū. Semē eīm erat maledictū ab initio. Nempe de qbuscūq̄z dicat ista: de hominiby dicit. Quō est ꝑ cuiuslibet homis malicia natural' ⁊ semē maledictū ab initio: nisi ad illud respiciat q̄ ꝓnū hoīem pctm̄ in mūdū: ⁊ p pctm̄ mors. ⁊ ita ī oēs homies ꝑtrāsijt ī q̄ omīs peccauerūt. Cui⁹ autē homis cogitatio nō ꝑt mutari in ꝓpetuū: nisi qz p seipam nō pōt nisi gra diuina subueniat. qua nō subueniēte: quid sūt hoīes? nisi qd ait Pe. apl's: velut muta animalia pereata natural'r in captiuitatem interitū. Hec aug⁹. Ecce aiūt: habet in hac auctē: culpa eē in semīe. Eis ergo q̄ hec ꝓtendūt rūdem⁹ Primo dicāt vnde oīdere possint Aug. sensisse. hic de ipso semīe q̄ hō semiat. Semē ei equiuoce ⁊ de eo q̄ ē cā: ⁊ de eo q̄ est ex cā: vt illud. Semē abrae sum⁹ Juxta quē modū semē maledictū ē id est illi sūt maledicti qui sunt de semīe vel generatiōe in malicia ꝓseuerantiū si ipsi sunt in eodē ꝓseuerātes. Non ita ē aiūt. Dic eīm ꝗ mānifeste Aug⁹. querēs. Quō est cuiuslibet homis malicia natural' et semē maledictū ab initio: Cuiuslibz inq̄t hoīs malicia nata lis et semē maledictū ab initio. Sic eīm cuiuslibet hoīs malicia ē natural'. ita: cuiuslibet homis semē maledictū dicim⁹ quia nō valet ꝗ zeuma. id est repetitio. a sipio ri. nec ipse Aug⁹. eam repetitionem fecit. Quare nō cogimur ꝓsentire eam facientibꝫ sed sic dicim⁹. Cuiuslibet homis malicia est nata l': ⁊ ipse est semen maledictū nō ei⁹ semē maledictū. qz in eo nō ē pctm̄ vl' possum⁹ figuratiue dicere ipz semē maledictū eē p eo qd ex eo erūt q̄ maledicti erāt iuxta illud. Maledicta terra ī opibꝫ tuis id ē opa tua ī terra. Nō eīm terra maledicta ē cū ipa alibi dicat. sctā lzcā pctōres oparent. Ut loe⁹ in q̄ sta s terra sctā ē alioq̄n eadē ⁊ maledicta et sctā eēt. Sic semē maledictū qz maledicti q̄ ex semīe.

Juxta quē modū Anselm⁹ nr̄ optime ⁊ vere expōit illā autoritatē Job de immūdo semīe. q̄ tn̄ in se neq̄z immūdū est neq̄z maledictū. Imo inq̄unt de semīe quod ē materia carnis hūane videt dicere Aug. dum sic incipit. Nā si semē ipm nullū hz viciū. ad qd eīm fieret relatio p ipz. Non eīm ꝓcessit fmo de semīe. sz sepe fit per ꝗ pnomē nō relatio sz ꝓprietatis q̄dā expssio eius rei q̄ in cā dicti est: vt etiā Palladi⁹ de rusticatione incipit. Pars ꝑma ē prudentie ipsam cui ꝓceptur⁹ ē estimare ꝓsonā. Nulla igit' p ipaz fit relatio sz ꝓprietatis eius q̄ in ꝓsona est expssio. Ac si dicat Ipsam ꝓsonā. i. virtutē vel sciam vel dignitatē vl' artē l' pfessionē ꝓsone l' tale qd eius. Sic ⁊ hic accipit ipm cū de semine agit q̄ si dicat. Ipm semen. i. ratio seminis ea esse vt nō sine vicio sit. Nam si nō ī vicio est si nullū hz viciū. qd est qd scptū ē ⁊c. Ad ꝗ rūdem⁹ Quicqd sit de relatiōe vel ō ꝓprietatis expssiōe p ꝗ pnomē ipm in semīe nullū eē pctm̄. pbat Aug⁹. als q̄stionē faciens Hieronimo de origine aīe dicenti q̄ quotidie deus creat nouas aīas. Quod Augustin⁹ nec recipiens nec ꝓbans. querēs ait quid Hiero. rūdeat obiectis q̄stionē talem facit ei in epistola de origine aīe. Si omia hui⁹ infātuli recēsnati infundēdo creata ē et creādo infusa qm̄ vel quō peccauit hic in adā. hec q̄stio nunq̄z posset eē illi⁹ q̄ diceret in seie q̄ concipit hō esse pctm̄ originale.. Diceret eīm ei. Quid quer's hic q̄ tuipe indubitāter fateris: In seie pctm̄ ⁊ viciū qd traijciū de pmo hoīe in oēs posteros frustra q̄r's quō peccauit q̄ semīal'r de adā pcessit. Semē autē culpam secum trahit. hoe inq̄z dice-

Sap. xli

Po. v.

Job. xiij

Beñ. iij.

Exo. iij.

retur ei. Quare si hec Aug⁹. sentiret: nun
q̃ Hieronimo eam q̃stionē faceret. huic
sutē quēstiōi nihil est a Hieronimo rñsū
nec eam ipse Aug⁹. soluit q̃ de origīe aie
nullā certā sniam ptulit. Videāt moder
ni p̃ceptores quō eā soluāt. Jutm̄ p ip̄m
Augustinū obtinuim⁹ in autoritate eius
suprapositā nō eū intellexisse de semine
quod sperma est ꝗ dixit in semīe eē vicīū
Rata est ꝗ sententia Ambrosij et nr̄i An
selmi generalr q̃ intelligēda qō in re sen
sibili nec gra sit nec culpa. ¶ Attamē ad
huc opponūt de autoritate Jobis dama
sceni quis dicat q̃ post p̃ceptū siue p̃ sen
sum beate ꝑginis spūsanct⁹ supueniēs eē
pctm̄ in ea purgauerit ⁊ oēm fomitē pctī
Et inde credo volunt hr̄e autoritatem q̃
oporteret aliq̃ten⁹ semē illō virgīale: licz
nō eēt ex viri cōmixtione: tm̄ mūdatuz eē
a peccati fomite spūsancti operatōe Ad ꝗ
rñdem⁹ nihil nos Jobi damasceno in di
ctis suis p̃iudicare. vtpote q̃d ei⁹ scripta
nulla legerim⁹ nisi q̃ten⁹ ea ab alijs in te
stimoniuz introducta inl'tis in loc⁹ cogno
uim⁹. At nob pmptuz est Hieronimi no
stri sanctissimi ⁊ doctissimi testioniuz fer
re in ꝯriuz dicentis in ꝯmōe de assumptōe
eiusdē dñe et regīe nr̄e. Beata inq̃t ⁊ glo
riosa virgo Maria: q̃uio duduz incōpa
rabil' esset vniuersis q̃ sub celo sunt ꝑgini
bus vt decēter posz in se suscipe diuitaz
ammixtionē salua vtraq̃ natura tm̄ cum
gra replet cū spūsancto pfundit. cum spi
rituscō obumbrat fit p̃ciosior meritis. cel
sis sublimior. fastigijs pulcrior. sanctita
te gloriosior: suoz meritis et p̃rogatiuis
meritoz. ita vt nullis iā vsibz sit ipa eadē
manapanda nisi diuinis. ¶ Rogo te Jo
hannes damascene: vl' quicūq̃ es in tali
snia q̃ putes btām dei mr̄em p⁹ ānuncia
tionē scti angeli. tunc pmū in supuentiōe
spiritussci anuisisse vl' pctm̄ vl' fomitē pctī
Rogo inq̃ te p eādē. btāz theotocon de
sistere noli emulari in maligntib. cessa sin
cerissimuz vas incrustare solue calciamē
ta pedum tuoz q̃ impedit progressuz re
cte. itētiōis tue. Siq̃dē zelum dei habes

Ecc. iij.

Ad ro. x.

in hac parte: sed forte nō sm̄ sciam. Fo
sitan cm̄ putas in hac erroze deo te obse
quium exhibere. q̃ si nolueris cessare scito
q̃ terra hec quā calcas deuorat habitato
res suos vltionē faciēs in oēs filios diffi
dentie. ¶ Adhuc audi q̃d dicat inde nr̄o
rum tēpoz spiritussci organū btūs Bern̄.
abbas clareuall'. Spiritussctūs supuēiet
in te ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi.
Supius dicta ē gra plēa: ⁊ nunc quō oz
spūsanct⁹ supuēiet i te ⁊c. Nunq̃d potuit
repleri gra. ⁊ necdū hr̄e spm̄sctm̄ cum ip̄e
sit dator gra. Si autē iā spirit⁹ erat i ea
quō adhuc tāq̃ nouerit supuētur? repro
mittit. An forte iō nō dic̄ simpl'r vēiet in
te. sz addidit sup: qz ⁊ pus q̃dē fuit in ea
p multā gram. sz supueniēte nunciat ꝑ
abundātiozis gre plenitudiez quā effusu
rus ē sup illā. ¶ At ꝯo cum plena sit illō
ampli⁹ quō capē poterit? Si autez aliud
pl⁹ capē pt: quō aūt plena fuisse intelligē
da ē? An p̃ oz quidē gra ei⁹ tm̄ repleuerat
mentez. seq̃ns vno ⁊ ventuz pfundere dz
quaten⁹ sez plenitudo diuitaz q̃ aū i illa
sic ⁊ in mlt̄ sctoz spiritualr hītat etiā sic
in nll'o scōz corpalr in ipa habitare inci
piat? Qō est ꝑt⁹ altissimi obumbrabit ti
bi? Qui pt capē capiat. ⁊ forte ꝑt hec ma
xime dictuz sit obumbrabit tibi: qz res ni
mirū in sacramēto erat. ⁊ q̃ sola p se trini
tas in solo ⁊ cum sola virgīe voluit operari
soli datū est nosse cui soli datū ē experiri.
¶ Hec nos quidē breuit introduxim⁹ ꝯ
ꝗ qō opponunt de Jobe damasc. cui nos
dare determiationē p̃sumptuosum ess: q̃
quo sensu dixerit penit⁹ ignoram⁹ At si il
le hieronimo ⁊ nr̄is ꝯria hic dixit libet in
hoc codē poti⁹ adherere nō ei sz Hieroni
mo ⁊ nr̄is. Opponit adhuc Anselmo no
stro q̃ i ꝗ ipo libro dixerit q̃ ulla rō nul
la veritas. null⁹ intellect⁹ pmittit ad ho
minē de sola virgīe p̃ceptuz ⁊ ō petō mas
se peccatrici aliud potuisse vl' debuisse ac
cedere: etiā si nō eēt de⁹ q̃uis de illa mas
sa esset assumpt⁹. Dicunt em̄ xp̄m nō po
tuisse nec voluisse peccare: nō qz filij⁹ vir
ginis. Sed qz de⁹ fuit xp̄s: aiunt. nec vo

¶ Prosologion

fuit nec peccare potuit. ꝗ deus fuit. Quid ergo dicem⁹ de ſctis angelis q̃ ex gr̃a cõ firmatõis nõ volũt nec pñt peccare? vl̃ ſi adam anteq̃ peccaſſet aliq̃s qui añ ip̃m in iuſticia ꝓfirmarent genuiſſet de ill' q̃d dicem⁹? Utiq̃ ſi illi cũ nec vellẽt nec poſſent peccare: nõ iõ de⁹ vl̃ dei eſſent: ſic̃ in xp̃o videndũ vt̃ ꝗ peccare ñ potuit nec voluit ſola diuĩtas ei⁹ homi vnita in cã fuerit. Hã ꝗ ipſa plurim ũ z maxie adiuuenerit omi ꝓſtat fideli. Sz aliud eſt cãz ſimplr eẽ. aliud cauſe ſupplemẽtũ ꝓferre. Dicũt forte. qz p⁹ pctm̃ ade nll'a caro mortalis nõ vnita deitati abſq̃ pctõ eẽ p̃nalluit vel p̃ualere potuiſſe q̃cũq̃ mõ õs aliquẽ vel aliquã abſq̃ ſemie viri creaſſz dũ modo de adã eſſz. ¶ Sz cũ ꝗ dicũt cãmpctũ vt ſupra in ſemie ponũt: ꝗ vniq̃ deus ſic̃ facit eẽ ex mare z femia ſic facere p̃t ex femina ſola. Ipſi igit̃ ſoluãt q̃.s. dixim⁹ et ex autoritate z ex rõe z libent audiem⁹.

¶ Qõ ſi nõ potuerint ꝓſtabit nob ſic̃ cõſtat ex Anſelmi rõne irrefragabili q̃cũq̃ gignit̃ alio mõ q̃ adam genuit ꝗ non teneat p̃iudicio pctũ origial' qõ p traducẽ ex adã deſcendit: licz ille de⁹ nõ ſit vt xp̃s fuit. z ita ſi voluerit nõ peccare potit z ñ velle peccar̃ cũ poſſe ñ peccare valebit do nec ei ꝓfirmãs gr̃a ñ poſſe velle z ñ poſſe peccare ſupauxit. ¶ Cõſentit nob Aug⁹. in tertio ꝯ Julianũ: frustra inq̃t putas iõ in parull' nõ eẽ delictũ. qz ſine voluntate que in eis nulla eſt eẽ nõ põt. Hoc eim̃ recte dr̃ ppt̃ primum cuiuſq̃ pctũ: nõ ꝓpter primi pentẽ originale delictũ ſiue ꝓtagiũ. Qõ ſi nullus eẽt pfecto nulli malo paruuli obſtricti nihil mali vl̃ in corpe vl̃ i aia ſub tãta dei ptãte paterent. ¶ Aide i his verbis prudẽs lector hanc maximã incurrere. A q̃cunq̃ remouet̃ pena pctũ ab eodẽ z pctm̃ remouet̃ et nõ p̃uert̃. A q̃b⁹ ꝗ paruul' remouet in corpe z animo peccati penam. Aug⁹. ꝓnus ab eis remoueri docz pctũ omne z contagiũ peti. Illi ergo nõ eſſent nec deus nec dñ: z tamẽ poſſent ſi vellent non peccare z confirmati nõ poſſent peccare. Recte ergo et veriſſime Anſelmus quia cum eo eſt veritas z filii⁹ veritatis. Auguſtinus.

¶ Explicit de conceptu virginali et peccato originali.

¶ Incipit phemiũ in proſologion libri Anſelmi abbatis Beccenſis et archiepiſcopi Cantuarienſis.

Oſtq̃ opuſcu-

Opuſcum quoddã velut exẽplum meditãdi de rõne fidei cogẽtibus me p̃cib⁹ q̃rundã fratrũ in perſona alicui⁹ tacite ſecũ rationando que neſciat inueſtigãdis edidi cõſiderãs illud eẽ inl'tor̃ ꝓcathenatõe ꝓtextũ argumẽtor̃ cepi mecũ q̃rere ſi forte poſſz inueniri vnũ argumẽtũ qõ nullo alio ad ſe p̃bãdũ: ꝗ ſe ſolo indigeret z ſolũ ad aſtruẽdum: qz de⁹ vere eſt. z qz eſt ſummũ bonũ nullo alio indigẽs z q̃ oĩa indigẽt vt ſint et bñ ſint z quecunq̃ credim⁹ de diuĩa ſb̃ſtantia ſufficeret. Ad qõ cũ ſepe ſtudioſecz cogitatões p̃uertere atq̃ aliqũ mihi videret iã capi poſſe ꝗ q̃rebã aliqñ mẽtis aciem oĩno fugeret: tandẽ deſperãs voluiceſſare velut ab inq̃ſitione rei q̃ inueniri eſſet impoſſibile. Sz cũ illã cogitatiõem ne uientẽ meã fruſtra occupãdo ab alĩs i quib⁹ pficere poſſent impediret penit⁹ a me vellẽ excludere. tunc magis ac magis volenti z diffidẽti ſe cepit cũ importunitate quadã ingerere. ¶ Quadã igit̃ die cũ vehementer ei⁹ importunitati reſiſtẽdo fatigarer in ipſo cogitationũ ꝓflictu ſic ſe obtulit q̃d deſpauerã. vt ſtudioſe cogitatõz amplecterer q̃ ſollicit̃ repellebam. Eſtimãs igit̃ qõ me gaudebã inueniſſe ſi ſcriptũ eẽt alicui legenti placituz. De ꝗ ipſo z quibuſdã alĩs ſub ꝓſona conãtis erigere mentẽ ſuã ad ꝓtemplandũ deũ et q̃rentis intelligere qõ credit ſubditum ſcripſi opuſculũ. Et qm̃ nec iſtud nec illud cui⁹ ſupra memini dignũ liber nomie aut cui auctor̃ preponere̊t nomẽ iudicabam nec tñ ſine aliq̃ titulo q̃ aliquẽ in cui⁹ manu⁹ venirent q̃dãmõ ad ſe legendũ inuitar̃ẽt dimittẽda putabã vnicuiq̃ dedi titulum

¶ Prosologion

vt prius exemplū meditādi de rōne fidei et sequens fides q̄rens intellectū diceret.

¶ Sed cū iam a plib̄ in his titul' vtrūq; trāsumptū eēt coegerīt me plēs et maxīe Reuerend⁹ archiepūs lugdunēsis Hugō nomīe fungēs ī gallia legatōe aplica p̄cepit auctoritate: vt nomē meū ill' p̄scribere Quod vt aptius fieret illud quidē monologion. id est soliloquiū: istud vero prosologion. idest alloquiū nominaui.

Explicit prohemium.

Incipiūt capitula. Ca. I.

Excitatio mētis ad ꝓtēplād ī deū.

Q, vere sit deus. Cap. II.

Q, nō possit cogitari nō esse. III.

Quō insipiēs dixit in corde suo quod cogitari nō potest. Cap'lm. IIII.

Q, ds sit quicqd uidi⁹ ē eē q̄ nō eē. et solus ex̄ns p se oīa alia fac̄ de nihilo. V.

Quō sit sensibil' cū nō sit corpus. VI

Quō sit omp̄s cū multa nō possit. VII.

Quō sit mirificors ī passibil'. VIII.

Quō totus iust⁹ ī summe iust⁹ parcat malis ī q̄ iuste misereat malis. Ca. IX.

Quō iuste puniat ī iuste p̄cat mal'. X.

Quō vniuerse vie dñi misicōia ī veritas. et tm̄ iustus dñs in oīb⁹ vīs suis. XI

Q, deus sit ipsa vita q̄ viuit ī sic de similibus. Capitulum. XII.

Quō solus sit incircūscript⁹ ī etn⁹ cuī alij spūs sint circūscripti ī etui. XIII

Quō et cur videt ī nō videt deus a q̄rentibus eum. Cap'lm. XIIII.

Q, maior sit q̄ cogitari possit. XV

Q, hec sit lux ī accessibil' quā inhabi-

Q, ī deo sit armonia. odor (tat. XVI.

fapor. lenitas. pulcritudo suo ineffabili modo. Cap'lm. XVII.

Q, ī deo nec ī etnitate ei⁹ q̄ ipe ē mille

Q, nō sit in loco (sint p̄tes. XVIII.

aut tempe: sed oīa sint in illo. XIX.

Q, sit ante ī vltra oīa eriā etna. XX.

An b̄ sit seculū seculi siue secula seculorum. Capitulum. XXI.

Q, solus sit qd̄ est ī qui est. XXII.

Qd̄ hoc bonum sit pariter pater et filius ī spūsctūs. ī b̄ sit vnū necessarium qd̄ est omne ī totū et solū bonū. XXIII.

Coniectatio quale et quantū sit b̄ bonum ī quāta bona sint fruentib̄ eo. (num. XXIIII.

Cap. XXV

In hoc sit gaudiū quod p̄mittit dominus. Capitulum. XXVI.

Incipit prosologion liber reuerēdi patris Anselmi abbatis Beccensis archiepi Cantuariēsis ordinis sancti Benedicti.

Eya nūc homūcio fuge paululū occupationes mias abscōde te modicū a tumultuosis cogitationib̄ tuis. Abīce nūc onerosas curas ī postpone laboriosas dissensiōes mias. Vaca aliquāmlum deo ī requiesce aliq̄ mmlum in eo. Intra in cubicl'm mentis tue. exclude omnia p̄ter deū ī q̄ ī te viuēt ad querēdū eum ī clauso ostio q̄re eū. Die nūc totum cor meū. dic nūc deo. Quero vultū tuum vultū mū dñe requiro. Eya nunc ḡ tu dñe deus me⁹ doce cor meū vbi et quō te querat vbi ī quō te inueniat. Dñe si ñ es hic vbi te q̄rā absentē. Si ḡ vbiq; es cur nō video te p̄sentem. Sz certe hītas ī lucē inaccessibilē. Et vbi est lux inaccessibilis aut quō accedāt ad lucē inaccessibilem ī Aut q̄s me ducet aut inducet in illā vt videā te ī illa? Deinde q̄b signis q̄ facie te querā. Nunq̄ te vidi dñe de⁹ me⁹ non noui faciē mā. Quid faciet altissime dñe q̄d iste tu⁹ longīqu⁹ exul? Quid faciet seruus tu⁹ antius amore tui. ī lōge piect⁹ a facie tua? Anhelat videre te. ī nimis abest illi facies tua. Accedere ad te desiderat ī inaccessibilis ē habitatio tua. Inuenire te cupit ī nescit locuz mū. Dñs me⁹ es ī ds me⁹ ī nunq̄ te vidi. In me fecisti et refecisti: ī oīa mea bona tu mihi ꝓtulisti ī nōdū noui te. Deniq; ad te videndū factus sum ī et nōdū feci ꝓpter qd̄ fact⁹ sum. O misera sors homis cū b̄ perdidit ad qd̄ fact⁹ est. O durus ī dirus casus ille. Heu quid perdit et q̄d inuenit: quid abcessit et quid remansit. Perdidit beat-

¶ Prosologion

titudinē ad quā factus est: ⁊ inuenit miseriā ꝓt quā fact⁹ nō ē: abscessit: sine q̄ infelix est ⁊ remāsit q̄d p se nōnisi miserū est. ¶ Manducabat tūc hō panē ãgelo⁹ quē nūc esurit mãducat nunc panē dolo⁹ quē tunc nesciebat. heu publicus luct⁹ hoīm. vniuersal⁹ plãctus filio⁹ ade. Ille ruerabat saturitate. nos suspiram⁹ esurie. Ille abundabat nos mēdicam⁹. Ille feliciter tenebat ⁊ misere deseruit. nos infeliciter egem⁹ ⁊ miserabilīr deseram⁹ ⁊ heu vacui remanem⁹. Cur nō nob custodiuit cū facile possz quotā ꝗuiter carem⁹? Quare sic nob obfuauit lucē ⁊ obduxit nos tenebrīs Ut quid abstulit nob vitā ⁊ inflexit mortem? ¶ Erūnosi vñ sum⁹ expulsi q̄ sumus impulsi? Uñ precipitati? q̄ obruti? ¶ A patria in exiliū. a visione dei in cecitatem nr̄am: A io cūditate immortalitatis. ī amaritudinē ⁊ horrorē mortis. ¶ Misera mutatio de q̄nto bono in q̄ntū malū. Grauc dãnū. ꝗuis dolor. ꝗue totuz. Sz heu me miser⁹ vnū de alīs miser filij euc. elongatis a deo quid incepi? q̄d effeci. Quo tendebā? q̄ deueni? Ad q̄d aspirabā in q̄bus suspiro? Quesiui bōa ⁊ ecce turbatio? Tēdebā in deū: ⁊ offendi in meipm. Requiē querebā in secreto meo: tribulationē ⁊ dolorē inueni in intimis meis. ¶ Volebā ridere a gaudio mētis mee ⁊ cogor rugire a gemitu cordis mei. Sperabat leticia ⁊ ecce vñ densent suspiria. Et o tu dñe vsq̄q̄ Usq̄quo dñe obliuiscer nos. vsq̄q̄ auertis faciē tuā a nobis. Qñ respicies et exaudies nos? qñ illūinabis oculos nr̄os et oñdes nob faciē tuā? Qñ restitues te nob Respice dñe et audi illūina nos oñde nobis teipm. Restitue te nobis vt bñ sit nobis: sine q̄ tam mala est nobis. Miserere labores ⁊ conat⁹ nr̄os ad te q̄ nihil valem⁹ sine te. Iunita nos: adiuua nos. Obsecro dñe ne desperē suspirādo. sz respirez sperādo. Obsecro dñe amaricatuz est cor meū sua desolatiōe indulcora illō tua cōsolatiōe. Obsecro dñe esuriēs incepi q̄rere te ne desinā. Ieiunus de te. famelic⁹ accessi ne recedā impastus. Paup veni ad diuitē: miser ad misericordē ne redeā vacui⁹ ⁊ ꝓtemptus. Et si ãteq̄z comedā suspiro da vl'p⁹ suspiria qō comedā. Dñe incuruat⁹ nō possuz nisi deorsuz aspicere erige me vt possim sursuz intēdere. Iniq̄tates mee supgresse sūt caput meū. obuoluūt me: ⁊ sicut onꝰ ꝗue ꝗuāt me. Euolue me exonera me: ne vrgeat puteꝰ earuz os suū super me liceat mihi suspicere lucē tuā vl'de lōge vl'de pfundo. Doce me q̄rere te ⁊ ostēde te q̄rēti: q̄ nec q̄rere te possū nisi tu doceas: nec inuenirer nisi te oñdas. Querā te ōsiderādo. desiderē q̄rēdo. īueniā amādo. amē inueniēdo. ¶ Fateor dñe ⁊ grãs ago q̄ creasti in me hanc imaginē tuā vt tui memor te cogitē te amē. Sz sic ē abolita attritiōe vicio⁹ sic ē obfuscata fumo peccato⁹ vt nō possit facere ad qō fcā est nisi tu renoues ⁊ reformes eā. Non tēpto dñe penetrare altitudinē tuā: q̄ nl'ta ten⁹ cōparo illi intellectū meū: sz desidero aliquaten⁹ intelligere ꝓitatē tuā quā credit ⁊ amat cor meū. Neq̄z enī q̄ro intelligere vt credā sz credo vt intelligā. Nā ⁊ h̄ credo quia nisi credere nō intelligam.

¶ Qꝛ vere sit deus. ¶ Cap. II.

Ergo dñe q̄ das fidei intellectum da mihi vt q̄ntū scis expedire intelligaz. q̄ es sic credim⁹ ⁊ h̄ es q̄d credim⁹. Et quidē credim⁹ te eē aliq̄d q̄ nihil maiꝰ cogitari possit. An ḡ nō est aliq̄ tal natura: q̄ dixit insipiēs in corde suo ñ est deꝰ. Sz certe idēipse insipiēs cum audit hoc ipm qō dico aliq̄d q̄ maiꝰ nihil cogitari pt intelligit q̄d audit. ⁊ q̄d intelligit in itellectu eiꝰ ē: etiā si nō itelligat illō eē. Aliud est enī rē eē in itellectu. Aliud itelligere rem eē. Nā cū pictor pcogitat q̄ fact⁹ ē: hz q̄dē in itellectu sz nō dū eē intelligit qō nōdū fecē. Cū ꝓo iā pinxit ⁊ hz in intellectu ⁊ intelligit eē qō iā fecē. Cōuincit ḡ insipiēs eē vl'in itellectu aliq̄d q̄ nihil maius cogitari pt: q̄ h̄ cū audit intelligit: et quicq̄d intelligit in intellectu est Et certe id q̄ maiꝰ cogitari neq̄t nō pt eē in intellectu solo. Si enī vel in solo intellectu est pt cogitari eē ⁊ in re q̄d maiꝰ est.

Psalmo xxvij

Pū. xiij.

Si ergo id quo maiꝰ cogitari nõ ꝑt ē in
solo intellectu idipm q̃ maiꝰ cogitari nõ
ꝑt. sed certe ꝗ eē nõ ꝑt. Existit g̃ ꝓcul
dubio aliq̃d q̃ maiꝰ cogitari nõ valz ⁊ in
intellectu ⁊ in re.

Qꝫ nõ possit cogitari nõ eē. Ca. III.

Quod vnq̃z sic vere ē vt nec cogi-
tari possit nõ eē. Nã ꝑt cogitari
eē aliq̃d qõ nõ possit cogitari nõ
esse qõ maiꝰ est q̃z q̃d nõ eē cogitari ꝑt.
Quare si id qõ maiꝰ neq̃t cogitari ꝑt co
gitari nõ esse idipm q̃ maiꝰ cogitari neq̃t
nõ est id q̃ maiꝰ cogitari neq̃t q̃d cõuēire
nõ ꝑt. Sic g̃ vere ē aliq̃d q̃ maiꝰ cogitari
nõ ꝑt vt nec cogitari possit nõ eē. Et hoc
eo m̃ dñe ds nr̃. Si g̃ ꝯe es dñe ds me⁹ vt
nec cogitari possis ñ eē. Et merito. Si
em̃ aliq̃ mēs possz cogitare aliq̃d melius
te ascēderet creatura sup creatorē: ⁊ iudi-
care de creatore q̃d valde ē absurduz. Et
quidē quicq̃d ē aliud ꝑter solũ te ꝑt cogi
tari nõ eē. Solꝰ igit verissime oim et ido
maxie oim hēs eē. q̃ quicq̃d aliud est nõ
sit vere. ⁊ idcirco minꝰ hz eē. Cur itaq̃z di
xit insipiēs i corde suo ñ ē ds: cũ cã i prom
ptu sit rōnali mēti te maxie oim eē? Cur
nisi qz stultus ⁊ insipiēs?

Ps. liij.

Quõ insipiēs dixit in corde suo qõ co
gitari nõ pōt. Capm. IIII.

Enim quõ dixit ī cogitatu qõ co
gitare nõ potuit: aut quõ cogita-
re nõ potuit q̃d dixit in corde? cũ idē dice
re sit in corde ⁊ cogitare. Qõ si vere: imo
qz vere: ⁊ cogitauit qz dixit in corde: ⁊ nõ
dixit in corõ qz cogitare ñ potuit: nõ vno
tãtũ mõ ds aliq̃d in corde vl cogitat. Aliꝯ
em̃ cogitat res: cũ vocē eã significãs cogi-
tat. aliter tm̃ idipm q̃d res ē intelliget. Il
lo itaq̃z mõ ꝑt cogitari deꝰ ñ eē: isto ꝯo mi
nime. Nullus quippe itelligēs id qõ deꝰ
est pōt cogitare: qz ds nõ ē. licz hec verba
dicat in corde: aut sine vlla aut cũ aliq̃ ex
tranea significatōe. Deꝰ em̃ est id q̃ maiꝰ
cogitari ñ ꝑt. Qõ q̃ bũ intelligit vtq̃z in-
telligit idipm sic eē: vt nec cogitatōe q̃at
nõ esse. Qui g̃ intelligit sic eē: deũ nequit
eum nõ esse cogitare. Gras tibi bone dñe
gratiao tibi. qz q̃d ꝓus credidi te donãte
Iam sic intelligo te illũinãte: vt si te esse
nolim credere: nõ possim intelligere.

Qõ deꝰ sit quicq̃d meliꝰ est cē q̃z nõ eē
et solꝰ exñs ꝑ se oia alia fac de nihilo. V.

Qui igit es dñe deꝰ q̃ nihil maiꝰ
valet cogitari Sz q̃s es nisi q̃d
sũmũ oim solũ exñs ꝑ seipm. oia
alia fec de nihilo. Quicq̃d em̃ ꝗ nõ ē mi-
nus q̃z cogitari possit Sz ꝗ ō te cogitari
nõ ꝑt: q̃ g̃ bonũ deest summo bono ꝑ qõ
est oē bonũ? Tu es itaq̃z iustꝰ verax btũs
et quicq̃d meliꝰ est eē q̃z nõ eē. meliꝰ nanq̃z
est esse iustũ q̃z non iustũ: beatum q̃z non
beatum.

Quõ sit sensibilis cũ nõ sit corpꝰ. VI.

Erum cũ meliꝰ sit eē sēsibilē omī
potentē misericordē impassibilez
q̃z non eē: quõ es sensibil si nõ es
corpus? aut omipotēs si oia nõ potes: aut
misericors sil ⁊ impassibil? Nã si sola cor
porea sunt sensibilia. qm̃ sensus circa cor
pus. ⁊ in corpe sk̃ quõ es sensibil cũ ñ sis
corpus: sz sũmꝰ spũo q̃ corpe melior est. sz
si sentire nõ ē nisi cognoscere: aut nisi id
ad ꝯgscendũ. q̃ em̃ sentit cogscit. Fm sen-
sũ ꝓprietatē vt ꝑ visum colores ꝑ gustũ
sapores? Nõ incōueniēter ds aliq̃ mõ sen
tire. quicq̃d alio mõ cogscit. Ergo dñe q̃z
uis ñ sis corpꝰ. vere tm̃ eo mõ summe sen
sibilis es q̃ summe oia cogscis: nõ q̃ aīal
corporeo sensu cognoscit. Cap. VII

Quõ sit omps cũ multa non possit.

Sed et omnipotēs quõ es si omia
nõ potes? Aut si nõ potes corrũ
pi: nec mētiri nec facere vel eē fal
sum: vt quod factũ est nõ eē factũ et pla
similr: quõ potes oia? An hec posse: nõ ē
potentia sz impotētia. Nã qui hec ꝑt q̃d
sibi nõ expedit. ⁊ qõ nõ dz ꝑt q̃ q̃uto ma
gis pōt tãto magis aduersitas ⁊ puersitas
pũt in illũ ⁊ ipe minꝰ ꝗ illas. Qui g̃ sit po
test: nõ potentia pōt sz impotētia. Nõ em̃
dicit posse: qz ipse possit. Sz qz sua impo
tentia fac aliud in se posse sine aliq̃ gene
re loq̃ndi sic mlta ūn proprie dicūt. vt cũ
ponimus esse pro nõ esse ⁊ facere ꝑ eo qõ

est non facere aut pro nihilo facere. Nam sepe dicimus ei qui rem aliquam esse negat. sic est quemadmodum dicis esse: aut magis prius videat dici sic non esse quemadmodum dicis non esse. Item dicimus iste sedet sicut ille facit aut iste qui scit sicut ille facit cum sedere sit quiddam non facere et quiescere sit nihil facere. Sic itaque cum quis audit hanc potestatem faciendi aut panem dari quod sibi non expedit aut quod non dat ipsa potentia intelligitur per potestatem. quia quanto plures habent hanc potentiam eo aduersitates et puersitates in illis sunt potentiores et ille omnes eas impotentior. Ergo dominus deus. inde verius et omnipotens quia potes nihil per impotentiam et nihil potes potentia te.

Quomodo sit misericors et impassibilis. VIII.

Sed et misericors sunt et impassibilis quomodo es? Nam si es impassibilis non compateris: si non compateris non es tibi miserum cor ex compassione miseri quod est esse misericorde. At si non es misericors unde miseris est tanta consolatio? Quomodo igitur es et non es miseri cordis domine: nisi quia es misericors secundum nos et non es secundum te. Es quippe secundum sensum nostrum et non es secundum suum. Etenim cum non respicis nos miseros nos sentimus misericordis effectum tu non sentis affectum et misericors es. Igitur quia miseros saluas et peccatoribus tuis parcis et misericors non es. quia nulla miserie compassione afficeris.

Quomodo totus iustus et summe iustus parcat malis et quod iuste misereat malis.

Capitulum. IX.

Verum malis quomodo parcis si es tot iustus et summe iustus? Quomodo enim totus et summe iustus facit aliquid non iustum? Aut que iustitia est meretur morte eternam dare vitam sempiternam? Vtum igitur bone deus: bone bonis et malis: vnde tibi saluare malos si non est iustum: et tu non facis aliquid non iustum An quia bonitas mea est incomprehensibilis latet hominem in luce inaccessibili quam inhabitas? Vere in altissimo et secretissimo bonitatis tue latet fons vnde manat fluuius misericordie tue. Nam cum totus et summe iustus sis. tamen idcirco etiam malis benignus es: quia totus summe bonus es. Vnus namque bonus esses si nulli malo esses benignus. Melior enim est qui et bonis et malis bonus est quam qui bonis tantum est bonus Et melior est qui malis et puniendo et parcendo est bonus quam qui puniendo tantum. Ideo igitur misericors es: quia totus et summe bonus es.

Et cum forsitan videat cur bonis bona et malis mala retribuas. Illud certe penitus est mirandum cur tu totus et summe iustus et nullo egens malis et reis nimis bona retribuas O altitudo bonitatis tue deus et videt vnus sis misericors et non per videt. Certe vnde fluuius emanat et non respicit fons vnde nascit Nam et de plenitudine bonitatis es. quia peccatoribus tuis pius es. et in altitudine bonitatis latet. quia rationem habes. Etenim licet bonis bona et malis mala: ex bonitate retribuas. non tamen iustitiam postulare videt. Cum enim malis bona tribuis et scitur quia summe bonus habere facere voluit. et mirum est cur summe iustus velle potuit O misericordia dei de quam opulenta dulcedine et dulci opulentia nobis profluis. O immensitas bonitatis dei quam affectum amanda es peccatoribus. Iustos enim saluas iustitia comitante. istos vere liberas iustitia dimittente. Illos meritis adiuuantibus. istos meritis repugnantibus Illos bona quam dedisti cognoscendo. istos mala que odisti ignoscendo. O immensa bonitas quam sic omnem intellectum exceds. vincit supra me misericordia illa quam de tanta opulentia tui procedit Influat in me quam profluit de te. Parce per clementiam ne vlciscaris per iustitiam. Nam et si difficile sit intelligere quomodo misericordia tua non absit a tua iustitia. necessarium tamen credere. quia neque aduersatur iustitie quam exuudat ex bonitate que nulla est sine iustitia: imo vere concordat iustitie. Nempe si misericors es. quia es summe bonus. et summe bonus non es. nisi quia es summe iustus. vere id circo es misericors. quia summe iustus es. Adiuua me iuste et summe et misericors dominus cui omnia cordia adiuuant me vt intelligam quod dico. Vere igitur ideo misericors es quia iustus. Ergo ne misericordia tua nascitur ex iustitia tua? Ergo ne quia malis ex iustitia Si sic domine si sic doce me quomodo es? An quia iustum est te sic esse bonum vt nequeas intelligi melior. et sic potenter operari vt non possis cogitari potentius. Quid enim hoc iustius? Hoc vtique non fie-

ret si esses bonus tm̃ retribuēdo ⁊ non parcendo. ⁊ si faceres de nō bonis tm̃ bonos et nō eiā de mal. Hoc itaq; mō iustū ēt parcas mal ⁊ vt facias bonos ō mal. Denique qd ñ iuste fit nō dz fieri ⁊ qd ñ dz fieri iuste fit. Si g nō iuste mal miserer ñ debes misereri. Et si nō debes miseri iniuste misereri. Qd si nefas ē dicere fas est credere te iuste miserere malis.

¶ Quō iuste puniat ⁊ iuste pcat mal. X.

Sed ⁊ iustū ē vt malos punias. qd nanq; iusti ḡ vt boni bona ⁊ mali mala recipiāt. Quō g ⁊ iustū ēt malos punias: ⁊ iustū ē vt mal pcas? An alio mō iuste punis malos ⁊ alio mō iuste parcis mal. Cū enī punis malos: iustū est: qz illoꝝ meritis pueīt. cū ꝓo pcis malis: iustum ē: nō qz illoꝝ meritis sed qz bonitati tue ꝓdecens ē. Nam pcēdo mal: ita iust es fm te ⁊ nō fm nos, sic misericors es fm nos ⁊ nō fm te: qm̃ saluādo nos q̃s iuste perderes sic misericors es nō qz tu sentias affectū. sz qz nos sentim effectū: ita iust es: nō qz nobis reddas debitū. sz qz facis qd decet te summe bonū. Sic itaq; sine repugnāntia iuste punis ⁊ iuste parcis.

¶ Quō vniuerse vie dñi mia ⁊ ꝓitas. ⁊ tm̃ iustus dñs in oib vijs suis. Cap. XI.

Sed nunqd etiā nō est iustū fm te dñe vt malos punias. Justū qp pe est te sic ee iustum vt iustior nequeas cogitari. Qd neq; ḡ esses si tm̃ bonis bona: ⁊ ñ mal mala redderes. Justior enī est q ⁊ bonio ⁊ mal ḡ q bonis tm̃ merita retribuit. Justiz igit est fm te: iuste ⁊ benigne de. ⁊ cū punio ⁊ cū parcis.

ps. tritiū. ps. cxliij

¶ Vere igit vniuerse vie dñi miscdia ⁊ veritas. ⁊ tm̃ iust dñs i oib vijs suis. Et vtiq; sine repugntia: qz q̃s vis punire. nō ē iustū saluari: ⁊ qb vis pcere nō ē iustum dānari. Nā id solū iustuz ē qd vis: ⁊ non iustum qd nō vis. Sic g nascit de iustitia tua: misericordia tua. qz iustuz ē te sic esse bonū vt ⁊ pcēdo sis bonus. et h̄ forsitā est cur summe iust p̄t velle bona malis. Sz si vtrunq; capi p̄t cur malos potes velle saluare illud. certe nulla rōne comp̄hendi potest. cur de similib malis h̄ magis salues q̃ illos per summā bonitatē et illos magis damnes q̃ istos p summā iusticiā. Sic ergo vere es sensibil omnipotēs mificors ⁊ impassibilis quēadmodū viuēs sapiens bonus beatus eternus: ⁊ quicquid melius est esse q̃ non esse.

¶ Q deus sit ipsa vita qua viuit ⁊ sic de similib. Capl'm. XII.

Sed certe quicqd es nō p aliud es q̃ p teipm. Tu es igit ipsa vita q̃ viuis ⁊ sapia qua sapis ⁊ bonitas ipsa q̃ bonis ⁊ mal: bonus es ⁊ ita de similib.

¶ Quō solus sit incircūscripnis ⁊ etnus cum alij spūs sint incircūscpri ⁊ eterni. XIII.

Sed omne qd claudit ali quatenus loco aut tpe min est q̃ qd nlla lex loci aut tpis cohercet Qm̃ ergo maius te nihil ē nullus locus aut tempus te cohibet. sed vbiq; ⁊ semp es. qd qz de te solo dici p̄t: tu solus incircūscriptus es ⁊ eternus. Quō igit dicūt ⁊ alij spūs incircūscripti ⁊ eterni? Et qdem solus es etnus qz solus oim sic nō desinis sic nō incipis esse. Sz solus quō es incircūscptus? An creatus spūs ad te collatus: circūscriptus. ad corp ꝓo incircūscriptus. Nēpe oino circūscriptuz est q cū alicubi totū est nō p̄t sil esse alibi qd de sol corporeis cernit. Incircūscriptū ꝓo qd sil est vbiq; totū qd de te solo intelligit. Circūscpm̃ aūt sil ⁊ incircūscriptuz est q cū alicubi sit tonī p̄t simul esse totū alibi nō tm̃ vbiq; q de creatis spiritib cognoscit. Si em̃ nō essz aia tota in singulis mēbris sui corpis. nō sentiret tota in singulis. Tu g dñe singlariter es incircūscriptus ⁊ eternus: ⁊ tm̃ et alij spiritus sunt incircūscripti ⁊ eterni.

¶ Quomō et cur videtur ⁊ nō videt deus querentibus eum. XIII.

Ait inuenisti anima mea qd querebas? Querebas deum: et inuenisti eum esse quiddam summuz omniū quo nihil melius cogitari potest. et h̄ esse vitam ipaz lucē. sapiētiā. bonitatem. eternam beatitudinem ⁊ beatā eternitatē. ⁊ hoc esse vbiq; ⁊ semp. Nam si nō

¶ Prosologion

inuenisti deũ tuũ quõ est ille ß qõ inueni
sti: z qd illũ tã certa ꝓitate z ꝓa certitudi
ne intellexisti? Si ꝓo iuenisti qd est qd ñ
sentis qd iuẽisti? Cur nõ te sentit dñe ds
aia mea si inuẽit te? An nõ inuẽit quẽ iu-
uenit eẽ lucẽ z ꝓitatẽ? Quõ nãqz ĩtellexit
hoc? nisi videdo lucẽ z ꝓitatẽ. aut potuit
oĩno aliqd intelligere de te nisi p lucẽ mã
et veritatẽ tuã. si ꝗ vidit lucẽ z ꝓitatẽ vi-
dit te. si nõ vidit te: nõ vidit lucẽ n ꝓitatẽ
¶ An z veritas z lux ẽ qd vidit. z tm ũdũ
te vidit: qz vidit te aliqten⁹: z nõ vidit te
sicut es. ¶ Dñe de⁹ me⁹ formator z refor-
mator me⁹ dic ds̃ideranti aie mee qd aliõ
es qz quod vidit vt pure videat qd desi-
derat. Intẽdit se vt pl⁹ videat et nihil vi
det vltra ß qd vidit nisi tenebras. ĩmo uõ
vidit tenebras q̃ nulle sũt ĩ te: sz vidz se ñ
pl⁹ posse videre ꝓpt tenebras suas. ¶ Cur
hoc dñe cur hoc? Tenebrat oculi⁹ ei⁹ in ĩ-
firmitate sua: aut reuerberat fulgore tuo.
Sz certe: z tenebrat in se et reuerberat a
te. Utqz z obscurat sua breuitate z obrui
tur tua ĩmensitate. Vere z ꝗbit angustia
sua z vincit amplitudie tua. Quãta nan
qz est lux illa de q̃ unicat oẽ vex qd rõnali
menti lucet? Quã ampla ẽ illa ꝓitas in q̃
est omẽ qd verũ est et extra quã nõ nisi ui
bil z falsum est? Quaz ĩmensa ẽ: q̃ vno in
tuitu videt q̃cũqz facta sunt z a q̃ z p quẽ
et quõ de nihilo fcã sunt. quid puritatis.
quid simplicitatis. qd certitudis z splẽdo
ris ibi est. Certe pl⁹ qz a creata valeat itel
¶ Q, maior sit qz cogitari possit. (ligi.

Ergo dñe nõ solũ es q̃ ma- XV.
ius cogitari neqt: sz es quiddã ma
ius qz cogitari possit. Quoniã nan
qz valz cogitari eẽ aliqd hmõi. Si tu nõ
es hiꝗz: põt cogitari aliqd mai⁹ te qd fie
¶ Q, hẽc sit lux inaccessibi- (ri nequit.
lis quã inhabitat. ¶ Capl'm. XVI.

Vere dñe hec est lux inaccessibilis
in q̃ habitas. vere eẽ nõ ẽ aliud
qõ hãc penetret vt ibi te quideat
Vere iõ hãc nõ video qz nimia mihi ẽ. z
tũ qcqd video p illã video: sic infirm⁹ ocu
lus qd vidz p lucẽ sol' videt quã in ipo so
le neqt aspicere. Non põt intellect⁹ meus
ad illam. Animis fulget. nõ capit illã. nec
suffert oculi⁹ aie mee diu ĩtẽdere ĩ illã. Re
uerberat fulgore. vincit ãplitudie. obruit
imnẽsitate. ꝛfundit capacitate. O sum-
ma z inaccessibil' lux. o tota z btã veritas
qz longe es a me q̃ tam ꝓpe tibi sum: qz
remota es a ꝛspcũ meo q̃ sic pñs sum cõ
spectui tuo. Ubiqz es tota pñs z nõ te vi
deo In te moneor z ĩ te suz z ad te nõ pos
sum accedere Intra me z circa me es z ñ
¶ Q, ĩ deo sit armonia odor (te sentio.
sapor. lenitas. pulcritu. suo ĩeffabili mõ.

Adhuc latet dñe aiaz me XVII.
am ĩ luce z btitudie tua. z idcirco
versat illa adhuc in tenebris z mise
ria sua. Circũspicit eẽ z ñ vidit pulcri-
tudinẽ tuã. Auscultat z ñ audit armoniã
tuã. Olfacit z ñ ꝓcipit odorẽ tuũ. Gustat
et cogꝗscit saporẽ tuũ. Palpat z nõ sentit
lenitatẽ tuã. Habes eẽ hec dñe de⁹ in te
mo ĩeffabili mõ q̃ ea dedisti rebꝰ a te crea
tis suo sensibili mõ sed obriguerẽt sed ob-
stupuerẽt: sz obstructi sunt sensus aie mee
¶ Qz in deo nec (vetusto lãguore pcti
in eternitate eius q̃ ipe ẽ nulle sint ꝓtes.

Titex ecce turbano: ec- XVIII.
ce itex obuiat meor z lucet⁹ q̃rẽti
gaudiũ z leticiã. Sperabat iã aia
mea saluetatez. z ecce itex obruit egestate
Affectabã iã comedere z ecce magꝗsuria
Conabar assurgere ad lucẽ dei z recidi ĩ
tenebras meas. Imo uõ mõ cecidi in eas
sz sentio me ĩuolutũ ĩ eis. Ante cecidi qz
ꝓcipet me imẽ mea. Certe ĩ ill' ꝓcept⁹ sum
z cũ eax obuolutõe nat⁹ suz. Olim certe
in illo oẽs cecidim⁹: in q̃ oẽs peccauim⁹.
In illo oẽs pdidim⁹ qui facile tenebat. z
male sibi z nob pdidit. qõ cũ volum⁹ q̃re
re nescim⁹ cũ q̃rim⁹ nõ inuenim⁹. cũ iueni
m⁹ nõẽ qd q̃rim⁹ Adiuua me tu ꝓpt bõi-
tatẽ tuã dñe. Quesiui vl'tũ tuũ: vl'tũ tuũ Ps. xxvi
reqrã ne auertas faciẽ tuã a me. Releua
me de me ad te. Mũda. sana. acuc. illũi
na oculũ mẽtis mee vt intueatur te. Re
colligat vires suas anima mea. et toto
intellectu itetum intendat in te domine.

Quid es dñe q̃d es: q̃d te intelliget cor meum? Certe vita es. sapia es. ꝓitas es. bõitas es. btitudo es. et'nitas es. ⁊ oē verum bonũ es. Multa sunt hec: nõ ꝑt angust⁹ itellectus me⁹ tot⁹ vno sil'intuitu videre vt omib⁹ sil' delectet. Quõ g̃ dñe es oia hec? An sunt ptes tui aut poti⁹ vnũ quodq̃ hoꝝ totum ē qõ es? Nam q̃cq̃d est ptib⁹ iunctũ nõ est oinovnuz sed q̃dãmodo plura. ⁊ diuersum a seip̃o ⁊ vl'actu intellectu dissolui põt q̃ aliēa sunt a te q̃ nihil meli⁹ cogitari põt. Nulle igit̃ ptes in te sunt dñe: nec es pl'a sed sic es vnum quoddã: ⁊ idē tibi ipsi vt in nullo tibi ipsis dissim il'. imo tu es ipa vnitas nll'o intellectu diuisibilis. Ergo vita et sapia et reliq̃ nõ sunt ptes tui. sed oia sunt vnum et vnũqõq̃ hoꝝ est totũ q̃d es. ⁊ qõ sunt reliq̃ omia. Quõ nec tu hēs ptes nec tua eternitas q̃ tu es. nusq̃ ⁊ nũq̃ est ps tua aut eternitas tue. sz vbiq̃ totus es ⁊ eternitas tua tota est semp.

Q, nõ sit in loco aut tpe sed omia sint in illo. Cap. XIX.

Sed si p et'nitatē tuã fuisti. ⁊ es. ⁊ eris. ⁊ fuisse nõ est futuꝝ eē. ⁊ esse nõ ē fuisse vl' futuꝝ eē. quomõ eternitas tua tota ē semp? An de et'nitate tua nihil pteriit? vt iã nõ sit nec aliq̃d futuꝝ ē: q̃ si nõdum sit? Non g̃ fuisti heri aut cras? Sz heri ⁊ hodie ⁊ cras es. imo nec heri nec hodie nec cras es: sz simpl'r es extra oñe tẽpus. Naz nihil aliud est heri ⁊ hodie ⁊ cras q̃ in tpe. tu ãt licz nihil sit sine te. nõ es tñ in loco aut tpe sz oia sunt i te nihil em te ꝓtinet sed tu cõtines omia.

Q, sit añ ⁊ vltra oia etiã et'na. XX.

Tu ergo imples et cõplectis omia tu es ante ⁊ vltra oia. Et q̃dē añ omia es: qz ante q̃ fierēt tu es? Vltra oia vero quõ es. Qual'r em es vltra ea q̃ finē nõ hēbunt? An qz illa sine te nullaten⁹ eē pñt? Tu aũt nullo mõ min⁹ es: etiã si illa redeãt i nihilũ. Sic em q̃dãmõ es vltra illa. An etiã qz illa cogitari pñt hte finez tu ꝓ neq̃q̃? Nã sic illa quidē hñt finez quodãmodo: tu vero nullo mõ? Et certe quod nll'o imõ hz finē: vltra illud ē qõ aliq̃ mõ finit. An ꝗ q̃z imõ trãsis. oia etiã et'na: qz tua ⁊ illoꝝ et'nitas tota tibi pñs est: cũ illa nõdũ hēant de sua et'nitate q̃d ventuꝝ ē: sic iã nõ hñt qõ pteritũ ē? Sic quippe semp es vltra illa: cũ sp ibi sis p̃sens seu cũ illud sp sit tibi pñs ad qõ illa nõdum puenerunt.

An hoc sit seculum sec'i siue sec'a secula. (lor. Ca. XXI.

A ergo ꝗ est seculũ seculi siue secula sec'oꝝ? Sic em sec'oꝝ tẽpoꝝ ꝓtinet oia tpalia sic tua et'nitas ꝓtinet etiã ipa sec'a tẽpoꝝ Qõ seculũ q̃dē ē ppt' indiuisibilē vnitatē secula vero ꝓter intermiabilē ĩnēsitatē. Et q̃uis ita sis magn⁹ dñe vt oia sint te plena ⁊ sint in te. sic tñ es sine omni spacio vt nec mediũ nec dimidiũ nec vlla ps sit (in te.

Q, solus sit qõ est ⁊ qui est. Cap. XXII.

Tu solus g̃ dñe es quod es: ⁊ tu es q̃ es? Nã qõ aliõ est in toto: ⁊ aliud in ptib⁹: ⁊ in q̃ aliq̃d ē mutabile: nõ oino ē qõ ē. Et qõ i cepit a nõ esse: ⁊ p̃t cogitari nõ esse ⁊ nisi p aliõ subsistat r̃ddit i nõ eē: ⁊ qõ hz fuisse qõ iã nõ ē: ⁊ futuꝝ eē qõ nõdũ ē id ñ ē ꝓprie ⁊ absolute. Tu ꝓ es qõ es. qz quicquid aliq̃ñ aut aliq̃ mõ es ꝗ tot⁹ ⁊ sp es. Et tu es q̃ ꝓprie ⁊ simpl'r es. quia nec habes fuisse aut futuꝝ esse. sed tũ p̃sens eē. nec potest cogitari aliquando non esse.

Sed vita es et lux et sapientia ⁊ btitudo: et eternitas ⁊ multa hmõi bona et tñ nõ es nisi vnum ⁊ summũ bonũ cum tibi omnino sufficiēs nullo indigēs quo omnia indigēt vt sint et vt bene sunt.

Qõ hoc bonum sit pariter pater et filius ⁊ spũsscũs. ⁊ ꝗ sit vnũ necessarium qõ est oñe ⁊ totũ et solũ bonũ. XXIII.

Hoc bonũ es tu ds pater: hoc est verbũ tuũ. id est filius tu⁹. Et em nõ potest aliud q̃ qõ es aut aliquid maiꝰ vl' min⁹ te esse in ꝓbo q̃ teipsuz dicis: qm verbum nũ sic est verꝝ: quomõ tu verax. Et idcirco est ipsa veritas sic tu nõ alia q̃ tu. ⁊ sic es tu simplex vt de te ñ possit nasci aliud q̃ qõ tu es Hoc ẕpm est

¶ Prosologion

amor vn⁹ ⁊ cõmunis tibi ⁊ filio tuo. i. sanctusspũs ab vtroq; pcedẽs. Haz idẽ amor nõ est inpar tibi a filio tuo: qz tũ amas te ⁊ illũ: ⁊ ille te ⁊ seipz. q̃ntus es tu ⁊ ille nec est aliud a te ⁊ ab illo qõ dispar ũ est tibi. ⁊ illi nec de summa simplicitate põt pcedere aliud q̃ q̃d est de q̃ pcedit. Qõ aũt est singul' quisq; hoc est tota trinitas siml' pr̃ ⁊ filius ⁊ spiritussanct⁹ quã singulis quisq; nõ est aliud q̃ summe simplex vnitas. ⁊ sũme vna simplicitas: q̃ nec ml' tiplicari nec aliud ⁊ aliud esse pt. Porro vnũ est necessariũ. Porro hoc est illud vnum necessariuz in quo omne bonũ ĩmo qõ est omne ⁊ vnũ totum ⁊ solum bonuz.

¶ Coniectatio quale ⁊ quãtum sit ꝗ bonum. ¶ Ca. XXIII.

Excita nunc aĩa mea ⁊ erige totũ intellectũ tuum ⁊ cogita q̃ntũ potes. q̃le ⁊ q̃ntuz sit illud bonũ. Si enim singl'a bõa delectabilia sunt cogita intẽte q̃ delectabile sit illud bonũ: qõ pstinet iocunditatẽ oĩm bonoz ⁊ nõ q̃lẽ ĩ reb⁹ creatis sum⁹ expti. ſz tãto differentẽ q̃nto differt creator a creata. Si eniz bona ẽ vita creata q̃ bona ẽ vita creatrix: Si iocunda est sal⁹ facta q̃z iocunda est sal⁹ q̃ facit oẽm salutẽ Si amabil' est sapia in cognitione rez condita z q̃ amabilis est sapia que omnia condidit ex nihilo? Deniq; si multe ⁊ magne delectatões sunt in rebus delectabilib⁹ q̃lis ⁊ q̃nta delectatio est in illo qui fecit ipsa delectabilia.

Que ⁊ q̃nta bõa sint fruẽtib⁹ eo: XXV.

Qui hoc bono fruet q̃d illi erit: et quid illi nõ erit? Certe q̃q̃d volet erit: ⁊ qõ nolet nõ erit. Ibi q̃p pe erũt bona corpis ⁊ aĩe q̃lia nec oculus vidit nec aur' audiuit nec cor hois cogitauit. Cur ꝗ p ml'ta vagar' hominum q̃rendo bõa aĩe tue ⁊ corpis tui? Ama vnũ bonuz in q̃ sunt oĩa bõa: et sufficit. Desidera simplex bonũ q̃d ẽ oẽ bonuz ⁊ sat' ẽ. Quid em̃ amas caro mea: q̃d desideras aĩa mea? Ibi est: ibi est: quicq̃d amar'. q̃c quid desiderat'. Si delectat pulcritudo fulgebant iusti sic sol. Si velocitas aut fortitudo aut lib̃tas corpis cui nihil obstare possit: erũt sil'es angel' dei. qz semĩat corpus aĩale: et surget corp⁹ spũale ptãte vtiq; nõ natura. Si longe et salubr' vita ibi sana ẽ eẽnitas ⁊ eẽna sanitas: qz iusti imppetuũ viuent; ⁊ sal⁹ iustoz a dño. Si sanctas. satiabunt cuz appuerit gl'ia dei. Si ebriẽtas. iuebriabunt abvbertate domꝰ dei. Si melodia. ibi ãgeloz chori cõcinnũt sine fine deo. Si q̃libet nõ ĩmũda sed mũda voluptas: torrẽte voluptat' me potabit eos ds. Si sapia. ip sa dei sapia oũdet eis seipaz. Si amicicia. diligẽt deum pl⁹ q̃ seipos ⁊ inuicẽ tanq̃z seipos. et de⁹ illos pl⁹ q̃z illi seipos. qz illi illũ ⁊ se et inuicẽ p illũ. et ille se ⁊ illos p seipm. Si ꝗ cordia oĩb⁹ ill' erit vna volũtas. qz nll'a illis erit nisi sola dei voluntas Si ptãs. oĩpotẽtes erũt sue volũtat' vt de⁹ sue. Nã sicut poterit de⁹ q̃d volet p seipm ita potuerit illi q̃d volẽt p illũ: qz sic illi nõ aliõ volẽt q̃ quod ille ita ille volet quiq̃d ille volent. ⁊ q̃d ille volet nõ potit nõ eẽ. Si bonoz ⁊ diuitie: de⁹ suos suos bonos ⁊ fideles sup̃ ml'ta pstituet. ĩmo filij dei ⁊ dij vocabunt. ⁊ vbi erit fili⁹ ei⁹ ibi erũt ⁊ ille heredes q̃dẽ dei: coheredes ãt xpi. Si ꝗ securitas certe ita certi erũt nunq̃z ⁊ nullaten⁹ ista vl' poti⁹ istõ bonũ sibi defutuz sic certi erũt se ñ sua spõte illõ amissuros nec dilectorẽ deũ illud dilectorib⁹ suis inuitis ablatuz. nec aliq̃d deo potẽti⁹ iuitos deũ ⁊ illos sepatuz. Gaudiuz ꝗ o q̃le aut q̃ntũ ẽ: vbi tale aut tũ bonũ ẽ? Cor hũanũ cor iudigẽs. cor exptũ erũnas. ĩno obrutũ erũnis q̃ntũ gauderes si his oĩb⁹ abundares? Introga ĩtima tua si capes possint gaudiũ suũ de tãta btũdie sua. Sz certe si q̃s ali⁹ quẽ oĩno sic teipm diligeres cãdẽ btũdiez hr̃et duplicaret gaudium tuũ: qz nõ min⁹ gauderes p eo q̃z p te ipo. Si ꝗ o duo l'tres vl' ml'to pl'es idip̃z hr̃ent tantũdẽ p singul' q̃ntũ p teipo gauderes. si singl'os sic teipm amares. Ergo ĩ illa pfecta caritate innũerabiliũ ãgeloz btõz ⁊ hoim: vbi null⁹ min⁹ diliget aliuz q̃ seipm: nõ aliter gaudebit quisq; p sin

Esa. lei[illegible] j. Cor. ij.

Dan. vij

j. Cor. xv.

Sap. v.

Ps. xxxvj

Ps. xvj

Ps. xxxv

Ibidem

Lucc. xii.

Ro. viij

gulis alijs q̃ pro seipso. Si ergo cor hominis de tanto suo bono vix capiet gaudiũ suũ quõ capax erit tot & tantorũ gaudiorũ? Et vtq̃ qm̃ q̃ntũ quisq̃ diligit aliquẽ: tm̃ de bono eius gaudet sic in illa pfecta felicitate vnusq̃sq̃ plus amabit sine cõpatione deũ q̃ se & oẽs alios secũ ita plus gaudebit absq̃ estimatõe de felicitate dei q̃ de sua & omniũ aliorũ secũ. Sz si deus sic diligẽt toto corde: tota mẽte: tota aia vt tm̃ totũ cor: tota mẽs: tota aia nõ sufficiat dignitati dilectõis. pfecto sic gaudebunt toto corde. tota mẽte. tota anima vt totũ cor. tota mens. tota anima non sufficiat plenitudini gaudij.

¶ An hoc sit gaudiũ plenum quod promittit dñs. ¶ Capl'm. XXVI.

Deus meus & dñs meus. spes mea et gaudiũ cordis mei dic aie mee si hoc est gaudiũ de q̃ nob dicis p filiũ tuũ petite & accipietis vt gaudiũ vr̃m sit plenum. Inueni nanq̃ gaudiũ q̃ddã plenũ et plusq̃ plenũ. Pleno quippe corde. plena mente. plena aia. pleno toto hoie gaudio illo adhuc sup̃ modũ superit gaudiũ Non g̃ totũ illud gaudiũ intrabit in gaudentes sed toti gaudẽtes intrabũt in gaudiũ. ¶ Dic dñe dic seruo tuo: int̃ in corde suo si h̃ est gaudiũ in q̃d intrabũt fui tui: qui intrabũt in gaudiũ dñi sui. Sed gaudiũ illud certe q̃ gaudebũt electi tui. nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. Nõdũ g̃ dixi aut cogitaui dñe: q̃ntũ gaudebũt illi beati tui? Vtq̃ tm̃ gaudebunt q̃ntum amabunt. tantũ amabunt q̃ntũ cog̃scent. Quantũ te cognoscẽt dñe: tunc & q̃ntũ te amabũt. Certe nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit in hac vita. q̃tũ te cog̃scent: & amabunt in illa vita. ¶ Oro deus p̃gnoscã te amẽ te vt gaudeã de te. Et si nõ possum in hac vita ad plenũ vel proficiã in dies vsq̃dum veniat illud ad plenũ. proficiat hic ĩ me noticia tua & ibi fiat plena. crescat amor tuus & ibi sit plenus vt hic gaudiũ meum sit in spe magnum et ibi sit in re plenum. ¶ Dñe p filium tuum iubes: ĩmo consulis petere & p̃mittis accipere vt gaudiũ nostr̃ sit plenũ. Peto domine q̃d p̃sulis. p admirabilẽ p̃siliarium nostr̃ accipiã q̃d p̃mittis. p veritatẽ tuã vt gaudiũ meum plenum sit. Deus verax peto accipiã vt gaudium meum plenum sit. Meditetur interim mẽs mea: loq̃tur inde lingua mea, Amet illud cor meum. sermocinet os meum. Esuriat illud aia mea siti. & caro mea desideret tota sibia mea donec intrẽ ĩ gaudiũ dñi q̃ es trinus & vnus deus bñdictus in secula Amen.

Job. xvj

Esa. lxiiij

j. Cor. ij.

¶ Explicit prosologion liber Reuerendi patris Anselmi abbatis Beccensis et post archiepiscopi Cantuariensis.

¶ Incipit prefatio beati Anselmi episcopi Cantuariensis. in Monologion.

Quidam frẽs sepe me studiose q̃ precati sunt vt quedã de illis que de meditanda diuinitatis ẽntia & q̃ busdã alijs hui̇us meditatiõi coherentibus vsitato fmõe colloq̃ndo ptulerã sub quodã eius meditatõis exemplo describerez cui sez scribẽdo meditatõis magis fm suã volũtatẽ q̃ fm rei facilitatẽ aut meã possibilitatẽ hãc mihi formã p̃stitere q̃tenus autoritate scripture penitus nihil in ea persuaderet. Sz q̃cq̃d p singulas inuestigationes finis assereret id ita cẽ plano stilo et vulgaribus argumẽtis simplicizq̃ disputatione: & rõnis necessitas breuiter cogeret et veritatis claritatẽ patẽter ostẽderet. Voluerunt etiam vt nec simplicibus penecq̃ fatuis obiectiõibus mihi occurrẽtibus obuiare p̃tenerẽ. qõ q̃dẽ diu temptare recusaui atq̃ in eũ re ipsa cõparãs: mlt̃is me rõnibus excusare tẽptaui. Quãdo em̃ id qõ petebant vsus sibi obtabant facilius: tanto mihi illud actu iniũgebãt difficilius. tandem tamẽ victus tum p̃cum modesta importunitate: tum studij eorũ nõ p̃tenenda honestate: inuitus q̃dem p̃pter rei difficultatẽ & ingenij mei imbecillitatẽ q̃ p̃cabant incepi. sz libenter p̃pter eorũ caritatẽ q̃ntum po-

¶ Monologion

tui in eoꝝ diffinitionē effeci. Ad quod cū ea spe sim adductꝰ vt quicq̃d facerē illī solis a q̃bꝫ exigebaꝫ eēt notū. et paulopost idipm vt vilē rē fastidiētibꝫ cōtemptu eēt obruendū scio me in eo nō tā p̃cantibꝫ satisfacere potuisse q̃ p̃cabꝫ me pscq̃utibꝫ finē posuisse. Nescio tū quō sic p̃ter spem euenit vt nō solū p̃dicī frēq̃ z plēs aliī scripturā ipaz quisq̃ eā sibi trāscribēdo in longū memorie cōmēdare satagerent quā ego sepe retractās nihil potui inuenire me ī ea dixisse q̃ nō catholicoꝝ pfm et maxīe beatī Augustini scriptis cohereat Quapropē si cui videbiꝫ q̃ ī eodē opusculo aliq̃d ptulerim qd̄ aut nūnis nouū sit aut a ꝓitate dissentīat: rogo ne stanim me aut vt p̃ſūptorē nouitatū aut falsitatis assertorē exclamet: z pri⁹ libros bti Aug. de trinitate diligēter pspiciat. deinde fm eos opusculū meū diūdicet. ¶ Qd̄ cū dicī sū mā trinitatē posse dicī tres subias grecos secutꝰ sum q̃ pfitent tres subias eē in vna psona eadē fide. Nā hic significāt in deo p substātiā q̃ nos p̃ psonā. ¶ Quecūq̃z aūt dicī sub psona secū sola cogitatiōe disputantis z inuestigāntis ea q̃ priꝰ nō aniaduertisset plata sunt sicē sciebā eos velle q̃ pe nitoni obscq̃ intēdebā. ¶ Precor autē et obsecro vehemēter si quis h̄ opusculū voluerit trāscribere vt hāc p̃fationē ī capite libelli ante ipsa capitula studeat p̃ponere. Multū eū pdesse puto ad intelligēda ea q̃ legerit ibi. Si q̃s pus q̃ intētiōe quoue mō disputata sicē cognouerit. Puto etiā q̃ si q̃s hāc ipaz p̃fatōcz videritꝰ pri⁹ nō temere indicabit. si quid et ꝗ suā opinionē prolatū inuenerit.

¶ Explicit prefatio.

Incipiunt capitula.

Quod sit quoddā oprinū. z maximū z summū oīm q̃ sunt. ¶ Ca. I.

De eadem re. ¶ Capitulū. II.

¶ Q̃ sit q̃dam natura p quaz est quicq̃d est q̃ p se est. z est summū oīm q̃ sunt. III.

¶ De eadē re q̃ sicut illa est p se et alia p illam: ita alia sit ex se z alia ex illa. IIII

¶ Q̃ illa nō sit vlla. iuuāte eā ducta ad esse: nec tamē sit p nihil aut ex nihilo aut quō intelligi possit esse per se z ex se. V.

¶ Quō alia omīa sicē p illā z ex illa. VI.

¶ Quō intelligēdū sit q̃ oīa fcē ex nihilo. VII.

¶ Q̃ ea q̃ facta sunt ex nihilo tūc nihil erant anteq̃z fierent q̃tuz ad rationem facientis. ¶ Capitulum. VIII.

¶ Q̃ illa sit quedā rerū locutio sicut faber dicit prius apō se quod factur⁹ ē. IX.

¶ Q̃ tū inīta sit in hac similitudie dissimilitudo. X.

¶ Q̃ hec summe eēnīe locutio sit summa essentia. ¶ Capitulum. XI.

¶ Q̃ sicut omnia p summā essentiam facta sunt ita vigeant per ipsam. XII

¶ Q̃ illa sit in omib̄ et omīa sint ex illa et p illā z in illa. XIII.

¶ Q̃ possit aut nō possit de illa dicī substantialīr. XIIII

¶ Q̃ idem sit illī iustā q̃ est eē iusticia z eodē modo ō his q̃ similīr de illa dicī pñt et q̃ nihil horum monstret qualis illa vl quanta sit sed quid sit. ¶ Cap. XV.

¶ Q̃ ita sit simplīr vt oīa q̃ de eiꝰ eēntia dicī pt vnū idēq̃z sit ī illa z nihil ō ea dicī possit substātialīr tūsi ī eo q̃d q̃d est. XVI

¶ Q̃ sit sine ꝓncipio z sine fine. XVII.

¶ Quomodo nihil fuit ante aut erit post illam. ¶ Capitulum. XVIII.

¶ Q̃ illa sit in omī loco z tempe. XIX

¶ Q̃ in nllo sit loco aut tpe ¶ Ca. XX.

¶ Quō sit in omī z in nllo loco XXI.

¶ Quō melius itelligi possit eē vbiq̃z q̃ ¶ Quō melius in (in omī loco XXII.

telligi eē sp q̃si in omni tempe. XXIII.

¶ Q̃ nullī mutabilī sit accidētibꝫ. XXIIII

¶ Quō illa dicēda sit substātia z q̃ sit extra omnē subiam et singulariter sic q̃cq̃d

¶ Q̃ nō cōtinēat in cōmuni tractatu substantiaruz et tamen sit substantia z indiuiduus spūs. XXVI

¶ Q̃ idem spūs simplīr sit z creata illī cōparata non sint. ¶ Cap. XXVII.

¶ Q̃ eius locutio idipsū sit q̃ ipse nec tū sint duo sed vnꝰ spūs. ¶ Ca. XXVIII

¶ Q̃ eadem locutio nō constet pluribus verbis: sed sic vnū verbum. ¶ Ca. XXIX.

¶ Q̃ ipsū ꝓbuz nō sit similitudo factoꝝ sed veritas eēntie facta ꝓo sint aliq̃ veri

tatis mutatio et que nature magis sint q̃ alie et prestantiores. Capl'm. XXX
Q, summus spiritus seip̃m dicat coeterno verbo. Capl'm. XXXI.
Q, vno ꝓbo dicat se ⁊ q̃ō fec̃. XXXII
Q, suo verbo videri possit dicere creaturam. Capitulum. XXXIII
Quicquid factũ est in eius verbo ⁊ scientia sit vita et veritas. XXXIII.
Q, incõprehensibili mõ dicat vl' sciat res a se factas. Capitulum. XXXV.
Q, quicq̃d ip̃e est ad creaturas hic sit et ꝓbũ ei⁹: nec nĩ ãbo plural'r. XXXVI
Q, dici nõ possit quid duo sint q̃nis necesse ē cẽ duos. Capl'm. XXXVII.
Q, idem ꝓbũ sit a summo spũ nasceu/ (do. XXXVIII.
Q, verissime illud sit parẽs illud ꝓ proles. XXXIX.
Q, illud verissime signat illud verissime signatur. Capitulum. XL.
Q, alterius verius sit esse genitorem ⁊ filium alterius patrẽ ⁊ genitus. XLI.
Retractatio cõmuniõis ambor ⁊ proprietatum singulorum. Capl'm. XLII
Quõ alter alteri⁹ sit eẽntia. XLIII.
Q, apti⁹ dici possit fili⁹ eẽntia p̃ris q̃ pater eẽntia filij: ⁊ q̃ sil'r sit fili⁹ p̃ris ꝓt⁹ et sapientia ⁊ similia. XLIIII.
Quõ quedã ex his q̃ sic pferunt aliter quoq̃ possint intelligi. XLV.
Q, filius sit intelligentia intelligentie et veritas ꝓtat⁹ ⁊ sil'r de similibꝰ. XLVI
Q, in memoria intelligat pater sic in intelligentia fili⁹. ⁊ quõ fili⁹ sit intelligentia: vl' sapia memorie; ⁊ memoria patris et memorie. Capitulũ. XLVII.
Q, suum⁹ spũs se amet ⁊ q̃ idẽ amor pariter pcedat a p̃re ⁊ filio. XLVIII.
Q, vterq̃ par amore diligat se ⁊ alte/
Q, tant⁹ est ipse amor (tum. XLIX
quantus est ipse spiritus. Cap. L.
Q, idem amor sit ad ip̃m q̃ est sũm⁹ spiritus. ⁊ tũ ipse cum p̃re ⁊ filio vnus est spiritus. Capitulum. LI.
Q, totus pcedat a patre. totus a filio et tamẽ nõ sit nisi vnus amor. LII.
Q, non sit eorum filius. LIII.
Q, solus pater sit genitor ⁊ ingenitus solus fili⁹ geniti⁹. solus amor nec genit⁹ nec ingenitus. Capitulum. LIIII.
Q, amor idẽ sit increat⁹ ⁊ creatus sicut pater ⁊ filius. ⁊ nĩ ip̃e cũ illis nõ tres sed vnus increat⁹ ⁊ vnus creator. et q̃ō idem possit dici spũs p̃ris et filij. LV.
Q, sicut filius est eẽntia vl' sapia p̃ris eo sensu quia habet eandẽ essentiã vel sapientiã q̃ pater. sic idẽ spũs sit p̃ris et filij essentia ⁊ sapia ⁊ sil'ia. Cap. LVI.
Q, pater ⁊ filius ⁊ eor spũs parit' sunt in se inuicem. Capl'm. LVII.
Q, nullus eor alio indigeat ad memorandũ vel intelligendũ vl' amandũ: quia singlus quisq̃ cum uemoria ⁊ intelligẽtia et amor: ⁊ quicquid necesse est inesse summe essentie. LVIII.
Q, tĩ non sint tres sed vnus seu pater seu filius seu vtriusq̃ spũs. LIX.
Quomodo ex his multi filij nasci videantur. Capitulum. LX.
Quõ nõ sit ibi nisi vnus vni⁹. LXI.
Q, hic liez inexplicabile sit tamen credendum sit. LXII.
Quomodo de ineffabili re verũ disputatum sit. Capitulum. LXIII.
Q, per rationalẽ mentẽ maxime accedamur ad cognoscendum summam essentiam. Capitulum. LXIIII.
Q, mens ipsa speculum eius et imago
Q, rõnal' crea/ (eius sit. Ca. LXV.
tura ad amãdũ illum facta sit. LXVI.
Q, anima semp illum amãs aliquãdo vere beate viuat. LXVII.
Q, illa se amanti seip̃am retribuat.
Q, omnis humana ani/ (LXVIII.
ma sit immortalis. LXIX.
Q, autem semp misera aut aliquando beata vere sit. LXX.
Q, nulla anima iniuste priuet. summo bono: et q̃ omnino ad ipsum nitendum sit. Capitulum. LXXI.
Q, sũma essentia sit separãda. LXXII
Q, credendũ sit in illam. LXXIII.
Quod in patrẽ et filiũ et eorum spiritum pariter ⁊ in singulos ⁊ simul in tres

Monologion

credendum sit. Capl'm. LXXIIII.
Que sit viua q̃ mortua fides. LXXV
Quid tres summa essentia q̃dã modo dici possit. Capitulum. LXXVI.
Qꝗ ipsa dñetur omib̃ et regat omia et si sol⁹ deus. Capl'm. LXXVII.
Incipit Anselmus in Monologion.
Qꝗ sit quoddam optimum et maximũ et summũ omnium que sunt.

SI quis vnam naturaz summã oim q̃ sunt soluz in etna beatitudie sua sufficiẽtẗ: oibusq̃ reb̃ alijs hocip̃m q̃ aliq̃d sunt aut q̃ aliquo mõ bñ sunt: p oipotentẽ bonitatẗ suã dantẗ: aliaq̃ p pl'a q̃ ꝗ deo siue de ei⁹ creata necario credim⁹ aut nõ audiendo aut nõ credẽdo ignorat. puto qz ea ipa ex magna pte sil'mediocr' ingenij est pt ip se sibi saltẗ sola rõne psuadere. Qd̃ eũ multis modis facere possit ponã qd̃ illi estimo eẽ promptissimũ. Etenim eũ oẽs fini solis his appetant q̃ bona putãt in promptu ẗ vt aliqñ mẽtis oculũ puertat ad inuestigãdũ illud vñ sunt bõa ea ipa q̃ nõ appetẽt nisi qz iudicat eẽ bõa: vt deinde rõne ducente z illa pseq̃nte ad ea q̃ irrõnabil'r ignorat rõnabil'r pficiat. In q̃ tm̃ si q̃d dicero q̃ maior nõ monstrat autoritas sic volo accipi: vt q̃uis ex rõnib̃ q̃ mihi videbunt q̃ si necariũ pcludat. non ob h̃ tm̃ oino necarium: sed tm̃ sic interim videri posse dicat. Facile est igit vt aliq̃s sit q̃ secũ tacit⁹ dicat cũ tã inuũerabilia bõa sint quoz tã multã diuersitatẗ et sensibus corporeis experimur: z rõne mẽtis discernim⁹. Est ne credendũ eẽ vnũ aliq̃d p quod vnũ sunt bõa q̃eũq̃ bona sunt aut sunt bona alia p aliud. Certissimũ quidẽ et omnib̃ est volẽtib̃ aduertere pspicuũ qz q̃cunq̃ dicunt aliq̃d ita vt ad inuicem magis aut min⁹ aut eq̃lit dicant. p aliud dicuntur: qd̃ nõ aliud z aliud sed idẗ intelligit in diuersis sine in illis: equaliter sine inequal'r cõsideret. Nã q̃cunq̃ iusta dicunt ad inuicẗ sine parit sine magis vel minus nõ pũt intelligi iusta nisi p iustitiã que nõ est aliud z aliud. Ergo cuz certũ sit q̃ oia bona si ad inuicẗ pferãtur aut equal'r aut ineqũlit sint bõa: necesse est vt omia sint p aliq̃d bõa qd̃ intelligit idem in diuersis bonis licz aliqñ videantur bona dici alia p aliud. Per aliud em̃ videt dici bon⁹ equ⁹: qz velox est. Cũ enim videat dici bonus p fortitudinẽ z bon⁹ p velocitatẗ: nõ tamẽ idẗ videt esse velocitas et fortitudo. Verũ si equ⁹ quia est fortis aut velox bon⁹ est quõ fortis z velox latro m al⁹ est. Potius igitur quẗadmodũ fortis z velox latro iõ malus qz nocu⁹ est ita fortis z velox equus idcirco bon⁹ est quia vtilis est. Et quidẽ nihil solz putari bonum nisi aut propter vtilitatez aliquã vt bona dicitur salus z q̃ saluti prosunt: aut ꝓpter quãlibet honestatẗ sic̃ pulcritudo estimat bona z q̃ pulcritudinem iuuant. Sz quomõ iam pspecta rõ nullo potest dissolui pacto necesse est omne q̃z vtile vel honestũ si vere bona sunt p ipm esse bona per quod necesse est cũcta eẽ bona quicq̃d illud sit. Quis autem dubitet illud ipsum p quod cũcta sunt bona esse magnũ bonũ. Illud igit est bonuz per seip̃m: quõ omne bonũ est p ipm. ergo p sequit vt omnia alia bona sint per aliud q̃z qd̃ ipsa sunt z ipm soluz p seip̃m aut nullum bonũ qd̃ p aliud est equale aut maius equale aut maiua est eo bono qd̃ p se est bonum. Illud itaq̃z solum est summũ bonum. Id em̃ summũ bonuz est qd̃ per se eminet alijs, ita vt nec par habeat nec prestanti⁹ sed qd̃ est summe bonũ est etiã summe magnũ. Est igit vnũ aliq̃d summe magnũ z summe bonũ. id est summe omniũ que sunt.

De eadem re. Capitulum. II.

Qemadmodũ aũt inuẽtũ est aliquid esse summũ bonum: q̃niam cuncta bona p vnũ aliq̃d sunt bona quod est bonũ p seip̃m. sic ex necitate colligit aliq̃d eẽ summe magnũ quõ q̃cũq̃z magna sunt p vnuz aliq̃d magna sunt quod magnũ est p seip̃m. Dico autem

non magnũ spacio vt est corpus aliqd. sed
q̃ quãto maior tanto melior aut dignior vt ē
sapia. Et qm̃ nõ ꝑt esse sũme magnũ nisi
id q̃d ē summe bonũ necē ē aliq̃d eē maxi
mũ et optimũ. i. summũ oim̃ que sunt.
¶ Q̃ et q̃dã naꝶa ꝑ quã est quicq̃d ē q̃ ꝑ
se est ⁊ ē summũ oim̃ q̃ sunt. ¶ Ca. III.

Deniq̃ ũ solũ oia bõa ꝑ idē aliq̃d
sunt bona ⁊ oia mag̃ ꝑ idē aliq̃d
sunt mag̃: sz quicquid ē ꝑ oim̃ ali
quid videt eē. Omne nãq̃ q̃d aut ē aut ē ꝑ
aliquid aut ꝑ nihil sz nihil ē ꝑ nihil. Nõ
enim ē vl cogitari ꝑt vt si aliq̃d nõ ꝑ aliq̃d
Quicq̃d igit ē ñ nisi ꝑ aliq̃d est q̃d cũ ita
sit aut ē vnũ aut st̃ plʼa ꝑ q̃ st̃ cũcta q̃ sũt.
Sz si sunt plʼa tũc ipsa reserunt ad vnuz
aliq̃d ꝑ q̃d sũt aut eadē plʼa singula sunt
ꝑ se aut ipa ꝑ se inuicē sunt. At si plʼa ipa
sunt ꝑ vnũ iã nõ sunt oia ꝑ plʼa sed potꝰ ꝑ
illud vnũ ꝑ q̃d plʼa st̃. Si ꝓo ipa plʼa sin
gula sunt ꝑ se vtiq̃ ē vna aliq̃ vis vl naꝶa
exñdi ꝑ se quã hñt vt ꝑ se sint. Nõ ē ãt du
biũ q̃ ꝑ ipm vnũ sint ꝑ q̃d hñt vt siē ꝑ se
Ueri ꝗ ꝑ ipm vnũ cũcta sunt: qm̃ ꝑ plʼa
que sine eo vno eē ñ pñt: vt ꝓo plʼa ꝑ se in
uicē sint nlʼa patitur rõ q̃ irrõnalis cogi
tatio est: vt aliq̃ res sit ꝑ illud cui dat esse
nã nec ipsa relatia sic sunt per inuicez. Nã
cum dñs ⁊ fn̄ referãtur ad inuicez ⁊ ipsi
boies qui referunt oino ñ sunt per inuicez
⁊ ipse relatiões q̃b̃ referũtur ñ oino sunt
per inuicē. qz eadē sunt per subiecta. Luz
itaq̃ ꝓitas oimoda excludat plʼa eē per q̃
sunt cuncta necesse ē vnũ illud eē per q̃d
sunt cuncta q̃ sunt. Qm̃ ꝗ cuncta q̃ sunt.
sunt ꝑ ipm vnũ. ꝑculdubio ⁊ ipm vnuz ē
ꝑ seipsum. Quecũq̃ igr̃ alia sunt ꝑ ali
ud ⁊ ipsuz solũ ꝑ seipsuz quicquid ē ꝑ ali
ud min̄ est q̃ illud ꝑ q̃d cuncta sunt alia
⁊ q̃d solũ est ꝑ se q̃re illud q̃d ē ꝑ se maxi
me oim̃ ē. Est igit̃ vnũ aliud q̃d solũ ma
xime ⁊ summe oim̃ est qõ aũt maxie oim̃
est. ⁊ per qõ ē quicq̃d ē bonũ vel magnuz
et oino quicquid aliquid est id necesse est
eē summe bonũ ⁊ summe magnũ ⁊ sũmũ
omniũ que sunt. Quare est aliud qõ sine
essentia sine sñbia sine natura dicat opti
mum ⁊ maximũ ē et sũmũ oim̃ q̃ sunt.

¶ De eadē re q̃ sicut illa est ꝑ se et alia ꝑ
illã. ita alia sit ex se ⁊ alia ex illa. III.

Adhuc si quis intẽdens rerꝫ na
turas velit: nolit: sentit ũ eas oẽs
cõtineri vna dignitatis paritate sz
quasdã earꝫ distingui graduũ imparitate
Qui enim dubitat q̃ i natura suo ligno me
lior sit equꝰ ⁊ equo prestãtior hõ is perfe
cto nõ ē dicẽdꝰ hõ. Luz igit̃ naturaꝫ alie
alijs negari ũ possint meliores: nihilomi
nus persuadet rõ aliquã in eis sic supemi
nere vt nõ hẽat se superiorem. Si enim huiꝰ
graduũ distinctio sic est infinita vt nullꝰ
sit tibi gdꝰ superior q̃ superior aliꝰ nõ inueniat
Ad ꝗ ratio deducit vt ipsaruz multitudo
naturaꝫ nllo fine claudat. Hoc aut ē ne
mo nõ putat absurdũ nisi qui nimis ē ab
surdus. Est igr̃ ex necẽcitate aliq̃ natura q̃
sic ē alicui vl aliquib̃ superior vt nulla sit
cui ordinet inferior. Hec ꝓo natura q̃ tal
est aut sola est: aut plʼes hui⁹ ⁊ eq̃les sunt
verũ si plʼes sunt et equales sunt cũ eq̃les
esse ñ possint ꝑ diuersa q̃dã sed ꝑ idē aliõ
illud vnũ ꝑ q̃d equalr tã magne sunt aut
est idipm q̃ ipse sũt ⁊ ipsa earꝫ eẽntiã aut
aliud q̃z q̃ ipse sunt. Sz si nihil ē aliõ q̃z
ipaꝫ eẽntia: sic earꝫ eẽntie nõ sunt plʼes sz
vna ita ⁊ naꝶe nõ sunt plʼes sed vna. Idē
nanq̃ naturã hic intelligo q̃ eẽntiã. Si
vero id per q̃d plʼes ipe nature tã magne
sunt aliud est q̃z q̃ ipse sunt ꝑ certo mino
res sunt q̃z id per qõ magne sũt. Quicq̃d
enim per aliud ē magnũ: minꝰ ē q̃z id ꝑ qõ
est magnũ q̃re nõ sunt sic magne vt illis
nihil sit maiꝰ aliõ. Qõ si nec per ꝗ quod
sũt nec per aliud possibile ē tales eē plʼes
naturas quib̃ nihil est pstantiꝰ nullo mõ
pñt eē nature plʼes huiꝰ. Restat igr̃ vnaz
et solam naturaz aliquam esse que sic est
alijs superior vt nullo sit inferior. sed q̃d
tale est maximũ ⁊ optimũ est omniũ que
sunt. Hoc aũt esse non põt nisi ipa sit per
se id quod est ⁊ cũcta q̃ sunt sint ꝑ ipsam
id q̃d sunt. Nam cũ paulo ante rõ docue
rit id q̃d ꝑ se est ⁊ per q̃d alia cũcta sunt
esse summũ omniũ existentiũ aut ecõuer-

Monologion

so id quod est summũ est per se et cuncta alia per illud aut erũt pl'a summa. Sed plnra nõ eẽ mãifestũ ẽ. Quare ẽ q̃daz natura vl' sũbia vl' eẽutia q̃ ẽ p se bõa vl' ma gna. ⁊ per se est id q̃d ẽ ⁊ p quã ẽ quicq̃d vere aut bonũ aut magnũ aliq̃d ẽ ⁊ q̃ ẽ sũ mũ magnuz: summũq̃z bonũ. summũ ens siue ex̃ns. id est sũmũ oĩm q̃ sunt. Qm̃ ita q̃z placet q̃d inuẽtũ ẽ: viuat indagare vtq̃z hec ipa naꝛa ⁊ cũcta q̃ aliquid sunt ñ sũt nisi ex ipa quẽadmodũ nõ sũt nisi p ipaz. Sed licz posse dici: qꝛ qõ ex aliq̃ ste p id ipm ẽ q̃d ẽ p aliquid ẽ: et ex eoĩpo quẽad modũ q̃ est ex materia. ⁊ per artificem pt etiã dici eẽ p materiã ⁊ ex artifice: qm̃ per vtrunq̃z et ex vtroq̃z et ab vtroq̃z hz vt sit quãuis aliꝛ sit p materiã: et ex materia q̃z per artificẽ ⁊ ex artifice. Conseq̃nter ꝯ vt quõ cũcta q̃ sunt p summã naturã id q̃d sunt. ⁊ iõ illa ẽ per seipaz. alia ꝯo p aliud ita oĩa q̃ st: sũt ex eadez natura summa. et id circo illas ⁊ ex seipa: alia aũt ex alio.

Qꝛ illa nõ sit vlla inuãte cã ducta ad esse: nec tm̃ sit p nihil aut ex nihilo. aut q̃ mõ intelligi possit eẽ p se ⁊ ex se. Ca. V.

Quoniã igit nõ sp hz eũdẽ sensum qõ ꝯ eẽ p aliq̃d aut ẽ ex aliq̃: q̃rẽ dũ est diligenti quõ per summaz naturã vel ex ipa sint omia q̃ sunt. ⁊ qm̃ id q̃d ẽ per seipm: ⁊ id qõ ẽ per aliud non eãdẽ suscipiũt existẽdi rõem. ꝯus separa tim videam de ipa summa natura q̃ per se est: postea de his q̃ per aliud sunt. Cũ igitur ꝯstet q̃ illa ẽ per seipaz quicq̃d est ⁊ oĩa alia sunt p illã id qõ sunt quõ ẽ ipa per se. Qõ enim dicit esse per aliquid: videt esse aut per efficiẽs aut p mat'iaz aut per aliquid aliud ad iumẽtuz vl' instrm̃. Sed quicq̃d ex aliq̃ his trib̃ modis ẽ p aliud est: ⁊ posteri et aliq̃ mõ minꝰ ẽ eo p quod hz vt sit. Ac summa naꝛa nl'laten ẽ per aliud nec est posterior aut minor seip sa vt aliq̃ re: q̃re sũma natura nec a se nꝰ ab alio fieri potuit. nec ipa sibi nec aliq̃d aliud illi materia vnde fieret fuit. aut ipa se aliq̃ mõ aut aliq̃ res ipsaz vt eẽt qõ nõ erat adiuuit. Quid igit? Qõ enim nõ est aliquo faciente aut ex q̃ materia aut ex q̃ bus adiumẽtis ad esse pueneꝛit id videt aut eẽ nihil aut si aliud est p nihil eẽ et ex nihilo. Qõ licz ex his q̃ rõis luce de summa iaz animaduertẽti substãtiã pñtẽ nulla ten in illã posse cadere. nꝗ tm̃ negligã hꝰ rei pbationẽ contexere. Qm̃ aũt ad magnũ ⁊ delectabile quoddã me subito pro duxit hec mea meditatio nullã vel simpli cem penecq̃z fatuã obiectiõez mihi disputã ti occurrẽtẽ negligẽter nolo pterire. Quaten ⁊ ego nihil ambiguũ in precedentib̃ relinq̃ns certior valeã ad seq̃ntiã pcedere. ⁊ si forte cui qõ speculor persuadere oĩ vel modico remoto obstaculo: q̃b̃ tardus intellect ad audita facile possit accedere

Qꝛ igit illa natura sine q̃ ulla ẽ natura sic nihil tam falsum est q̃z absurdum erit si dicoꝛ quicq̃d ẽ nihil eẽ. per nihil ꝯo nõ est qꝛ nllo mõ intelligi pt. vt q̃d aliq̃d est sit per nihil. aut si quo mõ ẽ ex nihilo aut per se aut p aliud. aut p nihil ẽ ex nihilo. Sed ꝯstat qꝛ nullo mõ aliud ẽ per nihil Si igit est aliq̃ mõ ex nihilo aut p se aut per aliud ⁊ ex nihilo. Per se autẽ nihil pt esse ex nihilo. qꝛ si quid ẽ ex nihilo per aliquid necẽ est vt id per qõ est pri sit Qm̃ igitur hec eẽntia ꝯoꝛ seipsa ñ est: nllo mõ est ex nihilo p se. At si ꝯoꝛ per aliquam naturã aliã extitisse ex nihilo: nõ et sũma oĩm sed aliquo inferior: nꝗ est p se hic qõ est sz per aliud. Item si per aliquid est ipsa ex nihilo id per qõ est magnũ. bonuz fuit cũ cã tanti boni fuit. At nullũ bonuz põt intelligi añ illud bonũ sine q̃ nihil est bonum. ꝗ autẽ bonuz sine quo nihil ẽ bo num satis liquet hãc esse summã naturã de qua agitur. Quare res nulla vl' nulluz precessit per quã ista ex nihilo essz. De niq̃z si hecipa natura est aliud: aut per ni hil aut ex nihilo. pculdubio aut ipa nõ ẽ per se ⁊ ex se quicquid est. aut ꝯoꝛ ipsa ni hil quod vtrũq̃z superfluum est exponere q̃z falsum ẽ. licz igit summa substãtia ñ sit per aliquid efficiens aut ex aliq̃ materia: nec aliquib̃ adiuta sit causis vt adesse p ducerẽt: nullaten tm̃ est per nihil aut ex

nihilo: quia p seipsaz: z ex seipsa est quic/
quid ē. Quō ergo tandē esse intelligēda
est p se z ex se: si nec ipa se fcē nec ipa sibi
materia extitit: nec ipa se ꝗlibz uiō vt ꝗd
nō erat essz adiuuit: nisi forte eo uiō intel
ligēdū videt qō ōz: qz lux lucet vl lucens
est p seipam z ex seipa. Quēadmodū eni
se se hnt ad inuicē lux z lucere z lucēa. sic
sunt ad inuicē eēntia esse z ens ꝗ est exīs
siue subsistens. ꝗ summa eēntia z summe
esse z summe ens. i. summe exīa siue sum/
me subsistēs nō dissimilr sibi cōueniēt ꝗ
lux et lucere et lucens.

Quō alia oia sint p illā z ex illa. VI.

Estat nūc de rex eax vniuersita/
te que p aliud sunt discutere quō
sint p sūmā subiam: vtx qz ipa fe
cit vniuersā: aut qz materia fuit vniuerso
rum. Non enī opz est grere vtx iō sint vni
uersa p ipaun: qz alio faciēte aut alia ma/
teria existēte: illa tm ꝗlibet mō vt res oēs
essent adiuuit cū repugnet his q iā supra
patuerūt si scdo loco z nō pncipalr sint p
ipsam ꝗcunqz sunt.

Primū itaqz mihi
querēdū esse puto vtx vniuersitaa rerum
que p aliud sunt sit ex aliq materia Non
aūt dubito hāc mundi molē cū ptibz suis
sīē videmus formatā pstare ex terra z aq
et aere z igne q sunt qtuor elemta aliquo
mō itelligi posse: siue his formis qa pspi
cimz in rebz fornatis vt eoz informis aut
etiā pfusa natura videat eē materia. oīm
corpoz suis formis discretoz non inquā
hoc dubito sz qro vū hic ipa. quā dixi mū
dane mol materia sit. Nā si huz materie
est aliq matia alia veriz ē corpee vniuersi
tatis materia. Si igr vniuersitas rerū seu
visibiliū seu inuisibiliū est ex aliq matia
pfecto nō solū nō pt eē. sed nec dici pt ex
aliq materia ꝗ ex summa nata: aut ex se
ipsa aut ex aliq tertia eēntia q vtiqz nulla
est. Quippe nihil oīno vel cogitari pt
esse pter illud summū oīm qō ē p seipm z
vniuersitatē eoz q nō p se sz per idē sūmū
sunt. qre qd nllo mō aliud ē nullizz rei ma
teria ē. Ex sua po nata rex vniuersitaa q
per se nō est esse nō potest: quē si hic essz
aliqno mō esset per se et p aliud ꝗ p id p
quod sunt cūcta q sunt oia falsa. Itē oē
qō ex materia ē: ex aliq ē z posterizz est eo.
qm igit nihil ē aliud a seipo vl posterizz se
ipo. pseqt vt nihil sit materialr ex seipo
Ac si ex summe matia nature pt eē aliud
minz ipsa sūmuz bonū mutari et corrūpi
pōt qd nephaa ē dicere. Quapropē qm oē
qd aliud est ꝗ ipsa: minz ē ipa. Impossi/
bile ē aliud. aliud hz ꝗ mō eē ex ipa. Am
plizz dubiū nō ē. qz nullatenz ē bonū p qd
mutat vl corrūpit sūmū bonū. Qz siq mi
noz natura ē ex summi boni matia: cū ni/
hil sit vnīcūqz: nisi p summā eēntiaz mu
tat z corrūpit summū p ipz bonū. Quare
summa eēntia q est ipm summū bonum:
nullatenz ē bonū qō ē incōueniēs. Nulla
igit minoz nata materialr ē ex sūma nata
Cū igr eax essentia q p aliud sibi pstet ñ
eē velut ex matia ex summa eēntia: nec ex
se nec ex alio manifestū est qō ex nlla ma
teria ē. Quare: qm quicqd qm ē p sūmaz
eēntiā ē: nec p ipam aliqd aliud eē pōt ni
si ea aut faciēte aut materia existēte. Cō/
sequit de necitate vt pter eā nihil sit nisi
ea faciēte. z qm nihil aliud ē vl fuit nisi il
la: z q fcā sunt ab illa nihil oīno facere po
tuit p aliud vl instrumētū vl adiumentū
qm p seipam. Ac oē qō fcē sine dubio aut
fecit ex aliq velut ex matia aut ex nihilo.

Qm igit certissime patet. qz eēntia oīm
que pter summā eēntiā sunt ab eadē sum
ma essentia facta ē. Et qz ex nlla matia ē
pculdubio nihil aptizz ꝗ qd illa summa es
sentia tantā rex molē tā nūerosaz multitu
dinē taz formose formatā. tā ordinate va
riatā tam pueniēter diuersam sola p seip
sa est pduxit ex nihilo.

Quō intelligenduz sit qd oia fecit ex ni
hilo. Capitulum. VII.

Sed occurrit quedā dubitatio de
nihilo. Naz ex quocūqz fit aliqd
id causa ēizz: qō ex se fit. z oīs cā
ncē est aliqd ad eēntiā effectz prebeat ad
iumentuz. Qō sic oīs tenēt exptmēto vt
etiā nulli rapiat pstendēdo vt vix illi sur/
ripiat decipiendo. Si ꝗ factū est ex nihi

lo aliud ipm nihil fuit cā eius: qd ex ipso factuz ē. Sz quō id qd nullā hēbat esse adiuuit aliud vt pueniret ad esse. Si āt nullū adiumētū de nihilo pueīt ad aliud cui aut qlit psuadeat. qr ex nihilo aliud efficiat. Preterea nihil aut significat aliqd aut ñ significat aliqd. Sz si nihil est aliud q̄ cūq̄z fcā sunt ex nihilo facta sūt ex aliq̄. Si po nihil ñ est aliō: qm̄ itelligi ñ pōt vt ex eo q penit⁹ nō ē fiat aliqd nihil fit ex nihilo. Sic vox oim ē qz nihil ō nihilo. Vñ videt pseq vt quicqd fit fiat ex aliq̄. Aut em̄ fit de aliq̄ aut ō nihilo. Si igit nihil sit aliud siue nihil ñ sit aliō. cōsequi videt vt quicqd facti ē facti sit ex aliq̄. ¶ Qō si vex eē ponit oibꝫ q̄ sup̄ disputata sunt opponit. Vñ qm̄ q erat nihil aliō erit: id qō maxīe aliqd erat: nihil erit. Ex eo nanqz q q̄ndā subiam maxie omī extītē inuenerā ad hūt oia alia ab ea facta eēnt sic vt nihil eēt vñ fcā eēt rationādo puenerā. Quare si illud vñ fcā sūt q putabā eē nihil. est aliqd quicqd inuētū estimabā de summa eēntia ē nihil. qd igit est de nihilo. nā nihil qō videā posse obūci tibi pene iā fatuū statui in hac meditatiōe negligere.

¶ Q ea q̄ facta sunt ex nihilo non nihil erāt anteq̄z fierēt q̄ntū ad rōnē faciētis.

TRibus itaqz vt puto modis q ad pūt impedimēti sufficit expedimētū exponi pōt. si q̄ substātia dr eē fcā ex nihilo.. Unꝰ quidē modꝰ est q̄ volumꝰ: intelligi penitꝰ nō eē factuz qō dicat ex nihilo eē cui sile ē cū q̄renti de tacente vñ loquat rñdet de nihilo. i. non loquit. Scōm quē modū de ipa sumina eēntia: z de eo qd penitꝰ nec fuit nec q̄rēti. Vñ factū sit recte rñderi pōt de nihilo id est nequaqz factū ē: qui sensuo de nihilo eoq̄ q̄ facta sunt intelligi pōt. ¶ Alia significato est q̄ dici pōt qdē vera eē tm̄ nō pōt. vt si dicat sic eē factū ex nihilo vt ex ipso nihilo id est ex eo qō penitꝰ nō ē: factū sit q̄si ipm nihil sit aliō extīs. ex q̄ possit aliquid fieri. quod qm̄ sp falsum ē q̄tiēs eē ponitur impossibilis incōueniētia consequitur. Tertia interptatio qua dicitur aliquid eē factū de nihilo cuz intelligimꝰ esse quidē factū. sed nō esse aliud vnde sit factū p silem significatōem dici videt cū homo cōtristatus sine causa dicit ꝓtristatus de nihilo. Scōm igitur hūc sensum si intelligat quod sup̄ ꝓclusum ē qz pter summā eēnnā cūcta q̄ sunt ab eadē ex nihilo fcā sunt. i. nō ex aliq̄ sic ipsa cōclusio precedētia pueniēter sequet. ita ex eadez ꝓclusiōe nihil icōueniēs subseq̄tur. q̄uis nō incōueniēter et sine oī repugnnia ea q̄ facta sit a creatrice subia dici pñt ex nihilo eo mō q̄ dici solz diues ex paupe. z recepisse q̄s sanitatē ex egritudie. i. qui prius paup erat nūc ē diues. q antea ñ erat et q̄ prius hēbat egritudiez nūc hz sanitatē q̄z antea nō hēbat. Hoc igit mō nō incōueniēter intelligi pōt si dicit creatrix essentia vniuersa fecisse de nihilo siue q vniuersa p illā fcā sunt de nihilo. i. q̄ pus nihil erāt nūc sūt aliqd. Hac ipsa q̄ppe voce q̄ dicit. qz illa fecē sine q ista facta sunt intelligit. qz cū illa fecē aliq̄ fecit: z cū ista facta sūt nōnisi aliq̄ fcā sūt. Sic em̄ aspiciētes aliquē de valde hūili fortuna inlstī opibꝫ ab aliq̄ honoribꝫ q̄ exaltatū dicimꝰ ecce ille fecē istū ō nihilo aut factꝰ ē ille ab isto de nihilo. i. ipse q̄ prius q̄si nihilū reputabat nūc illo faciēte vere aliqd estimat.

Ue ex videor mihi videre qdā negligēt discernere coguit. sed qz ea q̄ fcā sunt anteq̄z fierēt dici pñt fuisse nihil. Nullo nāqz pacto fieri potest aliud rationabiliter ab aliquo nisi infacientis ratione precedat aliquod rei faciende quasi exempluz siue vt aptius dicitur forma vel similitudo aut regula. Patet igitur itaqz quoniam prius q̄z fierent vniuersa erāt in ratione summe nature: quid aut q̄lia aut quomodo futura essent. quare cum ea que facta sunt. clarum sit nihil fuisse anteq̄z fierent quantū ad hoc. quia nō erāt qō nūc sunt: nec ex quo fierēt nō tamē nihil erāt quantū ad rationem facientis per quam et scōm quam fierent.

¶ Q illa sit quedam rerum locutio sicut

faber dicit prius apud se qd factur est.

Illa autē forma rex q̄ in eius rōe res creādas p̄cedebat q̄d aliud est q̄ rex q̄dā in ipsa rōne locutio velut cū faber factur aliq̄d sue artis op. pri illud intra se diē mentis concipiōe. Mentis āt siue rōnis ꝓceptionē. locutionē hic intelligo: nō cuz voces rex significatiue cogitant. sz cū res ipse vel future: vel iā exīntes acie cogitatōis i mēte conspicuūtur. Frequenti nāq vsu cognoscit q̄z rē vnā tripl̄r loqui possum. Aut enim res loquimur signis sēsibilib. i. q̄ sensib corporeis sentiri pūt sensibilr vtēdo. aut eadez signa que foris sensibilia sunt intra nos sensibilr cogitādo. aut nec sensibilē his signis vtendo. sz res ipsas vel corporum imaginatō e vel rōis intellectū p rex ipārum diuersitate iut in nra mente dicēdo.

Aliter nāq hoiem dico cū eum h̄ noīe q̄ est hō significo. alit cū idē nomē tacēs cogito: aliter cum cū ipm hoiem mēs aut per corpor imaginez: aut per rōez ꝓtinet. per corpor quidē imaginē cū ei sensibilē figurā imaginat. Per rōem ꝓo vt cuz vniuersalez ei essentiā q̄ est aial rōnale mortale cogitat. Hēc ꝓo tres loq̄ndi varietates single verb sui gener ꝓstant: sz illi quā tertiā z vltimā posui locutōis verba cū ō reb nō ignorat sunt. naturalia sunt et apud oīs gentes sunt eadē: z quō oīa alia ꝓba ꝓpter h̄ sunt inuēta vbi ista sunt nullū aliud ꝓbū est necariuz ad rem cognoscendā. z vbi ista esse ñ pūt: nullū aliud ē vtile ad rē oīndendā. Pūt etiā nō ab surde dici tāto veriora q̄nto magis reb q̄rum sunt ꝓba similia: sunt z eas exp̄ssi signāt excepti nanq reb illis quib ipis vtimur pro noīb suis ad easdē significādas vt sē quedā voces velut a vocal excepti in quā his nullum aliud ꝓbuz sit videt rei simile cui est ꝓbū: aut sic eā exp̄mit q̄nō illa similitudo que i acie mentis rē ipaz cogitāt exp̄mitur. Illud igit iure dicendū ē: maxime ꝓpriū z pncipale rei ꝓbum. Quapropt si nulla de ulla re locutio tm ꝓpinq̄nt rei q̄ntuz illa que hmōi verb ꝓstat: nec aliq̄d aliud tam simile rei future: vel iā exīntis in rōne alicui pōt esse: nō immerito videri pōt. apud ipam summā subiam talē rerū locutionē: z fuisse anteq̄ eēnt vt per eam fierent et eē cū facta sunt vt per eā sciant.

Ex tm multa sit in hac similitudie dissimilitudine. Illa nāq nihil oino aliūde assumpsit vñ vel eo q̄ factura erāt formā in se ipo cōpingeret. vel ea ipa id q̄d sunt perficeret. faber ꝓo penit nec mēte p̄t aliquid corporeū ꝓcipere imaginando nisi id q̄d aut totū sit: aut p partes ex aliq̄b reb aliquo mō iā didicit: nec op mēte ꝓceptum perficere si desit aut matia: aut aliō sine quo op p cogitatū fieri nō possit: q̄mq̄ ei hō tale q̄d aial possit cogitādo vel pingendo q̄le nusq̄ sit ꝓfingere. neq̄q̄ tm h̄ facere valet: eōponēdo in eo partes q̄s ex reb alis cogniti i memoriā attraxit. Quare i hoc differt ab ūiuēē ille in creatrice subiaēt in fabro suo ꝓ op faciēdo ꝓ. intime locutōes q̄d illa nec assūpta nec adiuta aliūde: sed ꝓma z sola eā sufficere potuit suo artifici ad suū op perficiēdū. Ista ꝓo nec ꝓma nec sola nec sufficiens est ad suū incipiēduz. Quapropt ea q̄ per illā creata sunt oīno nō sūt: aliud q̄d nō sūt per illam. Que ꝓo per ipam fiunt: penit non essent aliud quod nō sunt per ipaz.

Ex hic simiue eēnie locutio sit summa essentia. Cap. XI.

Sed cum pariter rōe docente sit certū. q̄ quicquid sūma subia fēe per aliud q̄ semetipaz. Et quicq̄d fēe per sua intima locutionē fecit siue singula singulis verb siue poti vno verbo simul omia dicendo quid magis necessarium videri potest q̄ hanc summe eēntie locutōem non esse aliud q̄ summā essentiaz? Non igitur negligenter p̄tereundū hui locutōis cōsidera

tionē puto sz prius q̃ de illa possit tractari diligēter eiusdez summe subie. ppietates aliq̃s studiose inuestigādas existimo.

¶ Q̃ sic oia p summā ecēnaz facta sunt ita vigeant p ipsam. ¶ Cap. XII.

Constat q̃ p summā naturā ec̄ factum q̃cq̃d nō ē idē illi. Dubiuz autē nō tuti irrōnabili mēti esse pt q̃ cuncta q̃ facta sunt eodē ipo sustinēte vigant et pseuerāt ec̄ q̃ diu sunt q̃ faciēte de nihilo hñt ec̄ qd̄ sunt. Simili nāq̃ p oia rōe qua collectuz ē oia q̃ sunt ec̄ p vnū aliud: vnde ipm soluz ē p seipm et alia p aliud. Sicut inq̃ rōne pt pbari: qr q̃cunq̃ vigēt per vnuz aliud vigēt. Vñ illud soluz viget p seipm z alia p aliud. Quod qm̄ aliter esse nō pt nisi vt ea q̃ sunt facta p aliō vigent z id a q̃ facta sunt vigeat p seipm necesse ē vt sicut nihil factuz ē. nisi p creatricē pñtem ecēnā. ita nihil vigeat nisi p eiusdē creatricē pñiam.

¶ Q̃ illa sit in oibz z omia sint ex illa et p illam z i illa. ¶ Capit. XIII.

Quod si ita ē imo qr ex necessitate sic ē psequit vt vbi ipsa nō ē nihil sit. Ubiq̃ igit est z p oia z i oibz. Ac qm̄ absurduz ē vt. s. quēadmoduz nulla tenus aliquid creatuz pt exire creantis z fouētis immēsitatē. sic creans z fouēs uec q̃q̃ valeat aliq̃ nō excedere factoz vniuersitatē liquet quō ipa ē q̃ cuncta alia portat z superat z claudit z penetrat. Si igitur hic illis q̃ supi sunt inuēta iungant eadē ē q̃ in oibz ē z p oia z ex q̃ z p quā z i q̃ oia.

¶ Q̃ possit aut nō possit de illa dici substantialiter. ¶ Cap. XIIII

Iam non immerito valde in oneoz quā studiose possum inq̃rere quid oim q̃ de aliq̃ dici pñt huic taz āmirabili nature q̃at pueire substātialr. Quāq̃ enī mirer si possit i noibz vel verbō q̃ aptaur rebz factis nihilo repire: q̃ dignedicat de creatrice vniuersoz subia tēptādū tū ē ad q̃d hāc indagatōez rō pducz Itaq̃ ō relatiuis q̃dē nulli dubiū qr nullū eoz substātiale ē ille ō q̃ relatiue ōr. Quare si q̃d de summa natura ōr relatiue nō ē ei significatum substātiale. Vñ hocipm q̃ summa est oim siue maioz omnibz q̃ ab illa fcā sūt vel aliquid aliud fili relatiue dici pt: manifestū ē qm̄ nō ei naturalē designat ēntiam. Si enī nulla eaz rez vnq̃z eēt q̃rum relatiōe summa z maior dicitur ipsa: nec summa nec maior itelligerē. nec tū idcirco miri bona eēt aut eēntia l sue magnitudinis i aliq̃ detrimētū pateret. Quod ex eo mānifeste cogscitur: qm̄ ipa quicq̃d boni vl magni est nō ē p aliud q̃ p seipam. Si igit summa natura sic pt intelligi nō sūma vt nī neq̃q̃ sit maior aut minoz q̃z cuz intelligit summa oim: manifestū ē qm̄ summū non simpli significat illā summā ēntiā q̃ oino maior z melior ē qm̄ q̃cq̃d nō ē q̃d ipa. ¶ Quod autē rō docz de sūmo nō dissimilr ituēit i simplr relatiuis. Illis itaq̃ q̃ relatiue dicuntur omissis qr nullū eoz simplr deuōstrat alicui ēntiaz. Ad alia discutiēda se puertat intentio. Equidē si quis singla diligēter ituetur q̃cq̃d ē pter relatiua: aut tale ēt ipz oino meli sit q̃q̃ nō ipm aut tale vt nō ipm in aliq̃ meli sit q̃q̃ ipm. Ipm āt z ū ipm nō aliud hic intelligo q̃q̃ rez nō rez corpus nō corp z his silia. Meli quidez ē oino aliud q̃q̃ nō ipm vt sapiēs: q̃q̃ nō ipm sapiens. i. meli ē sapiēs q̃q̃ nō sapiēs. Quāuis enī iust ñ sapiēs melior videatur q̃q̃ nō iustus sapiēs: tō tī meli simplr ē ñ sapiēs q̃q̃ sapiēs: oīnō enī ñ sapiēs simplr iuēntū ñ sapiēs ē min est q̃z sapiēs. qr oē ñ sapiens meli essz si eēt sapiēs simplr oino melius ē rez q̃z non ipm. id est qm̄ nō verū et iustū q̃z non iustuz. z viuit q̃z nō viuit. Meli aūt ē in aliq̃ nō ipm q̃z ipm. vt nō aurz q̃z aurum. Nam melius ē homī esse nō aurz q̃z aurū. quāuis forsitan meli eēt alicui aurum esse q̃z nō aurz esse vt plūbo Cum enī vtrūq̃z scz bō z plumbū sit non aurū. tanto meli aliq̃s ē bō q̃z aurū q̃nto inferioris natureēt si eēt aurz z plumbū tanto vilius ē quanto pciosius esset si aurum esset. Patet autē ex eo quod summa nata sic itelligi pōt nō sūma vt nec summum oino meli sit q̃q̃ non summū nec nō

summũ alicui meli⁹ q̃ summũ: mlta rela
tiua ēē que neq̃ q̃ hac ꝓtineant diuisiõe.
Utq̃ ãt aliq̃ ꝓtineant inq̃rere sup sed co
et ad ꝓpositũ sufficiat q̃ de illis notũ est
nullũ eoꝝ simplicē scz summe uature sub
stantiã ꝓsignare. Cũ igitur quicq̃d aliud
est si singla despiciant: aut si meli⁹ q̃ nõ
ipm aut nõ ipm ĩ aliq̃ sit meli⁹ q̃ ipm sic
nephas ē putare q̃ subia sume nature sit
aliq̃d q̃ meli⁹ sit aliq̃ mõ nõ ipm sic neces
se est vt sit quicq̃d oino meli⁹ ē q̃ nõ ipm
Illa enĩ sola est q̃ penit⁹ nihil ē meli⁹: ⁊
que melior est oib⁹ q̃ nõ sũt qd ē ipa. Nõ
est igit corp⁹ vl aliꝗ eoꝝ q̃ corporei sens⁹
discernũt. Quippe bis oib⁹ meli⁹ ē aliq̃d
qd nõ ē q̃ ipa sunt. Dēs enĩ rõnal q̃
nullo corporeo sensu q̃d vel q̃lis vl q̃nta
sit pcipit q̃nto minor eēt si eēt aliꝗ coꝝ q̃
corporeis sensib⁹ subiacēt tãto maior est
q̃ qlibꝫ coꝝ. Penit⁹ enĩ ipa summa eēn
tia tacenda est esse aliud eoꝝ q̃b⁹ ē aliud
q̃ nõ est q̃ ipsa sunt supius: et est oino sic
rõ docet dicenda q̃dlibet eoꝝ q̃b⁹ ē oē qd
nõ est q̃ ipa sunt inferius. q̃re necē est cē
eã viuentē sapientē potentē ⁊ oipotentez
verã iustã btãm eternã. et quicq̃d simpl̃r
absolute meli⁹ q̃ nõ ipꝫ. Quid g̃ q̃rat am
pli⁹ quid summa illa sit natura si manifes
tum est q̃ omnũ aliquid non sit.

Qdem sit illi iustã q̃ est esse iusticiaz
⁊ eodē mõ de bis q̃ simil̃r de illa dici pñt
et q̃ nihil bonũ mõstret q̃lis illa vel q̃nta
sit sed quid sit. Cap̃lin. XV.

Sed fortasse cũ ꝓ iusta vl magna
vl aliud similiũ non oñdit q̃d sit
vel poti⁹ q̃lis vel q̃nta sit. Per q̃litatē q̃p
pe vel q̃ntitatē q̃libet coꝝ dici videtur
Omne nanq̃ q̃ iustũ est p iusticiã iustuz
est ⁊ alia hui⁹ simpl̃r. Quare ipsa summa
naꝑa nõ ē iusta nisi p iusticiã. Uidet igit
participatõe q̃litatis iusticie scz iusta di
ci summe bona subia: qd si ita ē p aliud ē
iusta nõ p se. Ac h̃ ꝓriũ est vitari p specte
qr bona vl magꝫ vl subsistens q̃ ē oino p
se est nõ p aliud. Si igit nõ est iusta nisi
per iusticiam: nec summa potest esse nisi
per se quid magis conspicuum: quid ma
gis necariũ q̃ q̃ ea dē natura ē ipa iusti
cia: ⁊ cũ iusta p se ꝓ ē ñ aliud itelligit q̃
p iusticiã. Quapropt si q̃rat q̃d sit ipa sũ
ma naꝑa: ꝓ q̃ agit q̃d veri⁹ rñdet q̃ iusticia
Uidendũ igit quõ intelligẽdũ sit qñ illa
natura q̃ est ipa iusticia ꝓ iusta. Qm̃ enĩ
hõ nõ pt ēē iusticia. iusticiã aũt hr̃e põt.
Non em̃ itelligit iust⁹ hõ extrs iusticia sz
bñs iusticiã. Qm̃ igit summa naꝑa nõ p
prie ꝓ iusta: qr bz iusticiã sed existit iusti
cia cũ ꝓ iusta ꝓprie itelligit extrs iusticia
nõ aũt bñs iusticiã q̃re si cũ ꝓ extrs iusti
cia nõ ꝓ q̃lis ē sed q̃d est cõsequit vt cũ
dicit iusta nõ dicatur q̃lis sit sed quid sit

Deinde qm̃ de illa sup̃ma eēntia idē ē
dicere: qr ē iusta. et qr ē extrs iusticia ⁊ cũ
dicit ē extrs iusticia. nõ ē aliud q̃ ē iusti
cia: nihil differt in illa sine dicatur ē iusti
cia sine ē iusta Quapropt cũ q̃rit ꝓ illa
quid nõ ē min⁹: ꝓgrue rñdere iusta q̃ iu
sticia q̃d nõ in exẽplũ iusticie ratũ ē con
spicitur hic de oib⁹ q̃ simpl̃r de ipsa sũma
natura ꝓ intellect⁹ sentire p rõnē ꝓstrin
gitur. Quicq̃d igit eoꝝ ꝓ illa dicat nõ q̃
lis vel q̃nta sz magꝫ quid sit mõstrat. Sz
palã ē qr q̃libꝫ bonũ summa naꝑa sit sũ
me illud ē. Illa igr ē summa essentia ⁊
summa vita: sũma rõ: sũma sal⁹: summa
iusticia: sũma sapia: sũma vitas: sũma bo
nitas: summa magnitudo: sũma pulcri
tudo: sũma immortalitas: sũma incorrupti
bilitas: sũma immutabilitas. sũma btitudo
sũma eternitas: sũma ptãs: sũma vnitas:
qd nõ ē aliud q̃ summe ens: sũme viuẽs
Qz ita sit simpl̃r vt oia (⁊ alia simpl̃r.
que de ei⁹ eēntia dici pñt vnũ idēq̃ sit in
illa ⁊ nihil de ea dici possit substãtialiter
nisi in eo q̃ quid est. Cap̃. XVI.

Quid ergo si illa sũma natura tot
bona ē erit ne cõposita tot pluri
bus bõis an poti⁹ nõ sunt pl̃a bo
na sz vnũ bonum tã pluriꝫ nomiꝫ signi
ficatũ. Omne em̃ compositũ vt subsistat
indiget his ex q̃b⁹ cõponitur ⁊ illis debz
quidē q̃ ē. quia q̃cquid ē per illa est ⁊ illa
q̃ sunt p illud non sunt: ⁊ idcirco penit⁹
sũmũ nõ ē. Si igr summa naꝑa illa cõpo

Monologion

sita ex plibꝫ bonis hec omia q̃ omi compo-
sito iusiuit in illã iucidere ncĕe est. Od
nephas falsitas apta rõne destruit et ob-
ruit tota q̃ sup̃ patuit ncĕitas ꝓitatis. Cũ
igit illa natura nllo mõ cõposita sit et tũ
oimodo tot illa bõa sic ncĕe vt illa oia ñ
pla sz vnũ sint. Idĕ igit est qd libz vnũ
illoꝝ qd oia sunt sil sine singla vt cũ dicit
iustitia vl eĕntia vnũ significãt q alia vl
omia sil vel singula. Quĕ admodũ itaq;
vnũ est quicqd eĕntialr de summa subia
dicit ita ipa vno mõvna ꝓsideratione est
quicqd ē eĕntialr. Cũ eñ aliqs hõ dicat
corp⁹ z rõnalis: z hõ nõ vno mõ vl ꝓside-
ratõe hec tria dicunt. Scõm aliud eniz
est corp⁹ z fin aliud rõnal: z singulũ horũ
nõ est totũ id qd ē hõ. Illa ꝓo summa
eĕntia nllo mõ sic ē aliqd vt illud idē fin
aliũ modũ aut fin aliã ꝓsideratõez nõ sit
qz quicqd aliq mõ eĕntialr ē qd ē totũ q
ipsa est. Nihil igitur q de ei⁹ essentia
vere dicit in eo q q̃lis vel q̃nta sz in eo q
quid sit accipit. Quicqd enĩ ē vel q̃le vel
quãtũ ē z aliud in eo q qd ē vnde nõ sim
plicit sz cõpositũ ē.

Qꝫ sit sine prin-
cipio z sine fine. Ca. XVII.

Ex quo igit tã simplex natura crea-
trix et vigor oim fuit: vl vsq̃q̃ sin-
tura est: an poti⁹ nec exq̃ nec vsq̃q̃ ē sz si-
ne principio z sine fine. Si eñ ꝓncipiuz
hz aut ex se vl p se hoc hz aut ex alio vl p
aliud aut ex nihilo vl p nihilo. Sz ꝓstat
p ꝓitatẽ iã pspectã: qz nllo mõ ex alio vel
ex nihilo vl p alio vl p nihil ē. Nullo igit
mõ p aliud vl ex alio aut p nihil vl ex ni-
hilo initiũ sortita ē. Ex seipsa ꝓo vel p se
initiũ hĩ cñ pt quemq̃z ex seipa z p seipaz
sit. Sic eñ est ex se z p se nullo mõ sit alia
essentia que est per se z alia per quaz z ex
qua est. Quicqd aũt ex aliq vl p aliud in-
cipit eĕ: nõ ē oino idĕ illi ex q̃ vl p qd incip
pit eĕ. Sũma igit natura nõ incepit p se
vel ex se. Qm igit nec p se nec ex se p aliõ
nec ex alio nec p nihil nec ex nihilo hz ꝓn-
cipiũ nullo mõ hz ꝓncipiũ sz neq̃z finẽ ha-
bebit. Si eñ finẽ habitura ē nõ ē sum-
me imortal z sũme incorruptibil. sed con-
stat qz est summe et imortalis et incorru-
ptibilis nõ hĕbit igit finem. Amplius
si finẽ habitura est aut volens aut nolẽs
deficiat. Sz p certo nõ est simplex bonũ
cuius volũtate perit summũ bonum. Ac
ipsa est vez z simplex bonũ q̃re sua spõte
nõ deficiet ipsa q̃z certũ est eĕ sũmũ bonũ
Si ꝓo nolẽs perimra est nõ ē summe po-
tens nec omps sed rõnis ncĕitas asseruit
eã summe potentẽ eĕ z oipotentẽ. Non ꝗ
nolẽs ĕficiet q̃re sic nec volẽs neq̃z nolẽs
sũma naꝫa finẽ hĕbit: nllo mõ finẽ hĕbit.
Ampli⁹ si illa summa naꝫa finẽ hĕbit vel
principiũ nõ ē vera eĕnitas qd ē sup̃ inex-
pugnabilr inuĕtũ. Deinõ cogitet q pt qñ
incepit aut qñ nõ fuit ꝗ vez. scz qz futuz
erat aliqd aut qñ desinet z ñ erit hoc vez
scz qz ꝓteritũ erit aliud. Qõ si ncitz hoz
cogitari pt z vtrunq̃z ꝗ vez sine ꝓitate eĕ
nõ pt impossibile est vl cogitari qd ꝓitas
principiũ vl finẽ hĕat. Deuiq̃z si ꝓitas
hũit ꝓncipiũ vl habebit finẽ ãteq̃z ipa in-
cipet vez erat tunc quia nõ erit veritas z
postq̃z finita erit verum erit: quia nõ erat
veritas. At quia verũ non potest esse sine
veritate erat. igitur veritas anteq̃z essz ve-
ritas z erit veritas postq̃z finita erit veri-
tas qõ incõueniĕtissimuz est. Siue igit
dicatur veritas habere siue intelligat nõ
hĕre ꝓncipiũ vel finẽ: nullo claudi pt veri-
tas principio vel fine q̃re idem sequit de
summa natura. qz ipa sũma veritas est.

Quõ nihil fuit ante aut erit post illã:

Ed ecce ite-
rum insurgit nihil z q̃cũq̃z hacte-
nus ratio in veritate z necessitate
ꝓcorditer a testantibꝫ disseruit asserit esse
nihil. Si eñ ea q supra digesta sunt ne-
cessarie veritatis munimine firmata sunt:
non fuit aliud ante summã essentiaz: nec
erit aliud post eam q̃re nihil fuit ante eaz
z nihil erit post eam. Nam aut aliud aut
nihil necesse est p̃cessisse vel subsecutũ
esse. Qui aũt dicit quia nihil fuit aũ ipaz
et nihil erit post ipsam id pronũciare vi-
detur. quia fuit ante ipam qñ nihil erat z
erit post ipam qñ nihil erit. Quãdo ergo

nihil erat illa nō erat: et qm̄ nihil erit illa nō erit. Quō g̃ nou incepit ex nihilo aut quō nō dueniet ad nihilū si illa nōdum erat cū iā erat nihil ⁊ eadē iam nō erit. tū adhuc erit nihil. Quid g̃ molita est tāto moles argumētor: si tā facile demoliunt̃ itez in nihilū molimīa eorz. Si nāqz ꝓstituit̃ vt sūmū esse nihilo et p̄cedenti succedat ⁊ subseq̃nti decedat quicq̃d sup̄ statuit vez uccitate destituit̃ p inane nihilū An potius repugndū ē nihilo ne tot structure ncēarie rōnis a nihilo expugnent̃ ⁊ summū bonuz q̃d lucerna ꝓtaz q̃situ ⁊ inuentū ē amittat̃ p nihilo. Potr igit̃ asserat̃ si fieri pōt. qz nihil nō fuit añ summā eēntiā: nec erit post illā quā cū locuo dat̃ ante vl p illā nihilo p nihilū reducat̃ ad nihilū illud esse qd̄ p scip̄m ꝓduxit id qd̄ erat nihil adesse. ¶ Duplicē nanqz vna p nunciatio gerit summā: cū dicit̃. qz nihil fuit ante summā essentiā. Unus eiū ē eiʳ sensus qz p̄uscq̃z summa eēntia eēt fuit cū erat nihil. Aliter ꝓo eiʳ ē intelleeʳ. qz añ summā eēntiā nō fuit aliud. veluti si dicā nihil docuit me volare. hoc ā̄t sic exponā qz ip̄m nihil q signat ñ aliq̃d docuit me volare ⁊ erit falsum. aut qz nō me docuit aliud volare qd̄ est vez. Prior itaqz sensʳ est quez sequit̃ sup̄ tractata incōueniētia et oimoda rōne p falso repellit̃. Alter ꝓo est q̃ supiorib̄ p̄fecta coheret ꝓueniētia ⁊ tota illoz ꝓtexione verʳ eē cōpellit̃: qz cū dicit̃ nihil fuit añ illā sed posteriorē intellectū accipiendū est nec sic ē exponēdū vt intelligat̃ aliquādo fuisse qm̄ illa nō erat et nihil erat. sz ita vt intelligat̃ qz añ illaz nō fuit aliq̃d. Eadē rō ē duplicī intelleeʳ si nihil dicat̃ pʳ illā eē futuz. ¶ Si g̃ hec interp̄tatio q̃ fcā est de nihilo diligenī discernit̃ verissime nec aliud nec nihil summā eēntiā aut p̄cessisse aut subsecutuz eē ⁊ nihil fuisse ante vl post illā esse secutuz ꝓcludit̃. et tū nulla iā ꝓstituto ꝓz soliditas nihil inanitate concutitur.

Qz illa sit in omi loco ⁊ tpe. XIX

Quamq̃z aūt supra ꝓclusum sit qz creatrix hec natura vbiq̃z ⁊ in oibus et p oīa sit ⁊ ex eo: qz nec incepit nec desinit eē ꝓsequat̃. qz sp fuit est et erit sentio. tū quiddā ꝓdictiōis siue inurmurare q me cogit diligētiuo vbi et qm̄ illa sit indagare. ¶ Itaq̃z summa essentia aut vbiq̃z et semp est: aut tū aliqbi et aliqū aut nusq̃z ⁊ nunq̃z. Quod dico aut in oī loco vel tpe aut determināte in aliq̃ vl in nllo Sz q̃d videt̃ repugnāti q̃z vt q̃d verissime ⁊ summe est id nusq̃z ⁊ nunq̃z falsum est igit̃ illā nusq̃z ⁊ nunq̃z eē. Deinde quō nullū bonū nec penitʳ aliquid ē sine ea si ipsa nusq̃z vel nunq̃z est. nusq̃z vl nunq̃z aliq̃d bonū est ⁊ nusq̃z vl nunq̃z oīno aliquid ē. Qz q̃z falsum sit nec dicere opʳ est falsiuz. igit̃ est ⁊ illud q̃d illa nusq̃z ⁊ nunq̃z sit. Aut est g̃ determināte alicubi ⁊ aliqū aut vbiq̃z ⁊ sp. At si determināte cū in aliq̃ loco vel tpe ibi: ⁊ tūc tū vbi qm̄ ipsa est pōt aliud eē. Ubi ꝓo ⁊ qm̄ ipa nō ē ibi et tūc penitʳ nulla est eēntia: quia sine ea nihil ē vū ꝓsequit̃ vt sit aliq̃s locʳ ⁊ aliq̃d tempʳ vbi ⁊ qm̄ oīno nihil ē. Quod qm̄ ē falsum ipse nanqz locus ⁊ tpe ip̄m aliud est nō p̄t eē sūma natura alicubi et aliqū determinate. q̃d si dicit̃ q determinate tēpus ipsa p se alicubi ⁊ aliqū ē sz p potētiā suā ē vbicūqz vel qm̄cūqz aliud ē nō ēvez qm̄ eiū potentiā eius nihil aliud q̃z ipsaz esse mānifestuz ē nullo mō potentia eiʳ sine ipsa ē. Luz g̃ nō sit alicubi vl aliq̃ndo determinate nccē est vt sit vbiq̃z et semp. id est in omni loco vel tempore.

Qz in nullo sit loco aut tempe. XX.

Quod si ita est aut tota ē in omni loco vl tpe. aut tū quelibet pars eius vt altera ps sit extra oēm locū ⁊ tēpus. Si ꝓo partin est et ptim ñ ē in oīni loco vl tpe partes hz q̃d falsuz est Nō igit̃ partin ē vbiq̃z ⁊ sp tota aūt qm̄ est vbiq̃z ⁊ sp. aut ēiū sic ē intelligendū vt tota simul sit in omnib̄ locʃ vel tpib̄ ⁊ per partes in singul aut sit vt tota etiā in singulis. Uez si per ptes ī singlis ē nō effugit partiū cōpositionē et diuisionē quod valde alienū a summa natura inuētuz ē. Quapropter non est ita tota in oib̄ locis

Monologion

vel tpib⁹ vt p partes sit in singul'. Restat alta ps discutiēda. s. q̄lit' summa natura sit tota in oib⁹ ⁊ singul' loc' vl' tpib⁹. Hoc nimirū cē nō pt: nisi aut simul' aut diuers' tpib⁹. Sz qm̄ ratio loci aut rō tpis quas hacten⁹ sil' pgressas: eisdez vestigijs vna potuit indagare psecutō. hec ab iniec̄ dis gredientes disputatione videnk diuersis q̄si sugere amfractib⁹: singillatī suis inuestigentur discussiō ib⁹. Primū g videak si summa naka tota possit cē in singul' locis aut sil' aut p diuersa tpa. Deinde idipsuz in tpib⁹ inqrak. Si igit tota ē sil' ī singul' locis: p singla loca sunt singule tote Sic ēm̄ loc⁹ a loco distinguik vt singula loca sint. ita id qd̄ totū ē in vno loco ab eo qd̄ eod ē tpe totū est in alio loco distinguitur vt singula tota sint. Nā qd̄ totū ē in aliq loco: nihil ei⁹ ē qd̄ nō sit in ipo loco. At d̄ quo nihil est qd̄ nō sit in aliq loco: nihil est de eo q̄d sit eod ē tpe extra eiusdē locū. Qd̄ igit totū ē in aliq loco: nihil ē ei⁹ qd̄ eod ē tpe sit extra ipm locū. Sz d̄ q̄ nihil est extra quēlibet locū: nihil ei⁹ ē eod ē tpe in alio loco. Quare qd̄ totū ē in q̄libet loco: nihil ē sil' in alio loco. Q̄ igit totū est in aliq loco: quō totū sil' est in alio loco si nihil d̄ eo pt cē in alio loco? Qm̄ igit vnū totū nō pt cē simul' in diuersis loc' totū: cō sequit vt p singla loca singula sint tota si in singul' loc' sil' aliqd ē totū. Quapropt si summa natura tota est vno tpe ī singul' omib⁹ loc': quot singula loca esse pñt: tot singule sunt nature summe: qd̄ irrōnabile est opinari. Nō est igit tota vno tpe in singul' loc'. At ꝓ si diuersis tpib⁹ tota ē in singl' locis qñ est in vno loco: nullū bonū ⁊ nulla cēntia est interim ī alijs locis. q: sine ea psus aliqd nō existit. Qd̄ absurdū esse vel ipsa loca pbāt q̄ nōnihil sz aliqd sunt. Nō est itaq̄ sūma naka tota ī singl'is loc' diuersis tpib⁹. Q̄ si nec eod ē tpe nec in diuers' tpib⁹ tota ē in singl'is locis: liquet q: nullo mō est tota in singl'is omnib⁹ locis. Hūc igit est indagandus si ea dē summa natura sit tota in singul' tpibus: aut sil' aut distincte p singula tpa.

Quomō sit in omnī et in nullo loco.

Sed quō ē aliqd totū sil'ī singul' tpib⁹ si ipsa tpa sil'ī sē Si ꝓ separatim ⁊ distincte tota ē in singl'is tpib⁹: quēadmodū aliq̄s hō totus est heri ⁊ hodie ⁊ eras: ꝓrie d̄ q: fuit ⁊ est ⁊ erit. Ergo ei⁹ etas q̄ nihil aliud est q̄ ei⁹ et'nitas nō ē tota sil' sed est partib⁹ extensa p tēpoz ptes. At ei⁹ et'nitas nihil aliud est q̄ ipsa eēntia. Sūma igit essentia erit diuisa p ptes ꝗm tēpoz distinctiones. Si enī ei⁹ etas p tēpoz eursus pdu eik: hz eū ipsis tpib⁹ pñs pteritū ⁊ futuz. Quid aūt aliud ē ei⁹ etas vl' existēdi diuturnitas q̄ ei⁹ et'nitas? Ergo eū ei⁹ eternitas nihil aliud sit q̄ ei⁹ eēntia: sic sup̄ digesta ratio indubitabil'r pbat si ei⁹ et'nitas habet pteritū pñs ⁊ futuz. cōseqnt' q̄z ei⁹ eēntia hz pteritū pñs ⁊ futuz. At qd̄ pteritū est nō ē pñs vl' futuz. ⁊ qd̄ pñs ē: nō est pteritū nec futuz. ⁊ q̄d futurū est nō ē preteritū vl' pñs. quō g̃ lkabit qd̄ supra rationabili et pspicua necessitate claruit q: illa summa natura scz nullo mō cōposita sed summe simplex est ⁊ summe incōmutabil': si aliud ⁊ aliud est in diuersis tpib⁹ et p tpa distributas habet ptes: aut poti⁹ si illa vera sunt: imo q: liquido vera sunt quō hec possibilia sunt? Nullo igitur mō creatrix eēntia aut etas aut et'nitas ei⁹ recipit pteritū l' futuz. Presens enī quō nō habet si vere est? sed fuit significat pteritū: ⁊ erit futuz. Nūq̄ igit illa fuit vl' erit quare nō est distincta sic nec sil' tota ī diuersis singul' tpib⁹. Si igit sic discussum est nec sic est tota in oib⁹ loc' vel tēpib⁹ vt semel sit tota in oib⁹ ⁊ p ptes in singulis nec sicvt tota sit ī singul': mānifestū ē q: nō est vllo mō in oī loco vel tpe tota. Et qm̄ simil'r puisuz ē q: nec sic est in oī loco vel tēpe vt pars sit in omni ⁊ ps sit extra oēm locū vl' tēpus: impossibile est vt sit vbiq̄ et semp. Nullaten⁹ enī pt intelligi cē vbiq̄ ⁊ sp: nisi aut tota aut ps. Qd̄ si neq̄q̄ est vbiq̄ ⁊ sp. aut erit determiate in aliq loco vel tpe: aut in nullo determiate: aut eam in aliq nō posse esse iā discussum est.

In nullo igit loco vel tēpe. id est uusq; ⁊ nunq; est. Non enī potest esse nisi aut in omni aut in aliquo. Sed rursus cū pstet inexpugnabiliter uō solū qz est p se ⁊ sine pncipio ⁊ sine fine: sz qz aliqd sine ea nec vsq; nec vnq; est necesse est illā esse vbiq; ⁊ semper.

Quō melius possit intelligi esse semp q; in omni tpe. Capīm. XXII.

Q Uomō g̃ pueniēt hec tā pcraria fm plationē: ⁊ tā necessaria fm pbationē? Fortasse qdāmodo est sūma natura in loco vl tpe q nō phibet sic esse sil tota in singulis locis vel tpib. vt tm nō sint plures totc sz vna sola tota nec ei etas q nō est nisi ꝓa eternitao nō sit distributa in pteritū: pnēs: ⁊ futurum. Non enī vident hac lege loci ac tpis cogi: nisi ea q sic sunt in loco vel tpe vt loci spaciū vel tpis diuturnitatē nō excedant. Quare sicut de his q hmōi sunt vnū idē q; totū sil nō posse esse totū in diuersis locis vel tpib. oī veritate asserit: ita in his q hmōi nō sunt: idip̄m nulla necessitate pcludit. Iure nāq; dici videt q tātū ei rei sit aliqs locus cui q̃ntitatē loc circūscribendo pstinet ⁊ pstinēdo circūscribit: ⁊ q ei rei solū sit aliqd tps cui diuturnitatē tps metiendo aliq mō terminat ⁊ terminando metit. Quapropter ei amplitudini aut diuturnitati nlla meta vel s loco vel a tpe opponit: illi nullū esse locū vel tps vere ꝓponit. Qm nāq; nec loc illi facit qd locus: nec tps qd tps: nō irrōnabilr dr: qz nullus loc est ei locus ⁊ nullū tps est ei tps. Qd ꝓ nullū locuz aut tps hīe pspicit: id pfecto nullatenus loci aut tpis legē subire cōuincit. Nulla igit lex loci aut tēpis naturā illā aliq mō cogit: quā nullus locus aut tps aliq cōtinētia claudit. Que nā aūt rōnalis psideratio oīmoda rōne nō pcludat vt erea tricē sūmāq; oīm subaz quā necesse ē alienā eē ⁊ liberā a natura: ⁊ iure oīm q ipsa fecit de nihilo vlla loci cohibitio vl tpis includat: cū pot ei potētia q nō ē aliud q; ei ēntia cūcta a se facta sub se pstinendo pcludat? Quō qz nō ē ipudentis ipru dentie dicere q sūme ēitatis aut loc circūscribat q̃titatē: aut tps metiat diuturnitatē: q nllaz penit locat vl tpat distensiōis magnitudinē suscipit vl p uitatem? Qm itaq; loci ꝗ ē ⁊ tpis pditio vt tm nō qcqd eoz metis claudit nec ptiuz fugiat rōnē vl qualē suscipit loc ei fm q̃ntitatē vel q̃lē patit tps ei fm diuturnitatē: nec vllo mō possit totū a diuersis loc vl tpib. duo sil pstineri: qcqd ꝓ loci vl tpis pstinētia nequaq; coercet: nulla locoz vel tēpoz lege ad ptiū multiplicitatē cogat aut pnēs eē totū sil plib. loc aut tpib. phibeatur: qm inq; hec ē pditio loci aut tēpis: pculdubio sūma suba q nlla loci vl tpis pstinētia cingit: nlla eoz lege pstringitur. Quare qm sūmā eēntiā totā ⁊ ineuitabil necessitas exigit nulli loco vl tpi deesse ⁊ nulla rō loci aut tpis phibet oīm loco vl tpi sīnul totā adesse: necesse ē eā sil totaz oib. ⁊ singul loc ⁊ tpib. pnēt esse. Non enī qz huic loco vl tpi pnēs ē: idcirco phibet illi vl illi loco aut tpi sil ⁊ sil pnēs eē: nec qm fuit aut est aut erit: ideo eternitatis ei aliqd euanuit a pnēti tpe ⁊ pterito qd iā nō est: aut transit cū pnēti qd vir ē: aut ventuz ē cū futuro qd nōdū est. Nullatenuo nāq; cogit vl phibet lege locoz vl tēpoz alicubi aut aliqn esse vl nō esse: qd nllo mō ītra locū vl tps claudit suuz eē. Nam si ipa sūma eēntia dr eē in loco aut tpe: q̃nis de illa ⁊ de localib. siue tpalib. naturis vna sit platio ꝓpter loquēdi pstuetudinē: diuersus tm ē intellect ꝓpter rez dissilitudinē. In illis nāq; duo q̃daz eadē platio significat. i. qz pnēntia sunt loco ⁊ tpib. in qb. esse dicūt: ⁊ qz cōtinent ⁊ qz cōtinent ab ipis: in sūma ꝓ eēntia vnū tm pcipit. i. qz pnēs est: nō etiā qz cōtinet. Ut si vsus loqndi admitteret: pue nienti dici videret esse cū loco vl tēpe q̃ in loco vel tpe. Verius enī significat cōtineri aliqd cū dr eē in alio q̃ cū dr eē cū alio. In nullo itaq; loco vl tpe ꝓpe dr eē qz oīno a nllo alio cōtinet: ⁊ tm in oī loco vl tpe suo qdāmō dici pt eē. qm quicqd

Monologion

aliud est ne in nihilū cadat: ab ea pñte sustinet: in oi loco ⁊ tpe ē: qz nl'i abest ⁊ i nl'lo ē: qz nullū locū aut tpe hz: nec i se recipit distictiōes locoꝝ aut tpm: nec ħ nec illic vl'alicubi vl' tūc vl' nūc vl' aliqñ: nec fm labile pñs q̄ vtimur tpe ē: aut fm p̄teritū vel futurū fuit vl' erit: qm̄ hec circūsepto rū ⁊ mutabiliū ꝓpria sūt: qz illa nō ē: et tm̄ hec de ea q̄dāmō dici pñt: qm̄ sic ē ꝑsens oīb⁹ circūscpt' ⁊ mutabilib⁹: ac si illa circūscribat eis dē loc' ⁊ mutet tpib⁹. Ptz ita q̄ q̄ntū sat' ē ad dissolnēdū q̄ isonabat ꝓprietatē q̄ l'r sūma oīm ēntia vbiq̄ ⁊ sp et nusq̄ ⁊ nūq̄. i. in oi ⁊ in nl'lo loco aut tpe sit inxta diuersoꝝ itellectū ꝓcordē ꝓpritatē.

Quō melⁿ itelligi possit eē vbiq̄ q̄ in oīm loco. Cap. XXIII.

Vt cū ꝑstet eādē sūmā naturā nō magⁿ eē ī oīb⁹ loc' q̄ in oīb⁹q̄ sūt nō velut q̄ ꝓtineat: sz q̄ penetrādo cuncta cōtineat: cur nō dicat eē vbiq̄: ħ sensu vt potⁿ itelligat eē in oīb⁹ q̄ sūt: q̄ tm̄ ī oīb⁹ loc': cū hūc itellectū ⁊ rei ꝓpritas exhibeat et ipa locat' ꝓbi ꝓprietas neq̄ q̄ ꝓhibebat Solemⁿ nāq̄ localia ꝓba sepe irrepheni sibil'r attribuere reb⁹: q̄ nec loca sūt nⁿ circūscriptiōe locali ꝓtinet: velut si dicā ibi eē intellectū ī aia vbi ē rōnalitas. Nā cū ibi ⁊ vbi aduerbia localia sint: ñ tm̄ locali circūscriptōe aut aia ꝓtinet aliq̄d aut itellectⁿ aut rōnalitas ꝓtinet. Quaꝝ summa natura fm rei ꝓpritatē ōz apt' vbiq̄ eē fm hāc significatōez: vt itelligat eē in oīb⁹ q̄ sūt: q̄ itelligat in oīb⁹ locis. Et qm̄ sic supra exposite rōnes docēt: a l'r eē ñ pt necesse ē eā sic eē ī oīb⁹ q̄ sūt: vt vna eadē q̄ pfecte tota simul sit in singulis.

Q̄ nullis mutabil'sit. accidētib⁹. Cap. XXIIII

Tandē q̄z sūmā sbstātiā eōstat sine ꝓncipio: ⁊ sine fine esse nec hīe ꝓteritū aut futurū: nec est tpale: ħ est labile pñs q̄ nos vtimur: qm̄ ctas siue ētnitas eⁿ q̄ nihil aliō ē q̄ ipa: ī mutabil' ⁊ sine ptib⁹ ē. Nōne ḡ sp qō vi de sigre totū tpe: ml'to verⁿ si de illa ōz itelligit significare ētnitatē q̄ sibiꝑpi nūq̄ est dissil'is: q̄ tpm varietatē q̄ sibiꝑpi sp ē aliq̄ ñ sil'is? Quare si ōz sp eē: qm̄ idē ē illi eē ⁊ viuere: nihil melⁿ itelligit q̄ ētne eē vl' viuere. i. intminabilē vitā sil' pfectā totā obtinere. Vidēz aūt eⁿ ētnitas eē intminabil' vita sil' pfecte tota existēs. Luz em̄ supra iā sat' liqat q̄ eadē sbstātia ñ sit aliud q̄ vita sua ⁊ ētnitas sua: nec sit aliquo mō tminabil' nec nisi sil' ⁊ pfecte tota: q̄d aliō ē ꝓa ētnitas q̄ soli illi ꝓuenit q̄ interminabil' vita sil' ⁊ pfecte tota existēs? Nā vl' ħ solo verā ētnitatē soli inesse illi substātie q̄ sola nō fcā: sz factrix eē inuēta est apte ꝓcipit q̄ ꝓa ētnitas principij finisq̄ ineta carere itelligit: qō nl'i rex creatarū conuenire eo ipso q̄ de nihilo facte sunt eōuicit. Sz hec ēntia quā patuit oīmode sibi eē eādē substātial'r ñ ē aliqñ a se diuersa vl' accidētal'r. Vex qm̄ ē sūme iucōmutabil': si q̄ accidētia: ꝓt: ñ dicā eē: sz vel intelligi variabil'. Et eⁿ qm̄ ñ est ꝓuceps accidētis eū ⁊ ħ ipm q̄ maior ē oīb⁹ alijs naturis ⁊ qō sil' dissil'is ē illi videat accidere. Sz q̄d repugnāt q̄rūdā q̄ accidētia dicunt susceptibilitas ⁊ natal' icōmutabilitas. si eoꝝ assūptōe nulla sbstātiā cōseq̄t variabilitas? Oīm q̄ppe q̄ accidētia dicūtur alia nō nisi cū aliq̄ ꝓticipāt' variatōe adeē ⁊ abeē posse itelligūt: vt oēs color: et alia oīno nulla vl' accidēdo vel recedēdo mutationē circa id de q̄ dicūt efficere nō scūt vt q̄dā relatiōes. Eōstat nāq̄ qz hoⁿ postānū pñtē nasciturō nec maior nⁿ minor nec eq̄l' sim nec sil'is. Oēs āt relatōes has vtiq̄ cū natⁿ fuerit sine oī mei mutatiōe ad illū hīe potō: ⁊ amittere fm q̄ crescet vl' p q̄litates diuersas mutabit. Palā itaq̄ fit: qz eoꝝ q̄ accidētia dicūt: q̄daꝝ aliq̄tenⁿ attrahūt cōmutabilitatē: q̄daꝝ ꝓo nullatenⁿ subtrahūt i mutabilitatem. Sic igit sūma nata accidētib⁹ mutatiōnē efficiētib⁹ nūq̄ i sua simplicitate locuꝝ tribuit: si c fm ea q̄ nullatenⁿ sūme icōmutabilitati repugnāt aliqñ dici aliq̄d ñ respuit: ⁊ tm̄ aliq̄d eⁿ ēntie vñ ipa variabilis itelligi possit nō accidit. Ulū ħ q̄z ꝓclidi pt: qz nulliⁿ accidētⁿ susceptibil' ē. q̄ppe quēadmodū illa accidētia q̄ mutationem aliquā accedēdo vel recedēdo faciūt: ipa suo effectu vere accidere rei quā mutant

perpendunt. sic illa q̃ a sili effectu deficiunt improprie dici accidētia dep̃hendunt. Sic igit sp̃ sibi eē ē oīmode eadē sbstātialit: ita nūq̃ ē a se diuersa vllo mō vl accidentalr. Sz q̃q mō sese hēat rō de ꝓprietate noīo accidētiū: illō sine dubio verꝰ ē: qz de sūme incōmutabili naka nihil p̃t dici vñ mutabilis possit intelligi.

Quō illa dicēda sit sbstātia: z q̃ sit extra oēm sbstātiāz singulr sit quicquid est

Capitulum. XXV

Ed si ratū ē qd̄ debꝰ nake simplicitate pspectū ē: quō sbstantia est Nā cū oīo sbstātia admixtiōio differētiarū vl mutatiōis accidētiū sit susceptibil: hmōi īmutabil sinceritas oīmode admixtiōi sine mutatiōi ē īaccessibil quō g̃ obtinebit eā eē quālibet sbstātiā: nisi dicat sbstātia p̃ eēntia: z sic sit extra sicut ē supra oēm sbstātiāz Nā quātū illō eē qd̄ p se est q̃cq̃d ē z de nihilo fāt oē aliō eē: diuersuz est ab eo eē qd̄ p aliō fit de nihilo q̃cq̃d ē tātū oīno distat sūma sbstātia ab his q̃ nō sūt idē qd̄ ipa. Cūq̃ ipa sola oīm nakarū hēat a se sine alteriꝰ nake auxilio eē quicq̃d ē: quō nō ē singulr absq̃ sue creake cōsorcio q̃cq̃d ipa ē: Vū si qn̄ illi ē eū aliis noīo alicꝰ cōmunio: valō pculdubio ītelligenda est diuersa significatio.

Qn̄ nō ꝓtineat ī cōi tractatu sbstātiāz et tū sit sbstātia z īdiuiduꝰ spūs. XXVI.

Onstat igit q̃ illa sbstātia nullo cōi tractatu sbstātiāz icludit a cēntiali cōione oīs naka excludit Nēpe cū oīs sbstātia tractet aut eē vniuersal q̃ plribꝰ sbstātiis eēntialr cōis ē: vt hominē eē cōe ē singlio hoīb: aut eē īdiuidua q̃ vniuersalē eēntiā eōem hz cū aliis: quēadmodū singli hoīes cōebnt cum singulr vt boīes sint: quō aliqs sūmā nakam in aliāz sbstātiāz tractatu ꝓtineri intelligit: q̃ nec ī plres sbstātias se diuidit: nec cū aliq̃ alia p eēntialē cōiōnē se colligit: q̃niā tū ipa ñ solū certissime existit: sz etiaz sūma oīm existit: z cuius libz rei eēntia dici solet sbstātia: pfecto itaq̃ si q̃d dici p̃t digne nō ꝓhibet dici sbstātia: z qn̄ ñ noscit dignior eēntia q̃ spūs z corpus. z ex bis dignior ē spūs q̃ corpꝰ: vtiq̃ eadem asserēda ē eē spūs z ñ corpꝰ. Qm̄ ât nec ille ꝓtes sūt eiusdē spūs: nec plres eē possūt eiusmodi spūs: necesse ēvt sit oīno īdiuiduꝰ spūs. Qm̄ ei sic supra ꝓstat: nec ꝓtibꝰ est ꝓsitꝰ nec vll differētijs vl accidentibus ītelligi p̃t eē mutabil: īpossibile ē vt qualibet sectione sit diuisibilis.

Qd̄ idē spūs simplr sit: z creata illi cōparatio nō sint. Ca. XXVII.

Idet g̃ ꝓseq̃ ex p̃cedentibꝰ q̃ iste spūs q̃ sic suo q̃dā mirabilr singulari z singularit mirabili mō ē q̃dā rōne solꝰ sit: alia ꝓo q̃ cūq̃ videt eē huic collata: ñ sint. Si ei diligēt ītēdat: ille solꝰ videbit simplr z pfecte z absolute esse: alia ꝓo oīa ꝓe ñ eē z vix eē. qm̄ nāq̃ idē spūs p̃ter īcōmutabilē ēēnitatē suā nllō mō. Sz aliquē motū dici p̃t qz fuit aut erit: sz simplr ē: nec mutabilr ē aliq̃d qd̄ aliqn̄ aut nō fuit aut ñ erit: neq̃ nō ē qd̄ aliqn̄ fuit aut erit: sz q̃cq̃d ē sel z sil z ītermiabilit ē. Qm̄ inq̃tū hmōi ē eē eiꝰ: iure ipe simplr z absolute z pfecte dr eē. Qm̄ ꝓo oīa alia fm aliq̃d mutabilr aliqn̄ aut fuerūt aut erūt qd̄ ñ sūt: aūt sūt qd̄ aliqn̄ ñ fuerūt vel ñ erūt z qm̄ ē qz fuerūt iā ñ ē: illō ât sez qz erūt nōdū ē: z ē qd̄ in labili brevissimo q̃q z vix existēte pūtū sūt vix ē. Qm̄ g̃ tā mutabilit sūt: ñ īmerito negāt simplr z pfecte z absolute eē z asserūt ꝓe ñ eē z vix eē. Deinō cū oīa q̃cūq̃ aliō sūt q̃ ipe: de ñ eē reuert ad eē. ñ p se sz p aliō: z eū de eē redeāt ad ñ eē: q̃tū ad se nisi sustineāt p aliō: quō illt simplr ꝓuēit aut pfecte sue absolute eē z nō magꝭ vix eē aut fere ñ eē: Cūq̃ eē solius eiusdē ieffabil spūs ītelligi nllo mō possit: aut nō eē īceptū: aut aliquē pati posse ex eo qd̄ ē ī ñ eē defectū: z q̃cq̃d ipe ē ñ sit p aliō q̃ p se. i. p̃ qd̄ ipe ē. nōne hunꝰ eē merito ītelligit simplr solū pfectū z absolutum? Qd̄ vero sic simplr et omnimoda ratione solum: est perfectū simpliciter et absolutū: id nimiz q̃dāmō iure dici p̃t solū eē: z eō q̃cq̃d p iuptiorē rōem nec simplr nec pfecte nec absolute eē: sz vix eē aut fere ñ eē cōgiscit: id vtiq̃ aliq̃ mō recte nō eē dr. Scōm hāc igit rōem ille solꝰ crea

Monologion

tor spūs ē: z oīa creata ñ sē: nec tñ oīno ñ
sūt: qz p illū q̄ sol⁹ absolute ē de nihilo ali
Qx ei⁹ locutio idipm sit qd̄ (qd̄ fcā sūt
ipe: nec tñ sint duo sz vn⁹ spūs. XXVII
Iam nūc his q̄ de ꝓprietatib⁹ hui⁹
sūme nature ad pūs mihi ducere
rōnē seqnti occurrūt: pspect⁹ opor
tunū existio vt de ei⁹ locutōe p quā fcta
sūt oīa si q̄d possim ꝓsiderē. Etei cū oīna
q̄ de illa supra potui aīaduertere rōnis ro
bur ifleribile teneāt illō me maxīe cogit ō
illa diligēt⁹ discutere: qz idipz qd̄ ipe sū
m⁹ spūs ē pbat eē. Si ei ille nihil fecē nisi
p se ipm z q̄cq̄d ab eo factū ē p illā ē factū
quō illa ē aliō q̄ ē idē ipe: Amplī⁹ asserī
vtq̄ ī expugnabilī ea q̄ iā iuēta sūt: qz ni
hil oīno potuit vnq̄ aut pt sbsistere pter
creātē spm z ei⁹ creaturā. Hāc ꝓo spirit⁹
eiusdē locutionē ip possibile ē int creata cō
tineri: qm̄ q̄cq̄d creatū sbsistit p illā factū
ē: illa ꝓo p se fieri ñ potuit. Nihil q̄ppe p
seipm fieri pt: qz q̄cq̄d fit posterius ē eo p
qd̄ fit: z nihil ē posteri⁹ seip o. Relinq̄tur
itaqz vt hec sunt spūs locutio cū creatura
eē ñ possit: ñ sit aliō q̄ sūm⁹ spūs. Dēiq̄
hec ipa locutio nihil aliud pōt ītelligi q̄
eiusdē spūs ītelligēia q̄ cuncta ītelligit.
Quid ei ē aliō illi rē loq̄ aliquā b: loq̄ndi
mō q̄ ītelligere: Hā ñ vt hō sp dicit qd̄ ī
telligit. Si igitur summe simplex natura
nō ē aliō q̄ qd̄ ē sua ītelligēia: quēadmo
dū ē id qd̄ ē sua sapīa: necesse ē vt sil'r nō
sit aliō: q̄ qd̄ ē sua locutio. Sz qm̄ iam
mānifestū ē: sūmū spm̄ vnū tñ eē: z oīmo
de īduiduū: necesse ē vt sit illi hec sua lo
cutio ꝓsbstātial: vt ñ sit duo sz vn⁹ spūs
Qd̄ ē locuno nō ꝓster ex plib⁹ ꝓbis
sz sit vnū ꝓbū. Cap. XXIX
Ur igit dubitē qd̄ supra dubiū pi
miserā: scz vtz hec locutio ī plib⁹
ꝓbis aut vno ꝓbo ꝓsistat: Hā si sic ē sū
mena ē ꝓbstātial vt ñ sint duo sz vn⁹ spi
rit⁹: vtq̄ sic ille sūme simplex ē: ita z ista
Nō igit ꝓstat plib⁹ ꝓbis: sz ē vnū ꝓbuz p
qd̄ fcā sūt oīa. Sz ecce vī mihi sbortiri n⁹
facil' nec vllatenus sb ābiguitate relīq̄nda
q̄stio. Etei oīa hmōi ꝓba q̄b⁹ res q̄ libet
mēte dicam⁹. i. cogitam⁹ sil'itudines z ima
gines sūt rez q̄z ꝓba sūt: z oīs sil'itudo z
mago tāto magis vl min⁹ ē ꝓa: q̄to magis vl
min⁹ imitat rē cui⁹ ē sil'itudo. Quid igit te
nendū ē de ꝓbo: q̄ dicūt z p qd̄ fcā sūt oīa:
Erit aut nō erit sil'itudo eoz q̄ p ipm fcā sūt:
Si em̄ ip̄ ne est ꝓa mutabiliū sil'itudo: nō ē cō
substātiale sūme īcōmutabilitati qd̄ falsū est
Si aūt nō ē oīno ꝓ a sz q̄lisc ūq̄ sil'itudo mu
tabiliū est: nō est ꝓbū sūme ꝓitatis oīno verū:
qd̄ absurdū est. At si nullū mutabiliū hz sil'i
tudinē: quō ad illi⁹ exēplū fcta sūt: Ceruz
forsitā nihil hmōi remanebit ambiguitatis: si
quēadmodū in viuo boīe ꝓitas boīs esse dr.
In picto ꝓo sil'itudo: siue imago illi⁹ ꝓitatis:
sic existēdi ꝓitas intelligat in ꝓbo c⁹ eēntia
sic sūme est vt q̄dāmō illa sola sit. Jn his ꝓo
q̄ in ei⁹ ꝓpatiōe q̄dāmō nō sūt: z tñ p illud z
ꝓm illō fcā sūt aliq̄d: aliq̄ īmutatio illi⁹ sūme
eēnne ꝓpendat: sic q̄ppe verbū sūme veritatis
qd̄ z ipm est sūma veritas: nullū augmētū vl
detrimētū sentiet: fm b qd̄ magis vl min⁹ crea
turis sit sil'e: sz poti⁹ necesse erit oē qd̄ creatuz
est: tāto magis eē: z tāto esse pstāti⁹: q̄to sil'i⁹
est illi qd̄ sūme est: z sūme magnū est: Hinc
etem̄ forsasse: īmo nō forsasse: sz p certo hic
oīs intellect⁹ iudicat naīas: q̄libet mō viuē
tes pstare no viuentib⁹: sentiētes nō sentien
tib⁹: rōnales irrōnabilib⁹. Qm̄ em̄ sūma na
tura suo q̄dā mō singulari nō solū est: sz z vi
uit z sentit z rōnal' est: luq̄t qm̄ oīa q̄ sunt id
qd̄ aliq̄ modo viuit: magis est illi sil'e: q̄ id qd̄
nullatenus viuit: z qd̄ mō q̄libet vl corporeo
sensu cognoscit aliq̄d: magis est q̄ qd̄ nihil oī
no sentit: z qd̄ rōnale est: magis q̄ rōis capax
nō est. Qm̄ vero sil'i rōne q̄dā natura magis
min⁹ ve sūt q̄ alie: pspicuū est. Quēadmodū
em̄ natura illō pstāti⁹ est: qd̄ p naturalē eēn
tiā ꝓpinq̄us est pstāntissimo: ita vtiq̄ illa na
tura magis est: cui⁹ essentia sil'ior est sūme eēn
tie. Qd̄ sic q̄z aīaduerti facile posse existimo.
Hēpe si cuilibet substātie q̄ z viuit z sensibi
lis z rōnal' est cogitatōe auferat qd̄ rōnal' est
deinde qd̄ sensibil': z postea qd̄ vital': postre
mo ipm nudū esse qd̄ remanet: q̄s nō intelli
gat q̄ illa sbstātia q̄ sic paulatī destruit: ad
mīu⁹ z ad min⁹ eē: z ad vltimū ad nō eē ḡ
datī pducit. Que āt singillatī assūpta quālib
bet eēntiā ad min⁹ z min⁹ esse deducūt: eadē
ordinati assūpta illā ad magis z magis eē pdu
cūt. Ptz igit qz magis est viuēs sbstātia q̄ nō

viuēs: ⁊ sensibil' q̃ nō sensibil': ⁊ rōnal' q̃ nō rōnal'. Nō est itaq; dubiū q̃ oīs eēntia coīpo magis est p̄stātior: q̃ est: q̃ sil'ior est illi essentie q̃ sūme est ⁊ sūme p̄stat. Satis itaq; mānifestū est in ꝓbo p q̄d fcā sūt oia: nō esse eorū sil'itudinē: sz verā simplicē: q̃ eēntiā. Ꝓ facti vero nō esse simplicē absolutāq; essentiā: sz vere illi⁹ essentie vix aliquā imitationē. Vñ necesse est nō idē verbū sed rerū creaturarū sil'itudinē magis vl'miu⁹ esse verū: sz omnes creatā naturā eo altiori gdu essentie dignitatisq; consistere: q̃ magis illi ꝓpinquare videt.

Q̄ ipm ꝓbū nō sit sil'itudo factorū sz veritas eēntie: facta vero sint aliq̃ veritatis imitatio: ⁊ q̃ nature magis sint q̃ alie ⁊ p̄stantiores.

Sed cū ita sit: quō (res. Ca. XXX. illō q̄d simpl'r est veritas p̄t eē verbū eorū q̃ nō est sil'itudo: cū oē verbū q̃ aliq̃ res sic mēte dr sil'itudo sit rei eiusdem et si nō est verbū eorū q̃ facta sūt p ipm: quō cōstabit q̄ sit verbū: Hēpe oē verbū alicui⁹ rei verbū ē. Deiq; si nūq̃ creata eēt: nullū ei⁹ eēt verbū. Quid igit? An ꝓcludendū ē: q̄ si nil'o mō eēt creata: neq̃ q̃ eēt verbū illō q̄d ē sūma ⁊ nulli⁹ id igēs eēntia: aut fortasse illa sūma eēntia q̃ ꝓbū est: eēntia q̄dē eēt et na: sz verbū ñ eēt: si nihil vnq̃ p illā fieret: Ei⁹ eīm q̄d nec fuit nec ē nec futurū ē: nullū ꝓbū eē p̄t vel ꝓm hāc rōem si nūq̃ vlla p̄ter sūmū spm eēt eēntia: nil'uz oīno eēt ꝓbū i illo. Si nullū in illo verbū eēt: nihil apd se diceret: cū idez sit illi sic dicere aliq̄d q̄d ē ite lligere: ñ aliq̄d intelligeret: si nihil ītelligeret: q̃ sūma sapia q̃ ñ ē aliq̄d q̃ idē spūs nihil ītelligeret: q̄d absurdissimū est. Quid igit? Si ei nihil intelligeret: quō eēt sūma sapia: aut si nil'o mō eē aliq̄d p̄t illā: q̄d illa ītelligeret? Sz nūq̄d se ipsaz ñ ītelligeret: aut quō vl' cogitari p̄t q̃ sūma sapia se aliq̄ñ ñ ītelligat: cū aliq̄ñ mēs rōnal' possit ñ solū sui ipsius: sz ⁊ illi⁹ sūme sapientie remisci: sz ⁊ illā ⁊ se ītelligere. Si enim mēs hūana nullā ei⁹ vt suā hēre mēoriā aut ītelligētiā posset: neq̃ q̃ se ab irrōnabilib⁹ creatūr sz ⁊ illā ab oī creata secū sola tacite disputādo: sic nē mēs mea fac: discerneret. Ergo sūmus ille spūs sic ē et n⁹: ita et ne sui memor: ē et ītelligit se ad sil'itudinē mētis rōnal': imo ñ ad vlli⁹ sil'itudinē sz ille p̄ncipal'r: ⁊ mēs rōnal' ad ei⁹ sil'itudinē. At ñ eterne se intelligit eterne se dicit. Si eterne se dicit: eterne ē verbū ei⁹ apd ipm. Sine igit ille cogitet nulla alia existēte eēntia: siue aliis existētibus: n cēe ē ꝓbū illi⁹ coetnū illi eē cū ipso. Q̄ sūm⁹ spūs seipm dicat coeterno ꝓbo.

Sed ecce q̄rēti mihi (Ca. XXXI de ꝓbo q̃ creator dicit: oīa q̃ fecit: obtulit se ꝓbū: q̃ seipm dicat quia oīa fec. An q̃ alio ꝓbo dicit seipm et alio ea q̃ fecit: aut potest eodē ipo ꝓbo q̃ dic̄ se ipm dicit q̃ cūq; fecit? Nā ꝓ q̃q; verbū q̃ seipm dicit: necesse ē idipm eē q̄d ipm est sicut p̄stat de verbo illo q̃ dicit ea q̃ fcā sūt a se. Cū eīm ea nā si nihil vnq̃ aliō eēt nisi sūm⁹ ille spūs: rō tñ cogat verbū illō q̃ se dicit ex necessitate eē: q̄d veri⁹ q̃ ꝓbū ei⁹ nō eē aliō q̃ q̄d ipe ē? Ergo si ⁊ seipm et ea q̃ facit p̄ bllā naliſ tibi verbo dic̄: manifestum est q̄ verbi quo se dicit et verbi quo creaturam dicit vna substantia est. Quō q̃ si vna sbstātia ē duo verba sunt? Sz fortsitā nō cogit idēitas sbstātie verbi vnitatē admittere. Nā idēipse qui his verbis loq̄t: cā dē illi⁹ sbstātiā ⁊ tñ verbū nō ē. Sz vtiq; verbū q̃ se dicit sūma sapiēcia ꝓueniēntissime dici p̄t verbū ei⁹: ꝓm superiorē rōnē: q̄ ei⁹ pfectā tenet sil'itudinē. Nā nulla rōne negari pōt cū mēs rōnal' seipam cogitādo ītelligit: imaginē ā pius nasci in sua cogitatōe: imo ipsaz cogitationē sui eē imaginē: ad suā sil'itudinez tā q̃ exer ipressiōe formatā. Quācūq; eīm rēmēs seu p corpis imaginatōez seu p rōnē cupit veracit cogitare: ei⁹ vtiq; sil'itudinē q̃ tū valet in ipsa sua cogitatōe conat' expmere: q̄d q̃nto veri⁹ facit: tāto rez ipsam veri⁹ cogitat: ⁊ ꝓ q̄dē cum cogitat aliq̄d aliō q̄d ipsa nō est: ⁊ maxie cum aliquid cogitat corp⁹ clari⁹ pspicit. Cū eīm cogito notū mihi hoiem absentē: format acies cogitatōis mee in talē imaginē eius qualē illā p visum ocl'orū in memoriā attraxi: que imago in cogitatione verbum ē eiusdē hoīs quē cogitādo dico. Habet igitur mens rationalis cū se cogitando intelligit secum imaginē suā ex se natā: id ē cogitationē sui ad suam similitudinē quasi sua impressione formatam: q̃ ipsa se a sua imagine non mi ratione sola se

gerare possit: q̃ imago eius verbũ eius ē
Q̃ vno ꝓbo dicat se et q̃d fecē. XXXII
Hoc ita q̃ modo quis neget summam sapientiã cum se dicendo intelligat gignere consubstãtialē sibi similitudinem suam. id est verbum suum. Qd̃ verbum licet de re tam singulariter eminenti proprie aliquid satis conuenienter dici nõ possit: non tamen inconueniẽter sic similitudo: ita et imago et figura et caracter eius dici potest. Verbum autẽ q̃ creaturam dicit: nequaq̃ similiter est verbum creature: quia non est eius similitudo: sz principalis essentia consequitur igitur vt ipsam creaturam non dicat verbo creature. Cuius ergo verbo eam dicit: si non dicit eam verbo eius? Nam q̃d dicit verbo dicit: et verbum alicuius est verbum. id ē similitudo. Sed si nihil aliud dicit: q̃ se aut creaturaz: nihil dicere potest: nisi aut suo aut eius verbo. Si ergo nihil dicit verbo creature: quicquid dicit verbo suo dicit. Uno igitur eodemq̃ verbo dicit se ipm et quecunq̃ fecit.

Q̃ suo verbo videri possit dicere creaturam. Capitulum. XXXIII

Sed quomõ tam differẽtes res sez creans et creata essentia dici possit vno verbo: pserim cum verbum ipm sit dicenti coeternum: creatura autem nõ sit illi coeterna? Forsitan quia ipsa est summa sapientia et summa ratio in qua sunt omnia que facta sunt: quemadmodũ op̃ quod fit scõm aliquem artem: non solum quando fit verum et anteq̃ fiat et postq̃z dissoluitur: semper est in ipsa arte non aliud q̃ quod est ars ipsa. Iccirco cum ipse summus spiritus dicit seip̃ sum: dicit omnia que facta sunt. Nam et anteq̃ fierẽt et cũ tam facta sunt z cũ corrũpũt̃ seu aliquo mõ variant: semp̃ in ipso sũt: ñ q̃d sũt in seip̃is: sz q̃d ē id ē ip̃se. Etẽ in seipsio sũt ēntia mutabil' sm mutabilẽ rõez creata in ipso vero sũt ipsa pria ēntia z pma existẽdi veritas: cui put magis vtq̃ illa similia sint: ita veri? z pseltãti? exilliunt. Ñ ita q̃ mõ ñ irrõnabil' asseri pt q̃z cũ seip̃z dicẽ sum? ille spũs: dicẽ ēt q̃cq̃d factuz est vno eodẽq̃ verbo. Verũ cũ ꝓstet q̃z verbum eius ꝓ substãtiale est illi et pfecte simile: necessario ꝓsequit vt oia q̃ sunt in illo eadẽ et eodẽ mõ sint ī verbo ei?. Quicq̃d igit̃ factũ ē sine vuat sine nõ vuat aut q̃cũq̃ sit in se: in illo ē ipa vita z veritas. Qm̃ ãt idẽ ē summo spiritui scire q̃d ītelligere: sine dicere: necesse est q̃ eodẽ mõ sciat oia q̃ scit: q̃ ea dicẽ aut ītelligit. Q̃ quicq̃d factuz est in eius verbo z scia sit vita z veritas. Capitulum. XXXIIII.

Q Ucmadmodũ igit̃ oia sunt in ꝓbo ei? vita z veritas: ita sũt in scia ei?. Quare mãifestissime ꝓpbendi pt quõ dicat idẽ spũs vl' quõ sciat ea q̃ fcã sũt: ab hũana scientia ꝓpbendi nõ posse. Nã nulli dubium creatas substãtias ml'to alit̃ eē in seip̃is q̃z in nr̃a scia. In seip̃is nãq̃z sũt p ipãz suã ēntiã in nr̃a vero scia nõ sũt eaz ēntie: sed eaz sil'itudines. Restat igit̃ vt tãto veri? sint in seip̃is q̃z in nr̃a scia: q̃nto veri? sunt alicubi p suã essentiam q̃z per suam similitudinem.

Quaz incõpzehensili mõ dicat: vl' sciat res a se factas: Capitulum. XXXV.

Cum ē et ñ constet q̃z oĩs creata subia: tãto veri? ē in verbo: z intelligẽtia creatoris q̃z in seip̃a: q̃nto veri? exilliit creatrix q̃z creata ēntia: quõ ꝓpbendat hũana mẽs: cui? modi sit illõ dicere z illa scia q̃ sic lõge superior z verior est creatũ substãtiis: si nr̃a scia tã lõge fuerit ab illis: q̃ntũ eaz sil'itudo distat ab eaz ēntia.

Q̃ quicq̃d ipse est ad creaturã: ñ sit z ꝓbũ eius: nec tamen ambo simul pluraliter.

Capitulum. XXXVI.

Verum cũ mãifeste rõnes sapiozes doceãt: summũ spm̃ p verbũ suuz fecisse omnia: nunq̃d nõ z ipm verbũ fecẽ ea dẽ omnia? Qm̃ enim illi est cõsubstãtiale: cui? ē verbũ necesse ē vt sit suma ēntia. Suma ãt ēntia ñ ē nisi vna q̃ sola creatrix z solũ principũ ē oĩm q̃ fcã sunt. Ipa nãq̃z sola fecit nõ p aliud q̃z p se oia ex nihilo. Quare q̃cũq̃z sum? spũs facit: eadẽ z verbũ ei? facit sil'r. Quicq̃d igit̃ summ? spũs est ad creaturã: ñ et verbũ ei? est et sil'r. Hec tũ ãbo sil' pl'atur: q̃z nõ sũt pl'es creatrices sume ēntie. Sicut igit̃ ille creator est rex z principũ: sic z verbũ ei?: nec tũ sunt duo sed vnus creator et vnum principium.

Q̃ dici non possit quid duo sint: q̃ñis necesse sit esse duos: Capitulum. XXXVII.

Studiose ita q̃z attẽdendũ est q̃ddã

quod valde insolitum alijs rebus in summo spiritu ⁊ verbo eiꝰ videt euenire. Nã certum est vnicuiq; singillatim ⁊ vtriusq; simul inesse quicqd sunt in eẽnia: et q̃cqd sit ad creaturã: vt ⁊ sigillatim pfectũ sit ãbobꝰ: ⁊ tũ plalitatẽ nõ admittat ĩ duobꝰ. Licz ei singillatim ⁊ ille pfecte sit summa ꝑitas ⁊ creator ⁊ ꝑbũ eiꝰ sit summa veritas ⁊ creator: nõ tũ ãbo sit sũt due veritates aut duo creatores. Sz cũ hec ita sint: miro tũ mõ aptissimũ ē: qꝛ nec ille cuiꝰ ē ꝑbuz põt eẽ verbũ suũ: nec ꝑbũ pt eẽ cuiꝰ ē verbũ vt in eo qõd significat vel q̃d sint substãialr vel q̃d sint ad creaturã sp indiuiduã tenẽãt vnitatẽ. In eo ꝑo q̃ ille nõ ē ex isto: h ãt est ex illo: ineffabilẽ admittãt plalitatẽ: ineffabilez certe. Quãuis eĩ necessitas cogat vt sint duo: nllo tũ mõ exprmi põt q̃d duo sint. Nã ⁊ si forte duo pares: aut aliq̃d aliõ silr ad ĩuicẽ possint dici in his ipis tũ relatiuis si q̃rat q̃d sit illõ de q̃ dicunt: nõ pt dici plralr: quẽadmodũ dicũt due pares linee: aut duo hies siles. Quippe ñ sũt duo pares spũs: nec duo pes creatores: nꝗ duo aliq̃d qõd significet eoꝝ aut eẽntiã aut hitudinẽ ad creaturã: sz nec duo aliq̃d qõd õsignet ꝓpriã bitudinẽ alteriꝰ ad alterꝝ: qꝛ nec duo ꝑba nec due imagies. Verbũ nãq; hĩpm qõd verbũ est aut imago ad alterꝝ ē: qꝛ nõ nisi alieꝰ ꝑbũ ē aut imago: et sic ꝓpria sit hec alteriꝰ vt neq; ab alteri coapteut. Nã ille cuiꝰ est ꝑbuz aut imago

Qꝛ idẽ verbũ (nec imago nec verbũ est. sit a sũmo spũ nascẽdo: Ꝛ.XXXVIII.

Qnstat igit q̃ exprmi nõ pt: q̃d duo sint sũmꝰ spũs ⁊ verbuz eiꝰ: q̃ ꝑ quis q̃busdã singloꝝ ꝓprietatib coganꝝ eẽ duo. Et ei ꝓpriũ est eẽ vniꝰ ex altero: ⁊ ꝓpriũ est altriꝰ alterꝝ esse ex illo. Qõd ipm nllo vtiq; ꝑbo videt fãiliariꝰ posse pferri q̃ si dicat ꝓpriũ eẽ vniꝰ nasci ex altero: ⁊ ꝓpriũ altriꝰ nasci alterꝝ ex ipo. Certũ ñã q̃ iã ꝓstat q̃ verbũ summi spũs nõ sic ē ex eo quẽadmodũ ea q̃ ab illo fcã st: sz quẽadmodũ creator de creatore: summũ õ sũmo. Et vt plena breuitate oimoda absoluat: silitudo pẽit idẽ ipm est de eodẽ ipo: ⁊ ita vt ull atenus sit nisi ex eo. Cũ igit pateat verbũ sũmi spũs sic esse ex ipo solo vt pfectã eiꝰ q̃ si ꝓles pentꝰ teneat silitudinẽ nꝗ sic eẽ ex coipo vt fiat ab eo pfecto nllo mõ ꝓuenẽtꝰ cogitari pt ex illo eẽ q̃ nascẽdo. Hẽpe si ĩnũerabiles res idubitãt dicũt nasci ex his ex q̃bꝰ bũt vt sint cũ nullã eoꝝ ex q̃bꝰ nasci dicũt teneãt silitudiẽz sicẽ ꝓles pentꝰ. Dicꝰ eni capillos nasci de capite: et poma ex arbore: lz nec illi capitis nec ista arboris silia sint: Si ĩnq; multa hmõi nõ absurde dicũt nasci: tãto ꝓgruẽtiꝰ dici pt verbũ sũmi spũs ex illo existere nascẽdo: q̃to pfectiꝰ q̃ sl ꝓles pentꝰ tra bit eius silitudinẽ ex illo existendo.

Qꝛ verissime ille sit parẽs: ille vero ꝓles.

Quod si cõueniens Ꝛ.XXXIX.

q tissime ꝓ nasci: ⁊ tã sile est illi ꝓ q̃ nasciꝯ: cur estimet silẽ q̃ si ꝓles parenti: ⁊ nõ ponꝰ asserat: qꝛ tãto verior est ille parẽs ⁊ istõ ꝓles: q̃to magꝰ ille ⁊ ille ad hꝰ natitat ꝓfectõz solꝰ sufficit: ⁊ qõ nascit: eiꝰ silitudinẽ exprmit. Nanq; in rebꝰ alijs q̃s pentꝰ ꝓlisq; certũ est hitudinẽz hĩc. nlla sic gignit vt oino nullꝰ idigens sola p se ad gignendã ꝓlez sufficiat: nulla sic gignit vt nlla admixta dissilitudie oĩmodã silitudinẽ pntꝰ exhibeat. Si q̃ verbũ sũmi spũs sic est oino ex ipo sola essentia: ⁊ sic singlariter ē illi sile vt nlla ꝓles sic sit oino ex sola pentꝰ essentia: aut sic silis parẽti: pfecto nullꝰ rebꝰ tã ꝓuenient vidꝰ aptari habitudo pentꝰ ⁊ ꝓlꝰ q̃ sũmo spiritui ⁊ verbo eiꝰ. Qua ꝓpt illiꝰ ē verissimũ ꝓpriũ eẽ pentez: istiꝰ vero ꝑissimã eẽ ꝓlez.

Qꝛ ille verissime gignat ille verissime gignat: Ꝛ.XL.

Et hꝰ ꝓstare nõ potterit nisi pter ille verissime gignat: et istõ verissime gignat. Sicẽ igit illõ est pspicuũ: ita ꝗ esse certissimũ nccẽ est q̃ re sũmi spũs est verissime gignere et verbi eiꝰ verissime gigni. Vellem iã q̃dez ⁊ forte possem illũ esse verissime patrez: ꝗ vero verissime esse filiũ ꝓcludere. Sz nec ꝗ negligendũ existimo: an patris et filij: et an mris ⁊ filie magꝰ ill' apta sit appellatio: cũ in eis nlla sit sexꝰ diserenio. Haz si iccirco ꝓuenient est ille pater ⁊ proles eiꝰ filius: qꝛ vterq; est spũs: cur nõ pari rõne alteri cõuenit esse mrem: alteri filiã: quia vterq; est veritas et sapientia? An quia in his naturis que sexus habent differentiam: melio: is sexus est patrem esse vlr filiũ: minoris vero mrem vl filiam. Est ꝗ quidez natural in plibꝰ: in q̃busdã vero st ecõtrario: vt in quibusdã aliũ genen-

Monologion

bus ĩ quibꝫ feminin⁹ sexus sp maior ⁊ validior ē: masculin⁹ ꝓ minor ⁊ infirmior. Aut certe idcirco magl̃ cōuēit summo spiritui dici prēm q̃ mrēz: qꝛ pria ⁊ pncipal' eā p lis sp ē ĩ pre. Nā si mrna cāz q̃libz mō sp pna pcedit: nimis ē icōgruū vt illi penti adaptet nomē mris cui ad gignēdā plez nulla alia cā aut sociat aut pcedit. Verissimū est igit summū spm prez eē plus sue. Qd si fili⁹ ē: sp similior est pri q̃ filia. Nihil aūt simili⁹ ē alteri q̃ sūmo pri ples sua verissimū ē hāc prolē ñ eē filiā sz filiū.

¶ Qꝛ alteri⁹ verissime sit eē genitorē ⁊ patrem alteri⁹ genitū ⁊ filium. ¶ Ca. XLI.

Sicut igit priū ē illi⁹ verissime gignere: isti⁹ ꝓ gigni: sic priū ē illi⁹ eē ꝓissimū gēitorē: isti⁹ ꝓ ꝓissimū eē genitū. Et sic alt' est ꝓissim⁹ parēs: alt' ꝓissima ples: sic alt ē ꝓissim⁹ pr̃ alt' ꝓissim⁹ fili⁹. Inuēt tot ⁊ tātis singl'oꝝ pprietatibꝫ q̃bꝫ mira q̃dā tā ineffabil' q̃ ieuitabil' in summa vnitate probat eē pl'itas: ralō mihi videt delectabile retractare sept⁹ tā impenetrabile secretū. Ecce ei cū sit ipossibile sic eūdē esse q̃ gignit ⁊ eū q̃ gignit: atq̃ eundē esse pentē et plē: vt necesse sit alīū eē genitorē: alīū genitū ⁊ alīū eē prez alīū filiū. sic tm̃ necē ē idē eē illū q̃ gignit ⁊ illū q̃ gignit: necnō pentē ⁊ plē: vt ipossibile sit alīū esse genitorē q̃ q̃ō est genitus aliud esse prēm q̃ q̃ō est filius.

¶ Retractio cōmunitātis ambo⁹ ⁊ pprietatum singulo⁹. ¶ Ca. XLII.

Tcū ita sit alius ille ⁊ ali⁹ ille vt oino pateat q̃ duo sint: sic tm̃ vnū et idipz ē id q̃ ē ille ⁊ ille: vt p eum lateat q̃d duo sint. Nā sic est ali⁹ pat: ali⁹ fili⁹: vt cū ambos dicerī videā me duos dixisse: ⁊ sic est idipm q̃ ē ⁊ pr̃ ⁊ fili⁹ vt ñ intelligā q̃d duos dicerī. Quāuis nāq̃ singul⁹ pr̃ sit pfecte summ⁹ spūs ⁊ singul⁹ fili⁹ sit pfecte summ⁹ spūs. sic tm̃ vn⁹ idq̃z ē summ⁹ spirit⁹ pr̃ et spūs fili⁹: vt pr̃ et fili⁹ ñ sint duo spirit⁹ sz vn⁹ spūs: vt sic singl'a pria singl'oꝝ ñ recipiūt pl'alitatē: qꝛ nō st duorum: ita id q̃ cōē ē ab oꝝ indiuidua tenet vnitatē q̃ cuis totuz sit singl'oꝝ. Nā sic nō sunt duo prēs aut duo filij: sz vn⁹ pr̃ et vnus fili⁹: qm̃ singl'a sunt singl'oꝝ pria: ita ñ st duo sz vn⁹ spūs: q̃ cuis ⁊ singli pris et singuli filij sit pfectū eē spm̃. Sic st oppositi relatōibꝫ: vt alt' nūq̃ suscipit priū alterius: sicut sunt ꝓcoꝛdes natura vt alter semp teneat essentiam alterius.

¶ Quō alter alti⁹ sit essentia. ¶ Ca. XLIII.

Sicenī diuersi sunt p ꝗ q̃ alter est pr̃ ⁊ alt' fili⁹ vt nunq̃ dicat aut pr̃ filius aut fili⁹ pr̃: ⁊ sic idē st p substantiā vt sp sit in pre eēntia filij et in filio eēntia pris. Est enī nō diuersa sz eadē: nō ples sz. vna vtrinq̃ eēntia. Vū etiā si alter alti⁹ dicat eēntia non erraba ꝓ ꝓitate: sz sūma vnitas simplicitas q̃ cōmēdat eōis naē. Nō ei quēadmodū intelligit sapia hoīs p quā hō sapiēs ē: q̃ ñ pt eē p se sapiens: ita itelligi pt si dicat pr̃ eēntia filij: ⁊ fili⁹ eēntia pris vt eo mō sit fili⁹ ex ūs p patrē ⁊ pr̃ p filiuz: q̃ si nō possit alter existēs esse nisi p alterꝫ: sic hō nō pt eē sapiēs nisi p sapiaz. Sicut nāq̃ summa sapia sp sapit p se: ita summa eēntia sp ē p se: Est āt pfecte summa eēntia pr̃: et pfecte summa eēntia fili⁹: pariter q̃ pfect⁹ pr̃ p se ē: ⁊ pit p fectus fili⁹ p se ē: sic vterq̃ sapit p se. Nō eni iccirco min⁹ pfecta est eēntia vl' sapia fili⁹: qꝛ est eēntia nata de pria eēntia: ⁊ sapientia ō sapia. sz tūc min⁹ pfecta eēntia vl' sapia eēt si nō eēt p se: aut nō sapet p se. Neq̃ q̃ eni repugt vt fili⁹ p se subsistat: et de pre hēat eē. Sicut eni pr̃ hz essentiā ⁊ sapiam ⁊ vitā in semetipo vtq̃ p alienā sz p suā eēntiā sit: p suā sapiam sapiat: p suā vitā viuat: ita gignēdo dat vitā filio eēntiam hre ⁊ sapiam: et vitā in semetipo vt nō p extrancā sz p suā eēntiā sapiaz ⁊ vitā subsistat sapiat ⁊ viuat: alioq̃n ñ erit idē esse pris ⁊ filij nec erit par pri fili⁹. Qd q̃ falsum sit lic̄ dissime supi⁹ puisuz ē: q̃re ñ repugt filiū ⁊ subsistere p se ⁊ eē de patre qꝛ hip̄m. i. p seip̄z posse subsistere: necesse est illū ō pre hre. Nā si q̃s sapiēs suā me hre sapiam: cui⁹ prius expers esseu: doceret: vtq̃ hecip̄a sapiētia ei⁹ facere ñ incōgrue diceret: sz q̃ cuis mea sapiētia ab illius sapientia haberet eē et sapere: tū cū iam nō esset nisi sua sapiētia esset: nec sa-

peret nisi seipsa. Multo igit magis eterni
pris coeterni filij q̃ sic habz a pre esse: vt nō
sint due essentie p se sōsistit: sapit z viuit.
Non igit sic intelligi potest: q̃ pater filij
aut filius patris sit essentia: quasi alter nō
possit subsistere p se sed per alterz: sed ad
designandā quam hūt cōmunionē sum-
me simplicis: summeq̃ vni eēntie: sic con
grue dici z intelligi pt q̃ sic est alt idipm
qd alter: vt alter hēat eēntiā alteri. Hac
itaq̃ rōne qm̄ vtriq̃ nō aliud ē hīc eēntiā
q̃ essentiā eē. Et sic habz alter alteri eēntiā
ita ē alt alti eēntia. i. idē eē est alti qd al-
(teri. Qapti dici possit filij eēntia
patris q̃ pr eēntia filij: et qd sil'r sit filij
pris pt z sapia z sil'ia: Ca. XLIIII

Quod licet scōm pspectā rōnē verz
sit: valde tm̄ magis ꝓgruit filiū dici
eēntiā pris q̃ prez eēntiā filij. qm̄
nanq̃ pr a nullo habz eēntiā nisi a seipso nō
sat sapte ōz hīc eēntiā alicui nisi suā: qz po
filij eēntiā suā habz a pre: z eādē habz pr. aptis
sime dici pt hīc eēntia z pris. Quare qm̄
neuter aliter habz eēntiā q̃ existēdo sic sat
apti intelligit hīc filij pris eēntiā q̃ pat
filij: ita ꝓueniēti dici pt filij pris eēntia
q̃ pr filij. Hā hec vna si fiat platio: satis
acuta breuitate cōmēdat filiū ñ solū ean
dē eēntiā hīc cū patre. sz hāc ip̄a z hīc de
pre: vt hic sic: filij ē eēntia pris: qd ē: filij
ē nō differēs eēntia de patris eēntia: imo d
pre eēntia Sil'r q̃ est filij pris eēntia: vir
tus z sapia sine veritas z iusticia: z quic-
quid summi spūs cōuenit eēntie.

Quō q̃dā ex his q̃ sic pferunt alit q̃q̃
possint intelligi: La. XLV.

Vident tm̄ q̃dā ex his q̃ sic pferri
et itelligi pūt: aliā q̃z nō icōgruā
sub hac ipsa pnūciatiōe intelligētiā suscī
pere. Liqt enī filiū eē verē ꝓbū. i. pfectā in
telligēnā siue pfectā toti patre subie co-
gnitionē z sciam z sapiaz: id est q̃ ipaz pa
tris itelligit eēntiā z cōgscit z scit z sapit
Si igit h sensu dicat filij pris itelligētia
et sapia z scia z cognitio sine notitia: qm̄
intelligit sapit scit z nouit prēm: neq̃q̃ a
veritate discedit. Veritas q̃z p ris aptissi
me dici pt filij: nō solū eo sensu: qz ē ea dē
filij veritas q̃ est z pris: sicut iā pspectū
ēsz etiā h sensu vt i eo intelligat nō ipse
cta q̃dā imitatio sz integra veritas patre
substātie: qz nō ē aliud q̃ qd ē pr. Ait si ipa
subia pris ē itelligētia z scia z sapia z ve
ritas. ꝓseqnt colligit: qz sicut filij ē intelli
gentia z scia z sapia z veritas pre subie
ita est intelligētia intelligētie: scia sciēte
sapientia sapientie: z veritas veritatis.
Quaz filij sit itelligētia intelligētie z veri
tas veritatis: z sil'r de sil'ib: Ca. LXVI

Qe memoria ꝓ q̃d sentiēdū ē: an
estimād ē filij itelligēnia mēorie
siue mēoria patris aut mēoria me
morie. Equidē cū sūma sapia sui mēor eē
negari nō possit: nihil cōpetenti q̃ i me
moria pater: sic in ꝓbo filij intelligit: qm̄
de mēoria nasci verbū videt: qd clari in
nra mente pcipit Qm̄ nāq̃ mēs hūana ñ
sp se cogitat sicut sui sp meminit: liqt cuz
se cogitat q̃ verbuz eius nascit de mēoria.
Ñ appet qz si sp se cogitaret: sp ꝓbū eius
de mēoria nasceret. Rē etei cōgitare cui
memoriā hēm: h est mēte eā dicere. ꝓbū
veto rei est ipa cogitatio ad ei sil'itudiez
ex memoria formata: Hic itaq̃ liqdo anī
aduerti pt de sūma sapia q̃ sic sp se dicit
sicut sp sui memor est: qz de eēna mēoria
coeternū verbū nascit. Sic igit verbū cō
grue intelligit ples: ita memoria parentis
nom̄ aptissime suscipit Si g pl es q̃ omno
de solo sūmo spū nata est. ples est mēorie
eius nihil ꝓueniēti q̃q̃ qz memoria ei ē idē
ipse: quippe nō in eo q d sui memor est. sic
est in sui memoria velut alia res in alia
quēadmodū ea q̃ sic st in hūane mētis me
moria vt ñ sint ipa i nra memoria. sed sic
est memor sui vt ipe memoria sua sit. Cō
seqt itaq̃ vt quō filij est itelligentia sine
sapia pris: ita sit z pre mēorie. At q̃cqd
filij sapit aut itelligit eius sil'r z meminit.

Qn in memoria intelligat pr sicut ē in-
telligentia filij: z quō filij sit intelligētia
vel sapia memorie z memoria pris et me
Si igit filius mēoria pris: z memoria me
morie: id est memoria memor pa
tris q̃ est memoria: sicut est sapia pris: et

Monologion

sapia sapie.i. sapia sapiēs patrē sapiam: ⁊ filius q̄dē mēoria nata de mēoria: sicut sapia nata de sapia: pr̄ ꝓ de nullo nata mēoria videt sapia: Sed ecce dū huius pr̄is filiq̄ ꝓpetates cōionēq̄ delectabilē intueor: nihil delectabilio⁹ in illo ꝓtēplādū inuenio q̄ mutui amoris affectū: qm̄ enim absurde negēt sūmus spūs se amare: sic sui mēor est ⁊ se intelligit cū mēs rōnat ⁊ se ⁊ illū amare posse pruincat: ex eo q̄ sui ⁊ illi⁹ mēor esse ⁊ se ⁊ illū intelligere pōt ociosa nāq̄ ⁊ penit⁹ inutilis ē mēoria ⁊ intelligētia cuiuslibet rei nisi put rō exigit: res ipa amet aut reprobet. Amat q̄ seipz sūmus spūs sic sui meminit ⁊ se intelligit.

¶ Q̄ sūmus spūs se amet: ⁊ q̄ idē amor piter pcedat a pr̄e ⁊ filio. La. XLVIII

Palam certe est rōnē hūti eū nō id circo sui mēorē esse aut se intelligere q̄ se amat: sz iō se amare q̄ sui meminit ⁊ se intelligit: nec eū se posse amare si sui nō sit mēor aut se nō intelligit Nulla enim res amat sine ei⁹ mēoria ⁊ intelligētia: ⁊ mlta tenent mēoria ⁊ intelligunt q̄ nō amant. Patz igit amorē sūmi spūs ex eo pcedere: q̄ sui mēor ē ⁊ se intelligit. Q̄ si in mēoria sūmi spūs intelligit pr̄: in intelligētia filius: manifestū ē: q̄ a pr̄e piter ⁊ a filio sūmi spūs amor pcedit

¶ Q̄ vterq̄ pari amore diligat se ⁊ alterum. ¶ Capl'm. XLIX.

Sed si se amat sūmus spūs: pcul dubio se amat pr̄: amat se filius ⁊ alter alterz: q̄ singlus pr̄ sūm⁹ est spūs: ⁊ singulus filius sūmus spūs: ⁊ ambo simul vnus spūs. Et q̄ vterq̄ piter sui ⁊ alterius meminit ⁊ se ⁊ alterz intelligit: ⁊ qm̄ omino idip̄m ē q̄ amat vl amat in pr̄e ⁊ q̄ in filio necesse est vt pari amore vterq̄ diligat se ⁊ alterū.

¶ Q̄ tantus est ipse amor q̄ntus est ipse spiritus. ¶ Capl'm. L.

Quantus q̄ est amor summi spūs sit cōis pr̄i ⁊ filio: sz si se tantū diligit q̄ntū sui meminit ⁊ se intelligit: tm̄ ātū sui mēor ē ⁊ intelligit se q̄nta est eius eēntia q̄ aliter eē nō pōt: pfecto tātus ē amor ei⁹ q̄ntus ipse est.

¶ Q̄ idē amor sit idip̄m q̄ est summus spūs: ⁊ tm̄ ipse cum pr̄e ⁊ filio vnus spūs.

Verū q̄d pōt esse par sūmo spūi nisi sūmus spūs: Iste itaq̄ amor est sūmus spūs. Denicq̄ si nulla vnq̄ creatura.i. si nihil vnq̄ aliud esset q̄ sūmus spūs: pr̄ ⁊ filius nihilominus seipos ⁊ inuicē pr̄ ⁊ filius diligerent. Cōsequit itaq̄ hūc amorē nō esse aliō q̄ q̄ est pr̄ ⁊ filius q̄ est sūma eēntia. At qm̄ sūme essentie plres esse nō pōt: q̄d magis necessariū q̄ patrē ⁊ filiū ⁊ vtriusq̄ amorē vnā esse sūmā eēntiā: Est igit idē amor sūma sapia: sūma vitas: sūmū bonū: ⁊ quicq̄d de sūmi spūs suba dici pōt. La. LII.

¶ Q̄ tot⁹ pcedat a pr̄e: tot⁹ a filio ⁊ tm̄ nō sit nisi vnus amor. ¶ Capl'm. LII.

Intuendū est diligenter vtrū sint duo amores: vnus a pr̄e pcedēs alter a filio: an vnus nō tot⁹ ab vno pcedens sz ptim a pr̄e: ptim a filio: an nec plres nec vnus: ptim pcedēs a singulis: sz vn⁹ totus a singulis: ⁊ idē tot⁹ a duobz sit. Sed hmōi dubitatiōis certitudo hinc indubitanter cognoscit: q̄ non ex eo pcedit in q̄ plres sunt pr̄ ⁊ filius: sz ex eo in q̄ vnū sunt. Nā nō ex relatiōibz suis q̄ plres sunt. Alia ē em̄ relatio pr̄is: alia filij: sz ex ipa sua essentia q̄ plralitatē nō admittit: emittūt pr̄ ⁊ filio⁹ tm̄ piter bonū. Sicut q̄ singulus pr̄ ē sūmus spūs: ⁊ singulus filio⁹ ē sūmus spūs: ⁊ sit pr̄ ⁊ filius nō duo sed vnus spūs: ita a singulo pr̄e manat totus amor sūmi spūs: ⁊ a singulo filio totus ⁊ simul a patre ⁊ filio nō duo toti sed vnus idēq̄ totus.

¶ Q̄ nō sit eoz filio⁹ amor. Capl'm. LIII.

Quid q̄ cū hic amor piter habeat esse a pr̄e ⁊ filio: ⁊ sic sit his sit ambobz vt nullatenus dissimilis sit illi sed omino idē sit q̄ illi: Nunq̄d filio⁹ eorū aut plos estimādus ē: sed sic ꝓbū mox vt ꝓsiderat se plem esse eius a quo est euidentissime pbat ꝓpterea pferendo parentis imaginē: sic amor aperte se plē negat: q̄ dū a pr̄e ⁊ filio pcedere intelligit: nō sta

tim tã pspicuã exhibet se ꝓtẽplãti eiꝰ exq̃ est silitudinẽ: q̃uis ipm ꝓsiderata rõ doceat oino idipm eẽ qd ẽ pr̃ z filiꝰ. Denicq̃ si ples eoꝝ ẽ: aut alt coꝝ erit pr̃ eiꝰ: alter mater: aut vtercq̃ pater siue mr̃ est: q̃ oia veritati repugnare vident. Qm̃ nãcq̃ nulla tenꝰ alit a pre ꝓcedit q̃ a filio: nlla veritas patit vt dissimili vocabulo ad illũ pr̃ et filiꝰ referant. Nõ est igit alter pr̃ eiꝰ: alter mr̃. Ut aũt duo aliq̃ sint q̃ singla pfectã z nlla ꝓsideratõe differentẽ hẽant pariter ad aliq̃d vnũ pr̃is aut mr̃is habitudinẽ: nlla natura aliq̃ mõstrari ꝓcedit ex emplo. Ergo nõ ẽ vtercq̃ scz pater et filiꝰ pater aut mater amorꝭ a se manãtis. Nequacq̃ itacq̃ videt veritati ꝓuenire vt idẽ amor eorum filius fit aut proles.

Qꝝ solus pater sit genitor et ingenitus. solus filius genitꝰ. solus amor nec genitꝰ nec ingenitus. Cap. LIIII.

Sed videt tñ amor idem: nec oino ꝗm cõis locutiõis modũ dici posse ingenitꝰ: nec ita ꝓpie sicut verbum genitus. Solemꝰ eñ sepe dicere aliquid gigni ex ea re de q̃ existit: vt cũ dicimus splendorẽ aut calorẽ gigni ab igne: seu aliquẽ effectũ ex cã sua. Scõm hanc igit rõnẽ amor a sũmo spũ exiẽs: nõ oino asseri pt ingenitꝰ. ita ꝗ ꝓpie sic ꝗbũ dici genitꝰ nõ põt: qꝝ ꝗbũ verissimã eẽ plem z verissimũ filiũ. amorẽ ꝗ nlla tenꝰ filium aut plẽ esse mãifestũ ẽ. Põt itacq̃: imo dz dici solꝰ ille cuiꝰ ꝗbũ est genitor z igenitꝰ qꝝ solꝰ est pr̃ z parẽs z nlla mõ ab alio ẽ. Solũ aũt ꝗbũ genitũ: qꝝ solũ filiꝰ z ples est. Solus vero amor vtriusq̃ nec genitꝰ nec ingenitꝰ: quia nec filius nec ingenitꝰ est: nec omino non est ab alio.

Qꝝ amor idẽ sit increatus: z creator sicẽ pater z filiꝰ: z tũ ipse eũ illꝰ nõ tres sz vnꝰ increatꝰ z vnus creator: et q̃ idem possit dici spũs patris et filij. Cap. LV.

Quomõ aũt idẽ amor singulus est summa cẽntia sicẽ pr̃ z filiꝰ z tũ simul pater z filiꝰ et vtriusq̃ amor nõ plures sz vna sũma cẽntia q̃ fola a nullo facta nõ p aliõ q̃ p se oia fec: necesse ẽ vt quẽadmodũ singulꝰ pr̃ z singlus filiꝰ est increatꝰ z creator. ita z amor singulus sit increatꝰ z creator: z tũ oẽs tres sil z nõ plures sz vnꝰ increatꝰ z vnus creator. Patrẽ itacq̃ nullꝰ fac siue creat aut gignit. filiũ ꝗ pr̃ solus gignit sz nõ fac. pat autẽ parit z filiꝰ nõ faciũt necq̃ gignũt. sz quodãmodo si sic dici pt spirãt suũ amorẽ: q̃uis cni non nro more spiret summe incõmutabil eẽntia. tñ ipm amorẽ a se ineffabil ꝓcedentẽ nõ discedẽdo ab illa sz exñdo ex illa: forsan non alio mõ videt posse dici aptꝰ ex se emittere q̃ spirãdo. Qd si dici pt sic verbũ sume cẽntie filiꝰ est ciusꝰ ita ciusd̃ amor sat ꝓueniẽter appellari pt spũs eiꝰ: vt cũ eẽntial ipse sit spũs tanq̃ pater z filius: illi nõ putent alicuiꝰ spũs qꝝ nec pr̃ ab vllo alio ẽ: nec filiꝰ a pre q̃ si spirãte nascit. iste aũt estimet spũs vtriusq̃: qꝝ ab vtroq̃ suo q̃dã inenarrabili mõ spirante mirabil ꝓcedit. Qui etiaz ex eo qꝝ est cõmunio pr̃is z filij: nõ absq̃ rõne q̃ si ꝓriũ assumere posse vidꝰ aliq̃d nomẽ qd pr̃i filioq̃ cõe sit si ꝓrij nois exigit indigẽtia. Qd q̃dẽ si fiat. s. vt ipe amor nomine spũs qd subiam parit pr̃is z filij significat q̃ si ꝓrio designet. Ad h q̃z non inutilit valebit: vt p h idipm cẽ qd est pr̃ et filius: q̃uis ab illꝰ eẽ suũ hẽat intimet.

Qꝝ sicut filiꝰ est eẽntia vel sapia patris: eo sensu qꝝ hẽat eandẽ eẽntiã vel sapiam quã pr̃: sic idẽ spũs sit pr̃is z filij essentia et sapientia z similia. Ca. LVI.

Qd est q̃z quẽadmodũ filiꝰ ẽ sibia et sapia z virtus pr̃is: eo sensu: qꝝ habz eandẽ eẽtiã z sapiẽtiã z virtutẽ quã pater: ita vtriusq̃ spũs intelligi essentia vl sapia vel virtus pr̃is z filij: qꝝ habet omnino eandẽ quã habent illi.

Qꝝ pater z filiꝰ z eoꝝ spũs piter sint in se inuicem. Capm. LVII.

Iocundũ est intueri in pre z filio et vtriusq̃ spũ quõ sint in se ũnicẽ tanta equalitate vt nullꝰ aliũ excedat. Preter h cni vtriusq̃ coꝝ: sic ẽ pfecte sũma eẽntia: vt tñ oẽs tres sil nõ sint nisi essentia vna summa: q̃ nec sine se vel extra

Monologion

se nec maior vel minor seipsa esse pt. Per singulos tñ idipm nõ minus valet pbari. Est etiam tot pr in filio z cõmuni spũ z filius in pre z codẽ spũ. z idem spũs in pre z filio: qz memoria sume essentie tota ẽ in eius intelligentia z amore. z intelligẽtia in memoria z in amore. z amor in memoria z intelligẽtia. Totã qppe suã memoriã sumus intelligit spũs z amat z totius intelligentie meminit z totã amat z totius amoris meminit z totũ intelligit. Intelligit aũt in memoria pr in intelligẽtia filio: in amore vtriusqz spũs. Tãta igit pr z filio z vtriusqz spũs cõlitate sese cõplectunt z sunt in seinuicẽ: vt eorũ nullus aliũ excedere aut sine eo esse pbet.

Qz nullus eorũ alio indigeat ad memorandũ vel intelligẽdũ vl amandũ: qz singulus quisqz est memoria z intelligẽtia z amor: z qcqd necesse ẽ in esse sume eẽntie.

Sed in his nullate negligent memorie cõmendãdũ qd intuenti mihi occurrit extimo. Sic em necesse ẽ vt pr intelligat memoria: filius intelligẽtia: spũs amor: vt nec pr indigeat filio aut cõi spũ: nec filio pre vel codẽ spũ: sine idẽ spũs pre z filio: qsi pr p se meminisse solũ possit: intelligere aũt nõ nisi p filium: z amare nõ nisi p suũ filiũqz spũm: z filius p se intelligere tñ queat: p patrẽ aũt meor sit: et p spũm sanctũ amet: et idẽ spũs p se non aliud qz amare valeat: sed pr illi sit meor et filius illi intelligat. Nã cũ in his tribo vnusqsqz singulus sit sũma essentia et sũma sapia sic pfecta vt ipsa p semetipsa sit et intelligat et amet: necesse est vt nullus eorũ triũ alio indigeat aut ad memorandũ aut ad intelligendũ aut ad amãdũ. Singul em qsqz essentialr est et memoria et intelligẽtia z amor: et qcqd sume est necesse ineẽ eẽntie

Qz tñ nõ sint tres sed vnus seu pr seu filius seu vtriusqz spũs.

Capl'm. LIX.

Quandã hic video qstionẽ occurrere. Nam si pr ita est intelligentia et amor sicut ẽ memoria: et filio sic est memoria et amor quõ est intelligẽtia et vtriusqz spũs nõ minus ẽ memoria et intelligentia qz amor: quõ nõ est pr filius z alicuius spũs: et qre nõ est filius pr et alicuius spũs: et cur nõ est idẽ spũs alicui pater z alicui filius: sic quippe intelligebat q memoria esset pr: filius intelligẽtia: vtriusqz spũs amor. Verũ hec qstio non difficile solui si ea q iã rõne inuenta sunt psiderent. Idcirco em nõ est pater filius aut alterius spũs: licz sit intelligentia et amor: qz nõ ẽ intelligẽtia genita: aut amor ab aliq pcedens: sz quicqd est gignẽs est tñ z a q pcedit alius. Filius qz iõ nõ est pr aut alicuius spũs qnis seipo meor sit z amet: qz nõ est memoria gignẽs aũt amor ab alio ad similitudinẽ sui spũs pcedens: sz quicqd existit tantũ gignit z est a q spũs pcedit. Spm qz nõ cogit esse patrẽ aut filiũ ꝗ qz ptentus ẽ memoria aut intelligentia: cũ nõ sit memoria gignẽs aut intelligẽtia genita: sed solũ quicquid est pcedat. Quid igit phibet pcludi: qz vnus tñ est in sũma essentia pr: vnus filius: vn spũs z nõ tres pres aut filij aut spũs?

Quõ ex his multi filij nasci videantur.

Sed ne forte repugnet huic assertioni qd intueor. nã dubiũ eẽ ũ dz: qz pr z filio z eorũ spũs vnusqsqz seipm z alios ambos dicit sic se z alios intelligit. Qz si ita est: quõ nõ sũt in sũma essentia tot ꝓba quot sunt dicentes z quot sunt q dicunt? Si em plures hoies vnũ aliqd cogitatiõe dicãt: tot ei vident esse verba quot sunt cogitantes: qz in singulorũ cogitatiõibo verbũ eius ẽ. Itẽ si vnus hõ cogitat aliqua pla: tot ꝓba sunt in mente cogitanti: quot sunt res cogitate. Sed in hois cogitatiõe cũ cogitat aliqd qd extra eius mentẽ ẽ: nõ nascit verbũ cogitate rei ex ipa re: qz ipa absens est a cogitationis intuitu: sed ex rei aliq similitudine vl imagine q est in cogitãtis memoria: aut forte que tũc cũ cogitat p corporeũ sensum ex re pñti in mentẽ attrahit. In sũma ꝓo essentia sic sibi semp sũt pñtes pater z filius z eorũ spũs. Est em sicut iã pspectũ est vnusqsqz nõ minus in

alijs q̃ in seipo: vt cũ inuicẽ se dicunt: sic videat idẽ ipse q̃ dicit gignere ꝓbũ suum quẽadmodũ cũ a seipso dicit. Quo ꝗ nihil gignit filij aut ei⁹ patris q̃ spũs si vnⁿ quisq̃ eoꝝ verbũ gignit suũ cũ a seipso ꝯ vel ab alio? Quot ãt ꝓba ꝓbari possũt de sũma natei substãtia: tot eã necesse est ẽm supiorẽ ꝓsideratõem filios gignere ⁊ tot emittere spũs. Hac itaq̃ rõne vident i illa esse: nõ solũ multi prẽs ⁊ filij ⁊ pcedẽtes: sz ⁊ alie necessitudies: aut certe pr̃ ⁊ filij ⁊ eoꝝ spũs. de q̃bꝫ iam certissimũ est quia vere existũt: nõ sũt tres dicẽtes: q̃ꝫ uis singulus quisq̃ fit dicẽs: nec sunt plura que dicũt vnusq̃sq̃ seipm ⁊ alios duos dicit. Sic em sũme sapie inest scire ⁊ itelligere ita vtiq̃ et ne incõmutabilisq̃ scie et intelligẽtie naturale est id semp pñs ituerí. qõ scit ⁊ intelligit. Nihil ãt aliud est summo spiritui bui⁹ dicere q̃ q̃si cogitãdo intuerí: sicut nr̃e mẽtis locutio nihil aliud ẽ q̃ cogitãtis inspeciõ. Certissimũ ãt est iam ꝓsiderate rões reddiderũt q̃ad sũme nature in est essenialr: id pfecte ꝓuenire pr̃i ⁊ filio ⁊ eoꝝ spiritui singillatim: ⁊ tũ idipm si simul dicat de tribꝫ non admittere pluralitatẽ. Cum ꝗ ꝓstet qꝫ sic ptinet ad ei⁹ essentiã: scia ⁊ intelligẽtia: sic eius scire ⁊ intelligere nõ est aliud q̃ dicere: id ẽ sp pñs ituerí qõ scit ⁊ intelligit: necesse ẽ vt quẽadmodũ singul⁹ pr̃ ⁊ singul⁹ filij ⁊ singulus eoꝝ spũs est sciẽs ⁊ intelligẽs: ⁊ tũ hi tres simul nõ sũt plures scientes aut intelligẽtes: sz vnⁿ sciẽs ⁊ vnⁿ intelligẽs: ita singul⁹ q̃sq̃ fit dicens: nec tũ sunt tres dicẽtes simul: sz vnⁿ dicẽs. Hinc illõ q̃z liquide cognosci pt: qꝫ cũ hi tres dicũtur vel a seipsis vl ab inuicẽ: nõ sunt plura q̃ dicunt. Quid nãq̃ ibi ꝯ nisi eoꝝ essentia? Si ꝗ illa vna sola est: vnũ solum est qõ dicit. ꝗ vnũ solũ est in illis qõ dicit et vnũ qõ dicit. Vna quippe sapia est q̃ in illis dicit ⁊ vna substãtia q̃ ꝯ: ꝓsequit nõ ibi esse plura ꝓba sz vnũ. Licet igitur vnusq̃sq̃ seipm ⁊ oẽs inuicẽ se dicãt: impossibile nõ ẽ i sũma cẽntia eẽ ꝓbũ aliõ ꝓter illõ de q̃ iam ꝓstat: qõ sic nascit ex eo cui⁹ ẽ ꝓbũ vt etiã vera ei⁹ dici possit imago ⁊ vere filij ei⁹ sit. In q̃ mirũ quiddam ⁊ inexplicabile video. Ecce cũ cũ manifestũ sit vnũquẽq̃ scz prẽz ⁊ filiũ ⁊ patris filijq̃ spũ piter se et ambos alios dicere ⁊ vnũ solũ ibi esse verbũ: nullaten⁹ tamẽ ipm ꝓbũ videt posse dici verbũ videt posse dici ꝓbũ oũm triũ sz tũ vnⁿ eoꝝ. Constat em ipm eẽ imaginẽ ⁊ filiũ ei⁹ cuius ẽ verbum: ⁊ patet q̃ nec imago nec filij⁹ sui met nec a se pcedẽtis spũs ꝯgrue dici pt. Nã nec ex seipo nec ex pcedẽte a se nascitur: nec seipm aut pcedentẽ a se existẽdo imitat. Seipm q̃ppe nõ imitat: nec a se trahit existẽdi similitudinẽ: qꝫ imitatio ⁊ similitudo nõ est in vno solo sz in pluribꝫ. Illũ vero nõ imitat nec ad ei⁹ similitudinẽ existit: qꝫ iste nõ hz ab illo eẽ sz ille ab isto

Quo nõ sit ibi vnus vnⁿ. Cap. LXI

Restat igit ꝗ solũ ꝓbũ illi⁹ soli⁹ eẽ de q̃ nascẽdo hz esse: et ad cuius oimodã similitudinẽ existit. Vnⁿ ꝗ pr̃ nõ plures prẽs: vnⁿ filij⁹ non plẽs filij. vnⁿ pcedẽs spũs nõ plẽs pcedẽtes spũs sunt in sũma essentia. Qui cũ ita tres sint vt nũq̃ pr̃ sit filij⁹ aut pcedẽs spũs: nec filius aliq̃n sit pr̃ aut spũs pcedẽs: nec vnq̃ spũs prĩs aut filij sit pr̃ aut filij⁹: ⁊ singul⁹ q̃sq̃ si fit pfectus vt nullo indigeat: id nõ qõ sunt sic est vnũ: vt sic de singulis pluraliter dici nõ pt: ita nec ꝯ tribꝫ simlr: ⁊ cũ piter vnusq̃sq̃ seipm ⁊ oẽs inuicẽ se dicãt: nõ tũ fit ibi plra ꝓba sz vnũ: ⁊ ipm nõ singlor aut oim simlr sz vnⁿ tũ.

Quod licet inexplicabile sit: tamẽ credendum sit. Capl'm. LXII.

Videt mihi bui⁹ tam sublimis rei secretũ trãscedere oẽz intellectus acie humani: ⁊ idcirco conatũ explicãdi q̃lr ꝗ sit: ꝓtinendũ puto Sufficere nãq̃ debere existimo rẽ incõphẽsibilẽ indagãti si ad hoc raciocinãdo pueniret vt eã certissime eẽ cogiscat: eã si penetrare neq̃at itellectu quõ ita sit: nec idcirco min⁹ bis ad habẽdã fidei cerni nidinẽ q̃ pbatõibꝫ necessarijs nlla alia repugnante rõne asseruũt si sue naturalis altitudinis

Monologion

incōpheſibilitate explicare nō patiātur. Quid ātē tā incōpheſibile q̄ id qd ſupra oīa ē? Quapt̄ ſi ea q̄ d ſūma eēntia hactenus diſputata ſunt: neceſſariis rōibus ſunt aſſerta: q̄ quis ſic intellectu penetrari non poſſint vt z ꝓbis valeāt explicari: nullatenus tū certitudis eōz nutat ſoliditas. Hā ſi ſupior ꝓſideratio rōnabilit̄ ꝓpbēdit incōpheſibile eē q̄o eadē ſūma ſapia ſciat ea q̄ fecit: de qbus tā multa nos ſcire neceſſe ē: qs explicet q̄o ſciat aut dicat ſeipſam de q̄ aut nihil aut vix aliqd ab hoīe ſciri poſſibile ē? Ergo ſi in eo qd ſcipaz: dicit. Generat pr̄: z genenerat filiū. Generatōez eius qs euarrabit? Sz rurſū ſi ita ſerō ineffabilitatis illius hz: imo qr ſic ē: q̄o ſtabit qcqd d illa ſuba ſm pr̄io z filij z pceden tis habitudinē diſputatū ē? Hā ſi vera illud rōe explicitum ē: q̄lr ē illa ineffabilis. Aut ſi illa ineffabil̄ eſt: q̄o ē ita ſiē diſputatū ē? Aut qdāten de illa potuit explicari: z iō nihil ꝓhibz eē verū qd diſputatū ē Sz qr penit nō potuit ꝓpbēdi: idcirco ē ineffabil̄. Sed ad illd qd rñderi potit: qd iā ſup̄ i hac cipa diſputatōe ꝓſtitit: qr ſic ē ſūma eēntia ſup̄ z extra oēz aliā naſaz vt ſi qn de illa dr aliqd ꝓbis q̄ cōia ſūt alijs naturis: ſenſus ullatenus ſit cōis. Quē enim ſenſū i oibus his ꝓbis q̄ cogitaui: intellexi nisi cōez z vſitatū? Si g vſitat ſenſus ꝓbos alienē ab illa: qcqd rōcinat ſū: non pinet ad illā. Q̄o igit̄ verū inuētū ē eſſe aliqd d ſūma eēntia: ſi qd ē inuētū longe diuerſū ē ab illa? Quid g? An q̄o inuentū ē aliqd d incompheſibili re z qdāmō nihil pſpectū ē de ea? Sepe nāq; multa dicimus q̄ prie ſiē ſunt nō exprimimus: ſz p aliud ſignificamus id qd prie auvolumus aut nō poſſumus depromere: vt cū p enigmata loquimur. Et ſepe videmus aliqd nō prie quēadmodū res ipa ē: ſz p aliquā ſilitudinez aut imaginē: vt cū vultū alius ꝓſideramus in ſpeculo: ſic quippe vnā eādēq; rē dicimus z nō dicimus. videmus z nō videmus: dicimus et videmus: p aliud nō dicimus et nō videmus p ſuam prietatem.

Q̄o d ineffabili re verū diſputatū ſit.

Hac itaq; rōne nihil ꝓhibet z verū eē qd diſputatū eſt hactenus d ſūma naſa: z ipaz tū nihilominus ineffabile pſiſtere: ſi nequaq̄ illa putet p eēntie ſue prietatē expſſa: ſz vt cūq; p aliud deſignata. Hā q̄cūq; nomia d illa naſa dici poſſe videt: nō tū mihi eā oūdūt p prietatē q̄ p aliquā innuūt ſilitudinē. Etenim cū eorūdē vocū ſignificationes cogito: familiarius ꝓcipio mēte qd in rebus factis ꝓſpicio q̄ id qd oēz hūanū intellectū trāſcēdere intelligo: nā valde minus aliqd: imo lōge aliud i mēte mea ſua ſignificatōe ꝓſtituūt q̄ ſit illd ad qd itelligēdū p hāc tenuē ſignificatōez mēs ipa mea conat̄ pficere. Nam nec nomē ſapie mihi ſufficit oūdere illd p qd oīa fctā ſūt d nihilo z fuāt̄ a nihilo: nec nomē eēntie mihi valet expūnere illd qd p ſingl̄are altitudinē lōge ē ſup̄ oīa: z p naſalē prietatē valde ē extra oīa. Sic g illa naſa z ineffabilis ē. qr p ꝓba ſicuti ē nullatenus valz ēstimari: z falſū nō ē ſi qd d illa rōe docēte p aliud velut i enigmate pōt eſtimari.

Qr p rōnalē mētē magis accedat̄ ad cognoſcēdū ſummā eēntiā. Capt̄. LXIIII.

Cum igit̄ pateat q̄ nihil d hac natura poſſit pcipi p ſuā prietatē ſz p aliud: certū ē qr p illd magis ad eius cognitōz accedit̄ qd illi magis p ſilitudinē pinq̄t. Quicqd enim inter creata ꝓſtat illi eē ſimilius: id neceſſe ē eos eē naſa preſtātius. Quapt̄ id z p maiorē ſilitudinem pl̄ iuuat mētē indagātē ſūme ꝓbitatis pinq̄re z p excellētiorē creatā eēntiaz pl̄ doceq̄ qd de creāte mens ipa debeat exiſtimare. Proculdubio itaq; tāto altius creatrix eēntia cogſcit: q̄nto p pinqorē ſibi creaſaz indagat̄. Hā q̄ oīs eēntia in q̄ntū ē: intātuz ſit ſilis ſūme eēntie: rō iam ſup̄ ꝓſiderata dubitare nō pmittit. Patz itaq; qr ſiē ſola ē mēo rōnal̄ inter oēs creaſas q̄ ad eius investigatōz aſſurgere valeat: ita nihilominus cadez ſola ē p quā maxīe ipſamet ad eiusdē inuentōez pficere q̄at. Hā tā cognitū ē qr hec illi maxīe p naſal̄ eēntie pinq̄t ſilitudiez. Quid igit̄ aptius q̄ qr mens

rōnalis q̄nto studiosi⁹ ad se discēdū intē dit: tāto efficaci⁹ ad illi⁹ cognitōz ascēdit et quanto seipsam inmeri negligit: tanto abeūs speculatione descendit.

Qx mēs ipa speculū ei⁹ et imago ei⁹ sit

Ca. LXV

Aptissime igit ipa sibi amet eē velut specē diei pt: ī q̄ speculet: vt ita dicā. imaginē ei⁹ quā facie ad faciē videre neqt. Nā si mēs ipa sola ex oīb q̄ fctā sūt sui mēoz z itelligēs z amās eē pt: ñ video cur neget eē ī illa ꝓpa imago illi⁹ cēntie q̄ p sui mēoriā z itelligētiā z amorē ī trinitate ineffabili ꝓsistit. At certe indeveri⁹ eē illi⁹ se ꝓbat imaginē: qz illi⁹ pt eē mēoz: illā itelligere z amare. In q̄ eīm maioz est z illi similioz: ī eo verioz illi⁹ eē imago cogscit. Qīno āt cogitari nō pt rōnali create natar eē datū aliqd tā p cipnū tā qz sile sūme sapie q̄z B: qz pt ēmi nisci z itelligere z amare id qd optimū z maxīm ē oīm. Nihil igit aliō ē inditū ali cui create qd sic ꝓferat imaginē creatoz: Consequ ita qz videt: q rōnal creata nihil tm̄ dz studere q̄z hāc imaginē sibi p nata lē potētiā ipsaz: ꝓvolūtariū effectū exprimere. Etem̄ ꝓter B q creāti se dz Bipz qd ē. Vinc q̄z qz nil tā p cipuū posse q̄z reminisci z itelligere z amare sūmū bonū cognoscit: nimiz nihil tā p cipue debere velle ꝓuicit. Quis eīm neget q̄cūqz meliora sūt in ptate: ea magl esse debere ī volūtate? Denicqz rōali nate nō ē aliō eē rōnalē q̄z posse discernere iustū a nō iusto:: vez a ñ ꝓo: bonū a ñ bono. maiō bonū a min⁹ bono. B āt posse oīno iutile est illi z supernacuum nisi qd discernit amet vel reprobet fm vere discretōis iudicium.

Qx rōnal creata ad amādū illā fctā sit.

Ca. LXVI.

Inc itaqz satis pa⁹ Deteter videt oīne rōnale ad B existere: vt sic rōne discretōis aliqd maiō vel min⁹ bonū sine nō bonū indicat ita magl aut minus id amet aut respuat. Nihil eīm aptiō q̄z rōnalē creataz ad B eē factā vt summā cēntiā amet sup oīa bōa: sic ipa ē summū bonū. imo vt nihil amet nisi illā aut ꝓt illā: qz illa est bona p se: z nihil aliō est bonū nisi p illā. Amare aūt eā neqt nisi ei⁹ reminisci z eā studuerit intelligere. Clazz g ē rōnalē creataz totū suum velle z posse ad memorādū z itelligēdū z amandū summū bonū ipēdere debere: ad qd ipm eē suū se cogscit habere.

Qx anima sp illā amās aliquando vere et beate viuat.

Capt'm. LXVII.

Dubiū āt nō est aiaz hūanā eē rōnalē creataz. g necesse ē eā esse factā ad B vt amet summā essentiā. Necesse est igit eaz esse factā aut ad B vt sine fine amet: aut ad hoc vt aliquando vel sponte vel violenter hunc amorem amittat. Sz nephas ē estimare summam sapiaz ad B eā fecisse vt aliqñ tm̄ bonum aut ꝓtēnat aut volens teneri aliq violentia pdat. Restat igit eā esse ad B factam vt sine fine amet summā essentiā. Et B facere nō pt nisi sp viuat. Sic igit ē fctā vt sp viuat si sp velit facere ad qd facta est.

Qx illa se amanti seipsam tribuat.

Ca. LXVIII.

Deinde inconuenies est nimis summe bono sūme q̄z sapienti: z oīpotēti creatori vt qd fecit esse ad se amandū: id faciat non esse q̄z diu ꝓe amanerit: z qd spōte dedit nō amanti vt sp amaret: id auferat vel auferri pmittat amanti: vt ex necessitate nō amet: ꝓsertim cū dubitari nullaten⁹ debeat q ipe oīnez natazz severe amantē amet Quare manifestū est hūane aie nūqz auferri suā vitā si sp studeat amare summaz vitā. Qualr g vinet? Quid eīm magnum est lōga vita: nisi sit a molestiaz incursione ꝓe secura? Quisqs eīm dū viuit: aut timēdo aut patiēdo molestijs subiacet: aut falsa securitate fallit: qd nisi misere viuit Si qs aūt ab his libere viuit: btē viuit. Sz absurdissimū ēvt aliq natā sp amando illū q̄ ē sūme bon⁹ z oīpotēs: sp misere viuat: liquet igit hūanā aiaz bmōi esse vt si seruet id ad qd est: aliqñ vere secura ab ipa morte z oīni alia molestia btē viuat. Denicqz nullaten⁹ vez videri pt vt instissimus z potentissim⁹ nihil retribuat amāti se pseuerāter: cui nō amanti tribuit essen-

Monologion

tiaz vt amans esse posset. Si enim nihil retribuat amãti: nõ discernit iustissim⁹ inter amantẽ z ꝓtẽuentẽ id qõ sũme amare dz: nec amat amantẽ se: aut nõ ꝓdest ab illo amari: q̃ oia ab illo dissonãt: ĩtribuit igit oĩ se amare pseuerãti. Quid ãt retribuit si nihilo dedit rõnalẽ ẽntiã vt amãs essz Quid dabit amãti si amare ñ cesset? Si tã grãde est qõ amori famulat: q̃z grande ẽ qõ amori recõpẽsat. Et si tale ẽ amoris fulcimẽtũ: q̃le ẽ amoris emolumẽtũ? Nã si rõnal' creata q̃ sibi ĩutilis ẽ sine ꝗ amore sic eminet in oĩbꝫ creaturis: vtiq̃z nihil ꝓt ẽ ꝓmiũ h⁹ amoris nisi qõ supeminet ĩ oĩbꝫ natur. Etẽ ipm idẽ bonũ qõ sic se amari exigit: nõ min⁹ se ab amãte desiderari cogit. Nã q̃s sic amet iusticiã: veritatẽ: btitudinẽ: ĩcorruptibilitatẽ: vt his frui nõ appetat? Quid q̃ ssima bonitas retribuet amãti z desiderãti se nisi seipaz? Nã q̃cq̃d aliõ tribuat: nõ tribuit qz nec ꝓpensat amori nec ꝓsolat amãtẽ nec satiat desiderantẽ. At si se vult amari z desiderari vt aliud tribuat: nec se vult amari z desiderari ꝓpt se: sz ꝓpt aliud: z sic nõ vult se amari sz aliud: qõ cogitari nefas est. Nihil q̃ veri⁹ q̃z q̃ oĩs aia rõnal' si quẽadmodũ dz studeat amãdo desiderare summã btitudinẽ: aliq̃ ñ illã ad fruendũ ꝓcipiat: vt quod nũc videt quasi ꝑ speculum et in enigmate: tũc videat facie ad faciem.

j. Cor. j3.

¶ Q̃ oñis bũana anima sit ĩmortalis.

¶ La. LXIX

Verũ ãt ea sine fine fruat dubitare stultissimũ est: quũ illa fruẽo nec timore torq̃ri poterit: nec fallaci securitate decipi: nec ei⁹ indigẽtiaz iã expta illã poterit ñ amare: nec illa deseret amãtẽ se: nec aliq̃d erit potenti⁹ qõ eas sepetinuitas. Quare q̃cũq̃z aia sũma btitudie semel frui cepit: et ne beata erit. Hinc vtiq̃z cõseq̃nt colligit q̃ illa q̃ sũmi boni amorẽ ꝓtẽnit: et nã miseriã incurrit. Nã si dz q̃ ꝑ tali ꝓtẽptu sic iusti⁹ puniat vt ipm eẽ vel vitã ꝑdat: qz se non vtit ad id ad qõ ẽ facta: nullatẽ⁹ ꝗ admittit rõ: vt p⁹ tãtã culpã ꝑ pena recipiat eẽ qõ crat añ oẽz culpã. Quippe anteq̃z essz nec culpã hẽ nec penã sentire potat. Si q̃ aia ꝓtẽnẽs id ad qõ facta ẽ sic morit vt nihil sentiat: aut oĩno nihil sit: sil'r se habebit z ĩ maxia culpa sine oñi culpa: nec discernit sũme sapiẽs iusticiã inter id qõ nullũ bonũ ꝓt: z nullũ malũ vult: z id qõ maximũ bonũ ꝓt: z maximuz malũ vult. At ꝗ satis patet q̃z incõueniens sit.

¶ Q̃ aut sp misera aut aliq̃ ñ btã vere sit.

¶ La. LXX

Nihil igit videri põt ꝓsequẽti⁹: z nihil credi dz certi⁹ q̃z bois aiaz sic eẽ factã: vt si ꝓtẽnat amare sũmã ẽntiã: et nã patiet miseriã: vt sic amãs et no gaudebit ꝑmio: ita ꝓtẽnẽs et na pena doleat. Et sic illa sentiat ĩmutabilẽ sufficientiã: ita ista sentiat ĩ cõsolabilẽ indigentiã. Sed nec amãtem aiaz necesse ẽ et ne btãm esse: nec ꝓtẽuẽtẽ miserã si sit mortal'. Siue igit amet siue ꝓtẽnat: id ad qõ amãdũ creata ẽ: necesse est eã ĩmortalẽ eẽ. Si ãt aliq̃ sũt aie rõnales q̃ nec amãtes nec ꝓtẽnẽtes iudicande sint: sic esse vident aie infantũ: q̃d de his sentiendũ est? Sũt mortales siue ĩmortales? Sz ꝑculdubio oẽs bũane aie eiusdẽ nate sũt. Quare qm ꝓstat q̃ sdã eẽ ĩmortales: necesse ẽ oẽz aiaz esse ĩmortalẽ. Verũ cũ omne qõ viuit aut nũq̃z aut aliq̃ ñ sit ꝗ securũ ab omni molestia: nihilominꝫ est necesse omnẽ humanã animam aut semp miserã esse: aut aliq̃ ñ vere beatam.

¶ Q̃ nulla aia iniuste puet sũmo bono: et q̃ omino ad ipm sit. ¶ Cap. LXXI.

Que vero aie incũctanter iudicande sunt sic amantes illud ad qõ amandũ facte sunt vt illo quandoq̃z frũ: que aũt sic contẽnentes vt illo semp indigere mereant: aut qualiter quove merito ille que nec amantes nec cõtẽnentes dici posse vident: ad beatitudinẽ eternã miseriã ve distribuãt: aliquẽ mortalũ disputando posse ꝓbendere: ꝑculdubio vel difficillimũ vel ĩpossibile existimo: qõ tã a sũme iusto sũmeq̃z bono creatore rerũ nulla eo bono ad qõ facta est in iuste puet certissime est tenendũ: z ad idẽ ipm bonũ est omni homini toto corde. to

ta anima: tota mente amando et desiderando nitendum.

Qx summa essentia sit speranda.

Sed in hac intentione bũana aia nullatenꝰ se poterit exercere si desperet q̃ intendit se posse puenire. Quapꝓ q̃ntũ illi est vtile studiũ ad nitendũ: tantũ necessaria est spes ꝓtingẽdi. Amare ãt ⁊ spare nõ põt qõ nõ credit. Expedit itaq̃ eidez bũane aic summã eẽntiã ⁊ ea siue q̃b̃ illa amari nõ ꝑt credere: vt illa credẽdo tẽdat in illã. Qõ idẽ apte breuiusq̃ signari posse puto si ꝑ eo qõ est credendo tendere i sũmã eẽntiã: dicat credere in summã essentiã. Nã si q̃s dicat se credere ĩ illã: satis videt ostẽdere ⁊ ꝑ fidẽ quã ꝓfitet ad summã se tẽdere essentiã: ⁊ illa se credere que ad hãc ꝓtinẽt intentõez. nã nõ videt credere in illã siue q̃ credit qõ attẽdendũ in illam nõ pertinet: siue q̃ per h̃ quod credit non ad illam tendit.

Qx credendum sit in illam.

Capln LXXIII.

Et fortasse indifferẽter dici ꝑt credere i illã ⁊ ad illã sic ꝑ eodẽ accipi ꝑt credẽdo tẽde ĩ illã ⁊ ad illã: nisi qꝛ q̃sq̃s tẽdẽdo ad illã puenerit: nõ extra illã remanebit: ſz intra illã ꝓmanebit. Qõ expsiꝰ ⁊ familiarius significat si ꝯz tendendũ esse in illã: q̃ si ꝯz ad illã. Hac itaq̃ rõne puto ꝯgruentiꝰ posse dici credẽdũ eẽ in illã q̃ ad illã.

Qx in prẽin ⁊ filiũ ⁊ eoꝝ spũ pariter ⁊ in singulos ⁊ simul in tres credendũ sit.

Credendũ igit Ca. LXXIIII.

est pariter in prẽm ⁊ filiũ et eorũ spũ et in singlos ⁊ simul in tres quia ⁊ singulus pater ⁊ singulus filius ⁊ singulꝰ eoꝝ spũs est sũma essentia: ⁊ sil pariter ⁊ filiꝰ cũ suo spũ sunt vna eadẽq̃ sũma eẽntia: in qua solã oĩs hõ ꝯz credere: qꝛ est solꝰ finis quem in omni cogitatu actuq̃ suo ꝑ amorẽ ꝯz intẽdere. Vñ manifestũ est qꝛ sic in illã tẽdere nisi credat illã nullus potest: ita illã credere nisi tendat in illam nulli prodest.

Quẽ sit vina que mortua fides.

Quapter q̃ntacũq̃ Ca. LXXV

certitudine credat tanta res: inutilis erit fides ⁊ q̃ si mortuũ aliq̃d nisi dilectiõe valeat ⁊ viuat. Etenim nullatenꝰ fidẽ illã quã cõpetens comitat dilectio si se oportunitas offerat operãdi ociosam esse: ſz magꝭ se q̃dã opez exercere freq̃ntia: qõ sine dilectione facere non possit: vel h̃ solo ꝓbari ꝑt: qꝛ qõ summaz iusticiaz diligit nihil iustũ ꝓtẽnere: nihil valet iniustũ admittere. Ergo qm̃ quod aliq̃d opat inesse sibi vitam: sine q̃ opari nõ valeret: ostẽdit. nõ absurde ꝯz oposita fides viuere: qꝛ hz vitã dilectiõis sine q̃ nõ oparet: ⁊ ociosa fides nõ viuere: quia caret vita dilectõis cũ q̃ nõ ociaret. Quare si cecꝰ ꝯz nõ tm̃ q̃ ꝓdidit visũ: ſz q̃ cum ꝯz hẽe nõ hz. cur nõ sil ꝑ dici fides sine dilectõe mortua: nõ qꝛ vitã suã id est dilectionẽ ꝓdiderit: ſz qꝛ nõ hz quã ſp hẽe ꝯz Qucadmodũ igit illa fides q̃ ꝑ dilectõez opat vina eẽ cogscit: ita illa q̃ ꝑ ꝓtẽptum ociat mortua eẽ ꝓnicit. Satis itaq̃ conueniẽter dici ꝑt vina fides credere in id ĩ quo credi debet: mortua vero fides credere tm̃ id quod credi debet.

Qx tres summa essentia quodãmodo dici possit.

Capitulum. LXXVI

Ecce ꝑtz oi hoĩ expedire vt credat i q̃ndã ineffabilẽ triuã vnitatez ⁊ vnã trinitatẽ. Vnã q̃dẽ ⁊ vnitatẽ ꝓꝑt vnã eẽntiã: triuã ꝯo ⁊ trinitatẽ ꝓꝑt tres: nescio q̃d. licz eĩ possim dicere trinitatẽ ꝓꝑt prez ⁊ filiũ ⁊ vtriusq̃ spũ que sũt tres: non tm̃ possũ ꝓferre vno noie ꝓꝑt q̃d tres. velut si dicerẽ ꝓꝑt tres ꝓsonas: sicut si dicerẽ vnitatẽ ꝓꝑt vnã subaz. Non eĩ putãde sunt tres ꝓsone: qꝛ oĩs plures ꝓsone sic subsistũt separatim ab inicem: vt tot necesse sit eẽ substãtias q̃t sunt ꝓsone: qõ i ꝑlib̃ hoĩb̃ q̃ q̃t ꝓsone tot indiuidue sũt substãtie: cogscit. Quare i sũma essentia sic nõ sũt ꝑles sube: ita nec ꝑles ꝓsõe. Si q̃s itaq̃ inde velit alicui loq̃ q̃d tres dicet eẽ prez ⁊ filiũ ⁊ vtriusq̃ spũ: nisi forte indigẽtia nois ꝓpte puenietꝭ coactus elegerit aliq̃d ꝯ ill noib̃ q̃ ꝑlit in sũma

De processione spūssancti.

cēntia dici ñ possint: ad designādū id qd pgruo noīe dici nō pt. vt si dicat illā admirabilē trinitatē eē vnā cēntiā vl' naīa: z tres psonas siue substātias. Nā ħ duo noīa aptiō eligūt ad designādā plalitatē ī sūma cēntia: qr psona nō dr nisi d idiui dua rōnali naīa: z suba pncipalr dr de idiuiduis q̄ maxie ī plalitate subsistūt. Indiuidua nāq; maxie substāt: id est subiacēt accidētib: z iō magis pprie nomē subesuscipiūt. Uū iā sup maiestū ē sūmā cēntiā q̄ nullis subiacet accidētib: pprie nō posse dici suba nisi suba ponat p cēntia. Pōt g̃ hac necessitatē rōne irrepbēsibilit illa sūma z vna trinitas siue triua vnitas dici vna cēntia z tres psōe siue tres subē. Uidet g̃ imo incūctanter asserit. Quia Po nihil est id qd dr de: z huic soli sūme cēntie pprie nomen dei assignat. Quippe dīs q̄ deū eē dicit: siue vnū siue plures: nō ītelligit nisi aliq̄ subaz quā eēset sup oēz naīaz q̄ de nō est ab hoib z venerandaz pter ei eminentē dignitatē: z exorandaz sibi ppt quālibet īminentē necessitatem.

Qui ipa dūet omib et regat omnia z sit solus deus. Capitulum. LXXVII

Quid aūt tam p sua dignitatē venerandū z p q̄libet re depcāduz q̄z sūme bon z sūme potēs spūo q̄ dūat oīb z regit oīa? Sic enī pstat q̄a oīa p sūme bonā sūmeq; sapientē omipotentiā ei sacta sūt z vigēt: ita nimis z incōueniēs ē si estimet q reb a se facta ipe nō dominet. siue q facte ab illo: ab alio minus potente minusve bono vel sapiēte aut nulla penitus rōne: sed sola casuū inordinata volubilitate regant: cū ille sol sit p quē cuilibet et sine q̄ nulli bene est. z ex q̄ et p quem et in quo sunt omnia. Cum igit solus sit ipe nō solum bonus creator sed et potentissim dōs et sapientissimus rector omniū: liquidissimū est hunc solu esse quē omnis alia natura fm totum suuz posse debet diligendo venerari et venerādo diligere. de quo solo pspera sunt speranda. ad quē solū ab aduersis fugiēdū. cui soli p quanis re supplicanduz. Uere igit hic est nō solū de: sz solus de ineffabiliter trinus z vn.

Beati Anselmi liber q̄ Monologion prescribitur explicit.

Beati Anselmi d processione spūssancti contra grecos Epistola.

Negatur a grecis q spūssanct de filio p ceedat: sic nos latini cōsitemur. Nec recipiūt doctores nros latinos q̄s in hoc seq̄mur. Qui qm̄ euāgelia nobiscū venerāt: z ī alīs d trino vno deo credūt hīpm p oīa qd nos: q̄ d eadē re certi sum: spero p auxiliū eiusdē spūssancti: qr si malūt solide fitati acq̄escere: q̄z p inani gl'a pretendere: p ħ qd absq; ābiguitate pfitēt: ad ħ qd ū recipiūt rōnabilr duci possūt. Quānuis igit mlti sūt q ħ meli me possint efficere: tū qm̄ mihi a plib iniūgit: q̄z petitiōi: tū p debito fitati amore: tū p eoz caritate z rligiosa volūtate ñ audeo rsistere Inuoco eūdē spīñsctm vt ad ħ me dignetur dirigere. Hac itaq; spe p incescie hūilitate: sciētioribz altiora rliq̄ns: qd postulāt aggrediar: z grecoz fide atz his q̄ credūt idubitāt z pfitēt: p certissimis argumētis ad repbādū qd nō credūt: vtar.

Credūt q̄dē vnū z solū ac pfectuz esse deū: nec vllam eū habere partē: sz totū esse q̄q̄d est. Nunc q̄z pfitent esse prēm z filiū z spūsctū: ita vt si solus dicat pater aut filius aut spūssanctus. siue duo simul pater z filius: aut pater et spūssanctus. aut filius z spiritussanctus: siue tres simul pater filio spūssctūs. idem tot pfectus designet de: q̄uis nō idem significet nomen patris aut filij qd nomē dei. Non enī idē est esse deū qd est esse patrē aut filiū. Nomen aūt spiritussancti ideo quia spiritussanct alicui intelligit spūs: p relatiuo noīe ponit. Nā q̄uis pr sit spūs z sctūs: z filio sit spūs et sctūs. nec tū pr alic spūs: nec filio alicui spūs sicut spūssctūs alicui est spūs. Est

em spūs dei et spūs pris et filij. Quānis
em greci negēt ō filio illū procedere: nō tm
negāt eū ee spm filij. Credūt qz z profitent
deū ō deo ee nascēdo: z deū de deo esse pro
cedēdo. qz filius ōs ē de prē des nascendo.
z spūsctūs ē ō prē des procedēdo. Nec pu
tāt aliū ee deū q̄ nascit qz de q̄ nascit: z q̄
procedit qz de q̄ procedit: qz uis fm noīa sig
nificantia qz ē de q̄ aliqs nascit: z ē q̄ de
aliq̄ nascit: z ē q̄ de aliq procedit: pluralita
tē admittat: fm quā plres z alij sūt ab in
uicē pr z filius z spūsctūs. Nā cū ōz de ee
pr: significat ee de q̄ aliqs nascit: z cū ns
minat filius: intelligit ee q̄ ō aliq̄ nascit: et
qm spūsctūs noīat: qz nō absolute spm sz
spm dei itelligim: mōstrat ee q̄ de aliq̄ pro
cedit. Sz cū ōz qz filius ē ō prē z spūsctūs
de prē: itelligit qz ꝗ qō ē filius aut spūsan
ctus: ꝗ abēt ō prē. Sz alio mō itelligit fi
lius ee de prē: z aliter spūsctūs. Filius em ē
ō prē suo. id ē ō deo q̄ ē pr ei. Spūsan
ctus ꝯo ns est ō deo prē suo: sz tm de des
q̄ ē pr. Ergo filius fm qō ē de deo: ōz filius
ei: z ille de q̄ ē: pr ei. spūsctūs aūt non
fm q̄ est de deo ōz filius eius: nec ille de q̄
est pr ei. Certū est etiā: qz ōs nō ē pater
aut filius aut spūsctūs alicuius nisi dei: nec vl
la res ē ōs: nisi idē pr z filius z spūsanctus.
Et sic vnus ōs ē: sic vnus tm pr: vnus filius:
vnus spūsctūs est. Vnde fit vt nō sit in illa
trinitate pr nisi eiusdē filij: nec filius nisi
eiusdē pris. neqz spūsctūs alicuius spūs nisi
eiusdē patris z filij. Hec itaqz sola causa
pluralitatis ē in deo: vt pr z filius z spūsan
ctus dici nō possint de inuicē: sz alij sicut
ab inuicē. qz p dictas duobus modis ē ōs de
deo: qō totū pt dici relatio. Nā quo filius
existit de ō nascēdo: z spūsctūs procedendo:
ipa diuersitate natiuitatis z processiōis
referunt ad inuicē: vt diuersi z alij ab in
uicē. Et qm substātia hz esse de substātia:
due fiūt ibi relatōes insociabiles: si fm il
las noīa ponāt substantie. Cū em hō est
gignēdo de hoīe: ōz hō de q̄ est hō pater:
z hō q̄ est ō hoīe filius. Impossibile igit ē
prēz esse illū filiū cuius pr est: z filiū ee illuz
prem cuius filius est: qz uis prem ee filiū et fi
liū ee patrē: nihil prohibeat. cū vnus hō pa
ter est z filius. qm ad aliū est pr: ad aliū fi
lius. Nempe cū ysaac sit pr iacob: z filius
abrae: pr est filius: z filius est pater sine re
pugnantia: qm ad aliuz pater dicit qz ad
suum prem: z filius ad aliū qz ad suū fili
um. patrē aūt esse in eodem illius filiū cui
pater est: aut filiū esse illius patrē cuius est
filius: nō est possibile. Ita q̄ in des cum
deus sit pr z filius z spūsctūs: nec sit pr ni
si eiusdē filij: nec filius nisi eiusdē pris: nec
spūs alicuius nisi eiusdē patris z filij: pr non
est filius aut spūsctūs: filius nō est pater aut
spūsctūs: nec spūsctūs est pr aut filius.
Quippe qm filius de patre z spūsctūs de
patre: nec ille de q̄ est aliqs pōt esse ille q̄
de se est. nec ille q̄ de aliq est: valet esse is
de q̄ est. sic iam dictū est. id circo nec pr ē
filius aut spūsctūs: nec filius siue spūsctūs
est pr. Filius aūt vt interim aliā causaz di
cam: qm nō dū ꝯstat q̄ spūsctūs ō illo sit
z procedat: idō nō est spūsctūs. nec spūsā
ctus est filius: qz filius nascendo hz ee de pa
tre: spūsctūs ꝯo nō nascēdo sz procedēdo.
nec filius pt esse suus spūs: nec spūsanctus
valet esse ille cuius spūs est.

His pmissis: quo indiuisibilis vni
tas z insociabilis pluralitas i ōo
se ad inuicē habeant inqramus.
Qm aūt hec q̄ dicta sunt pariter credimus
indubitāter z profitemur: z nos q̄ dicimus
spmsctm de filio procedere. z greci qui no
biscū de hac re nō sentiūt: debēt absqz vlla
ambiguitate q̄ ex his necessarie cōsequūt
vno ꝯsensu suscipe. Sed q̄t em fm vnitatis
dei que nullas hz ptes perfectam: vt q̄c
q̄d de vno deo q̄ tot est: q̄cq̄d est dicitur
de toto deo patre: dicat z de filio z ō spū
sancto. quia vnusquisqz solus z tot et p
fectus ōs est. Supradicta vero relatio
nis oppositio que ex eo nascitur: qz supra
dictis duobus modis deus de deo est: pro
hibet prem z filiū z spmsanctū de inuicē
dici. et propria singulorz alijs attribui Sic
ergo huius vnitatis et huius relationis
cōsequentie se contēperant: vt nec plura
litas que sequit relatiōez trāseat ad eam in

De processione spūsancti.

qlb p̄dicte simplicitas sonat vnitatē: nec vnitas cohibeat pluralitatē vbi eadē relatio significat: q̄tenus nec vnitas amittat aliqd̄ suā ꝓsequtiā: vbi nō obuiat aliq̄ relatōis oppositio. nec relatio pdat qd̄ suuz est: nisi vbi obsistit vnitas inseparabile. Qd̄ si p exēpla ꝓsideremus clarius erit. Qualr qui dē vnitatis simplicitas a se excludat pluralitatē q̄ est ī relatiuorū nominū significatōe: facile ē cognoscere. ꝓfitemur enim qz pr̄ nō ē filius aut spūsanctus: nec filius pater aut spūsanctus: nec spūsanctus pr̄ aut filius. Sed q̄ q̄ alios ab ūuicē z plres eē prēz z filiū z spiritū sctm̄. At pr̄ ē ds: filius ē ds: z spūsanctus ē ds. Quid itaqz ꝓsequtur si p̄dcā ꝓsōarū plralitas suaz fuat ꝓpetatē: q̄z prēz z filiū z spūsctm̄ plres dos z alios ab ūuicē. Sz ꝗ nlla tē admittit inuiolabile simplicitas diuitatis quāvnū solū deū eē credim̄. Sic repellit vnitas eēntie dei relatiuorū cōsequētiā. Cōsiderandū q̄z ē q̄o relationū plralitas obuiet vnitatis ꝓsequētie: si ꝓnus posuerim̄ aliqua ex his ī qb nlla obsistit oppositio. Dicim̄ vnū deū eē prēz: z eē filiū: z eē spūsctm̄. z vnū eū dez deū eē siue singuli siue bini siue tres simul dicāt. Si q̄ ds ē et n̄ ꝓpē vnitatē deitatis: ex necessitate sequt qz et n̄ ē pr̄: et n̄ ē filius: et n̄ est spūsanctus. Et qm̄ siue singli siue plres sint vn̄ ds: nō ē nisi vn̄ et n̄. Sil'is ē ꝓsequētia si ds dr creator: siue iust̄: siue aliqd̄ aliorū: i qb nlla p̄dicta ītelligit relatio. Videamus nūc q̄o hāc vnitatis dei cōsequentiā restringat relatio. Dicim̄ em̄ qa ds ē pr̄. Qm̄ q̄ vn̄ ē ds pr̄ z filius z spūsanctus: exigit vnitas dei vt filius sit pr̄ z spūsctūs sit pr̄. sz obuiet relatio q̄ pbibz filiū aut spūsctm̄ eē prēz. Quippe nec natura pmittit: nec ītellect̄ capit existentē d̄ aliq̄ eē de q̄ existit: aut de q̄ existit eē existentē d̄ se. Existit āt filius z spūsctūs de prē: q̄re nō p̄t filius aut spūsctūs eē pr̄: q̄uis ds sit pr̄: z vn̄ idēq̄z ds sit pr̄ z filius z spūsctūs Idipm z cognscit si dr ds eē filius. vult em̄ vnitatis dei ꝓsequētia vt pr̄ z spūsctūs sit filius Sz pr̄ de q̄ ē filius: nō p̄t eē q̄ de se est Spūs ꝗo sctūs q̄ existit d̄ prē pcedendo nō ē ille q̄ ē d̄ prē nascēdo. Item cū dr de ē spūsctūs: reqrit vnitas p̄dicta prēz q̄z et filiū eē spūsctm̄: sz nec pr̄ de q̄ ē spūsanctus: p̄t ille eē q̄ de se ē: nec filius q̄ existit d̄ prē nascēdo: ē ille q̄ de eodē pr̄e ē pceedendo. id est spūsctūs. Cum āt apparebit qz spūsctūs ē de filio: tūc q̄z palā erit qz ꝓpē ꝗ neqt eē filius spūsctūs: z spūsctūs filius. Cōsiderem̄ adhuc q̄o supdicte oppositōes obsistūt ꝓsequētie p̄dicte vnitatis. ds ē de ds. Hoc q̄ semel accepto qm̄ idē de ē pr̄ z filius z spūsctūs. sequt fm hāc idētitatē vt ds pr̄ sit de de deo: z ds de q̄ ē ds et sil'r filius ds de deo z ds de q̄ ē ds. et eodē mō spūsctūs. Ucz querere vtz q̄sq̄ sit ds de q̄ ē ds. nō ē aliū q̄z ꝓsideraret vtz singul q̄sq̄z sit ds d̄ deo. Nō em̄ p̄t ds d̄ deo ds esse: nisi pr̄ aut filius aut spūsctūs. z nisi de pr̄e aut de filio aut de spūsācto. Inspiciāmus vtz vnusq̄sqz sit ds d̄ deo: z patebit vtz sit singul q̄sq̄z ds d̄ q̄ ē ds. Sz pr̄ nō p̄t esse de deo ꝓpter p̄dictā oppositionē. Cū em̄ nō sit de nisi aut pr̄ aut filius aut spūsctūs: aut duo ex his aut tres simul: nō potest esse ds pater de deo: nisi aut de pr̄e ꝗ de seipso: aut d̄ filio aut d̄ spiritu sctō. aut de duob aut de trib. De seipso nō p̄t esse: qz existēs d̄ aliq̄ z de q̄ existit nō p̄t idē esse. De filio nō ē: qz filius ē de ipso: z idō nō p̄t esse d̄ filio. De spūsctō non ē: qz d̄ illo est spūsctūs: nec valet ille esse q̄ de se ē. De duob vel de trib simul neqt esse pr̄: ꝓpter eandē oppositōis rōez. Filium ꝗo deū necesse ē esse d̄ pr̄e deo: qz pater nō est d̄ illo. De filio vero ꝗ est d̄ se ipso esse neqt: qz nō est idē existens d̄ aliq̄ et de quo existit. Utrū autez sit d̄ spiritu sancto aut spūsanctus de illo: post monstrabit. Sed ꝓnus dicem̄ de spūsancto si fm cōsequentiā p̄dictam sit de patre et d̄ seipso. De patre q̄dem necesse est eum esse quia ulla obuiat oppositio: nō em̄ ē pr̄ de illo. De seipso vero ip̄possibile ē eū esse: q̄a nō potest existens de aliquo et d̄ quo est idem esse. In his omnib nihil obuiat cōsequtie vni idētitatis nisi aliq̄ d̄ supdictis oppositio. Qd̄ ꝗo ī his ꝓgscit: ī oib q̄ de

deo dicūt immutabilit euenire necesse est

Nunc ꝗrendū est ꝑ supdictas irrefragabiles rōes: vtꝝ filiꝰ sit ō spūsctō: aut spūsctūs ō filio. Dico qꝝ sic ꝑ supdictā rōnez aut pr̄ ē ō filio: aut filiꝰ de prē: aut de spūsctō pr̄: aut spūsctūs de prē: ita est aut filiꝰ de spūsctō: aut spūsanctꝰ ō filio. Qō ꝗ negat: neget etiā necesse ē vnū solū deū esse: aut filiū deū esse: aut spūsctm̄ deū ē: aut deū ē de deo: qꝝ ex his seqt qō dico. Amplius: nō ē filiꝰ aut spūsctūs de prē nisi ō pr̄is ēntia q̄ vna ē illi cū filio ⁊ spūsctō. Cū ꝗ ōz: qꝝ filiꝰ est de ō prē: si idē ōs ē pr̄ ⁊ spūsctūs: sequitur fm vnitatē deitatis vt sit etiā de spūsctō. Eodē mō qū ꝓfitemur spūsctm̄ esse ō deo prē: si idē ōs ē pr̄ ⁊ filiꝰ: seqt fm eādē deitatis vnitatē vt sit ⁊ ō filio. Ex his igit apte coꝗscit: qꝝ aut filiꝰ ē de spūsctō: aut spūsctūs ō filio: qm̄ vtrūqꝝ nequit ē verꝝ aut falsū. Necesse ē ꝗ spūsctm̄ esse ō filio si ꝑt mōstrari filiū nō esse ō illo. Nā si quis dicit nō sequi filiū ē de prē ⁊ spūsctō qm̄ vnꝰ est ōs pr̄ ⁊ spūsctūs. etiam si nō opponit aliō. aut spūsctm̄ esse ō prē ⁊ filio: qm̄ vnꝰ est ōs pr̄ ⁊ filiꝰ: q̄uis non sit filiꝰ ō spūsctō: ꝓsideret qꝝ cū ē ōs de deo: aut ē totꝰ ō toto: aut pars ō ꝑte: aut pars ō toto. Sꝫ ōs nullā hꝫ ꝑtē. Impossibile igit est vt si ōs est de ō: vt totꝰ sit de ꝑte. aut vt pars de toto: aut vt pars de parte. Necesse ē igit: vt si est ōs de deo: totꝰ sit ō toto. Cū ꝗ filiꝰ ōz ē ō deo qui est pater et spūsctūs: aut aliꝰ totus erit pr̄: aliꝰ totus spūsctūs: vt de toto prē sit: ⁊ non de toto spūsctō. aut si idē totꝰ ōs est pr̄ ⁊ spūsanctus: ex necessitate cū est de deo toto qꝝ ē vnꝰ totꝰ tam pr̄ q̄ꝫ spūsctūs: est pit de prē ⁊ spūsctō si nō repugnat aliō. Eodez mō cū ōz spūsctūs esse de toto deo qui est pr̄ ⁊ filiꝰ: aut aliꝰ totꝰ erit pr̄: aliꝰ totus filiꝰ: vt sit de toto prē ⁊ nō de toto filio spiritꝰ sanctꝰ: aut cū est de prē spūsanctꝰ nō pōt nō esse de filio si nō est filiꝰ de spūsancto. Nulla em̄ alia rōne pōt negari spūsctūs esse de filio. Dicet aliquis: si qm̄ vnꝰ deus pater ⁊ spūsanctꝰ cū filiꝰ est de patre: sequit eum esse de spūsantto. aut cū spiritꝰ sanctus est de patre: qꝝ idē est deus pr̄ et filiꝰ est etiā de filio cū pater gignit filium necesse est eum gignere q̄z spūsanctū: qꝝ vnus idemqꝝ deus est filius et spūsctūs. Et cum spūsanctus ꝓcedit de patre ꝓpter eandē vnitatem deitatis filij ⁊ spūsancti ꝓcedit ⁊ filius de patre ita sic spūsanctꝰ. Si vero vnitas deitatis in filio et spiritusancto nō illā hꝫ vim ꝓsequētie vt vterqꝝ similiter sit genitꝰ ⁊ ꝓcedens: videt qꝝ nō ex eo qō vnꝰ est deus pater et spūsanctus: sequit filiū esse ō spūsancto: aut spiritūsanctū esse de filio: qm̄ idē deꝰ est pr̄ ē filiꝰ vt dicis. Ad qō ego. Habent vtiqꝝ a patre esse filius ⁊ spūsanctus: sed diuerso modo: qꝝ alter nascendo: alter ꝓcedendo vt alij sint ab inuicez ꝑ ß qō dictū est. Et ideo cum nascit vnꝰ nō pōt cū eo nasci ille qui ꝑ ß est aliꝰ ab eo: qꝝ nō similr nascitur sꝫ ꝓcedit. Et cū vnꝰ ꝓcedit: nequit ille simul ꝓcedere qui ꝑ ß est alius ab illo. qꝝ nō silr ꝓcedit sed nascit. Et ideo nō hꝫ hic vnitas illa vim cōsequētie: qꝝ pluralitas obuiat q̄ ex natiuitate nascit ⁊ ꝓcessione. Nā ⁊ si ꝑ aliud nō essent plres filiꝰ et spūsctūs: per hoc solū esse diuersi. Cum āt dico ex eo qꝝ pater vnꝰ deus est cū filio aut cū spūsancto: sequit filiū esse de spiritusctō: aut spūsctm̄ esse de filio: nulla ibi pluralitas generat que vnitatis obuiet consequentie: quia nō vtrūqꝝ dico esse sꝫ alterum tm̄. Omnimoda igit et inexpugnabili necessitate concluditur: quia si vera sunt que supra dixi: nos pariter cū grecis credere: aut filius est de spiritusancto aut spiritussanctꝰ est de filio. Qꝝ autem filius non sit de spiritusancto: palam est ex catholica fide. Non enim est deus ō deo nisi aut nascendo vt filius: aut ꝓcedendo vt spiritussanctus. Filius aūt non nascitur de spiritusancto. Si em̄ nascit de illo: est filius spūsanctus: et spiritussanctus pater eius: sed alter alterꝰ nec pater nec filius est. Non ꝗ nascit de spiritusancto filius: nec minus apertū est quia non ꝓcedit de illo. Esset em̄ spūs eius de spūs-

Beati Anselmi Epistola.

scti. Qd apte negat: cū spūsanctꝰ dr: ⁊ credit spūs filij. Nō enim pt esse spūs sui spūs Quare nō pcedit filiꝰ de spūsctō. Nullo ꝫ mō ēd spūsctō filiꝰ. Sed ꝗt itaq; inexpugnabili rōe spūsctm eē d filio sic ē de pre.

Et si tā negabūt greci spūsctm eē deū d deo sic est filiꝰ de d do: qm phbamꝰ p ꝗ illū eē ⁊ pcedere de filio: nec ē positū ī illo symbolo: ī q̄ reprehendimur ab illi addidisse pcessionē eiꝰ de filio. Sz q̄ hoc putat: negat aut prēm esse deū de q̄ ē spūsanctꝰ: aut spūsctm eē deū q̄ est de prē: aut hocīpm qd est spūsctūs esse de prē. Ac prēz nō esse deum aut spūsctm: nullꝰ suscipit xpiāꝰ Videāꝰ igit vtq; hocīpm qd ē eēntialr sit spūsctūs de prē qd quēdā ēpm grecis fortitā fauentez in Barēsi ciuitate sensi nolle sentire. Nam si nō ē īpm de prē: qd est cū sit vnꝰ idēq; deꝰ q̄ pr: inueniri ueqt vū sit aliꝰ a patre. Nō enim nisi aliꝰ ē: qz pr hz filiū ⁊ spūsanctus non hz filiū. Per hoc enim pbari pōt: qz alij sūt ab inuicē: nō tm hec ē causa vt diuerse sint persone. Quippe si duo sint hoies q̄z alter habeat filiū: alter non: q̄uis p ꝗ ostēdi possint esse diuersi: non tm ob ꝗ alij sūt ab inuicē: qz quoq; mō se habeāt ī habēdo vl nō habēdo filiū: diuersitatē tm nō amittūt Ita ī prē ⁊ spūsctō: nō qz aliꝰ filiū hz: aliꝰ nō hz: idcirco sunt diuersi: sz qm diuersi sunt: idcirco nihil prohibet eos ī habēdo ⁊ nō habēdo filiū esse dissimiles. Silr rūderi pt si ideo aliꝰ dr qz nō ab illo pcedit spūsctūs sicut īpe pcedit a prē. Quippe vt fm illos loqr q̄ negāt spūsctm de filio pcedere: sic nō ē hec causa: qz spūsctm filiꝰ de se pcedentē nō hz sic pr vt aliꝰ sit a pre. sequeret enim vt si spūsctūs pcederet d filio: filiꝰ nō eēt aliꝰ a pre: ita p ꝗ nō ē spūsctūs a pre aliꝰ: qz nō hz filiū aut spūs de se pcedentē sic pr. Et quēadmodū filiꝰ nō idēo ē aliꝰ a patre: qz prēz hz ⁊ pr nō hz prēz. Si enim pr hret prēz: aliꝰ tū esset a pre. ita spūsctūs qz de aliquo pcedit ⁊ pater a nllo: nō pt ꝗ elt alius a patre: qz si pater ab aliquo procederet: non minus tamen esset alius a patre de q̄ pcedit. Pala igit ē qz nō ido est spūsctūs aliꝰ a pre: qz nō hz filiū: aut spiritūsanctū de se pcedentē sic pr: nec qz de aliquo pcedit ⁊ pr de nllo. Sz neq; p ꝗ itelligi pt eē a prē aliꝰ: qz ē spūs pris si de illo nō hz eē. Pōt enim itelligi aliq̄s alius ab aliquo ꝑus q̄z sit illiꝰ: q̄uis alicꝰ neqat eē nisi sit aliꝰ: vt eū dr hō dns alicuius aut hō alteriꝰ hoīs. Priꝰ enim itelligit aliꝰ ab illo cuiꝰ esse dr q̄z sit eiꝰ dns vel homo Sic itaq; si spūsctūs nō ē d pre: nihil p hibz eū itelligi ꝑus aliū ab illo q̄z sit illiꝰ Quare nō facit illū aliū eē a pre ꝗ qd spiritꝰ eiꝰ est si p ꝗ nō hz vt sit alius ab illo p qd ē spūs illiꝰ Sic filiꝰ p ꝗ ē aliꝰ a patre: p qd ē filiꝰ eiꝰ: qd nō ē aliud nisi q̄ de ipo existit nascēdo. Videt itaq; q̄ spūsctūs nō sit p aliḋ a patre aliꝰ nisi qz ab illo hz eē qd ē: q̄uis alio suo mō q̄z filiꝰ. Inuestigem tū hoc diligētiꝰ: vtiq; aut postq̄z fuit spūsctūs hoc qd ē ꝓtigit illi alium esse a prē: aut ī existēdo hz vū aliꝰ ē. Contigit enim aliquē eē qd est ꝑus q̄z fit aliꝰ ⁊ contigit aliquē aliū in existēdo fieri: ꝑus autē quēq̄z eē aliū q̄z sit ꝗ qd ē: nō est possibile Hāq; ꝑmꝰ hō ꝑus q̄z de illo esset hō aliqs: erat ipe hō: sz ū aliꝰ erat: cū ꝗo extitit de illo aliquis: ⁊ ille de quo extitit postq̄z hic fuit factus est alius: ⁊ qui de illo extitit simlr habuit esse: ⁊ alius factꝰ est. Aut ergo spiritussanctus sicut dixi postq̄z fuit factus est a patre alius: aut habet in existēdo ꝓpter qd alius dicitur. Sed si postq̄z fuit contigit illi aliū esse a patre cū nō fit alia psona nisi qm aliꝰ ē ab illo: nō fuerūt ille sp tres psone: qz ista non sp fuit si nō sp fuit spūsctūs aliꝰ a prē. Quō itaq; falsa sunt hec: patz, qm in existēdo hz vū aliꝰ est. Esse āt nequit: nisi aut ex aliquo sicut filius: aut ex nullo sicut pr. Qd si ex nllo quēadmodū pater existit: aut ita existit vnusq̄sqz p fevt neuter ab altero quic q̄z habeat. sed sunt duo dij pr ⁊ spūsctūs aut qm vnꝰ ds est si vterq; de nllo est penitus: nihil inueniri valet in fide xpiana vnde sint ab inuicē alij: sed vnus idemqz pr et spūsctūs ⁊ vna psona: que vera fi

des abhorret. Non est ꝗ vere spm̃ sctm̃ a nullo esse. Si aũt ē ab aliq̃: nō est nisi ex deo q̃ est pr̃ ⁊ filius ⁊ spūs sanctus. sed a seipso nequit eē: qm̃ nulla ꝑsona a seipsa pōt existere nisi sola patris. Quare si q̃s eū negat eē a filio: negare nequit illum a pr̃e esse. Si q̃s aũt dicit: qr̃ licet nō hēat esse de pr̃e: nī ꝑ pcessionē alius pōt intelligi. Ad ꝗ q̃z rn̄dendū arbitror ne possit aliquid in hac q̃stione nostri obuiari assertioni: cui nr̃a rn̄sio nō obuiet: nec miret aliquis me tm̃ in ꝗ cōmorari: qm̃ nō pue auctoritatis erat ille inter suos quē sensi nō sentire spm̃ sctm̃ hoc qd̄ est br̃e ex pr̃e: nec tunc habui opportunitatem rn̄dendi.

Qui ergo sctm̃ spm̃ dicere vult ex sola pcessione alīū eē a pr̃e: iz nō sit ex illo: intelligit aut idipm̃ eē pcedere de patre: solūmō qd̄ est mitti vel dari a patre: vt cū mittit vel dat cum pr̃: tūc tantū pcedat a pr̃e: aut hoc esse pcedere qd̄ ē de pr̃e esse si idē est pcedere qd̄ est dari vel mitti: pcedit ꝑiter a filio: sic a patre spūs sanctus: qm̃ ab illo sic mittit ⁊ dat. Itē si nō est aliud spūi sancto pcedere q̃ mitti vel dari: nō est aliq̃ a pr̃e: nec pcedit a patre nisi cū dat vel mittit qd̄ nemo puto intelligit. Semp eū est alius a patre spūs sanctus etiā ante creaturā: non aũt dat vel mittit nisi creature: nec tm̃ dicendū est qd̄ accidat ei dari vl̄ mitti. Nā eū ipse sit vbiq̃ ⁊ imutabilis: accipiēti q̃dem accidit aliquid: qr̃ circa illū fit qd̄ p̄ius nō erat ⁊ abesse pōt: circa spm̃ sctm̃ ꝓnihil fit qd̄ nō erat. Cū eū cecus in luce nō sentit lucē: nō magis nec minus habz aliq̃d lux: etsi depulsa cecitate sentiat cecus lucē: circa illū fit motus nō circa lucē. Patet itaq̃ nō eē spm̃ sctm̃ aliū a patre ꝑ sic intellectā pcessionē: vt nō sit aliud illi pcedere q̃ dari vel mitti. Est q̃z patens eū ꝑ pcessionē habere esse de patre: ⁊ ꝑ ꝗ aliū esse a patre: sicut filius nō ꝑ aliud ē a patre aliq̃ q̃ ꝑ hoc qr̃ de illo existit. Est igit deus de deo ⁊ pcedit de deo: qr̃ ⁊ ipe est deus ⁊ pr̃ deus: de q̃ est ⁊ pcedit. Atsi dicimus duas spūs sancti posse noīan pcessiones: vnā qm̃ existit de patre: alteraz qm̃ dat vel mittit: Non puto hoc esse negandū si vnaquequeq̃ in suo sensu accipitur. De illa quippe pcessiōe q̃ dat vel mittit nō incōgrue dm̃ sic dixisse intelligimus Spūs vbi vult spirat: ⁊ vocē eius audis ⁊ nescis vnde veniat aut q̃ vadat. Sic enī hoc potuisse dici videt. Nescis vnde pcedat aut quo recedat. Cū enī dat quasi de occulto venit ⁊ pcedit: cū vero subtrahit velut ad occultū vadit ⁊ recedit. De hac processione ꝑ dici. qr̃ idē illi est procedere qd̄ mitti. Siue igit non procedat nisi existēdo de patre: siue nō nisi cū dat aut mittit ad scti ficandā creaturā: siue vtroq̃ mō procedat: sequit vt procedat de filio. Si enī est de patre: deus est de deo. vt̄ probat vt dictū est esse quoq̃ de filio ⁊ procedere ab illo. Nāq̃ procedit ō quo est ⁊ de illo existit a quo procedit. Si vero tūc tantū procedit cū mittit vel datur procedit a filio a quo dat ⁊ mittit. Qd̄ si vtroq̃ mō procedit: parit vtroq̃ mō procedere cognoscat a filio. Ecce videmus spiritū sanctū esse de deo ⁊ procedere de deo: qd̄ nō est positū in ꝓfato symbolo. si ergo ideo negāt eū esse ⁊ procedere de filio: qr̃ ibi tacet: negēt esse similit eū ō ōo et procedere: quia ibidē nō dicit. Aut si hoc diffiteri nequeūt: nō timeant ꝓfiteri nobiscū spiritū sanctū esse ⁊ procedere de filio: quoniā hec in eodē symbolo nō inuenunt. Ac si dicent: satis ibi significat: qr̃ est ⁊ procedit de deo: quia a patre procedit. quia pater est deus: ⁊ nos similit dicimus: quia aperte monstrat procedere de filio: cū dicit procedere de deo: qr̃ filius est deus. Interrogo enī vtrū ideo intelligendus sit spūs sanctus esse de patre. qr̃ de deo est: aut idcirco esse ō deo: quia est de patre: licet enī inuicē alterū altero probet Si enī est de patre est de deo: ⁊ si est de deo est de patre: quoniā nulla sup̄ dcā obuiat relatio: nō tū similit inuicē sūt alterū alterius causa. Nā si esse spiritū sanctum de patre est causa vt sit de deo: cuz dicit esse de patre: nō est intelligendū qd̄

Johis.

it de ℔ qõ pr̃ est ds. id est de diuina eẽntia: sed de ℔ qõ de pr̃ est: id est de ℔ vnde refert ad filiũ. Erit igit diuina essentiã in spũsancto: nõ de deitate patris: sz de relatione. qõ stultissimũ est dicere. Quãuis z si ℔ velit aliqs accipe: non min⁹ seqt spũsanctũ de filio qz de patre pcedere. Nẗ pe nulla relatio est patris sine relatõe filij: sic nihil est filij relatio sine patris relatõe. Si g alia nihil est sine altera: nõ pot aliqd de relatõe patris esse sine relatõe filij. Quare sequit spũsanctũ esse de vtraqz si est de vna. Itaqz si est ꝑ patre fm relatio erit simul z de filio fm eundẽ sensuz. Verũ quia nemo tã insipiẽs est q ℔ opinetur. Credendũ et ꝓfitenduz est ideo de patre spũsetũ esse: qz est de deo. Nõ aũt magis est pr̃ de⁹ qz filio: sz vn⁹ solus ver⁹ de⁹ pr̃ z filius. Quapropter si spũssanct⁹ ẽ de pre: qz ẽ de deo q pr̃ est: negari neqt esse qz de filio eũ sit de deo q est filius.

℔ Considerem⁹ etiã qd dñs dicit in euãgelio. Ait enim. Hec est vita eterna: vt cognoscãt te solũ verũ deũ et quẽ misisti iesum xpm. Aut g ita intelligend⁹ est iste solus ver⁹ ds: vt cũ noiamus solũ pr̃em nõ significet ille sol⁹ ver⁹ deus: neqz qñ noiam⁹ solũ filiũ: sz tunc solũmodo intelligat iste solus ver⁹ deus qñ simul dicim⁹ pr̃em et filiũ. Aut solus verus de⁹ intelligit: cũ noiam⁹ aut solũ patrem: aut solũ filiũ. aut si solo patre noiato: aut solo filio: nõ intelligit solus verus de⁹ sine adiectõe nois alteri⁹: non est pater pfect⁹ neqz filius pfect⁹ ds: sz est deus cõposit⁹ ex patre et filio. Sed credimus pr̃em esse pfectũ et solũ verũ deũ. et filiuz simuliter pfectũ et solũ verũ deũ. Cũ g nominam⁹ pr̃em solũ: aut filiũ. nõ aliud intelligim⁹ excepta relatõe q referunt ad invicem: qz solũ verũ deũ z eundẽ quẽ i vtriusqz platõe cognoscim⁹. Itaqz cum dixit dñs. Hec est aũt vita eterna: vt cogscant te solũ verũ deũ et quẽ misisti iesum xpm si addidissz dicẽs: et de ℔ solo vero deo p cedit spũssanct⁹. qs auderet separe filiuz ab illa pcessione cũ ille sol⁹ verus ds non magis aut min⁹ sit pr̃ qz filio? Quapropt si idẽ solus ver⁹ ds intelligit eũ solus pr̃ ds aut filio⁹. et cuz ambo simul noiant: qd aptius qz qz de solo vero deo q pr̃ est z filius pcedit spũssanct⁹: eũ ds a patre pcedere? Quare sicut itelligeret de filio pcedere si idẽ filio⁹ dixisset de solo vero deo illũ pcedere: qũ dixit se z pr̃em solũ verum deũ esse: ita cũ dicit eũ de patre pcedere: absqz dubio cum de se significat pcedere Dicit etiã dñs. Paraclyt⁹ spũssctũs quez mittet pr̃ in noie meo. Et cũ ãt venerit ille paraclyt⁹ quẽ ego mittã vobis a patre Quid g intelligenduz est cũ dicit. Quem mittet pr̃ in noie meo: an qz spũssctũs habebit nomẽ ei⁹. et cũ mitret pr̃ spũsanctũ idẽ sit qõ mitte filiũ? Sz qõ ait. Quem ego mittã vobis a pr̃ẽ: nõ recipit hũc sensum. qz eundẽ ipm spũ quẽ mittit pater: mittit filius: neqz mittit filio⁹ filiũ. Deniqz nusqz legim⁹ z omno negam⁹ spũsetũ esse filiũ. Quid itaqz est. Quẽ mittet pr̃ i noie meo: nisi quẽ pater mittet: filio⁹ qz mittet? Sicut eũ dicit: quẽ ego mittã a pr̃ẽ: non est aliud qz ego mittã et pr̃. Filio⁹ nãqz est nomen illi⁹ q dicebat: mittet pr̃ in nomie meo. Nõ est g aliud. Mittet pr̃ in nomie meo: nisi mittet pr̃ in noie filij. Quid igit ẽ: mittet pr̃ in noie filij: nisi mittet pater tãqz si mittat filio⁹: vt i missiõe pr̃is: missio itelligat filij? Qõ ꝯo ait: quẽ ego mittã vobio a pr̃e: qõo itelligendũ ẽ? Utiqz a q eũ mittit filio⁹ ab eo mittit. Mittit ãt eũ a pr̃ẽ. Ergo a pr̃e mittit. Sz ille mittit a q mittit. Pater itaqz mitte intelligitur eũ filio⁹ dicit. Ego mittaz a pr̃ẽ. Quid est g. Ego mittã a pr̃ẽ: nisi ego mittã tãqz si pater mittat. vt vna z eadẽ sit missio mea z pr̃io? Cũ vtiqz filio⁹ tãta diligentia ostẽdat vnã eẽ missionẽ pr̃io z suã: vt nec pr̃ mittat nisi eũ filio⁹ mittit: nec filio⁹ mittat nisi eũ mittit pater. Quid vult significari: aut q̃d vult itelligi: nisi qz nõ alit se hz ad pr̃ez spũsetũs z alit ad filium: nec magl ẽ vnu⁹ qz alteri⁹ Quãobrẽ nimis difficile: imo ipossibile ẽ ostẽdere qõo nõ pcedat ab vtroqz. Unde eũ filio cũ patre

Joh.xvij.

Joh.j4.

Jbiõ.j).

dare simul vel mittere spm̃sanctũ: et hũc esse vtriusq; si simul nõ est ꝗ vtroq; Cur eim̃ magis dat filius spm̃sctm̃ q̃ spũsanctus filiũ? Aut cur magis spũsctũs est filij q̃ filius spũsctũ: nisi qꝛ filius nõ ē ita de pre sicꝛ de sctõ: sicut spũsctũs ē ꝗ pre sicꝛ de filio? Si ꝗ spũsctũs nõ ē de filio nõ dek a filio: nec dicak esse filij sic filius nõ dak a spũsancto: nec ꝗ esse spũsctũs: qm̃ nõ est ꝗ spũsctõ. Si ãt dicũt: qꝛ spũsanctus mittit etiã filiũ: sic idez ipe dicit p ꝓphaz. Et nũc dñs deus misit me ꝛ spiritus eius. ꝗ fm hoiez quẽ gerebat intelligendũ ē q̃ pris ꝛ spũsncti vna volũtate et dispositõe mũdũ redẽpturus ĩ mũdo apparuit. Quero tũ ab his q̃ negãt spm̃sanctũ esse ꝛ pcedere de filio: quõ itelligant cũ sic esse spm̃ filij: vt filius tãq; suũ spm̃ illã mittat. Au putãt qꝛ pr̃ dedit filio spiritũ suũ tãq; a se nõ habẽti: aut eim̃ habz a se: aut ab alio. Sz ab alio nõ pt hẽ nisi a patre. Accepit igitur a patre a quo habet et dedit ei pater spũm sctũm vt a se nõ habẽti. Hic ostendãt cũ eq̃les sint pr̃ et filij ꝛ spũsctũs: et vnusq̃sq; sibi sit sufficiẽs: q̃ fuit causa: vel q̃ indigẽtia filij vt pr̃ daret ei spm̃ suũ magꝭ q̃ spũsctõ filiũ suũ. Nõ negam? ꝗ mõ hẽ filiũ spm̃sctm̃ a pre: qꝛ a q̃ hz esse: ab eo hz ꝗ se spm̃sctm̃ existentẽ habeat: sic pr̃: qm̃ idez esse est pris ꝛ filij. Nõ est eim̃ idẽ accipe a patre essentiã ꝗ q̃ pcedit spũsctũs: ꝛ accipe a pre spm̃sctm̃. Cũ eim̃ ꝗ hẽ a pre essentiã ꝗ qua spũsctũs pcedit: nulla mõstratur indigentia filij. Cũ ꝓo ꝗ: qꝛ filij? accipit a patre spm̃sctm̃ quẽ ꝗ se nõ hz sic pr̃: videk significari filius q̃ si min? aliq̃d habere q̃ habeat pr̃. et velut ad supplementũ ei dare spm̃sctm̃. Sed nõ apparet cur magꝭ egeat filius spũsancto q̃ spũsctũs filio. Si eim̃ rndek ad ꝗ datũ esse spiritũ sctũ filio: vt cũ ipe cũ pre q̃z daret eũdez spm̃sctm̃: par illi cũ pre gra imputaretur Terrena ē hec opinio ꝛ lõge ab ĩtellectu diuinitatis extranea vt tanq̃ hõ homini de? deo indigentũ subueniat. Nãq; si dat pr̃ spm̃sctm̃ filio: dat deus deũ deo. pater eim̃ deus ꝛ filij? de? ꝛ spũsctũs de? et vnideq̃ de?. Non eim̃ legim? deũ a deo deũ accipe: nisi ꝗ dicak cũ ds est ꝗ deo: vt filius ꝛ spũsctũs. Dicik q̃ spũsctũs filij spiritus: nõ ob aliud nisi qꝛ ex ipo est.

Esa. xlviij

Post resurrectõez legim?: quia in insufflauit dñs ĩ discipulos suos ꝛ ait illꝭ. Accipite spm̃sctũm. Quid sibi vult ista insufflatio? Scim? eim̃ quia flatus ille q̃ ꝗ ore eius tũc pcessit: nõ erat spũsctũs. Non ergo credim? illã insufflationẽ sine aliq̃ misterio factaz esse. Quid igitur recti? hic intelligi potest aut apertius: q̃ ꝗ ideo illum fecisset intelligere mus spm̃sctm̃ de illo procedere. Ac si diceret. Sicut videtis hunc flatũ p quem vobis spm̃sanctũ: sicut sensibiliby insensibilia significari queunt. significo de intimo corpis mei et de psona mea pcedere. ita scitote spm̃sanctũ quem vobis p hũc flatũ significo: de secreto dcitatis mee et de mea psona pcedere. Unam eim̃ personam verbi et hominis: et in ea duas naturas: diuiuã scz et humanã credimus et confitemur. Sed dicent forsitan: flatus vtq; ille non erat de substantia humana et tamẽ quasi suũ illum emittebat. Quapter docemur per huiusmodi spũsancti dationez: quia cum dat filius spm̃sanctũ dat ꝛ mitat suũ spm̃. sed nõ de sue diuinitatis essentia. Dicant igitur si qui ꝗ opinank: quia sicut flatus nõ est hũana natura cũ emittãt ab hoie: ita spũsanct? nõ est diuina substantia: cũ datur vel mittit a deo filio: qꝗ nullus cõfitetur xpianus. Dicãt etiã cũ audiũt. Verbo domini celi firmati sũt: ꝛ spũ oris ei? ois virt? eoz. Si ibi nõ negãt intelligendũ p spiritum oris domini spm̃sanctũ: nõ illũ esse ꝗ eẽntia domini cui? oris spũs ꝗ: qꝛ spũs qui et ore solet hominũ pcedere: nõ est ꝗ substantia illi? de cui? ore pcedit. Q si nõ audent dicere spm̃ scz dei: nõ esse de eẽntia dei: et p verba rerũ sensibiliũ: id est p spiritũ oris intelligũt spm̃sanctũ de secreto eius essentie pcedere: cui? oris spũs dicit. fateank etiã eundem spm̃sanctũ de illius

Joh. xx.

Ps. xxx

De processione spiritussancti.

essentia procedere: cuius labiorum spiritus dicit
Ezech. ij. Legimus enim in prophetia de christo. Quia spiritu
labiorum suorum interficiet impium. Aut quid ostendat diuersitatem inter spiritum oris et spiritum labiorum: quod fieri nequit: aut pariter procedat spiritus sanctus procedere de illo cuius oris et de illo cuius labiorum spiritus dicitur. At si dicitur nequaquam per spiritum labiorum ibi intelligi spiritum sanctum debere: sed verba predicationis eius: quia existo aerio spiritu humano in ore formantur: quia verbis suis interficiet impium: eum docendo ab hoc auertit impietate. Non vtique hi sciunt verba sensibilia et iste spiritus sensibilis:
Ezech. ij. sed spiritus sanctus de quo dicit dabo per prophetam. Auferam cor lapideum de carne viua: et dabo vobis cor carneum: et spiritum meum ponam in medio vestri. Spiritus quidem sanctus interficiet impium: eum cor eius auertit ab impietate ad impietatem. Quod si intelligimus in illo impio antichristum quem dominus iesus interficiet spiritu oris sui: non puto quoque aliquis attribuat virtutem illam spiritui vocis humane tantum quantum spiritui diuino. Si quidem spiritussanctus intelligitur in his dictis cum pariter dicat spiritus oris domini eius verbo celi firmati sunt: id est patris: et spiritus oris domini iesu: et spiritus labiorum eius: non apparet cur magis intelligi debeat procedere de ore patris quam de ore filij. Et si per os patris intelligunt essentiam patris. Nam ecce est aliud os eius quam essentia eius: vt sicut verbum domini est de essentia eius: ita spiritus oris eius non sit nisi de essentia eius: quid apertius quam sicut spiritus oris patris est de essentia patris et procedit: ita spiritus oris et labiorum filij de filij essentia sit et procedat. Puto enim quia nemo intelliget simpliciter vbi dictum est.
Ps. 32. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris eius omis virtus eorum. verba transitoria et spiritum quod de hac aere assumptus per loquentis os emittitur. Sed quomodocumque hi aliquis exponere conetur: sufficit quoque in illa insufflatione domini in discipulos cui feci mentionem: factum est ad significandum quia de eius dem persone secreto procedebat ille spiritus quem dabat: de cui occulto spiritus ille procedebat quem insufflabat. Denique cum scriptura diuina significat aliquod secretum per sensibilium similitudines: non per omnia quod significat et significantem: similia possunt esse. Nam enim hoc esset similitudo sed identitas. nisi forte quis dicere voluerit illam insufflationem ita simpliciter factam a sapientia dei sine omni spirituali significatione. Sed neminem puto ita insensatum vt hoc sentiat. Item filius
Joh. xvj. dicit de spiritu sancto. Non enim loquetur a semetipso: sed quecumque audiet loquetur. Quid est. Non loquetur a semetipso: nisi ab alio habebit quod loquetur? Et quid est: ab alio habebit quod loquitur nisi ab alio habebit sciam eorum quem loquetur. Unde postquam dixit. Non loquetur a semetipso: addidit: sed quecumque audiet loquetur Quid est audire spiritum sanctum: nisi quasi discere? Et quid est discere: nisi sciam accipere? Si quidem scia eius non est aliud nisi essentia eius: ab illo habet essentiam a quo audit ea quem loquetur: et que docet: quoniam idem est illi loqui quod docere. Non audit autem neque habet essentiam ab alio nisi a patre et filio. Verum si habet esse a patre sum supdictam rationem: habet etiam et a filio. Unde et idem filius
Ibidem. dicit. Ille de meo accipiet et annunciabit vobis. Quippe quid est aliud hoc dicere: quam a me audiet. hoc est a me sciet quod annunciabit vobis? Cum dixit. Quecumque audiet loquitur non determinauit a quo audiet. Cum pro ait De meo accipiet: ne quis soli patri attribuat quod ab alio audit. aperte se esse: a quo sicut a patre sciam siue essentiam accipiat demonstrat. Sicut enim cum dicit. Non loquetur a semetipso: sed quecumque audiet loquetur significat ab eo esse et procedere a quo audit. Ita cum profert filius. De meo accipiet: palam ostendit eum de suo. hoc est de essentia sua essentiam habere et procedere. Quod enim diuina essentia non est: sub spiritusancto est: nec ipse accipit aliquid quod hoc quod sub se est. Quare cum filius dicit De meo accipiet. non aliud ibi suum significat quam suam essentiam. Illud forsitan quod dixit filius: de meo accipiet. aliter conabuntur intelligere quam ego exposuerim.
Sed quid dicent vbi ait. Nemo nouit filium nisi pater. neque patrem quis nouit nisi filius. Mathij. aut cui voluerit filius reuelare: Auduum quia nemo nouit patrem aut filium nisi pater: aut filius. aut cui reuelat filius. Non dicit autem

nemo: q̃ si nullꝰ hõ: ſz acſi diceret: nullus oĩno. Quippe ſi ꝗ intelligeret: nõ adderet: niſi pr̃: qz pr̃ nõ eſt hõ. Et cũ ait: neqꝫ prẽm q̃s nouit. In hac monoſyllaba dictione videlicet q̃s: non magis intelligit hũana q̃z quelibet pſona. Quãuis igitur nullus bz hãc noticiã niſi pr̃ et filius: et cui filiꝰ idem reuelat. Aut itaqꝫ ſpũſſectũs nõ cognoſcit prẽm et filiũ. qõ impium ẽ opinari: aut filius reuelat ei ſui et patris ſciam: que nõ eſt aliud q̃ꝫ eiuſdẽ ſpũſſectũ eſſentia. Q̃ ſi dicũt: qz licet filius q̃tum ad pnũciatõem attinet: nullũ ad hãc admittit noticiã niſi ſe et prẽm: et cui ipſe reuelat: non tũ ſpũſanctũ: aut ab illa ſeparatũ: aut illũ a filio accipe fatendum eſt. qũ pr̃ et filius non ſe cognoſcũt: niſi p ꝗ vnum ſunt cũ ſpũſancto. Et ideo cum ait: prẽm z filiũ inuicẽ ſe noſſe: intelligendus eſt ſimul ſpũſectũs. Et cũ reuelat filiꝰ non ſpirituſancto ſz creature reuelat. Si inq̃ꝫ ꝗ ꝛ: non ſtatim ꝓſtanter inferemus. Ergo ſi vbi aperte veritas ſm q̃ ꝗ ꝗba oris eius pnũciãt: negat ſpũſanctum noſſe: niſi reuelante filio prẽm et filiũ: dicũt nos nõ tũ verba attẽdere debere q̃ntum vnitatẽ eſſentie: que vna trib̃ et inſeparabilis eſt: multo magꝭ debem̃ huius vnitatis ſeruare ꝓſequentiã: de q̃ ſup̃ locutus ſum cũ eam nullo: aut ſcripto: aut ſenſu negat auctoritas: nec ꝓfert aliquid qõ ꝓtrariũ ſit: aut aliq̃ modo repugnet. Eligant itaqꝫ greci vnũ de duob̃ ſi aperte volũt veritati reſiſtere: aut ſcz ſpũſanctũ non noſſe prẽm aut filiũ niſi reuelãte filio: aut ꝓterea qz ꝗ ꝗ qõ ꝑ ſe cognoſcũt pr̃ et filius vnũ ſunt cũ ſpũſancto: q̃niaz ipſi dicunt ſe noſſe ꝓſeq̃ ex neceſſitate: vt in eadẽ noticia intelligat ſpũſſectũs. Nẽpe nihil eſt mediũ ſi volũt hãc noticiaz a ſpũſancto aut veritatẽ a verbis penitus abdicare. Que vtraqꝫ execrat vera confeſſio. Sicut enim ait veritas. Nemo
Math. xj nouit filiũ niſi pr̃: neqꝫ prẽm q̃s nouit niſi filius. z cui voluerit filius reuelare. Si quidem eligũt ſpũſanctũ noſſe prẽm z filiũ ꝑ reuelatõem filij: habet a filio noſſe. qõ nõ eſt aliud illi q̃ꝫ eſſe. Eſt igit z pcedit a filio: qm̃ ab illo pcedit a q̃ eſt. Si aũt dicunt: cũ pr̃ et filius dicunt noſſe ſe: qz eſſentia ꝑ quã ſe noſcũt eadẽ eſt ſpirituſancto: ꝓſeq̃ ſpũſectũ eiuſdẽ eẽ ꝓſortẽ noticie: cũ legit illũ a patre pcedere: de q̃ ait filiꝰ. Ego z pr̃ vnũ ſumus. ꝓfiteãtur Joh. x.
nobiſcũ: ꝓpter eẽntialẽ idẽtitatẽ patris z filij. illum a filio pculdubio pcedere.

Si vero obiicit cũ ꝛ: filiũ a patre naſci: z ſpũſanctum a patre et filio pcedere: qz q̃ſdam gradus et quedam interualla ꝓſtituimus q̃ſi ſpũſanctus eſſe nõ poſſit niſi filius ꝓus naſceat a patre vt poſterior filio ſit ſpũſanctus: et ideo rectius dici q̃ pariter ſint a pr̃e filiꝰ naſcendo et ſpũſectũs pcedendo ita vt nec filiꝰ a ſpũſancto ſit: nec ſpũſanctus a filio: ſicut ſplẽdor z calor pariter ſũt de vno ſole: nec ſplẽdor a calore eſt: nec calor a ſplẽdore. Si inq̃ꝫ ꝗ aliq̃s noſtre obiicit aſſertõi. Rũdem̃. Nos nec gradus dignitatis ponim̃ in deo q̃ vnus eſt nec in exiſtendo filiũ de pr̃e: aut ſpũſanctũ de pr̃e et filio interualla in eternitate que eſt extra omne tps ſtatuim̃. Silr enim oẽs xpiana fidẽ tenẽtes ꝓfitemur: nec minorẽ: nec poſteriorẽ filiũ eſſe patre: q̃uis nõ niſi de illo ſit. Ita q̃z nos q̃ dicimus ſpũſanctũ de filio eſſe ſiue pcedere: nec minorem nec poſteriorẽ cũ filio fatemur. Nempe q̃uis ſplendor et calor de ſole pcedant. nec poſſint eſſe niſi ſit ille de quo ſunt. nihil tũ ꝓus aut poſteriꝰ i trib̃: i ſole et ſplẽdore et calore intelligim̃. multo itaqꝫ minꝰ cũ hec in reb̃ tpalib̃ ita ſint: in eternitate que tpe nõ claudit predicte tres pſone in exiſtendo ſuſceptibiles interualli poſſint intelligi. Qõ aũt ꝛ: qz filiꝰ z ſpũſectũs ſic poſſunt eſſe de ſolo pr̃e vt nec filiꝰ ſit de ſpũſancto: nec ſpũſectũs de filio: ſicut ſplendor z calor ſimul procedũt de vno ſole. vt alter nõ ſit de altero. nõ recte ꝗ nobis opponit. Cũ enim dicim̃ filiũ de pr̃e: z ſpũſanctũ de patre eẽ: filiũ fatemur deũ z ſpũſanctũ eẽ de pr̃e deo. z has tres pſonas vnũ ſolum deũ eſſe. et id

De processione spūssancti.

ipsum esse ō eodē ipo. In sole vero nō dicim⁹ solē ee de sole: cū splēdor aut calor ē de sole: nec idipm ee solē: ⁊ qd est de sole nec illa tria vnū ee solē. Hā si sol et splēdor vn⁹ eet sol: aut si sol et calor similiter vnus sol esset: necesse eet aut splēdorē ee de calore cū eet de toto sole: q̄ idipm esset qd calor: aut calorē de splēdore ee q̄ ō sole haberet esse q̄ nō a splēdoris differret eētia. Ponam⁹ tū filium ⁊ spūsctm ita pariter ee de solo pre: sic calor ⁊ splendor sūt de vno sole. Sz si ita ē: vñ habēt q̄ ꝗ dicūt q̄ spūsctm ꝓfitet ee filij: ⁊ filiū negāt ee spūsctū? Hā sic nlla rō admittit vt calor sit splēdoris aut splēdor caloris: ita nō patet veritas vt spūsctūs magis sit filij q̄ filij⁹ spūsctū. Quapropt si negare nō audēt spūsctm ee filij: negāt filiū ⁊ spūsanctū ita ee patet de solo pre: sic sūt splēdor et calor de vno sole. Quare si ꝗ nob obiciūt qd dixi ō splēdore et calore solis nec cū illis nec cōtra nos est.

K Sicut nob ōr ne oīno separēt filiū a pris cōmunione in hac spūsctī processione: asserūt eū de pre p filiū procedere. Sz ꝗ quo itelligi possit: non videt. pcertim cū nusq̄ legāt vñ ꝗ aptē probare queāt. Hā si ꝗ sibi suffragari existimāt qd legim⁹ ō deo. Quia ex ipo et per ipm ⁊ i ipo sūt oīa: vt ex q̄ sūt oīa sit pr: et p quē filij⁹: ⁊ i q̄ spūsctūs. ⁊ int oīnia q̄ sūt p filiū spūsctūs accipit. Hoc q̄dez q̄ ex pre sunt oīa ⁊ p filiū ⁊ i spūsctō: sine scrupulo accipimus. illo ꝯo q̄ spūsctūs sit int oīa q̄ sic esse dicit aplus: nimis est scrupulosū asserere. Impossibile nāq̄ ē vnā quālibet de illis trib⁹ psonis int illa oīa claudere ⁊ duas alias excludere. Q̄ si pr ⁊ filij⁹ sūt int oīa que sūt ex patre ⁊ p filiū ⁊ in spūsctō: videat mēs rōnalis q̄n ta seq̄t ꝓfusio. Cū ꝗ dicat aplus. Ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipo sūt oīa: intelligere dēm⁹ sine dubio oīa creata a deo que ita sūt ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipo: sic aliud ex alio: ⁊ p aliud: ⁊ i alio. Quicqd eīm factū est non est idē deo: sz ab illo aliud. Spūs āt sanctus nō ē aliud sz idē ipm qd pr ⁊ filius: vtq̄ nichil aliud intelligi pōt q̄ ostendi possit spūsanctū p filiū de pre (sic aiunt) pcedere. Cū eīm pr ⁊ filij⁹ nō differant in vnitate deitatis: nec spūsctūs pcedat de pre nisi de deitate: si ea dē deitas est filij: neq̄t intelligi quo pcedat ō deitate pris p deitatē filij ⁊ nō de eiusdē filij deitate. nisi forte q̄s dicat spūsctūs non pcedere de deitate pris: sz de paternitate. nec per deitatē filij sz p filiatōem: q̄ opinio sua se patenti fatuitate suffocat. Q̄ si dicit: q̄a cū dico illū pcedere de deitate pris et filij: nō possum⁹ deitatē spūsctī ab hac patris ⁊ filij deitate separare: qm̄ vna et eadem est deitas triū: ⁊ ideo seq̄: si de deitate patris et filij pcedit: de sua q̄z eū pcedere. et ob ꝗ spūsctm de seipo pcedere. Ad ꝗ iam supme sufficiēter memini respōdisse: qr nulla psona ex seip a esse pōt: nam sicut filij⁹ cū est de patris eētia q̄uis nō sit alia sz eadē filij eētia que ē patris: nō tū est de seipo sed de pre solo. ita spūsctūs cum est de eētia pris et filij: q̄ est eadē illi: nō tū est de seipo: sz tantummodo de patre et filio. Dicent. Cur non silr dicere possum⁹ spūsanctū de patre p filiū pcedere: sic dicim⁹ a patre oīa p verbum facta qd est filij⁹? Sicut eīm cum pr facit p verbū suū: nō facit p aliud q̄z p ꝗ qd ipe est. ꝗ est p essentialē ptātez: que ē eadē verbi: et nō ōr tū facere nisi p verbū. Cur nō silr dicim⁹ spūsanctū a patre pcedere p verbū cū nō pcedat de patre nisi de ꝗ et p ꝗ qd idem est illi cū filio. q̄uis nō vt creatura sed vt idipm de eodē ipso? Videam⁹ q̄d sequat si ꝗ dicimus. Et pax sit inter nos. Hēpe que facta sūt a pre p verbū: facta sunt ab ipso verbo. Ipsum nāq̄ verbū dicit. Quecūq̄ pater fecerit: hec ⁊ filij⁹ silr facit. Dicam⁹ igitur qr spūsctūs cū pcedit a patre p filiū: procedit et a filio silr: sic q̄ facta sunt a patre p verbū: facta sunt silr ab ipso verbo. Hi si forte intelligūt spūsanctū pcedere de patre p filium: quēadmodū cū fons fluit in riuum: et riuus colligit in lacū: ōr lac⁹ esse de fonte p riuū. Sz ibi nō est riuus ī

Roma. xj

Joh. 5

fonte sz extra fontē: sic est filiꝰ in patre et
nō extra prēm. Quare sic nō est spūsctūs
de pre p filiū. sic est lacꝰ de fonte p riuum
Si tū sic ē: negari neqt eē de filio: qūis
sit de pre p filiū. sic fatendū ē lacū eē ō ri
uo: qūis sit de fonte p riuū. Qui eñ ne-
gat lacū eē de riuo: qm̄ pus ē de fonte ri-
uus. dicat se nō eē de pre suo sz de adam
qm̄ p prēm suū ē de adā. Dicat etiā filius
virgis nō esse de maria nec de dauid: nec
de abraam: qm̄ isti pus fuerūt de adā: et
Geñ. xxij. dicat falsū eē qd dictū ē abrae. In semī
Ps. cxxxi. tuo bñdicēt oēs gētes. Et ad dauid. De
fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Et ad
Luce. j. mariā. Bñdictꝰ fructꝰ vētris tui. Dicat qz
xpm nō eē semen hoīs vel fructū sed ade.
qm̄ isti ab illo descēderūt Sz neqz ō adā
ē filiꝰ virgis ꝓm hūc sensū: sz de limo de q
factꝰ ē adā. At inferēt. Bñ dicimꝰ spm̄san
ctū nō pcedere ō filio: sz de pre p filiū. qz
uis sit de pre z ō filio. sic dicī lacū esse de
fonte. z de riuo. De pcessiōis nāqz verbo
qstio est int nos: quā vos asseritis esse de
filio: nos negamꝰ. Ecce eñ videtis riuus
de fonte pcedere qsi de originali pncipio
Lacꝰ āt nō pcedit sz colligit ō riuo. qūis
habeat esse de illo. Ita igit z si spūsctūs
habeat eē de filio: nō tū pcedere prie ōz
de filio sz de pre qsi de pncipio. Hoc for-
sitan diceret recte si filiꝰ nascēs de pre p-
cederet extra prēm. et medio qdā spacio
interueniēte pus itelligeret eē spūsctūs
de pre qz de filio. sic riuus de fōte fluens
extra fontē pcedit. z qdā interuallo in la-
cū colligit. z pus est lacꝰ de fonte qz de ri
uo. et ideo ē de fonte p riuū: nō de riuo p
fontē. Ueꝝ cū filiꝰ nascēs ō pre nō exeat
extra prēm: sz i ipo manens. nec loco nec
tpe nec eēntia diuersus sit a pre. z cū vnū
sit idēqz pri z filio id vū pcedit spūsctūs
nec intelligi pt nec dici dz spm̄sanctū pce-
dere de pre z nō de filio. Nō g videt qua
rōne dicat spūsctūs nō pcedere de filio:
sz de pre p filiū: cū etiaz si p filiū neqneat
nō de filio. Si qs tū vult dicere filiū de
pre pcedere magꝭ prie qz spm̄sanctū de
filio: qūis spūsctūs de illo sit sic riuus:
magꝭ illi videt pcedere de fonte qz lacus
de riuo: nō ōcedat spm̄sanctū pcedere de
filio de q hz esse sic lacꝰ de riuo. Nos nō
negamꝰ nascentē aliq mō pcedere de illo
de q nascit. z spm̄sanctū asserimꝰ suo mō
nō qsi de duob fontib: sz vere ō vno fon
te procedere: ita tamen vt nomē natiuita
tis nec pcessio filij amittat: nec spūsctī p
cessio recipiat. Nō est igit cur magis di-
ci debeat filius procedere de patre qz spi-
ritussanctus de filio.

Diligenti ꝓsiderem qmo lacꝰ sit
de fonte pariter z de riuo. vt pe-
hs sic p tpale z locale aliqd pt in-
telligi qd eternū ē. cognoscamꝰ spm̄sctm̄
eē de pre z filio. Multa eñ in hoīs ꝓside
ratō e: sic i epla ad venerabilis mēorie vr
banū de īcarnatō e verbi scp̄si: inuenimūt q
vni deo z trib psonis per qndā similitudi-
nē aptant. Cōstat eñ q vna eadēqz aqua
est que z fons z riuus z lacꝰ ōz: non tres
aque qūis tres sint: fons: riuus: z lacus.
Discernamꝰ ita qz int fontē: riuū: z lacum
et videamꝰ qmo singla hec cū tria sint in
vna intelligant aqua. In fonte quidem
aqua de abysso ascendēs ebullit: in riuo
de fonte descendēs fluit: in lacū colligit
z manet. Per fontez g intelligit aqua de
abysso ebulliēs per riuū: qz de fonte fluit
in lacū: qz simul ibi coadunat. Videmꝰ
āt qz riuꝰ nō est de hs vū aqua fons ōz: sed
de hs qd est: id est de aq. nec lacꝰ ē de hs vū
aqua ōz fons aut riuꝰ: sz de ipa aqua que
vna z eadē est i fonte z riuo. Nō g ō hoc
vū differūt fons z riuꝰ. sz de hs in q vnuz
sūt lacꝰ existit. Si g nō magis fons est hs
vū lacꝰ est qz riuus: neqt itelligi lacꝰ ma-
gis esse de fonte qz de riuo. Sicitaqz cū
ōz: deꝰ pr aut filiꝰ aut spūsctūs vna in tri
bus itelligit eēntia z vnꝰ ōs: qd nomē est
ipiꝰ significatiuū essentie: sz i pre itelligit
gigneus: i filio genitus: z i spūsctō singu
lari qdaz z ineffabili mō pcedēs. Quem
admodū igit lacus nō est de hs vū diuer-
si sunt ab inuicē fons z riuus: sz de aqua
in vnā sunt: ita spūsctūs nō est ō hs vnde
alij sūt ab inuicē pater z filiꝰ. sz de diuia

De processione spūssancti.

essentia in q̃ vnū sunt. Si g̃ nō magis est pater ꝗ vnde spūsctūs est q̃ filius: intelligi neqt cur magis sit de patre q̃ de filio. Qd si dicūt nō eū esse posse de duabꝫ causis siue ex duobꝫ principijs. Rūdem⁹: qm̄ sicut nō credimus spūsanctū esse de hoc vñ duo sunt pater ⁊ filius: sed de ꝗ ī quo vnū sunt. ita nō dicimus duo eius principia sz vnū principiū. Quippe cū dicim⁹: deū principiū creature. intelligim⁹ prēz ⁊ filiū ⁊ spūsanctū vnū principiū non tria principia. sicut vnū creatorē nō tres creatores. q̃uis tres sint pater et filius et spiritusctūs. qm̄ per ꝗ in q̃ vnum sunt: non per ꝗ in q̃ tres sūt est pater aut filius aut spūsctūs principiū siue creator. Sic igitur q̃uis pr̄ sit principiū: et filius sit principiū: et spūsctūs sit principiū: nō tamen sunt tria principia sed vnum. ita cū spiritussanct⁹ dr esse de patre et de filio: nō est de duobꝫ principijs: sed de vno qd est pater et filius: si tn̄ dici debet deus hz principium aut causam. Principiū nanqz videmr nō nisi rei incipientis esse: et causa nō nisi effect⁹ alicuius: ⁊ spūsctūs nūqz incipit eē nec est effectus alic⁹. Qd em̄ incipit esse: pficit de nō esse ad esse. Et nomē effectus rei que fit aptari videt ꝓpie. Qūo ñ vez est filiū esse de patre: et spūsanctū d pre et filio: si suo quodā ⁊ ineffabili mō ītelligitur. quoniā aliter proferri nequit: diei nō incōgrue potest pater q̃dāmodo principiū filij: et pater ⁊ filij⁹ principium spūssancti. Nec tn̄ duo ꝓfitemur principia: vnum patrem ad filiū: alterꝫ prēm ⁊ filium ad spūsanctū. Sicut nō credimus aliū deum patrem de q̃ est filius. et alium deū patrem et filium de quo est spūssanctus: q̃uis de eodem deo siue de eodem principio suo quisqz modo sit: alter sez nascendo. alter procedendo: sed quodam singulari ⁊ ineffabili modo intelligitur ista processio. Processio nanqz multis modis dr. de quibus iste solitarius intelligit. sicut natiuitas filij singularis cognoscitur. Idipsm intelligitur si dicimus prēm eē causam filij: et patrem et filium causam spūssancti. Non em̄ duas possumus dicere causas: aliā videlicet filij: aliam spūssancti sed vnam. quēadmodum nō duo dij sunt sed vnus ds: d quo est filius et spūssanctus.

Si autem quer̄: cum dūs dixit. Cum venerit paraclytus spūs veritatis qui a patre procedit: cur nō addidit. et a filio: vel a me: si sic voluit intelligi? Non est hoc inusitatum ī dictis illius. vt cum attribuit aliquid patri quasi soli: vel sibi vel spiritusancto. velit in alijs intelligi quod de vno loquitur. Nam cum dicit. Beatus es symon bariona: quia caro et sanguis nō reuelauit tibi: sed pater meus qui in celis est. Nonne ipse filius et spiritussanctus intelligendus est reuelasse cum patre. Quoniam enim pater nō reuelat per hoc quia pater est: sed per hoc quia deus est: et idē deus est pater et filius ⁊ spiritussanctus. Sequitur. Vt quod reuelat pater reuelet filius et spiritussāctus. Item cum dicit. Nemo nouit filium nisi pater: neqz patrem quis nouit nisi filius: et cui voluerit filius reuelare: quasi solus filius cognoscat et reuelet patrem. et solus pater cognoscat filium: intelligendum est ibi reuelare et nosse tribus personis esse communc: quoniam non per hoc q̃ alij sunt ab inuicē: sed per ꝗ vnū sunt pr̄ et filius et spūssanctus cognoscunt et reuelant. Cum em̄ dicit patrem nosse filium: ⁊ filium nosse prēm et reuelare se ⁊ prēm aperte vult itelligi: quia pater cognoscit spiritum sanctū: et filius noscit et reuelat spiritum sanctū: quoniā idipsum quod ē pater et filius est et spūsctūs. Similiter cum dicit. Qui me videt: videt et patrez: nō ē separādus spūsctūs: qm̄ q̃ videt ꝗ vñ vnū sūt pr̄ et filius et spūsctūs nō pt videre vnum d bis tribus sine alijs duobus. De spiritusācto quoqz dicit ad apostolos. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem: quasi solus spūssanctus doceat omnez veritatez: cū nec sine patre nec sine filio do-

Ioh.xv.

Math.jo

Math.x

Ioh.j4.

Ioh.xvj.

ceat oēz veritatē. Nō eim p̄ b̄ qz est spūs alie⁹ scz patris et filij spūs: sz p̄ b̄ q̄ vnū ē cū p̄re et filio. id est p̄ b̄ q̄ deus est docet oēz veritatē. Videt̃ igit̃ quō in his q̄ posui vni q̄si soli attribuit ab alijs nō possit p̄sonis separari. Alia hmōi ī sacra scriptura legim⁹: vt qd̄ de vna p̄sona singlariter d̄z: indifferēt de trib̄ ītelligat̃. Quie q̄d eim de vna p̄sona p̄nūciat̃: de alijs pariter oportet ītelligi: nisi cū de b̄ vnō alie sunt: vt dixi. ab inuicē obuiare cognoscit̃. Quapropt̃ cū credim⁹ spm̄sctm̄ de p̄re p̄cedere: qm̄ d̄s de deo: id est eēntia spūsāctī d̄ eēntia p̄ris q̄ vna est: trib̄ eē ītelligit̃ necesse est vt de filio eū silr eē p̄fiteamur si filius nō est de illo: de b̄ enim est spūsanct⁹ qd̄ est filius et qd̄ est pater.

Sed dicet aliq̄s: ideo ītelligim⁹ filiū z spm̄sctm̄ reuelare qd̄ sol⁹ p̄r reuelare d̄z: z p̄rem z spm̄sanctuz reuelare z nosse qd̄ sol⁹ fili⁹ facere dicit̃: z p̄rem z filiū docere qd̄ sol⁹ spūsctūs doctū ire p̄mittit̃: qz qd̄ de vno solo ī vno loco legit̃: de alijs alibi apte significat̃. Cū ꝓ dicit spm̄sanctū de p̄re p̄cedere: nō legim⁹ alicubi eum d̄ filio p̄cedere. Per qd̄ monemur: nō nr̄o sensu qd̄ nusq̄ dictum est asserere. Ad qd̄ rn̄dem⁹: qz poti⁹ docemur p̄ hec q̄ sic dicta sūt: ea que ī silib̄ dictis tacent̃: silr ītelligere: p̄sertim cum ex his q̄ dicūt̃ nlla rōne ꝗdicēte: ea q̄ nō dicunt̃ rōnabili necessitate ꝓseq̄ aptissime

Job. xvij videm⁹. Cū eim dicit dn̄s ad p̄rem. Hec ē aūt vita etna vt cognoscāt te solū verū deū: z quē misisti iesum xp̄m. An idō debem⁹ separare ab hac salubri z vitali cognitione spm̄sanctū: qz nusq̄ legit̃. Hec ē āt vita etna vt cognoscāt p̄rem solū verum deū z spm̄sanctū? Aut hec est vita eterna vt cognoscāt filiū solū verū deū z spiritū

Job. v. sanctū? Aut cū legim⁹. Quia sicē p̄r hz vitā in semetipso: sic dedit et filio vitā hē in semetipso: dicem⁹ spm̄sanctū nō habere a patre a q̄ est vt habeat in semetipso vitaz: sicut hz p̄r z fili⁹: qm̄ b̄ nusq̄ dicit fili⁹ de spūsancto: sic de seipo? Item cum

Job. xiiij dicit. Pater in me est et ego in patre. et q̄ videt me: videt z p̄rem: an negabim⁹ spiritūsanctū esse in p̄re et filio: z p̄rem et filiū esse in spūsancto? Aut cū q̄ videt filiū videre spm̄sanctū sicut videt p̄rem: si hec nō eadēp̄nūcia tōe legunt̃: q̄ de p̄re et filio proferunt̃: imo qm̄ vn⁹ idēq̄z d̄s ē p̄r z fili⁹ z spūsctūs. Cū d̄z cognoscere solū verū deū p̄rēz z filiū eē vitā etnā: inseparabiliter ītelligēd⁹ ē ī illa cognitōe spūsanct⁹ Et cū legi⁹ Quia sicē p̄r hz vitā in semetipso: sic dedit filio hē vitā ī semetipo: nō dēm⁹ vitā eādē existimare alienā a spiritusācto. aut q̄ illā nō a semetipo habeat. Et cū audim⁹ Pr̄ ī me ē z ego in p̄re. z q̄ me videt videt z p̄rēz: cogscere dēm⁹ p̄ b̄ q̄ ita dicūt̃: qz spūsctūs nō ē extra p̄rēz et filiū. aut p̄r z fili⁹ extra spūmsanctū: qz p visionē filij videt̃ spūsanct⁹ sicē z p̄r. Sicē enī nō est ali⁹ d̄s p̄r. ali⁹ d̄s fili⁹. alius d̄s spūsctūs. sic nō hz d̄s ī seipo aliō q̄z deū nō est d̄s extra deum: nec d̄s dissilis deo Deniq̄z nō legim⁹ in ꝓpha aut euāgelista aut apl̄o his ꝓbis. Deū vnū eē tres p̄sonas. aut vnū deū eē trinitatē. aut deū de deo. Sz neq̄z illo symbolo ī q̄ nō est prolata processio spūsctī de filio inuenimus nomē trinitatis. Quō āt ex his q̄ legun⁹ b̄ aptissime sequūt̃: p̄stāter ea z corde credimus z ore p̄fitemur. Quare nō tantū suscipe cum certitudine debem⁹ que in sacra scriptura leguntur: sed etiam ea que ex his nulla alia cōtradicente ratōne rationabili necessitate sequuntur.

Q Uānis que sup̄ iā dicta sūt sufficere possint. adhuc tū aliq̄d addā: vñ spūsctūs cogscat̃ eē de filio. Cōfitent̃ greci nobiscū spūmsanctuz eē spiritū dei. z spiritū p̄ris. z spiritū filij Quero itaq̄z si eodēmō intelligit̃ eē illū spiritum dei. et spiritum p̄ris. z spiritum filij. aut dissimilit̃. Certū ē āt: qz nō dicit̃ spūs dei sicē possessio. vt cū d̄z. equ⁹ alicuius vel dom⁹. Maior enim est qui possidet q̄z quod possidet̃. de⁹ autē nō est maior spiritusācto. quia spiritussanctus est deus. nec deus est maior deo. Neq̄z dicit̃ spirit⁹ dei vt membrum dei. sicut manus

De processione spiritusſancti.

vel pes hoīs. nō cū ōs hz mēbrū aut ptē vllā. Quo ḡ itelligēd⁹ ē spūs cē dei: nisi ꝗ qd est ex deo est? Non aūt significat aliū nomē pris q̄ deū qd est pr. aut relatōem ei⁹ ad filiū et q̄ nomē pris hz. Sil'r dicēdū est de filio. Quid nāq̄ itelligīt ī noīe filij: nisi ōs q̄ fili⁹ est: aut relatio q̄ reserī ad prēz ꝑ qnā fili⁹ appellat. Sed nullus sensus capit spiūsctū cē spū pris: aut filij fm qd alter est pater: alter filius. sed fm qd vterq̄ vnus idemq̄ de⁹ est. Quare idē est intellectus cū ōr spūsctūs spūs dei: et spūs pris: et spūs filij. sz spūs dei z spūs patris ōr: qz est z pcedit de deo z ō patre. Itaq̄ est z pcedit de filio: qz codē sensu spūs filij ōr. Nam cū ōr spūsctūs spūs dei z spūs dni: si nō intelligim⁹ ibi spū filij eo sensu q̄ spū patris: aut separabimus filiū a noīe dei vel dni: aut bifariam intelligēt spūs dei: siue spūs domini. Sed vnde hnc habēt sensū: aut vbi legīt in sacra scptura. qd sil'r nō intelligatur de patre et de filio: cū legim⁹ spū dei z spiritū dni. aut qd inuenīt: vnde ꝗ non sequat? Nam si dicūt cū ōr: spūs patris duob⁹ modis intelligīt. Est cū spiritus patris: qz est de patre: et qz datur a pre. filij vero patris nō est nisi qz dat a filio. Hoc qd quero vnde habeāt. Et si dicūt q̄ ī nulla autentica dictū est pagina: nec seqt ex eo qd scriptū sit. Cur nos rep̄hendūt: cū dicimus spū sanctū pcedere de filio: ideo qz hec verba nō legūt: cū ex his que legūt et credūt ꝗ ex necessitate sequi intelligim⁹. Iudicent q̄z ipi qd poti⁹ suscipiendū sit q̄ quis in sacra pagina vtrūq̄ taceat. an ꝗ qd nos dicim⁹ spū sanctū pcedere de filio: qd ostēdimus ex his cōsequi que veraciter credimus: an q̄ ipi dicunt spiritū sanctum aliter esse patris: aliter esse filij: qd nec auctoritate nec ratōne nec ex his que certa sunt possunt ostendere: vtiq̄ aut debent cessare ab hac sua sententia: si tamē hoc dicunt vt audio q̄ spiritusſanctus aliter est filij spiritus q̄ spiritus patris: cū ꝗ nusq̄ legant: vel vnde hoc probent: aut saltē nos rep̄hēdere nō debent q̄ dicimus spū sanctū pcedere ō filio: q̄ quis his verbis nō legam⁹: qm ex his que pariter credim⁹: ꝗ pseq̄ monstramus. Sz si cessant ab hac sua assertiōe: credāt pariter nobiscū spū sctū sil'r esse patris et filij spiritū. z intelligūt eum a filio sicut a patre pcedere. Et si nos rep̄hēdere desinunt: fateant nobiscū ꝗ vū cognoscunt nos rep̄hendi nō debere.

Ad ꝗ aūt q̄ nos rep̄hēdūt in symbolo illo qd pariter nos z illi suscipimus z tenem⁹: addidisse spiritū sctū a filio pcedere: z querūt cur hoc factū sit: z q̄re ꝗ ꝑ nus cor. eccl'e mōstratū nō ē: vt cōiter ꝑsideraret z cōi ꝑsensu adderet qd addendū erat. Ad ꝗ inq̄ respōsum sufficiēs habemus. Nā si querīt cur factū sit: dicim⁹. quia necesse erat ꝑt q̄sdā min⁹ intelligētes q̄ nō animaduertebant in illis q̄ vniuersa credit eccl'a cōtineri: et ex his seq̄ spū sanctū de filio pcedere: ne forte ꝗ credere dubitarēt. Qd q̄ necessariū fuerit ꝑ illos q̄ ꝗ negāt: quia ī illo symbolo positū non est cognoscimus Quoniam igitur et necessitas cogebat et nulla ratio prohibebat: et vera fides hoc admittebat: fiducialiter assenit latinitas quod credendū et confitendum esse cognoscebat. Scimus enim q̄ non omnia que credere et confiteri debemus ibi dicta sunt: nec illi q̄ symbolum illud dictauere: voluerūt fidem xp̄ianam esse cōtentam ea tantūmodo credere et confiteri que ibi posuerūt: vt alia taceā: non ibi dicitur dominus ad infernū descendisse: quod tamē pariter z nos z greci credim⁹ Si aūt dicunt nullo modo debuisse corrumpi symbolū tanta auctoritate firmatum: nos non iudicamus esse corruptōez vbi nihil addidimus qd his que ibi dicta sunt aduersetur. Et q̄ quis defendere possemus hanc adiectōem nō esse corruptionē: si q̄s tamen hoc contentiose voluerit asserere: respōdemus nos illud nō corrupisse sed aliud nouz edidisse: illud fm proprietatē greci dictaminis translatū cū illis integrū seruam⁹ et veneramur.

Illō ātq; frequentē i ꝓli audictia vtimur: latio more dictatū cū additamēto supradicto edidim⁹. Qꝑ ātq; rik q̄re ꝑ grecoꝝ ecclesie ꝓsensu factū nō ē. Rūdem⁹. qz ni mis erat difficile latinis eoꝝ ēpos ad cōsulēdū ō hac re colligere: nec erat necesse Vñ nō dubitabāt ꝑ i questōez adducere Que ē eñ ecclia que vl p āplitudiez vni⁹ regni dilatat cui nō liceat aliq̄d fm rectā fidē ꝓstinere qō i quēm ꝓli vtilit legat aut cātet: Quāto g̃ magl licuit latinis ꝑ ꝓstāter pferre i q̄ oēs gētes et oia regna que latinis vsit lrīs pariter ꝓcordant.

Colligā⁹ breuit qō sup̄ pluribꝫ rōnibꝫ effectū ē. Cōstat inexpugnabili rōe spūsanctū eē de filio: sicuti ē de pīre: nec tū esse de duobꝫ diuersis sz de vno. Ex eo eñ q̄ pr̄ z filio⁹ vnū sunt: id est ex deo: et est spūsctūs non ex eo vñ alij sūt ab invicē. sz qm̄ de⁹ ō q̄ est spūsāctus ē pr̄ et filio⁹: idcirco vere ōz eē de pre et filio q̄ duo sūt. Et q̄nīā pr̄ nō est prior aut posterior filio: aut maior aut minor: nec alter magl aut minus est ōs q̄ alter: nō est spūsctūs ꝑ̄us de pre q̄ ō filio: nec de filio q̄z de pre: nec maior nec minor est existēs de pre q̄ existēs de filio. nec magl nec min⁹ ē de vno q̄z de altero. Nā de altero si ꝑ̄us aut posterior: vel maior vl minor: aut magis aut minus de vno essz q̄z de altero: ex necessitate sequeretur: vt aut spūsctūs nō esset de ꝑ in q̄ vnū sunt pr̄ z filio⁹. aut ipm vnū nō esset pfecte z simpliciter vnū: sz eēt ibi aliq̄ diuersitas ō qua illa quā dixi i existēdo de eodem vno spū sancto essz varietas. Sz dici nō ꝑ̄t quod spūsctūs nō sit de ꝑ in q̄ vnū sunt pater et filio⁹: alioq̄n non essz de deo. Nec credi debet q̄ i ipo vno sit fm qō est aliq̄ diuersitas. Quare nec ꝑ̄us nec post: nec maior aut minor: nec magl aut min⁹ est spūsctūs ō pīre q̄ de filio. aut de filio q̄ ō patre. Nō eñ vnus idēq̄ spūsctūs q̄ simul est totus de deo toto: magis aut min⁹ potest eē de vno et sūmo simplici deo. Qō si ōz: qz spūsctūs ꝑncipaliter est de pīre: q̄ si magis sit de pīre q̄ de filio. Non ita dicē dū est vt intelligat vlla ꝑdictaꝝ varietatū inesse. sz qm̄ filio⁹ ꝑ qō ē de pīre hz: idcirco hocipm qō spūsctūo ē de filio hīre de pre: de q̄ hz eē nō incōueniēter asseritur. Qm̄ tū sic hz eē de pre vt oino idipm sit qō pr̄: et vn⁹ idēq̄ ōs. Sic sol⁹ z simplex deus nō ꝑ̄t eē maior vel minor seipo: nec ꝑior nec posterior: nec aliq̄d i se hz diuersū. sic filio⁹ nec prior nec posterior: nec maior nec minor est pre: nec hz aliq̄d in se diuersum ab eo: sz sic hz ab illo pfecte esse: ita hz p dia ab eodē equale illi z sile. imo idipm eē. Quapropter sic pr̄ nō est magl ōs q̄ filio⁹: q̄ꝫ filio⁹ habeat eē de pre: ita nō est magl spūsctūs de pre q̄ de filio: licet filius a patre habeat: vt de illo sit spiritusctūs. In eo eñ in q̄ est vn⁹ idēq̄ cū pre. id est in eo q̄ de⁹ est: nec est alius ille et alio⁹ pr̄: neq̄ dissimilit sūt id qō sūt. sed in eo q̄ ille ē pr̄: iste filio⁹. alio⁹ ē ille: et alio⁹ ē iste. Et sic filio⁹ nō est alio⁹ deus q̄ pr̄: ita fm qō ōs ē nō hz aliq̄d ab alio q̄ a seipo Nam cū dicim⁹ deū de deo: filiū de patre nō aliū ūtelligim⁹ deū de deo alio: sz eūdē ipm deū de eodē ipo deo: q̄ꝫ dicamus aliū de alio: filiū scz de patre. Sic eñ sū pradictū est: quēadmodū de⁹ fm nomen significās vnitatē: nullā recipit diuersitatē: ita fm uoia significantia deum esse de deo: necessario admittit pluralitatē. Si g̃ ōz q̄ spūsctūs ꝑncipaliter a patre sit: uō aliud significat q̄ꝫ qz ipe filiuo de q̄ ē spūsctūs a patre hz hocipm vt spūsctūs sit de illo: qm̄ id qō est habz a patre. Nō quēadmodū in rebꝫ creatis cū aliq̄d asserimus esse: principaliter volum⁹ significare q̄ magis sit hoc qō dicit esse principaliter q̄ꝫ illud ad quod refert.

Cum dispensator alicui⁹ domini eius precepto pascit familiam domus: dñs principaliter et magis eam pascere recte dicit q̄ꝫ dispēsator: Nam omnia que sunt dñi sunt dispensatoris equaliter: sicut ea que sunt patris filij quoq̄ sunt nō inequaliter. Queret forsitan aliq̄s et mirabit dicens. Quo modo potest itelligi vt habeat aliq̄d esse ō aliq̄

De processione spiritussancti.

z nō sit aliq̄ mō id de q̄ ē principali⁹ et digni⁹: z ß qd ex eo ē q̄dāmodo min⁹ z q̄si secūdariū: p̄sertim cū id qd ē de aliq̄ videat indigere vt sit ex eo d q̄ ē: illō ꝯo de q̄ ē nequaq̄ egeat eo qd de se est. Ad qd rūdendū. qz sic ēntia dei valde diuersa z aliena ē a creata ēntia: ita cū dicim⁹ deū de deo existere nascēdo vl̄ procēdo: lōge aliter intelligēda ē ista natiuitas siue processio: q̄ cū dicim⁹ ī alīs rebꝰ aliq̄d nasci vel procedere. Ibi ēm nihil est: aut natura aut tpe: aut ī aliq̄ prius aut posteri⁹: magl̄ aut min⁹: aut aliq̄ rōne aliq̄ indigēs: sed ōtū qd est: nō tū eq̄level sibi z coeternū q̄ idem sibīpsi et p se sibīpsi omino sufficiēs: nec nascit vel procedit ibi aliq̄d q̄si de nō esse proficiens ad esse. Sicut igi⁹ intellect⁹ noster non pōt trāsire vltra eternitatē: vt q̄si de principio eius indicet: sic nō potest de hac natiuitate vel processione: nec debet ad similitudinē create sentire vel iudicare. Sed qm̄ et qd nascit z qd procedit: nō est aliud nisi id de q̄ est nascens vel procedens: qd est solus z vn⁹ de⁹. Sicut idem de⁹ nō est seipso maior vel minor: ita in trib⁹: ß est in patre et filio z spiritusancto nō est aliq̄d maius vel minus nec est ali⁹ alio ß qd est maius vel min⁹: q̄uis verū sit q̄ deus est de deo nascēdo z procedendo. Ecce videm⁹ q̄nta veritate z q̄nta necessitate seq̄t spūsctū de filio procedere. Qd si verū nō est: aut aliq̄d contrū ex q̄bꝰ ß dicim⁹ sequ: falsum est qd contra xpianā fidem quā cū grecis tenemus aut nō ꝯsequēter ꝯclusim⁹ qd ostēdi nequit. Quare si verū non est: fides xpiana destruit. Palā etiā ē intelligenti si falsum esse ponit: qz nulla inde veritas nascitur. Consideram⁹ q̄z q̄d eueniat cū p ꝯo asseritur. Utiq̄z si verū est spūsanctū procedere a filio sicut a patre: sequit qz filij spūs est sicut patris: et mittit et dat a filio sic a patre: quod diuina docet auctoritas: et nulla penitus sequit falsitas. Cū sūt processio spūssancti a filio negata tantam inducat falsitatē vt illa ex q̄bꝰ eā ꝯsequ monstrauim⁹ destruat ꝯ fidē xpianā: nec vllā generet veritatem: et asserta tantam probet veritatē: sicut ostendimus: nec vllam vllatem⁹ secū trahat falsitatez: cogitet corōnale q̄ rōne illā excludat a fide xpiana. Deniq̄z si error est hāc credere d filio spiritussancti processionē: ipa diuina auctoritas nos in errorē inducit: cū et illa ex q̄bꝰ ß seq̄t processio: z q̄ illā sequūt nos docet: nec alicubi: aut illam negat: aut qd illi repugnet aliq̄ mō pnūciat auctoritas. Si ß opponit: qz nusq̄z eā pfert diuīa auctoritas: ido nō ee dicēdā. Dicat silr: qz nusq̄z illā negat: nec aliq̄d dicit qd repugnet nō esse negādā. Dicim⁹ etiā qz sat illā affirmat cū illa asserit vñ pbat: z nullo mō aliq̄d significet vnde negetur.

Paret ß sic sup̄ ꝑmisi ꝑter ß: qz filij⁹ existit nascēdo z spūsctūs procedēdo. Hac q̄z causa: qz scz spūsctūs ē d filio: eos d ūnicē nō posse dici: z ꝑt ß solū filiū nō posse ee d spūsctō. Hā qm̄ vt dictū ē: aut filij⁹ ē d spūsctō: aut spiritusctūs d filio. Si nō ēt spūsctūs de filio: seq̄ret de spūsctō filiū esse. Apparet itaq̄z p supdictas rōnes: qz pr̄ est ds de q̄ de⁹ ē: z nō est de⁹ de deo: z filij⁹ ē ds d deo et de⁹ de q̄ ē ds: z spūsctūs de⁹ d deo: nec est de⁹ de q̄ ē ds. Et q̄uis de ꝑte sint duo id est filij⁹ z spūsctūs: non tū duo dij sunt de patre: sz vn⁹ est deus q̄ ē filij⁹ z spūsctūs. Et licz duo sint de q̄ ē filij⁹: z q̄ ē de filio: id est pr̄ z spūsctūs: nō tū sunt duo dij: sz vn⁹ deus q̄ est pr̄ et spūsctūs: q̄q̄ spūsctūs sit de duobꝰ: id est de patre et filio: nō tū de duobꝰ est dij sed de vno d: q̄ est pater et filij⁹. Si autē pater z filius et spūssanctus bini considerent: liquet ex his que dicta sunt: quia necesse est alterū ex altero: aut esse quia ille nō ex se est. aut nō esse: qz ille est ex se. Nam si ꝑferamus prēm z filiū: videm⁹ filiū esse de pre: qz pr̄ nō est de illo. z prēm nō esse de filio: qz filius est de patre. Et silr si ꝑsiderem⁹ ꝑferendo prēm z spūsctū: inuenim⁹ spūsanctū ee de pre: qz nō ē d illo pr̄: et prēz non esse de spūsctō: quia spūssanct⁹ de illo est. Ita q̄z si filij⁹ z spūsctūs quo sūt ad inui

cē speculemur: itelligim⁹ spūsctū esse de filio. qz filiꝰ nō est de illo: z filiū nō esse ō spūsctō: qz spūsctūs est de filio. Apparet igit qd sup dixi. qz relatōes ꝑdicte licet sint ī vno: nō possunt vnitati imittere pluralitatē suā: nec vnitas relatōib⁹ singularitatē suā. Porro sex sūt differētie patris z filij z spūsancti ex his nascētea noīb⁹. id est hīe prēz z nō hīc prēz. habere filiuz z nō habere filiū: habere spūsctū de se ꝓcedentē: z nō habere spūsctū de se ꝓcedentem. Hax differētiax singulꝰ qsq; hz vnā ꝓpriā q differt ab alīs duob⁹: z duas ita cōes z ꝓpaa vt q cōicat vni ea differat ab altero. Pr̄ nanq; hz filiū solꝰ q differt ab alīa duob⁹: hz spūsctū ꝓcedētē de se qd cōmune est illi cum filio: z q differt a spūsctō. Prēm āt nō hz sic nec spūsctūs. et in ꝗ differt a filio. Filiꝰ solus hz prēm: ī q differt a patre z spūsctō. Et illi cōe cū prē sic dictū est: qz ꝓcedit ō illo spūsctūs vñ ab eodē spūsctō diuisus est: caret autē filio sic spūsctūs: vnde discrepat a patre Spūsctūs solꝰ est de q alius nō ꝓcedit. Cōe est illi cū prē vt dixi nō habere prēm in q dissilis est filio. Cū filio qz est illi cōmune: vt iā mōstratū est nō habere filiū: vñ patri nō ꝓcordat. Solꝰ itaq; pr̄ est q ē de nullo: z de q sunt alij duo. Solꝰ ecōtra spūsctūs est q de duob⁹: z de q nullꝰ. Solus filiꝰ q de vno: z de q vnꝰ. Est āt trib⁹ cōe ad duos habere relatōez. pr̄ enī ad filiū z spūsctū referr̄: sicut ad illos q de se sunt. filiꝰ ad prēm et ad spūsanctuz q est de patre et spūsctūs de illo. Spūsanctus ad prēm et filiū: qz est de vtroq;. Possidet ꝗ vnusquisq; suas ꝓpriētates: quax collectio in alio nō est eadē ad similitudinē diuersax hominū ꝓsonax. Per ꝗ enī hominū ꝓsone diuerse sunt ab inuicē: qz vniuscuiusq; ꝓpriētatū collectio nō est in alio eadem. Interest tū aliqd. Hā in ꝓsonis hominū si vna est ꝓsona: vnus est hō: et si vnꝰ est hō: vna est ꝓsona. Itē si plures sūt ꝓsone: plures qz sunt hoīes Et si iste plures sunt: ille z pluralitatē nō effugiunt. In deo vero q̄uis tres ꝓsone sint: vnꝰ tū est deꝰ: et licet sit vnꝰ ōs: neq; q̄ tamen ꝓsone pluralitatē amittunt. In ꝗ itaq; qd relatiue ōs ad deū ōr: sic plures hoīes: ꝓsonax admittit pluralitatē z diuersitatē. In ꝗ vo qd ꝓ se: id est ī deo: inseparabilē ad similitudinē vniꝰ hoīs seruat singularitatē. pl'alitas nāqz hūanax ꝓsonax nō est nisi ī pluriḃ⁹ hoīb⁹: nec vnꝰ hō pluralitatē accipit ꝓsonax. Deꝰ vero vnꝰ est tres ꝓsone: et ꝓsone tres vnꝰ ōs. Hoc itaqz mō: nec vniꝰ nec diuersax ītegre seruat aliarū ꝓsonax ꝓpriētatem.

Cū aūt ita sit: q̄uis in ꝑfata epistola de incarnatōe ꝗbi: de ꝗ aliq̄ntulū dixim⁹: breuit tū ꝗ reperiam. Sepe fit vt plura ꝓueniāt in vnum sub eodē nomīe et eadē q̄litate quā habebant singla anteq; vnū fierēt. Quippe si pūcto punctū addim⁹ sine ītervallo: aut eq̄lē lineā ineq̄li linea: aut supficiē eq̄lez ineq̄li supficie collocam⁹: nō fit nisi vnꝰ pūctꝰ: vna linea: vna supficies. In multis si q̄s voluerit quērere: inueniet sile. Hoc itaqz mō q̄uis nō sint plures eternitates: si tū ōr eternitas in eternitate: nō est nisi vna eternitas: z lumē in lumīe vnum tū lumen est. Eodē mō q̄cūqz de dei dicunt essentia: si in se replicent: nec q̄ntitatē augēt: nec pluralitatē admittūt. Qm̄ āt deꝰ est eternitas: sic extra eternitatē nihil ē oīno: ita extra deū penitꝰ nō est aliqd. Atqz sic eternitas nō est nisi vna eternitas ī eternitate: sic deꝰ in deo vnꝰ solus ē deꝰ. Habem⁹ āt ex vera fide deū esse de deo nascendo: et deū de deo ꝓcedēdo. Sz qm̄ nō est aliqd extra deū cū nascit deꝰ de deo: vl' cum ꝓcedit deꝰ de deo: nō exit nascēs vel ꝓcedens extra deū: sz manet in deo. Qm̄ ergo deꝰ in deo nō est nisi vnꝰ deus cum nascit deꝰ de deo: vnus solꝰ est deus gignēs et genitus: et cū ꝓcedit deus de deo: vnꝰ tūmodo deus est et ꝓcedens: et de q procedit. Unde incuitabiliter sequit: quoniam deus nullas habet partes: sed totus est q qd est: vnū eūdēqz et nō aliū z aliū deū totū esse prēm: totū esse filiū: totū esse spūsctū. Quare pr̄ z filius et spūsancꝰ

Capi. annotatio dia. de casu diaboli.

ꝑ ß qꝫ cũ est ds: in deo nõ ē nisi vn⁹ deus: seruãt in deitate ad silitudinē vni⁹ hoīs singularitatē. Per ß ꝓ: qꝫ cũ ds ē d deo aut nascēdo aut ꝓcedēdo: nõ ꝑt vn⁹ idē⁄ qꝫ ē q ē de aliq̃: ⁊ de q ē fm noia has re⁄ lationes significanna: tenēt siē diuerse ho minũ ꝑsone pluralitatē. Notãdum tũ qꝫ nec ds ē sine ꝑsona: nec ꝑsona sine deo: ⁊ qꝫ singulis ꝑsonis attribuim⁹ aliqũ ꝓpa singlaꝫ: aliqũ vni q̃ si ꝓpriũ. qd cõmune ē alijs. Nã cũ dicim⁹: sol⁹ pr̃ est i trib⁹ ꝑso⁄ nis q a nullo est: sol⁹ fili⁹ q est de vno et d vn⁹: sol⁹ spũsetũs de q null⁹ ē. singulas ꝑsonas noīantes: singulis ꝓpria attribui⁄
Dat. xj. nus. Cũ ꝓ legim⁹. Nemo nouit filium nisi pater: neqꝫ prēm qs nouit nisi filius
j. Cor. 2. Et. Que sũt d̃i nemo cognuit nisi spũs d̃i. Quis videat scriptura qd de vna dicit ꝑ sona negare d alijs: cõe tñ est oib⁹ qd sin gulis q̃ si ꝓprium attribuit. Nõ eũ igno⁄ rat pr̃ aut fili⁹ se ipm ⁊ q̃ dei sũt: nec ꝫ spi⁄ ritusset̃ũs prēm aut filiũ. Cur ãt et quan do quod de vno quasi de solo dicitur: de alijs intelligat. satis sup̄ dictũ est.

b Hec de ꝓcessiõe spũsseti alijs cogē tib⁹: nõ de me sz de eodē spũsetõ ꝓfidēs ꝑ latinis ꝗ grecos scribe⁄ re: ⁊ ea seccasiõe d vnitate deitat̃: ⁊ d tri nitate ꝑsonaꝫ aliqd addere p̄sumpsi: q̃ꝫ⁄ uis innumerabiles sint int̃ illos q latinis vtunt lr̃is q ß melj⁹ q̃ꝫ ego facere possint Quicqd g̃ dixi qd suscipiendũ sit nõ mi⁄ hi attribuat: sz spũ veritat̃. Si ãt aliqd ꝓtuli qd aliq̃ten⁹ corrigendũ sit: mihi i⁄ putet: nõ sensui latinitat̃.

Beati Anselmi de ꝓcessiõe spũssancti ep̄la explicit.

Capitulorum dialogi de casu diaboli beati Anselmi annotatio.

Ca. j. Qꝫ etiam ad angelos dicatur. Quid habes quod non accepisti et a deo nõ sit nisi bonum et esse. et omne bonum sit essentia: ⁊ om⁄ nis essentia bonum.

ij Cur videat diabol⁹ ido nõ acce⁄ pisse ꝑseuerãtiã: qꝫ ds nõ dedit.

iij Qꝫ ideo dedit nõ dedit: quia ille non accepit.

iiij Quomodo ille peccauit et volu⁄ it similis esse deo.

v Qꝫ boni angeli ante casum ma⁄ lo peccare potuerũt.

vj Qũo boni cõfirmati sint in suo statu: ⁊ mali in casu suo.

vij Questio an volũtas ⁊ ei⁹ ꝓuersio ad qd nõ dz: sit ipsi malũ qd ma los fecit: ⁊ cur non possit rõnalis creata ꝑ se d malo ꝓuerti ad bo⁄ nũ: siē pōt de bono ad malũ.

viij Qꝫ volũtas eius et cõuersio sit nõ ipsum malum.

ix Qꝫ iusticia sit ipsuz malum: et sit nihil.

x Quomodo malum videatur esse aliquid.

xj Qũo malũ et nihil nõ possint ꝓ⁄ bari ꝑ nomen suum aliqd esse. sz quasi aliquid.

xij Qꝫ angel⁹ a se nõ potuit hīe vo⁄ lũtatē primã: ⁊ q̃ mlta dicuntur posse aliena potestate. ⁊ nõ posse aliena impotentia.

xiij Qꝫ accepta sola volũtate beati⁄ tudinis nec aliud possz velle: nec illam non velle: et quicqd vellet non esset iusta vel iniusta volun⁄ tas.

xiiij Qꝫ silr sit si sola accepta volũtas rectitudis ⁊ idcirco vtrãqꝫ volũta tem accepit simul: et vt iustus et vt beatus esset.

xv Qꝫ iusticia sit aliquid.

xvj Qꝫ iniusticia non sit nisi ab⁄ sentia debite iusticie.

xvij Cur desertor angelus non possit redire ad iusticiam.

xviij Qũo malus angelus se fecit in⁄ iustum: ⁊ bon⁹ se iustũ. et q̃ mal⁹ sic debz deo gratias ꝓ bonis q̃ accepit et deseruit: sicut bonus q̃ seruauit accepta.

xix Q̃ voluntas inquantũ sit: bonũ est: et nulla res mala sit.

xx Quõ ꝺo faciat malas volũtates ⁊ actões: ⁊ quõ accipiant ab eo.

xxi Q̃ malus angelus non potuit p̃ scire se casurum esse.

xxii Q̃ sciuit se non debere velle hoc quod volendo peccauit: et debere puniri si peccaret.

xxiii Q̃ non debuit scire: quia si peccaret puniretur.

xxiiii Q̃ etiam bonus angelus ꝗ scire non debuit.

xxv Q̃ ille si etiã ꝗ solo ꝺr iã nõ posse peccare: qr nũc hz scĩaz ex casu diaboli: tamen illi sit ad gloriaz.

xxvi Q̃ horrem⁹ audito noĩe mali: et q̃d facit opa q̃ ꝺr iniusticia facere cum ipsa et malum nihil sit.

xxvii Unde venit malum in angelũ q̃ bonus erat.

xxviii De ptãte volẽdi qꝺ non debuit: bona fuit sp: ⁊ ip̃m velle bonum q̃ntũ ad esse.

Beati anselmi archiepi Cantuarienſ dialog⁹ de casu diaboli incipit.

Q̃ etiã ad angelos dicat Quid habes qꝺ nõ accepisti: ⁊ a deo nõ sit nisi bonũ ⁊ esse: ⁊ omne bonũ sit essentia: ⁊ omnis essentia bonũ. Capitulũ. I. Dis.

Illud apostoli

1. Cor. 4. Quid habes qꝺ nõ accepisti: dicit hoĩb ꝯ tũ: an et angelis? D. Nulla creatura hz aliq̃d a se Qꝺ em̃ se ip̃m a se nõ hz: quõ hz a se aliq̃d. Deniq̃ si nõ est aliq̃d nisi vnus q̃ fecit: ⁊ q̃ facta sũt: sũt ab vno. clarũ est: qr nullaten⁹ p̃t hr̃i aliq̃d nisi q̃ fecit aut qꝺ fecit. D. Uere clazz: D. Sz ne qz ip̃e factor. neq̃ qꝺ factũ est p̃t hr̃i nisi ab ip̃o factore. D. Nec ꝗ min⁹ clarũ.

D. Ille igit solus a se hz q̃cq̃d hz. ⁊ oĩa alia non nisi ab illo habẽt aliq̃d: et sic a se nõ nisi nihil habẽt. ita ab illo non nisi aliq̃d habẽt. D. Non plane video qꝺ ais. q̃ a deo nõ habẽt alia nisi aliq̃d. Hã q̃s fecit ali⁹ vt multa q̃ videm⁹ trãsire ꝺ esse ad nõ esse: nõ sint qꝺ erant: etiã si oĩno ĩ nihilũ ñ trãseãt Aut q̃s facit nõ eẽ q̃cq̃d nõ est: nisi ille q̃ facit eẽ omne qꝺ est. Jtẽ si nõ est aliq̃d nisi iꝺo qr deus fecit: necesse ẽ vt qꝺ nõ est idcirco nõ sit. qr ip̃e nõ facit. Sic ꝗ illa que sũt: ab illo habẽt esse aliq̃d: ita q̃ nõ sũt vel q̃ de esse transeũt ad nõ esse: videnꝯ ab eodez ipso hr̃e esse nihil D. Non solũ ille dicit facere aliq̃d eẽ: aut eẽ nõ aliq̃d q̃ facit vt sit qꝺ non est. aut nõ sit qꝺ est. sz etiã ille q̃ p̃t facere aliq̃d vt nõ sit ⁊ nõ facit: dicitur facere esse non esse Quippe nõ ille tm̃ ꝺr facere aliquẽ nudũ esse aut nõ eẽ indutũ q̃ eũ despoliat: sz ⁊ q̃ spoliantẽ cũ phibere possit nõ phibet. sz ille ꝺr ꝓpie facere: iste imprope. Cũ em̃ iste ꝺr: qr facit eẽ nudũ aut nõ eẽ indutũ: nõ aliud ĩtelligit nisi qr cũ posset nõ fecit, vt nõ eẽt nudus aut maneret indut⁹. Hoc modo ꝺs dicit multa facere q̃ nõ facit. vt cũ ꝺr iducere ĩ tẽptatõez qm̃ nõ defendit a tẽptatõne cũ possit: ⁊ facere nõ eẽ qꝺ nõ ẽ. qm̃ cũ possit: nõ facit eẽ. At si ꝓsideres ea que sunt cũ trãseũt ad nõ eẽ: nõ ip̃e facit ea nõ esse Qm̃ nãq̃ nõ solũ non est aliq̃ alia eẽntia nisi illo faciẽte: sz nec aliq̃ten⁹ manere p̃t q̃ facta ẽ. nisi eodẽ ip̃o faciẽte vt maneat Cũ ip̃e desinit seruare qꝺ fecit. nõ iꝺo id qꝺ erat redit ĩ nõ esse qr ip̃e facit nõ esse: sz qr cessat facere eẽ. Hã ⁊ eũ q̃si irat⁹ destruendo aliq̃d aufert esse. non est ab illo nõ esse. sz illo tollẽte velut snũ qꝺ p̃stiterat qꝺ ab eo factũ seruabat vt eẽt: redit in nõ esse. qꝺ nõ ab illo sz a se aliq̃ fieret hẽbat. Si cĩ ab aliq̃ nunicã repetas quã p̃stiteras illi mõ ad tpꝰ: nõ hz a te nuditatẽ: sz te qꝺ nũ erat tollẽte: redit ĩ id qꝺ erat aliq̃ induerek a te. Hẽpe sic a sũmo bono nõ est nisi bonũ: ⁊ omne bonũ ẽ a sũmo bono. ita a sũma eẽntia nõ ẽ nisi eẽntia. et omnis essentia est a summa essentia. vũ qm̃ summũ bonũ ẽ sũma essentia: ꝓsequẽs est vt omne bonũ sit eẽntia: ⁊ oĩs eẽntia bonũ Nihil ꝗ ⁊ nõ esse sic ẽ eẽntia

De casu diaboli.

non est bonũ. Nihil ita q̃ ꝛ non eē: non ē ab illo a q̃ non est nisi bonũ et essentia
D Apte nũc video: qꝛ sic̃ bonũ ꝛ eē nõ est nisi a deo: ita non est a deo nisi bonũ ꝛ esse. M Vide ne vllatenꝰ putes cũ in diuinis libris legunꝰ: aut cũ fin illos dicimꝰ deũ facere malũ: aut facere nõ eē. q̃ negē ꝓpter qd ds. aut reꝑhendaꝫ q̃a ita ds. sz nõ tm̃ dēmꝰ inherere ip̃ꝰ operative bo ꝓ veritatē tegēti: q̃ntũ inhiare ꝓ ꝛiceta ꝛiveritatz sub multimõ genere locutõnis latēti. D Ista nõ nisi non intelligēti aut calũnioso habes opꝰ dicere. M Redi ad id qd incepisti ꝛ vide si nõ solũ homi sz ꝛ angelo ꝑt dici: qꝛ non hz quod non accepit.

Cur videat diabolꝰ ideo nõ accepisse pseuerantiã: qꝛ deꝰ ñ dedit. Ca. II. D Satis ptz nõ minꝰ ãgelo q̃z homini ꝓuenire. Cõstat g̃ qꝛ ille angelus qui stetit in ꝟitate sicut ideo perseuerauit quia pseuerantiam habuit: ita ideo pseuerantiã habuit qꝛ accepit: et ideo accepit: qꝛ ds dedit id. Cõsequẽs ē igit. qꝛ ille qui ī veritate nõ stetit: quēad modũ ideo nõ pseuerauit: qꝛ pseuerãtiaz non habuit. sic ideo nõ habuit pseuerantiã: qꝛ nõ accepit. ꝛ ideo ñ accepit: qꝛ deꝰ nõ dedit. Si g̃ potes: volo vt oñdas mihi culpã eiꝰ cũ ideo nõ pseuerauit: qꝛ ille nõ dedit. q̃ nõ dãte nihil hĩe potuit. Certus sũ eñ etiã si ñ videã: nõ illũ nisi iuste a sũmo iusto dãnatũ: nec sine culpa iuste illũ potuisse dãnari. M Vũ putas ꝓseq̃ si bonꝰ angelꝰ ideo accepit pseuerãtiã: qꝛ ds dedit: malũ ideo non accepisse qꝛ ds nõ dedit. D Quia si bono angelo datio ē causa acceptõis: puto nõ dationē eē malo ãgelo cãm ñ acceptõis: ꝛ si ponit nõ datio inde necessariã esse cãz vt seq̃t nõ acceptio vt ꝗs scimꝰ: qꝛ cũ non accipimꝰ qd volumꝰ: nõ ido ñ dat qꝛ nõ accipimꝰ. sz ido nõ accipimꝰ qꝛ nõ datur Deniq̃z q̃scunq̃z legi aut audiui facere q̃stionē hãc: hac rõe eã in q̃ntũ meminī cõstituunt: qꝛ si bonꝰ angelꝰ ideo accepit qꝛ ds dedit: malꝰ angelus ideo non accepit quia deus non dedit. nec meminī me ad hue huiꝰ ꝓsequenne solutionē vidisse.

Qꝛ ideo deus non dedit: quia ille non accepit. Capl'm. III D

Nulla ē ibi ꝓseq̃ntia: ꝑt eñ nõ dare non esse causa nõ accipiendi: etiã si dare sp̃ cēt causa accipiēdi
D Ergo si ponat nõ dare: non necesse ē seq̃ non accipe. Quare ꝑt eē accipe etiã si non sit dare. M Non est ita. D Exemplo volo mihi ostendas qd dicis.
M Si g̃ porrigo tibi aliq̃d ꝛ tu accipis: non ideo do qꝛ accipis: sz ideo accipis qꝛ do. et ē datio causa acceptõis. D Ita est. M Quid si ip̃m porrigo alio: ꝛ non accepit: ille ne ideo non accipit: qꝛ nõ doꝛ D Potꝰ videtur qꝛ tu ideo nõ das: q: ille non accipit. M Hoc igit nõ dare non ē causa nõ accipiēdi. et tm̃ si pono nõ me dedisse: causa ē cõsequendi illũ non accepisse. Aliud nãq̃z ē rem causam eē alterꝰ rei. aliud positõem rei eē cãm vt seq̃t aliq̃d. Cũ eñ incendiũ non sit causa ignis: sz ignis incendij. positio tũ incendij sp̃ causa ē vt seq̃t eē ignē Si eñ ē incendiũ necesse est ignē esse.
D Necesse est me sic esse fateri. M Vides g̃ vt puto si tu ideo accepisti: qꝛ ego dedi. nõ tm̃ idcirco ꝓseq̃ illũ q̃ ñ accepit: iõ ñ accepisse: qꝛ ego nõ dedi: ꝛ tũ eõseq̃: qꝛ si ego nõ dedi: ille ñ accepit. D Video: ꝛ placz mihi qꝛ video. M Au ãpliꝰ dubitas: qꝛ sic̃ ãgelꝰ q̃ stetit ido accepit pseuerãtiã qꝛ ds dedit: ita nõ statim idcirco ds nõ dedit qꝛ ille ñ accepit.
D Mondũ mihi ꝗ oñdisti: sz illo tm̃ sufficiēter demõstrasti sez nõ eē ꝓsequẽs ex eo: qꝛ bonꝰ ãgelꝰ ido accepit qꝛ deꝰ dedit: malũ ido ñ accepisse qꝛ ds nõ dedit. Si eñ vis asserere deũ illi ido ñ dedisse qꝛ nõ accepit. Quero cur ñ accepit? Aut qꝛ nõ potuit. aut qꝛ nõ voluit. Nã si non habuit ptãtez aut volũtatē accipiēdi: ds nõ dedit. Si eñ ds dedisset: ꝑ certo habuissz: Quare si nõ potuit hĩe ptãtez aut volũtatē accipiēdi pseuerãtiã nisi dante deo: q̃d peccauit si non accepit qd deꝰ illi

nō dedit posse aut velle accipe. D
De⁹ dedit illi ptātez z volūtatē accipiēdi
pseuerātiā. D Accepit igit qd ōs de
dit: et habuit qd accepit? D Vere
habuit z accepit. D Accepit g̃ z ha
buit pseuerantiā. D Nō accepit et
ideo nō habuit D Nōne dixisti deū
illi dedisse z illū accepisse ptātez z volun
tatē accipiēdi pseuerantiā? D Dixi:
sz nō dixi deū illi dedisse accipe pseueran
tiā: sz tm̄ velle z posse pseuerantiā accipe
D Ergo si voluit z potuit: accepit p
seuerantiā. D Nō ē necessariū pse
quēs. D Nō video cur nō: nisi mihi
ostēdas. D Indepisti vnq̃ aliquid
cū volūtate z ptāte pficiēdi: qd tm̄ volun
tate ante finē rei mutata nō pfecisti. D
Sepe. D Voluisti igit z potui
sti pseuerare in q̃ non pseuerasti? D
Volui vtq̃: sz nō pseueraui ī volūtate:
et ideo ñ pseueraui ī actōe. D Qua
re nō pseuerasti ī volūtate. D Quia
nō volui. D Nōne q̃d̃ū voluisti p
seuerare ī actōe: voluisti pseuerare in ipa
volūtate D Non possū negare. D
Cur g̃ dicis: nō voluisse pseuerare in illa?
D Iterūdere: qz pseuerare volui: sz
nō pseueraui ī hac volūtate: nisi rē vide
rem ī infinitū pcedere: te sp idipm iterro
gante z me cadē respodēte. D Nō
g̃ debes dicere: ideo nō volui pseuerare in
volūtate h⁹ volūtatis. Sz cū querit: qua
re nō pseuerasti ī actōe in q̃ voluisti z po
tuisti pseuerare. Rūdere poteo vel debes
q̃a nō pseueraui ī volūtate. Qd si querit
itez quare ñ pseuerasti in volūtate. Alia
causa reddēda ē: vñ scz p̃rigerit defectus
illi⁹ volūtatis: q̃ qz ñ pseuerasti velle volū
tatē. Non em̄ rūdēdo aliō ostēdis q̃ id
ipm q̃d querit: id est nō pseuerasti ī volū
tate pseuerādi ī actōe. D Video: qz
nō videbā q̃d dicerē. D Dic g̃ vno
vbo q̃d sit pseuerare: q̃tū res exigit in fa
ciēdo aliq̃d. D Perficere. Nā perse
uerare ī scribēdo aliq̃d dicim⁹ p scribere
inducēdo pducere. D Dicam⁹ igit
similiter: etiā si nō sit in vsu q̃ pseuerare
in voluntate sit perseuerare velle. D
Ita fiat. D Cū g̃ nō pfecisti qd
voluisti z potuisti: cur nō pfecisti? D
Quia ñ perseuerare volui. D Ita
g̃ dic: qz diabol⁹ q̃ accepit velle z posse ac
cipe pseuerantiā: et velle z posse pseuera
re: ideo ñ accepit nec pseuerauit: qz nō pse
uerare voluit. D Itē q̃ro: q̃re ñ pse
uerare voluit? Cū em̄ dicis: qz ñ pseuerare
voluit q̃d voluit. tale ē ac si dicas: q̃d vo
luit pri⁹: postea ñ voluit. Qm̄ g̃ ñ voluit
q̃d pri⁹ voluit: q̃re ñ voluit: nisi q̃a ñ ha
buit volūtatē. Nō dico volūtatē quā pri
us habuit cū voluerit: sz quā ñ habuit cū
non voluit. Hāc āt volūtatē quare ñ ha
buit: nisi qz ñ accepit Quare āt ñ accepit
nisi qz ōs nō dedit. sz ideo ōs non dedit:
qz ille nō accepit. D Itez dico q̃a
nō ideo nō accepit qz de⁹ nō dedit: sz ideo
de⁹ non dedit: qz ille non accepit D
Hoc ostende D Spōte dimisit vo
lūtatē quā habuit: z sicut accepit habuit
q̃usq̃ habuit: ita potuit accipe z sp tene
re qd deseruit. Sz qz deseruit ñ accepit.
Qd g̃ ideo nō accepit tenere q̃d deseruit
nō ideo nō accepit: qz de⁹ nō dedit: sz de⁹
nō dedit: qz ille nō accepit. Quis non vi
deat: qz nō ideo nō voluit tenere qz dese
ruit: sed ideo deseruit qz nō voluit tenere.
Sp nāq̃ tenēti pri⁹ est nō velle tenere q̃ q̃
velle deserere. Ideo em̄ vult aliq̃s desere
re qd tenet: qz nō vult tenere. D Que
ro igit q̃re tenere ñ voluit q̃d tenebat: ni
si qz de⁹ nō dedit velle. D Nōn sp
prius ē nō velle tenere: q̃ q̃ velle deserere.
D Quādo nō sit ostende michi. D
Quādo aliqñ rē ppt se nō vis tenere sz
deserere: vt carbonē ignitū ī manu nuda
positū: tūc forsitā pri⁹ ē nō velle tenere q̃ q̃
velle deserere. z ideo vis deserere qz nō vis
tenere. Pri⁹ em̄ q̃ q̃ tenes non vis tenere:
velle āt deserere non potes nisi cū tenes.
Cū āt tenes q̃d non ppt aliq̃d vis tenere:
nec tm̄ ppt aliq̃d deserere vis: z magis vis
aliq̃d q̃d nō potes hīe nisi deseras quod
tenes: tūc velle deserere pri⁹ ē q̃ q̃ nō velle
tenere. Auar⁹ nāq̃ cū vult tenere nūmū:

De casu diaboli.

& mauult panē quē neqt hīe nisi numnū det. prius vult dare: id est deserere nūmū qs nō velit tenere: nō ei illū ideo vult dare qz nō vult tenere: sed qz vt panē habeat: necē hz dare. Nā et aūqs habeat vult tenere & hīe: & cū hz nequaqs nō vult tenere qs diu ñ hz necesse deserere. D Verū est. M Nō g sp ē pus nō velle tenere qs velle deserere: sz aliqñ pus ē velle deserere. D Nō possū negare M Dic g qz nō ideo ñ voluit cū debuit et qd debuit qz volūtas deficit d o dare deficiēte: sz qz ipe volēdo qd nō debuit: bonā volūtatē expulit mala supueniēte. Quappt ñ iō nō hūit bonā volūtatē pseuerātē: aut ñ accepit: qz ds ñ dedit. sz iō ds ñ dedit: quia ille volendo qd non debuit eam deseruit: et eam deserendo non tenuit.

Quo ille peccauit & voluit sil'is eē deo

Intelligo qd dicis. Ca. III D M Dubitas adhuc diabolus nō ido voluisse deserere qd hēbat qz ñ voluit tenere: sz iō ñ voluisse tenere qz voluit deserere. D Nō dubito sic eē posse. sz nondū fecisti me certū sic esse. Pri g oūde qd voluit hīe qd ñ hēbat vt vellet deserere qd tenebat: sic ī auaro mōstrasti. Deinde si nihil ꝯdici potit ita esse me ñ dubitare fateor M Peccasse illū nō dubitas: qm a iusto deo ñ potuit ī iuste dānari. Sz qrs quo peccauit. D Ita est. M Si iusticiā pseuerāter seruasz: ñ peccasz vnqs nec miser eēt. D Ita credim. M Iusticiā ꝯo null' seruat nisi volēdo qd dz: negz deserit nisi volēdo qd ñ dz. D Nulli dubiū. M Volēdo aliqd igit qd velle tūc nō debebat: deseruit iusticiā & sic peccauit. D Ita seqt. Sed qro qd voluit M Vez qd hēbat debebat velle. D Debebat ꝯe velle qd a deo accepat nec h volēdo peccauit M Voluit igit aliqd qd nō hēbat nec tūc velle debebat sic eua sil'is voluit eē dīs pus qs deus h vellet D Nec h ita seq negare queo. M Nihil aūt velle potat nisi iusticiā aut ꝯmodū: ex cōmodis ei ꝯstat brītudo quā vult oīs rōnal' naťa. D In nob possum' h cogscere q nihil volum' nisi qd iustū & ꝯmodū putā'. M Iusticiā ꝯo volēdo: peccare ñ potuit. D Vez est. M Peccauit g volēdo aliqd ꝯmodū qd nec hēbat nec tūc velle debuit: qd tū ad augmētū brītudis eē illi potat. D Palā ē: qm alit nō potuit. M Verūs vt puto. qz pl' aliqd qs accepit īordinate volēdo volūtatē suā extra iusticiā extēdit D Apte nūc video qz peccauit et volēdo qd ñ debuit: & volēdo qd debuit. et palā ē qz ido ñ voluit pl' qs debuit qz noluit tenere iusticiā. sz iō iusticiā ñ tenuit: qz aliqd voluit qd volēdo illā deseruit: sic ī auaro d nūmo & pane mōstrasti. M At cū h voluit qd de' illum velle nolebat voluit īordinate sil'is esse deo D Si de' cogitari ñ pt nisi ita sol' vt nihil illi sil'e cogitari possit: quo potuit diabolus velle qd ñ potuit: cogitare. Non ei ita obtuse mētis erat: vt nihil aliō sil'e deo cogitari posse nesciret. M Etiā si voluit oūno par eē deo fin aliqd min' deo: ꝯ volūtatē dei h voluit īordinate sil'is eē deo. qz ꝓpria volūtate q nulli subdita fuit voluit aliqd. Soli' ei dei eē dz sic volūtate ꝓpria velle aliqd vt supiorē ñ seqt volūtatē. D Ita ē. M Nō solū āt voluit eē eql' deo: qz p supsit hīe ꝓpriā volūtatē. sz etiā maior voluit eē volēdo qd ds illū velle nolebat qm volūtatē suā sup volūtatē dei posuit. D Satis liquet M Ja ubi manifestū ē puto ex rōnib supdictis diabolū spōte dimisisse velle qd debebat: & iuste amisisse qd hēbat: qz spōte & iniuste voluit qd nō hēbat & velle nō debebat. D Nihil puto manifesti'. M Quāuis igit bon' angel' ido accepit pseuerātiā qz de' dedit: nō iō nō accepit tū mal' angel' qz ds ñ dedit: sz ds iō nō dedit qz ille nō accepit. et iō non accepit quia accipere noluit. D Michi quidem satis fecisti ad ea que quero: vt nec in his que ꝓnis: nec in ipsa ꝯsequētia ꝯclusionuz tuarū nullam videam sensu meo titubare veritatem.

Qꝫ boni angeli añ casũ maloꝝ peccare potuerũt. Capl'm. V.

Putas ne bonos angelos sil'r potuisse peccare añq̃ mali caderẽt.

Puto: sz rõne comp̃hẽdere vellẽ.

Hoc certũ habes: qꝛ si nõ potuerũt peccare: non ptãte sz necessitate seruauerũt iusticiã. Quare ñ magꝭ meruerũt grãz a deo: qꝛ stetert alijs cadẽtib̃: q̃ qꝛ seruauerũt rõnabilitatẽ quã pdere nequiuerũt. Sed nec iusti recte si bñ ꝓsiderẽt dicerent.

Sic mõstrat ratio.

Quomodo boni confirmati sunt i suo statu: ꝛ mali ĩ casu suo. Ca. VI.

Mi ꝗ ceciderũt si nõ peccassent cũ possent: tãto meliores eẽnt q̃ isti q̃nto ꝛ ꝑe eẽnt iusti: ꝛ grãz a deo merent. Añ seqꝫ. qꝛ aut electi homines maiores ꝛ meliores erunt angelis bonis: aut reprobi angeli pfecte nõ restaurabũt qm̃ nõ tales erũt homines qui p ill' sumũt: q̃les illi futuri erãt.

Hec duo penit' negãda existimo.

Poterant igit' boni angeli peccare añ casũ maloꝝ: nec aliter q̃z sic ostẽsuz est de ill' q̃ peccauerũt.

Aliter esse posse nõ video.

Illi ita q̃z angeli q̃ magis voluert iusticiã quã hẽbant q̃z illõ pl' qõ nõ habebãt. bonũ qõ q̃ si ꝓt iusticiã q̃z tum ad volũtatẽ ptinuit pdiderũt. iusticia retribuente acceperũt. et de illo qõ habebant ĩ vera securitate pmansert. Quaꝓt a ꝏ sũt pfecti vt sũt adepti quicq̃d potuerũt velle: nec iam videant qõ pl' velle possũt ꝛ ꝓt ꝗ peccare nequeũt. Illi ꝗo angeli q̃ maluert illõ pl' qõ nõ dũ ꝏs ill' dare volebat q̃z stare ĩ iusticia in q̃ facti erãt. cadẽs iusticia iudicãte. ꝛ illõ ꝓt qõ illã ꝓtẽpserũt: neq̃z obtinuert. ꝛ qõ tenebãt bonuz amisert: Sic ꝗ distincti sũt angeli vt adherẽtes iusticie nullũ velle bonũ possunt q̃ nõ gaudeãt: ꝛ deserẽtes illã nullũ velle queãt q̃ nõ careãt.

Nihil pulcri' aut iusti' hac distinctõe. Sz si posses dicere: vellẽ audire cuiusmodi cõmodũ illõ fuit: qõ ꝛ boni angeli instevolẽdo sic pfecerũt: ꝛ mali iniuste ꝓcupiscẽdo sic defecerũt.

Quid illud fuerit ñ video sz quicquid fuerit sufficit scire: qꝛ fuit aliquid ad quod crescere potuerũt qõ non acceperũt quando creati sunt: vt ad illõ suo merito pficerent.

Questio an voluntas et eius cõuersio ad quod non debet: sit ipsum malum qõ malos facit: et cur nõ possit rõnalis creatura p se de malo conuerti ad bonũ: sicut potest de bono ad malũ. Ca. VII.

Et nobis nũc sufficiat hucusq̃z ꝏ ꝗ inuestigasse. Sz nescio q̃d sit. vt eũ me sperẽ ad finẽ questionis iam ptingere: tũc magꝭ videã velut de radicib̃ succisaꝝ questionũ alias pullulantes ꝓsurgere. Ecce enim cũ manifestissime videã puersũ angelũ nulla rõne deueuire potuisse i immodcratã boni indigentiaz: nõ ꝓt immodcratã ꝓcupiscentiã: nõ parũ me monet vñ ipaz inordinatã hũit volũtatẽ. Si enim bona fuit ꝓt bonã voluntatẽ: de tãto bono cecidit ĩ tantũ malum. Itẽ si bona fuit ꝏs illã illi dedit: qꝛ nõ nisi nihil hũit a se. Si ꝗ voluit qõ deꝰ dedit velle: q̃d peccauit? Aut si a se habuit hãc volũtatẽ: habuit a se aliqõ bonũ qõ nõ accepit. Qõ si mala est ꝛ aliquid ẽ: iterũ occurrit: qꝛ nõ nisi a deo ẽ a q̃ omne qõ ẽ aliquid est. Et sil'r queri p̃t quid peccauit habẽdo volũtatem quã ꝏs dedit: aut q̃o potuit ꝏs dare malã volũtatem. Si ꝗo mala voluntas ab ipo diabolo fuit et aliquid ẽ: habuit aliq̃d a se ꝛ ñ ẽ ois essentia bona nec malũ erit nihil. sic̃ solem' dicere. siquidẽ mala volũtas eẽntia ẽ: aut si mala volũtas nihil ẽ ꝓt nihil. ꝛ ideo sine causa tã ꝗuit' dãnat' ẽ. Qõ aũt dico ꝏ volũtate: ꝗ idẽ dici p̃t ꝏ ꝓcupiscẽtia sine desiderio. qm̃ ꝛ ꝓcupiscẽtia ꝛ desiderũ volũtas ẽ. ꝛ sic ẽ bona ꝛ mala volũtas: ita ẽ ꝛ bona ꝛ mala ꝓcupiscẽtia: ꝛ bonũ ꝛ malũ desiderũ. Qõ si ꝏ: qꝛ volũtas ẽ aliq̃ eẽntia: ꝛ iõ bonũ ẽ aliq̃d: sed puersa ad ꝗ qõ ꝏ velle fit bõa volũtas: ad id ꝗo qõ nõ ꝏ puersa ꝏ volũtas mala. Quicq̃d dixi de volũtate video posse dici de ipsa puersiõe volũtat̃. Mouet enim multũ me

De casu diaboli.

vñ ipaz puersa hñit diabol⁹ volũtaz conuersionē. ⁊ certa q ꝺ volũtate mõ diri. Est adhuc aliq̃d qꝺ valde miror cũ ꝓsidero hãc volũtaz puersionē: cur videlicet de⁹ talē fecerit illã naẽaz quã tãta excellentia sublimauerat: vt de eo qꝺ debuit velle: posse puerte volũtatē suã ad id qꝺ nõ debuit. sz de eo qꝺ ñ ꝺz ñ possit ad id qꝺ ꝺz cũ magz videat ptãtē debuisse tal' creata a tali factore accipe faciendi bonũ ad qꝺ facta sũt: q̃z faciẽdi malũ ad qꝺ vitanduz facta ē. Qꝺ etiã in nr̃a naẽa queri pt: qm̃ credim⁹ nullũ hoiez posse bonã volũtatē ẕte nisi dante deo: malam vero semp hẽe posse sola pmissione dei.

¶ Qꝺ volũtas ei⁹ ⁊ puersio sit non ipsum malum. ¶ Capl'm. VIII. ꝺ

Nec volũtatem nec volũtaz puersionē puto negari posse aliq̃d eẽ. Hã etũ ñ sũt subie: ñ tñ pbari pt eas ñ eẽ eẽtias: qm̃ nl'te sũt eẽtie pter illã q̃ ꝓprie ꝺz suba. Deniq̃z bona ñ magz ē aliquid q̃z mala volũtas: nꝶ ē ista magz malũ q̃z illa bonũ. Nõ ei magz ē aliquid volũtas q̃ vult dare misericorditer q̃z illa q̃ vult rape violēt. nec magz hec malum q̃z illa bonũ est. Ergo si mala volũtas est ipm malũ q̃ mal⁹ aliquis ꝺz: erit et bona volũtas ipm bonũ q̃ fit aliquis bon⁹: sz mala volũtas erit nihil si ē ipm malũ qꝺ credim⁹ eẽ nihil. Bona igit' volũtas nihil erit: qm̃ ipa nõ magz ē aliquid q̃z mala volũtas. Quare ipm bonũ qꝺ bonos facit ñ poterim⁹ negare nihil eẽ: qm̃ ipm est bona volũtas q̃ nihil erit. Sz falsum esse null⁹ ambigit bonã volũtatē sine bonũ ipm esse nihil. Itaq̃z mala volũtas ñ est ipm malũ qꝺ malos facit: sicut nꝶ bona volũtas ē ipm bonũ qꝺ bonos facit. Hoc ipm q̃d diri ꝺ volũtate: pt ꝓsiderari i puersiõe volũtaz. Nõ ei magz est aliquid puersio illa q̃ puertit volũtatem de rapina attribuẽdũ: q̃z illa q̃ puertit eã dẽ volũtatē de largitate ad auariciã: ⁊ certa q ꝺ volũtate pauloante diri. ꝺ ¶ Nihil q̃z idipm videt vt asseris. ꝺ ¶ Nec q̃z volũtas mala nec q̃z pua volũtaz cõuersio: est ipm malũ q̃ ãgel⁹ vl' hõ sit malus: quod nihil esse dicim⁹: nec bona voluntas: nec bona volutatis cõuersio est bonum quo boni fiunt.

¶ Qꝺ iniusticia sit ipm malũ: ⁊ sit nihil. ¶ Quid q̃ dicem⁹ ipm malũ qꝺ malos facit: et q̃d ipm bonum qꝺ bonos facit. ¶ ꝺ Justiciã credere dicim⁹ ipm bonũ q̃ fiũt boni. id est iusti: ⁊ angeli ⁊ hoies: ⁊ q̃ ipa volũtas bõa sive iusta ꝺz. Iniusticiã ꝓo ipm malũ esse: q̃d nihil aliud dicim⁹ esse q̃z boni puatõez qꝺ malos ⁊ malã voluntatẽ facit: ⁊ iõ candez iniusticiã nõ aliud esse asserim⁹ q̃z puatõez iusticie. Quãdiu eẽ volũtas pmũ data rõnali naẽe: et sit' i pia datõe ab ipo datore puersa: ũno non cõuersa sz facta recta ad ꝶ q̃d velle debuit: stetit i ipa rectitudĩe. quã dicim⁹ veritatẽ sive iusticiã i q̃ facta fuit iusta fuit. Cũ ꝓo auertit se ab eo q̃d debuit: ⁊ puertit se ad id qꝺ nõ debuit: ñ stetit i originali (vt ita dicam) rectitudine in q̃ facta est: quã eũ deseruit magnũ aliquid pdidit. et nihil pro ea nisi priuationem ei⁹ que nullaz habet essentiam quam iniusticiaz nominamus suscepit.

¶ Quomodo malũ videat' esse aliquid. ¶ Quod dicz malũ eẽ puatõez boni: concedo. sz nihilo min⁹ video bonũ puatõz eẽ mali. Et sic pcipio i puatiõe mali aliq̃d aliud fieri qꝺ bonũ dicim⁹: ita a iaducto i priuatõe boni aliq̃d aliud fieri qꝺ malũ dicim⁹. Qua pt' licet quibusdã argumentis malũ nihil esse pbet: vt qm̃ malũ nõ nisi vitiũ aut corruptio est: q̃ ullo mõ sũt nisi in aliq̃ essentia: ⁊ q̃nto magz ibi sunt tanto magz illã redigũt in nihilũ: ⁊ si eadem eẽtia oũno deueniat ad nihil: vitiũ q̃z et corruptio iueniũt nihil: licet inq̃z sic: aut alio mõ pbet nihil eẽ malũ: non pt min⁹ mẽs nisi sola fide acq̃escere: si ñ illõ mihi auferat qꝺ mihi etiã pbat malũ ñ nisi aliq̃d eẽ. Hã cũ audit' nom̃ mali: frustra borrẽt corda nr̃a qꝺ i h⁹ nois sigficatõe itelligũt: si nihil sigficet ꝶ noie. Itẽ si vox ꝶ

scz malū nomē ē: vtiqꝫ significatū est Si ēt significatū ē significat: sed ñ nisi aliq̃d significat Qñ ꝯ malū ē nihil si qd̄ significat noīe ei' ē aliq̃d. Deniq̃ cū manente iusticia tāta videat trāq̃llitas: tāta quies vt ī mlt̄ nihil aliō videat iusticia: q̃ q̃escere a malo. sic̄ est castitas: patiēcia: recedēte ēt iusticia tā diuersus tā laboriosus tāqꝫ mlt̄plex occupet animū affect': qui velut crudel' dñs miser homūculum cogat tot turpiū ꝛ laboriosoꝝ opeꝝ sollicitū ē: ꝛ ipis opib̄ tā ḡuit laborare: mirū ē si poterit oñdi nihil ꝗ oīa opari. ¶ Puto qꝛ non ita es insan' vt dicas nihil ē aliq̃d: cū tū nō possis negare nihil esse nomē. Quappt̄ si nihil p̄t pbari aliq̃d ē p nomē nihili: qñ estimas te pbare esse malū aliq̃d p nomē mali. D ¶ Nihil agit exēplū. q̃d litez lite resoluit. Hā et ꝗ ipm nihil. nescio q̃d sit. Quappt̄ qm̄ questio ē de malo ī maiꝰ q̃d dicī ē nihil: si vis me docere q̃d sit malū: doce me pus q̃d itelligā ē nihil. deinde ad alia q̃b p̄ter nomē mali me dixi: me moueri de eo vt aliq̃d ē videat: rñ debio. ¶ Cū neq̃qꝫ differāt nihil ē: ꝛ ñ aliq̃d ē. qñ dici p̄t q̃d sit q̃d nō ē aliq̃d? D. Si nō ē aliq̃d q̃d ꝗ noīe significat: ñ significat aliq̃d. Si ꝯo nō significat aliq̃d nō ē nomē ſz vtiqꝫ nomē est: q̃qꝫ igit̄ null' dicat nihil ē aliq̃d: ſz ſq nihil ē cogamur fateri nihil. Nemo p̄t nomē nihili significatū ē diffiteri. Ueꝝ si ꝗ ipm nomē nō significat nihil ſz aliq̃d: id qd̄ significat videt nō posse esse nihil: ſz magꝭ aliq̃d. Si ꝗ qd̄ significat nō ē nihil sed aliq̃d: q̃lit̄ verꝝ erit vt significet p ꝗ nomē qd̄ est nihil? Quippe si ꝯe nihil ōr: ꝯe nihil ē. ꝛ id circo nō ē aliq̃d. Quare si qd̄ significat ꝗ noīe: nō ē nihil ſz aliq̃d. quēadmodū ꝯsequentia videt oñdere: false ꝛ icōgrue vocat ꝗ noīe. At ecōtra si fm iudiciū oē id q̃d noīat nihil ꝯe ē nihil. ꝛ neq̃qꝫ ē aliq̃d: vsq̃qꝫ ne videt aliq̃d ꝯsequent' q̃qꝫ vt ꝗ ipm nomē nihil significet id nō significet aliq̃d. Quid itaqꝫ ē: qꝛ ꝗ nomen vicz nō significat nihil sed aliq̃d: ꝛ nō significat aliq̃d sed nihil. D ¶ Forsitan nō repugnāt significare nihil ꝛ aliq̃d. D ¶ Si nō repugnāt: aut ista vox diuersa ꝯsideratōe significat nihil aut aliq̃d: aut inuenīēda res est aliq̃ q̃ sit aliquid ꝛ nihil. ¶ D Quid si vtrūqꝫ inueniri p̄t: ꝛ diuersa scz significatōis ꝯsideratio in ꝗ noīe: ꝛ eādē rem esse aliquid ꝛ nihil. D ¶ Utrūqꝫ vellē cognoscere. D ¶ Cōstat qm̄ ꝗ vox scz nihil q̃qꝫ tū ad significatōez nullaten' differt ab eo qd̄ dici nō aliq̃d. Nihil q̃z ꝗ apt' q̃qꝫ q̃d hec vox scz nō aliq̃d: oēz rem penit' ꝛ omne q̃d ē aliq̃d itellectu removendū. nec oino vllā rem: aut penitus q̃d aliq̃d sit itellectu retinendū sua significatōe ꝯstituit: sed qm̄ remotio alic' rei significari nullaten' p̄t nisi cū significatione ei' ipi' cui' significat remotio. Nullus em̄ itelligit q̃d significet non hō: nisi itelligendo q̃d sit hō: necesse est vt ꝗ vox q̃ est nō aliq̃d destruēdo: id qd̄ ē aliquid significet aliq̃d. Qm̄ ꝯo auferendo omne q̃d est aliq̃d: nullā significat essenīā quā ī audiēntī itellectu retinendā ꝯstituat: id circo nō aliq̃d vox nullā rē aut q̃d sit aliq̃d significat. igit̄ hec vox non aliq̃d his diuersis rōib̄ aliq̃ten' significat rē: ꝛ aliq̃d: ꝛ nullaten' significat rem aut aliq̃d: significat em̄ removendo ꝛ nō significat ꝯstituendo. Hac rōne nichil nomen q̃d p̄mit omne qd̄ est aliq̃d: et destruendo ñ significat nihil ſz aliq̃d: ꝛ ꝯstituendo nō significat aliquid ſz nihil. Quapropt̄ nō est necesse nihil esse aliq̃d: ideo qꝛ nomen significet aliq̃d q̃libz mō: ſz potiꝰ necesse est nihil esse nihil. qꝛ nomen ei' significat ꝗ modo aliquid. Hoc itaqꝫ modo nō repugnat malū nichil esse ꝛ mali nomē esse significatum: ſz sic aliquid p̄mēdo significat vt nullius rei sit ꝯstitutiuum.

¶ Qñ malū ꝛ nihil nō possint pbari p nomen suū aliquid esse ſz q̃ſi aliquid.

Equeo negare ¶ Cap. XI. D

In nomen nihili fm p̄dictā a te rōnem: aliquo modo significare aliquid: ſz satis notum est qꝛ illud aliq̃d qd̄ isto mō ꝗ noīe significat nō noīat nihil.

De casu diaboli.

nec cū audim⁹ ß nomen: accipim⁹ illud p illa re quā ita significat. Illō igit quero p q ß nomē ponit: ⁊ q̄d intelligim⁹ cū ipm audim⁹: illō inq̄ q̄ro q̄d sit. Illō enim hoc noīe ppe significat ⁊ ideirco nomē est. qz ei⁹ significatū ē. nō qz sup dicto mō negādo significat aliq̄d: ei⁹ q̄ ppe nomē ē p cui⁹ significatōe intēdit noīa ꝓputat: ⁊ illō vocat nihil. Illō q̄ro q̄o sit aliq̄d si ꝓprie vocat nihil: aut q̄lit sit nihil: si nomē significatū significat nihil: aut q̄o idē sit aliq̄d ⁊ nihil? Illō idē q̄ro ō noīe mali: ⁊ ō eo qō significat: ⁊ qō malū noiat. ¶ Recte q̄ris. qz licz sup̄posita rōe malū ⁊ nihil significēt aliq̄d: tm qō significat malū nō ē aut nihil. sz ⁊ alia rō q̄ significāt aliq̄d: ⁊ qō significat ē aliq̄d. sz ñ ꝓ ē est aliq̄d: sz q̄si aliq̄d. Dicta q̄dē dicūt fm formā q̄ ñ sūt fm rē: vt timere fm formā vocis ōz actiuū: cū sit passiuū fm rē. Ita q̄z cecitas ōz aliq̄d fm formā loq̄ndi cū ñ sit aliq̄d fm rē. Sic em ō aliq̄ dicim⁹: qz visū hz ⁊ visus ē in eo: ita dicim⁹ qz hz cecitatē ⁊ cecitas ē ī eo. cū ß ñ sit aliq̄d: sz pot⁹ ñ aliq̄d: ⁊ hāc hīe non sit hīe aliq̄d. imo carere eo q̄ ē aliq̄d. Cecitas nāq̄ nō ē aliud q̄ nō visus: aut absentia visus vbi visus dz ēe: nō visus vl absētia visus ñ magis ē aliq̄d vbi visus dz ēe q̄ vbi ñ dz ēe. Quare cecitas nō magis ē ī oculo aliq̄d: qz ibi dz esse visus: q̄ nō visus vel absentia visus in lapide vbi ñ dz ēe visus. Dicta q̄z alia sil' dicūt aliq̄d fm formā loquēdi q̄ non sunt aliq̄d: qm̄ sic loq̄mur ō ill' sic ō rebꝰ existētibꝰ. Hoc ḡ mō malus ⁊ nihil significant aliq̄d. ⁊ qō significat ē aliq̄d nō fm rem: sz fm formā loquēdi. Nihil enim nō aliud significat q̄ ñ aliq̄d. aut absentiā eorū q̄ sūt aliquid. ⁊ malū nō ē aliud q̄ ñ bonū: aut absentia boni vbi dz ⁊ expedit ēe bonū. Qō āt nō ē aliō q̄ absentia ei⁹ qō est aliq̄d: vtiq̄ ñ ē aliquid. Malū igit ꝓ ē nihil: ⁊ nihil nō ē aliq̄d: ⁊ tū q̄dāmō sūt aliq̄d. qz sic loquimur ō his q̄si sint aliquid: cū dicim⁹: nihil vel malū fecit. aut nihil aut malū ē qō fecit. sic dicim⁹ aliq̄d vel bonū fecit. aut aliquid vel bonū ē qō fecit. Hīc ē q̄ cū negam⁹ omno ēe aliquid qō dicit aliquis. ita dicim⁹. ß qō dicī nihil est. Nā ⁊ ß qō ꝓprie nō ōr: nō ō eo qō est aliquid ōr. ⁊ cū ita ōr sic mō dixi: non ōr eo q̄ sit aliquid: sz q̄si aliquid ōr. ¶ De rōne noīs mali q̄ me putabā posse ꝓbare malū esse aliquid: satisfecisti.

¶ Q̄ angel⁹ a se nō potuit hīc volūtatez primā. ⁊ q̄ mlta dicūt posse aliena ptāte ⁊ nō posse aliena īpotētia. ¶ Ca. XII.

Estat nūc vt me ad alia que mihi malū esse aliquid ꝓsuadere nitūt. quid rndere valeā edoceas. ¶ Ut veritatem rei cnodare possimus longe aliq̄ntulū exordiri nos oportet: sz ⁊ op⁹ est vt tu ea que dicam non sis ōtentus singula tantū intelligere: sz oia simul memoria q̄si sub vno intuitu colligere. ¶ Ego quidē intent⁹ ero q̄tū potero. verūtamen si ī aliq̄ tardior q̄z velis extitero: nō te me expectare pigeat p ut videris tarditatē meā expetere. ¶ Ponam⁹ ergo deū nunc facere angelū quē velit facere btm: ⁊ non simul totū sz p partes: ⁊ hacten⁹ iam esse factū vt iam sit aptus ad habendā volūtatē: sz nōdum velit aliquid. ¶ Pone qō vis: et expone qō quero. ¶ An ergo putas q̄ ipe angel⁹ p se possit velle aliquid. ¶ Non bn video qō dicī p se. Qō enim sic supra iam dixisti de omni creatura: nihil hz qō non accepit: nihil pt p se. Per se dico p ß qō iā hz. vt qui hz pedes: et q̄ sufficiant ad potentiā ambulandi pt ambulare p se. qui aūt hz pedes ⁊ non hz incolumitatē pedū nō pt ambulare per se. Hoc itaq̄z modo quero an ille angel⁹ qui iam apt⁹ est ad volendū ⁊ nondū quicq̄z vult: possit p se velle aliquid? ¶ Puto quia potest si aliq̄ñ vult. ¶ Nō rndes ad interrogatōez meā ¶ Quomodo? ¶ Ego quero de nihil volente ⁊ de ptāte que pcedit rem: et tu respondes de volūtate et potestate que fit cū re. Nā omne qō est eo ipso quo est: potest esse. Non aūt omne qō est potuit esse anteq̄z esset. Cū ergo quero vtrū ille qui

nihil vult possit velle: quero ptãtez ante
volũtatẽ q̃ se possit monere ad volũtatẽ.
Tu ꝓo cũ rñdes: qz si vult ꝑt: dicꝰ ptãtez
q̃ fit cũ ipa volũtate. Necesse eñ ẽ si vult
vt possit velle. D Scio duas eẽ pote
states. vnã q̃ nondũ est ĩ re: alterã q̃ iã ẽ
ĩ re. Sz z ꝗ nõ possũ nescire: qz q̃cq̃d ita
ꝑt eẽ vt iã sit si aliq̃ñ nõ fuit potuit ꝓus
eẽ. Si eñ non potuisset: nũq̃ eẽt. Bñ g̃
estimo me rñdisse: qz q̃ ideo ꝑt velle qz iã
vult: necesse ẽ eũ ꝓus potuisse q̃ vellet
W Putas qz qd nihil ẽ: omno nihil hz
z ideo nullã hz ptãtem. et sine ptãte omno
nihil ꝑt. D Hoc non possũ negare
W Estimo: qz mund⁹ añq̃ fieret nihil
erat. D Ergo dicꝰ W Ergo omno nihil potuit añq̃ eẽt. D Ita tẽq̃t
W Nõ g̃ potuit eẽ añq̃ esset D
Et ego dico. Si nõ potuit esse: ipossibile fuit vt eẽt aliq̃ñ. W Et possibile
z ipossibile erat añq̃ esset: z q̃dẽ ĩ cui⁹ potestate ñ erat vt eẽt erat ipossibile: sz deo
in cui⁹ ptãte erat vt fieret possibile erat.
qz g̃ ds mũdũ facere potat ꝓus q̃ fieret:
idco ẽ mũd⁹: nõ qz ipe mũd⁹ ꝓus potuit
eẽt. D Romi nõ possum ꝗdicere: sed
vsus loq̃ndi ñ ꝗsentit. W Nõ ẽ mirũ. Multa nãq̃ ĩ cõi locutione dicũt impríe: sz tñ oportet medullã ꝗitatis inq̃rere
ncẽe ẽ ipperatẽ ꝑurbãtẽ q̃ tñ res expetit
z possibile ẽ secernere. Ex q̃ ipropetate lo
qnẽdi fit vt sepissime dicam⁹ rem posse: ñ
qd illa possit: sz qñ alia res ꝑt: z rẽ q̃ ꝑt
nõ posse: qñ alia res nõ ꝑt. vt si dico. li
ber ꝑt a me scribi: vtiq̃ liber nihil ꝑt: sed
ego possũ scribere libꝝ. Et cũ dicim⁹: iste
nõ ꝑt vinci ab illo: nõ aliud itelligim⁹ q̃
ille ñ ꝑt vincere istũ. Hinc ẽ qd dicimus
dcũ nõ posse aliq̃d sibi aduersũ aut puer
sum: qñ sic est potẽs ĩ brũndie z iusticia
immo quoniaz beatitudo et iusticia non
sũt in illo diuersa sed vnũ bonum. sic est
omnipotens in simplici bono: vt nulla res
possit qd noceat sũmo bono. Ideo non ꝑt
corrũpi vel mẽtiri. Ita g̃ q̃cq̃d non ẽ: an
teq̃ ẽ sua ptãte esse nõ ꝑt. sz si potest alia
res facere vt sit: ꝗ modo aliena ptãte po-
test esse. Quãnis ãt pluribꝫ modis diuidi
possit potẽtia vel impotentia: ꝗ ñ ñũc ti
bi sufficiat. qz multa dicũt posse non sua
sz aliena ptãte: z multa nõ posse non sua
sz aliena impotẽtia. De ꝓria igit potesta
te loquor cũ quero de angelo quez nouũ
posum⁹ fieri: z hacten⁹ iam esse: facum
iam: et aptus iam sit ad habendã volũta
tem. sz nihil adhuc velit an ipse possit p
se velle aliq̃d: z de ipa mihi rñde. D
Si iã sit: apt⁹ est ad volũtatẽ vt nihil il-
li aliud desit q̃ velle. nõ video cur per se
non possit. Qui cũq̃ eñ apt⁹ ẽ ad videndũ
z clausis oculis ĩ luce posit⁹ nihil videt:
ꝑt tñ videre p se. q̃re g̃ nõ volẽs simplici
ter nõ velit p se. siẽ nõ videẽs ꝑt p se vide-
re. W Quiã ille nõ videns hz visũ
z volũtatem q̃ ꝑt monere visũ: nos vero
de illo qui nullã hz volũtatem loquimur
Quare rñde mihi siq̃ res seipaz mouet ꝗ
non velle ad velle: vt sic ipsa se velit mo-
uere. D Si dicero qz moueat nõ vo
lens: ꝗ sequens erit vt non a se sz ab alio
moueat. nisi forte si quis subito claudit
oculos ad ictũ venientẽ: aut si cogitur q̃s
aliq̃ incõmodo vt velit qd ꝓus non vole
bat. Nescio eñ tũc ꝓus se velit mouere
ad hãc volũtatem. W Nul⁹ cogit
vel rimorevel sensu alicui⁹ incõmodi: nec
attrahit amore alicui⁹ cõmodi ad volen-
dũ aliquid: nisi qui prius hz naturalẽ vo
lũtatem vitandi incommodũ: aut haben
di commodũ. q̃ volũtate se mouet ad ali
as volũtates. D Negare nequeo.
W Dic ergo qz quicq̃d se mouet ad vo
lendũ: prius se vult ita mouere. D
Ita est: W Qd ergo nihil vult: nul
lo modo ꝑt se monere ad volendũ. D
Non possum ꝗdicere: W Restat
igit vt ille angel⁹ qui iam aptus fact⁹ est
ad habendã volũtatem: sz tñ nihil vult:
non possit habere primã volũtatem a se.
D Necesse est fateri me: quia nichil
potest per se velle qui nihil vult. W
Bñs ãt non ꝑt esse: si nõ vult brũndinẽ.
Dico autem nũc beatitudinem: non bea-
titudinem cum iusticia: sed quam volunt

omnis etiam iniusti. Omnia quippe volunt bonum sibi esse. Excepto namque quod omnis natura bona diuidit in duo bona: et duo his contraria mala vsu dicunt. vnum bonum et quod est iustitia: cui contrium malum iniustitia: iniustitia autem bonum esse quod mihi videt posse dici commodum. et huic malum opponitur incommodum. Sed iustitiam quidem omnes volunt neque omnia fugiunt iniustitiam. commodum vero non solum omnis rationalis natura: sed et omne quod sentire potest vult et vitat incommodum. Nam nullus vult nisi quod aliquo modo putat sibi commodum. Hoc igitur modo bonum sibi esse omnia volunt: et male sibi esse nolunt. De hac beatitudine nunc dico: quia nullus potest esse beatus qui non vult beatitudinem. Nullus namque beatus potest esse: aut habendo quod non vult: aut non habendo quod vult. D. Non est negandum.

A. Nec beatus esse potest qui non vult iustitiam. D. Nec hoc minus procedendum.

Qui accepta sola voluntate beatitudinis: nec aliud possit velle: nec illam non velle: et quidquid vellet non esset iusta vel iniusta voluntas.

Iccamus igitur deum. Ca. XIII. A. Illi dare primum solam beatitudinis voluntatem: et videamus an idcirco quia accepit aliquam voluntatem iam se possit ipse mouere ad volendum aliud quam quod accepit velle.

D. Prosequere quod incepisti: ego enim paratus sum intelligere. A. Constat quia nondum aliud vult quam beatitudinem: quia non aliud accepit velle. D. Unde est?

A. Quero igitur a te: an possit se mouere ad aliud volendum? D. Nequeo videre quomodo se moueat ad volendum aliud quam beatitudinem: quia aliud non vult. Nam si vult se mouere ad aliud volendum: vult vtique aliud.

A. Sicut igitur nulla voluntate adhuc data nihil poterat se velle: ita sola voluntate beatitudinis accepta nullam aliam a se potest haberi voluntatem. D. Ita est. A. Numquid si putat posse aliquid ad adipiscendum beatitudinem: potest se mouere ad volendum illud. D. Dubito quid respondeam: nam si non potest: non video quomodo velit beatitudinem: quam non potest velle quam se adipisci posse beatitudinem putat. Si vero potest: non intelligo quomodo non possit velle aliud. A. Qui vult aliud non propter rem quam videt velle: sed propter aliud. quid propter quod iudicandus est velle. an illud quod dicit velle: an illud propter quod vult? D. Illud itaque propter quod vult videt velle. A. Qui igitur vult aliquid propter beatitudinem: non aliud vult quam beatitudinem. quare potest et quod putat prodesse ad beatitudinem: et solam beatitudinem velle. D. Satis est planum. A. Quero adhuc an accepta hac sola voluntate possit non velle beatitudinem? D. Non potest vtrumque simul et velle et non velle. A. Verum est. Sed non hoc agro: sed quero an possit deserere hanc voluntatem et mouere se de velle ad non velle beatitudinem. D. Siquidem hoc facit nolens non ipse facit. si vero volens aliud vult quam beatitudinem: sed non vult aliud. Quare manifestum puto: quia nullatenus potest per se non velle ad quod solum accepit velle. A. Non intelligis. Sed rude mihi adhuc si non potest non velle beatitudinem: quanto maiorem eam intelliget quam nihil nisi beatitudinem vult: et non potest nisi velle beatitudinem? D. Si non tanto magis vellet beatitudinem quanto meliorem ac maiorem illam putaret: aut omnino si vellet beatitudinem: aut vellet aliud propter quod meliorem nollet. Sed dicimus: quia illam vult et non aliud.

A. Vult igitur esse beatus: quanto altius esse cogitat. D. Proculdubio vult.

A. Ergo vult filius esse deo. D. Nihil aptius. A. Quid tibi videt: an esset iusta voluntas si hoc filius vellet esse deo.

D. Hec iusta volo dicere: quia vellet quod non conueniret: nec iniusta: quia ex necessitate vellet. A. Ut enim qui vult beatitudinem solam: commoda tum velle posuimus. Si ergo ille qui nihil vellet nisi commoda: non possit habere maiora et veriora: vellet ne minora quibuscumque vti posset? D. Immo non posset nec vellet quibet infima si maiora non posset. A. Numquid cum vellet commoda infima et immunda quibus irrationabilia animalia delectantur: esset eadem voluntas inusta et vituperabilis? D. Quo iniusta aut reprehendenda voluntas esset: quia vellet quod non posset velle accepisse?

A. Voluntatem tuam ipsam siue cum vult

summa cōmoda: siue cū vult infima constat eē opus ⁊ donum dei: sic est vita aut sensibilitas: aut nō esse in eo iusticiā siue iniusticiā. D Nō est dubium. B Ergo iuq̄ntū eēntia est bonū: aliquid est: q̄ntū ꝯo ad iusticiā ptinet siue iniusticiā nec bona nec mala est. D Nihil clari⁹ B Sz nō dz eē bnūs si nō hz iustā volūtatē. imo nō ꝑt pfecte nec laudabiliter eē bnūs q̄ vult q̄d nec ꝑt nec dz esse. D Multū patet.

Q̄ silr sit si sola accepta volūtas rectitudinis ⁊ idcirco vtrāq̄ volūtatē accepit simul ⁊ vt iustus: ⁊ vt bnūs esset. Capl'm XIIII

Q Onsiderem⁹ ḡ de iusticie volūtate. Si darek eidez angelo velle solū: q̄d eū velle cōueniret: au posset aliud velle: aut si non posset nō velle ꝑ se q̄d accepisset velle. D Minimo q̄d vidim⁹ in volūtate beatitudis: necesse est in hac q̄z volūtate euenire. B Ergo nec iustā nec iniustā hīet volūtatē. Sic eñ ibi nō esset voluntas iniusta si vellet incōueniētia: nō idcirco esset iusta volūtas: q̄m sic h̄ accepisset vt nō posset aliter velle. Quoniam ergo nec solūmodo volēdo bitudinē: nec solū modo volēdo q̄d ꝯuenit cū ex necessitate sic velit: iust⁹ vl' iniust⁹ pōt appellari: nec ꝑt n' dz eē bnūs nisi velit: ⁊ nisi iuste velit necesse ē vt sic faciat ds vtrāq̄ volūtatez ī illo ꝯuenire: vt ⁊ bnūs eē velit q̄ten⁹ addita iusticia sic tēperet volūtatē bitudinis vt ⁊ resecet volūtat' excessū: ⁊ excedēdi nō amputet ptātez: vt cū ꝑ h̄ q̄d volet bnūs esse modū possit excedere: ꝑ h̄ q̄d iuste volet nō volet excedere: ⁊ sic iustā habens bitudinis volūtatē possit ⁊ debeat eē bnūs: q̄ nō volēdo q̄d nō dz velle: cū tm possit mereat: vt q̄d velle nō dz nūq̄z velle possit: ⁊ sp tenēdo iusticiā ꝑ moderatā volūtatē nullo mō indigeat. aut si deseruerit iusticiā ꝑ imoderatā volūtatē oīno indigeat. D Nihil ꝯueniēti⁹ cogitari ꝑt. B Memēto q̄ cū supi⁹ ꝯsiderabam⁹ solā bitudinis volūtatē sine hac meta quā addidim⁹: vt sub deo se coercerat: dicebam⁹ i ea nō eē iusticiā vel iniusticiā q̄cūq̄d vellet. D Bene memini. B An putas aliq̄d eē q̄d additū eidē volūtati tēperet illā: ne plus velit q̄z velle oportet ⁊ expedit? D Nul⁹ intelligēs nihil h̄ eē putabit. B Hoc satis credo animaduert' nō aliud eē q̄z iusticiā. D Nihil aliud cogitari ꝑt. B Certū est igit iusticiā eē aliq̄d.

Q̄ iusticia sit aliq̄d. Ca: XV.

D Imo valde aliq̄d bonū. B Anteqūz accipet iusticiā hanc: volūtas illa debebat velle ⁊ nō velle fm iusticiā? D Nō debebat: q̄d iō nō debebat: q̄ ñ accepat B Postq̄z āt nō accepit: nō dubitas debere nisi aliq̄ violentia amittat? D Semp eam huic debito alligatā puto: siue teneat q̄d accepit: siue sponte deserat. B Recte asseris. Sz q̄d si volūtas eadē iusticiā tam vtiliter: et tam sapiēter additā sibi: nulla indigētia et nulla violētia eogēte deserat vtendo sponte sua ptāte. id est pl⁹ volēdo q̄z debeat. An remanebit aliq̄d aliud cū ipa volūtate q̄z q̄d prius ꝯsiderabam⁹ añ additamentū iusticie? Q̄m nihil aliud ē additū q̄z iusticia: separata iusticia nihil aliud certum ē remanere q̄z q̄d prius erat: nisi q̄ debitrice fecit eā accepta iusticia: ⁊ q̄si quedā pulchra vestigia sui reliq̄t derelicta eadez iusticia. Eo eñ ipo q̄ debitrix iusticie ꝑmanet: monstratur honestate iusticie fuisse decorata. Sz ⁊ h̄ sat' iustum ē: vt q̄d semel accepit iusticiā: seruare eā sp debeat nisi violēter amiserit. Et certe multū dignior natura ꝑbat: q̄ vel aliq̄ñ habuisse: ⁊ sp debere vt habeat tā honestū bonū cōiter: q̄z q̄ hoc ipm nō hīe nec debere aliq̄ñ cognoscitur

B Bñ ꝯsideras: sed adde huic tue sentētie: q̄ quāto nata q̄ h̄ habuit q̄d dz: mōstrat laudabilior: tāto ꝯsona q̄ nō hz q̄d dz ꝯuincit vituperabilior. D Ut hemēter assentio B Discerne mihi bū q̄d ibi mōstrat natā laudabilē: ⁊ q̄d faciat ꝯsonā vituperabilē. D Habuisse vel debere mōstrat natalē dignitatem:

De casu diaboli.

ꝛ nõ hãe facit ꝓsonalẽ inhonestatẽ. Hãe ei factũ ẽ ab eo q̃ dedit. ũ hãe factũ ab ipso q̃ deseruit. Jõ nãqꝫ dꝫ qꝫ accepit: ideo ꝓ no nõ hꝫ qꝫ deseruit. M Mõ g̃ rephẽdas ĩ ipa volũtate q̃ nõ stent ĩ iusticia debere iusticiã: sꝫ nõ hãe iusticiã. D Omnino nihil aliud ibi reprehendo q̃ absentiã iusticie siue nõ hãe iusticiã. Nã sic iã dixi: hãe decorat: nõ hãe ꝓ deturpat. ꝛ q̃ magꝭ illõ decꝫ: eo magꝭ istõ dedecet: ũno nõ ob aliud voluntatẽ illã deturpat ex ꝓpria culpa nõ hãe: q̃ qꝫ illã decorat ex bonitate dãtꝭ hãe debere. M Nõne iã volũtatẽ ipãꝫ q̃ nõ hꝫ iusticiã quã dꝫ hãe indicas iniustã ꝛ ĩ illa eẽ iniusticiã. D Quis non ita iudicet. M Si nõ esset iniusta: nec eẽt ĩ illa iniusticia: puto qꝫ nihil ĩ ea rephẽderes. D Nihil dõno. M Ergo nihil aliõ ĩ illa rephẽdis q̃ ĩ iusticiã: ꝛ qꝫ iniusta ẽ. D Mõ possum aliud q̃ q̃q̃ ĩ ea rephẽdere. M Si g̃ nihil aliud ibi rephẽdis q̃ absentiã iusticie: ꝛ illã nõ hãe iusticiã: sic pauloante dixisti: ꝛ itꝫ verũ ẽ qꝫ nihil aliud rephendis ĩ ea q̃ ĩ illa eẽ iniusticiã: siue illã eẽ iniustã. palã ẽ: qꝫ nõ aliõ ĩ illa est iniusticia aut eẽ iniustã q̃ absentia iusticie. aut nõ hãe iusticiã. D Nullo mõ possũt ꝗ esse diuersa. M Sic igit absentia iusticie ꝛ nõ hãe iusticiã nullã eẽntiaꝫ hũt: ita iniusticia ꝛ eẽ iniustũ nullũ habẽt eẽ: et idcirco nõ ẽ aliq̃d sꝫ nihil. D Mõ ẽ cõsequẽtꝭ aliq̃d. M Memẽto etiã iã ꝓstare: qꝫ recedẽte iusticia excepto debito iusticie nihil aliud ibi remansit q̃ qõ habebat añ susceptã iusticiam D Cõstat vtiq̃. M Ac iniusta nõ erat nec iniusticiã hẽbat añq̃ hãet iusticiam. D Non. M Ergo aut recedẽte iniusticia: nõ ẽ ĩ illa iniusticia: nec ẽ iniusta. aut nihil ẽ iniusticia vl' eẽ iniustũ D Mõ ꝑt videri aliqõ magꝭ necessariũ. M At iniusticiã illam hãe ꝛ esse iniustaꝫ ꝑ desertã iusticiaꝫ ꝓcessisti. D Immo ũ possũ nõ videre. M Nihil igit ẽ iniusticia vl' eẽ iniustũ. D Credentem me fecisti scire qõ nesciens credebam.

Q iniusticia nõ sit nisi absentia debite iusticie. Ca. XVI Magister.

Estimo etiaꝫ te cogꝭscere iã q̃ cũ iniusticia nõ sit aliud q̃ absentia iusticie. nec iniustũ eẽ aliud q̃ ũ hãe iusticiã: cur nõ añ datã sꝫ ꝑ derelictã iusticiã eadẽ absentia iusticie voceẽt iniusticia: ꝛ nõ hãe iusticiam sit iniustũ esse: ꝛ sit vtrũqꝫ rephẽsibile: nõ ei ꝓpt' aliud nisi qꝫ ñ dedecet abesse iusticiaꝫ nisi vbi dꝫ eẽ. Sic ei virũ q̃ nõdũ dꝫ hãe barbam ũ dedecet ñ hãe: cũ ꝓ ia dꝫ hãe: indecoꝫ ẽ nõ hãe. Jta nãtaꝫ q̃ nõ dꝫ hãe iusticiaꝫ ũ deformat ñ hãe. illã ꝓ q̃ hãe dꝫ dehonestat nõ hãe. et q̃nto magꝭ dꝫ hãe: virilẽ oũdit natãꝫ: tanto magꝭ ñ hãe fedat virilẽ figuram. D Sufficiẽter video iusticiaꝫ nõ eẽ nisi absentiã iusticie vbi dꝫ eẽ iusticia M Cũ posuim⁹ solam volũtatẽ ꝫ bẽitudis ꝑfato angelo dari. vidim⁹ eũ nihil potuisse velle aliud. D Apertevi dimno quod dicis.

Cur desertoꝫ angelus nõ possit redire ad iusticiã. Ca. XVII. M

Ha mõ derelicta iusticia ꝛ remanẽte illa solũ volũtate q̃ ꝓius fuerat bẽitudis: ꝑt idem desertoꝫ ad volũtatẽ iusticie redire ꝑ se ad quã ñ potuit añq̃ darẽt venire. D Sed nõ mlto min⁹ Tũc ei ꝓditiõ ẽ natẽ nõ potat hãe: nũc ꝓ merito q̃ꝫ culpe ũ debet hãe. M Nullo g̃ mõ ꝑt hãe iusticiã a se cũ nõ hꝫ iusticiam. qꝫ nec añq̃ eam accepit nec postq̃ eam deserit. D Mõ dꝫ aliq̃d hãe a se. M Nonne aliq̃ mõ vel cũ ipe hãet potuit ipse sibi dare iusticiaꝫ. D Nũo potuisset. M Pluribꝫ modis dicim⁹ facere. Dicim⁹ ei facere aliq̃d cũ esse facim⁹ rem: ꝛ cũ facere possim⁹ vt nõ sit ꝛ non facim⁹ Hoc itaq̃ mõ potuit ipse sibi dare iusticiam: qꝫ potuit sibi auferre eam ꝛ potuit nõ auferre. q̃uo ille q̃ stetit in veritate in q̃ fact⁹ ẽ nõ fecit cũ potuit vt eam nõ hãet: et ita eã ipse sibi dedit: ꝛ totũ ꝗ a deo accepit. Ab eo eũ accepẽt ambo hãe ꝛ posse tenere ꝛ posse deserere Hoc vltimũ iõ ꝗs dedit vt possent

sibi dare aliq̃ modo iusticiã. Si em̃ nullo mõ cã sibi possent auferre. nullo mõ possent sibi dare Qui g̃ ꝗ mõ sibi dedit eã: ꝗ ipm a deo accepit vt sibi eam daret.

Quõ mal⁹ angel⁹ se fecit iniustũ et bonus se iustũ: ꝛ q̃ mal⁹ sic dz deo gr̃as pro bonis q̃ accepit ꝛ deseruit: sic̃ bon⁹ q̃ seruauit accepta.

Cap. XVIII

Video qꝛ nõ auferẽdo potuerẽt sibi dare iusticiã: sz alter sibi dedit alter sibi abstulit.

Videꝭ g̃ deo parẽ eos hr̃e gr̃az q̃ntũ ad bonitatẽ ip̃i⁹: nec diabolũ ideo min⁹ debere deo reddere qd̃ dei est: qꝛ sibi abstulit qd̃ de⁹ dedit: ꝛ noluit accipe qd̃ ds obtulit.

Video.

Sẽp igit̃ dz deo gr̃as agere mal⁹ angel⁹ p bẽitudine quam sibi abstulit: sic̃ bon⁹ p ea quã sibi ipse dedit.

Verissimũ ẽ.

Estimo: quia aiaduertꝭ dcũ nullo mõ posse facere iniustũ nisi iniustũ nõ faciẽdo iustũ cũ possit. Nã añ acceptã iusticiã null⁹ ẽ iust⁹ vel iniust⁹: ꝛ null⁹ post acceptã iusticiã fit iniustus: nisi spõte deserta iusticia. Sic̃ g̃ bonus angel⁹ fecit se iustũ: nõ auferẽdo sibi iusticiã cũ potuit: ita ds malũ angelum: angelũ facit iniustũ non reddendo ei iusticiã cũ possit.

Facile cognosc̃it.

Q̃ volũtas inq̃ntũ sit: bonũ ẽ: et nulla res mala sit.

Capl'm. XIX.

Redeam⁹ ad ꝓsideratõez volũtatis: ꝛ reminiscamur qd̃ ꝓsideraui mus volũtatẽ sz bẽitudis q̃cq̃d velit ñ eẽ malũ: sz eẽ bonũ aliqd̃ añq̃z accipiat iusticiã. Vñ ꝓseq̃t. qꝛ cũ deserit acceptã iusticiã: si eadẽ eẽntia est q̃ p⁹ erat bonũ alqd̃ q̃ntũ ad ꝗ qd̃ ẽ: q̃tũ ꝓ ad ꝗ qꝛ iusticia nõ est: in illa q̃ fuit dz mala et iniusta. Nã si velle deo sil'ez eẽ: malũ eẽt. filj⁹ dei nõ vellet sil'is eẽ patri: aut si vellẽ q̃slibet infimas voluptates eẽt malũ: mala diceret volũtas brutoꝛ aiaiũ. Sz nec volũtas filij dei ẽ mala: qꝛ ẽ iusta. nec volũtas irrationalis mala dz: qꝛ nõ ẽ iniusta. Vñ seq̃t nullã volũtatẽ esse malũ sed esse bonũ inq̃ntũ ẽ. qꝛ opus dei est. nec nisi inq̃ntũ ẽ iniusta malã esse. ꝛ qm̃ nulla res mala dz nisi mala volũtas: aut ꝓpter malã volũtatez: vt mal⁹ hõ: ꝛ mala actio nihil ẽ aptꝭ q̃z nullã rẽ eẽ malã: nec aliud esse malũ q̃z absentiã iusticie derelicte in volũtate: aut ĩ aliq̃ re ꝓpt̃ malã volũtatẽ.

Quõ ds faciat malas volũtates ꝛ actiones: ꝛ quomodo accipiantur ab eo.

Sic tua disputa⁹

Ratio veris ꝛ necessarijs aptisq̃z rationib⁹ ꝓcatenat̃ vt nulla rõne qd̃ dicꝭ: dissolui posse videam: nisi qꝛ video aliud ꝓseq̃: qd̃ nec dici debere credo: nec qũo nõ sint: si vera sũt que dicis ñ video. Nã si velle eẽ sil'em deo nõ nihil nec malũ: sed q̃ddã bonũ ẽ. nõ nisi ab eo a q̃ est omne bonũ qd̃ ẽ haberi potuit. Si g̃ angelus nõ habuit qd̃ nõ accepit: qd̃ habuit ab illo accepit a q̃ habuit. Quid ãt ab illo accepit qd̃ ille nõ dedit: Quare si habuit velle esse sil'em deo: ideo hũit: qꝛ de⁹ dedit.

Quid mirũ si quẽadmodũ dz inducere in temptatõez q̃n nõ liberat de ea. ita fatemur eũ dare volũtatem malã nõ ꝓhibendo eã cũ p̃t: p̃sertim cuꝛ potestas volẽdi quelibet non nisi ab illo sit.

Hoc mõ nõ videt̃ esse incõueniens.

Si g̃ datio nõ ẽ sine acceptione: quẽadmodũ nõ inusitate dz dare et q̃ sponte ꝓcedit: ꝛ q̃ nõ approbãdo permittit: ita nõ incõgrue accipe dz: ꝛ q̃ concessa suscepit: ꝛ q̃ illicita p̃sumit.

Nec incõgruũ nec inusitatũ mihi videt̃ qd̃ dicis.

Quid g̃ dicim⁹ ꝗ veritatẽ si dicim⁹: cũ diabol⁹ voluit qd̃ nõ debuit: ꝗ illũ ꝛ a deo accepisse: qꝛ de⁹ pmisit. et nõ accepisse: qꝛ ille nõ ꝓsensit.

Nihil ꝗ repugnare videt̃ veritati

Cũ igit̃ diabol⁹ ꝓuertit voluntatẽ ad qd̃ nõ debuit. ꝛ ipm velle ꝛ ipsa ꝓuersio fuit aliq̃d: ꝛ tũ nõ nisi a deo ꝛ de dei voluntate aliq̃d habuit. qm̃ nec velle aliq̃d: nec mouere potuit volũtatẽ nisi illo pmittente q̃ fecit omnes naꝛas substãtiales et accidentales: vniuersales et indiuiduales. Inq̃ntũ em̃ volũtas et ꝓuersio sine motus volũtatis est aliq̃d: bonũ ẽ ꝛ dei est. Inq̃ntũ vero iusticia caret sine qua esse

De casu diaboli.

nō dz: nō simplr malū: sz aliq̄d malū est. ⁊ qd malū ē nō dei sz volētis siue mouentis volūtatē est. Simplex q̄ppe malū ē iniusticia: qm̄ nō ē aliō q̄ malū qd nihil est. Aliud ꝓ malū est naſa in q̄ ē iniusticia. qz est aliq̄d ⁊ aliud q̄ iniusticia q̄ malū ⁊ nihil est. Quare qd aliq̄d est a deo fit et dei est. qd ꝓ nihil ē: id est malū ab iniusto fit ⁊ eiꝰ est. D Qd q̄dez ds naſas rerū oim faciat fatendū ē. Qd ꝓ singulas actōes quersaꝝ volūtatū velut ipsuz prauū motū volūtatis q̄ ipa mala voluntas se mouet faciat q̄s cōcedat. W Quid mirū si dicimꝰ deū facere singulas actōes q̄ fiūt mala volūtate: cū fatemur eū facere singlas subas q̄ fiūt in iusta volūtate ⁊ i honesta actōe. D Nō habeo q̄d ꝗ dicā: q̄ppe nec negare possuz ꝓ aliud eē q̄libet actōez: nec fateri volo nō fieri a ꝑo qd ꝓ aliq̄ꝗ hz eēntiā. Hecꝗ ista tua rō vllo mō accusat deum: aut excusat diabolū. sz oino deū excusat ⁊ diabolum accusat. Sed vellē scire vtꝝ idē desertor angelus ista de se p̄sciuerit.

Qꝰ malꝰ angelꝰ nō potuit p̄scire se casurum esse. Capl̄m. XXI W

Cum quer vtꝝ ille angelꝰ q̄ ū stetit i veritate p̄sciuerit se eē casurū discernēdū ē de q̄ scia dicas. Nā si de illa scia quer q̄ nō nisi cū certa rōe aliq̄d intelligit: oino rūdeo nō posse scire qd p̄t nō eē. Qd eim non esse p̄t: neq̄ꝗ esse certa p̄t colligi rōne. Quapt ꝓstat illū nullatenꝰ potuisse p̄scire casū suū. quez ncce nō erat futuꝝ. Ponamꝰ eim ñ fuisse futurū casū illū: an itaꝗ putas p̄sciri potuisse si futurꝰ nō erat. D Videt nō posse p̄sciri qd p̄t futuꝝ non eē: nec posse nō eē futuꝝ: qd p̄scit. Sz reminiscor nūc illiꝰ famosissime questōis de p̄scia diuīa: ⁊ libero arbitrio: q̄ꝗ eim tāta auctoritate asserat ⁊ tāta teneat vtilitate: ⁊ nullatenꝰ ꝓpt hūanaz rōez dubitādū sit diuīaz p̄sciaz ⁊ liberꝝ arbitriū sibi ꝗnuicē ꝓfēre. tm̄ q̄ꝗtū ad rōnis ꝓfideratōnez que videt spectat: insociabiliter vident dissentire: vū videmꝰ in hac questōe nōnullos sic in vnā ptē vrgentes vt alterā oēs deserant vnda infidelitatis sue submergēte perire: multos ꝓ velut ꝗrijs vētis hincinde ꝓtra inuicē sustentādo q̄ssantibꝰ pielitari. Cū g diuīnā ꝓstet p̄sciaz eē oīn q̄ fiūt libero arbitrio nec aliud hoꝝ sit ex necessitate: nihilominꝰ videt posse nō esse futurū qd p̄scit. W Breuiter interim rūdebo: Prescia dei nō ꝓprie dr p̄scia. Cui ei oia sp fūt p̄ntia: nō hz futuroꝝ p̄sciaz sz p̄sentiū sciaz. Cū g alia sit rō de p̄scia future q̄ꝗ de p̄ntis rei sciētia. nō ē ncce diuīnā p̄sciaz ⁊ illā de q̄ querinꝰ eādē hīe ꝓsequēriā. D Assentio. W Redamus ad illā q̄ erat in manibꝰ questōem. D Placet qd dicis. Sz eo pacto vt cū d illa cuiꝰ mentōez fecimꝰ quesiero: mihi rūdere qd inde deꝰ tibi dignabitur oūdere nō renuas. Valde nāq̄ necessaria est eiꝰ solutio si iā ab aliq̄ facta est aut si fiat. fateor eim nō deū alicubi excepta diuina auctoritate cui indubitāter credo me legisse rōnez: que mihi sufficeret ad eiusdē solutōis intellectū. W Cū ad illā veniemꝰ si forte venerinꝰ: erit sic ds dabit. Hūc āt qm̄ suppposita rōe patet apostatā angelū nō potuisse p̄scire ruinā suam ea p̄scia quā rei necessitas sequit: accipe ad huc aliā rōnez que nō solū p̄scia sz ⁊ estimatōe aut qualibet suspitōe suū eū p̄sensisse casum excludit. D Hoc accepto W Si adhuc i bona volūtate stās p̄sciebat se casuꝝ: aut volebat vt ita fieret: aut nolebat. D Annū hoꝝ necesse est verū eē. W Sz si eū p̄scia volūtatē hēbat aliq̄n cadendi: iam ipa mala voluntate ceciderat. D Patet qd dicis. W Nō itaꝗ volēdo cadere p̄ius sciuit se casurū: q̄ꝗ caderet. D Nō p̄t aliud obiici ꝓclusiōi tue. W Ac si prescibat se casuꝝ ⁊ noleba t: tū miserat dolēdo: q̄ꝗtū magis stare volebat. et q̄ erat iustior: eo debebat esse felicior. D Negari nō p̄t. W Ac tāto iustior erat: q̄ꝗto magis volebat stare: et quo erat iustior: eo debebat eē felicior. D Non p̄t negari. W Ergo si nolēdo

presciebat se casurꝫ: tãto erat miserior q̃n to debebat esse felicior. qd̃ nõ ꝓuenit.

D Ita ꝗdez ꝓsequi negare neqo. Sed ꝗ sepe nõ solũ sine incõueniẽtia sz ꝛ laudabiliter ꝛ supna gr̃a fieri coḡscit. multotiẽs eñ vt pauca de incõmodis iustoꝝ cõmemoꝛẽ: q̃to ꝗs iustior est: tãto maiore doloꝛis ꝓpassione ꝗ alieno casu afficit. Sepe eñ eũ ꝗ maiore hz ĩ iusticia ꝓstantiaz: videm⁹ ab iniustis maiorẽ pati ꝓsecutionis instantiã. D Nõ est eadem rõ in hoĩbꝫ ꝛ in illo angelo. Deis eñ naturꝫ pcñ ꝑmi parẽtis iã innũerabiliũ incõmodoꝝ facta ẽ passibilis: ex q̃ passibilitate multis modis gr̃a nob opat incoꝛuptibilitatẽ. Ille ꝯo adhuc nullo pctõ ꝑcedente alic⁹ mali nõ inuenerat passionẽ. D Satisfecisti obiectõi mee. Patet ei q ꝗ ipsa rõ sic separat ab ipso malo ãgelo sui casus ꝓsciaz: ita nihilomin⁹ oez segregat opinionẽ. D Est ꝛ aliud qd̃ michi satis videt oñdere nullo mõ eũ suã añ putauisse futurã ꝑuaricatõez. Nempe vt eo actã putauisset aut spõtaneã: sz nec nulla ten⁹ erat vñ se aliqũ cogi suspicaret: nec q̃ diu voluit ĩ veritate ꝓseuerare: vllo mõ putare potuit se sola volũtate illã deserturũ. Sup̃ nãq̃ iã mõstratũ est eũ q̃ diu rectã volũtatẽ habuit in hac ipsa volũtate voluisse ꝓseuerare. Quapt volẽdo tenere ꝓseuerãter qd̃ tenebat: ullo modo video vñ potuisset vl suspicari nulla alia accedente cã: sola se illud deserturꝫ volũtate. Nõ nego illũ sciuisse q̃ posset mutare volũtatẽ quã tenebat. sz dico illũ non potuisse putare: q̃ aliqũ omni alia cessante eã: sponte mutaret volũtatẽ quã ꝓseuerãter tenere volebat. D Qui diligẽter intelligit qd̃ dicis: patẽter videt q̃ nullo modo scire vel putare potuit angel⁹ nullus se facturũ qd̃ malefecit.

Q Sciuit se nõ debere velle ꝗ qd̃ volẽdo peccauit: ꝛ deberet puniri si peccaret.

Sed ꝛ ꝗ volo vt pariter ostendas si sciuit se nõ debere velle qd̃ preuaricãdo voluit.

D In ꝗ dubitare nõ debes si sup̃ dicta ꝓsideras. Si eñ nescisset se nõ debere velle qd̃ iniuste voluit: ignorasset se debere volũtatez tenere quã deseruit. Quapt nec iust⁹ esset tenẽdo: nec iniust⁹ deserendo iusticiã quã nescisset. imo nec poterat nõ velle pl⁹ q̃ ꝗ hẽbat: si nesciebat se debere eẽ ꝓtentũ eo qd̃ accepat. Deniq̃ ꝗ ita rõnalis erat: vt nulla re ꝓhiberet vti rõne: nõ ignorabat q̃d deberet vl nõ deberet velle. D Rõnez tuã non video posse ifirmari: sz tñ inde mihi videt q̃dã oriri questio. Si eñ sciebat se nõ debere deserere qd̃ accepat: vtiq̃ sciebat nihilominus se debere puniri si desereret. Quo igit spõte potuit velle vñ miser eẽt: q̃ acceperat inseparabiliter velle vñ btũs esset?

Q Nõ debuit scire: q̃ si peccaret puniretur. Capl'm. XXIII. D

Sicut certũ est q̃ debere se puniri si peccaret ignorare non potuit. ita q̃ puniret si peccaret scire nõ debuit. D Quo ꝗ ignorauit si ita rõnalis erat vt ei⁹ rõnalitas non impediret veritatẽ coḡscere: sic sepe nr̃a ĩpedit regnãte corruptibili corpe. D Quia rõnalis erat: potuit itelligere q̃ iuste si peccaret puniret. Sz q̃m iudicia dei multa ꝛ inuestigabiles vie ei⁹: nequit ꝓprehendere an ꝗs faceret qd̃ iuste facere possz. Sz et si ꝗs dicat q̃ nullaten⁹ credere potuit deũ creaturã suã ꝓpt ei⁹ culpaz dãnaturũ quã tanta sua bonitate fecerat: presertim cũ nullũ exemplũ iusticie vleiscentis iniusticiã precessissz. ꝛ cert⁹ eẽt nũez in q̃ faceturi erãt q̃ deo frui deberẽt tanta sapia eẽ prestitutũ: vt sic nihil hẽbat supfluum ita si minueret: impfect⁹ essz: nec tã pclarũ op⁹ dei ex aliq̃ pte pmãsuꝫ impfectũ: nec vlla rõe scire posset si hõ iã fact⁹ erat deũ hũanã naturaz ꝑ angelica: aut angelicã ꝑ hũana si caderet substitutuꝫ: sz poti⁹ vnã quãq̃ in id ad qd̃ facta erat ꝑ se nõ ꝑ alia restitutã: aut si fact⁹ nondũ hõ erat: multo min⁹ putare possz ad substitutionem alteri⁹ naturã illũ esse faciendũ. Si inq̃ aliq̃s ꝗ dicat: q̃ inconueniẽtia inest. Sed redeam⁹ ad ꝗ qd̃ dixeraz: illum sez

De casu diaboli.

hāc nō debuisse hīc sciaz. Si ēm sciuissz nō posset volēs z habēs britudinē spōte velle. vñ miser eēt q̄re ñ eēt iust⁹ nō volēdo qd nō deberet: qm̄ nō possz velle. Sz z hac rōe ꝓsidera vtz scare qd q̄rz debuerit. nā si scisset aut peccasset: aut nō? D Vnū horz esset. ¶ M ¶ Si p̄missa tāta pena nlla indigētia z nlla re cogēte peccasset: tāto magz puniēd⁹ eēt. D ¶ Ita ē. M ¶ Nō g̃ h̄ p̄scia illi expedicbat. D Vere peccaturo nō expediebat p̄scire penam. M ¶ Qui nō peccasset: aut sola bona volūtate ñ peccasset aut timore pene. D ¶ Nihil aliud dici p̄t. ¶ M Sz qm̄ nō cauisset pctm̄ solo amore iusticie: ipso opere monstrauit. D ¶ Nō est dubium. M ¶ Si vero timore cauisset non eēt iustus. D ¶ Palam est nullo mō eū debuisse scire indictā sibi penā suū secuturā pctm̄. Sz qm̄ eū angelū q̄ stetit z eū q̄ ñ stetit ī veritate: pari scia p̄ditos in p̄ma ꝓditōe eredim⁹: nō video cur illi negata sit scia ista cui tam tenax erat bona volūtas vt sufficeret ad cauendū pctm̄. M ¶ Nō cū posset nec deberet ꝓtēnere penā quā p̄scisset. D ¶ Sic videt. M ¶ Sīc g̃ sol⁹ amor iusticie: ita solū odiū pene sufficeret ad nō peccādū. D ¶ Nihil planū⁹. M ¶ Duas igit̄ habuisset cās nō peccādi. vnā honestā z vtilē: alterā inhonestā z inutilem. i. amorē iusticie z odiū pene. Nā nō satz ē honestū solo odio pene nō peccare: et ad nō peccandū inutile est odiū pene vbi solus amor iusticie sufficit. D ¶ Nō est qd possim obiicere. M ¶ Quid g̃? Nōne multo nitidi⁹ placet ei⁹ pseuerātia: cū illa sola pseuerandi causa videt in illo q̄ vtilis ē z honesta qz spōtanea: q̄z si simul sese illa ostenderet q̄ iutilis et inhonesta quia necessaria intelligitur:

¶ Qz etiā bon⁹ angel⁹ h̄ scire nō debuit. Sic patet qd ¶ La. XXIIII D dicis: vt qd pauloante volebā cū sciuisse: nunc gaudeam eam nescisse. nisi quia nunc eandē eum negare nō possum⁹ hīc scias quā ipo angeli exemplo peccantz ignorare non pōt. M Qd nūc vtercz scz bon⁹ angel⁹ z mal⁹ certus ē qz talē culpā talis seq̄t pena: sīē scientia ē amboꝝ diuersa. ita ē scie cā nō cadē z finis dissimilis. Nā qd ille scit ipso fui experimēto: h̄ iste didicit solo alteri⁹ exēplo. Sz ille illo mō qz ñ pseuerauit: iste alio mō qz pseuerauit. Quapt̄ sīē illi qm̄ vitupabilit̄ nō pseuerauit scia sua est ad penā: sīc isti q̄ laudabilit̄ pseuerauit scia ē ad glaz. Si g̃ ille ozz h̄ solo qz hanc hz scias: iam peccare nō posse: satz patet: q̄a sīē glosa est scia q̄ ex laudabili pseuerantia ē cōpata: sīc ad glaz est impotētia peccandi q̄ ex glosa scia ē nata. Quēadmodū g̃ malus angelus vitupand⁹ est qz nō p̄t ad iusticiā redire. ita iste laudand⁹ est qz nō p̄t abire. Sīē ēm ille iā redire ñ p̄t qz sola mala volūtate abijt: sīc iste iā abire nō p̄t: qz sola bona volūtate pmansit. Palā igit̄ est: qz sicut illi nō posse recuperare: qd deseruit ē pena peccati. ita huic ñ posse deserere qd tenuit ē p̄miū iusticie ¶ Qz ille si etiā h̄ solo ozz iā nō posse peccare qz nūc hz scias ex casu diaboli: cū illi sit ad gloriam. ¶ La. XXV. D Vtilde pulcra essz h⁹ scie atqz īpotētie ista tua ꝓtēplatio si quēadmodū asseris: iō bono angelo eadem scia z īpotētia qz pseuerauit ꝓtigisset. Nō ēm eas adep̄t⁹ esse videt qz ipse pseuerauit: sz qz desertor nō pseuerauit. M ¶ Si ita ē vt dicis: gaudere p̄t bon⁹ angel⁹ d casu apostate angeli. vtpote cui expediebat vt ille caderet. qm̄ adep̄t⁹ est hanc sciaz q̄ nec peccare nec miser eē amplius possit. nō qz ip̄e bñ meruit: sz qz alius male meruit: q̄ oia sūt nimia absurditate plena. D ¶ Quāto absurdi⁹ videt: sīē tu mōstras casū peccātz āgeli pfuisse stāti: tanto magz necessariū ē: vt oīdas istū nō iōo adeptū eē sciam de qua agit̄ quia ille peccauit. M ¶ Non debes dicere iō bonū angelū ad sciaz pfecisse hanc q̄a mal⁹ peccauit: sz bonū angelū iō pfecisse ad hanc sciaz exēplo cadētz: qz ille peccauit. Si ēm neuter peccasset: vtrizz datu

rius erat ds eandē sciam merito pseuerantie alio modo sine alicui⁹ cadētis exēplo. Null⁹ em̄ dicit deū non alio mō potuisse angelis suis hāc dare scias. Cū g̃ ille peccauit exēplo ei⁹: istū docuit q̃ docturus erat nō impotētia q̃ alio mō non potuit sz maiore potētia q̃ de malo bonū facere potuit: vt nec malū inordinatū in regno oīpotentis sapīe pmaneret. D. Placz mihi valde qd̄ dicis. A. Patet itaqz si bon⁹ angelus h̄ solo iam peccare ñ posset q̃ scit pctū mali angeli penā secutam esse: qd̄ tū h̄ impotentia nō illi eēt ad minutionē laudis: sz ad pmiū seruate iusticie. Sed scis quia supra claruit eū idcirco peccare nō posse: qm̄ merito pseuerantie a deo pfectus est vt iam nō videat q̃d pl⁹ velle queat. D. Nihil excidit eorū que supra tatione inuestigante comperimus a memoria mea.

Qx horremus audito nomine mali: et quid faciat opera que videtur iniusticia facere: cum ipsa et malum nihil sit.

Capitulum. XXVI.

Sed cū oīb⁹ questōib⁹ meis satisfeceris: illō adhuc expecto apiri: q̃d sit q̃ horrem⁹ audito noīe mali: et q̃d faciat opa que iniusticia: que malum est. videt facere: vt in raptore in libidinoso: eū malū nihil sit. A. Breuiter tibi rñdebo. Malū qd̄ est iniusticia sp nichil est: malū vero qd̄ est incōmoditas aliqñ siue dubio est nichil. vt cecitas. aliqñ est aliq̃d; vt tristicia z dolor. Et hāc incommoditatē que est aliq̃d sp odio hēm⁹ Cū itaqz audim⁹ nomen mali: nō malū quod nihil est timem⁹: sz malū qd̄ aliq̃d est qd̄ absentiā boni fecit: Nam iniusticiā et ceecitatē que malū z nihil sunt sequunt multa incōmoda que malū z aliq̃d sūt: z hec sūt que horrem⁹ audito noīe mali. Cum aūt dicim⁹ q̃ iniusticia facit rapinaz aut cecitas facit hoiez cadere in foueā: neq̃qz intelligendum est q̃ iniusticia aut cecitas faciant aliq̃d: sz si iusticia eēt ī volūtate z visus in oculo: nec rapina fieret n⁹ casus in foueā. Tale est cū dicim⁹ absentia gubernaculi impellit nauem in scopulos: aut absentia freni facit equū discurrere: qd̄ nō est aliud q̃z si gubernaculū abest naui: et frenū equo. que si adessent nec venti nauē impellerēt: nec equus discurreret. Sicut nāq̃z gubernaculo nauis et freno regit equus: sic iusticia gubernat voluntas hominis et visu pedes.

Unde veniat malum in angelum qui bonus erat. Capl'm. XXVII. D.

Sic mihi de malo que est iniusticia satisfecisti: vt iā oēs in corde meo que de illo inesse solebant q̃stiones sint deterse. De h̄ em̄ malo q̃stio nasci videt: qm̄ si eēt aliq̃ eēntia: eēt a ds a q̃ et necesse ē eē oīne qd̄ aliq̃d ē: et īpossibile est esse pctū siue iiusticiā. De malo ꝗo qd̄ est incōmoditas si aliqū ē aliquid nihil video recte fidei obuiare. Sed ne tedeat te breuit rñdere fatue iterrogatōi mee. vt sciā q̃liter h̄ ipm querētib⁹ rñdeā q̃pe nō sp facile ē insipiēti insipiēt querēti: sapiēter rñdere Quero igit vñ pmūvenit malū qd̄ ds iniusticia. siue pctū ī angelū q̃ fact⁹ est iust⁹? A. Die tu mihi vñ venit nihil in aliq̃d. D. Nihil n⁹ venit nec recedit. A. Cur g̃ q̃rs vñ venit iniusticia q̃ nihil ē? D. Quia qñ iusticia recedet inde vbi erat: dicim⁹ accedere iniusticiā. A. Dic g̃ qd̄ magis ꝓprie z apti⁹ ds. z q̃re de absceſſu iusticie. Siq̃dē sepe apta interrogatio expedit rñfionē z inepta reddit īpeditiorez. D. Cur g̃ recessit ab angelo iusto iusticia? A. Si ꝓprie vis loq̃ nō recessit ab eo: sz īpe deseruit eā volēdo qd̄ nō debuit. D. Cur deseruit eā? A. Cū dico q̃ volēdo qd̄ nō debuit eā deseruit: apte ostendo cur z q̃z illā deseruit. Nā ido illā deseruit q̃ voluit qd̄ velle nō debuit: z h̄ mō id volēdo qd̄ nō debuit illā deseruit. D. Cur voluit qd̄ nō debuit? A. Nulla cā pcessit hāc volūtatē nisi q̃ velle potuit. D. Cū ido voluit q̃ potuit? A. Nō q̃ sic potuit bon⁹ angel⁹ velle: n⁹ tū voluit. Nā null⁹ vult qd̄ velle pt. ido q̃a pt sine alia cā: q̃z uis nūq̃z velit si nō pōt.

Pro insipiente.

D Cur ꝯ voluit? D Nō nisi q̃a voluit. Nam hec volūtas nullā aliā habuit cām qua impelleret aliquatenꝰ aut attraheret: sed ipse sibi efficiēs causa fuit si dici potest effectus.

Q Potestas volēdi qd̄ nō debuit: bōa fuit sp̄ z ip̄m velle bonū q̃ tū ad esse.

S ptās ipsa Ca. XXVIII D volēdi z ip̄m velle fuit aliqd̄ bonū: fuit a deo. D Utrumq̃ fuit aliq̃d: z ptās q̃dē nō nisi bonū aliq̃d z spōtaneū donū dei: velle āt fm eēntiaz bonū: sz qm̄ nō iuste: factū ē malū: z tm̄ a deo fuit a q̃ est omne qd̄ aliq̃d est. Nempe nō solū ß hz aliq̃s a deo qd̄ deꝰ spōte dat sz etiā qd̄ ininste rapit deo pmittente. Et sic ōz deꝰ facere qd̄ pmittit fieri: ita ōz dare qd̄ pmittit rapi. Qm̄ igit pmittēte ōo angelus malus p rapinaz vsus est ptāte a deo spōte data: a deo habuit vti qd̄ nō est aliud q̃ ip̄m velle. Nō ē cm̄ aliō velle q̃ vti ptāte volēdi: sic idem est loq̃ et vti potestate loquendi.

Q Beati anselmi dialogꝰ de casu diaboli explicit.

Eiusdem beati Anselmi liber pro insipiente incipit.

A Dubitāti vtrum sit: vel neganti q̃ sit aliqua talis natura q̃ nichil maius cogitari possit: tū esse illam huic ōz pmo pbari: qd̄ ipe negās vl ambigēs de illa iam habeat eam in intellectu: cuz audiens illam dici: id q̃d̄ dicitur intelligit: deinde quia quod intelligit: necesse est vt nō ī solo intellectu: sz etiā in re sit. Et ß ita pbat: qz maius est esse in intellectu z in re q̃ in solo intellectu. Et si illō in solo est intellectu: maius illo erit q̃cq̃d etiā fuerit ī re ac si maiꝰ oiby. minꝰ erit aliq̃ z nō erit maiꝰ oiby. qd̄ vtiq̃ repugnat. Et iō necē ē vt maiꝰ oiby: qd̄ ē iā pbatū: ē ī intellectu. nō ī solo ītellectu: sz ī re sit: qm̄ alit maiꝰ oiby ēē non poterit. Rñderi pt q̃ ß iā eē ōz ī ītellectu meo: nō ob aliō nisi qz id qd̄ ōz ītelligo. Hōne z quecūq̃ falsa ac nullo prius mō in scipis existētia in ītellectu hīe silr dici possez: cū ea dicēte aliq̃: q̃cūq̃ ille diceret ego ītelligerem nisi forte tale illō ꝓstat eē vt nō eo mō q̃ etiā falsa quecq̃ vl dubia hīi possint in cogitatōe: z idō ñ dico illō auditū cogitare vl in cogitatōe hīe: sz ītelligere: z ītelligitur hīc: qz sez licz nō possū ß alit cogitare nisi ītelligēdo: id est. scia ꝓpbēdendo: re ipa illō existere. sz ß nō ē. Primo q̃dē nō ß erat aliud idēq̃ tpe pcedēs hīc rem in ītellectu z aliud idq̃ tpe sequēs ītelligere rem eē: vt fit de pictura q̃ prius ē in aio pictoris: dei de ī ope. Deinde vix vnq̃ poterit eē credibile: cū dictū z auditū fuerit illō nō eo mō posse cogitari nō eē q̃ etiaz pt nō eē ōs. Nā si nō pt: cur ꝯ negantem aut dubitantē q̃ sit aliq̃ talis nata: tota ista disputatio assūpta est? Postremo qd̄ tale sit illō vt nō possit nisi mox cogitatū indubitabil existētie sue certo pcipi intellectu: indubio aliq̃ pbādū mihi est argumēto: nō āt isto q̃ iā sit ß ī intellectu meo cū auditū intelligo: in q̃ silr eē posse q̃cūq̃ alia incerta vl etiā falsa ab aliq̃: cuius ꝓba intelligerēt dicta: ad hnc puto et insup magꝭ si illa deceptꝰ vt sepe fit crederēt: q̃ istud nōdū credo. Qm̄ nec illō exēplū ō pictore pictura quā facturꝰ est iā ī intellectu habētē: satꝭ pt huic argumēto ꝓgruere. Illa cū pictura adhuc fieret in ipa pictoris arte habet. et tale qui ptiā ī arte artificꝭ alieꝰ nihil est aliud q̃ pars quedā ītelligētie ipi. qz z sicut sctus Augustinꝰ ait. cū faber arcam facturus in opere: prius habet illā in arte. Arca que fit in opere: nō est vita: arca que est in arte vita est qz viuit aia artificis in qua sunt ista oia adhuc pferantur. Ut q̃d cū in vinēte aia vita sunt ista: nisi qz nihil sūt aliud q̃ scientia: vel intelligentia anime ipiꝰ? Ut vero quicq̃d extra illa que ad ip̄am mentis noscunt ptinere naturaz: aut auditū: aut excogitatū intellectu pcipit. Verū aliud ē sine dubio vex illō: aliud ītellectꝰ ipe q̃ capit: q̃ circa etiā si vex sit eē aliq̃d q̃ maius q̃cq̃ neq̃at cogitari: nō tū ß auditū z

B

E

intellectum: tale est: qualis nondũ facta
pictura ĩ intellectu pictoris. Nuc accedit
illud qd ptaxatũ ẽ supi: qr scz illud oĩbꝫ
q̃ cogitari possint maiꝰ: qd nihil aliõ pos
se eẽ dr q̃ ipe ds. Tã g̃ fm rem vel ex spe
cie mihi vl ex genere notã cogitare audi
tũ vl intellectũ hĩe nõ possuz. q̃ nec ipm
deũ quẽ vtiq̃ ob h̃ ipm etiã nõ eẽ cogita
re possũ. Nec ei aut rem ipaz noui: aut
ex alia possũ conijcere simili. quandoqui
dẽ z m talẽ asseris illã vt eẽ nõ possit sile
q̃ q̃. Nam si de hoĩe aliq̃ michi prorsus
ignoto: quẽ etiaz eẽ nescirẽ: dici tũ aliqd
audirẽ p illam specialẽ generalẽve noti
ciam q̃ qd sit hõ vl hoĩes noui. de illo q̃z
fm rem ipaz q̃ est hõ cogitare possem: et
tũ fieri posset vt mentiente illo q̃ diceret:
ipe quẽ eẽ cogitarez: hõ nõ eẽt. cũ tũ ego
de illo fm veram nihilominꝰ rem: nõ qui
eẽt ille hõ sz q̃ est hõ quilibet cogitarem.
D Nec sic igit vt haberẽ falsum istud in co
gitatõe vl in intellectu: hĩe possũ illud cũ
audio dici: deus aut aliud omnibꝫ maius
Cũ qñ illud fm rem veram mihiq̃ notã
cogitare posse istud oĩno nequeã: pt vltũ
cogitari verũ. Siquidẽ cũ ita cogitatur:
nõ tam ipsa vox que res est vtiq̃ vera: h̃
est lrax sonus vel syllabax: q̃ vocis au
ditc significatio cogitet: sz nõ ita vt ab il
lo q̃ nouit qd ea soleat voce significari a
q̃ scz cogitat fm rem vel in sola cogitatõe
vera. Verũ vt ab eo q̃ illud non nouit: et
solũmodo cogitat fm animi motũ illius
auditu vocis effectũ significatõemq̃ per
cepte vocis conantẽ effingere: sibi quod
mirũ est si vnq̃ rei veritate potuerit. Ita
g̃ nec prius aliter adhuc ab intellectu mes
constat illud haberi: cũ audio intelligo
q̃ dicentez esse: aliquid maius omnibꝫ q̃
valeant cogitari: h̃ de eo quod summa il
la natura iam esse dicit in intellectu meo
Quod autem et in re necessario esse inde
mihi probat: quia ibi fuerit quicqd ẽ ma
ius: in re illa erit: ac si per hoc nõ erit illõ
maius omnibꝫ: qd vtiq̃ iam esse pbatũ est
E in intellectu. Ad hoc respondeo sic eẽ di
cendum. Est in intellectu quod fm veri
tatem cuiusq̃ rei nequit saltem cogitari:
et in h̃ in meo sic esse nõ denego. Sz qa
per h̃ eẽ quoq̃ in re nõ potest nullatenus
obtinere: illud ei eẽ adhuc penitus nõ cõ
cedo quousq̃ mihi argumento probetur
indubis: quod qui eẽ dicit hoc qd maiꝰ
omnibꝫ aliter nõ erit omnibꝫ minus: non sa
tis attendit cui loquat. Ego eñ nõdum
dico: imo etiam nego vel dubito vlla re
vera esse maius illud: nec aliud ei esse cõ
cedo q̃ illud si dicendũ est esse cũ fm vo
cem tm̃ auditam rem prsus ignotam sibi
conat animus effingere Qũo igitur inde
mihi pbat maius illud rei veritate subsi
stere: quia constet illud maius omnibus
esse: cum id ego eousq̃ negem: adhuc du
bitem ve pstare: vt ne intellectu quidem
vel cogitatõe mea eos saltem modo ma
ius ipsum eẽ dicam: quo dubia etiã mita
sunt z incerta. Prius eñ certũ mihi ne
cesse est. fiat re vera esse alicubi maiꝰ ipm
z tũ deinde ex eo qd maius est omnibꝫ: in
seipso q̃z subsistere nõ erit ambiguũ. Ex
empli gra. Aiunt quidam alicubi oceani
esse insulam quã ex difficultate vl poti
ex impossibilitate inuentendi: quod non
est cognominant: aliqui perditaz quã q̃q̃
fabulant multo amplius q̃ de fortunat.
insulis fertur diuitiax delitiarũq̃ omniũ
incestimabili vbertate pollere: nll'oq̃ pos
sessore aut habitatore: vniuersis alis q̃s
incolunt homines terris possidendorum
redundantia vsquequaq̃ prestare. Hoc
ita esse dicat mihi quispiam: et ego faci
le dictum in quo nihil est difficultatis in
telligam. Ac si tunc velit psequenter ad
iungat: ac dicat: non potes vltra dubita
re insulam illam omnibus terris prestan
tiorem vere esse alicubi in re q̃ in intelle
ctu tuo non ambigis esse: et quia pstan
tius est non in intellectu solo sed etiã esse
in re. Ideo sic eam necesse est esse: qr nisi
fuerit: quicũq̃ alia in re est terra pstanti
or: illa erit ac si ipsa iã a te pstantior: z in
tellecta pstantior nõ erit. Si inq̃ p h̃ il
le mihi velit astruere de insula illa quod
vere sit ambigendum vltra non esse: aut

Contra insipientem.

locari ipm credã: aut nescio quẽ stultiorẽ debeã reputare Utq; me si ei pcedã: an illũ si se putet aliq̃ certitudĩe issule illi⁹ eẽntiã astruxisse: nisi pus ipaz pstãtiã ei⁹ solũmodo sic rẽ ꝓe atz indubie existẽtẽ: nec vllaten⁹ sic falsũ aut incertũ aliq̃d ĩ itellectu: ĩ eo eẽ docuerit. Hoc interim ad obiecta isipiẽs ille rñderit: cui cũ deinceps asserik tale eẽ mai⁹: illõ vt nec sola cogitatiõ eẽ valeat ñ eẽ: z ꝗ rursus ñ aliũde ꝓbar ꝗ eo ipso q̃ aliter ñ erit oĩbꝫ mai⁹ idẽ ipm possit rñdere z dicere. Qñ ei ego rei veritatẽ eẽ tale aliq̃d: ꝗ ẽ mai⁹ oĩbꝫ diri: vt ex ꝗ mihi debeat ꝓbari innũ etiã re ipsa id eẽ vt nec possit cogitari ñ eẽ. Qua ꝓt certissimo ꝓmit⁹ aliq̃ ꝓbãdũ ẽ argumẽto: aliquã supiorẽ: ꝗ ẽ maiorẽ ac meliorẽ oim q̃ sũt eẽ naẃaz: vt ex hac alia iã possim⁹ oia ꝓbare: q̃bꝫ necẽ ẽ ac qõ mai⁹ meli⁹ ẽ: illõ oĩbꝫ ñ carere Cũ ãt ꝛ q̃ sũma res ista nõ eẽ neq̃at cogitari: meli⁹ fortasse diceret q̃ ñ eẽ aliq̃d etiã posse ñ eẽ ñ possit ĩtelligi: nã fm ꝓprietatẽ ꝓbi isti⁹ falsa nequeũt intelligi: q̃ pñt vtiq; eo mõ cogitari q̃ deuz ñ eẽ isipiẽs cogitauit: z me q̃z eẽ certissime scio: sz z posse ñ eẽ nihilominꝫ scio: sũmũ ꝓo illõ qõ ẽ scz z õs z eẽ z ñ eẽ ñ posse: idubitãter ĩtelligo. Cogitare ãt me nõ eẽ q̃dũ eẽ certissime scio: nescio vtꝫ possim: sz si possũ: cur z nũq̃d aliõ eadẽ certitudĩe scio. Si ãt ñ possũ: ñ erit iã istõ ꝓpũ deo. Cetã libelli illi⁹ tã veracik et tã ꝑclare sũt magnificeq; pstãtia: tãta deniq; restricta vtilitate z pij ac sctõ affect⁹: ĩnimo q̃dã odore fragrãtia vt ullo mõ ꝓt illa q̃ ꝓt⁹ recte q̃dẽ sẽsa sz min⁹ firmit argumẽtata sibi ista sint ꝓtẽnẽda: sz illa potiꝫ argumẽtãda robust⁹: ac oia cũ ingẽti veneratõe z laude suscipiẽda.

Bũ ãselmi liber ꝓ insipiẽte explicit:

Eiusdem beati Anselmi liber contra insipientem incipit.

Q q Oniam nõ me reprehẽdit in his dictis ille insipiẽs ꝗ quẽ sũ locutus in meo opusculo: sz q̃dã nõ insipiẽs et catholic⁹ ꝓ insipiẽte sufficere mihi potest rñdere catholico. Dicis q̃dem q̃ cũq; es q̃ dicis ꝗ posse dicere isipiẽtẽ: qz nõ ẽ ĩ intellectu aliq̃d suo mai⁹ qõ cogitari ñ possit alit q̃z qõ fm veritatẽ cuiusq̃z rei neq̃t saltẽ cogitari: z qõ magis ꝓseq̃t ꝗ qõ dico q̃ mai⁹ cogitari ñ possit: ex eo qz ẽ ĩ intellectu eẽ z ĩ re. quã ꝓdita insulã cernissime ex eo cũ describik ꝓbio audiẽs eã ñ ambigit in intellectu suo eẽ. Ego ꝓo dico si q̃ maius cogitari nõ ꝑt: nõ intelligik vl cogitatur nec ẽ in intellectu vl cogitatõe ꝓfecto õs aut nõ ẽ q̃ mai⁹ cogitari nõ possit: aut nõ intelligik vl cogitak z nõ ẽ in intellectu vl cogitatõe Qõ q̃z falsũ sit: fide z ꝓscia ma ꝓ firmissimo vtor argumẽto. Ergo q̃ maius cogitari nõ ꝑt ꝓe intelligik z cogitak z est in intellectu z cogitatõe Quare aut vera nou sũt q̃bꝫ conaris ꝗ ꝓbare: aut ex eis nõ ꝓseq̃k qõ te ꝓseq̃nt opinaris ꝓcludere. Qõ ãt putas ex eo qõ intelligik aliq̃d q̃ mai⁹ cogitari neq̃t nõ ꝓseq̃ illõ esse ĩ intellectu: nẽ si ẽ ĩ intellectu iõ eẽ ĩ re iõ ẽ ĩ re Certe q̃ dico si vl cogitari ꝑt eẽ: necẽ est illud esse. Nã q̃ mai⁹ cogitari neq̃t: nõ potest cogitari esse nisi sine initio. Quicq̃d ãt ꝑt cogitari eẽ z nõ eẽ ꝓ initiũ ꝑt cogitari eẽ. Nõ q̃ q̃ mai⁹ cogitari neq̃t cogitare ꝑt esse z nõ eẽ. Si q̃ põt cogitari eẽ illud ex necessitate est. Ampli⁹. Si vniq; vl cogitari ꝑt: necẽ est illud esse. Nullus cũ negãs aut dubitãs esse aliq̃d q̃ mai⁹ cogitari nõ possit: negat vel dubitat qz si eẽt nec actu nec ĩtellectu posse nõ eẽ. Alit nãq; ñ eẽt q̃ mai⁹ cogitari ñ possz. sz q̃cq̃d cogitari potest z nõ est si esset posset vel actu vl intellectu nõ esse. Quare si nihil cogitari põt: nõ põt non esse q̃ mai⁹ cogitari neq̃t. Sed ponam⁹ non esse si vl cogitari valet: aut q̃cq̃d cogitari ꝑt z nõ ẽ: si eẽt nõ eẽt q̃ mai⁹ cogitari nõ possit. qõ nimis est absurdũ. Falsũ est igit non esse aliq̃d q̃ mai⁹ cogitari nõ possit: si vel cogitari ꝑt: multo magis si intelligi z ĩ intellectu eẽ põt. Plus aliq̃d dicã: peuldubio quicq̃d alicubi aut aliquãdo non est etiã si ẽ alicubi aut aliqũ: ꝑt tũ cogitari nũq̃z

nusq̃ē sic nō ē alicubi aut aliqn̄. Nam
qō heri n̄ fuit ⁊ hodie ē: sic heri nō fuisse
itelligit. ita nūq̃ esse subintelligi p̄t: ⁊ qō
h̄ nō ē ⁊ alibi ē. sic nō est h̄: ita p̄t cogita-
ri nusq̃ ē. Sil'r cui⁹ ptes singl'e nō sunt
vbi aut qn̄ sūt alie ptes ei⁹: oēs ptes ⁊ iō
ipm̄ totū pn̄t cogitari nūq̃ aut nusq̃ ē.
Nā etsi dicat tps sp ē: aut mund⁹ vbiq̃
nō tm̄ illud totū sp: aut iste sp ē vbiq̃: ⁊ si
cut singule ptes tpis nō sūt qn̄ alie sunt:
ita pn̄t etiā uūq̃ cogitari ⁊ singule mūdi
ptes. sic nō sūt vbi alie sūt: ita subintelli-
gi pn̄t nusq̃ ē: sz ⁊ qō ptiby iūctū ē cogi-
tatione dissolui ⁊ nō ē p̄t. Quare ḋcḋ
alicubi aut aliqn̄ totū nō est: etiā si est p̄t
cogitari nō esse: ac q̄ mai⁹ cogitari neḋt
si est non potest cogitari non esse. alioq̃n
si est nō q̄ mai⁹ cogitari nō possit: qō non
ꝓuenit. Nullatenu⁹ g̃ alicubi aut aliqn̄ to-
tū nō est: sz sp ⁊ vbiq̃ totū est. Putas ne
aliq̄ten⁹ posse cogitari vl' intelligi aut ē
ī cogitatōe vel intellectu de q̄ h̄ itelligūt
Si em̄ nō p̄t: nō pn̄t h̄ itelligi de eo. Qō
si ōz nō intelligi ⁊ nō ē i intellectu qō n̄
penit⁹ itelligit: dic qr q̄ nō p̄t intueri pu-
rissimā lucē solis nō videt lucē diei q̄ nō
est nisi lux solis. Certe vel hacten⁹ intelli-
git et ē in intellectu q̄ mai⁹ cogitari neḋt
vt hec de eo itelligāt. Dixi itaq̃ in argu-
mētatōe quā rep̄ hēdis: qr cū insipiēs au-
dit pferri q̄ mai⁹ cogitari nō p̄t: intelli-
git qō audit. Utiq̃ si nō intelligit si no-
ta lingua ōz: aut nullū aut nimis obrutū
hz intellectū. Deinde dixi qr si itelligit ē
in intellectu: an nō est in nullo intellectu
qō necessario in rei veritate ē mōstratū
est. Sz dicis qr si est in intellectu: nō tm̄
ꝓsequit qr intelligit. Uide qr ꝓseḋt ē in
intellectu ex eo qr intelligit. Sic em̄ qō
cogitat cogitatōe cogitat. ⁊ qō cogitatōe
cogitat sic cogitat sic est in cogitatōe. ita
qō intelligit intellectu intelligit: et qō in-
tellectu intelligit sic intelligit sic ē ī intel-
lectu. Quid h̄ plani⁹? ⁊ Postea dixi qr si ē
vel in solo itellectu: p̄t cogitari ē ⁊ ī re
qō mai⁹ est. Si g̃ in intellectu solo est id
ipsum sez q̄ mai⁹ nō p̄t cogitari: est q̄ ma-
ius cogitari p̄t: rogo q̄d ꝓsequenti⁹: an
em̄ si est vel in solo intellectu nō p̄t cogi-
tari esse ī re: aut si p̄t: nōne qui h̄ cogitat
aliō cogitat mai⁹ eo si ē in solo itellectu?
Quid g̃ ꝓsequenti⁹ q̄ si q̄ maius cogita-
ri neḋt est ī solo itellectu. idē ē q̄ maius
cogitari possit. Sz vtiq̃ q̄ maius cogita-
ri potest in uullo intellectu est q̄ maius
cogitari n̄ possit. An g̃ nō seḋt. q̄ maius
cogitari neḋt si est ī vllo intellectu: nō est
in solo intellectu. Si em̄ ē in solo intelle-
ctu ē q̄ maius cogitari p̄t: qō n̄ ꝓuenit.
Sz tale est maius ac si aliq̃s insulā ocea-
ni omēs terras sua fertilitate vincentem:
que difficultate: imo impossibilitate inue-
niendi qō nō ē pdita noiat. Dicat idcir-
co nō posse dubitari vere esse in re: qr ver-
bis descriptā facile q̄s intelligit. Fidens
loquor: qr si q̄s nō venerit nisi aut re ipsa
aut sola cogitatōe existens quod maius
cogitari nō possit. cui aptare valeat con-
nexionez huius mee argumētatōis inue-
niā ⁊ dabo illi pdita insulā amplius non
pdendā. Palā aūt iam videt: q̄ nō valet
cogitari maius nō posse cogitari non ē
qō tam certa rōne veritaḋ existit. alit em̄
nullatenus existeret. Deniq̃ si q̄s dicit se
cogitare illud nō esse. Dico qr cū h̄ cogi-
tat. aut cogitat aliq̄d q̄ maius cogitari n̄
possit: aut non cogitat Qō si nō cogitat:
non cogitat n̄ ē q̄d nō cogitat. Si vero
cogitat: vtiq̃ cogitat aliq̄d qō nec cogi-
tari possit non ē. Si cum posset cogita-
ri non esse: cogitari posset habere prin-
cipiū ⁊ finē: sz h̄ n̄ potest. Qui g̃ illud co-
gitat: aliq̄d cogitat quod nec cogitari n̄
esse possit. h̄ vero qui cogitat: nō cogitat
idipsum esse: alioquin cogitat quod co-
gitari non potest. Non igitur potest co-
gitari non esse quo maius nequit cogita-
ri. Quod autem dicis: quia cum dicitur
quod summa res ista nō esse nequeat co-
gitari: melius fortasse diceretur q̄ non
esse aut etiam posse non esse: non possit
intelligi: potius dicendū fuit non posse
cogitari. Si enim dixisseum rem ipsam
non posse intelligi nō esse: fortasse tuipse

Contra insipientem.

q̃ dicꝰ qꝛ fm ꝓprietatẽ ꝓbi istꝰ falsa neque
unt ĩtelligi obꝗceres: nihil qd̃ ē posse itel
ligi nō ē falsũ. est ei nō eē qd̃ est: q̃re nō ē
ꝓpriũ deo nō posse ĩtelligi ñ eē. Qd̃ si essꝫ
aliq̃d eorꝫ q̃ certissime sũt p̃t itelligi ñ eē.
sil'r ꝛ alia certa nō eē posse ĩtelligi. Sꝫ ꝑ
vtiqꝫ ñ p̃t obꝗci d̃ cogitatõe si bũ ꝓsidere
tur. Nã etsi nll'a q̃ sũt pũt itelligi nō esse:
oia tñ pñt cogitari ñ eē p̃ter id qd̃ sũme ē
Illa q̃ppe oia ꝛ sola pñt cogitari nō eē q̃
initiũ aut finē aut ptiũ habēt ꝓiũctionez
Et sic ia dixi: q̃cq̃d alicubi aut aliqñ to
tũ nō ē: illud ꝓ solũ nō p̃t cogitari nō eē
in q̃ nec initiũ nec finē nec ptiũ ꝓiũctiõez
ꝛ qd̃ non nisi sp ꝛ vbiqꝫ totũ vlla inuenit
cogitatio Scito igit qꝛ potes cogitare te
nō eē q̃ꝫdiu eē certissime scis qd̃ te miror
dixisse nescire. Wl'ta nãq̃ꝫ cogitamꝰ non
esse q̃ scimꝰ eē: ꝛ ml'ta eē que nō eē scimus
nō existimãdo sꝫ fingẽdo ita eē cogitamꝰ
Et illud q̃dē possumꝰ ꝛ istud scimꝰ: ꝛ nō
possumꝰ cogitare aliq̃d nō eē q̃ꝫdiu scimꝰ
eē: qꝛ sil' ꝛ illud possumꝰ ꝛ istud scimꝰ: ꝛ ñ
possumꝰ cogitare nō eē q̃ꝫdiu scimꝰ eē. q̃a
nō possumꝰ cogitare eē sil' ꝛ nō eē. Si q̃s
igit sic distinguat hꝰ platõnis has duas
sententias: itelligit nihil q̃ꝫdiu esse scitur
posse cogitari nō eē. ꝛ q̃cq̃d est. p̃ter id q̃
maiꝰ cogitari neq̃t: eriã cũ scit eē posse co
gitari nō eē. Sic igit ꝛ ꝓpriũ ē deo ñ pos
se cogitari non eē: ꝛ tñ ml'ta pũt cogitari
q̃ꝫdiu sũt non esse. Qũo tñ dicat cogitari
deꝰ nō esse: in isto libello puto sufficienter
eē dictũ. Qualia ꝓ sint ꝛ alia: que mihi
obꝗcis ꝑ insipiente: facile est deꝑhẽdere
vel parũ sapienti: ꝛ iõ id oñdere supsedẽ
dũ existimauerã: Sꝫ qm audio q̃busdaꝫ
ea legẽtibꝫ aliq̃d ꝗ me valere videri: pau
cis de ill' ꝗmemorabo. Primũ q̃ sepe re
petis me dicere: qꝛ qd̃ ē maiꝰ oibꝫ i intel
lectu: ꝛ si est in intellectu ē ꝛ in re. alit' em̃
oibꝫ maiꝰ nō esset oibꝫ maiꝰ. Nusq̃ꝫ i oibꝫ
dictis meis inuenit talis ꝑbatio Nõ em̃
idem valet qd̃ d̃: maiꝰ oibꝫ ꝛ q̃ maiꝰ cogi
tari neq̃t ad ꝑbandũ: qꝛ est in re qd̃ dicit
Siq̃dem cũ d̃: q̃ maius cogitari nō pos
sit non esse aliquid in re: aut posse nō esse
aut vel nō eē posse cogitari: facile refelli
p̃t. Nã qd̃ nō ē p̃t nō eē: ꝛ qd̃ nō eē p̃t co
gitari p̃t nō esse. Quicq̃d ãt cogitari pōt
nō eē si est: nō est q̃ maiꝰ cogitari ñ possit
Qd̃ si ñ ē: vtiqꝫ si eēt nō eēt q̃ maiꝰ ñ pos
sit cogitari. Sꝫ dici non p̃t: qꝛ q̃ maiꝰ nō
possit cogitari: si est non est qui maius
cogitari non possit: aut si eēt nō esset quo
nō posset cogitari maiꝰ Patet q̃ qꝛ nꝰ nō
est nec p̃t nō esse aut cogitari nō eē. Alit'
em̃ si ē nō est qd̃ d̃: ꝛ si eēt nō esset. Hoc
ãt non tam facile ꝑbari posse videt de eo
qd̃ maiꝰ d̃: oibꝫ. Non em̃ ita patet: qꝛ qd̃
nō eē cogitari potest nō ē maiꝰ oibꝫ q̃ sũt:
sic quia non ē quo maiꝰ cogitari nō pos
sit: nec sic est indubitabile: qꝛ si est aliqd̃
maiꝰ oñibꝫ: nō est aliquid q̃ꝫ quo maius
ñ possit cogitari: aut si eēt ñ eēt sil'r aliq̃d
qm̃ certũ est de eo quod d̃: quo maiꝰ co
gitari nequit. Quid em̃ si q̃s dicat eē ali
quod maiꝰ oñibꝫ que sunt: ꝛ idipsum ta
men posse cogitari non esse. et aliq̃d ma
ius esse: etiam si non sit: posse tamen cogi
tari an hoc sic aperte inferri potest. Non
est ergo maius omnibꝫ quc sunt: sicut vbi
apertissime diceretur: ergo non ē quo ma
ius cogitari nequit. Illud namq̃ꝫ alio in
diget argumento q̃ꝫ hoc quod dicit om
nibus maius. In isto vero non est opus
alio q̃ꝫ hocipso quod sonat. quo maiꝰ co
gitari non possit. ergo si non similiter po
test ꝓbari de eo quod maius omnibus
dicitur: quod de se per seipsum ꝑbat quo
maius nequit cogitari: iniuste me repre
hendisti dixisse quod non dixi. cum tñ
differat ab eo quod dixi. Si vero vl' post
aliud argumenm̃ posuisti: nec sic me de
buisti reprehendere dixisse quod ꝓbari
potest. Utrum aũt possit facile perpendi
qui hoc posse quo maiꝰ cogitari nequit
cognoscit: nulla tenus enim potest intel
ligi quo maius cogitari non possit: nisi
id quod solum omnibus est maius. Si
cut ergo quo maius cogitari nequit intel
ligitur: et est in intellectu: et ideo esse in
rei veritate asseritur: sic quod maius di
citur oñibꝫ intelligi et esse in intellectu: ꝛ

idcirco re ipsa eē ex necessitate cōcludit. Vides g̃ q̃ recte me cōpasti stulto illi q̃ ꝗ solo q̃d descripta intelligeret: pditā insulā eē vellet asserere. Qō aūt obijcis q̃libꝫ falsa vl dubia fiḟ posse intelligi ⁊ eē i intellectu: quēadmodū illō q̃d dicebā. Miror q̃ ꝗ sensisti ꝯ me dubiū pbare volētē. cui pmū ꝗ sat erat vt q̃libet mō illō intelligi ⁊ eē i intellectu oūderē: q̃ ꝯsequēt ꝯsiderat vt ꝫ esset i solo intellectu velut falsa: an ⁊ re vt vera. Nam si falsa ⁊ dubia. ꝗ mō intelligūt ⁊ sūt i intellectu. q̃d cū dicūt audiēs intelligit q̃d dicēs significet: nihil phibet qō dixi intelligi ⁊ eē i intellectu: q̃ mō aūt sibi ꝯueniat q̃d dicī: qō falsa dicente aliq̃ q̃cūq̃ ille diceret intelligeres: ⁊ qz illud qō nō ē eo mō q̃ etiam falsa habent i cogitatōe: nō dicēs auditū cogitare aut i cogitatōe hr̄e: sz intelligere ⁊ in intellectu hr̄e: qz sez nō possū ꝗ alit cogitare nisi intelligēdo: id est scia cōphendēdo re ipsa illud existere. Quo inq̃ ꝯueniant ⁊ falsa intelligi ⁊ intelligere eē scia ꝯprehēdere existere: aliud nil ad me: tu vides.

Qō si ⁊ falsa aliq̃ mō intelliguntur: ⁊ nō oīs sed cuiusdam intellect ē ꝗ difficultio: nō debui rephendi: qz dixi q̃ maiꝰ cogitari nō possit intelligi ⁊ in intellectu esse etiam aūq̃ certū esset re ipsa illō existere. Deinde q̃ dicī vix vnq̃ posse eē credibile cū dictū ⁊ auditū fuerit istud ñ eo mō posse cogitari nō esse. q̃ etiam pōt cogitari nō esse deus. Rndeant p me q̃ vel paruam sciam disputandi argumētandi q̃ attigerunt. An eīm rōnabilis est vt idcirco neget aliq̃s q̃d intelligit: qz esse dicit id qō negat. qz nō intelligit: aut si aliqū negat q̃d aliq̃ tenꝰ intelligit: ⁊ idez est illi q̃d nullatenꝰ intelligit. nōne facilius pbat qō dubiū est de illo qō in aliq̃ q̃ de eo qō in nullo est intellectu? Quare nec credibile pōt esse idcirco quēlibet negare q̃ maius cogitari neq̃t qō auditū aliq̃tenus intelligit: qz negat deū cuiꝰ sensū nullo mō cogitat. Ac si ⁊ illud qz nō oīno intelligit negat: minime: tū faciliꝰ id quod aliq̃ mō q̃ id qō nll'o mō intelligit pbat:

Non g̃ irrationabilit ꝯ insipientē ad probandū deū esse attuli q̃ magꝭ cogitari nō possit: cū illud nll'o mō: istud aliq̃ mō intelligeret. Qō ꝯo tā studiose pbas quo maiꝰ cogitari neq̃t: nō tale esse q̃lis nondū facta pictura i intellectu pictoris sine causa fit. Nō eīm ad ꝗ ptuli picturaz pre cogitatam vt tale illud de q̃ agebat vellē asserere: sz tūm vt aliq̃d esset in intellectu qō esse nō intelligeret possem ostendere. Item q̃ dicī: quo maiꝰ cogitari neq̃t ꝗ rem vl ex genere tibi vl ex specie notam te cogitare auditū vel intellectū hr̄e non posse: qm̄ nec ipsaz rem nosci: nec eam ex alia sili potes conijcere. palam est rē alit scse hr̄e: qm̄ nāq̃ oē minꝰ bonū in tantū ē sile maiori bono: inq̃ntū est bonū. Patet cuiuslibet rōnabili menti qz de minoribꝫ bonis ad maiora ꝯscēdendo ex his q̃bus aliq̃d maiꝰ cogitari pt: multū possumus conijcere illud quo nihil pōt maiꝰ cogitari. Quis eīm: ꝗbi grā: vl ꝗ cogitare nō pt etiam si non credat in re esse qō cogitat: sez si bonū ē aliqō qō initiū ⁊ finē habet: mlto meliꝰ esse bonū qō licet incipiat: nō tū desinit: ⁊ sic istud illo meliꝰ est: ita istō esse meliꝰ illo quod nec finē hz nec initiū etiā si sp de pterito p pñs transeat ad futurū. ⁊ sine sit in re aliquod hmōi sine nō sit. valde tū eo meliꝰ ē id quod nll'o mō indiget vl cogit mutari vl moueri an ꝗ cogitari nō pōt: aut nō est ꝗ ex his trib maius: cogitari valet conijcere id quod maius cogitari neq̃t. Est igit vnde possit cōijci quo maiꝰ cogitari nequeat. Sic itaq̃ facile refelli pōt insipiens q̃ sacram auctoritatē nō recipit: si negat quo maiꝰ cogitari nō valet ex his reb cōijci posse. At si q̃s catholicꝰ ꝗ neget: meminerit q̃a invisibilia dei a creatura mūdi p ea q̃ facta sunt intellecta ꝯspiciunt: sempiterna quoq̃ eiꝰ virtꝰ ⁊ diuinitas. Sz etsi verum esset nō posse cogitari vl intelligi illud q̃ maiꝰ neq̃t cogitari. nō tū falsum esset quo maiꝰ cogitari neq̃t cogitari posse ⁊ intelligi. Si eīm nil phibet dici ineffabile licz illud dici nō possit quod ineffabile dicit:

D

A

Ro. 1.

D

De miseria hominis.

& quēadmodū cogitari nō possit cui pue
nit ū cogitabile dici: ita cū ōr. q̄ nihil ma
ius valet cogitari. pculdubio qō audit
cogitari & intelligi potest etiam si res illa
cogitari non valeat aut intelligi q̄ maiꝰ
cogitari ueḡt. Hā etsi q̄sq̄ est tam insipi
ens vt dicat ū eē aliq̄d q̄ maiꝰ ñ possit co
gitari: nō tm̄ ita erit iprudēs vt dicat se ū
posse ītelligere aut cogitare q̄d dicat: aut
si q̄s tal inuenit: ū mō sermo eiꝰ ē respuē
dus sz & ipe pspuēdꝰ. Quisq̄s igit negat
aliqō eē q̄ maiꝰ ueḡat cogitari: vtiq̄ ītel
ligit & cogitat uegatōez quā facit. qm̄ ne
gationē ītelligere aut cogitare nō pt sine
ptibꝰ eiꝰ: pars aūt eiꝰ ē q̄ maiꝰ cogitari ñ
pt. Quicūq̄ igit ꝗ negat: ītelligit et cogi
P tat: q̄ maiꝰ cogitari neḡt. Pala aūt est qz
silr pt cogitari & ītelligi qō ū pt ū eē maiꝰ
ꝗo cogitat q̄ ꝗ cogitat q̄ cogitat q̄ pos
sit ñ eē: Cū ḡ cogitat qō maiꝰ ñ possit co
gitari: cogitat qō possit cogitari maius.
sz neḡt idē sit cogitari & ū cogitari. Qua
re q̄ cogitat q̄ maiꝰ nō possit cogitari: nō
cogitat qō possit: sz qō nō possit nō esse.
Qua pt necesse ē esse qō cogitat: qz q̄q̄d
nō eē pt: nō ē qō cogitat. Puto qz mon
strauimus nō infirma sz satis necessaria ar
gumētatōe pbasse in p fato libello re ipsa
existere aliq̄d q̄ maiꝰ cogitari non possit:
nec eā alicꝰ obiectōis infirmari firmitatē
Tātā ei vim hꝰ pbatōis ī se ptinet signi
ficatio: vt ꝗ ipm q̄d ōr ex necēitate: cotpo
qō itelligit vl cogitat & re ꝗa pbet existe
re: & idip̄m eē q̄q̄d de diuia suba oportz
credere Credimꝰ nāq̄ ō diuia suba q̄q̄d
absolute cogitari pt meliꝰ eē q̄ non esse.
Uerbi gra. Deliꝰ ē eē etnū q̄ ū etnū: bo
uū q̄ ū bonū: imo bonitatē ipaz q̄ nō bo
uitatē ipaz Nihil āt hmōi ñ eē pt q̄ maiꝰ
aliq̄d cogitari ñ pt. ueē igit ē q̄ maiꝰ co
gitari ñ pt eē q̄q̄d de diuia eēntia credi
oportet. Grās ago benignitati tue & ī rep
hēsiōe & ī laude opusculi mei. Cū ei ea q̄
tibi digna susceptō evidēt: tāta laude ex
tulisti satis apparet: qz q̄ tibi infirma visa
sūt: beniuolētia ñ maliuolētia īphēdisti.

Bti anselmi liber de insipiēte explicit.

Eiusdem beati Anselmi liber de mise
ria hominis incipit.

Terret me vita
t mea. Hāq̄z diligēter discussa
apparet mihi aut peccatū: aut
sterilitas fere tota vita mea: &
si q̄d fructꝰ ī ea videt: sic ē aut simulatz
aut ipfectū: aut aliq̄ mō corruptū vt pos
sit aut nō placere aut displicere deo. Er
go o peccator vita tua iā nō fere tota aut
in pctō ē: aut dānabilis: aut infructuosa:
& ptēptibilꝰ Sez q̄d separo infructuosaz
a dānabili. Utiq̄z si ē infructuosa: ē & dā
nabilis. Cōstat enim & verꝝ esse qō veritas
dei dixit. Omis arbor q̄ nō facit fructū bo Mat. vij
nū excidet & ī ignem mittet. Deniq̄z si q̄d
ago vtile: prius nullatenꝰ illō ꝗpēso ali
mētis corpis q̄ ꝗ abutor. Sz quis pascit
pecꝰ: qō nec tm̄ pdest: q̄ tū ꝗsumit: et tm̄
tu benignꝰ ōs: tu nutris & expectas tuū ī
utilē: verꝝ & ferentē pctis. Quaz tolerabi
lius cauis putridꝰ feret hoibꝰ. q̄ aia pec
catrix deo: q̄ infeliciꝰ ista ōo q̄ ille hoibꝰ
Heu ñ hoicz sz o ꝗprobriū hois vtiꝰ peco
re. peius cadauere. Tedet aiaz meā vite
mee. viuere erubesco: mori ptimesco. q̄d
ḡ restat tibi o pctōr nisi vt in tua tota vi
ta plores totā vitā tuā: vt ipsa tota se plo
ret totā. Sz ē in hac aia mea miserabilit
mirabilt & mirabiliter miserabilis: qz nō
tm̄ dolet q̄ utū se nosciz: sz sic secura tor
pet velut q̄d patiat ignoret. Ania sterilis B
q̄d agl: q̄d torpes aia peccatrix? Dies iu
dicij venit. iuxta est dies dñi magnꝰ: iuxta
& velox nimis dies ire: dies illa: dies
tribulatōis & angustie: dies calamitatis &
miseric: dies tenebraꝝ & caligis. dies ne
bule & turbinis. dies nbe & clāgoris. O
vox dici dñi amara. Quid dormitas aia
tepida & digna enomi. q̄d dormitas? qui
non expgiscit: q̄ nō tremit ad tantū toni
truū: nō dormit sed mortuꝰ est. Arbor in
structuosa vbi sunt fructꝰ tui: arbor digna
securi et igne: digna succidi & succendi: q̄
sunt fructꝰ tui. Utiq̄z spine pūgentes et
amara pctā que vtinam sic te penitendo

pũgerẽt vt ꝓsurgerẽt: sic amarescerent vt
cuanescerẽt. Forsan puũ ꝗd putas pctm̃
aliqd̃: vtinã district⁹ iudex puũ existiaret
aliqd̃ pctũ. Sz heu me: nõne oẽ pctũ p
puaricatõez deũ exhonorat? Qd̃ ꝗ pctm̃
pctõr audebit dicere puũ. Deũ ei exhono
rare qñ ẽ puũ. O lignũ aridũ ⁊ inutile et/
uis igniby dignũ. ꝗd rñdebis ĩ illa die cũ
exiget a te vsqz ad ictũ oculi oẽ tps viuẽ/
di tibi ĩpẽsũ q̃lit fuerit a te expensũ. Tũc
ꝗpe ꝓdẽnabit ꝗcꝗd fuerit iuẽtũ ĩ te opis
vl' ociosi funõis ⁊ siletũ vsqz ad mĩmã co
gitatõz: etiã qd̃ vixisti si ñ fuerit ad đi vo
lũtatẽ directũ. Ue q̃t pctã ibi pruet ex ĩ/
puiso q̃si ex ĩsidys q̃ mõ ñ vides. Certe
pl'a ⁊ fortassis terribilioza his q̃ nũc ñ vi
des. Et q̃ ñ eẽ mala putas: ⁊ q̃ nũc eẽ bo
na credis: mutata facie apparebũt ibi ni/
gerrima pctã. Ibi paulubio recipies p/
ut gessisti ĩ corpe: cũ tũc nullũ erit tps mi
sericordie: cũ pẽa recipit ⁊ cũ dilatio nll'a
dat. Die cogita ꝗd gessisti: ꝗd oporteat te
recipe. Si mlta bõa: pauca mala: multũ
gaude. si mlta mala: pauca bõa: mltũ lu
ge. O inutil' pctõr: an ñ sufficiũt tibi ꝗ ad
inanẽ rugitũ: an ñ sufficiũt ad eliciendũ
sanguinẽ ⁊ medullas ĩ lacrimas. Ue mi
rabil' duricia ad quã ꝓfringẽdã leues sũt
tam gues mallei. O insensibil' torpor: ad
quẽ ꝓcitãdũ sũt obtusi tam acuti aculei.
Proch letal' sopor ad quẽ excitãdũ rau/
cũ ẽ tã terrificũ tonitruũ. Pctõr inutil' sa
tis ꝗ tibi debẽt eẽ ad ꝓtinuãdũ luctũ: suf
ficere tibi pñt ad sorbẽdas iuges lachry/
mas. Sz ꝗd debeo de gẽuedie: đ magni/
tudie iminẽt miserie ꝗcꝗz dissimulando
tacere ⁊ oculi aĩe mee frui. An vt ĩprouisi
irruãt repẽtini dolores ⁊ subito ingruat
ĩtolerabil'. Certe ñ sic expedit pctõri. Si
ei dixero ꝗcꝗd poto excogitare: nõ dũ ad
id qd̃ res ẽ poterit opari. Igit deducant
oculi mei lacrimas p die ⁊ noctẽ: ⁊ nõ ta
ceãt. Auge ꝗ pctõr ange supioribу erũnis
põd⁹: adde terrorez: vlulatũ supvlulatũ:
nã ipe te iudicabit ad cui⁹ ꝓtumeliã spe/
ctat ꝗcꝗd inobediẽs deo aut puaricator
peccat. q̃ mihi bonũ p malo reddidit. cui
ego malũ p bono. q̃ nũc patiẽtissim⁹: tũc
districtissim⁹: clemẽtissim⁹ nũc: iustissim⁹
tũc. Heu me heu me: cui peccaui: deũ in/
honoraui: omnipotentẽ puocaui. Pecca/ E
tor quid feci? cui feci? q̃z male feci? Ue
ve ira omnipotentis ne irruat super me
Ira omnipotentis vbi poterĩ capi in me.
Nõ est qui te possit tolerare. In toto me
ãgustie hinc erũt accusãtia pctã: inde ter
rẽs iusticia: subt⁹ patẽs horridũ chaos ĩ/
ferni: desup irat⁹ iudex: int⁹ vrẽs ꝓscia: fo
ris ardẽs mũd⁹. Just⁹ vix saluabit: pctõr
sic reprehensus iñ quam se premet? Con
strictus vbi latebo: quomodo apparebo
Latere erit ĩpossibile. apparere intolera/
bile. Illd̃ desidero: ⁊ nusqz erit: istud ere
cabor ⁊ vbiqz erit. Quicꝗd tũc. ꝗcꝗd erit
tũc: q̃s eruet me de manib⁹ dei? vñ mihi
ꝓsiliũ: vñ sal⁹? Quis ẽ q̃ đr magni cõsilij
angel⁹: qui đr saluator ⁊ nomẽ ei⁹ vocife
rer. Iã ipe est: iam ipe est ibs. ipe idez est
iudex int cui⁹ manus treno. Respira iã F
o pctõr: respira ne đ speres: spera ĩ eo quẽ
times. Affuge ad eũ a q̃ aufugisti. Inuo
ca importune quẽ supbe puocasti: Jesu
iesu ꝓt ꝗ nomẽ tuũ: fac mihi fm nomen
tuũ. Jesu iesu obliuiscere supbũ puocãtẽ
Nomen dilectũ: nomẽ delectabile: nomẽ
ꝓfortãs pctõrez. ⁊ btẽ spei. Quid em̃ ẽ ie/
sus nisi saluator. Ergo iesu ꝓt temetipz
esto mihi iesus: qui me creasti ñ pimas:
qui me redemisti ne ꝓdẽnes: qui me crea
sti tua bonitate: ne pimas opus tuũ mea
iniquitate. Rogo pijssime ne perdat mea
iniquitas: qd̃ fecit tua omnipotẽs bonitas
Recoꝗsce benignissime qd̃ tuũ ẽ: ⁊ abster
ge qd̃ alienũ est. Jesu iesu miserere: dum
tps est miserendi: ne dãnes in tpe iudicã
di. Que nãqz tibi vtilitas in sãguĩe meo:
si descendero in etnã corruptiõem. Neqz
em̃ mortui laudabũt te dñe: neqz oẽs qui
descendũt in inferũ. Si me admiser ĩ
tra latissimũ tue miscordie sinũ: nõ erit an/
gustior ꝓt me dñe. Admitte ꝗ o deside/
rãtissime iesu: admitte me intra numerũ
electoz tuoz: vt cũ ill'te laudez: te pfruar
⁊ glorier in te inter omnis q̃ diligũt nomen

De diuersitate sacramentorꝝ.

tuũ. Qui cũ deo pẑe ⁊ spũsctõ gloriaris p intcrminata secula. Amcn.

Bti anselmi archiepi cãtuarien. liber de miseria hominis explicit.

Eiusdẑ bti anselmi epli siue liber de diuersitate sacramentorꝝ incipit.

Domino ⁊ amico

Dualerãmo gr̃a dei Auuenburgẽsi venerabili ep̃o. Anselmus seruꝰ eccl'e cantuarien. archiep̃s Salutẽ. seruitiũ. orões. dilectõis affectũ. Gaudeo ⁊ gr̃as ago deo: qꝝ sicut scribitꝭ: glorificat cũ ĩ vob catholica eccle sia: qm̃ in vĩa mutatõe diuĩe volũtatꝭ apparet gr̃a. ⁊ dñi pape pascal' amicicią habetꝭ ⁊ familiaritatẽ vt iã nubi liceat vĩaꝝ amicabilit' salutare sctĩtatẽ. Q̃ vĩa sublimis hũilitas me ꝓparat mĩuerue ⁊ vocat mõtẽ: ñ ĩ me accipio: qm̃ nihil ĩ me cur h̃ dici debeat de me intelligo. Non tm̃ debeo esse ingratꝰ vĩe beniguitatĩ: qm̃ h̃ facit abũdanna vĩe erga me bonevolũtatꝭ: Solemꝰ em̃ sepe sentire meliora de his q̃s diligiꝰ: q̃ ipi mereant'. De laude igit' q̃ ad me ñ ptinet cor uõ gloriat': sz de dilectõe q̃ sp amãda ẽ gr̃as agẽdo letat' Querit vĩa reuerẽtia de sacramentꝭ eccl'e: qm̃ nõ vno mõ fiũt vbiq̃: sz diuersis modis ĩ diuersis locꝭ tractãt'. Utiq̃ si p vniuersã eccl'aꝝ vno mõ ⁊ ꝓcorditer celebrarentur bonũ esset ⁊ laudabile: qm̃ tũ sũt mlte diuersitates q̃ nõ in sũma sacramẽti nec in virtute eiꝰ: aut fide discordãt: neq̃ omnes in vnã ꝓsuetudinẽ colligi pũt: estimo eas potiꝰ in pace ꝓcordit' tolerãdas: q̃ discorditer cũ scãdalo dãnandas. Bẽmꝰ em̃ a sanctꝭ p̃ribꝰ: qꝝ vbi vnitas seruat' caritatis in fide catholica: nihil efficit ꝓsuetudo diuersa. Si aũt q̃rit' vũ nate sint iste ꝓsuetudinũ diuersitates: nihil aliõ intelligo q̃ hũanorꝝ sensuum varietates. Qui q̃uis in rei veritate ⁊ ꝗute ñ dissentiãt: in aptitudine tũ ⁊ differẽtia administratõis ñ ꝓcordãt. Qõ vnꝰ aptꝰ esse indicat. aliꝰ sepe minꝰ aptũ existiat Neq̃ in hmõi varietatib ñ ꝓsonare: puto ab ipiꝰ rei veritate exorbitate. Nẽpe q̃ alij in sacrificãdo corpe ⁊ sanguine dñi: singlas cruces singul' faciũt ab initio in canõe: alij solũ modo singlas singul': vbi singillatim nominat' panis vl' corpꝰ: ⁊ singillatim calix vel sãguis: vbi ꝗo oblatio nominat': vnã crucẽ ãbob faciũt: qm̃ sic vnꝰ est xp̃s qui seipm obtulit p nob. ita vna est oblatio ⁊ vna est hostia in pane ⁊ vino quam offerimus. nõ video istos magꝭ in h̃ discordare a xp̃o q̃ singillatim vtraq̃ bẽdixit: qm̃ oẽs illi discordãt q̃ calicem post cenã nõ sacrificant. sic xp̃s fec̃. ⁊ q̃ vtrũq̃ sil' vno nomine vocãt oblatões vel hostiã: qõ xp̃s nõ fec̃. Ũ possumꝰ colligere qꝝ a nob in uicem hꝰ actõe seruata: rei ꝗitate possumus esse dissiles. sine reꝓhensione: cũ ab ipo auctore ipiꝰ sacrificij simꝰ diuersi siue offeusiõe. Ubi ãt dicimꝰ. Hec dona: hec munera: h̃ sctã sacrificia: siue singillatim pani ⁊ vino singule cruces assignent': siue vno cruce duo sil' sanctificent'. non video in hac diuersitate reꝓhensibilẽ discordiã nisi forsitan: qꝝ ꝓuenientꝰ ambo vna cruce notant' sic vno ꝗbo bẽdictõis sanctificant'. Cũ em̃ plures homines aut diuersas res simul bẽdicimꝰ: nõ singulis singulas cruces reddimꝰ: sz omnib vnã crucem sufficere credimꝰ. Qõ ꝗo nõnulli ab initio calicez operiũt q̃dã corpali: alij pãno cõplicato ꝓpt' mũdicie custodiam: nec nudũ dimittũt calicem: sic xp̃s nudꝰ crucifixꝰ est. vt sic significatꝭ oñderet se mundo reuelatũ. nõ magꝭ intelligo eos debere reꝓhendi ꝓpt' nuditatem xp̃i. q̃ ñ significat' ab illis in sacrificio: qm̃ qꝝ nõ monstrant in eodez sacrificio cũ esse crucifixũ extra ciuitatẽ: extra domũ: et sub nudo celo. Que tm̃ magꝭ nõ carent rõe. Nã xp̃s q̃ passus est p nob: nob relinquens exẽplũ: vt seq̃mur vestigia eiꝰ. in his q̃z dedit nobis exemplũ ꝓpter iusticiam sustiuẽdi incõparabilem ꝓtemptũ ⁊ paupertatẽ. Adeo em̃ ꝓtemptꝰ est ⁊ execrabilis iudicatꝰ: vt nec mori dignꝰ haberet inter aliquaꝝ hominũ habitatiõez: neq̃ inter homines nisi inter execrabiles: neq̃ sub tecto aliquo

D
1. Pet. ij.

ps. xxj. nisi sub celo. de sub q̃ eijci non potuit. vt
fm phiaz: opprobrium z abiectio plebis
estimaret. Pauꝑ ꝯo ita fuit: vt veniẽs in
mũdũ: nõ in sua ꝯz i alicna domo nascere
tur: z nat⁹ ꝑt inopiã loci in ꝓsepio bruto
rũ. aĩ aliũ poneret: z viuẽs in mũdo ñ ha
Luce. ix. beret vbi caput suũ reclinaret: nec mori
ens vñ nuditatẽ suã tegeret: nec mortu⁹
vñ inuoluereť: nec sepulchꝝ aut locũ vbi
E corp⁹ mortuũ collocaret. Quc oĩa magis
sũt viuẽdo ꝑ effectũ (cũ rõ exigit) imitan
da q̃z ꝑ nuditatẽ sacrificij nuditas christi
significanda. Hecꝝ ꝓiecturare possũ cur
poti⁹ curandũ sit vt panno operiat sacri
ficiũ: qm̃ xps passus ẽ nud⁹. nõ sub tecto
vel intra ciuitatẽ sed sub nudo celo. Si
aũt vsus nõ hz vt extra tectũ fiat ꝑter ꝑ
turbatiões aeris: sil'is causa videť vt ca
lix in sacrificãdo nõ discoopiat ꝑter q̃ si
dã q̃ ꝓtingere pñt incõmoditates Tuti⁹
itacꝝ z diligẽti⁹ puto vt calix ne aut mu
sca aut aliq̃d indecẽs in illũ caderet: que
sepe ꝓtigisse coꝗscim⁹ opiat. q̃z discooper
tus ꝓtingentibꝫ immũdicijs exponatur.
Hec sapie vẽ ꝑ meo intellectu nulli⁹ me
liorẽ rõnem respuẽs rñdeo. De his q̃ sa
crificant de fermẽto: nisi vobis olim q̃n
dam epl'am.

Bti anselmi archiepi cãtuarien. epl'a
de diuersitate sacramẽtorꝫ explicit.

Eiusdẽ bti anselmi epl'a siue liber de
fermentato z azymo incipit.

ANselmus seru⁹
eccl'e cantuarienſ: vualerãmo
Hunenburgẽsi ep̃o. Scienti
breuiter loq̃r. Si certus essem
prudentiã vestrã nõ faueri successori iulij
cesaris z neronis z iuliani z potestati cõ
tra successorẽ z vicariũ petri ap'li: libẽtis
sime vos vt amicissimũ z reuerẽdũ ep̃m
salutarẽ: qm̃ aũt ad defensionẽ veritatis
ꝗ grecos qui ad vos venerũt queritis: fm
posse nulli decsse dẽm⁹: opusculũ vobis
misi qd̃ de ꝓcessiõe spũsſcti edidi ꝓtra il
los. De sacrificio ꝯo in q̃ idem greci no
biscũ nõ sentiũt. multi catholici rõnalibꝫ
videť: qr qd̃ agũt nõ est ꝗ fidẽ catholicã
Nam z azymũ z fermentatũ sacrificans
panẽ sacrificat. Et cũ legit de dño q̃ndo
corp⁹ suũ de pane fecit: qr accepit panẽ z
bñdixit: nõ addidit azymũ vel z fermẽtũ
certũ tñ est qr azymũ bñdixit: forsitan q̃a
res q̃ fiebat nõ ꝗ exigebat. Et cũ alibi se
z carnẽ suã panẽ vocauit. sic̃ isto pane hõ
viuit temp'aliter: ita illo in eternũ: nõ ait
azymũ vel fermentũ: qr vtercꝝ pariter pa
nus est. Nõ enĩ differũt azym⁹ z fermẽtũ
substantialiter vt qui dã putãt: sic̃ hõ no
uus añ pctm̃: z inueterat⁹ fermento petũ:
nequacꝝ substantial'r differũt. Propter ꝗ
ꝗ solũ videť se z carnẽ suã panẽ vocasse:
z de pane corp⁹ suum fecisse: qr sic̃ panis
iste azymus siue fermẽtat⁹. dat vitã trãsi
toriã: ita corp⁹ eius eternã. nõ qr fermẽta
tus est vel azym⁹. q̃uis in lege vbi vere
oĩa in figura fiebant: ꝑceptũ sit azymum
in pascha panẽ comedere: vt ostẽderet q̃
xps quẽ expectabãt sincerus z mund⁹ fu
turus esset. z nos q̃ manducaturi eram⁹
corpus eius: sil'r mũdi eẽ moneremur ab
omni fermẽto malicie z neq̃cie. Jam vero
postq̃z de veteri figura ad nouã veritatẽz
venim⁹: et azymã xpi carnẽ comedimus:
nõ est nobis necessaria illa vetus figura
in pane de q̃ carnẽ ipam ꝓficimus. Aper
tissimũ tñ est qr melius sacrificat de azy
mo q̃z de fermentato. tum qr valde apti⁹
z purius z diligentius fit: tũ qr domin⁹ ꝗ
fecit. Vñ illud nõ est tacendũ: qr eũ gre
ci anathematizant azymitas (sic enĩ nos
vocant (anathematizant xpm. Si ãt di
cũt qr iudaizamus: dicãt sil'r xpm iudai
zasse Et si audẽt asserere xpm ꝑt iudais
mũ vt ꝑceptũ de azymo datũ seruaret: de
azymo corpus suum fecisse: absurdissime
errant: cũ illũ tam sinceram nouitatẽ fe
cisse in fermento vetustatis existimant.
Patet igit̃ qr cũ azymo vsus est ad illud
opus: nõ ꝗ fecit vt ꝑceptũ de azymo ser
uaret: sed aut vt fermentarios q̃s ꝓuide
bat reprobans: azymitas aprobaret: aut
certe si etiam fermentariꝫ aprobarentur
azymitas q̃z approbaret. Ex autem nos

De fermentato ⁊ azymo.

iudaizare dicũt: nõ est verũ. qz nõ sacrificam⁹ de azimo vt legẽ veterẽ seruem⁹: sed ꝗ diligẽti⁹ fiat vt dñm q̃ ꝗ nõ iudaizãdo feẽ imitemur. Cũ eñ facim⁹ aliq̃d qõ iudei vt iudaisnũ seruarẽt faciebãt: nõ iudaisam⁹: qz nõ ꝓ iudaismũ sed ꝓ aliã cãm ꝗ facim⁹. Si eñ in dieb⁹ pasce azimũ panẽ aliq̃s comedat: siue qz nõ habz aliũ: sine qz magz delectat illo q̃ fermentato: aut si q̃s ꝓ infirmitatẽ ꝑ pucũ circũcidere cogit: aut si boui suo q̃s triturãti ne esuriat os nõ obturat. nullꝰ nisi insipiens ꝗ agẽtẽ iudaizare iudicabit. Cum itaq̃ nos panẽ azimũ sacrificã⁹: nõ p azimi figurã talẽ dñm ibm fuisse significẽ⁹. sed vt ipm panẽ in corp⁹ eius diuina virtute operante sic ipe fecit significem⁹: neq̃ q̃ ꝗ vetustatẽ legis seruam⁹: sed euãgelũ veritatẽ celebram⁹. Deniq̃ qñ idẽ ipe ꝗ fecit ⁊ ait discipulis suis. Hoc facite i meã ꝓmẽoratõem. si voluisset vt nos q̃b⁹ hoc aplis ꝑcepit nõ de azimo facerem⁹: ꝑ uo nuisset nos in eis ⁊ dixisset: ne faciatis ꝗ de azimo. Quare cum dicẽs. Hoc facite: azimũ ñ excepit. Quis est cui⁹ intellect⁹ audet excipe qõ ipse fecit: ⁊ p ꝗ phibere q̃ nõ solũ nullo sermõe phibuit sed etiam ope ꝑcepit. Quis inq̃ nisi plus sapiẽs q̃ oportet sape tñ ꝓfidat de sapia sua vt ꝑsumat ꝗ pferre: qz cũ dixit dñs. ꝗ facite: sic cõpetenter subintelligim⁹: qõ ego: sic indubitãter sit subaudiendũ. sed nõ hoc vñ ego. Itẽ si diuina p ea q̃ dignioza cognosam⁹ exeq̃ debem⁹: cũ sacrificium ꝰ q̃ agit de panis siue azimi siue fermentati suba: ꝓstat esse celebrandũ: quẽ panẽ dignioẽ estimam⁹ ad faciendã dñici corpis varietatẽ nisi illũ quẽ ⁊ vet⁹ lex elegit ad significandã: ⁊ euãgeliũ ad exhibẽdã eãdẽ veritatẽ. Si itaq̃ rñdem⁹ grecis nos ꝗ de azimo nõ ꝓ figurã sed ꝓ ꝑ dictas causas facere. Nichil hic intelligi valet cur nos greci a nathematizãdos: aut saltẽ ꝑhendendos recte iudicẽt. At si dicũt ꝗ uos nõ agere posse de azimo: sine intellectu figure. p qõ iudeizare ꝓbamur. q̃ nec sil'r queũt ad ꝗ ipm vti fermẽtato sine figura. qz ⁊ vet⁹ scꝑtura p fermẽtũ designat pctũ q̃ execrat in pasca suo comedere fermentatũ: ⁊ noua dñ monet nos ĩ pasca nro epulari nõ ĩ fermẽto veteri: neq̃ ĩ fermẽto malicie ⁊ neq̃cie. Dicun⁹ etiã qz nos ũ iudaisam⁹ si figurã teneam⁹ ĩ azimo: qñ nõ significam⁹ xpm sine fermẽto pctõ veturũ tãq̃ uidei: sed uõstrã⁹ eũ talẽ venisse sic xpiani: et p ꝗ movemur tales nosmetipos exhibere: q̃les pasca uostrũ ẽ qõ mãducã⁹: illi ãt nec iudeos nec christianos ĩ ꝗ se pfitẽt: q: deũ in fermẽti sui figura: nec vẽtuꝫ vt iudei: nec venisse vt christiani siue pctõ signãt. sz poti⁹ pagaiis fauere videt. q̃ illũ sic alios homines pctõ fermẽtatũ existimant. Si ꝓ o auiut xpianos nõ debere vti figuris: qz veteratãsierũt: in q̃b⁹ erãt necessarie: negant vt alia taceã: baptismũ esse figurã eius d azmortis ⁊ sepulte. ꝯ aplm dicentẽ. Quicũq̃ baptizati sum⁹ ĩ xpo iesu: ĩ morte ipsi⁹ baptisati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortez. Aut si ꝓcedũt uos vti figurꝫ: sed non in eisdẽ reb⁹ q̃b⁹ ĩ figura lex vet⁹ vtebat: ⁊ iõ nõ esse panẽ azimũ assumendũ ad vllam figurã qz adhuc ĩ eadẽ lege accipit: q̃re baptisant in aqua cũ pres nri oẽs ĩ moyse baptisati sũt ĩ nube ⁊ mari. qõ negare nequeũt in figura fuisse: vitẽt q̃z aquã ne videant baptisare baptismo iohãnis q̃ baptisauit ĩ aqua. Si q̃ irrep̃hẽsibiliẽ figurat baptisin⁹ in aqua: licet illõ baptisma vet⁹ qõ fuit h⁹ uoni figura ĩ aqua fuerit: que est ista grecoꝝ sapia q̃ ꝓ ꝗ qz vetus pasca p qõ nrm figurabat celebratũ ẽ in azimis: detestat nos sacrificare corp⁹ xpi q̃ ẽ pasca nrm de azimo in figura: sine ad ꝓmẽorandũ qz talis fuit ille cuius corp⁹ sacrificam⁹: scz sine pctõ infectõe: siue ad cõmonẽdũ nos qz corpus ei⁹ comedim⁹. tales debere eẽ fm aplm dicentẽ. Expurgate veus fermentũ vt sitis noua ꝓspersio sic estis azimi. Etenim pasca nrm ũnolat⁹ est xps. Itaq̃ epulemur nõ in fermẽto veteri: neq̃ in fermẽto malicie ⁊ nequicie: sed in azimis sinceritatis ⁊ veritatis.

D

E

F

G

H

Ioã.xxij.

Ro.vj.

I. Coꝝ

I. Coꝝ.v.

Siue eñ in figura sacrificemus azymũ
panẽ. sine sine omni figura: nullatenꝰ nos
greci reprehẽsibiles valẽt oñdere. sz aut so
li nos bene agimꝰ: illi nõ bñ. aut nos me
lius et diligentiꝰ: si illi bñ. Nempe satis
oñdũt se nullã hãc rõem ad suã ptẽ cõfir
mandã: ⁊ uraz infirmãdã. cũ ꝓtra nos
pferũt qõ: nullo mõ ꝓtra nos: aut cũ illis
esse cogscit. Obiciũt eñ nobis sic in via
2. Cor. 5. legi epla: qõ dicit apls. Lra eñ occidit:
Amos. 4 spũs ãt vinificat. Et qõ amos ꝓpha. Sa
crificate inqt ꝰ fermẽtato laudẽ. Uñ nitũ
tur oñdere q lra q veius pasca celebrari
iubet: in azymio nos occidit: cũ eã serua
mus azymũ sacrificãdo. non bñ apli ꝓpha
intelligẽtes. Lrãm eñ tũc dicit occidere
qñ illa iubẽs a pctõ declinat. pctũ ostẽ
dit: qñ nisi adiuuet gra vt fiat qõ iubet
inobedientẽ ⁊ ꝓuaricatorẽ facit. Quod i
2 epla ad Romanos idem apte monstrat
Ro. vij. apls dicẽs. Pctũ nõ cognoui nisi p legẽ
Nam ꝓcupiscentiã nesciebã esse peccatũ
nisi lex diceret. Nõ ꝓcupisces. Occasiõe
Exod. xx. aũt accepta: pctũ p mandatũ opatũ est
in me omnẽ ꝓcupiscentiã. Sine lege eñ
peccatũ mortuũ erat. Ego aũt viuebam
sine lege aliqñ. Sed cũ venisset manda
tũ peccatũ reuixit. Ego ãt mortuus sum
et inuentũ est mihi mandatũ qõ erat ad
vitam: hoc esse ad mortem. Nam pecca
tum occasione accepta p mandatũ seduꝛ
xit me et p illud occidit. Sic lra sine ad
iuuante gra occidit: spũs autẽ vinificat.
Titũ. iij. sic ait idem apls ad Titũ. Cum autem
benignitas et hũanitas apparuit saluato
ris nri dei: nõ ex opib iusticie q fecimus
nos: sed fm suã misericordiã saluos nos
fecit: p lauacrũ regeneratõis ⁊ renouatio
nis spũssancti. qnẽ effudit in nos abũde
p ihũm xpm saluatorẽ nostrũ. vt iustifica
ti gra ipsiꝰ heredes simus fm spem vite
2. Cor. 3. eterne. Ideo cum dixisset. Sufficientia
nostra ex deo est. qui et idoneos nos fecit
ministros noui testamenti addit. Non
lra sed spũ. Lra eñ occidit: spũs ãt vini
3 ficat. Ac si dicit. Fecit nos deꝰ ministros
noui testamẽti. qõ nõ est in lra occidente
sic vetꝰ: sz in spũ vinificante. Ad vtrũq;
vero: ad occisionẽ scz lre: ⁊ ad vinificatio
nẽ spũs ptinet qõ subiũxit. Qõ si ministra
tio mortis lris deformata in lapidib fu
it in gla: ita vt nõ possent filij israel intẽde
re in faciẽ moysi ꝓpter glaz vultꝰ eius que
euacuat: qũo nõ magis ministratio spũs
erit in gla? Nam si ministratio damnati
onis in gla est: multo magis abundat mi
nisteriũ iusticie in gla. Nam nec glorifi
catũ est qõ clarnit in hac pte ꝓpter excel
lentẽ glaz. Si eñ qõ euacuat p glaz est
multo magis qõ manet in gla est. Habẽ
tes igit talẽ spem: multa fiducia vtimur: ⁊
nõ sicẽ moyses ponebat velamen sup faci
em suã vt nõ intenderent filij israel in faciẽ
eiꝰ qõ euacuat. sz obtusi sunt sensus eorꝝ.
Usq; in hodiernũ diẽ eñ idipm velamẽ
in lectõe veteris testamenti manet nõ re
uelatũ: qõ in xpo euacuat. sed vsq; in ho
diernũ diẽ cũ legit moyses: velamen po
sitũ est sup cor eorꝝ. Cũ aũt ꝓuersus fue
rit ad dñm: tũc auferet velamẽ. Dñs aũt
spũs est. Ubi aũt spũs dñi: ibi libertas.
Nos vero omnes reuelata facie glaz dñi
speculantes in eandẽ imaginẽ trãsforma
mur a claritate in claritatem. tanq; a dñi
spũ. Ideo habẽtes hãc administratõem
iuxta quã miscõiaz consecuti sumus non
deficimus. De occisione lre ⁊ vinificatõe K
spũs supflnũ mihi videt sup h̃ aliq̃d ad
dere. Satis itaq; patet qr nec grecis ꝓdest
nec nob obest qõ de occidẽte lra obiciũt
Qõ aũt assumũt de ꝓpha. Venite in gal Amos. iiij.
gala ⁊ impie agite: ⁊ sacrificate de fermẽ
tato laudẽ: intelligendũ est esse dictũ aut
approbãdo tale sacrificiũ aut reprobãdo.
Sz si h̃ ꝓcipit ꝓpha: vt fm eos loquar: il
los occidit lra q lraz seruãdo de fermẽta
to sacrificant At si hec exprobrãdo dictũ
est: qua fronte sacrificant qõ ꝓpha i sacri
ficiũ execrat. aut q rõne hec in auctorita
tẽ sibi assumũt? Qr aũt h̃ ꝓpheta nõ iubẽ
do sed reprehendẽdo direxit: dubiũ nõ est:
vl cũ h̃ impie auctoritas sociauerit. Di
xerat eñ. Venite ad bethel ⁊ impie agite
Et paulo post ꝓtinuata increpatõne ait.

De expositõe membrorꝫ dei.

Et sacrificate de fermẽtato laudẽ. Aut g̃ tãta rõne ꝓtem suã fermẽtarũ defendant: q̃nta suã roborãt azymite. aut si nec illud valẽt: nec istud volũt: saltẽ nõ reꝑhẽdãt
L azymitas. In tertia questõe sic intelligo mãdastis qꝫ greci detestant nr̃a ꝓnubia: vbi cognati cognatꝫ copulãt. Qõ cur faciant: nullã video auctoritatẽ aut rõem. Nã si h̃ i suis fieri ꝑhibẽt cõnubijs: aut nõ extendũt cognatões vsqꝫ ad septimã generatõem sicẽ nos. aut impossibile videtur seruari qõ ꝑcipiunt. Sũt eñ sepe in vna cognatõe plꝰ qꝫ centũ viri aut mulieres egẽtes ꝓnugio. Totidẽ itaqꝫ cognationes inuenire necesse est de q̃b̃ singulis singuli eligant viri ꝛ mulieres q̃b̃ illa ꝏ vna cognatõe singulis singuli copulent. Aut itaqꝫ detestabilia sunt indubitanter eorꝫ ꝓnubia si inter septẽ generatões sũt. Nec debẽt reprehendere nr̃a q̃ñ cognati cognatis ꝓiungunt de alia cognatõe: qõ nulla ꝑhibet auctoritas vel rõ. aut ĩpossibile est: vt dixi: seruare qõ precipiũt. vt scꝫ tot cognatões exquirant ad vnꝰ cognitõis cõnubia: que sunt in illa viri ꝛ mulieres petentes ꝓnugia. Q̃ sine omñi auctoritate et ratione absqꝫ dubio rationabiliter refutandum iudicatur.

Beati Anselmi epistola de fermentato et azymo explicit.

Eiusdem beati Anselmi cantuariens̃ archiepi liber de vestimẽtis: et mẽbris ꝛ actib̃ deo attributis: incipit.

A Vicunq̃ sacra
v septura sparsim diuersis libris in deo motus animi seu hũana mẽbra describit: id est caput: capillos: oculos: palpebras: aures: nares: os: labia: eor: lingũã: imaginẽ: vterum: manus: dexterã: sinistram: digitos: siue digitũ: brachiũ: alias scapulas ventrẽ posteriora pedes Itẽ motꝰ animi: irã: furorẽ: oblionẽ: penitentiã: recordatõz: et alia his similia. nõ carnaliter iuxta historiã a recte intelligentib̃ scienda sunt. sicut a iudeis et plerisqꝫ hereticis carnaliter intelligenda sunt et confitenda. Si quis deo humana membra seu motꝰ animi more hũano inesse credit: proculdubio in corde suo idola fabricat. Igitur vt dictũ est figuraliter deũ caput ipsa essentia diuinitatis eius que omnia precedit. et cui sunt omnia subiecta intelligere debemꝰ. Capillos vero eius capitis sanctos angelos: seu vniuersos electos typice accipi oportet. De quo in sacro ĩ libro Danielis. Aspiciebam donec throni positi sunt: et antiquus dierũ sedit. Vestimentum eius quasi niꝫ candidũ: et capilli capitis eius quasi lana munda. Hic eñ signat per vestimentũ candidũ dei: quod et per capillos capitis eius: sanctos videlicet angelos: et multitudinẽ sanctorũ dealbatorꝫ. Vel certe ideo capilli eius lane mũde comparant: vt per hoc antiquꝰ dierum esse credatur. Dan.vij. B Oculos dicitur habere: pro eo q̃ omnia videt: et nichil eũ latet in conspectu eius. vt ait apostolus. Hebr.4. Nulla creatura inuisibilis est: omnia eñ nuda et aperta sunt oculis eius. Aliter vero oculi respectu gratie eius intelligunt. Ut est in psalmo. Oculi domini sup iustos. ps.xxxiij Item aliter oculi domini precepta eius: per que lumen scientie subministrat. mystice accipiunt: vt est illud in psalmo. Preceptum domini lucidum illuminãs. ps.xv Palpebre domini occulta et incomprehensibilia iudicia eius: sine spiritual̃ in diuinis libris eius locutio innuitur. De quib̃ occultis et incomprehẽsibilib̃ sacramentis atqꝫ iudicijs dicitur in psalmo. Palpebre eius interrogant filios hominũ. id est probant. ps.x. Aures habere dicit̃ deus ꝓter hoc quia omnia audit: et nihil eum sub silẽtio latet. De quo ĩ libro Sapientie scriptũ est. Auris celi audit omnia ꝛ tumultus murmurationũ nõ abscõdet. Sap.j. Nares dei inspiratio eius in corde fidelium: vt est illud in libro Regũ. Ascẽdit fumꝰ de naribꝫ eius. id est lacrimosa cõpunctio penitentium inspiratione eius. 2.Re.xxij Facies cognitio diuinitatis eiꝰ ad hoies.

De qua cognitõe in psalmo scriptum est
Ps. lxxix. Ostende nob dñe faciẽ tuã ⁊c. Hoc ẽ do
na nobis cognitõem tuã. que cognitio p
filiũ hois hominib innotuit. ipso dicẽte
Math. xi in euangelio. Nemo nouit prẽm nisi filius
et cui voluerit filius reuelare. Aliter ve
ro facieo dei significat inuisibilẽ essentiã
diuinitatis dei filij. De qua ipse domin
exo. xxxiij. ad moisen p angelũ respondens ait. Po
steriora mea videbis: faciẽ aũt meã vide
re nõ poteris. Ac si dicat. incarnatiõem
meã videbis in nouissimis dieb: diuini
C tatẽ aũt meã videre nõ poteris. Os dei
filius patris. id est christus dñs. De quo
Esaias ꝓpheta ex persona iudeorũ affa
Threñ. j. tus ait. Quia os eius ad iracũdiã prouo
cauimus. Aliter vero os eius: dñi sermo
⁊ eius insilio accipit. De quo sermone do
Esa. lviij. mini predictus ꝓpheta ait. Os dñi locu
tũ est hec. Verbũ dei filius patris. p quẽ
ps. xxxij. oñia facta sunt. De quo in psalmo. Ver
bo domini celi firmati sũt: et spiritu oris
ps. cvj. eius oñis virtus eoꝝ. Et alibi. Misit de
us verbũ suũ et sanauit eoo. Et in euan
Johan. j. gelio scõm Johannẽ. In principio erat
verbum. Lingua dei mistice significat
spiritũsanctũ: per qnẽ deus pater secretũ
suũ manifestauit hominib: vt in psalmo
Ps. xliiij. Lingua mea calam scribe. Labia dei
mistice consonantia vtriusq; testamenti
intelligunt. De quib testamentis i Pro
puer. xv. nerb. scriptũ est. Diuinatio in labijs regis
i iudicio nõ errabit coꝝ eius. Brachia
dei patris eius filius intelligit. sicut est
Esa. lj. illud in Esaia ꝓpheta. Et brachia mea
populos iudicabũt. Brachiũ dei patris
singulariter filius eius accipit. et de quo
Biere. xxj Hieremias ait. Et nũc dñe deus q̃ edu
xisti populũ tuũ de egipto in manu forti.
et brachio extento. Idcirco aũt filius di
patris brachiũ dicit: quia creatura electa
D ab ipso cõtinet. Dextera dei patris: id
est vnigenitus filius: de quo in psalmo
ps. cxvij. ex ꝓsona hois assumpti. Dextera inquit
domini fecit virtutẽ. Aliter vero domini
dextera glaz patris ⁊ eternã beatitudinẽ
signat: de quo i psalmo ex ꝓsona pris ad
filiũ. Sede a dextris meis. Dicitur autẽ ps. cix.
et dextera dei oñis electa creatura i celo
et in terra: sicut p sinistrã eius intelligit
reproba creatura. id est demones ⁊ oñes
impij qui ad leuam positi: eterna suppli
cia sustinebũt. Manus dei patris: fi
lius eius accipit: p eo q̃ p ipsum facta
sunt oia. sic est illud in Esaia. Oñia ma Esa. lxvj
nus mea fecit: et facta sũt oia. Aliter vero
manus dei: p tão eius intelligit. De q̃ po
testate in libro hieremie scriptũ ẽ. Sicut hier. xviij
lutũ in manu figuli: ita voo i manu mea
domus israel. Itẽ p manus dñi flagellũ ac
cipit. De cuius percussione in Sophonia
ꝓpheta scriptũ est. Extendã manũ meam Soph. j
sup iudã: sup habitatores hierlim. et dis
perdã de ℔ loco reliquias baal. ⁊c. Pro
qua dñi percussione btus iob de semetipso
ait. Manus dñi tetigit me. Digit dei Job. xix.
singulariter spũsctus accipit. A quo spi E
ritusancto lex duab in tabulis lapideis
in monte Sinai scripta narratur. Ipse
eũ scripsit. q̃ scribenda dictauit idem spi
ritussanctus. De quo spũsancto dñs in
euangelio. Si ego in digito dei eijcio de Luce. xi.
monia. id est. si ego in spũ di eijcio demo
nia. Sicut eũ digitus cũ manu vel bra
chio: manus vero vel brachiũ cum corpe
vnũ sunt in natura: ita pater et filius et
spũssanctus tres quidem psone: sed vna
subba diuinitatis. Digiti dei pluraliter:
sancti intelligunt prophete: p quos spũs
sanctus libros legis ac ꝓphetaꝝ sua inspi
ratione scripsit. de quib scriptũ est. Vi Ps. viij.
debo celos tuoo opa digitoꝝ tuoꝝ. Per
celos eũ libros legis ⁊ ꝓphetaꝝ: p digi
tos vero sanctos vt dictũ est ꝓphetas in
sinuauit. Imago dei patris: inuisibi
lis vnigenitus filius. de quo apls. Ima Coloß. i.
go dei inuisibilis. Aliter nanq; est ima
go dei in filio suo: qm nõ alũde sed ex
semetipso: ℔ est ex substantia sua: p oñia
sibi similez genuit et equalẽ. Aliter vero
aiaz hominis quam nõ ex se: id est ō sua
substantia: sicut plerique heretici opinati
sunt genuit. sed ex nihilo creauit. Sicut
aliter imago est cuiuslibet regis in filio.

De expositõe membrorꝝ dñi.

ei⁹: quẽ ex semetipso sibi sil⁊ genuit. i. hõ
hoiꝫ. Aliter ꝓ in anulo ei⁹: sine int⁊ era
imago ei⁹ expssa q̃ nõ est qd ipe: sic filiꝰ q̃
F naturalit h̃ est qd ⁊ pr̃. ¶ Cor dei patris
arcanũ sapie ei⁹ mystice innuit. Ex q̃ ver
Ps. xliiij. bũ idẽ filiũ suũ impassibilit sine initio ge
nuit. ipo dicẽte ꝓpha. Eructauit cor meũ
ꝓbũ bonũ. ¶ Alas hẽ ōr de⁹ p eo q̃ mo
re anis electos suos tãꝫ pullos sub se iũ
git: fouet: ⁊ ab insidijs diaboli ⁊ malorũ
Ps. xvj. hoim ptegit: bene ꝓpha ait. Sub vmbra
alarꝫ tuarꝫ ptege me. ¶ Scapulas ōr hẽ
de⁹: qꝛ infirma mẽbra eccle q̃si i scapulis
Ps. xc. suis portat. de q̃ in psalmo. Scapulis su
is obũbrabit tibi ⁊c. ¶ Vcter dei secreta
Ps. cix. origo sube ei⁹ accipit. Vñ in psalmo. Ex
vtero aũ lucifer. Aliter vẽter dei incõp⁊
hẽsibilia indicia eius. q̃ rimari nequeunt
Job. xxxviij. mystice insinuat. De q̃ occlto iudicio ei⁹
in libro iob scptũ est. De cui⁹ vtero egres
sa ẽ glacies: ⁊ gelu de celo q̃s genuit. Po
sterioꝫ filij dei incarnatio ei⁹ accipit. De
Exod. xxxiij. q̃ posteriori pte: filiꝰ i mõte sinai ad moy
sen p angelũ loquẽs ait. Posteriora mea
B videbis: facie aũt mea videre nõ poteris.
Pedes dei stabilimentũ virtutũ ei⁹: eo q̃
vbiq̃ pñs: ⁊ vniuersa illi subiecta sũt: ipo
Esa. lxvj. dicẽte p Esaiã ꝓphaz. Celũ mihi sedes ẽ.
Terra ãt scabellũ pedũ meoꝫ. Aliter pe⁊
des filij dei incarnatio intelligit: q̃ diui⁊
nitati subiecta est tãꝫ capiti pedes: sic p
caput diuinitas: ita p pedes ei⁹ hũanitas
expmit. De q̃ hũanitate in Exodo scptũ
Exod. xxxiij. est. Videbãt dñm. h̃ est moyses ⁊ aaron
⁊ nadab ⁊ abiu. ⁊. lxx. ō senioribꝫ ꝓpli sub
pedibꝫ ei⁹ q̃si op⁹ lapidis saphyrini: ⁊ q̃si
celũ cũ serenũ ẽ. Sic em p lapidẽ saphy⁊
rinũ celestes creatas vl sctos ãgelos: ita
p celũ serenũ sctãꝫ eccl'aꝫ electoꝫ ex hoibꝫ
assũptã: figuralit mõstrare voluit. Sup
q̃s creatas hõ assũpt⁹ dei filiꝰ in ꝓpetũ
Ps. viij. regnat. De q̃ in psalmo. Oñia subiecisti
sub pedibꝫ ei⁹. Aliter aũt pedes dñi. id ẽ
iesu xpi significati sũt scti p̃dicatores. de
Deut. xxxiij. q̃bꝫ in Deut. scriptũm est. Qui appropiu⁊
quant pedibꝫ eius. accipiẽt de doctrinis
illi⁹. Vestimentũ filij dei aliqũ caro eius
que a diuinitate assũpta ẽ. in diuis libris
figuralr accipit. De q̃ indumẽto carnis
Esa. lxiij. esaias vaticinãs ait. Quis est iste q̃ venit
de edom ⁊c. Rursus vestimẽtũ ejusdẽ dñi
D scta eccl'a accipit. q̃ p fidem ac dilectõem
ei ꝓiuncta est. De q̃ scriptũ est in psalmo.
Ps. xcij. Dñs regnit decoꝛem induit⁹ ẽ. Et in alio
Ps. ciij. psalmo. Cõfessionẽ ⁊ decoꝛẽ induisti: ami
ctus lumie sic vestimẽto. ¶ Palliũ cristi
eccl'a ei⁹ intelligit: de q̃ in libro Genesis
Gen. xlix. scriptũ ẽ. Lauit in vino stolã suã. h̃ est in
sanguine passionis carnẽ suam. et in san
guine vue palliũ suũ. i. eccl'aꝫ suam. Cal⁊
ciamentũ dñi nri iesu xpi mystice signat
incarnatõeꝫ ei⁹ quã ex mortalitate hũani
generis assumere dignat⁹ est. De q̃ incar
Ps. lix. natõe sua ipe p ꝓphaꝫ in psalmo ait. In
idumeã extendã calciamẽtuꝫ meũ. id est.
ante plebẽ gentiũ manifestabo incarna⁊
tionẽꝫ meã. Egressus adventꝰ filij dei in
Ps. lxvij. mundũ: et regressio ad pr̃em. de qbꝫ psal⁊
mista ait. Visi sũt gressus tui deus gres⁊
sus dei mei q̃ est in sancto. De celo venit
in vteꝫ virginis. de vtero vero nascendo
posit⁹ est in p̃sepio. Postq̃ oia implenit
p qbꝫ a patre missus venerat: ap̃ēsus est
in ligno crucis. De cruce ante depositus
corpus sepultũ est. sin vero aiam ad in⁊
ferna descendit. tertia aũt die p potentiã
sue diuinitatis carnem suaꝫ de sepulchro
suscitauit. et post diem resurrectõnis sue
quadragesima die videntibꝫ apl'is ascen
dit in celũ: sedet ad dexterã patris. id est.
in gl'a eius. Hi sunt gressus filij dei. Iste
descendens in sacris scripturis legitur.
Ascendere ōr deus cum filius carnem ex
nobis assumptam in celũ captiuã euexit
Ps. lxvij. sicut in psalmo. Ascendens in altum: ca⁊
ptiuam duxit captiuitatẽ. qꝛ naturaꝫ hu⁊
mani generis que a diabolo in mũdo ca
ptiua retinebatur: assumens in celũ secũ.
vbi nunq̃ antea fuerat tanq̃ captiuã de
portauit. ¶ Abscondere dicitur deus fa⁊ J
ciem suam: cũ se quibusdam eoꝫ exigen⁊
tibus culpis abscondit: sicut in ꝓpho in⁊
deoꝫ nũc impletũ videmus: quia negan
tes filiũ dei scientiã veri dei ita pdiderũt

vt sil'eo forēt gētib⁹ q̄ deū ñ nouer̄t. Ostē
dere ōr ōs faciē suā cū respectu gr̄c sue q̄
bus vult, sc̄z electis suis seipm̄ i corda eor̄
occulta ispiratōe instituat: ⁊ ad diligēdū
se amorē suū infūdit. Sedere ōr ñ corpa
lit̄ hūano more: sz potētiōal'r sup oēz crea
turā rōnalē p̄sidere. vt ē illō in psalmista
Regnauit dño sup gētes ōs. Sedere etiaz
ōr ōs sup cherubin: qō iterpret̄ multitudo
vl'pleni tudo scie: p qō significāt̄ sctī ange
li seu mētes spūaliū virorū i q̄b⁹ ōs visibi
liter p̄sidet ⁊ regt̄. In ill'ei sedet q̄ scia ei⁹
dilectōe pleni sūt. Iu. puerbijs q̄ppe salo
monis sc̄ptū est. Aia iusti sedes ē sapie.
Sapia ꝓo ōi p̄ris xp̄s ē q̄ in aiab⁹ sctōr
ōr sedere. Descēdere ōr i mūdū qñ aliq̄d
nouū qō antea nō fecerat: i creata hūana
opar̄: sic̄ fili⁹ ōi p̄ris descēdisse narrat̄: qñ
verā carnē ō maria ꝓgic, ꝓt̄ redēptōz no
strā suscepit: ⁊ ver⁹ hō fieri dig⁹ ē. nō a
mittēdo qō erat: sz assumēdo qō nō erat.
K De cui⁹ descēsiōe. i. icarnatiōe sc̄ptū est i
Ps. xvij. psalmo. Et iclinauit celos ⁊ ōscēdit: ⁊ ca
ligo sub pedib⁹ ei⁹. Celos inclinauit, qñ
añ aduētū suū p nūcios āgelos siue ꝓphe
tas misit q̄ ei⁹ aduētū hoib⁹ nūciarēt. Ca
ligo sub pedib⁹ ei⁹ fuit: qz impij hoies ob
suā maliciā incarnatōez ei⁹ agnoscere no
luer̄t: sz neq̄ adhuc p̄nt. Stare ōr ōs cū
nos ifirmos. i. suā creataz ad pniaz ⁊ cō
uersionē patiēt̄ sustinet. vt ē illō i abacuc
Aba: iij. ꝓpha. Stetit ⁊ mēsus ē trā ⁊ dissoluit gē
tes. Trāsire dicit̄ ōs: cū de cordib⁹ q̄run
dā hoīm i q̄b⁹ antea p fidē credider̄t: po
stea surripiēte p fidia vl'q̄libz delicto: ab
eis recedit ⁊ ad alios trāsit: quēadmodū
ō iudeis ad gētes: de hereticis ad catholi
cos: seu ō q̄buslibz irreligiosis ⁊ negligē
tib⁹ p vitio suo. Recedere ōr ōs ⁊ ad ali
os trāsire: q̄ ū. localit̄ aut visibilit̄: sz inui
sibilit̄ occlto iustoq̄ iudicio facere ꝓsue
L uit Ambulare ōr ōs ñ ō loco ad locū trās
eūdo: qō ē ipiū credere. sz ābulare ei⁹ ē in
ij. Co. vj cordib⁹ sctōr delectari. sic̄ sc̄ptū ē. Et in
habitabo i eis, inambulabo ⁊ ero illor de⁹.
Vel certe ābulare dei ē in sctis p̄dicato
ribus suis ō loco ad locū trāsire. Loq̄ dei ē
inuisibilit̄ siue sonovocē: vl'q̄libz strepitu
occulte i mētib⁹ sctōr volūtatē suā atq̄ re
ctū itellectū inspirare seu furta sctis reue
lare. Que locutio dei vt q̄dā volunt trib⁹
modis accipit̄. Prio nāq̄ mō p subiectā
creataz, sic̄ ad moysen i rubo igneo appa Exod. iij.
ruit. vl'sic̄ ad abrahā: vel iacob: ⁊ ceteris
sctīs: q̄b⁹ i angel'i apparere dig⁹ ē. Scdo
ꝓo mō i somnis: sic̄ ad iacob ⁊ ad zacha
riā ꝓphaz: ⁊ ad ioseph spōsū marie: et in
alijs sctis q̄b⁹ secretū ruelare voluit. Ter
tio ā tuō neq̄ p creataz visibilem neq̄ p
hoiez sz occulta tm̄ inspiratiōe inuisibil'r
corda suor tāgēdo loq̄ntes effecit: quēad
modū i libris ꝓphar sc̄ptū ē cū ip̄i ꝓphete
subito afflati spū diuio exclamabāt dicē
tes. H diē dñs. Alit̄ videre ōi ē mala ho
minū sciēdo reprobare, sic̄ Esaias ꝓpha. Esa. lie.
Et vidit et malū apparuit i oculis ei⁹. Itē
alit̄ videre ōi ē nos vidētes facere. vt ē il
lud i psal. Proba me ōs ⁊ scito cor meū. cxxxviij.
Mod⁹ iste locutōis: ⁊ i libro bti iob sil'r D
repit̄. vbi ō sapia p̄ris p q̄ plurima infi job. xxviij
ma locut⁹ ē de deo p̄ic adiecit. Tūc vidit
illā ⁊ enarrauit ⁊ inuestigauit ⁊ p̄parauit.
Idē vidētes fac̄ atq̄ p̄dicātes ⁊ iuestigā
tes atq̄ alijs annūciātes. Cognoscere dei
ē cogscētes facere, sic̄ ait ad abrahā Nūc
cogni qm̄ timeas dñm. Neq̄ enī in tpe Gen. xxij.
cognit q̄ fcē oia añq̄ fiāt. sz cogscere de⁹
ōr cogscētes facere: vbi q̄ pus de se q̄les
eēnt i cogniti erāt p⁹ ei⁹ introgatōez pha
tionē sibimetip̄ i manifesti fierēt: sic̄ ē ⁊ il
lud in lege moysi ō ꝓpto israelitico. Ut
rēptē eos inq̄ vtq̄ custodiāt mādata mea Exo. xvi.
an nō. Nescire ōi ē q̄sdā rep bos repha
re, sic̄ illō in euāgelio. Nescio vos. Zela Dat. xj.
re ōr ōs cū creataz suā quā ñ vult pire: se
pe castigat corripit atq̄ flagellat. ⁊ flagel
lādo ad se reducit. Vel zelare ōr deus cū
nullū pctū ipunitū vult relīq̄re. iust⁹ ē ei:
⁊ iō ois iniusticia execrabil' ē illi. quā vt
dictū ē nullo mō impunirā pat̄. Irasci ōr A
de⁹ nō aī motu vel q̄libz pturbatōe q̄ illi
omino accidere nō potest: sed create de
linquenti. i. hoib⁹ impijs ⁊ peccātib⁹ iu
stam ōr inferre vltionem. hoc est reddere

illis q̃ meruerẽt: ⁊ vltio diuina iste furor ꝺr.
Penitere ꝺs ꝺr. nõ q̃ more hoim p trãs-
actis opib̃ suis peniteat. Qui em̃ omnia
nouit aũq̃ fiãt: p terrenis actib̃ suis pe-
nitere nõ pt. Sz pnia dei est statuta mu
tare: ⁊ qꝺ tpal'r ĩcohoatũ fuerat ĩ aliꝺ mu-
tare: ⁊ aut de bono exigẽtib̃ culpis ĩ ma-
lũ. Sic de saul legit penituisse deũ: q̃ cõ-
stituisset eũ regẽ. Vel sic nũc videꝰ ĩ ꝓlo
iudeoꝝ actũ. q̃ cũ eẽt ꝓlus dei: ob ĩpieta
tẽ suã facti sũt synagoga sathane De ma
lo ꝓo bonũ: sic accidit ꝓlo gẽtiũ q̃ aũ po
pulꝰ diaboli: mõ factꝰ ẽ ꝺi. Hoc q̃ꝓpe mõ
occulto dei iudicio iudas ꝓditor ꝺ apla-
tus ꝗdu lapsus: ĩ iuferni baratro demer-
sus ẽ. latro ꝓo pꝰ crimẽ rapacitatis ꝺ cruce
ad paradisũ trãslatꝰ ẽ. Hãc q̃z mutatõez de
bono ad malũ: siue de malo ad bonũ vt
dictũ ẽ. q̃ occulto iustoꝝ iudicio dei pse-
uerantẽ iusticie: siue p miscꝺiaz eius fiat.
pniaz dei dicimꝰ. qꝺ expssiꝰ ĩ libro Hiere
mie scptũ ẽ. Nõ penitere ꝺi ẽ: statuta mu
tare nllo mõ. vt ẽ illud ĩ psalmo. Jurauit
dñs ⁊ ñ penitebit eũ. i. pr ad filiũ. Tu es
sacerdos in etnũ. Sacerdos dei pris di-
ctus ẽ filiꝰ dei. non fm diuinitatẽ: sed fm
hũanitatẽ. ĩ q̃ se p nob p passionẽ ⁊ mor-
tẽ suã acceptabile sacrificiũ deo pri obtu
lit. vt eẽt sacerdos q̃ ⁊ sacrificiũ ẽ. Oblí-
uisci ꝺr deꝰ: cũ q̃busdã ipis ⁊ petõrib̃ ñ
miserek. qꝺ vtiq̃z nõ facit p crudelitatẽ q̃
ĩ deo nõ ẽ. sz p occultũ iustũq̃z ꝺi iudiciũ.
Indurare ꝺr deꝰ q̃rũdã maloꝝ corda: sic
de pharaone rege egypti scriptũ ẽ. non q̃
oipotẽs ꝺs p potentiã suã eoꝝ corda ĩdu
rauit: qꝺ impiũ ẽ ita credere: sz ex gẽtib̃
eoꝝ culpis: cũ duriciã cordis quã sibiipi
oia mala ꝓpetrãdo nutriũt: nõ aufert: q̃si
illos ipe induret: q̃s iudicio indurari per
mittit. Dormire dei est. cũ vnigenitꝰ filiꝰ
pris ĩ assũpta carne mori dignatꝰ ẽ p nob
cuiꝰ mors recte somnꝰ p dictꝰ ẽ. ip̃o dicẽte
p hieremiã ꝓpha. Jõ q̃si ꝺ somno excita
tus sũ. et vidi. Et somnꝰ uteꝰ dulcꝰ ẽ mihi
Alit dormire ꝺr ꝺs cũ fides eius int̃ pro-
speritates hꝰ mũdi ⁊ int̃ q̃rũdã corda fi-
deliũ ñ vigilat sz dormit Hãc dormitõez
ipse tũc significabat cũ in mari int̃ fluctꝰ
marꝰ dormiuit. Vel certe dormire dei est
antiis tardius subuenire: sic est illud in
psalmo. Exurge q̃re obdormis dñe: Vi-
gilare dei ẽ in defensionẽ electoꝝ suoꝝ et
vltionem inimicoꝝ suoꝝ se manifestũ de
monstrare.

Reg. xv.

ps. xliij.

¶ Bti anselmi liber de expositõe mẽbro
rũ vestimẽtoꝝ et actuũ deo attributis ex
plicit.

¶ Eiusdẽ bti anselmi cantuarien. archi
epi liber de volũtate dei incipit.

A

Humana rõ cum
deo semper debeat tractare: et
d laudẽ eius aliquid ꝓueniẽ-
ter dicere: noia p q̃ ꝓprie loqua
tur nõ habz: sed noia hoib̃ data ⁊ impo-
sita accipit. et p ipsum effectum omnipo-
tentiam eius saltem vel tenui oratõe ape
rire conat. et hoc facit ex istis rebus colli
gens effectũ voluntatis dei fm occultam
iusticiam: vel fm misericordiã: vel fm ire
ipsius vindictã. Ad incomprehensibilez
em̃ deitatis ꝓprietatem aspirare non po-
test. Hinc nos quoq̃z de volũtate dei ali-
quid dicere cupientes: actũ rerum attẽ-
dimus: qm̃ ad ipsius celsitudinis culmẽ
anhelare nõ valemꝰ Volũtatem igit dei
appellamus q̃cq̃d in nob ipse miserico-
diter opat reuocãdo nos ab errore: vl pie
ꝓfirmãdo iusticie. Volũtas quoq̃z ꝺr pe
na ⁊ reprobatio quorũdã dei occulta di-
strictione facta iusticie. Voluntas dei ẽ
(vt breuiter dicam) quicq̃d fit: vt fieri in-
uenitur in creaturis. Sed dicitur si om-
nia procedũt ex volũtate dei: quã cõstat
semp bonã ⁊ rectã esse: tũc omia et recta
sunt: et si hoc est: tunc frustra iudicat ali-
quis iniquus: vel damnat impius: qꝺ fa-
teri: ꝓtrariũ inuenit catholice fidei. Dicẽ-
dũ est igit volũtatẽ dei multipliciter ac-
cipi: vt quicq̃d postea opponat sine omi
difficultate opulẽtꝰ apiat. Volũtas ita-
q̃z ꝺi accipit aliqũ ĩ scptur equipollens
omipotenti siue p̃ scientie: et ordinatõi sa-
gaciter omnia disponenti. Vnde dicit.

B

pñ.cpiij. Oia quecũq; voluit dñs fecit: ꝗ est q̃ cq̃d
ds ab eterno factuꝫ se ordinauit: nihil i
expletũ relinq̃t. Accipit etiã dei voluntas
nomen rerũ fm quendã effectũ misericor
Thio.ij. die dei. vt ibi. Vult ds oes saluos fieri.
qd est dicere: facit sctos velle vt oes salui
fiant: qd ipse tã vult: ꝗ est ipe disposuit.
sed sctos facit velle: dei et primi inspirã
do dilectoez: q̃ dilectioe nõ incõueniẽter
fiunt in eccla ozões a sctis p scismaticis
L z hereticis: iudeis q̃z z gẽtilibꝫ. Institu
tio diuina: dei volũtas nõ improprie ap
pellat. Dei aũt institutio ĩ duo diuidi pt
in pcepta diuinaꝫ scripturaꝫ: z in legem
naturalem. quecũq; homini insita est na
Tob.iiij. turalis: que est. Qd tibi nolueris: alteri ne
feceris. zc. Cui quicũq; obuiat: dei volũ
tatẽ ñ seruat. Precepta etiã diuinaꝫ scri
puraꝫ: et recte obseruationes ecclaꝫ: vo
lũtas dei nõ immerito appellat. quibꝫ q̃
cũq; obseruant nõ acquiescit: a dei volũ
tate deuiare penitꝰ oz. cũ tñ ab ordine p
sciẽtie eiꝰ nullatenꝰ valeat exorbitare. Ec
ce volũtas dei quatuor modis accipitur
a doctoribꝫ: mgris: scz p scia dei. p volũ
tate sanctoꝫ: qui volũt z iniustos chari
tatiue saluari: p rõne hũana. quarto pro
pceptis diuinis. Si q̃s vero oculo men
tis hos modos pspiciat: nõ vlteriꝰ ĩ dei
volũtate determinãda impediꝰ labora
bit: sed vocis acceptõe fideli intẽdẽs ige
nio de verbis facile diiudicabit. Itaq; cũ
dicit: adulteriũ vel homicidiũ vult vl nõ
D vult deꝰ fieri. De vero positões nõ repu
gnãt sibi: nec pradicit. ambe eñ ꝑe sũt
z indubitabiles: si quis huiꝰ vocis equo
cationẽ multiplicẽ que ẽ: vult. fideliꝫ at
tẽdat. Nã deꝰ vult adulteriũ. ꝗ est pscit.
pnidet. Uñ nullꝰ dubitat q; oia videt: et
oia p scit. Itẽ nõ vult: ꝗ est nõ pcipit vel
mentibꝫ fideliũ inspirãdo nõ facit velle.
Uel non vult deꝰ adulteriũ. i. ex vi rõnis
aĩe: ex naturali scz lege data a deo: nõ ha
benꝰ q; q̃s in ꝗ: nec etiã in alio debeat of
fendere primũ. Iuxta has aũt determina
tiões põt quilibet has dei volũtates de
terminare apte. Sz videndũ ẽ q̃ddã satl
subtiliꝰ: qd occurrit huic de volũtate di
putatõi. Nã volũtati dei volũtas hois
adheret plerũq; sed inde damnat hõ: vo
lũtati dei q̃z nõ adheret hois volũtas: et
inde remunerat hõ. Item vult hõ qd nõ
vult deꝰ: et bz inde pmiũ a deo. non vult E
hõ qd vult deꝰ: z inde psequit laudẽ: z
multꝫ alijs hanc volũtatẽ variari modis
sagaciũ industria p se potent indagare.
Sz nũc ad expositoez sup̃dictoꝫ redcãꝰ
vult deꝰ qd vult hõ si dãnose: vt homici
diũ vl adulteriũ: qd vult deꝰ: ꝗ ẽ p scinit.
sed hõ etiã hac volũtate dãnat. Prohibi
tũ est ei ei. vult deꝰ vt pater alieꝰ moriat.
vel vult alieꝰ hois mortẽ: qd hõ nõ vult
affectu naturali: vl pp passione primi: z re
munerat ex ꝗ tali affectu: si in ceteris re
gulã recte viuẽdi non excesserit: in oñibꝫ
tũ q̃ vult z q̃ facit: diuini volũtati cõcor
dare intẽdit. z nihil ꝗ eũ facere disponit,
qz tũc tñ est bõa volũtas hũana: qñ vult
illud q̃d deꝰ vult illã velle. z sic cõcordat
diuine q̃ magistra ẽ hũane. Magna q̃dẽ F
volũtas dei incõp̃hẽsibilis ẽ: sic ipse deꝰ
ꝗ quã. vult hõ: qz nõ plene eã cogscit qd
in futuro erit: In pñti ꝓo q̃sdã effectꝰ ei
pcipit fm pceptõez vl phibitõz: z illꝫ obe
dit: In his aũt sup̃dictꝫ nõ ẽ equũ itellige
re aliquẽ aliqd falsũ vl supfluũ dictũ fu
isse: vl ꝗ sctoꝫ auctoritatẽ. Dicit ei augu
stinꝰ ĩ Ench. Propẽa mag volũtas eus
dẽ dñi exq̃sita in oes voluntates eiꝰ: vt et
miro z ineffabili mõ nõ fiat pter volũta
tẽ eiꝰ qd etiã ꝗ eiꝰ volũtatẽ fit. q̃d ñ fieret
si nõ sineret: nec vtiq; nolẽs sinit: sed vo
lẽs. nec sineret bonũ fieri male nisi oipo
tẽs: z de malo posse facere bñ. Est et alia
hꝰ volũtatꝫ diuisio. Alia eñ põt dici effi
ciens. alia approbãs. alia pcedẽs. alia p
mittẽs. Efficiẽs volũtas in deo facit q̃d
q̃d vult efficiẽs in hoie. q̃d p̃t hõ z vult
ipo actu. Approbãs ẽ q̃ approbat aliq̃d
z ꝗ ad hoiez pinet z ad deũ: approbãs ĩ
deo est q̃ vult oes saluos fieri: qñ nullũ
phibet q̃ utũ ad se saluũ fieri: imo si quis
ad ꝗ laborat approbat. Patẽs est quidez B
q̃ sit approbãs in hoie. Cõcedẽs est que

cedit vt fiat aliq̃d. Cõcedẽte ãt volũtate vult ꝏ vt hõ q̃ meli⁹ ñ possint vtorez ducat. Permittens volũtas est q̃ pmittit aliq̃d fieri etsi displiceat qñq̃. Et ꝗ mõ ꝏ ꝏ velle mala q̃ pmittit fieri. Vñ ꝏ.

Ro. ix. Quẽ vult indurat ⁊ cui vult miserek. Augustin⁹ ꝏ ciuitate ꝏi. Cũ ꝏ ꝏ mutarevolũtatẽ: vt q̃dv lenis erat (Verbi gra) reddat asper: illi poti⁹ q̃ ipe mutãt: sic mutatur sol oculis sauciatis ⁊ asper q̃ dãmõ exmiti ⁊ ex delectabili molest⁹ efficit cũ ipse apõ se maneat idẽ q̃ fuit. Dñ etiã volũtas ꝏi quã facit ĩ cordibꝫ obedictiã mãdatis

Phil. ij. ei⁹. ꝏ q̃ dic apls. De⁹ q̃ opat ĩ nob et velle Scõm hanc volũtatez etiã velle dicitur qõ ipse ñ vult. ꝯ ipe suos id volẽtes fac. sic ozãt ꝓ q̃busdã pie sctẽq̃ ĩspirati ab eo

D sctã volũtate: et qõ ozãt nõ facit. Scõm vo volũtatẽ suã q̃ ei⁹ pscia sempiterna est oia q̃cũq̃ voluit fecit: nõ solũ pterita vel pñtia ꝯ etiã fuka. Greg⁹. Deus vult oñs hoies salnos fieri. id est. nulli saluãt: nisi q̃s vult saluari: vl ꝏ oi genere hoim aliq̃ saluãt. Vel vult oes salnos fieri. i. nõ cogit aliquẽ dãnari. Itẽ de ꝓinge ifideli dimittẽdo dici oportet: nõ dimittat: qr ⁊ si ꝯ ñ expedit. Itẽ ĩ libro ꝏ parnulorꝫ baptismo. Sicut bono male vti malũ est. sic malo bũ vti bonũ est.

¶ Beati Anselmi liber de volũtate dei explicit.

¶ Eiusdẽ bti anselmi cantuarieñ. archiepi liber de concordia pscie ⁊ pdestinatõis necnõ gre ꝏi cũ libero arbitrio: incipit.

Z Qe trib⁹ ill q̃stiõibus ĩ q̃dv dei pscie atq̃ pdestinatiõi necnõ ⁊ gre libez arbitriũ repugnare videk. qõ mihi deus dignabik aperire curabo ipso adiuuante scribendo ostendere.

¶ Qꝫ pscia dei videat discordare a libero arbitrio: quod nõ est.

B Videk q̃dẽ pscia dei ⁊ libez arbitriũ repugnare: qñ ea q̃ ꝏ prescit necesse est esse futura. et que per liberum arbitrium fiunt: nulla necessitate pueniũt. Sed repugnant impossibile ẽ sil ⁊ pscia dei esse q̃ oia pnidet: et aliq̃d p libertatẽ arbitrij fieri. Que ipossibilitas si abest intelligik: repugnãtia que videk inesse penit⁹ remouek. Ponam⁹ ita q̃ sil eẽ pscia dei quã seq̃ necessitas futuraꝫ rerũ videk: ⁊ libtatẽ arbitrij p quã multa sine necessitate fieri videk: ⁊ videa⁹ vtꝫ ipossibile sit ꝗ duo sil esse. Qõ si ẽ ipossibile: ozik inde aliud impossibile. Impossibile siquidẽ est q̃ posito aliõ ipossibile seq̃k. Sed si aliq̃d est futuꝫ sine necessitate: ꝗ ipsum pscit de⁹ q̃ pscit oia suka. q̃d autẽ pscit ꝏ necessitate futuꝫ est sic pscik. Necesse est ita q̃ aliq̃d eẽ futuꝫ sine necessitate. Nequaq̃ q̃ recte intelligẽti hec repugnare videnk. pscia quã sequitur necessitas: ⁊ libtas arbitrij a q̃ remouetur necessitas: quoniã ⁊ necesse est qõ deus prescit futurum esse: et deus prescit aliud aliquid esse sine omni necessitate: Sed dices mihi. Non remoues tũ a me necessitatem peccãdi vel nõ peccãdi: qñ ꝏ pscit me peccatuꝫ vl nõ peccaturũ: et ideo necesse est mo peccare si pecco: vl nõ peccare si nõ pecco. Ad qõ ego. Non debes dicere prescit me de⁹ peccatuꝫ vl nõ peccatuꝫ. ꝯ prescit me ꝏ peccatuꝫ sine neccitate vl ñ peccatuꝫ: ⁊ ita seq̃k qr sine peccauerꝯ siue ñ peccauerꝯ vtrũq̃ sine necessitate erit: qr pscit ꝏ futuꝫ eẽ sine necessitate ꝗ qõ erit. vides igik ñ eẽ ipossibile sil esse pscia dei p quã fuka q̃ pscit dicik esse ex necessitate: ⁊ libertatẽ arbitrij p quã multa fiũt sine necessitate. Si cũ ẽ impossibile: seq̃k aliud ipossibile. ꝯ nulla nascik ex hac ipossibilitas. Forsitan dices. Nõdũ aufers a corde meo vim necessitatꝯ cũ dicꝯ: qr necesse ẽ me peccatuꝫ eẽ vl nõ peccatuꝫ sine necessitate. qr ꝗ pscit ꝏ. Necessitas eñ videk sonare coactõez vl phibitõez. Quare si necesse est me peccare ex volũtate intelligo me cogi aliqua occulta vi ad volũtatẽ peccãdi. ⁊ si non peccs a peccãdi voluntate phiberi. Quapk necessitate videor inde peccare si pecco: vel nõ peccare si nõ pecco: Et q̃ scien-

D

dũ est: qz sepe dicim⁹ necesse est: qd nulla
vi eē cogit: z necē nō eē qd ulla phibitōe
remouet. Nā dicim⁹ necē ē deū īmortalez
esse: z necē est deū nō eē iniustū: nō q vis
aliq cogitat eū eē īmortalē: aut phibeat
eē iniustū: sz qm̄ ulla res p̄ facere vt non
sit īmortal aut vt sit iniust⁹. Sic itaq si
dico necesse ē eē te peccatuz vl ñ peccatu
rū: sola volūtate sic ds p̄scit: nō ē itelligē
dū qd aliqd phibeat volūtatē q nō erit:
aut cogat illā eē q erit: hīpm: nāq prescit
ds: q p̄uidet aliqd futuz ex sola volūta
te. Sz volūtas nō cogit aut phibet vlla
alia re. qz sic ex libtate fit qd fit ex volūta
te. Si igit h diligēt intelligūt: puto qz z
p̄sciaz dei z libertatē arbitrij sil esse: nulla
E phibet incōueniēta. Deniq si qs intel
lectū ybi prue cōsiderat: h ipso qd p̄ scirī
aliqd dr futuz eē pnūciat. Nō ei nisi qd
futuz ē p̄scit: qz scia nō ē nisi ytatis. Qua
re cū dico qz si p̄scit aliqd: necē ē illd esse
futuz. i. ac si dicā: si erit ex necitate erit. sz
h necessitas ñ cogit nec phibet aliqd eē
aut ñ eē. Jō em̄ qz ponit res eē: dicit ex
necitate esse. aut qz ponit nō eē: affirmāt
nō esse ex necessitate: nō qz necessitas co
gat aut phibeat rē esse aut nō eē. Nā cū
dico. Si erit: ex necessitate erit. h seqt ne
cessitas q rei positōez nō p̄cedit. Idē va
let si sic pnūciet. Qd erit ex necitate erit.
Nō em̄ aliud significat h necessitas: nisi
qz qd erit nō poterit sil nō eē. Pariter āt
vez ē qz fuit z ē: z erit aliqd nō ex necessi
tate: z qz necē ē fuisse oē qd fuit: z eē qd ē
z futuz eē qd erit. Quippe nō est idē rem
eē p̄teritā: z rē p̄teritā eē p̄teritā. aut rem
esse p̄ntē: z rē p̄ntē esse p̄ntē. aut rē esse fu
turā: z rē futurā esse futurā. sic nō est idez
rē esse albā: z rē albā eē albā. Lignū ei nō
est sp necitate albū: qz aliqn pus q̄ fieret
albū: potuit ū fieri albū. z postq est albū
p̄t fieri nō albū. lignū yo albū sp necesse
ē esse albū: qz nec anq sit nec postq ē al
bū: fieri p̄t vt albū sil sit ñ albū. Sil res
ñ necitate ē p̄ns: qm̄ anq eēt p̄ns potuit
fieri vt p̄ns nō eēt. z postq ē p̄ns p̄t fieri
nō p̄ns. Rem āt p̄ntez necē ē esse p̄ntē sp:
qz nec pus q̄ sit nec postq ē p̄ns: p̄t p̄ns
sil esse z nō p̄ns. Eodē mō res aliq: vt q
F dā actio: ñ necessitate futa ē: qz pri⁹ q̄ fit
fieri p̄t vt nō sit futa. Rē yo futaz necē ē
eē futaz: qm̄ futuz neqt eē sil z ñ futurū.
De p̄terito āt sil verū ē. qz res aliq nūc
est necitate p̄terita: qm̄ anteq eēt: potuit
fieri vt ñ eēt: z qz p̄ritū sp necē ē eē p̄ritū
qm̄ nō p̄t sil eē p̄teritū z ñ eē p̄teritū. Sz
in re p̄terita ē qddā qd nō est ī re p̄ti vl
futa. Nūq em̄ fieri p̄t vt res q p̄terita ē:
fiat ñ p̄terita. sic res qdā q p̄ns ē: p̄t fieri
nō p̄ns. z aliq res q nō necessitate futa ē
p̄t fieri vt ñ sit futa. Itaq cū dr futuz de
futo: necesse ē esse qd dr: qz futuz nūq est
nō futuz. sic qtiēs idē dicim⁹ d eodē. Cū
em̄ dicim⁹ qz ois hō ē hō: aut si ē hō: hō
est. aut oē albū ē albū: z si ē albū albū est:
necesse ē esse qd dr: qz nō p̄t aliqd sil eē z
nō esse. Quippe si nō ē necē omne futuz eē B
futurū. qddā futurū nō ē futurū. qd est ī
possibile. Necessitate q omne futuz: futuz
est: z cū futuz dr de futo: si ē futuz: futuz
est. sz necessitate seqnte q nihil esse cogit.
Cū āt futuz dr de re: nō sp res necitate ē
q̄nis sit futa. Nā si dico cras seditio fu
tura ē in ppto: nō tū necessitate erit sedi
tio. Pōt em̄ fieri aliq̄ sit vt nō fiat: etiā q
futa est. Aliqn yo est vt res sit ex necessi
tate q dr futa. vt si dico cras eē futurū. or
tū solis. Si q cū necessitate pnūcio futu
rū d re futa. h mō seditio cras futa necessi
tate futa est. aut ort⁹ solis cras futurus
necessitate futur⁹ est. Seditio qdez q nō
erit ex necessitate: sola sequēti necessitate
futa asserit: qz futura de futa dr. Si em̄
cras futa est: necessitate futa ē. Ortus yo
solis duabꝫ necessitatibꝫ futur⁹ intelligit.
scz z p̄cedēti: q facit rē esse. iō em̄ erit: qd
necesse ē vt sit. z sequēti q nihil cogit esse
qm̄ ideirco necessitate futur⁹ est qz futur⁹
est. Quapt cū dicim⁹: qz qd ds p̄scit fu D
turū: necesse est esse futuz. nō asserim⁹ sp
rem esse necitate futurā. sz rem futurā ne
cessitate esse futurā. Non em̄ p̄t futuz sil
nō esse futuz. Idem sensus ē si sic dr. Si
ds p̄scit aliqd nō addendo futuz: qm̄ in

De concordia p̄scie ⁊ p̄destina. d̄i cū libero ar.

p̄scire intelligit futurū. Nā nō est aliō p̄ scire: q̄z scire futurū. ⁊ iō si p̄scit ds aliq̄d necesse ē illō esse futurū. Nō g̃ sp̄ seq̄t pre sciam dei tem necessitate futurā esse. qm̄ q̄z uis oia futa p̄sciat: nō tū p̄scit cūcta futura necessitate: sz q̄ dā p̄scit ex libera tō nalis create volūtate futa. Notandū q̄p pe est: qz sic̄ necesse nō est deū velle quod vult: ita necesse nō est ī multis velle hoiez qd vult: ⁊ sic̄t necesse ē esse q̄cq̄d ds vult: ita necē est eē qd vult hō in his q̄ de⁹ ita subdit hūane nate ⁊ voluntati. vt si vult fiāt: si ñ vult ñ fiāt. Qm̄ ei qd de⁹ vult: nō pt nō eē. cū vult hois volūtatē nulla cogi vl̄ phiberi necessitate ad volendū vel ad nō volendū: ⁊ vult effectū seq̄ volūtatem tūc necē ē volūtatē eē liberā: ⁊ eē qd vult In hmōi g̃ verū est qz necēitate sit op⁹ peccati: qd vult hō facere: q̄z uis nō necēitate velit. Qd si q̄rit de pctō ipsi⁹ volūtatis: cū peccat volēdo: vtq̄ sit necēitate? Rūdēdū est: qz sic̄ nō vult necessitate: ita nō ē peccanim volūtatis necēitate. Nec necessitate ogat eadē volūtas: qz si nō vellet spōte ñ ogatet: q̄z uis qd facit necesse sit fieri: vt sup̄ dixi. Nā qm̄ nō est aliud ibi peccare q̄z velle qd nō dz: ita nō ē petm̄ voluntatis necessariū. sic̄ velle nō ē necessariū: tm̄ verū est qz si vult hō peccare: necē est eū peccare: sed ea necēitate quam sup̄ dixi nihil cogere aut prohibere. Ita q̄z qd vult libera volūtas: ⁊ p̄t ⁊ nō p̄t nō velle: ⁊ necē est eū velle. Pōt nāq̄z nō velle añq̄z velit: q̄a libera ē: ⁊ cū vult nō p̄t nō velle. sz eā velle necē ē: qm̄ impossibile illi ē idip̄m sil'et velle ⁊ nō velle. Opus ꝓ volūtatis cui datū est vt qd vult sit: ⁊ qd nō vult non sit: volūtariū siue spontaneū est. qm̄ spontanea volūtate fit: ⁊ bifariū est necessarium qz ⁊ volūtate cogit fieri: ⁊ qd fit nō p̄t sil' nō fieri. Sz has necēitates facē volūtatis libertao: q̄ pus q̄z sint eas canere p̄t. Hec oia ds q̄ scit omnez veritatē ⁊ nō nisi veritatē: sic̄ sūt spōtanea vel necēaria videt: et sic̄ videt ita sūt. Hac g̃ ꝓsideratōe palā ē qz sine omni repugnātia: ⁊ ds p̄scit oia. et mlta fiūt ex libera voluntate q̄ añq̄z sint: fieri p̄t vt nūq̄z sint. ⁊ tm̄ q̄dāmō sūt necēitate: q̄ necēitas vt dixi descēdit d libera volūtate. Cog̃sci p̄t etiā nō oia q̄ p̄scit deus eē ex necēitate: sz q̄ dā fieri ex libtate volūtatis. p h̄ qz cū vult aut facit ds aliq̄d siue fm eternitatē: dicat immutabilē p̄sciam in q̄ nihil est p̄teritū aut futurū. sz oia simul sūt sine omni motu: vt si dicim⁹ qz non voluit aut volet: nec fecit nec faciet aliq̄d. sz tm̄ vult ⁊ facit sine fm tpe velut cū pferimus qz volet aut faciet: qd nōdū factum eē cog̃scim⁹ negari neq̄t scire q̄ vult ⁊ facit. p̄scire q̄ volet atq̄z faciet. Quare si scire atq̄z p̄scire dei necēitatez ingerit oib̄ q̄ scit aut p̄scit: nihil sūt fm internitatem. aut fm vllū tpe vult aut facit: ip̄e facit ex libtate. sz oia ex necēitate. Qd si absurdū est vel opinari nō necēitate est: aut nō ē oē qd scit ds: aut p̄scit eē vl̄ nō eē: g̃ nihil p hibet aliq̄d sciri vel p̄sciri ab illo in nr̄is volūtatib̄ ⁊ actōib̄ fieri. aut futurū eē p libez arbitriū. vt q̄z uis necē sit eē qd scit aut p̄scit: tm̄ mlta fiūt nulla necēitate: sz libera volūtate: quēadmodū sup̄ monstraui. Hēpe q̄d mirū si h mō aliq̄d est ex libertate ⁊ nō ex necēitate: cū mlta sūt q̄ recipiūt opposita diuersa rōne. Que nanq̄z magis opposita sūt q̄z adire ⁊ abire? Videmus ñ cū trāsit aliq̄s de loco ad locū: q̄a idē ire ei est adire ⁊ abire. Abit em̄ de loco ⁊ adit ad locū. Itē si ꝓsiderem⁹ solem sub aliq̄ pte celi cū sp celū lustrādo ad eā dē ptē festinet: videm⁹ qz idez loc⁹ est a q̄ recedit ⁊ ad quē accedit: ⁊ indesinēter ei eodē tpe appropinquat a q̄ elongat: Patet etiā cursū ei⁹ nō iguorātib̄: qz si celuz ꝓsiderem⁹: sp trāsit ab occidētali pte ad orientalē. Si ꝓ terrā attēdim⁹: nūq̄z ni si ab oriētali ad occidētalē: ⁊ sic sp cōtra firmamētū vadit. ⁊ licet tardi⁹ cū firmamēto qd ip̄m in oib̄ planetis cernit. Ita g̃ nulla orit repugnātia: si fm p̄dictas tōnes asserim⁹ idē aliq̄d eē necēitate futurū qz est futurū: ⁊ nulla cogi necessitate esse futurū: nisi ea necessitate quā sup̄ dixi fieri a libera volūtate. Si ꝓ p h̄ qd de homine dicit iob deo. Cōstituisti terminos Job. xiiij

ei⁹ q̃ p̃teriri ũ poteſt: vult aliq̃s oſtẽdere
q̃ nullⁿ potuit accelerare vl̃ differre diẽ ĩ
q̃ moriſ: q̃ ꝯ uis aliq̃n uob videat aliq̃s fa
cere ex libera volũtate vñ moriſ. Sz non
est qd̃ obꝑciſ ꝓtra B qd̃ ſup̃ dixim⁹ Nam
qm̃ ds nõ falliſ: nec videt nisi ꝓſitatẽ ſiue
ex libtate ſine ex necitate veniat: dz cõſti
tuiſti apd̃ ſe imutabiliſ qd̃ apd̃ hoies p⁹
D q̃ fiat mutare p̃t. Tale etiã paul⁹ apl's d̃
Ro. viij. his q̃ fm ꝓpositum vocati ſũt ſancti dicit.
Quos p̃ſciuit z p̃destinauit ꝓformes fie
ri imagis filij ſui. vt ſit ipe ꝓmogenit⁹ in
multꝭ fratribꝫ. Quos ãt p̃destinauit: hos
z vocauit. z q̃s vocauit hos z iuſtificauit
q̃s aũt iuſtificauit illos z magnificauit.
Hoc q̃ ꝓpe ꝓpositũ fm qd̃ vocati ſũt ſãcti:
in eternitate in q̃ non eſt preteritũ vel fu
turum: ſed tm̃ preſens ĩmutabile eſt: ſz in
ipis hoibꝫ ex libtate arbitrij aliq̃ũ ẽ mu
tabile. Sic em̃ q̃ uis ĩ eternitate nõ fuit
aut erit aliq̃d: ſz tm̃ ẽ. z tm̃ ĩ tpe fuit z erit
aliq̃d ſine repugnãtia: ita qd̃ ĩ eternitate
mutare neq̃t ĩ tpe aliq̃ũ: p liberã volũta
tẽ añq̃ ſit: eſſe mutabile pbat abſq̃ inco
uenietia: q̃ uis ibi nihil ſit niſi pñs: nõ eſt
tm̃ illd pñs tpale ſicut nr̃m: ſz eternũ in q̃
tpa cũcta ꝓtinet. Siq̃dẽ quẽadmodum
pñs tps ꝓtinet oẽz locũ: z q̃ in q̃libz loco
ſũt: ita eterno pñti ſil' clauditur oĩe tps. et
q̃ ſũt in q̃libz tpe. Cũ g̃ ait apl's q̃ de⁹ p̃
ſciuit ſctos ſuos: p̃destinauit. vocauit. iu
ſtificauit. magnificauit. nihil hoz prius
aut poſteri⁹ apud deũ ẽ: ſz oia ſil' et'no pñ
ti ſũt intelligẽda. Habz ei et'nitas ſuũ ſil'
in q̃ ſũt oia q̃ ſil' ſũt loco vel tpe. z q̃ ſunt
A diuerſis ĩ loc vel tpibꝫ. Ut ãt oſtenderet
idẽ apl's nõ illa ꝓba ſe p tpali ſignifica
tione poſuiſſe: illa etiã q̃ fuꝛa ſunt p̃teriti
tpis ꝓbo pnũciauit. Hõdũ ei q̃s p̃ſciuit
adhuc naſcituros: iã tpaliter vocauit. iu
ſtificauit. magnificauit. Unõ cogſci põt
cũ ꝓt' indigentiã ꝓbi ſignificãtꝭ eternã p̃
ſentiã: vſum eſſe ꝓbis p̃terite ſignificati
onis: qm̃ q̃ tpe p̃terita ſũt: ad ſil'litudinez
et'nu pñtꝭ oĩno ĩmutabilia ſũt. In B siq̃dẽ
magꝭ ſil'ia ſunt et'no pñti tpal'r p̃terita q̃ꝯ
p̃ſentia: qm̃ q̃ ibi ſũt nũq̃ꝯ pñt nõ eſſe pre
ſentia. ſic tpis p̃terita nõ valẽt vnq̃ꝯ p̃te
rita nõ eſſe: p̃ſentia ꝓo tpis oia q̃ trãſeũt
fuit nõ p̃ſentia Hoc g̃ mõ q̃cq̃d de his q̃
libero fiũt arbitrio: velut neceſſariũ ſacra
ſcp̃tura pnũciat: fm eternitatẽ loq̃t: in q̃
pñs eſt oĩne vez ĩmutabiliſ. nõ fm tps ĩ
q̃ nõ ſp ſũt volũtates z actões uĩe: et ſic
dũ nõ ſũt: nõ eſt neẽe eas eſſe. ita ſepe uõ
ẽ neẽe vt aliq̃ũ ſint. Hã nõ ſp ſcribo: aut
volo ſcribere. et ſicut dũ nõ ſcribo aut nõ
ſcribere volo: nõ ẽ neceſſe me ſcribere: aut
velle ſcribere. ita neẽe nõ ẽ vt aliq̃ũ ſcri
bã vel velim ſcribere. Cũ aũt res aliſ eſſe
cognoſcat in tpe q̃ꝯ in eternitate. vt aliq̃ũ
verũ ſit. qm̃ aliq̃d nõ eſt in tpe: qd̃ eſt in
eternitate. z qd̃ fuit in tpe qd̃ ibi uõ fuit
z erit tpal'r qd̃ ibi nõ erit: nulla rõne ne
gari videt poſſe. Sil'r aliq̃d in tpe eẽ mu
tabile qd̃ ibi ẽ imutabile. Quippe nõ ma
gis oppoſita ſunt: mutabile in tpe z ĩmu
tabile in eternitate: q̃ꝯ nõ eſſe in aliq̃ tpe.
z eſſe ſemp in eternitate: z fuiſſe vel futu
rũ eẽ fm temp⁹: atq̃ nõ fuiſſe vl̃ nõ futu
re eſſe in eternitate. Siq̃dẽ non dico aliq̃d
nũq̃ꝯ eſſe in tpe qd̃ ſp eſt in eternitate: ſed
tm̃ in aliq̃ tpe nõ eſſe. Hõ em̃ dico actio
nẽ meã craſtinã nullo tpe eẽ: ſz hodie tm̃
nego eam eſſe: q̃ tm̃ ſp eſt in eternitate. Et
q̃ũ negam⁹ fuiſſe vel futur̃ ibi eẽ aliquid
qd̃ in tpe fuit aut erit. nõ aſſerimus id qd̃
fuit aut erit nullo mõ ibi eẽ: ſz tm̃ p̃terito
vel futo mõ dicim⁹ nõ ibi eſſe qd̃ ibi inde
ſinẽter eſt ſuo pñti mõ. in his ꝓo nulla vi
det aduerſari ꝓtrarietas. Sic vtiq̃ꝯ ſine
vlla repugnãtia dz aliq̃d eſſe mutabile in
tpe anteq̃ꝯ ſit: qd̃ in eternitate manet im
mutabiliter nõ anteq̃ꝯ ſit vel poſtq̃ꝯ eſt: ſz
indeſinẽter qz nihil eſt ibi fm tps. Hã B
ipm ibi eſt eternaliſ. qz tpaliter aliq̃d eſt:
z anteq̃ꝯ ſit põt nõ eſſe ſic iã dixi. Suffi
P cienter ex his q̃ dicta ſunt puto patere qz
p̃ſcia dei z libez arbitriũ neq̃q̃ꝯ iuuicẽ
repugnãt: qd̃ facit vis eternitatꝭ que clau
dit oĩne tps z q̃ ſũt in q̃libet tpe. Sz qm̃
nõ in oĩbꝫ libez habem⁹ arbitriũ: videndũ
eſt vbi z que ſit illa libertas arbitrij quã
ſp hẽe crediſ hõ: z qd̃ ſit illud arbitrium.

De concordia p̄scie ⁊ p̄destina. d̄i cū libero ar.

Nō em̄ idē est arbitriū ⁊ libertas q̄ d̄z liberū. In multis d̄z libertas et arbitrium vt eū aliquē dicim⁹ libertatē h̄ie loquēdi aut tacēdi: ⁊ i ei⁹ arbitrio eē q̄d hoīz velit. In pluribꝫ q̄z aliqs silr d̄z libertas ⁊ arbitriū q̄ nō sp assūt: aut ad salutē aīe nobis necessaria sunt. Pro illo āt arbitrio tm̄ ⁊ p illa libertate ista ventilat q̄stio: sine q̄bus hō saluari neq̄t: postq̄ p̄t ill' vti. Nā iō ꝓquerūt multi: q: putāt ad salutez vel damnatōez nihil valere liberū arbitriū: sz solā necitatē: ꝓt dei p̄scīaz. Qm̄ g̃ ñ saluat hō postq̄ ad itelligibilē puenit etatē sine sua iusticia. ibi ē inuestigandū. B arbitrium ⁊ hec libertas vū agit: vbi sedes iusticie ē. Primū itaq̄ oīdēda ē iusticia: deinde ista libertas: et istud arbitriū. Est q̄dē iusticia q̄libet magna vl' qua rectitudo volūtatis ꝓt se seruata. Libertas aūt ista ē ptās seruādi rectitudinē volūtatis ꝓt ipāz rectitudinē. Quas diffinitiones puto me aptē rōnibꝫ mōstrasse. Porē q̄dez in tractatu quē feci de veritate: alterā vo in eo quē edidi de hac ipa libtate. in quo etiā ostensū ē qūo naturaliter ⁊ inseparabiliter sit in hoīe hec libertas: q̄uis non ea sp vtat. ⁊ qd sit ita fortis vt nulla res homini fortitudinē alias certitudinē p dictā id est iusticiā quā hz valeat q̄diu hac libertate voluerit vti: auferre. Iusticia vo nō ē naturalis sz fuit separabilis i pncipio ab angelis in celo: ⁊ hoībꝫ i paradiso: et est adhuc in hac vita. non tm̄ necessitate aut necessitatis vi impellēte: sz habentiū illam ꝓpria volūtate. Sz qm̄ iusticiā q̄ iust⁹ est aliqs: ꝓstat eē rectitudinē volūtatis quā dixi. q̄ rectitudo tūc tm̄ est in aliq̄ cū ipse vult qd de⁹ vult eū velle. Patet q: deus eandē rectitudinē nō pōt inuito auferre: qm̄ nō p̄t B velle. Sz neq̄ velle p̄t vt eā habēs nolēs vlla necessitate eā deserat. Quippe vellet illū nō velle: qd vult eum velle qd esse neq̄t. Seq̄t g̃ deū velle hoc mō rectā volūtatē: ad volendum recte: ⁊ ad seruādū eandē rectitudinē esse liberā: q̄ qm̄ p̄t qd vult: libere facit: qd facit vult Ñ qd aptissime cogscī p̄t aliquā esse liberā volūtatē cū actōe sua: nō repugnāte dei p̄scia sicē sup monstratū est. Ponam⁹ nūc exemplū aliq̄d in q̄ appareat ⁊ recta ⁊ iusta volūtas ⁊ libertas arbitrij et ipm arbitriū: ⁊ qūo recta volūtas ipugnet vt deserat rectitudinē: et q̄lit eam libero seruat arbitrio. Habz aliqs i corde vt veritatē teneat: qz intelligit rectuz esse amare veritatē. Hic vtiq̄z rectā iā hz volūtatē ⁊ rectitudinē volūtatis. Aliud āt est volūtas ⁊ aliud rectitudo q̄ recta ē. Accedit ali⁹ ⁊ nisi mentiat minat illi mortē. Videm⁹ nūc in ei⁹ esse arbitrio: an deserat vitaz p rectitudine volūtatis: an rectitudinē p vita. Hoc arbitriū qd ⁊ iudiciū dici pōt liberū est. qm̄ rō q̄ intelligit rectitudo docet rectitudinē illā eiusdez rectitudis amore sp esse seruādā: ⁊ q̄q̄d obtendit vt deserat esse ꝓtēnendū: atq̄z volūtatis ē vt ipa q̄z reprobet ac eligat: quēadmodū rōnis intellect⁹ mōstrat. Ad B em̄ maxime date sunt rōnali create volūtas ⁊ rō. Qua ꝓpter idē volūtatis arbitriū vt eādē rectitudinē deserat: nulla cogit necessitate: q̄uis mortis impugnet difficultate. Licz em̄ necesse sit aut vitā aut rectitudinē relinq̄re: nulla tm̄ necessitas determinat quā seruet aut deserat. Sēpe sola volūtas determinat ibi q̄d teneat: nec aliq̄d facit vis necessitatis: vbi opat electio sola volūtatis. At cui nō ē deserēdi rectitudinē voluntatis quā hz necessitas: palā est qz nō deest seruandi ptās siue libertas. Semp em̄ B ptās libera est. Hec em̄ ē libertas quā eē dixi ptātez seruādi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipāz rectitudinē. Hac ipa libertate rōnalis nature ⁊ arbitriū liberū ⁊ voluntas libera d̄z. Restat nūc vt ꝓsiderem⁹ eū de⁹ oia p̄scire siue scire credat: vt ei⁹ scientia sit a reb⁹: aut res habeat esse ab ei⁹ scia. Nā si d̄s a reb⁹ hz sciam: seq̄t q̄ ille ꝓus sint q̄z ei⁹ scia: ⁊ sic a deo nō sint: a q̄ nequeūt esse nisi p ei⁹ sciaz. Si vo q̄cūq̄z sūt: a scia dei sumūt essentiā: de⁹ factor et auctor malorum operum est: et ideo iuste punit malos: qd nō suscipim⁹. Hec aūt q̄stio facile solui p̄t si pri⁹ cogscit bonum

qd̄ est iusticia vere aliq̄d esse. malū ꝯo qd̄ est iniusticia omino carere existētia. Qd̄ in tractatu de casu diaboli: et in libello quē de ꝯceptu virginali et pctō originali titulaui: aptissime mōstraui. Nō ē em̄ in iusticia q̄litas: aut actio: aut aliq̄ eēntia. sz tm̄ absentia debite iusticie. nec est nisi ī volūtate. vbi dz esse iusticia. Per quā volūtatē iusticia vel iniusticia ōr oīs rōnalis natura: et q̄libet eiꝰ actio iusta vl iniusta. Omnis q̄pe q̄litas vl oīs actio z q̄cquid aliquā hz eēn nā: a deo est a q̄ ē oīs iusticia: et nulla iniusticia. facit igit ōs oia q̄ iusta vl iniusta volūtate fiūt. i. bona opa z mala. In bonis q̄dē facit qd̄ sunt: z qd̄ bona fūt. in malis ꝯo facit qd̄ sunt: sz nō qd̄ mala fūt. Nā omni rei est iusta vel bonam aliq̄d esse. nulli vero rei est aliq̄d eē iniusta vel mala. Siquidē bonū vl iustū esse. ē iusticiā hīe: qd̄ ē aliq̄d: malū ꝯo eē vel iniustū: est nō hīe iusticiā quā dz hīe qd̄ nō ē aliq̄d. Iusticia nāq̄ aliq̄d est: in iustica vero nihil. sic dixi. Est aūt aliqd̄ bonū qd̄ ōr cōmodū: cui ꝯtrariū ē malū qd̄ ē incōmodū. Nec malū aliqn̄ nihil ē. vt cecitas: aliqn̄ ē aliq̄d: vt dolor. Sz ꝗ malū cū aliq̄d ē deū facere nō negamus: qz ipe ē sic legit faciēs pacē: z creans malū. Ipe nāq̄ creat incōmoda: q̄b exercet z purgat iustos: z punit iniustos. De ita q̄ tāto malo qd̄ est iniusticia: p quā ōr iniustū: certū est. qz nūq̄ ē aliq̄d: nec alicui rei est esse aliq̄d iniustam esse. Et sic deꝰ tō facit iniusticiā: ita nō facit aliq̄d iniustū esse: q̄ tm̄ facit oēs actōes z oēs motꝰ: qz ipe facit res: a q̄b z ex q̄b z p quas z in quib fiūt: et nulla res hz vllā ptātem. volendi aut faciendi nisi illo dante. Ipsum q̄z velle qd̄ aliqū iustum est: aliquādo iniustū: nec est aliud q̄z vti ptāte volēdi z volūtate q̄s deꝰ dat inq̄nn̄ est bonū est: z a deo est. Qd̄ tunc quidem quando recte est: bonū et iustuz est: quando vero nō recte: hoc solo: quia nō recte est: malū ē et iniustū. Est aūt aliq̄d recte esse: z hoc est a deo: nō esse vero recte nō est aliquid nec est a deo. Nam sicut cum aliquis vtitur gladio: aut lingua: aut potestate loquendi: nōne est aliud gladiꝰ aut lingua sive potestas: cum rectus est eoz vsus: et aliud cū nō est rectus. Ita volūtas qua vtimur ad volendū: sicut ratione vtimur ad ratiocinandū. nō est aliud: quādo q̄s illa recte vtitur: et aliud quādo nō recte. nec magis nec minus est hoc qd̄ est essentialiter cū est iusta: q̄ cum iniusta est voluntas: per quā dicit aut substantia aut actio iusta vel iniusta. Sic itaq̄ facit ōs in omnib volūtatib et operibus bonis. et q̄ essentialiter sunt: et q̄ bona sunt: in malis vero non q̄ mala sunt: sed tm̄ qd̄ per essentiā sunt. Quēadmodū em̄ nō est essentia rerū nisi a deo: ita non est recta nisi ab ipso. Huius vero rectitudinis de qua loquor absentia que ē iniusticia: nō est nisi in volūtate rōnalis creature: que semp debet habere iusticiā. Cur aūt non habeat quā semp debet habere: et quomodo deus bona faciat sola bonitate: et mala nō sua culpa: sed hominis vel dyaboli. et qualiter homo bona faciat p liberum arbitriū p sulante gratia. et malū sola sua operante ꝓpria voluntate. et quid habeat deus in malis sine culpa sua: et homo in bonis cū laude sua: et tamē bona hominis videant aperte imputanda deo: et mala homini. cū de gratia z libero arbitrio tractaturi sumus: vt puto deo donante apertius patebit. Nunc autem tm̄ dico q̄ malus angelus ideo iusticiaz nō habet qz eam deseruit: nec postea recepit hō vero idcirco illa caret: qz in p̄mis parentib eā abiecit. et postea aut nō illā recepit: aut receptam reiecit. Puto quia grā dei adiuuante mōstrauimꝰ: q̄ p̄sciaz dei z liberū arbitriū simul esse: si diligenter considerent que diximus non sit impossibile neq̄ possit aliquid obici qd̄ nō sit dissolubile.

Esa. 45.

Qz sit p̄destinatio et q̄ p̄destinatio nihil inferat necessitatis libero arbitrio.

Nunc q̄ in eo sperātes: q̄ hucvsq̄ nō p̄duxit discordiā q̄ inter p̄destinationē z liberū arbitriū videtur

esse aggrediamur dissoluere. Ad qd p ea q̃ sup̃ disseruimus: sicut in seq̃ntib̃ patebit: nō pauꝰ pfecimus. Predestinatio videt idē esse qd p̃ordinatio sive p̃stitutio ꝛ iō qd deus p̃destinare dr. intelligit p̃ordinare: qd est statuere futurū esse. Qd aūt deus statuit futuꝰ esse necessitate vt futuꝰ esse: q̃re q̃cq̃d deus p̃destinat: necesse est futuꝰ esse. Si g̃ deus p̃destinat bona ꝛ mala q̃ fiūt: nihil fit p libeꝰ arbitriū: sed oīa ex necessitate. At si nō bona p̃destinat: sola bona sunt ex necessitate: nec est libeꝰ arbitriū nisi ad mala: qd nimis est absurdū. Non g̃ sola bona p̃destinat deus. Si aūt bona quedā opa facit libeꝰ arbitriū p quē fiūt iusti absq̃ p̃destinatiōe: nō p̃destinat deus oīa bona opa q̃ iustos faciūt: Quare nec illos iustos q̃ sunt p opa liberi arbitrij. Nō g̃ p̃scivit deus eos: qꝰ q̃s p̃scivit: hos ꝛ p̃destinavit. Sed falsum ē deū nō p̃scire aliqua bona opa aut aliq̃s iustos. Nō igit q̃dam solius liberi arbitrij opa bona iustificant: sed illa sola q̃ deus p̃destinat. Si g̃ deus p̃destinat oīa: ꝛ p̃destinata sunt ex necessitate: cū nihil p libeꝰ arbitriū necessitate fiat: sequi videt nihil esse libeꝰ arbitriū manente p̃destinatōe: aut si statuimus in aliquib̃ libeꝰ arbitrium perire in illis p̃destinationem. In p̃mis itaq̃ ante q̃stionis rūsionē: videndū est: qꝰ p̃destinatio nō solū bonoꝰ est: sed ꝯ maloꝰ pōt dici: quēadmodū de⁹ mala q̃ nō facit dicit facere: quia p̃mittit. Nam dr. hoiem indurare cū nō emollit: ac inducere in tēptationē: cū nō liberat. Nō est g̃ incōueniens eū ꝗ mō p̃destinare dū malos ꝛ eoꝰ mala opa nō corrigit. Sed bona specialius p̃scire ꝛ p̃destinare dicit: qꝰ ī illis facit q̃ sunt ꝛ q̃ bona sunt: in malis aūt nō nisi q̃ sunt essentialiꝗ: nō q̃ mala sunt: vt sup̃ oīcū est. Sciendū q̃z qꝰ sic p̃scientia nō in deo dr. p̃ric: ita nec p̃destinatio: qꝰ illi nec ante nec post aliq̃d ē: sed oīa sunt illi sit p̃ntia. Cōsideremus nunc an aliqua possint p̃destinari: p liberū arbitriū futura. Dubitari vtiq̃ nō dr. qꝰ eius p̃destinatio ꝛ p̃scientia nō discordant: sed sicut p̃scit: ita quoq̃ p̃destinat. In q̃stione de p̃ntia cognouimus aliq̃ p̃sciri aperte futura p liberū arbitriū sine omni repugnantia. Unde veritas q̃z evidens ꝛ ratio docet p̃destinari: sil̃r p liberū arbitriū q̃dam futura absq̃ omni incōuenientia. Nā neq̃ p̃scit deus: neq̃ p̃destinat: quēadmodū iustū futurū ex necessitate. Non enī habet iusticiā: q̃ eam nō fuat libera volūtate. Pariter igit q̃ quis necesse sit fieri que p̃sciunt: ꝛ que p̃destinant: quedam tū p̃scita ꝛ p̃destinata nō eueniūt ea necessitate que p̃cedit rē ꝛ facit: sed ea que rē sequit: sicut sup̃a diximus. Non enī ea deus q̃ quis p̃destinat: facit voluntatē cogendo: aut voluntati resistēdo: sed in sua illa ptāte dimittēdo Quāuis tū sua volūtas vtat potestate: nihil tū facit qd deus nō facit in bonis sua gratia: in malis nō sua: sed eiusdem volūtatis culpa: qd sicut p̃misimus clarius cū de gratia loq̃mur apparebit. Et sicut p̃scientia que nō fallit: nō p̃scit nisi verꝰ: sed erit aut necessariū: aut spontaneū: ita p̃destinatio que nō mutat: nō p̃destinat nisi sicut est: est in p̃scientia. Et quēadmodū qd p̃scitur licꝰ in eternitate sit īmutabile: tū in tpe aliquādo anteq̃ sit mutari pōt: ita est p oīa de p̃destinatione. Patet igit ex his que dicta sunt: si bene p̃siderent: qꝰ nec p̃destinatio excludit libeꝰ arbitriū: nec libeꝰ arbitriū aduersat p̃destinationi. Si quidē omnia illa q̃b̃ sup̃a monstrauimus liberū arbitriū p̃scientie nō repugnare: pīter osteudūt illud p̃destinationi p̃cordare. Non ergo rationabiliter quotiens aliquid cōtingit operante spontanea volūtate: velut cū homo hoī facit iniuriā vnde ab illo occidit: q̃dam clamantes dicentes. Sic p̃scit: ꝛ p̃destinatū erat a deo: ꝛ ideo necessitate factū est: nec aliter fieri potuit. Quippe nec q̃ aliū iniuria irritauit nec q̃ se vindicauit ꝗ fecit necessitate: sed sola voluntate: qꝰ si nō sponte voluisset: neuter qd fecit fecisset.

Rom. viij

B

L

¶ Beati Anselmi Liber.

¶ De concordia gratie ⁊ liberi arbitrij.

Dr. Restat nunc vt de gra ⁊ cōdē libero arbitrio: ea dē gra adiuuante considerem⁹. Questio ista in de nascitur: qz diuina scriptura ita loquit aliquādo vt nihil videat libez arbitriū p̄desse ad salutē: sed sola gratia. Aliqñ ꝯo ita velut tota nostra salus in libera nra p̄sistat volūtate. De gra siquidē dicē dñs
Joh. xv. Sine me nihil potestis facere. Et. Ecmo venit ad me nisi pater meus traxerit
Eiusdē. 6 eum. Et paulus apls. Quid aūt habes
j. Cor. 4 qd nō accepisti? Et de deo: Cuius vult
Rom. ix. miserer: ⁊ quē vult indurat: ⁊ nec volentis nec currentis sed miserentis est dei. Multa qz alia leguntq̄ soli gre sine libero arbitrio bona nra opa ad salutē nostrā videntur attribuere. Plures etiā asserūt exp̄imēto se p̄bare ꝯ hō nequaqz vllo libero fulciatur arbitrio: qm̄ multos ab sez nūero ī mensō mentis ⁊ corpis conatu nituntur vt bene vīnāt: q̄ quadā difficultate: imo ī possibilitate aggrauati nihil p̄ficiūt: aut post magnū p̄fectū repēte irrepabiliter deficiūt. Liberū aūt arbitriū monstrat eadē scriptura nos habere
Esa. j. ꝶ mō: Dicit deus p Esaiā. Si volueritis ⁊ audieritis me: bona terre comedetis
Ps: 33 Et dauid: Quis est hō q̄ vult vitā: diligit dies videre bonos? Prohibe linguā tuā a malo: ⁊ labia tua ne loquant dolū Diuerte a malo ⁊ fac bonū. Et dñs ī euā
math. xj. gelio. Venite ad me omes q̄ laborātis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiaz vos. Tollite iugū meū sup vos: ⁊ discite a me qz mitis sum ⁊ hūilis corde: ⁊ inuenietis requiez aīabz vestris. Plura etiā alia ⁊ innūerabilia sunt q̄ videntur libez arbitriū ad bñ opandū excitare: ⁊ q̄ monita p̄temnit et p̄obrare. Qd auctoritas diuīa nequaqz faceret: si volūtatis libertatē nullam in hoīe cognosceret. Sed nec vllo mō esset cur deus bonis vel malis p̄ meritis singulez iuste retribueret si per libez arbitriū nullus bonū vel malū faceret. Qm̄ q̄ in sacra scriptura q̄dam inuenimus q̄ soli gre fauere videntur: ⁊ q̄dam q̄ solū libez arbitriū statuere sine gra putant: fiet erūt q̄dā supbi q̄ tstā ꝯtutē ⁊ efficaciā ī sola libertate arbitrij p̄sistere sunt arbitrati: ⁊ sūt nro tpe multi q̄ libez arbitriū esse aliq̄ penitus desperāt. In hac ita qz q̄stione hec erit intētio: vt libez arbitriū sit esse cū gra ⁊ cū ea opari in multis monstremus: sicut illud p̄scientia atqz p̄destinatiōe p̄cordare reprimus. Sciēdū ē qz sic nō de alio libero arbitrio sit ꝶ vt sup̄ dixi: qm̄ nisi de illo sine q̄ salutē nēo mereri: postq̄z intelligibilē hz eratē: ita nō de alia gra q̄z de illa sine q̄ nullus saluatur hō. Oīs em̄ creatura gra existit: qz gratis facta est: ⁊ multa bona dat de⁹ p gra az in hac vita sine q̄bz hō saluari nō pt. In infantibz q̄dē q̄ baptizati moriūt aūqz sno possint vti libero arbitrio: nō apparet cōcordia quā q̄rimus: qm̄ in illis gra sola opat salutem sine illoz libero arbitrio. Hā ꝶ q̄z gra ē: qz dat alīs volūtas vt illi sua fide subueniāt. In hñtibz ita qz ītelligibilē ē ratē: monstrandū ē qd inuestigamus: qz de his solū ꝯsat hec q̄stio. Quicūqz aūt ex his saluant: p̄ iusticiā saluari dubiū nō ē. Iustio ei p̄mittit vita eterna: qz iusti in ppetuū vīnēt. ⁊ apud dñm est merces coz. Q aūt iusticia sit rectitudo voluntatis: sacre scripture sepe monstrat auctoritao. Qua de re sufficit vnū exēplū ꝓponere. Cum em̄ dixisset dauid. Nō repellet dñs plebē suā: ⁊ hereditatē suā ñ derelinquet: q̄ adusqz iusticia p̄ertat in iudiciū: vt doceret nos q̄d ēt iusticia: interrogando ait: Et q̄ iuxta illam? Ad qd ipe sibi rūdens ait: Omis q̄ recto sūt corde: ꝶ ē q̄ recta sūt volūtate. Quāuis em̄ corde credam⁹ ⁊ ītelligamus sic corde volum⁹: nō tm̄ indicat spūsctūs illi rectū hīe cor: q̄ recte credit ⁊ intelligit ⁊ nō recte vult: qz nō vtit rectitudine fidei ⁊ intellectus ad recte volendum: p̄pter qd datum est rōnali creature recte credere ⁊ intelligere. Nam neqz rectū intellectum dicendus est habere q̄ fm illū nō recte vult opari: ꝓpter qd fides dicit ⁊ dat. Recte igitur intelligamus dauid

Sap. v.

Ps. xciij

De ꝓcordia gratie ⁊ liberi arbitrij.

diriſſe:rectos corde:rectos volũtate. Sz
B ue q̃s exiſtimet aucte diuia dici inſtũ illũ
vl' rectũ q̃ nõ niſi ꝓt' aliq̃d tenet rectitudi
nez volũtat' :dici' iuſticiã rectitudinẽ eſſe
volũtat' ꝓt' ſe ſeruatã:q̃ em̃ ſolũ ꝓt' ali
q̃d illã ſeruat:nõ eã diligit:ſz aliud ꝓter
qd illã ſeruat:⁊ ideo nõ ē dicẽd' iuſt' :nec
talis rectitudo noianda ē iuſticia Qũ de
ꝓſcia ⁊ libero arbitrio tractabam' exem
plo q̃dã mõſtrauim' eſſe poſſe ſil' rectitu
dinẽ hãc quã voco iuſticiã ⁊ liberũ arbi
triũ.p qd planũ ē ĩtelligere in aliis multi
ſimiliter eſſe. Si q̃ poſſum' oñdere ullaz
creaſaz hãc adipiſci poſſe rectitudinẽ niſi
p gratiã:manifeſta erit ĩnt' gratiã ⁊ libez
arbitriũ ad ſaluandũ hoiez:ꝓcordia quã
querim'. Dubũ itaq̃ nõ ē:qz volutas ñ
vult recte niſi qz recta eſt. Sic nãq̃ non
eſt acut' viſus qz videt acute.ſz ĩõ videt
acute qz acut' eſt:ita volũtas nõ ē recta
qz vult recte:ſz recte vult qm̃ ē recte. Cũ
ãt vult rectitudinẽ,pculdubio recte vult.
Nõ q̃ vult rectitudinem niſi qz recte eſt.
Idẽ ãt eſt volũtati rectã eſſe et rectitudi
nẽ hãe. Palam igit eſt qz nõ vult rectitu
dinẽ niſi qz rectitudinẽ hz. Nõ uego volũ
tatẽ rectã velle rectitudinẽ quã nõdũ ha
bet qm̃ vult maiorẽ q̃z habeat.ſed illã di
co nullã eam poſſe velle rectitudinem : ſi
B nõ habet rectitudinẽ qua illã velit. Con
ſiderem' nũc vtz aliq̃s hanc rectitudinẽ
nõ hñs eam aliquo mõ a ſe habere poſſit
Utiq̃z a ſe illã habere neq̃t:niſi aut volẽ
do aut nõ volendo. Volendo quidẽ nul
lus valet eam p ſe adipiſci .quia neq̃t eã
velle:niſi illam habeat. Q̃ ãt aliq̃s nõ
habẽs rectitudinẽ voluntatis illã valeat.
p ſe nõ volendo aſſequi:mens nullius ac
cipit. Nullo igit modo poteſt eam crea
tura habere a ſe. Sed neq̃z creatura va
let eam habere ab alia creatura. Sicut
nãq̃z creatura nequit creaturam ſaluare:
ita nõ poteſt illi dare per qd poteſt eam
ſaluare. Sequit itaq̃z quia nulla creatu
ra rectitudinẽ habet quã dici volũtatis
niſi per dei gratiã. Hanc ãt rectitudi
nem p liberũ arbitriũ ſeruari poſſe ſicut
ſupra dici monſtrauim'. Deo igitur lar
giente inuenimus grãm eius ad ſaluan
dum hominẽ cũ libero arbitrio cõcorda
re.ita vt gratia ſola poſſit hominẽ ſalua
re nihil eius libero arbitrio agente. Si
cut fit in infantibus et in nõ intelligen
tibus :ipſa ſemp adiuuat liberũ arbitriũ
naturale:quod ſine illa nihil valet ad ſa
lutem. dando voluntati rectitudinẽ quã
ſeruet p liberũ arbitriũ. Et q̃z nõ om
nibus det:quoniã cui vult miſereꝰ.⁊ quẽ
vult indurat .nulli tũ dat p aliq̃ ꝓcedẽti Roꝝ.ix.
merito. qm̃ quis prior deo dedit ⁊ retri Ibidẽ:xi
buetur ei:Si ãt volũtas per liberũ ſer
uando arbitriũ quod accepit:mereꝰ aut
augmentũ accepte iuſticie. aut etiã pote
ſtatẽ pro bona volũtate . aut premiũ ali
quod. Hec omnia fructus ſunt prime gra
tie.et gratia p gratia.et ideo totũ imputa
ndũ eſt gratie.quia neq̃z volẽtis eſt qd
vult:neq̃z currentis eſt qd currit.ſed mi
ſerentis eſt dei. Omnib' em̃ excepto ſolo Roꝝ.ix.
deo dicit. Quid habes qd non accepiſti. j.Cor.4.
qd ſi accepiſti quid gloriaris quaſi non
acceperis? Quomodo quidẽ libertas vo
lũtatis tenentis acceptã rectitudinẽ:nul
la neceſſitate vt illã deſerat:expugnat.ſz
difficultate impugnat.nec eidẽ volũtati
inuita:ſz volẽs cedat.i tractatu d liberta
te arbitrij puto me oſtẽdiſſe. Quib' autez J
modis poſt eandẽ rectitudinẽ acceptã li
berũ arbitriũ gratia adiuuet vt ſeruet qd
accepit:q̃z nõ oñes valeã enumerare:
multifariã em̃ h̃ facit.tamẽ nõ erit inutile
aliq̃d mihi dicere. Nemo certe ſeruat re
ctitudinẽ hanc acceptã niſi volẽdo .velle
autẽ illam aliquis nequit niſi habendo.
Habere vero illã nullaten' valet niſi per
grãm. Sicut ergo illã nullus accipit niſi
gratia ꝓueniẽte:ita nullus eã ſeruat niſi
eadem gra ſubſequente. Nẽpe q̃z illa
ſeruet p liberũ arbitriũ:non tũ eſt tm̃ im
putandũ libero arbitrio quantũ gre cum
hec rectitudo fuat:qm̃ illam libez arbi
triũ nõ niſi p grãm ꝓueniẽte ⁊ ſubſequẽ
tẽ hz ⁊ fuat. Sic ãt gra ſubſequit do
nũ ſuũ vt nũq̃z ſine pnũ ſiue magnũ ſit:

illud dare deficiat nisi liberꝫ arbitriũ volẽdo aut rectitudinẽ quã accepit deserat. Nũqꝫ enĩ separat hec rectitudo a volũtate nisi qñ aliud vult qd̃ huic rectitudini nõ ꝓcordat: sic cũ ꝗs accipit rectitudinẽ volendi sobrietatẽ: ⁊ rejicit eã volẽdo ĩmoderatã bibendi voluptatẽ. Qd̃ cũ fac̃ sua volũtate: ⁊ iõ sua culpa pdit grãm quaꝫ accepit. Adiuuat etiã grã liberꝫ arbitriũ qñ vt deserat rectitudinẽ acceptã impugnat mitigãdo aut penit⁹ remouẽdo vim tẽtationis ĩpugnant⁹: aut augendo affectũ cinsdẽ rectitudinis. Deniq̃ cũ omnia subiaceãt dispositioni dei: q̃cq̃d pnugit hoĩ qd̃ adiuuat liberꝫ arbitriũ ad accipiendum aut ad fruendũ hãc de q̃ loquor rectitudinẽ: sue grãe iputãdũ ẽ. Dixi oẽm iusticiã esse rectitudinẽ volũtat̃ ꝓpter se fruãtã. vñ sequit oẽm hũtẽ hãc rectitudinẽ: hãc iusticiã ⁊ eẽ iustũ: qñ oĩs hũs iusticiã iustus ẽ. Nõ tñ sentio iustis oĩbꝫ pmissam eẽ vitã ꝓpetuã: sꝫ illis tñ q̃ sũt iusti sine oĩ iniusticia. Illi enĩ ꝓprie ⁊ absolute dicunt iusti ⁊ recti cordẽ. Est enĩ aliq̃s fm aliq̃d iustus: ⁊ fm aliq̃d iniustus vt q̃ castus ẽ inidus. Talibꝫ nõ pmittit̃ beatitudo iustorꝫ: qñ sic ꝗa btitudo ẽ sine oĩ indigẽtia: ita nulli dat nisi iusto sine oĩ iniusticia. Nã qñ btitudo q̃ iustis pmittit̃: erit sititudo angelorꝫ dei: sic in angelis bonis ulla ẽ iniusticia: ita nullꝰ illꝰ sociabit̃ cũ aliq̃ iniusticia. Quõ aũt fiat hõ sine oĩ iniusticia: nõ ẽ huĩ⁹ nr̃i ꝓpositi ostẽdere. Scimus tñ pfecto studio hec xpiano: ⁊ p grãm dei eẽ possibile. Si bñ psiderent q̃ dicta sũt: apte cognoscit̃: qꝛ cũ aliq̃d dicit sacra scriptura p grã: non amonet oĩno liberꝫ arbitriũ. neq̃ cũ loq̃t̃ p libero arbitrio excludit grãm: q̃ si sola grã aut liberũ arbitriũ solũ sufficiat ad saluandũ hoĩem: sic videt̃ illis q̃ hãc faciũt q̃lstionẽ. Ita q̃ppe intelligẽda sũt dicta diuina: vt b̃ excepto qd̃ dixi de infantibꝫ: nec sola grã nec solũ liberꝫ arbitriũ salutẽ hoĩs opet̃. Quippe cum dicit dñs. Joh. xv. Sine me nihil potestis facere. nõ ait: nihil valet vobis vĩm liberꝫ arbitriũ: sꝫ nihil pt̃ sine mea grã. Et cũ legit̃. Neq̃ volentis neq̃ currẽtis. sꝫ miserẽtis ẽ dei: nõ negat̃ in volente neq̃ in currẽte aliq̃d p desse liberꝫ arbitriũ: sed significat̃ nõ esse iputãdũ libero arbitrio: qd̃ vult ⁊ q̃ currit: sꝫ grãe. Nã cũ ait. Neq̃ volentis neq̃ currẽtis ẽ: subaudiendũ est: qd̃ vult: ⁊ q̃ currit velut cum aliq̃s nudo cui nihil dꝫ ⁊ q̃ nulla a se pt̃ indumẽtũ hãe dat vestẽ: nõ tñ q̃ quis ipse habeat ptãtẽ vtẽdi ⁊ nõ vtendi accepta veste si ea vtit̃ iputandũ ẽ induto qꝛ indut⁹ ẽ: sed dãti vestẽ. Qua propt̃ ita dici põt. Nõ ẽ induti q̃ ẽ induitus sꝫ miserẽtis: id ẽ vestẽ dãtis. Multo ꝓo magꝭ b̃ diceret̃ si ille q̃ dedit vestẽ: dedisset etiã ptãtẽ fruendi eã ⁊ vtendi: sicut deꝰ hoĩ cũ dat rectitudinẽ sepeſata: dat etiã ptãtẽ fruendi ⁊ vtendi: qꝛ dedit ꝓprius liberꝫ arbitriũ ad fruendũ illã ⁊ vtendũ. Si ꝓo nudo cui nihil debet̃ nõ dareꝭ vestis: aut si ipe acceptã pjceret: nulli nisi ipi iputareꝭ ei⁹ nuditas. Ita cũ deꝰ alicui pcepto ⁊ nato ĩ pctõ: cui nihil nisi penã dꝫ: dat velle ⁊ currere: nõ ẽ volẽtis neq̃ currẽtis sꝫ miserẽtis ẽ dei: ⁊ q̃ eandem grãm nõ accipit: aut acceptã rejicit: eiꝰ ẽ nõ dei q̃ in sua diuicia ⁊ iniq̃tate pmanet. Idẽ intellectus hũdus ẽ in alijs in q̃bꝫ scriptura loq̃t̃ p grã: vt sꝫ liberꝫ nõ excludat̃ arbitriũ. Sil'r qñ ita loquũt̃ diuina dicta vt libero arbitrio soli videantur salutẽ hoĩs attribuere: nullo itellectu grãe separanda ẽ. Sicut q̃ q̃nis naturalis vsus nõ pceer plẽ sine patre: nec nisi p matrẽ: nõ tñ remouet vllus intellect⁹ aut patrẽ aut matrẽ a gñatiõe plis: ita grã ⁊ liberꝫ arbitriũ nõ disco: dãt sꝫ pueniũt ad iustificãdũ ⁊ saluãdũ hoĩem. In his tñ in q̃bꝫ videt̃ scptura liberꝫ arbitriũ ad recte volendũ ⁊ opandũ inuitare: qꝛ cur hoĩem ĩuitet ad recte volẽdũ: ⁊ q̃re arguat nõ obedientẽ: cũ ipam rectitudinẽ nemo possit nisi grã dante hãe vel accipe. Sciẽdũ qꝛ sic tra ĩnũerabiles herbas ⁊ arborꝫ sine q̃bꝫ hũana natura alit̃ aut etiã q̃bꝫ pimit̃ sine oĩ hoĩs cura pferr: illa ꝓo q̃ nob ad vitã nutriendã maxie sũt

Rom. ix.

D

H

A

De concordia gratie & liberi arbitrij.

necessaria: nō sine magno labore atq; cultore nec absq; seminibus: ita corda hūana sine doctrina sine studio: sponte q̄si germināt cogitationes & volūtates nihil vtiles saluti aut etiā noxias: illas ꝓ sine q̄bus ad salutē aīe nō pficim⁹ nec q̄q̄ sine gūis sui semine: & laboriosa cultura ꝓcipiūt & germināt. Ūñ illos boies q̄bus tal cultura impendit agricultura dei vocat apl's. Est aūt semē hui⁹ agricl'ture ꝓbus dei: imo nō ꝓbū ſz sensus q̄ ꝓcipit ꝓ ꝓbū. Uox nāq; sine sensu nihil ꝓstituit in corde. Nec solū sensus ꝓbi ſz oīs sensus vl' intellect⁹ rectitudis: quē mēs hūana sine ꝓ auditū sine ꝓ lectionē sine ꝓ rōnē sine q̄libet alio mō ꝓcipit: semē recte volēdi dr. Null⁹ nāq; velle ꝑt qd ꝓus corde nō ꝓcipit: velle aūt credere qd ē credēdū ē recte velle. Nemo q̄ recte ꝑt ꝗ velle si nescit q̄d credendū est. Cū em ꝑmisisset apl's. Omñis q̄cūq; inuocauerit nomē dñi salu⁹ erit: subiūxit. Quō inuocabūt ī quē nō crediderīt? Aut quō credēt ei quē nō audierīt? Quō audiēt sine ꝑdicāte? Quō ꝓ ꝑdicabūt nisi mittant? Ex paulo post Ergo fides ex auditu: audit⁹ ꝓ ꝓ ꝓbū xpi. Q aūt dicit fidē ē ex auditu: intelligendū ē: qr fides ē ex ꝗ qd ꝓcipit mēs ꝓ auditū: neq; ita vt sola ꝓceptio mentis faciat fidē in boīe: ſz qr fides esse neq̄t sine ꝓceptōe. Addita nāq; rectitudie volēdi ꝓceptioni ꝓ grām fit fides: qr credit qd audit. Auditus aūt ē ꝓ ꝓbū xpi: ꝗ ē ꝓ ꝓbū ꝑdicantiū xpm. Predicātes ꝓ si sūt nisi mittant: ſz q̄ mittunt grā ē. Quapropter & ꝑdicatio grē ē: qr grā ē qd descendit ex grā: & auditus ē grā: & intellect⁹ ex auditu grā: & rectitudo volendi grā est. Uex missio: ꝑdicatio: audit⁹: itellectus nihil sunt nisi volūtas velit qd mēs itelligit: qd volūtas facere neq̄t nisi accepta rectitudine. Recte nāq; vult cū vult qd dr: ita qd mēs ex auditu ꝓbi ꝓcipit ē ꝑdicanti: & rectitudo ē incrementū qd de⁹ dat: sine q̄ neq; q̄ plantat neq; q̄ rigat est aliqd. ſz q̄ incrementū dat de⁹. Sicē q̄ de⁹ in ꝓcipio ꝓ miraculū fecē frumētū & alia de terra nascētia ad alimentū boīm sine cultore & seminibus: ita sine hūana doctrina mirabil'r fecit corda ꝓphar & apl'or: nec nō & euangelistar: fecunda salutaribus seminibus: Ūñ accipimus quicq̄d salubrit' in agricultura dei ad alimentū aiar fuam⁹: sicē nō nisi de ꝓmis terre seminibus hēmus qd ad nutrimentū corporū ꝓpagam⁹. Sicq̄dē nihil vtile ad salutē spūalē ꝑdicam⁹ qd sacra scptura spūs scti miraclo fecūdata nō ꝓtulerit aut in tra se nō ꝓtineat. Hā si q̄d rōne dicim⁹ aliqñ qd in dictis ei⁹ apte mōstrare aut exīpis ꝓbare neq̄mus: ꝗ mō ꝗ illā cog̃ scimus vtr sit accipiēdū aut respuēdū. Si aūt apta rōne colligit & illi ex nulla ꝑte ꝓdicit: qm̄ ipa sicē nulli aduersat ꝓitati: ita nulli fauet falsitati: ꝗ ipso qr nō negat qd rōne dr: ei⁹ ancte suscipit. At si ipa uīo sensui idubitāt repugnat: q̄ quis nob rō nra videat ī pugnabilis: nulla tm ꝓitate fulciri credēda ē. Sic itaq; sacra scptura oīs ꝓitatis quā rō colligit ancte ꝓtinet: cū illā aut apte affirmat aut nil'a tenus negat. Uideamus nūc in exēplis quō ꝓbū sit semē: aut quō q̄bus dr. Si volueritis & audieritis me: itelligūt & cogitāt qd dr velle & audire: ꝗ ē obedire. Qui cū audit & nō obedit: dr nō audire. Sz obedire neq̄unt nisi velint. Uelle aūt obedire ē recte velle. Recte ꝓ velle nemo pōt nisi hēat rectitudinē volūtatis quā nullus hz bō nisi ꝓ grāz. Uex rectitudo volendi aliqd nulli dat nisi itelligēti velle: & qd velle dz. Uideam⁹ itaq; qd dictū ē Si volueritis & audieritis me: mō semē eē neq̄q̄ ꝓ se ad aliquē fructū germinās sine ꝓdiectiōe rectitudis: nec ipaz rectitudinē dari nisi sanibus. Sil'r cū diē deus. Cōuertimini ad me: semē ē sine germine q̄q̄ diu boīs volūtatē si ꝓuertit de⁹ ad volēdū ꝓuersionē quā cogitat cū audit ꝓuertimini sine q̄ semie null⁹ ꝑ velle ꝓuerti. dr etiā ꝓuersis: ꝓuertimini: aut vt magis ꝓuertāt aut fuēt qd ꝓuersi sūt. Qui ꝓ dicūt ꝓuerte nos de⁹: iā aliq̄ten⁹ ꝓuersi sūt: qr rectā volūtatē hūt eū volūt ꝓuerti: ſz orāt

Ro. x.

Esa. 5.

j. Cor. 3.

j. Cor. 3.

p̄ꝗ qd iā acceperūt vt augeat ꝓuersio si
cut illi q̄ credētes auge nob fidē dixerūt
Luc. xvij. Ac si dicerēt illi z isti. Auge ī nob qd de
disti: pfice qd cepisti. Qd de his oūdi in
filiis q̄z intelligēdū est. Sicut igit terra
nō germinat naturaliter ea q̄ maxīe necaria
sūt saluti corpis nr̄i sine seminib: z ꝗz de
nō det incremētū oī semi: nō tū cessāt agri
cole nr̄i seminare in spe messis aliq̄ntule:
ita terra cordis hūani nō pfert fructū fi
dei z iusticie sine ꝓgruis seminib: z q̄uis
de nō faciat cūcta hmōi semīa germīa
re: tm̄ p̄cipit agricolis suis in spe instātis
R sine ꝓbū suū seminare. Oūdum vt puto
quō nō sit supuacuū hoies ad fidē xp̄i z
ad ea q̄ fides exigit imitare: q̄uis tū oēs
hāc imitationē suscipiāt. Dixi etiā post:
q̄re arguant illi q̄ ꝓbū dei nō suscipiunt
cū ꝗ facere neq̄ant nisi gr̄a coz voluntates dirigēte. Dicit eīm dn̄s de spūsc̄o. Il
le arguet mūdū de pctō: qz nō crediderūt
in me. Ad qd hez fortitan difficile sit rn̄
dere: qd tm̄ deo dāte possūm: tacere nō de
beo. Notādū ē qz impotentia q̄ descēdit
ex culpa nō excusat ipotētē culpa manēte. Ūn in infantib in qb exigit de a na
tura hūana iusticiā quā accepit in pmis
pentib cū ptāte fruendi illā in omnē plē
suā: nō excusat eā ipotētia hūdi iusticiā:
qm̄ ppter culpā in hāc corruit ipotentiā
hoc p̄m nāq̄ qz nō hz qd p se resumere
neq̄t: ꝗ ē illi hūdū ipotentia in quā iō ce
cidit qz sponte deseruit qd fuare potuit.
Qm̄ q̄ peccādo deseruit iusticiā: ad pec
catū illi iputat ipotentia quā ipa peccā
do sibi fecit. Nec solū ipotentia iusticiā
hūdi sz etiā ipotētia illā itelligēdi. Sil'r
in nō baptisatis iputat ad pctm̄: qm̄ p̄it
descendit a pctō. Possum vt etiā rōnabil'r
asserere: qz qd a pma ꝓditiōis hūane di
gnitate ac fortitudine atq̄ pulchritudine
minorata z corrupta ē: illi ad culpā iputat. Per ꝗ nāq̄ minorauit q̄tū in ipa fuit
S bonorē z laudē deo. Quippe fm dignitatē opis: laudat z p̄dicat sapia opificis.
Quāto igit natura hūana p̄ciosum op
dei vn̄ ipe glificandus erat in se minora
uit atq̄ fedauit. tāto suo culpa deū exho
norauit. Qd illi ad tantū statuit pctm̄ vt
nō nisi p morte dei deleat. Sicdē ipsos
motus siue appetit ꝗbꝫ ꝓpt pctm̄ ade sicē
bruta aīalia subiacē. q̄s apl's vocat car
nis ꝓcupīaz quā inuitū se tolerare man
festat cū dicē. Qd odi illd facio: id est no
lēs ꝓcupisco. sat's oūdit sacra auctoritas
īputari ad pctm̄. Quippe eū de solo motu
re sine ope vel voce dicē dn̄s. Qui irascit
fratri suo: re erit iudicio. apte monstrat
culpā nō ēē leuē. quā tā ḡuis sez mortis se
quit dānatio. Ac si dicat. Qui facē qd hō
nō dz facere: nec faceret si ñ peccasset: au
ferri dz ex hoīb. Et cū paul d illis q̄ car
nē. i. ꝓcupiscētias sentiunt nolentes: ait.
Nihil dānatōis est his q̄ sūt ī xp̄o iesu. q̄
nō fm carnē ambulāt: ꝗ ē nō volūtate cō
sentiūt: sine dubio signat eos q̄ nō sunt ī
xp̄o. seq̄ dānatōz q̄tiēs sentiūt carnē etiā
si nō fm illā ambulāt. qm̄ sic facta est hō.
vt etiā sentire: sicē de ira dixi nō deberet.
Si q̄s igit q̄ dixi diligēter ꝓsiderat: nul
latenus cos q̄ ꝓpt culpā suā ꝓbū dei suscipe
T nequeūt recte arguēdos dubitat. Quib
ātdat gr̄a fidei xp̄iane: sicē ill' ī baptismo
dimittit originalis iniusticia cū q̄ nascūt
ita oīs culpa impotētie z tot corruptōis
quā ꝓpter pctm̄ pmi hoīs incurrerāt: z p
quā inhonorat dōs: ignoscit. De nulla nā
q̄ culpa q̄ añ baptismū in ill' erat: p baptismū arguit. q̄uis ipa corruptio z appetit: q̄ sūt pena pcti. nō statim ī baptismo
deleant: nec vllū ill' imputat delictū post
baptismū nisi qd sua volūtate fecerit Ūn
apparet qz corruptio z mala q̄ fuerūt pena
pcti z post baptismū remanēt: nō sūt p se
pctā. Sola nāq̄ ē p se iniusticia pctm̄: et
illa q̄ sequuntur iniusticiā ꝓpt cām suā indi
cant pctā donec ipa remittat. Nā si pctā
cēnt: ī baptismo delerent in q̄ oīa pctā in
sāguīe xp̄i lauāt. Itē si ꝓprie pctā dicerētur
cēnt in bruts aīalib pctā ad q̄z silitudiez
illa ꝓpt pctā nr̄a sustinet nata. Est z aliō U
qd valde timēdū ē qd in pmo pctō hūa
ne nate cogsci pt. Qm̄ eīm hō est spūs va ps. lxxxvij.
dēs z nō rediēs: postq̄ spōte cadit (vt de

Ro. viij.

Ro. viij.

Matth.

De concordia gratie ⁊ liberi arbitrij

volūtarij⁹ pcūs nūc loqmur tūm: nll'o mō
pt resurgere nisi grā releuet: sz merito suo
ꝗ pctō ī pctm vsqz ī abyssū pctōz sine fū-
do: ß ē pfūdo sine essiatōe demergat: nisi
miscōia retineat. ita vt etiā illi bonū ver-
tat in odiū ⁊ fit ei in mortē. Unde dic dns
Jeh.xv. apl's. Si mund⁹ vos odit scitote qa me
a.Cor.ꝛ. priorē vob odio hūit. Et apl's. Bon⁹ odor
sum⁹ deo. alīs qdē odor mortis ī mortē. ali-
is āt odor vite ī vitā. ppt qd dr de eo. qr
Rom.ix. cui vult miseret: ⁊ quē vult idurat. Ueꝝ
qz miseret nō oīm eqlr miseret: neqz qs
idurat oēs eqlr idurat. Cur āt ī hac vita
pseueret ī nob pena pctī deleto pctō: alia
qstio ē. De q lz nūc tractare ñ ꝓposueri⁹:
breuit tūm dico: qr si icorruptōes statim in
baptismo vl'in martyrio mutarēt fideles
piret meritū: vt hoīes nisi illi q pmi sine
exēplo crederēt: nll'o mō saluarēt. Hēpe
deficeret fides ⁊ spes. sine quib⁹ null⁹ hō
bñs ītellectū: regnū dei mereri pōt. fides
nāqz ⁊ spes sūt eaꝝ rerū q nōdū videt. Cū
ei viderēt hoīes q ad xpm ꝓuerterēt: sta-
tim trāsire ad icorruptibilitatē: null⁹ essz
X q saltez velle posset se subtrahere a tanta
bītudie quā videret. Ut gl'osi⁹ p fidei at
qz spei meritū bītudinē quā desideram⁹
adipiscamur: manem⁹ qdiu ī hac vita su-
m⁹ī ß qd iā nō īputat ad pctm quis eue-
nerit ppt pctm. Deniqz ñ pmittit nobis p
baptismū ⁊ fidē xpianā bītudo quā ha-
bebat adā ante pctm ī paradiso: sz quā habi-
tur⁹ erat qm ꝓplet⁹ eēt nūer⁹ hoīm q assu-
mēdi erāt ad pficiēdā ciuitatē supnā: q ⁊
ꝗ angel'⁊ ꝗ hoīb ē ꝓplēda: vbi ñ genera
būt hoīes sic facerēt ī paradiso. Si g ꝓuer
si ad xpm mox trāsirēt ī illā incorruptibi
litatē. nō eēnt hoīes ꝗ qb colligi possz il-
le nūer⁹: qm ad beatitudinē quā viderēt:
null⁹ posset ñ festinare. Hoc puto esse qd
Heb.xi. dic apl's de ill. Qui p fidē opati sūt iusti-
cia. ⁊ hi inqt oēs testionio fidei pbati nō
acceperūt repmissionē deo p nob melī⁹ ali
qd puidēte ne sine nob ꝓsūmarēt. Si ei
qrit qd nob melī⁹ puiderit ex ß qr illi nō
acceperūt reprōmissionē: nihil ꝓueniēti⁹
rūderi posse video: cp qd sup dixi: qr sal-
tē si ill' ꝓpagati ñ differret pmissa iusti bri
tudo piret meritū ī ill' q ñ p fidē ß: sz p ex
pimētū cogscerēt: ꝓpagatio ei hoīm de q
nati sum⁹ deficeret: qm oēs ad icorrupti-
bilitatē quā pñtē viderēt currerēt. Dag
nū itaqz bonū nob ꝓuidit ds: cū scīs te- Y
stionio fidei pbati distulit acceptōez re-
pmissiōis vt ⁊ nos ꝓpagaremur ⁊ mane-
ret fides p quā cū ill' reprōmissionē pme-
reremur ⁊ sil' cū ill' ꝓsūmaremur. Alia qz
rō ē cur baptizati atqz martyres ñ statim
fiūt incorruptibiles. Hēpe si qs suū
quē ꝓposuerat magnis aliqn ditare ho-
nōib⁹ guit ꝓberet p culpa p q nullo mō
p se qat satisfacere: p⁹ hāc ꝓberatōz cōsti-
tuto tpe detrusur⁹ eū ī horrēdū carcerem
vbi gūissimis torqat supplicīs: ⁊ sit aliqs
potēs apd dnm q p illo satisfaciēs eū re-
cōciliet: vnqz plage qs re⁹ añ satisfactōez
dū erat ī culpa merito suscepit: nō delent
sz maiora tormēta in q dū retrusus fuerat
rcōciliatōe pueniēte auertēt: honores qz
suos qs suo tpe acceptur⁹ erat si nō pec-
casset ⁊ qb⁹ caritur⁹ erat post culpā suā si
ñ recōciliaret ppt pfectā satisfactōz sic p⁹
statutū fuerat: sine oīm mutatōe tradūt.
Quipe si añ recōciliatōz exheredat⁹ essz Z
ill' honōrib⁹: quē admodū exheredat⁹ erat
post culpā: irrecupabilit' si nō rcōciliaret
nō hīet locū subueniēdi: vlla recōciliatio
Sz qm ñ potuit exheredari honore quē
nōdū hēbat nec hīe debebat: hāc exhere-
datōez puenire pt recōciliatio ⁊ eā auer-
tere. Si tū fu⁹ ille dū iacet ī egritudīe va-
pulatōis donec ipa transeat: corde et ore
dno suo fidelitatē ⁊ correctōz vouet ⁊ sol
uit. ita ē int deū ⁊ hoīez. Quipe qū hūa-
na nata pmū peccauit: hac pēa flagella-
ta ē vt nūqz plē natalr nisi talē qlē vide⁹
infantes nasci generaret: ac post hāc vitā
ī inferno: a regno dei ad qd facta erat ī p-
petuū exularet: nisi aliqs illā quā vel qd
ipa sola p se sola facere ñ potat rcōciliarz
A q āt recōciliari qat ñ ē nisi xps. In oīb⁹
igit infātib⁹ natalr genitis ī pctō ⁊ flagel-
lata nascit: q cū recōciliatōz accepit: fla-
gellatio merito remanet quā ante recōci

liationē suscepit. Quę aūt in inferno tor
menta passura erat: in illis ꝗs xps rede
mit remittunt: ⁊ regno dei qd post ꝓuer
sionē paradisi creni suo tpe acceptura erat
donat: si tū ī fide quā ꝓmittūt in baptis
AA mo vsq; in finē pseuerēt. Qd aūt qdā ex
primento existimāt, pbare nihil valere li
bere arbitriū: qz multi īmenso conatu ni
tunt vt bñ viuāt: ⁊ q̄dā (vt aiūt) īpossibi
litate obstante: nihil pficiūt aut post pfe
ctū irrecuperabilr deficiūt: nō destruūt qd
rōnabilr monstratū est libere scz arbitriū
cū gra valere. Ut aūt nitētes nō pficiāt
aut post pfectū deficiāt nō īpossibilitate
sz aliqū grauī: aliqū facile superabili diffi
cultate fieri existio. Sepissime nāq; asse
rere solem⁹ īpossibile nobis esse: qd sine
difficultate pficere nō valemus. Si cū
diligenter vnusq̄sq; mot⁹ voluntatis sue cō
sideret: intelligit se nūq̄ rectitudinē volū
tatis acceptā p gratiā nisi aliqd volēdo
qd sit velle neqt deserere. Qd certe nō fa
cit deficiēte ptate fruendi eādē rectitudi
nē: q̄ ptās est īpa libertas arbitrij: sz defi
ciente voluntate fruendi q̄ p se nō deficit:
sz alia voluntate illā vt dixi expellēte. Qm
aūt ista ꝓsideratio magis versat in volū
tate: aliqd alt⁹ de voluntate: qd vt pnto
tō erit iutile dicēdū existimo. Sicut enī
hēmus in corpe mēbra ⁊ qnq; sensus sin
gula ad suos vsus apta: qbꝰ q̄si instrumē
tis vtimur: vt sūt manus apte ad capiē
dū: pedes ad ambulandū: lingua ad lo
q̄ndū: visus ad videndū: ita ⁊ aīa hz in
se q̄sdā vires qbꝰ vtit velut iustrumētis
BB ad vsus ꝓprios. Est nāq; rō in aīa q̄ sicē
suo instrumēto vtit ad rōcinandū: ⁊ vo
luntas q̄ vtit ad volendū. Non enī ē rō
nalis voluntas tota aīa: sz ē vna q̄q; aliqd
in aīa. Qm q̄ singla instra hūt: ⁊ p q̄ sūt
⁊ aptitudines suas ⁊ suos vsus: discerna
mus in voluntate ꝓpt quā ista dicim⁹ in
strumētū ⁊ aptitudines ei⁹ ⁊ vsū ei⁹: q̄s
aptitudines in voluntate possum⁹ noiare
affectiōes. Affectus qppe ē instrm volen
di aptitudinib suis. Vñ ōr bois aīa eū
vehementer vult aliqd affectā esse ad vo
lendā illud vl affectuose eē vl velle. Vo
luntas vtiq; dici vī equoce trip lr. Aliud
enī ē instrm volēdi: aliud affectio: aliud
vsus eius dē instrī. Instrm volendi ē vis
illa aīe q̄ vtimur ad volēdū: sicuti est rō
instrī in rōcinādi q̄ vtimur cū rōcinamur
⁊ visus instrm videndi q̄ vtimur cū vide
mus. Affectio hui⁹ instrī est: q̄ sic afficit
ipm instrm ad volēdū aliqd etiā qū illō
qd vult nō cogitat: vt si venit in mēoriā
aut statim: aut suo tpe illud velit. Nā sic
ē instrm volēdi affectū ad volēdū salutē
⁊ qū illā nō cogitat applicare: vt mox cū
venerit in mēoriā: statim eā velit. Et sic
ē affectū ad volēdū somnū etiā qū illum
nō cogitat: vt cū venit in mentē velit illū
suo tpe. Nūq̄ enī ita est affectū vt aliqn
velit egritudinē aut vt velit nūq̄ dormir
Iniusto q̄z hoīe sil ē affectū idē instrm
ad volēdū iusticiā: etiā cū dormit: vt cū
eā cogitat: statim eā velit. Vsus ꝓo eius EE
dē instrī ē quē nō hēmus nisi cū cogita
mus rē quā volumus. Dī aūt voluntas ⁊
instrm volēdi: ⁊ affectio ei⁹: ⁊ vsus eius
Instrm qdē voluntatē vocamus: qn dici
mus nos ꝓuertere ad diuersa voluntatē:
mō scz ad volendū ābulare: mō ad volē
dū sedere: mō ad volēdū aliud ⁊ aliud.
Hoc instrm sp hz hō: q̄uis nō semp illo
vtat: sicē hz visum: q ē instrm videndi etiā
qū illo nō vtit: vt cū dormit: ⁊ cū eo vtit
ꝓuertit illū mō ad videndū celū: mō ad
videndā terrā: mō ad videndū aliqd aliō
Et sic sp hēmus instrm rōcinandi: ꝗ est
rōnē q̄ nō sp vtimur: ⁊ quā rōciuādo ad
diuersa ꝓuertit aīus. Affectio ꝓo instrī
volendi ōr voluntas: qn dicimus hoīem
sp hīe voluntatē vt bñ sibi sit: vocam⁹ nā
q̄ hanc voluntatē: affectionē illā eiusdem
instrī: q̄ vult hō bñ sibi eē. Eodē mō cuiz
sctūs hō asserit etiā cū dormit ⁊ nō ꝗ co
gitat: indesinēter hīe voluntatē iuste viuē
di ōr. Et cū hāc voluntatē asserimus aliū
alio maiorē hīe: nō aliud dicim⁹ volūta
tē q̄ illaz affectionē ipsi⁹ instrī q̄ vult iu
ste viuere. Instrm ꝓo nō ē in alio mai⁹ ⁊
in alio minus. Vsus aūt hui⁹ instrī vo DD

lũtas noiat: vt cũ dicit aliqs: mõ habeo voluntatẽ legendi. id est mõ volo legere aut mõ habeo voluntatẽ scribendi. ß est mõ volo scribere. Sicut em̃ videre ẽ vti visu q̃ est instrm̃ videndi: & vsus eius ẽ visio vel visus: qm̃ visus significat idez qd̃ visio. significat em̃ etiã visus instrm̃ p̃m: ita velle ẽ vti volũtate q̃ est instrm̃ volendi: & vsus ei⁹ ẽ volũtas q̃ nõ ẽ nisi qm̃ cogitamus qd̃ volumus. Voluntas igit q̃ instrm̃ ẽ: vna sola ẽ. id est instrm̃ volendi vnũ solũ est in hoĩe sicut vna sola ẽ rõ. id est vnũ solũ instrm̃ rõcinandi. Volũtas ꝓ q̃ instrm̃ illud afficitur duplex ẽ. Nã sicut visus plures hz aptitudines scz ad videndũ lucẽ: & p lucẽ ad videndũ figuras: & p figuras ad videndũ colores: ita instrm̃ volendi duas hz aptitudines q̃s voco affectiões: Quarũ vna est ad volendũ cõmoditatẽ. altera ad volendũ rectitudinẽ. Nẽpe nihil vult voluntas q̃ ẽ instrm̃ nisi aut cõmoditatem aut rectitudinẽ. Quicq̃d em̃ aliud vult aut ꝓter cõmoditatẽ aut ꝓter rectitudinẽ vult: & ad has etiã si fallit: putat se referre qd̃ vult. Per affectionẽ q̃dem q̃ ad volendũ cõmoditatẽ pinet: sp vult hõ beatitudinẽ & beatus esse. Per illã ꝓ q̃ nũc ẽ ad volendũ rectitudinẽ: rectitudinẽ vult: & rectus. id ẽ iustus esse. Propt cõmoditatẽ aũt vult aliq̃d: vt cum vult arare vel laborare vt habeat vñ tueat vitã & salutẽ q̃ cõmoda indicat esse. Propt rectitudinẽ ꝓ: vt cuz vult laborare: vel discere vt sciat recte. id est iuste viuere. Volũtas ꝓ q̃ ẽ vsus sepedicti instrm̃: nõ ẽ nisi cũ cogitat aliqs qd̃ vult: vt dictuz est. Omi⁹ volũtat⁹ multiplex ẽ diuisio: d̃ q̃ nõ mõ sz forsitan als dicemus. Velle aũt eq̃nocũ ẽ: sicut videre. Quẽadmodũ nãq; d̃ videre q̃ vtit visu & q̃ nõ vtit sed q̃ hz aptitudinẽ videndi: ita asserit velle & q̃ vtit instrõ volendi cogitãdo qd̃ vult & q̃ nõ vtit: qm̃ affectionẽ: ß est aptitudinẽ hz volendi. Per ß etiaz cognosci põt aliã esse voluntatẽ instrm̃ volendi: aliaz eius affectionẽ: aliũ vsum eiusdez instrm̃: qz si d̃ iustus hõ etiaz cũ dormit & nihil cogitat hẽ voluntatẽ iuste viuendi: & iustus hõ negat hẽ cũ dormit voluntatẽ iuste viuendi: eadez volũtas negat de iniusto q̃ asserit de iusto. Palã aũt est qz cũ dicimus nõ esse iniusto dormienti voluntatẽ iuste viuendi: nõ negat volũtas in eo esse quã dixi instrm̃: qm̃ eã sp habz oĩs hõ dormiens & vigilans. Quapropt qm̃ nõ alia volũtas pnũciat ß mõ in bono esse hoĩe q̃z illa q̃ remouet a malo: nõ significat in bono eẽ volũtas q̃ ẽ instrm̃ sed illa q̃ afficit instrm̃. Qm̃ aũt in dormiente nisi sommiet nõ sit volũtas que ẽ vsus dubiũ nõ est: q̃re cũ d̃ in dormiẽte iusta volũtas iuste viuendi: nõ intelligit volũtas vsus. Nou est igit volũtas affectio: volũtas instrm̃ aut voluntas vsus: voluntatẽ q̃z instrm̃ uõ esse volũtatẽ vsũ nullus ignorat: qm̃ cũ dico me uõ hẽ voluntatẽ scribendi: nemo intelligit me nõ hẽ instrm̃ volendi. Alia est ergo voluntas instrumentũ: alia voluntas affectio: alia voluntas vsus. Voluntas quidem instrumẽtũ mouet oĩa alia instrumenta q̃bꝫ sponte vtimur: & q̃ sunt in nobis: vt manus: lingua: visus: & q̃ sunt extra nos vt stilus & securis: & facit oĩs volũtarios motus. Ipa ꝓ se suis affectionibus monet: vnde dici põt instrm̃ seip̃m moueus. Dico voluntatẽ instrm̃ oĩs volũtarios motus facere si diligent ꝓsideramus: sed ille verius d̃ facere oĩe qd̃ facit natura aut voluntas q̃ facit natrã & instrm̃ volendi cũ affectionibꝫ suis: sine quibꝫ idẽ instrm̃ nihil facit. Ex his duabus affectionibꝫ q̃s etiã volũtates diciimus descendit oĩe meritũ hois siue bonũ sine malũ. Que due volũtates etiam nihil differũt: qz illa que est ad volendũ cõmodũ inseparabilis ẽ. illa ꝓ q̃ est ad volendũ rectitudinẽ separabilis fuit: vt sup̃ dixi in pncipio in angelis & in pmis nostris pentibꝫ: & est adhuc in hac vita manentibꝫ. In hoc quoq; differũt: quia illa que est ad volendũ cõmodũ: nõ est ß qd̃ ipsa vult. Illa ꝓ que ad volendũ recti-

EE

FF

GG

tudinē: rectitudo ē. Nullus ꝗppe rectitudinē vult nisi rectitudinē hñs: neqꝫ pōt aliqs rectitudinē velle nisi rectitudinē.
BB Palam aūt est eius volūtatis q̃ ē instrm istam esse rectitudinē. Hāc pnūciamus cū iusticia designat rectitudo volūtatis ꝓpter se ꝓuata. Hec est etiam veritas illa volūtatis in q̃ arguit a dño diabolus nō stetisse: qd̄ dixi in tractatu de veritate. Nunc ꝛsiderandū est quō ex his duabꝫ volūtatibꝫ quas voco aptitudines sine affectiōes ꝓcedant sicut dixi merita hominū sine ad salutem sine ad dāuationē. Rectitudo q̃dem q̃stū in ipsa est: nullius
Sal. v. mali causa est ꝛ oīs meriti boni mater ē:
Rom. vij. hec ēm fauet spūi ꝛcupiscenti aduersus carnē ꝛ delectat legi dei fm interiorē hominē. id est fm eundē spm̄. Si aūt ex illa malū aliqñ sequi videt: nō est ex ipsa sed ex alio. Per rectitudinē quippe apl'i
G. Lor. ij erāt bonus odor deo. Sed qd̄ q̃busdaꝫ erant odor mortis in mortem: nō ꝓcedebat ex apl'oꝝ iusticia: sz ex maliuoloꝝ nequicia. Illa ꝓo volūtas que est ad volēdū cōmodū: nō semp mala: sed qñ ꝛsentit carni ꝛcupiscenti aduersus spm̄.
JJ Sz vt hoc planius intelligat: inuestigandū est vñ tā vitiosa ꝛ tā ꝓna sit ad malū ista volūtas. Non ēm credendū est talē illaꝫ deū fecisse in ꝓnis nostris ꝓentibꝫ. Cuꝫ ēm ꝓtuli naturā hūanā ꝓpter pctm̄ incurrisse corruptionē ꝛ appetitus ad similitudinē brutoꝝ aialiū: nō dixi quō talis volūtas orta sit in hoīe. Aliud nāqꝫ sunt appetitus vitiosi: aliud vitiosi volūtas appetitibꝫ ꝛsentiens. De tali ꝗ volūtate querendus puto vnde hoī acciderit. Sed si ꝓmā rōnalis nature ꝛditionē ꝛsiderem⁹ facile nobis huius talis voluntatis causa patebit. Intētio nāqꝫ dei fuit vt iustā faceret atqꝫ beatā naturā rōnalē ad fruēdum se: sed neqꝫ iusta neqꝫ beata esse potuit sine volūtate iusticie ꝛ beatitudinis. Volūtas q̃dem iusticie est ipsa iusticia: volūtas ꝓo beatitudinis nō est beatitudo: qꝛ nō oīs habet beatitudinē q̃ hꝫ eiꝰ voluntatē. In beatitudine autē fm oīm sensum est sufficientia cōpetentiū cōmodoꝝ sine omi indigētia: sine angelica intelligīt beatitudo: sine illa quā habebat adā in paradiso. Quāuis ēm maior sit bītudo angeloꝝ q̃ꝫ illa q̃ erat hoīs in paradiso: nō tū iō negari pōt adaꝫ beatitudinē habuisse. Sicut nāqꝫ calor magnus ē sine omi frigore: ꝛ tū pōt esse alius maior calor: ꝛ quēadmodū frigus est sine omi calore: cū tū magis valet frigus esse: ita nihil phibet adam beatū fuisse in paradiso sine omi indigentia: licꝫ maior esset angelica beatitudo. Nēpe aliqd minus alio hr̄e: nō sp̄ est indigere: sed aliq̃ re cū eā hr̄i oporteat carere: qd̄ nō erat in adā est indigere. vbi ꝓo est indigentia: ibi est miseria. Nō aūt fecit deus sine ꝓcedente culpa rationalē creaturā miserā quaꝫ ad itelligendū ꝛ amandū se creauit. Fecit igīt deus hoīem beatū sine omi indigentia. Simul ꝗ accepit rōnalis natura ꝛ beatitudinis voluntatē ꝛ beatitudinē iusticie. id est rectitudinē q̃ est ipa iusticia: ꝛ libeꝫ arbitriū: sine q̃ iusticiā servare nō potuit. Si aūt deus ordinauit has duas volūtates sine affectiones: vt volūtas q̃ est instrm vteret ea q̃ est iusticia ad imperiū ꝛ regnū: docente spū: q̃ ꝛ mens ꝛ rō dr: ꝛ altera vteret ad obedientiā sine oī incōmoditate. Bītudinē q̃dē dedit hoī: vt de angelis taceā: ad cōmodū eius. iusticiā ꝓo ad honorē suū. sed iusticiā ita vt illam posset deserere: q̃tenus cū illā nō desereret: sed ꝓseuerant ꝓuaret ꝓuehi mereret ad ꝛsortiū angeloꝝ. Qd̄ si illā desereret: nulla tenus eā ꝓ se deinceps resumere posset ꝛ beatitudinē angeloꝝ nō adipisceret: ꝛ illa quā habebat ꝓuaret: ꝛ in similitudinē brutoꝝ aialium cadens cū illis corruptiōi ꝛ sepefatis appetitibꝫ subiaceret. Volūtas tū bītudinis maneret: vt ꝓ indigentiā bonoꝝ que ꝓdidisset graui miseria iuste punīret. Qm̄ ꝗ deseruit iusticiā: ꝓdidit bītudinē: ꝛ volūtas quā bonā ꝛ ad bonū suum accepit fructū ōsiderio cōmodoꝝ q̃ nō velle neqt qꝛ ꝓa cōmoda rōnali nature ꝛueniētia q̃

pdidit hīc nō valet: ad falsa ⁊ bruto ꝓ animalīū ꝓmoda q̄ bestiales appetit ꝓ suggerit se ꝓuertit: ⁊ ita cū ea vult inordīate rectitudīnē. aut ne accipiat oblatā repellit aut expellit: cū ēo licite vult eā nō ḣ fac̄. Hoc igit mō volūtas istrumēti creata bonū inq̄ntū hz esse ⁊ iusta ⁊ fortē ad seruādū acceptā iusticiā p liberū arbitriū facta est mala: nō inq̄ntū ē sz inq̄ntū iniusta facta ē p absentiā spōte deserte iusticie quā sp hīc deberet. Infirma q̄z mō facta ē ad volēdū iusticiā desertā. Nō enī p liberū arbitriū ita pt eā velle: tū illā nō hz quēadmodū valet eā seruare cū hz. Voluntas etiā cōmodi: pdita bonū inq̄ntuz est aliq̄d: mala. i. iniusta facta ē. qz nō ē subiecta iusticie. sine q̄ nihil velle dz. Volūtas q̄ instrumentū: cum spōte facta sit iniusta post desertā iusticiā: manet inq̄ntū in ipa est necessitate iniusta ⁊ ancilla iniusticie. qz p se redire neq̄t ad iusticiaz sine qua nūq̄ libera est. qz naturalis libtas arbitrij sine illa ociosa est. Ancilla etiaz facta est sue affectōis q̄ ad cōmodum est qz remota est iusticia. nihil pōt velle nisi qd illa vult. Dico aūt ⁊ instrumentum ⁊ affectōem eius velle: quia ⁊ instrumētuz est volūtas et affectio vulūtas. Nec incōgrue vtraq̄ volūtas velle dz: qz illa vult q̄ affectione sua vult: et affectio vult per quā illa vult: sicut videre dz ⁊ homo qui visu videt: ⁊ visus quo videt. Unde nō absurde possumus dicere affectiōes eius voluntatis: quā instrumentū dixi anime quasi instrumenta eiusdē instrumēti esse: quia nihil nisi istis operat. Perdito igit instrumento volendi iusticiā. i. rectitudinem. nullo modo nisi p grām reddatur. potest volūtas instrumētū velle iusticiā. Quapropter qm̄ nihil velle debet nisi iuste: quicq̄d vult sine rectitudine: vult iniuste. Appetitus vero quos omnes vocat aplus carnem ⁊ cōcupiscentiā: inq̄ntum sunt: nō sunt mali vel iniusti. sed qz sunt in rationali creatura vbi non debent esse dicuntur iniusti. In brutis siquidez animalib nō sunt mali vel iniusti: quia ibi debēt esse. Iā ex his que dicta sūt agnosci pōt hominē ideo nō habere semper iusticiam quā sine intermissione debet habere: quia nullo modo potest illam p se adipisci: vel recuperare. Palam etiam est qz deus bona facit opera sua sola bonitate: qm̄ ipse creat voluntatē cum libero arbitrio. et dat illi iusticiam per quam operatur. Mala vero facit sola culpa hominū. quia ea nō faceret si homo illa facere nō vellet. facit tamen hec q̄ sunt: quoniā condidit in homine voluntatez qua sine iusticia vtitur sola culpa hominis: mala sunt que operatur. Non eū est culpa dei qui creauit in eo cū libertate arbitrij voluntatē: et contulit ei iusticiā vt nihil nisi iuste vellet: sed culpa hominis qui iusticiā deseruit quā seruare ponit. Deus igitur habet in bonis quidem q̄ bona sūt p essentiā: et q̄ bona sunt p iusticiā. in malis vero solūmodo q̄ bona sunt per essentiam: nō q̄ mala sunt p absentiaz debite iusticie. que nō est aliquid. Homo autez habet in bonis q̄ mala nō sunt: quia cū posset deserere iusticiā et mala facere nō deseruit: sed seruauit p liberū arbitrium: dante ⁊ subsequente gratia. In malis vero hoc solū qd mala sunt: qz ea sola ꝓpria id est iniusta volūtate facit. Puto me iā ꝓgrue posse finem ponere tractatui d tribus difficilib questionib: quē in spe auxilij dei incepi. in quo siquidem dixi qd querenti cuilibet sufficere debeat: nō mihi imputo: sz grē dei mecū. Hoc autez dico: quia si q̄s mihi querenti de questōib eisdem quando in eis mens mea rōnem querēdo fluctuabat: ea q̄ retuli rndisset: gratias egissem qz mihi satisfecisset. Qm̄ ergo qd inde manifestante deo cognoui: mihi valde placuit. intelligēs quia similiter quibusdam placeret: si hoc scriberez quod gratis accepi: gratis volui petentibus impendere.

Beati Anselmi liber de concordia prescientie et predestinationis et gratie et liberi arbitrij: explicit.

Capitulorũ dialogi de libero arbitrio beati Anselmi cantuariensis archiepiscopi annotatio.

Ca.j. Qꝫ potestas peccandi nõ ptineat ad libertatem arbitrij.

ij Qꝫ tm̃ homo et angelus peccauerũt p hanc potestatem z liberum arbitrium: z cꝫ uis posuerunt seruire peccato: nõ tamen eis potuit dominari peccatũ.

iij Quomodo postꝫ se fecerunt seruos peccati: liberũ habuerunt arbitriũ: z q̃d sit liberꝫ arbitriũ.

iiij Qũo potestatem habeãt seruãdi rectitudinẽ quã nõ habent.

v Qꝫ nulla temptatio cogat inuitũ peccare.

vj Qũo sit nostra voluntas potens cõtra temptationes licet videatur impotens.

vij Qũo voluntas fortior sit cꝫ temptatio etiã cũ ab illa vincit.

viij Qꝫ nec deus potest auferri volũtatis rectitudinem.

ix Qꝫ nichil liberius sit recta volũtate.

x Qũo peccãs sit seruꝰ peccati: z q̃ maius miraculũ sit cũ deꝰ reddit rectitudinẽ illam deserenti: cꝫ cũ mortuo reddit vitam.

xj Qꝫ ista seruitus nõ auferat libertatem arbitrij.

xij Cur cũ homo nõ habeat rectitudinem magis ꝺr liber: q̃ non potest ei auferri cum habet: cꝫ cũ eã habet seruus: quia cũ non habet p se nõ potest recuperare eam.

xiij Qꝫ ptãs seruandi rectitudinẽ volũtatis ꝓpt ipa z rectitudinẽ sit pfecta diffinitio liberi arbitrij.

xiiij De diuisiõe eiusdẽ libertatis.

Beati Anselmi archiepi cantuarien. dialogus de libero arbitrio incipit.

Qꝫ potestas peccandi nõ pertineat ad libertatẽ arbitrij. Capl'm. I. Dis.

Cum liberũ arbitriũ videat repugnare grẽ z predestinationi z p̃scie dei: ipa libertas arbitrij q̃d sit nosse desidero: z vtq; illã sp habeãꝰ. Si ei libtas arbitrij est posse peccare z ñ peccare: sic a q̃busdã solet dici: z ꝗ sp hẽmꝰ: qũo aliqũ gra indigẽꝰ Si ãt ꝗ ũ sp hẽmꝰ cur nob ĩputat pctm̃ qñ sine libero arbitrio peccamꝰ W Libtatẽ arbitrij ũ puto cẽ potẽtiã peccãdi z nõ peccãdi. Quippe si ꝗ ciꝰ eẽt diffinitio: nec ꝺs nec angelꝰ q̃ peccare nequeũt liberꝫ hẽnt arbitriũ. q̃d nefas ẽ dicere. D Quid si ꝺr aliꝺ eẽ liberꝫ arbitriũ ꝺi z ãgelorꝫ bonorꝫ: aliꝺ nĩm. W Quãtus differat liberꝫ arbitriũ hoim a libero ꝺi arbitrio z ãgelorꝫ bonorꝫ: diffinitio tũ hui libtatis ĩ vtriscꝫ fm ꝗ nomẽ eadẽ ꝺz eẽ: lz eẽm anial differat ab aiali siue substãtialiter siue accidentalit. diffinitio tũ fm nomẽ aialis oib aialib ẽ eadem. Quapt talẽ oportet dare diffinitõz libertatis arbitrij: q̃ nec plꝰ nec minꝰ illa ptineat. Qm̃ g liberꝫ arbitriũ diuinũ z bonorũ angelorꝫ peccare ñ pt: nõ ptinet ad diffinitõez libtatis arbitrij posse peccare. Denicꝫ nec libertas nec ps libertatis ẽ peccãdi ptãs. Qꝺ vt plane ĩtelligas intẽde ad ea q̃ dicã. D Ad ꝗ hic sum. W Que tibi volũtas liberior videt. illa que sic vult z pt nõ peccare vt nullatenꝰ valeat flecti a nõ peccãdi rectitudie: an illa q̃ flecti aliq̃ mõ pt ad peccãdũ? D Cur nõ sit liberior illa q̃ ad vtrũcꝫ se hz nõ video. W An nõ vides qm̃ q̃ sic habz qꝺ decet z qꝺ expedit vt ꝗ amittẽ negat: liberior est cꝫ ille q̃ sic hz ꝗ ipm vt possit pdere: z ad ꝗ qꝺ dedecet z nõ expedit valeat adduci? D Nulli dubium hoc esse puto. W Hoc quocꝫ nõ minus indubitabile dices: quia peccare semper dedecens et noxium est. D Nullus sane mens aliter sentit. W Liberior itaqꝫ voluntas est: que a rectitudine nõ peccãdi declinare neqt. cꝫ q̃ illã pt deserere. D Nihil michi rõnabilꝰ asseri

posse vi. D An putas qd addituz minuit: z separatū auget libertatē. id aūt libertatē ee: aut ptē libtatis? D Nō h̄ putare possū. D Et tās g peccādi q ad dita volūtati minuit ei libtatē: z si deriuat: auget: nec libtas ē: nec ps libertatis. Qz tm̄ hō z angelus peccauerūt p hāc ptātē z liberū arbitriū: z q̄nis potuerūt seruire peccato: nō tamē eis potuit dñari peccatum.

Capliu. II. Discipulus. Nihil psequētius. D Nō pertinet ad libertatē arbitrij: qd sic ē extraneū a libertate. D Rō nibo tuis nullatenus ꝓdicere queo. Sz nō pauz me mouet: qz z angelica z nra natura in pncipio habuit ptātem peccādi: quā si nō habuisset nō peccasset: q̄re si p hāc ptātē q sic aliena ē a libero arbitrio peccauit vtraq; ꝓdicta natura: quō dicemus eā peccasse p liberū arbitriū? Aut si p liberū arbitriū nō peccauit: ex necessitate peccasse videt. Plēpe aut spōte: aut ex necessitate: aut si spōte peccauit: quō nisi p liberū arbitriū? Quare si nō per liberū arbitriū: vtiq; ex necessitate peccasse videt. Est z aliud qd in hac peccādi ptāte me mouet: Qui em̄ peccare pōt: finis ꝓt esse peti: qm̄ q facit pctm̄: finis est peti.
Joob. viij Qui aūt finis ꝓt esse peti: huic ꝓt dñari pctm̄: Quō libera fuit illa natura: aut cuiusmodi liberū arbitriū illud erat cui peccatū dñari poterat? D Et p ptātez peccandi z sponte p liberū arbitriū z nō ex necessitate nra z angelica natura ꝑmisus peccauit z seruire potuit pctō: z tū nō illi pctm̄ dñari poterat: vū illa nō libera aut ei arbitriū nō liberū diei possit D Opus habeo vt qd dicis aptas: qz clausum est mihi. D Per liberū arbitriū peccauit apostata angelus sine ꝑmisus hō: qz p suuz arbitriū peccauit: qd sic liberū erat vt nulla alia re cogi posset ad peccādū: z iō iuste reꝑhendit: qz hāc hēret arbitrij sui libertatē: nō aliq̄ re cogēte: nō aliq̄ necessitate: sed spōte peccauit Peccauit aūt p arbitriū suū qd erat liberū: sed nō p h̄ vū liberū erat. id est p ptātē q poterat nō peccare z pctō nō fuire: sed p ptātē quā habuit peccādi: q nec ad nō peccādi libertatē inuitabat nec ad peccandi fuitiē cogebat. Qd aūt ꝑseq tibi videt: qz si potuit seruus esse peti: potuit ei dñari pctm̄. z iō nec illū: nec ei arbitriū liberū fuisse. Nō ita ē. Etem̄ q sine ptātis est vt nō fuiat nec alicne ptātis ē vt fuiat: q̄nis ptāte sua fuire possit q̄diu nō illa q est fuiendi sed illa q nō est fuiendi vtit ptāte: nlla res pōt illi dñari vt fuiat Nā: etsi dives liber possit se facere suuz pauperis: q̄diu h̄ nō facit nec ille nomen amittit libertatis: nec pauper illi ꝑprie ōr dñari: Aut si ōr: ip: oprie ōr: qz h̄ non in eius sed in alterius est ptāte. Quāob: ez nihil phibet angelū z hoiem aūt pctm̄ liberos fuisse aut liberū arbitriū habuisse. Quō postq̄ se fecerūt suos peti liberū habuerūt arbitriū. Ca. III. D Satisfecisti mihi quia nihil certe h̄ phibet aūt pctm̄: Sed postq̄ se fecerūt suos peccati: quō liberum arbitrium suare potuerūt? D Licz peccato se subdidissent: libertatem arbitrij tamen naturalem in se interimere nequiuerunt: sed facere potuerunt: vt iam nō sine alia gratia q̄ erat illa quam prius habuerunt illa libertate vti non valeant. D Credo: sed intelligere desidero. D Considereꝑmus cuiusmodi arbitrij libertatem habuerunt ante peccatum: quia certum est eos liberum arbitrium habuisse. D Hoc expecto. D Ad quid tibi videntur habuisse illam libertatem arbitrij? An ad assequendum quod vellent: an ad volendum quod deberent: z quod illis velle expediret. D Ad volendum quod deberent z quod expediret velle. D Ergo ad rectitudinem voluntatis hūerunt libertatem arbitrij. Quādiu nāq; voluerunt quod debuerunt: rectitudinem habuerunt voluntatis. D Ita est. D Dubium est adhuc cum ōr: qz libertatez habuerūt

ad rectitudinē volūtatis: si nō addat aliō.
Quero igit quō hēbāt illā libertatē ad rectitudinē volūtatis. an ad capiēdū cā sine datore cū illā nōdū hēūt: an ad accipiēdū nōdū habitā si dare ut haberent. an ad deserēdū quā accepant z p se resumēdū desertā. an ad sp seruādū acceptā?
D Ad capiēdū rectitudinē sine datore nō pūto illos habuisse libtatē: qm̄ nichil potuerūt hīc qō nō accepant. Ad accipiēdū ꝓo a datore quā nōdū hēbāt vt eā haberēt: nō est dicendū eos habuisse libertatē: qz nō ē credendū eos factos sine recta volūtate: q̄uis nō negandū sit eos libertatē habuisse recipiēdi eandē rectitudinē si cā desereret z ab ipo datore pmo illis redderet. qō in hoīb sepe videm̄ q̄ de iniusticia ad iusticiā sugna grā reducūt. D Nm̄ est q dicis eos posse recipere pditā rectitudinē si reddat: sz uos illā libertatē quā habuerūt aūq̄ peccarent grim̄: cū sine dubio libez habuerūt arbitriū: nō illā q̄ nullū indigeret si nūq̄ veritatē deseruisset: D Prosequar itaq̄ z respōdebo ad ea q restāt de his q interrogasti. Ad deserendū aūt eandē rectitudinē eos libertatē habuisse nō est verū: qz deserere volūtatis rectitudinē ē peccare: z ptātem peccandi nec libertatē nec partē esse libertatis sup mōstrasti. Ad resumēdū vero p se rectitudinē desertā libertatē nō acceperūt: eū ad ꝗ rectitudo illa data sit vt nūq̄ deserat. Ipa nāq̄ ptās resumēdi desertā: generaret negligētiaz seruādi habitā. Quapter restat libtatē arbitrij datam eē rōnali create vt nate ad seruādaz acceptaz rectitudinē volūtatis. D Bū ad interrogata rndisti. Sz adhuc op̄ est vt ꝗsideremus ppt q̄d illaz rectitudinē seruare debeat rōnalis creata: an ppt ipaz rectitudinē aut ppt aliud? D Si nō illa libertas data eēt illi nate vt volūtatis rectitudinē ppt ipaz seruaret rectitudinez nō valeret ad iusticiaz: qm̄ ꝗstat iusticiaz esse rectitudinē volūtatis ppt se seruandam sz ad iusticiā pdesse arbitrij libertatē credim̄? Quare indubitanter asserendū est rōnalē natam n cā accepisse nisi ad seruādā rectitudinē volūtatis ppt ipaz rectitudiez. D Qm̄ omis libertas ē ptās: illa libertas arbitrij ē ptās seruādi rectitudinē volūtatis ppt ipaz rectitudinē. D Non pōt aliud esse. D Jā itaq̄ clarū est liberū arbitriū nō esse aliō q̄ arbitriū potens seruare rectitudinē volūtatis propter ipsam rectitudinē. D Clarū itaq̄ est. Sz q̄dū ipaz rectitudinē habuit seruare potuit qō debuit. Postq̄ aūt illā deseruit qūo pōt seruare qō nō hz? Absente g rectitudīe quā seruare possit: nō est liberū arbitriū q ea seruare valeat. Nō ei seruare valet qō nō hz. D Etiaz si absit rectitudo voluntatis: nō tm̄ rōnalis nata min̄ hz qō suū est. Nullā nāq̄ potestatez hēm̄ vt puto q̄ sola sufficiat sibi ad actum: z tamē cū ea desint sine quib ad actū mīme pducūt nre ptātes: nō minus eas q̄ntū ī nob est hīc dicimur. Sicē nullū instrumentū solum sibi sufficit ad operandū: z tm̄ cū desunt illa q̄ ꝗ instrumento vti nequim̄: instrumentū nos cuiuslibet operis habere sine falsitate fatemur. Quod vt in multis aduertas: ī vno tibi monstrabo. Nullus visum habēs ꝗz nullatem̄ videre posse mōtē. D Qui montē videre nō pōt: pfecto nullū hz visū.
D Habet ergo potestatē z instrumētū videndi montē q̄ visum habet: z tm̄ si mons abest z dicis ei. vide montē: respōdet tibi. Nō possū qz abest: si adesz posse videre. Itē si mōs adesz z lux abesz: rnderet se mōtē nō posse videre: qz nō possz absēte lucē: sz si lux adesz tūc possz. Rursū si visū habēti lux z mōs pūs esz z aliq̄d visui obstaret: velut si aliq̄s illi oculos clauderet: diceret se nō posse videre montem: sz si nihil visui eim̄ obsisteret: tūc sine dubio montē videndi ptātem haberet.
D Hoc totū oīb notū est. D Videes g q: ptās videndi aliquod corpus: alia est in vidente: alia in re videda: alia in medio: idem neq̄ in vidente neq̄ in re videnda: et ea quē est in medio. alia est in adiuuante: alia in nō impediente. i. eā

De libero arbitrio.

nihil qd impedire possit impedit. ¶ D
Video plane. D ¶ Quattuor igitur iste potestates sunt quarū si quelibet vna desit: alie tres sunt: nec singule nec omnes simul aliqd possunt efficere: nec tū ab sentibus aliis negamus: aut q visum habeat hīe visum aut instrumentū siue potestatem videndi: aut rem visibilē posse videri: aut lucem posse visum iuuare.

¶ Quō ptātem habeāt seruādi rectitudinem quā nō habent. ¶ Capm. III

Quarta aūt ptās improbe dr. qd eū solet impedire visum: nō ob aliud dr dare ptātē videndi cū ñ impedit: nisi qr nō aufert. Ptās āt videndi lucē nō nisi in tribus rebus est. qr tūc est idē ꝛ qd videt et qd adiuuat. Nam hoc est oibus notū. D ¶ Nullū itaqz ē ignotū. D ¶ Si g absente re q videri possit: in tenebris posita ꝛ clausos sine ligatos oculos habētes quantū ad nos pertinet videdi qualibet visibilē rem ptātē habemus: qd phibet nos hīe ptātem seruādi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipsam rectitudinem. etiā absente ipsa rectitudine q̄ diu ꝛ ratio in nobis est: q eam valemus cognoscere ꝛ volūtas q illā tenere possumus: Et his cū ostat p̄fata libertas arbitrij. D ¶ Satisfecisti intellectui meo ptātē seruandi rectitudinē voluntatis rōnali natura sp inesse. atqz hanc ptātem in primi hominis ꝛ angelorū arbitrio liberam fuisse: quibus inuitis rectitudo volūtatis non poterat auferri.

¶ Q nulla temptatio cogat inuitū peccare. ¶ Capitulum. V.

Sed nūc quō est bōnane volūtatis arbitriū hac ptāte liberū cū sepe rectā bōs hō volūtatē: ipsam rectitudinē inuitus cogente temptatione deserat. D ¶ Nemo illam deserit nisi volendo. Si g inuitus dr volens: nemo deserit illam inuitus: ligari enim homo potest: et inuitus quia nolēs potest torqueri inuitus: qr nolēs potest occidi: velle āt nō potest inuitus: qr nō pōt velle nolens velle. nam omnis volens ipm suum velle vult. D ¶ Quō dr inuitus mentiri qui mentit ne occidat: cū ß non nisi nolēs facit: Nam sicut inuitus mentitur: sic inuitus vult mentiri: et qui inuitus mentiri vult: nolens vult mētiri. D ¶ Idō forsitan inuitus mentiri dicit: quia cum sic vult veritatem vt mentiat nisi propter vitam: et vult mendacium quia propter vitam: et nō vult mendacium propter mendacium ipm qm vult veritatē: ꝛ iō volens ꝛ nolēs mentit. Alia nāqz voluntas est q volumus aliqd ꝓpter se: vt cū volumus salutem ꝓpter se. ꝛ alia cū aliquid volumus ꝓpter aliud: vt cū volumus absinthium bibere ꝓpter salutē. Ūū pt forsitan dici fm has diuersas volūtates: qr inuitus ꝛ nō inuitus mentit. Qua ꝓpter cū dr inuitus mentiri: qr id non vult inq̄ntū vult veritatē: nō repugnat illi sentētie q dico: neminē inuitū deserere rectitudinē volūtatis: qr mētiendo vult eā deserere ꝓpter vitā: fm quā volūtatē nō inuitus eam deserit: sz volens. de q volūtate nūc loq̄mur. d illa nāqz loq̄mur q vult mentiri ꝓpter vitam: nō de illa q nō vult mendacium ꝓpter se. Aut idcirco certe mētit inuitus: qa inuitus aut occidit aut mētitur: id est inuitus est in hac angustia: vt ex necessitate horum vnū q̄dlibet fiat: q̄ suis eū necesse sit illū aut occidi aut mentiri: nō tū necesse est illū occidi: qr pt nō occidi si mentit: nec necesse ē illū mētiri qr pt nō mentiri sz occidit. Neutrū eū ē determinate in necessitate: qr vtrūlibz ē in voluntate vl ptāte. Ita q̄z licz inuitus aut occidat aut mētiat: nō tū ideo sequit vt inuitus mentiat: aut vt inuitus occidat. Est et alia rō quā frequēs hz vsus: cur inuitus et nolēs et ex necessitate dr alia facere qd tū volens facit. Nam qd nō nisi difficile facere valemus ꝛ ideo nō facimus: dicimus ß nos facere nō posse: ꝛ ex necessitate nos siue inuitos deserere: ꝛ qd sine difficultate dimittere neqm: ꝛ id circo cū facimus ß: nos inuitos ꝛ nolētes ꝛ ex necēsitate facere asserimus. Hoc igit mō q mentit ne moriatur mentiri inuitus ꝛ nolens dr ex necessitate: qr mendacium vitare nō valet sine mo-

tis difficultate. Sicut igit qui mentitur ꝓpt vitã: improꝑe ꝯ innit⁹ mentiri: quoniam mentitur volens: ita non proprie dicitur innitus velle mentiri: qm̃ hoc nõ nisi volens vult. Nã sic cũ mentit: vult ipm mẽtiri: sic cũ vult mentiri: vult ipm velle. D Nõ possũ negare qd̃ dicis. M Quo itaq; nõ est libera voluntas quã aliena ptãs sine suo assensu subiicere nõ potest. D Nõne illi rõne possum⁹ dicere voluntatẽ equi esse liberã qz appetitui carnis nõ seruit nisi volens. M Non est ꝗ similiter. In equo nãq; nõ ipa volũtas se subiicit. sz naturaliter subiecta sp̃ necessitate appetitui carnis seruit. In hoie vero ꝗ ipsa volũtas recta est: nec seruit nec subiecta est cui nõ ꝯz nec ab ipa rectitudie vlla vi aliena auertit nisi ipa cui nõ debet volens ꝓsentiat. quem ꝓsensum nõ naturaliter: nec ex necessitate sicut equus: sed ex se apte videtur hẽ. D Satisfecisti huic obiectioni nec de volũtate equi. Redi vbi eram⁹: M An negauim⁹ omnẽz rem liberã esse ab ea re a q̃ cogi non volens: vel phiberi nõ potest. D Nõ video q̃ modo negem. M Dic etiã qõo superat recta voluntas: et qõo superat? D Velle ipaz rectitudinem pseuerãter est illi vincere: velle ãt qd̃ nõ ꝯz est illi vinci. M Puto quia temptatio rectã volũtatẽ nõ nisi volentem aut ipa rectitudine phibere: aut ad id qd̃ non debet cogere potest: vt illam velit z istud nolit. D Nec ꝗ vlla rõne falsũ esse video. M Omis ꝗ ꝑt volũtatem dicere nõ esse liberam ad seruandã rectitudinẽ: z liberã a temptatione z pctõ: si nulla temptatio ꝑt illam nisi volentem auertere a rectitudine ad pctũ .i. ad volendũ qd̃ nõ ꝯz. Cũ ꝗ vincit: nõ aliena vincit ptãte: sz sua. D Hoc mõstrãt ea que dicta sunt. M Nõne vides ex his ꝓsequi qz nulla ptãs ꝑt vincere rectã volũtatẽ. Nã si ꝑt: habz ptãtem vincẽdi z sua ptãte vincit: sz hoc esse nõ potest: qm̃ voluntas non nisi sua vincit potestate. Quare nullaten⁹ potest temptatio vincere rectam volũtatem. et cũ dicit improprie dicit. Non cũ aliõ intelligit ꝗ quia volũtas potest se subiicere temptationi: sicut ecõuerso cum imbecillis dicit posse vinci a forti: non sua potestate dicit sed aliena. quoniã nõ significatur aliud nisi fortis habet potestatez vincendi imbecillem.

¶ Quemodo sit nostra volũtas potens contra temptationes: licet videatur impotens. ¶ Capitulũ. VI. D

Quãnis sic omnia impugnãtia voluntati nostre subiecias: atq; nullam temptatõem illi dominari permittas: vt in nullo possim obuiare assertionib⁹ tuis: nõ tamen possum dissimulare quandã impotenniã esse in eadẽ volũtate: quã fere omnes exprimitis: cũ violentia temptationis superamur. Quapropter nisi illam potentiã quã ꝓbas et illaz impotentiã quã sentimus facias cõuenire: nõ potest animus meus inquietez huius questionis euenire. M Illam impotentiã quã dicis voluntatis: in quo putas esse. D In eo qnia nõ potest pseuerantẽr rectitudini adherere. M Si ꝑ impotentiã nõ adheret: aliena vi auertitur a rectitudine D Credo. M Que est hec vis? D Vis temptationis. M Hec vis non auertit a rectitudine: si ipsa nõ vult quod suggerit temptatio. D Ita est. Sed ipsa temptatio: ipsa sua vi cogit eam velle qd̃ suggerit. M Quo cogit eam velle? An ita vt posit eã q̃dez nolle: sed nõ sine grauí molestia: an ita vt nullatenus possit nolle? D Quãnis fateri me oportet nos aliquando sic premi temptationibus: vt sine difficultate nõ valeamus nolle quod suggerũt: nõ tamen possũ dicere q̃ sic nos vnq̃ opprimant: vt qd̃ monent nullaten⁹ nolle possimus. M Nescio qõo possit dici. Si ei vult homo mentiri vt nõ sustineat mortẽ: vt sernetvitã ad tꝑs: q̃s dicet ipossibile velle eũ nõ mentiri: vt vitet eternã mortẽ: z sine fine viuat. Quapt iã dubitare hãc ipotenniã

De libero arbitrio.

seruandi rectitudinem non debes: quam dicis in nra volūtate esse: cū tēptatōib⁹ cōsentim⁹ nō esse ex īpossibilitate: sz ex difficultate. Frequēti uāqz vsu dicim⁹ nos ñ posse aliq̄d: nō qz nob ē īpossibile: sed q̄ sine difficultate nō possum⁹. Hec āt difficultas ñ pmittit libtatē volūtatis vici. Impugnate nāqz pt inuitā volūtatē: expugnare neq̄t inuitā. Hoc itaqz nō puto te posse videre. qūo ꝓueniāt potētia volūtatis quā rō ꝓitatis asserit: z īpotētia quā hūanitas nra sentit. Sic ei difficultas neq̄qz volūtatis iterimit libtatē: ita illa īpotētia quā nō ob aliō i volūtate dicim⁹ esse: nisi qz non pt tenere suā rectitudinē sine difficultate nō aufert eidē volūtati pseuerādi in rectitudine ptātem.

¶ Qūo volūtas fortior sit q̄z temptatio: etiā cū ab illa vincit. ¶ Ca. VII. D

Sicut neq̄qz valeo qō pbas negare: ita nullatē q̄ volūtatē fortiorē esse tēptatōi cū ab ea supat: affirmare. Nā si volūtas seruādi rectitudinē fortior esset q̄z tēptatōis īpet⁹: fortius illa volēdo q̄ tenet resisteret: q̄z illa insisteret. Nō cēn aliūde scio me magis vl minus fortiorē hīe volūtatē: nisi qz magis vl min⁹ fortit volo. Quapt cū min⁹ forniter volo qō ōbeo: q̄z tētatō mihi suggerit qō ñ ōbeo: qūo tēptatio fortior ñ sit volūtate mea nō video. W ¶ Ut video: eq̄uocatio volūtatis te fallit. D ¶ Ipsam vellē eq̄uocatōez cogscere. W ¶ Sic visus eq̄uoce ōr: ita z volūtas. Vocam⁹ ēn visum instrumentū vidēdi. i. radiū p̄cedentē p oculos q̄ sentim⁹ lucē z ea que sūt in luce. z dicim⁹ visū instrumēti ipsi⁹ opus qñ illo vtimur. i. visionē. Eodē mō ōr volūtas īpm instrumēnū volēdi qō est in aia: z qō ꝓuertim⁹ ad volendū ꝗ vl illud: sic visum ad vidēdū diuersa ꝓuertimus: z ōr volūtas vsus ei⁹ volūtatis q̄ est instrumentū volēdi: sic ōr visus vsus ei⁹ visus qui est instrumētū vidēdi. Sic igitur visū q̄ est instrumētū vidēdi habem⁹ etiā cū nō videm⁹: visus āt quod ē opus ei⁹ non est nisi cum videmus: ita volūtas instrumentū scz volēdi sp est in aia: etiā cū ñ vult aliq̄d: velut cū dormit: volūtatē ꝓo quā dico vsū siue op⁹ eiusdē instrumēti nō hem⁹ nisi qñ volum⁹ aliquid. Illa vtiqz volūtas quā dico instrumētuz volendi: vna z eadē sp ē q̄cq̄d velim⁹. Illa ꝓo q̄ opus ē: tā multiplex ē q̄z multa z q̄z sepe volum⁹: quēadmodū visus quē etiā i tenebris vl clausis oculis hem⁹ sp idē ē q̄cq̄d vid ea⁹ Visus āt. i. opus ei⁹ q̄ et visio noīat: tā numerosus ē q̄z nūerosa z q̄z nūerose vidē⁹. D ¶ Planē video z amo hāc volūtatis distinctōez: z iā mihi video: videre quā ex ei⁹ ignorātia patiebar deceptionē. sz tū tu pseqere qō īcepisti.

W ¶ Cū q̄ videas duas volūtates esse instrumētū volēdi z opus ei⁹: in q̄ harū duaz intelligis fortitudinē ꝓstare volēdi. D ¶ In illa q̄ est instrumētū volendi.

W ¶ Si q̄ scias virū ita fortē vt eo tenente taurū idomitū: taur⁹ ñ possz se mouere. z videas eūdē virū tenētē arietem vt īpe aries sese ō inaib⁹ ei⁹ excutiat: putabne illū min⁹ fortē in tenendo arietē q̄z i tenendo taurū. D ¶ Illū q̄dez nō dissilit fortē in vtroqz ope iudicabo: sz eū sua fortitudine nō eq̄lit vti fatebor: fortius ēn opatur in tauro q̄z in ariete. Sz ille fortis est q̄ fortitudinem hz: actio ꝓo eius fortis ōr qz forniter fit. W ¶ Sic itellige volūtatem quā voco instrumentū volendi. inseparabilem fortitudinē hīe: q̄ aliquando magis: aliqñ min⁹ vtit in volēdo. Vtq̄ quod fortius vult nullatenus deserit: ablato eo qō minus forniter vult: et cum offertur fortius qō vult: statim dimittit qō nō pariter vult: z tūc voluntas quā dicere possumus actiōem instrumenti huius agit opus suum cū aliq̄d vult. Tunc inq̄z volūtas actio magis vel minus fortis ōr: qm magis vl min⁹ fortit fit. D ¶ Apta tā mihi esse q̄ explicas: necesse ē vt fatear.

W ¶ Vides igitur quia cum homo habitam rectitudinem volutatis aliqua inguente deserit temptatione: nulla vi aliena abstrahit: sed ipse conuertit se ad id qō fortius vult.

Q nec deꝰ pōt auferre volūtatis rectitudinē. Capl'm. VIII. D

Unqd vel ōs pt illi auferre rectitudinē?. B Vide qūo non possit. Totā qdē subaz quā de nihilo fecit: pt redigere ī nihilū. A volūtate ꝓo habentē rectitudinē: nō valet illam separe. D Mui⁹ tue mihi inaudite assertōis multū a te rōnem expecto. B Nos loqmur ō illa volūtatꝭ rectitudie: q̄ iusta ōr volūtas. i. q̄ ꝓpt se seruat. Nulla āt est iusta volūtas: nisi q̄ vult qd ōs vult eam velle. D Sic oportet fateri: q̄ ꝗ uō vult: plane inūsta ē. B Seruare itaq̄ rectitudinē volūtatꝭ ꝓpt ipam rectitudinē: est vnicuiq̄ seruāti eā velle qd ōs vult illū velle. Si itaq̄ ōs separat hanc rectitudinē ab alieꝰ volūtate: aut volens facit ꝗ aut nolēs? D Nolens nō pt. B Si itaq̄ aufert alieꝰ volūtati pfectam rectitudinē. vult quod facit. D Absq̄ dubio vult. B Utiq̄ si ab alieꝰ volūtate vult separe eandē rectitudinē: nō vult eū rectitudinē seruare volūtatis ꝓpt ipaz rectitudinē. D Sic se quit. B Sed tam positū est: seruare ꝗ mō rectitudinē volūtatꝭ: esse omni seruanti velle qd deꝰ vult illū velle. D Si positum nō esset: ita tñ essz. B Ergo si deꝰ hāc rectitudinē tollit ab aliq̄ nō vult eū velle qd vult eū velle. D Nihil ꝓsequentiꝰ z nihil impossibiliꝰ. B Ogit nihil magꝭ impossibile: q̄ deū rectitudinē volūtatꝭ auferre. Qd tñ facere ōr qñ nō facit vt eadē rectitudo nō deserat. Porro dyabolꝰ vel temptatio iō ōr ꝗ facere sine volūtate ipaz vincere z a rectitudine quā tenet abstrahere. qm̄ nō pmitteret ei aliqd aut minaret auferre: qd magꝭ q̄ ipaz rectitudinem vult: nullatenus ipa se ab illa quā aliqten⁹ vult posse auertere. D Sic planū videt mihi qd dicis vt nihil ꝓtradici posse existimē.

Q nihil liberius sit recta voluntate.

Ermis itaq̄ nihil libenꝰ recta volūtate: cui nlla vis aliena pt suā auferre rectitudinē. Nempe si dicimꝰ: qz cū vult mentiri ne p dat vitā aut salutē. cogit deserere timore mortꝭ aut tormenti veritatem: nō est vez. Nō em̄ cogit magꝭ velle vitam q̄ vitatē ꝗ qm̄ vi aliena phibet vtrūq̄ seruare sil ipa eligit qd mauult: spōte vtiq̄ z nō inuita q̄uis in necessitate vtrālibz deserendi posita sit nō sponte ꝗ inuita. Non em̄ unꝰ fortis est ad volendū veritatē: q̄ ad volendū salutē: sed fortiꝰ vult salutē. Nā si pūtem videret glaz eternā quaz statim post seruatā vitatē assequeret. z inferni tormenta qbz post mendacīū sine mora deputaret. pculdubio mor viriū sufficientiā ad seruandā veritatē hze cerneret. D Aperte ꝗ videt eū maiores vires exhibere ad volendū salutē eternā ꝓpter se: et veritatem ꝓpter premiū: q̄ ad salutem temporalem seruandam.

Quō peccans sit seruus peccati: et q̄ maius miraculū sit cū deꝰ reddit rectitudinē illā deserenti: q̄ cum mortuo reddit vitam. Capl'm. X. B

Semp itaq̄ hz rōnalis hō liberū arbitriū: qz sp hz ptātez seruandi rectitudinē volūtatis ꝓpter ipsaz rectitudinem: q̄uis aliqū cū difficultate Sz cū libera volūtas deserit rectitudiez p difficultatē seruādi: vtiq̄ post fuit peccato p impossibilitatez p se recuperandi. Sic q̄ sit spūs vadens et nō rediēs: qm̄ Qui facit pctm̄: seruꝰ est peccati. Quippe sic nulla volūtas anteq̄ hzet rectitudinē potuit eam deo nō dante capere. ita dā deserit acceptā nō pt eam nisi deo reddente recipere. Et maiꝰ miraculū existimo cum deꝰ volūtati desertā reddit rectitudinem q̄ cū mortuo reddit vitā amissaz. Corpꝰ eū necessitate moriendo nō peccat vt vitam nūq̄ recipiat. volūtas ꝓo p se rectitudinē deserendo meret vt illa sp indigeat. Et si qs sponte sibi mortē infert. non aufert sibi aliqd qd nūq̄ erat amissurus Qui vero volūtatis rectitudinē deserit: ꝗ abicit qd ex debito erat seruatuꝰ. D Valde verū est qd dicis de seruitute. Quia seruꝰ fit peccati qui facit peccatū.

pō. lxxvij Joh. viij.

Joh. viij

De libero arbitrio.

et de impossibilitate recuperandi desertã rectitudinem nisi ab eo a quo prius data erat reddatur. et vt illam semper teneant indefinenter considerandũ est omnibus quibus datur.

Qui ste seruitus nõ auferat libertatem arbitrij. Capitulum. XI.

Sed hac sententia multũ repressisti exultationẽ meaꝫ qua iam putabam esse securũ hominẽ semp habentẽ libertatẽ arbitrij. Quare ipsam seruitutem exponi mihi postulo: ne forte libertati prefate repugnare videat. Utraq; enim scilicet hec libertas et seruit⁹ est in voluntate: scõm quãlibet aut liber aut seruus est homo. Si ergo seru⁹ quomodo liber est? Aut si liber quomodo seruus? D Si bene discernas: quando nõ habet prefatã rectitudinem sine repugnantia: et seruus est et liber. Nunq; enim est eiuo potestatis rectitudinem capere cum nõ habet. sed semper est ei⁹ potestatis seruare cum habꝫ. Per hoc quia redire nõ potest á peccato seruus est: per hoc quia abstrahi nõ potest a rectitudine liber est. Sed a peccato et eius seruitute nõ nisi per alium potest reuerti. A rectitudine vero nõ nisi per se potest auerti. et a libertate sua nec per se nec p alium potest priuari. Semper enim naturaliter liber est ad seruandã rectitudinem si eam habet. etiam quando quã seruet nõ habet. D Sufficit mihi hoc huius libertatis et seruitutis vt in eodẽ homie possint esse simul facta concordia.

Cur cũ homo nõ habet rectitudinem magis dicitur liber quia nõ potest ei auferri cum habet: q; cum eam habet seru⁹: quia cum nõ habet: per se nõ potest recuperare eam. Capitulum. XII.

Sed multum nosce desidero cur quando nõ habet rectitudinem magis dicitur liber: quia nõ potest ei ab alio auferri cũ habet: q; cum rectitudinem habet seruus: quoniã eã non potest recuperare per se cum non habet. Per hoc eũ quia redire nõ potest a peccato: seruus est. Per hoc q; abstrahi non potest a rectitudine: liber est. Et sicut nunq; abstrahi potest si habet. ita nunq; potest redire si non habet. Quapropter sicut semper habet illam libertatem: ita semper habere videtur illã seruitutem.

D Ista seruitus nõ est nisi impotẽtia. Siue enim dicamus eam impotentiam esse redeundi ad rectitudinem siue impotentiam recuperandi: aut iterum habendi rectitudinem. non ob aliud est homo seruus peccati: nisi per hoc quia nequit redire ad rectitudinem aut recupare aut habere illam qua potest homo nõ peccare. Cum autẽ habet eandem rectitudinẽ nõ habet impotentiã nõ peccandi. Quare quando habet rectitudinem illam nõ est seruus peccati. Potestatem autẽ seruandi rectitudinem semper habet: ꝛ cum rectitudinem habet et cum non habet. et ideo semp est liber. Qui autem queris cur quando nõ habet rectitudinẽ magis dicitur liber: id circo quoniam ab alio non ei potest auferri quando habet: quoniam seruus tunc cum habet rectitudinẽ ideo quia nõ potest eam recuperare p se quãdo nõ habet. tale est ac si queras cur homo cũ sol abest magis dicitur habere potestatẽ videndi solem. propter hoc quia intueri illum potest cum adest: quoniã dicitur cum sol abest habere impotentiam videndi solem: quoniã quando abest nõ potest eum facere sibi presentem. Sicut enim et quando sol abest habemus in nobis visum quo illum videmus cũ adest. sic etiã quando voluntatis rectitudo nobis deest: habemus tantũ in nobis aptitudinem intelligẽdi et volendi qua eam possumus seruare propter se cũ eam habemus. Et sicut quando nobis nihil deest ad videndũ solem nisi presentia eius: tunc solũmodo non habemus illam potestatẽ quam nobis facit eius presentia sic tantũmodo quando nobis illa rectitudo deest: tunc habemus illam impotẽtiã quã facit nobis eius absentia. Semper igitur homo habet arbitrij libertatẽ:

sed nō semp serius est peccati: sed quando non habet rectam voluntatem. D
Si intente cogitasset que supra dicta sunt quando videndi potestatem in ꝗtuor potestates distribuisti: nō hec dubitasset: quare fateor culpam huius dubitationis mee. M Parcam tibi tamen nunc: sed deinceps ea q̄ dicimus sic sint p̄sentia cum opus erit huiusmodi: vt ea nobis necesse nō sit repetere. D Gratam habeo tuam indulgentiaz. Sed ne mireris si ea que non consueui: non sunt mihi ꝓpter vnam auditionem semp omnia ad intuendū in corde p̄sentia.
Q potestas seruādi rectitudinem voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinem: sit perfecta diffinitio liberi arbitrij.

Capitulum. XIII. M

Dic adhuc si quid in diffinitione libertatis arbitrij quaz fecimus dubitas? D Unū est quod adhuc me aliquantulum in ea solicitat. Nam sepe habemus potestatem seruandi aliquid que tamen libera nō est vt aliqua vi impediri non possit. Quāobrem cū dicis quia libertas arbitrij ē potestas seruandi rectitudinem voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinez: vide ne forte addendū sit quod illam potestatem tā liberam designet esse vt nulla vi superari possit.
M Si potestas seruandi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsam rectitudinem aliquando inueniri posset absq̄ illa quā prospeximus libertate: expediret vt quod dicis adderetur. Sed cum dicta diffinitio sic perfecta sit et genere z differentijs: vt nec minus aliquid claudat: nec plus q̄ illa quā querimus libertas: nihil illi addendum aut demendum intelligi potest. Est em̄ potestas libertatis genus. Q autem additum est: seruandi: separat eam ab omni potestate que nō est seruandi: sicut est potestas ridendi: aut ambulandi. Addendo vero rectitudinem: decernimus eam a potestate seruandi aurum: z quicquid nō est rectitudo. Per additamentū voluntatis: segregatur a potestate seruādi rectitudinem aliarū rerum: vt virge aut opinionis. Per hoc aūt q̄ dictum est: ꝓpter rectitudinem ipsam: diuiditur a potestate seruandi rectitudinem voluntatis ꝓpter aliud: vt cum seruatur propter pecuniam aut naturaliter. Seruat em̄ naturaliter canis rectitudinem voluntatis cum amat catulos suos aut dōm suum sibi bene facientem. Quoniā igitur nihil ē in hac diffinitione quod nō sit necessariū ad concludendam libertatem arbitrij rationalis voluntatis: z ad alia excludenda: z sufficienter illa includitur: z alia excluduntur: nec abundans vtiq̄ nec indigens est hec nostra diffinitio. Ita ne tibi videtur? D Mihi vtiq̄ perfecta videtur. M Dic quoq̄ si quid vis amplius de libertate hac ꝓpter quam inputatur illam habenti siue faciat bonū siue maluin. De hac enim sola nunc noster est sermo.

Diuisio huius libertatis.

Capitulum. XIIII. D

Restat nunc vt diuidas eandem libertatem. Quāuis em̄ fm hanc diffinitionem cōmunis sit omni rationali creature vel nature: multum tamen differt illa que dei est: ab illis que rationalis nature sunt: z ille ab inuicem.
M Libertas arbitrij alia est a se q̄ nec facta est nec ab alio accepta que ē solius dei: alia a deo facta z accepta que ē angelorz. Facta autem siue accepta: alia est habens rectitudinem quā seruet: alia carens. Habens alia tenet separabiliter alia inseparabiliter. Illa quidem que separabiliter tenet: fuit angelorz omniū anteqū boni confirmarent z mali caderēt: z est omniū hoīm ante mortez q̄ hūt rectitudinem eandem. Que vero tenet inseparabiliter: est electorz angelorum z hominū. Sed angelorz electorum post reproborz ruinam: z hominū post mortem sua. Illa autez que caret rectitudine: alia care t recuperabiliter: alia irrecuperabiliter. Que recuperabiliter caret: est tantum in hac vita omniū hominū carentiū: q̄ius

illam multi non recuperent. Que autem irrecuperabiliter caret: est reprobor hominũ ⁊ angelor. scilicz angelor post ruinam: ⁊ hominũ post hanc vitam. ¶ De diffinitione ⁊ diuisione libertatis huius deo annuente mihi satisfecisti: vt nihil queam inuenire quod necesse habeaz de illis interrogare.

¶ Beati Anselmi dialogus de libero arbitrio explicit.

¶ Eiusdem beati Anselmi archiepiscopi Cantuariensis. in dialogum de veritate prologus.

Res tractatus pertinentes ad studiuz sacre scripture quondam feci diuersis temporibus cõsimiles: in hoc quia facti sunt p interrogationem ⁊ responsionem: ⁊ persona interrogãtis nomine vocatur discipuli: respondentis vero nomine magistri. Quartum eñ quẽ simili modo edidi: non inutilem vt puto introducendis ad dialecticam: cuius initium est de grãmatico: quoniam ad diuersum ab his tribus studium pertinet: istis volo cõumerare. Unus hor trium est de veritate: qd scz sit veritas: ⁊ in quibus rebus soleat dici: ⁊ quid sit iusticia. Alius vero de libertate arbitrij quid sit: ⁊ vtrũ eam semper habeat homo: ⁊ quot sint eius diuersitates in habendo vel nõ habendo rectitudinem voluntatis ad quam seruandã est data creature rationali: in quo naturalem tantũ fortitudinem voluntatis ad seruandam acceptam rectitudinem non quomodo necessariũ ad hoc ipsum illi sit sed ad hoc vt gratia subsequatur ostendi. Tertius autem est de questione qua queritur: quid peccauit diabolus: quia non stetit in veritate: cum deus non dederit ei perseuerantiam quã nisi eo dante habere non potuit: quoniã si deus dedisset: ille habuisset sicut boni angeli habuerũt illam: quia illis dedit deus. Quẽ tractatum q̃uis ibi de cõfirmatione bonor angelorum dixerim: de casu diaboli intitulaui: quoniã illud contingens fuit quod dixi de bonis angelis. Quod autẽ scripsi de malis: ex ꝓposito fuit questionis. Qui videlicet tractatus: q̃uis nulla cõtinuatione dictaminis cohereant: materia tamen eorum ⁊ similitudo disputationis exigit: vt simul eo quo illos cõmemorauí ordine conscribantur. Licet itaq̃ a quibusdam festinantibus alio ordine sint cõscripti anteq̃z perfecti essent: sic tamen eos vt hic posui volo ordinari.

¶ Explicit prologus.

¶ Capitulor dialogi de veritate Beati Anselmi annotatio.

Ca. j.	Q̃ veritas non habeat principium vel finem.
ij	De veritate significationis ⁊ duabus veritatibus enunciationis.
iij	De veritate opinionis.
iiij	De veritate voluntaris.
v	De actionis naturalis ⁊ nõ naturalis veritate.
vj	De sensuum veritate: ⁊ q̃ falsitas que putatur esse in sensu ẽ in opinione.
vij	De veritate rerũ essentie.
viij	De diuersis intellectibus debere ⁊ non debere: posse ⁊ non posse.
ix	Q̃ omnis actio significet aut verum aut falsum.
x	De veritatis latitudine.
xj	De sũma veritate.
xij	De veritatis diffinitione.
xiij	De iusticia ⁊ eius diffinitione.
xiiij	Q̃ vna sit veritas in omnibus veris.

¶ Beati Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis dialogus incipit. Q̃ veritas non habeat principium vel finem.

¶ Capitulum. I D

Quoniam deū veritatem esse credimus: ⁊ veritatem in multis alijs esse dicimus: vellem scire an vbicūq; veritas dicitur deum eam esse fateri debeamus. Nam tu quoq; in monologio tuo per veritatē orationis probas summā veritatem non habere ꝓncipium vel finem: dicens. Cogitet qui potest quando incepit aut quādo non fuit hoc verum. scz quia futurū erat aliquid: aut quando desinet aut non erit hoc verum: scilicet quia ꝑteritum erit aliquid: Quod si neutrum istorum cogitari potest: ⁊ vtrūq; horum verum sine veritate esse non potest: impossibile est vel cogitare q̃ veritas ꝓncipium aut finem habeat. Deniq; si veritas habuit principium aut habebit finem: anteq; ipsa inciperet verum erat tunc quia non erat veritas: ⁊ postq; finita erit verum erit tunc quia non erit veritas. At quia verum nō potest esse sine veritate: erat igit veritas anteq; esset veritas: ⁊ erit veritas postq; finita erit veritas: quod incōuenientissimū est. Sine igitur dicatur veritas habere: sine intelligatur non habere principium vel finem: nullo clandi potest veritas ꝓncipio vel fine. Hoc tu in monologio tuo. Quapropter veritatis diffinitionem a te audire expecto. A. ¶ Non memini me inuenisse diffinitionem veritatis: sed si vis queramus per rerū diuersitates: in quibus veritatez dicimus esse quid sit veritas. D. ¶ Si aliud nō potero vel audiendo inuabo.

¶ De veritate significationis ⁊ duabus veritatibus enunciationis.

¶ Capitulum. II. A. Queramus ergo ꝓmū quid sit veritas in enunciatione: quoniam hanc dicimus sepius veram vel falsam. D. ¶ Quere tu ⁊ quicquid inueneris ego seruabo. A. ¶ Quando est enūciatio vera? D. ¶ Quando est quod annūciat siue affirmando siue negando. Dies autem quod enūciat ⁊ quādo negat esse quod non est: quia sic enunciat quēadmodū res est. A. ¶ An ergo tibi videtur q̃ res enunciata sit veritas enunciationis? D. ¶ Non. A. Quare? D. ¶ Quia nihil est verum nisi participando veritatem: ⁊ ideo veritas in ipso vero est: res vero enunciata: non est in enunciatione vera: vnde nō eius veritas: sed causa veritatis dicenda ē. Quapropter non nisi in ipsa oratione querenda mihi videtur eius veritas. ¶ A. Uide ergo an ipsa oratio aut eius significatio: aut aliquid eorū que sunt in diffinitione enunciationis sit quod queris. D. ¶ Non puto. A. ¶ Quare? D. Quia si hoc esset: semper esset vera: qm̄ eadem manent omnia que sunt in enūciationis diffinitione: ⁊ cum est quod enunciat: ⁊ cum non est. Eadem est enim oratio ⁊ eadez significatio: ⁊ cetera similiter A. ¶ Quid igitur tibi videtur ibi veritas? D. ¶ Nihil aliud scio nisi cum significat esse quod est: tunc est in ea veritas: ⁊ est vera. A. ¶ Ad quid facta est affirmatio? D. ¶ Ad significandum esse quod est. A. ¶ Hoc ergo debet. D. Certum est. A. ¶ Cum ergo significat esse quod est: significat quod debet. D. ¶ Palam est. A. ¶ Ad cum significat quod debet: recte significat. D. ¶ Ita est. A. ¶ Cum autem significat recte: recta est significatio? ¶ D. Non est dubium. A. ¶ Cum ergo significat esse quod est: recta est significatio. D. ¶ Ita sequitur. ¶ A. ¶ Item cum significat esse quod ē: vera est significatio? D. ¶ Uere ⁊ recta ⁊ vera est cū significat esse quod est. A. ¶ Ide igitur est illi ⁊ rectam ⁊ veram esse: ⁊ significare esse quod est? D. ¶ Uere idem. A. ¶ Ergo nō est illi aliud veritas q̃ rectitudo. D. ¶ Aperte nūc video veritatem hanc esse rectitudinem. A. ¶ Similiter cum enunciatio significat non esse quod non est. D. ¶ Uideo quod dicis: Sed doce me quid respondere pos-

De veritate.

sim si quis dicat: quia etiam oratio cum significat hoc esse quod nõ est: significat quod debet: pariter nãq; accepit significare esse ⁊ quod est: ⁊ quod non est. Naꝫ si non accepisset significare esse etiam qõ non est: nõ idem significaret. Quare etiã cum significat esse quod non est: significat quod debet. At si quod debet significando recta ⁊ vera est sicut ostendisti: vera est oratio etiam cum enũciat esse quod nõ est. D Vera quidem non solet dici cum significat esse quod non est: veritatem tamen ⁊ rectitudinẽ habet: quia facit quod debet. Sed cum significat eẽ quod est: dupliciter facit quod debet: q̃niam significat ⁊ quod accepit significare ⁊ ad quod facta est. Sed fm hanc rectitudinem ⁊ veritatẽ qua significat esse quod est: vsu recta ⁊ vera dicitur enũciatio: non fm illam qua significat esse etiã quod nõ est. Plus eñ debet ꝓpter quod accepit significationem q̃ ꝓpter quod nõ accepit. Non eñ accepit significare rem esse cum non est: vel non esse cum est: nisi quia non potuit illi dare tunc solũmodo significare esse quãdo est: vel nõ esse quãdo non est. Alia igitur est rectitudo ⁊ veritas enũtiationis: quia significat quod accepit significare ⁊ ad quod significandum facta est. Alia vero quia significat quod accepit significare: Quippe ista immutabilis est ipsi orationi. illa vero mutabilis. Hãc nanq; semp habet: illam vero non semper. Istam eñ naturaliter habet: illam vero accidentaliter ⁊ fm vsum. Nam cum dico dies est: ad significandũ esse quod est: recte vtor huius orationis significatione: quia ad hoc facta est: ⁊ iõ tunc recte dicitur significare. Cum vero eadem oratione significo esse quod non est: non ea recte vtor: quia nõ ad hoc facta est: ⁊ idcirco tunc nõ recta eius significatio dicitur: q̃uis in quibusdam enũciationibus inseparabiles sint iste due rectitudines seu veritates: vt cuꝫ dicimus homo animal est: aut homo lapis nõ est. Semper enim hec affirmatio significat esse quod est: ⁊ hec negatio nõ esse quod non est: nec illa possumus vti ad significandum esse quod non est. Semper eñ homo animal est: nec ista ad significandum non esse quod est: quia homo nũq̃ lapis est. De illa igitur veritate quaꝫ habet oratio: fm q̃ aliquis ea recte vtitur ĩcepimus querere: quoniã fm hanc veraꝫ eam esse iudicat vsus cõmunis locutionis. De illa autem veritate quam nõ habere non potest: postea dicemus. D Redi igitur ad id quod incepisti: quoniaꝫ sufficiẽter mihi inter duas veritates orationis discreuisti: si tamen aliquam eam veritatem ostenderis habere cum mentitur sicut tu dicis. D De veritate significatiõis de qua incepimus interim ista sufficiant. Eadem eñ ratio veritatis: quã in ꝓpositione vocis perspeximus: cõsideranda est in omnibus signis que fiũt ad significandum aliquid esse vel nõ esse vt sunt scripture vel digitorum loquela. D Ergo transi ad alia.

De veritate opinionis.

Capitulum. III. D

Cogitationem quoq; dicimus veram: cũ est quod aut ratione aut aliquo modo putamus esse: ⁊ falsum cum non est. D Ita vsus habꝫ. D Quid ergo tibi videtur veritas in cogitatione? D Sedm rationem quã in ꝓpositione vidimus: nihil rectius dicitur veritas cogitationis q̃ rectitudo eius. Ad hoc nãq; nobis datum est posse cogitare esse vel non esse aliquid: vt cogitemus esse quod est: ⁊ non esse quod non est. Quapropter qui putat esse quod est: putat quod debet: atq; ideo recta est cogitatio. Si ergo vera ⁊ recta est cogitatio nõ ob aliud q̃ quia putamus esse qõ est: aut nõ esse quod non est: nõ est aliud eius veritas: q̃ rectitudo. D

De veritate voluntatis.

Capitulum. III.

Bene consideras. Sed ⁊ in voluntate dicit ipsa veritas veritatem esse: cum dicit diabolum nō stetisse in veritate. Non enim erat in veritate: neq; deseruit veritatem nisi voluntate. D Ita credo. Si enim semper voluisset quod debuit: nunq; peccasset: qui non nisi peccando veritatem deseruit. A Dic ergo quid sibi intelligas per veritatem? D Non nisi rectitudinem. Nam si q̄diu voluit quod debuit ad quod scilicet voluntatem accepit: in rectitudine ⁊ veritate fuit. ⁊ cū voluit quod non debuit rectitudinem ⁊ veritatem deseruit. Non aliud potest ibi intelligi veritas q̄ rectitudo: quoniā sine veritas sine rectitudo: nō aliud in eo voluntate fuit q̄ velle quod debuit.

Joh. viij

De actionis naturalis ⁊ non naturalis veritate. Capl'm. V. A

Bene intelligis. Nec in actōe q̄z nihilominus veritas credenda est sicut dōs dicit. Quia qui male agit odit lucem. ⁊ qui facit veritatem venit ad lucem. D Video quod dicis. A Considera igitur quod ibi sit veritas si potes. D Nisi fallor eadem ratione qua supra veritatem in aliis cognoscimus: in actione quoq; contēplanda est. A Ita est. Nam si male agere ⁊ veritatem facere opōsita sunt: sicut ostendit dōs cum dicit. Qui male agit odit lucem: ⁊ qui facit veritatem venit ad lucem. idem est veritatem facere quod est bene facere. Bene nanq; facere ad male facere contrarium est. Quapropter si veritatem facere ⁊ bene facere idem sunt in oppositione: nō sunt diuersa in significatione. Sed sententia est omniū: quia qui facit quod debet: bene facit ⁊ rectitudinem facit. Unde sequit: qui rectitudinē facere est facere veritatem. Cōstat nāq; facere veritatem: esse bene facere. et bene facere esse rectitudinē facere. Quare nihil apertius q̄ veritatē actionis esse rectitudinem facere. D In nullo video titubare estimationem tuam. A Inspice an omnis actio que facit quod debet: veritatem facere cōuenienter dicatur. Est quippe actio rationalis: vt dare elemosynam: ⁊ ē irrationalis actio ignis qui calefacit. Uide ergo an cōuenienter dicamus ignem facere veritatem? A Si ignis ab eo a quo habet esse accepit calefacere cū calefacit: facit quod debet. Ideo non video que incōuenientia sit: ignem facere veritatem ⁊ rectitudinem: cum facit quod debet. A Nihil q̄z aliter non videtur. Unde animaduerti potest rectitudinem seu veritatem actionis aliam esse necessariam: aliam nō necessariam. Ex necessitate nāq; ignis facit veritatem ⁊ rectitudinem cum calefacit: ⁊ non ex necessitate facit homo rectitudinem ⁊ veritatem cū bene facit. facere aūt non solum p eo quod p̄rie dicitur facere: facere veritatem intelligitur: non tantum in facto sed etiam in verbo ⁊ in sufferentia: sed pro omni verbo dominus voluit intelligere cum dixit: Quoniā qui facit veritatem venit ad lucem. Non enim separat illum ab hac veritate sine luce qui patitur persecutionem propter iusticiam aut qui est quando ⁊ vbi debet esse: aut q̄ stat vel sedet quando debet: ⁊ si'lia. Nullus nāq; dicit tales nō bene facere. Et cū dicit apostolus. Quia recipiet vnusquisq; p̄ut gessit. Intelligendum ibi est: quicquid solemus dicere vel bene facere vel male facere. D Usus quoq; cōmunis locutionis hoc habet: vt ⁊ pati ⁊ multa alia dicat facere: que non sunt facere. Quare rectam quoq; voluntatem de cuius veritate ante veritatem actionis sup̄ cōtemplati sumus: inter rectas actiones nisi fallar: computare possumus. A Non falleris. Nam qui vult quod debet recte ⁊ bene facere dicitur: nec ab his qui veritatem faciunt excluditur. Sed quoniam de veritate inuestigando illam loquimur: ⁊ dōs de illa veritate que in vo-

Joh. iij

Ibidem

Joh. 3.

ij. Jor. 7.

Jobis. viij

luntate est: specialiter vide diceretur cuz dicit de diabolo. Quia in veritate nõ stetit: ideo separatim quid in voluntate veritas esset: cõsiderare volui. D Placet mihi ita factum esse. M Cum ergo constet actionis veritatem aliaz naturalem esse: aliam nõ naturalem. Sub naturali ponenda est illa veritas orationis quã supra vidimus ab illa non posse separari. Sicut enim ignis cum calefacit: veritatem facit: quia ab eo accepit a quo habet esse: ita z hec oratio scz dies est: veritatem facit cum significat diem esse: sine dies sit sive dies non sit: quoniã hoc naturaliter accepit facere. D Nunc primuz video in falsa oratione veritatem.

De sensuum veritate: z ꝗ falsitas que putatur esse in sensu: est in opinione.

Capitulum. VI. M

Dubitas ne nos preter summã veritatem omnes sedes inuenisse veritatis?. D Reminiscor nũc cuiusdam veritatis quam in his de quibus tractasti non inuenio. M Que est illa? D Est quidam in sensibus corporis veritas: sed non semper. Nam fallunt nos aliquando. Nam cum video aliquando per medium vitrum aliquid: fallit me visus: quia aliquando renũciat mihi corpus quod video vltra vitrum: eiusdem esse coloris cuius est z vitrum: cum alterius sit coloris: aliquando vero facit me putare vitrum habere colorẽ rei quam vltra video cum nõ habeat. Multa sunt alia in quibus visus z alij sensus fallunt. M Non mihi videtur hec veritas vel falsitas in sensibus esse: sed in opinione. Ipse nanqz sensus interior se fallit: nõ illi mentitur exterior. Quod aliquando facile cognoscit: aliquando difficile. Cum enim puer timet sculptum draconem apto ore facile cognoscitur: quia hoc non facit visus: qui nihil aliud puero renũciant ꝗ sensibus: sed puerilis sensus interior qui nondum bene scit discernere inter rem z rei similitudinem. Tale est enim cum videntes hominez alicui similem: putamus illum esse cui similis ẽ: aut cum audiens quis non hominis vocem: putat esse hominis vocem. Nam et hoc facit sensus interior. Quod autẽ dicis de vitro: ideo est: quia cum visus trãsit per corpus aliquod aerei coloris: non aliter impeditur assumere similitudinez coloris qui vltra videtur ꝗ cum transit per aera: nisi inquantũ illud corpus qõ transit: spissius aut obscurius est aere: vt cum transit per vitrum sui ꝓprij coloris: id est cui nullus alius admixtus ẽ color: aut per purissimã aquam aut per crystallum aut per aliquid similẽ habens colorem. Cum vero transit idem visus ꝑ aliũ colorem: vt per vitrum non sui coloris: sz cui alius color est additus: ipsum colorẽ qui prius occurrit accipit. Quapropter quoniã post vnum acceptũ colorem fm ꝗ illo affectus est: alium quicũqz occurrat: aut nullatenus aut minus integre accipit. Ideo illum quem ꝓius cepit aut solum aut cum eo qui post occurrit renũciat. Si enim visus quantũ capax est coloris tantũ afficitur prioze colore: nõ potest alium sentire simul colorem. Si autem minus ꝗ colorem sentire possit priori afficitur: potest alium sentire: vt si trãsit per aliquod corpus velut per vitrum quod ita perfecte sit rubicundum vt omnino visus afficiatur eius ruboze nequit diuerso simul affici coloze. Si autem nõ tam perfectuz inuenit ruborem qui prior occurrit quantũ coloris capax est quasi nondum plenus adhuc alium valet assumere colorem inquantũ eius capacitas priori coloze non est satiata. Qui ergo ꝗ nescit: putat visum renunciare hoc scz qz omnia que post ꝓius assumptum colorem sentit aut omnino aut aliquatenus eiusdem sint coloris. Unde contingit vt sensus interior culpam suam imputet sensui exteriori. Similiter cum fustis integer

cuius pars est intra aquam ⁊ pars extra putatur fractus: aut cum putamus q̃ visus nostrer vultuo nostros inueniat in speculo: ⁊ cum multa alia nobis aliter videntur: visus ⁊ alij sensus nunciare q̃ſ sint: non culpa sensuum est qui renunciant quod possunt: quoniam ita posse acceperunt: sed iudicio anime imputandum est q̃ non bene discernit quid possint illi aut quid debeant. Quod ostendere quoniaz magis laboriosum est q̃ſ fructuosum ad hoc quod intendimus: in hoc modo tẽpus consumendum non arbitroz. Hoc tantũ sufficiat dicere: quia sensus quicquid renũtiare videantur: siue ex sua natura hoc faciant: siue ex aliqua alia causa hoc faciũt quod debent: ⁊ ideo rectitudinem ⁊ veritatem faciũt. Et continetur hec veritas sub illa veritate que est in actione. D Satisfecisti mihi tua responsione: ⁊ nolo te amplius morari in hac de sensibus questione.

De veritate rerum essentie.

Capitulum. VII. A

IAm considera an preter summã veritatem in aliqua veritas sit itelligenda exceptis his que sup̃ zspecta sunt. D Quid illud esse potest? A An putas aliquid esse aliquando aut alicubi quod non sit in summa veritate: ⁊ quod inde non acceperit q̃ est inquantũ est: aut quod possit aliud esse q̃ſ quod ibi est? D Non est putãdum. A Quicquid igitur est: vere est inquantũ hoc est quod ibi est. D Absolute concludere potes: quia omne quod est vere est: quoniã non est aliud q̃ſ quod ibi est. A Est igitur veritas in omnium que sunt essentia: quia hoc sunt quod in summa veritate sunt. D Uideo ita ibi esse veritatem: vt nulla possit esse falsitas: quoniã quod falso est non est. A Bene dicis. Sed dic an aliquid aliud debeat esse q̃ſ quod est in sũma veritate? D Non.

De diuersis intellectibus debere ⁊ nõ debere: posse ⁊ non posse.

Capitulum. VIII. A

SI ergo omnia hic sunt quod ibi sunt: sine dubio hic sũt quod debent. D Uerè hic sunt quod debẽt. A Quicquid vero est quod debet esse: recte est. D Nihil consequentius: aliter non potest esse. A Igitur omne quod est recte est. D Nihil consequentius. A Si ergo veritas ⁊ rectitudo idcirco sunt in rerum essentia: quia hoc sunt quod sunt: in summa veritate certum est veritatem rerum esse rectitudinem. D Nihil planius quantũ ad consequentiam argumentationis. Sed fm rei veritatem quomodo possumus dicere: quia quicquid ẽ quod debet esse: cum sint multa opera mala: q̃ certum est nõ esse debere. A Quid mirum si eadem res debet esse ⁊ non esse D Quomodo potest hoc esse. A Scio te non dubitare: quia nihil omnino est: nisi deo aut faciente aut permittẽte. D Nihil mihi certius. A An audebis dicere: quia deꝰ aliquid faciat aut permittat sapienter aut non bene. D Immo assero: quia nihil nisi bene ⁊ sapienter. A An iudicabis non debere esse quod tãta bonitas ⁊ tanta sapientia facit aut permittit. D Quis intelligens audeat hoc cogitare. A Debet igitur esse pariter ⁊ quod faciente ⁊ quod pertinente deo sit. D Patet quod dicis. A Dic etiam an putes esse debere male voluntatis effectum? D Idem est ac si dicas an debeat esse opus malum quod nullus sensatus concedit. A Permittit tamẽ deus aliquos male facere qõ male volũt D Utinam nõ tam sepe permitteret. A Idem igitur debet esse ⁊ non esse. Debet enim esse qz bene ⁊ sapiẽter ab eo q̃ nõ pmittente fieri nõ posset pmittit ⁊ nõ debet esse q̃ntum ad illum cuius iniqua

De veritate

voluntate concipitur. Hoc igitur modo: quia dñs iesus solus innocens erat non debuit mortem pati: nec vllus eaz illi debuit inferre: z tamen eam debuit pati: qz ipse sapienter z benigne z vtiliter voluit eam sufferre.

¶ Q omnis actio significet aut vez aut falsum. ¶ Capitulum. IX.

Multis cñ modis eadem res suscipit diuersis considerationib cõtraria: quod in actione sepe cõtingit: vt in percussione. Percussio nãq z agentis est z patientis: vnde z actio dici z passio potest: cũ quis fm ipsum nomen actio vel percussio: z que similiter dicta a passiuis in actiua significatione dicunt: magis videant esse patientis q̃ agentis Quippe fm id quod agit: magis ꝓprie videtur dici agentia vel percutientia. z fm id quod patitur actio vel percussio. Haz agentia z percutientia ab agente z percutiente dicuntur: sicut prouidentia a prouidente: z continentia a continente: que scilicet agens z percutiens: prouidens z cõtinens actiua sunt: actio vero z percussio ab acto z percusso que passiua sunt deriuant. Sed quoniã vt in vno dicã quod in ceteris intelligas: sicut percutiens nõ est sine percusso: nec percussus absq̃ percutiente: ita percutientia z percussio sine inuicem esse nequeũt: imo vna z eadem res est diuersis noibus fm diuersas partes significata: idcirco ꝓcussio z percutientis z percussi esse dicitur. Quapropter fm q̃ agens vel patiens eidem subiacẽt iudicio vel contrarijs: ipa quoq̃ actio ex vtraq̃ parte similiter iudicabitur aut cõtrarie. Cum ergo z qui percutit recte percutit: z qui percutitur recte percutitur. vt cum peccans ab eo ad quẽ pertinet corrigitur: ex vtraq̃ parte recta est: quia ex vtraq̃ parte debet esse percussio. Ecõtrario quando ab iniquo iustus percutitur: quia nec iste percuti: nec ille percutere debet: ex vtraq̃ parte non recta est: quia ex nauira parte debet esse percussio. Cũ vero peccans ab eo ad quem nõ pertinet percutitur: quoniã z iste debet percuti: z ille nõ debet percutere: debet z nõ debet esse percussio: z ideo recta z non recta negari nõ potest. Quod si ad superne sapientie bonitatisq̃ consideres iudicium: siue ex altera tm̃: siue ex vtraq̃ parte: agẽtis scz z patientis nõ debeat esse percussio: quis audebit negare debere esse quod tãta bonitate z sapientia permittit? D ¶ Neget qui audet: ego vero nõ audeo W Quid etiam si fm naturã rerum consideres: vt cum claui ferrei impssi sunt in corpus dñi: an dices fragilem carnem non debuisse pentrari: aut acuto ferro penetratam nõ debuisse dolere? D ¶ Contra naturaz dicerem. W ¶ Potest igitur contingere vt debeat esse fm naturaz actio vel passio: que fm agentem vel patientem esse nõ debet: quoniã nec ille agere nec iste debet pati. D ¶ Nihil hoz negare possum. W ¶ Vides igitur se pissime posse contingere vt eadem actio debeat esse z non debeat esse: diuersis cõsiderationibus. D ¶ Ita a parte hoc ostendis vt non possim nõ videre. W ¶ Vnum inter hec te scire volo: quia debere z non debere aliquando dicitur impropzie: vt cum dico quia debeo amari a te. Si enim debeo vere debitor sum reddere quod debeo: z in culpa sum si non amor a te. D ¶ Ita sequitur. W Sed cum debeo amari a te: non est a me exigenduz: sed a te. D ¶ Fateri me ita oportet. W ¶ Cum ergo esse dico qz debeo amari a te: non ita dicit quasi ego debeam: sed quia tu debes amare me. Similiter cũ dico: quia nõ debeo amari a te: nõ aliud intelligitur: q̃ quia tu non debes amare me. Qui modus loquendi est etiam in potentia z in ipotentia: vt cũ dicit. Hector potuit vinci ab achille: et achilles nõ potuit vinci ab hectore. Nõ enim fuit potentia in illo qui potuit vinci: sz in illo qui vincere potuit: nec impotentia in illo qui vinci nõ potuit: sed in illo qui vincere non potuit. D ¶ Placet mihi quod dicis. Quippe vtile puto

hoc cognoscere.

De latitudine veritatis.

Capitulum. X.

Recte putas: sz redeamus ad veritatem significationis a q̃ ideo incepi vt te a notioribus ad ignotiora perducerem. Omnes enim de veritate significationis loquunt: veritatem vero que est in rerũ essentia pauci considerant. D Profuit mihi quia hoc ordine me duxisti. M Videamus ergo q̃ lata sit veritas significatõis Hanc nou solum in his que signa solemus dicere: sed ⁊ in alijs omibus que dixim̃us est significatio vera vl falsa. Quotiã nãq̃ nõ est ab aliquo faciendum nisi quod quis debet facere: eoipso q̃ aliquis aliquid facit: dicit: ⁊ significat hoc se debere facere: quod si debet facere quod facit verũ dicit: si autem nõ debet: mentit. D Quamis videar mihi intelligere: tamen quod mihi inauditũ hactenus fuit: apertius ostende quod dicis. M Si esses in loco vbi scires esse salubres herbas ⁊ mortiferas: sed nescires eas discernere: ⁊ esset ibi aliquis de quo nõ dubitares: q̃n illas discernere sciret: tibiq̃ interroganti: que salubres esseut ⁊ q̃ mortifere: alias vero salubres diceret esse: alias comederet: cui magis crederes: verbo an acriõi eius? D Non tantũ crederem verbo quantũ operi. M Plus ergo tibi diceret que salubres essent opere q̃ verbo. D Ita est. M Sic itaq̃ si nescires nõ esse mentiendũ: ⁊ mẽtiretur aliquis coram te: etiam si diceret tibi ipse se nõ debere mentiri: plus ipse ei tibi diceret opere se mentiri debere q̃ verbo nõ debere. Similiter dũ cogitat aliquis aliquid: aut vult aliquid si nescires n deberet id velle: siue cogitare: si volũtatem eius ⁊ cogitationem videres: significaret tibi in ipso opere: quia hoc deberet cogitare ⁊ velle. Quod si ita deberet: verum diceret: sinautẽ mentiret. In re quoq̃ existentia est similiter vera vel falsa significatio: quomã eoipso quia est: dicit se debere esse. D Video nunc apte qõ hactenus nõ animaduerti.

De summa veritate.

Capitulum. XI.

Progrediamur ad ea que restant. D Precede ⁊ sequar. M Sũmã autem veritatẽ nõ negabis esse rectitudinẽ? D Immo nihil aliud illam posum fateri. M Considera: quia omnes supradicte rectitudines ideo sunt rectitudines: quia illa in q̃ bus sunt aut sunt: aut faciunt quod debent: sũma veritas nõ ideo est rectitudo quia debet aliquid. Omnia eim̃ illi debent aliquid: ipsa vero nulli quicq̃ debet: nec vlla ratione est quod est nisi quia ẽ. D Intelligo. M Vides etiam quõ ista rectitudo causa sit oim̃ aliarum veritatum ⁊ rectitudinũ: ⁊ nihil sit causa illius. D Video ⁊ animaduerto in alijs quasdam esse tantũ effecta: quasdam vero esse causas ⁊ effecta: vt cũ veritas que est in rerum existentia sit effectũ sũme veritatis. ipa quoq̃ causa est veritatis que cogitationis est: ⁊ eius qui est in ꝓpositione: ⁊ iste due veritates nullius sunt causa veritatis. M Benè consideras: vnde iam intelligere potes: quõ summã veritatẽ in meo monologion pbaui nõ habere pncipium vel finem p veritatem orationis. Cum eim̃ dixi quando nõ fuit verum: quia futurum erat aliquid: non ita dixi ac si absq̃ pncipio ista oratio fuisset que assereret futurũ aliquid esse: aut ista veritas esset deus: sed quoniã non potest intelligi quãdo oratio ista esset veritas illi deesset: vt p hoc quia nõ intelligit quãdo ista veritas esse nõ potuit si esset oratio in qua esse posset: intelligatur illa veritas sine pncipio fuisse. que pma causa est huius veritatis. Quippe veritas orationis nõ semper posset esse: si eius causa uõ semp esset. Etem̃ nõ est vera oratio: q̃ dicit futurũ esse aliud nisi re ipa sit aliq̃d futurũ: neq̃ aliquid est futur̃ si nõ sit in summa veritate. Similiter de illa intelligendũ est veritate orationis: q̃ dicit: qz

p̄teritū est aliquit. Nam si nullo intellectu veritas orationi huic si facta fuerit deesse poterit. necesse est vt eius veritatis que summa causa est istius nullus finis intelligi possit. Idcirco nāq̄ vere p̄teritum dicit esse aliquid: quia ita est in re: ⁊ ideo est aliquid p̄teritū: quia sic est in veritate summa. Quapropter si nūq̄ potuit nō esse verum futurū esse aliquid: et nūq̄ poterit nō esse verum p̄teritum aliquid esse: impossibile est p̄ncipiū sumere veritatis finisse aut finem futurum esse.

D Nihil tue rōni obijci posse video.

De veritatis diffinitione.

Capitulum. XII.

D Redeamus ad indagationem veritatis quam incepimus. D Totum hoc pertinet ad indagādam veritatē: verūtamen redi ad quod vis. D Dic ergo mihi: an tibi videatur esse aliqua rectitudo alia: p̄ter has quas contemplati sumus? D Non alia p̄ter has: nisi illa: que ē in rebus corporeis: que multum est aliena ab istis: vt rectitudo virge. D In quo tibi illa videtur differre ab istis? D Quia illa visu corporeo cognosci potest: istas rationis capit contēplatio. D Nōne rectitudo illa corporum ratione intelligitur p̄ter subiectum ⁊ cognoscitur? Aut si de alicuius corporis absentē linea dubitetur an recta sit: ⁊ monstrari potest quia in nullam partem flectitur: Nonne ratione colligit: quia rectam eam necesse est esse? D Etiam. Sed eadem que sic ratione intelligitur: visu sentit in subiecto. Ille vero nō: nisi sola mente percipi possunt. D Possumus igitur nisi fallor diffinire: quia veritas est rectitudo sola mente peceptibilis? D Nullo modo hoc dicentem falli video. Nempe nec plus nec minus continet ista diffinitio veritatis q̄ expediat: quoniā nomē rectitudinis diuidit eam ab omni re que rectitudo non vocatur. Quod vero sola mente p̄cipi dicitur: separat eam a rectitudine visibili. Sed quoniā docuisti me omnē veritatem esse rectitudinem: ⁊ rectitudo idem videtur mihi esse quod iusticia.

De iusticia ⁊ eius diffinitione.

Capl'm. XIII.

Iusticia quoq̄ doce me quid esse intelligam. Videtur nāq̄ quia omne quod rectum est esse: iustū etiam est esse: ⁊ conuersim: quia quod iustum est esse: rectum est esse. Iustus enim ⁊ rectum videtur ignem calidum esse: et vnūquēq̄ hominē diligentem se diligere. Nam si quicquid debet esse: recte ⁊ iuste est: nec aliquid recte ⁊ iuste est: nisi quod debet esse: sicut puto nō potest aliud esse iusticia: q̄ rectitudo. In summa nanq̄ ⁊ simplici natura q̄nis nō ideo sit recta et iusta: quia debeat aliquid dubiū: tamen non est idem esse rectitudinem ⁊ iusticiā. D Habes igitur diffinitionem iusticie: si iusticia non est aliud q̄ rectitudo. Et quoniā de rectitudine sola mente perceptibili loquimur: inuicem sese diffiniūt veritas ⁊ rectitudo ⁊ iusticia: vt qui vnā earum nouerit: ⁊ alias nescierit: per notam ad ignotarum scientiam pertingere possit: imo qui nouerit vnam alias nescire non possit. D Quid ergo? An dicemus lapidem iustum cum a superioribus inferiora petit: quia hoc facit quod debet: quēadmodū dicimus hominē iustum: qui cum quod debet facit. D Non solemus huiusmodi a iusticia iustum dicere. D Cur ergo magis homo q̄ lapis iustus est: si vterq̄ iuste facit? D Tuipe an non putas facere hominis a facere lapidis aliquo modo differre? D Scio quia homo sponte: lapis naturaliter ⁊ non sponte facit. D Idcirco lapis non dicitur iustus: quia non est iustus qui facit quod debet si non vult quod facit. D Dicemus ergo iustum esse equū cum vult pascere: quia volens facit quod debet? D Non dixi iustū esse eum qui facit volens qd̄ debet: sed dixi nō esse iustū q̄ nō facit volens qd̄ dz. D Dic q̄ qd sit iustus

A. Queris vt ideo diffinitionē iusti-
cie: cui laus debetur: sicut cōtrario eius
scz iniusticie debet vituperatio. D. Il-
lam quero. A. Constat quia illa iu-
sticia nō est in vlla natura que rectitudi-
nem nō agnoscit. Quicqd enim nō vult re-
ctitudinem: etiam si eam tenet nō merek
laudem: quia tenet rectitudinē. velle aūt
illam nō valet: qui nescit eā. D. Ve-
rū est. A. Rectitudo igit que tenē-
ti se laudem acquirit: nō est nisi in ratio-
nali natura: que sola rectitudinē de qua
loquimur percipit. D. Ita sequitur
A. Ergo qm omnis iusticia est rectitu-
do: nullatenus est iusticia que seruantes
se facit laudabilem nisi in rationalibus
D. Non potest aliter eē. A. Vbi
igitur tibi videt ista iusticia in hoīe qui
rationalis est? D. Non est nisi aut
in voluntate aut in scientia: aut in ope.
A. Quid si quis recte intelligit: aut
recte operat: nō aūt recte velit: laudabit
eū quisq de iusticia? D. Non. A.
Ergo nō est ista iusticia scientie rectitu-
do: aut rectitudo actionis: sed rectitudo
voluntatis. D. Aut hoc erit: aut ni-
hil. A. Videtur tibi sufficienter
esse diffinitiua iusticia quaz querimus?
D. Tu vide. A. Quicūq vult qd
debet: putas eum recte velle: z habere re-
ctitudinem voluntatis? D. Si quis
nesciens vult quod debet: vt cum vult
ostium claudere cōtra illum qui ipso ne-
sciente vult in domo alius occidere: siue
iste habeat siue nō habeat aliquā volun-
tatis rectitudinem: nō habet illam quā
querimus. A. Quid dicis de illo q
scit se debere velle qd vult?. D. Po-
test contingere vt intelligēs velit qd de-
bet: z nolit se debere. Nam cum latro co-
gitur ablatam reddere pecuniā: palam
est: quia nō vult se debere: quoniā igitur
cogitur velle reddere: quia debz: sed hic
nullatenus laudandus est hac rectitudi-
ne. A. Qui cibat esurientem pau-
perē ꝓpter inanem gloriam: vult se debe-
re velle quod vult?. Idcirco nāq lauda-
tur: qz vult facere quod debet: quid itaq
de isto iudicas? D. Nō est huius re-
ctitudo laudanda: z ideo nō sufficit ad
iusticiam quā querimus. Sed ostende
iam que sufficiat. A. Omnis volū-
tas sicut vult aliquid: ita vult ꝓpter ali-
quid. Nam quēadmodū ꝓsiderandum
est quid velit: ita videndum est cur velit
Quippe nō magis recta debet esse volen-
do quod debet: q̄ volēdo ꝓpter quod de-
bet. Quap: opter omnis voluntas habz
quid. z cur. Omino nāq nihil volumus
nisi sit cur velimus. D. Omnes hoc
in nobis cognoscimus. A. Cur au-
tem tibi videtur vnicuiq volendū quod
vult: vt laudabilem habeat voluntatem
Quid enim volendū sit: palam est: qnia q
nō vult quod debet: iustus nō est. D.
Nec minus apertuz mihi videtur: quia
sicut volendum est vnicuiq quod debet
ita volendū est: ideo quia debet vt iusta
sit eius voluntas: A. Bene intelli-
gis hec duo necessaria esse voluntati ad
iusticiam velle: scz quod debet: ac ideo
quia debet. Sed dic an sufficiant?. D.
Cur nō? Cum aliquis vult quod debet:
quia cogitur: z ideo cogit quia hoc velle
debet: nōne hic quodāmodo vult quod
debet quoniā debet?. D. Nō possum
negare: Sed alio mō vult iste: alio mō-
do vult iustus. A. Distingue istos
modos. D. Iustus nāq cum vult
quod debet: seruat volūtatis rectitudi-
nem: non ꝓpter aliud in quā iustus est: q̄
ꝓpter ipsam rectitudinem. Qui autez nō
nisi coactus: aut extranea mercede con-
ductus: vult quod debet: si fuare dicen-
dus est rectitudinez: nō eam seruat ꝓpter
ipsam: sed ꝓpter aliud. A. Volun-
tas ergo iusta est: que sui rectitudinē ser-
nat ꝓpter ipsam rectitudinē. D. Aut
ista aut nulla volūtas iusta est. A.
Iusticia igitur est rectitudo voluntatis
ꝓpter se seruata. D. Vere hec est iu-
sticie diffinitio quā querebam. A.
Vide tamen ne forte aliquid in ea debe-
at corrigi. D. Ego nihil in ea corri-

gendũ video. D Nec ego. Nulla nãq; iusticia est: que nõ est rectitudo: nec alia q̃ rectitudo voluntatis iusticia dicitur per se. Dicitur enim rectitudo actionis iusticia: sed nõ nisi cum iusta volũtate fit actio. Rectitudo autem voluntatis etiaz si impossibile sit fieri quod recte volumus: tamen nequaq̃ amittit nomẽ iusticie. Quod autem seruata dicitur: forte dicet aliquis: si rectitudo voluntatis nõ nisi cum seruat dicenda est iusticia: non mox vt habetur est iusticia: sed nec accipimus iusticiam cum illam accipimus: sed nos seruando facimus eam iusticiaz esse. Nam prius accepimus illam z habemus q̃ seruemus. Non eñ ideo illam accipimus: nec idcirco illam p̃mitus habemus: quia seruamus: sed illam incipimus ideo seruare: quia accipimus z habemus. Sed ad hoc respõdere nos possumus: quia simul accipimus illã z velle z habere. Non enim illam habemus nisi volendo: z si eam volumus: hocipso solo eam habemus. Sicut autem illam simul habemus z volumus: ita illam simul volumus z seruamus: quoniã sicut eam non seruamus nisi cum illam volumus: sic non est quando eam velimus et non seruemus: sed q̃diu eam volumus: seruamus: z donec seruamus: volumus. Qñ ergo eodem tempore contingit nobis illam z velle z habere: nec diuerso tẽpore in nobis sunt z velle z seruare: eam ex necessitate simul accipimus z habere illam z seruare: z sic q̃diu habemus seruamus: nec vlla ex his generat incõuenientia: Quippe sicut eiusdem rectitudinis acceptio natura p̃us ẽ q̃ habere aut velle illam: quoniã habere illã: aut velle nõ est causa acceptionis: sed acceptio facit velle illam z habere. Simul eñ incipimus illam z accipere z habere z velle: et tamen simul sunt tempore acceptio z habere z velle: z mox vt est accepta: est habita: z volumus eam ita habere seu velle illam: q̃uis natura prius sint q̃ seruare illam: simul tamen sunt tempore. Quare a quo simul accipimus z habere z velle z seruare voluntatis rectitudinem: ab illo accipimus iusticiam: z mox vt volumus z habemus eandem rectitudinem volũtatis: iusticia dicenda est. Quod vero addidimus: ꝓpter se: ita necessariũ est vt nullo modo eadem rectitudo nisi propter se seruata iusticia sit. D Nihil possum cogitare contra. D Videt nbi q̃ ista diffinitio possit aptari summe iusticie: sin quod de re loqui possumus: de qua nihil aut vix ꝓrie aliquid potest dici? D Licet non sit ibi aliud volũtas: aliud rectitudo: tamen sicut dicimꝰ: potestatem diuinitatis: aut diuinam potestatem siue potentem diuinitatem: cuz in diuinitate nõ sit aliud potestas q̃ diuinitas: ita non incõuenienter dicimus ibi rectitudinem voluntatis: aut voluntariam rectitudinem seu rectam volũtatem. Si vero illam rectitudinez dicimꝰ ꝓpter se seruari: de nulla alia rectitudine tam cõuenienter dici posse videtur. Sicut eñ non aliud illam sed ipsa se seruat nec per aliud sed per se: z ita non ꝓpter aliud sed ꝓpter se. D Indubitãter itaq̃ possumꝰ dicere: quia iusticia ẽ rectitudo voluntatis: que rectitudo ꝓpter se seruatur. Et quoniã verbi quod hic dico: seruat: non habemus participiũ passiuũ p̃sentis temporis: pro p̃senti possumus vti passiuo p̃terito participio eiusdem verbi. D Hunc vsum habemꝰ notissimũ: vt preteritis participiis passiuis vtamur p̃ presentibus: que latinitas non habet: sicut non habet p̃terita participia a verbis actiuis z neutris: z pro p̃teritis que non habet vtitur p̃sentibus: vt si dicatur de aliquo: hic quod studẽs z legens didicit: non nisi coactus docet: id est quod dum studuit z legit: didicit: z non nisi cum cogitur docet. D Bene ergo diximus iusticiam esse rectitudinem voluntatis seruatam propter se id est que seruatur propter se. Et hinc est q̃ iusti dicuntur aliquando recti corde. id est recti voluntate: aliquando recti si-

ne adiectione cordis: quoniã nullus alius intelligitur rectus nisi ille qui rectam habet voluntatem: vt est illud. Gloriamini omnes recti corde. Et illud. Videbãt recti ⁊ letabunt. D Satis fecisti etiam prius de diffinitione iusticie: transeamus ad alia.

Ps. xxx
Ps. cvi.

Qx vna sit veritas in omnibus veris.

Capitulum. XIIII. M

Bedeamus ad rectitudinẽ seu veritatem: quibus duobus nominibus: quoniã de rectitudine mẽte sola perceptibili loquimur: vna res significat: que genus est iusticie. ⁊ querammus an sit vna sola veritas in omnibus istis in quibus veritatẽ dicimus esse: an ita sint veritates plures: sicut plura sunt in quibus constat esse veritatem. D Hoc multũ nosse desidero. M Constat: quia in quacũq; re sit veritas: nõ est aliud q̃ rectitudo. D Non hinc dubito. M Si ergo plures sunt veritates ꝓ plures res: plures quoq; sunt rectitudines. D Hoc quoq; non minus certũ est. M Si ꝓ diuersitates rerum: necesse est esse diuersas rectitudines: vtiq; ꝓ res ipsas habent esse suũ eedem rectitudines: ⁊ sicut res ipse in q̃bus sunt variant: sic quoq; rectitudines varias esse necesse est. D In vna re in qua rectitudinem esse dicimus. ostende quod in ceteris intelligam. M Dico quia si rectitudo significationis iõ est alia q̃ voluntas rectitudo: quia ista in voluntate: illa in significatione est: habet suũ esse rectitudo ꝓpter significationẽ ⁊ ꝓ eam mutatur. D Ita est. Cum enim significatur esse quod est: aut nõ esse quod est: recta significatio est. ⁊ constat esse rectitudinem sine qua significatio recta nequit esse. Si vero significetur esse quod nõ est: aut non esse quod est: aut si nihil omino significetur: nulla erit rectitudo significationis que nõ nisi in significatione est. Quapropter ꝑ significationem habet esse: ⁊ per eaz mutatur eius rectitudo: quẽadmodũ color ꝑ corpus habet esse ⁊ nõ esse. Existente nãq; corpore colorem eius necesse est esse: ⁊ peunte corpore colorem eius manere impossibile ẽ. M Non similiter se habz color ad corpus vt rectitudo ad similitudinem significationũ. D Ostende dissimilitudinem. M Si nullus aliquo significare velit signo quod significandum est: erit vlla per signa significatio? D Nulla. M An ideo non erit rectuz: vt significetur quod significari debet? D Non idcirco minus erit rectum aut minus hoc exiget rectitudo. M Ergo non existente significatione: non perit rectitudo qua rectum est: ⁊ qua exigitur vt quod significandum est significetur. D Si interiisset non esset rectum hoc: nec ipsa hoc exigeret. M Putas ne cum significatur quod significari debet: significationem tunc rectam esse propter hanc: ⁊ ꝓ hanc ipsam rectitudinem? D Immo non possum aliter cogitare. Si enim alia rectitudine recta esset significatio: peunte ista nihil phibet rectã esse significationem. Sed nulla est recta significatio que significat quod non est rectũ significari: aut qõ nõ exigit rectitudo M Nulla igitur significatio est recta alia rectitudine q̃ illa que permanet peeunte significatione. D Patam est M An itaq; non vides: quia nõ ideo est rectitudo in significatione: quia tunc incipit esse cum significatur esse quod ẽ: vel non esse quod non est. Sed quia significatio tunc fit ꝓ rectitudinem que semper est: nec ob hoc abest a significatione: quia perit cum nõ sicut debet: aut cuz nulla sit significatio: sed quoniã tunc significatio deficit a nõ deficiente rectitudine. D Sic video vt non possim non videre. M Rectitudo ergo qua significatio recta dicitur nõ habet esse et non esse: aut aliquem motum ꝑ significationem quõcũq; moueatur ipsa significatio. D Mihi nihil iam clarius. M Potes ne phare colorem similiter

Capitulorꝫ annotatio.

se habere ad corpus: quomodo rectitudo se habet ad significationē? D Prom prio: nunc sum ꝓbare: quia valde dissimiliter. A Sed quia iam tibi notum est: quid de voluntate ⁊ eiꝰ rectitudine: ⁊ de aliis que rectitudinem habere debent sentiendum sit. D Omnino video hac ipsa ratione ꝓbari quoquomodo ipsa sit: rectitudinem ĩmobilem manere. A Quid itaq; consequi existimas de ipsis rectitudinibus. Sunt alie ab invicem: aut est vna ⁊ eadem omniū rectitudo. D Supra concessum est: quia si ideo sunt plures rectitudines quoniā plures sunt res in quibus considerantur: necesse est eas esse ⁊ variari ꝟm res ipsas: quod nequaq; fieri demonstratū est. Quapropter nō ideo sunt plures rectitudines: quia plures sunt res in quibus sunt. A An habes aliquā aliam rationem cur tibi plures esse videantur: ꝑter ipsam rerum pluralitatem? D Sicut istam nullam esse cognosco: ita nullam aliam inuenire posse considero. A Una igitur ⁊ eadem est omniū rectitudo. D Sic me fateri necesse est. A Amplius. Si rectitudo non est in rebus illis que debent rectitudinem: nisi cum sunt ꝟm quod debēt ⁊ hoc solum est illis rectas esse: manifestum est earū omniū vnam solam esse rectitudinem. D Non potest negari. A Una igitur in omnibus illis ē veritas. D Et hoc negari impossibile est. Sed tamen ostende mihi cur dicimꝰ huius vel illius rei veritatē velut ad distinguendas veritatis differentias: si nullam ab ipsis rebus assumūt diuersitatem Multi nāq; vix concedent nullā esse differentiam inter veritatem voluntatis: et eam que dicit actionis: aut alicuius aliorū. A Improprie huius vel illius rei esse dicitur: quoniā illa nō in ipsis rebus: aut ex ipsis: aut per ipsas in quibus esse dicitur habet suū esse: Sed cum res ipse ꝟm illam sunt que semp ꝑsto est his que sunt sicut debent: tunc dicitur huius vel illius rei veritas: vt veritas vocis: actionis: voluntatis: quēadmodū dicit tēpus huius vel illius rei: cum vnum ⁊ idē sit tempus omniū: que sunt in eodem tēpore simul: ⁊ si non esset hec vel illa res: non minus esset idem tempus. Non enim dicitur ideo tempus huius vel illius rei quia tempus est in ipsis rebus: sed quia ipse sunt in tempore. Et sicut tempus per se considerātū non dicitur tempus alicuius: sed cum res que in illo sunt consideramus: dicimus tempus huius vel illius rei: ita summa veritas per se subsistens nullius rei est: sed cum aliquid ꝟm illam est: tūc eius dicit veritas vel rectitudo.

Beati Anselmi dialogus de veritate explicit.

Capitulorꝫ libri de similitudinibꝫ beati Anselmi Cantuariēsis archiepiscopi annotatio.

Non est B. Anselmi opus istud sed Eadmeri cuius diuinguli.

Ca. j.	De diuisione voluntatis.
ij	De similitudine inter mulierez ⁊ voluntatem.
iij	De sensibus anime.
iiij	De sensibus corporis.
v	De obedientia.
vj	De inobedientia ⁊ ꝓpria voluntate
vij	De superbia.
viij	Q̃ ꝓpria voluntas soli deo conueniat.
ix	De similitudine inter ꝓpriaz voluntatem ⁊ fontem.
x	De tribus generibus ꝓprie volūtatis.
xj	De generibus delectationis.
xij	De quinq; corporis sensibus
xiij	De generibꝫ delectatiōis male.
xiiij	De quinq; simplicibꝫ generibꝫ.
xv	De decem duplicibus
xvj	De decem triplicibus.
xvij	De q̃nq; quadruplicibus.
xviij	De vltimo genere delectationis male.
xix	De detractione.

Beati Anselmi Liber.

xx De anime delectatione.
xxj De quindecim generibus exaltationis.
xxij De quatuor simplicib.
xxiij De sex duplicib.
xxiiij De quatuor triplicib.
xxv De vno quadruplici.
xxvj De curiositate z eiꝰ diuisione.
xxvij De quinq; simplicib:
xxviij De sex duplicib
xxix De quatuor triplicib
xxx De vno quadruplici.
xxxj De generib curiositatis.
xxxij De trib simplicib.
xxxiij De nouem duplicib.
xxxiiij De decem triplicib.
xxxv De ḋnq; quadruplicib.
xxxvj De vltimo genere curiositatis
xxxvij De similitudine inter ꝓpriã voluntatem z adulteram reginã.
xxxviij De similitudine inter ꝓpriaz voluntatem z venenosam herbã
xxxix Qꝛ ꝓprie voluntati omnia vitia deseruiunt.
xl De similitudine inter suggestionem: delectationem: consensum z canem.
xlj De similitudine inter coꝛ bũanũ z molendinum.
xlij De similitudine inter molentes z laborantes.
xliij Qꝛ bonitas cuiusq; fidelis deo z omnibus bonis sit vtilis.
xliiij De cõmendatione superne hierusalem.
xlv Qꝛ bonitas hominis hominibus oamnatis z demonibus sit inutilis.
xlvj De similitudine inter deum et quẽlibet regem suos iudicantem.
xlvij De quatuordecim beatitudinib corporis z anime.
xlviij Que sint quatuordecim ꝑtes beatitudinis.
xlix Que sint quatuordecim partes miserie.
l De pulchritudine z turpitudie
lj De agilitate z ponderositate.
lij De fortitudine z imbecillitate
liij De libertate z seruitute.
liiij De sanitate z infirmitate.
lv De voluptate z anxietate.
lvj De similitudine ferri igniti.
lvij De duabus beatitudinib totidemq; miseriis.
lviij De lõgeuitate z vite breuitate.
lix De sapientia z insipientia.
lx Qꝛ peccata singuloꝛ singulis pateant.
lxj De altercatione inter hominez iustum z angelũ.
lxij De amicitia z inimicitia.
lxiij De concoꝛdia z discoꝛdia.
lxiiij Qꝛ oẽs iusti idem velint.
lxv De bonoꝛe z dedecoꝛe.
lxvj De paupe in regem adoptato.
lxvij De similitudine inter ignem z deitatem.
lxviij De potentia z impotentia.
lxix De securitate z timoꝛe.
lxx Qꝛ nullus amittat bona iam semel adepta.
lxxj De gaudio z tristicia.
lxxij De cupiditate mũdani bonoꝛ
lxxiij De similitudine inter deũ z aliquem dñm.
lxxiiij De similitudine inter diabolũ z improbũ placitatoꝛem
lxxv De similitudine inter deum et quẽlibet regem.
lxxvj De regno: villa z castello: z diuisione.
lxxvij De similitudie inter monachũ z potionem: medicũ z abbatẽ
lxxviij De ꝓtentione inter monachos nutritos z conuersos.
lxxix De similitudine inter monachos z angelos.
lxxx De similitudine inter deum et quẽlibet imperatoꝛem.
lxxxj Quid monacho ꝑsit si aliquod bonũ inuitus faciat.
lxxxij Qꝛ magna sit spes monachi ꝑ

Capitulorꝝ annotatio.

fessi.
lxxxiij De similitudine inter monachū peccantem ⁊ laicum.
lxxxiiij De similitudie inter monachū ⁊ arborem.
lxxxv De similitudine inter matronā ⁊ diuinam volūtatem.
lxxxvj De filiabus matrone.
lxxxvij De ancillis eius bonis.
lxxxviij De ancilla latrone.
lxxxix De obedientia: licentia: ⁊ inobedientia.
xc De similitudie inter monachū ⁊ denariū.
xcj De similitudine inter corrigias ⁊ sotularem: ⁊ ordinem ficticium ⁊ naturalem.
xcij De vestib monachorꝝ.
xciij De corona ⁊ tonsura monachi.
xciiij De spiritali sacrificio mōachorꝝ
xcv De similitudie inter monachū ⁊ ignem.
xcvi De interiori virtute ⁊ exteriori.
xcvij De similitudie inter monachū ⁊ ortulanū.
xcviij De edificante domū. ⁊ q̄ superbia sit vallis maxima bestiis vitiorꝝ plena.
xcix De monte humilitatis: ⁊ septem gradibus eius.
c De ꝓmo gradu humilitatis.
cj Q̄ qui in deum peccat: omnem creaturā contra se excitat.
cij De secūdo gradu humilitatis.
ciij De tercio gradu humilitatis.
ciiij De quarto gradu hūilitatis.
cv De q̄nto gradu hūilitatis.
cvi De sexto gradu hūilitatis.
cvij De septimo gradu hūilitatis.
cviij Recapitulatio graduum humilitatis.
cix Quō vnusquisq̄ se minorē omnibus debeat putare.
cx Q̄ obsit ꝓsideratio alterius pcti.
cxj De duabus sororib hunc montem custodientib.
cxij De verecūdia q̄ est apud deum
cxiij De verecūdia q̄ est apud hoīes
cxiiij De consultatione duarū predictarum sororꝝ.
cxv Q̄ non semper misericordia dei debeat cogitari.
cxvi Quē cōpatio sit int ascendētes.
cxvij De similitudine inter cenouectiam ⁊ charitatem.
cxviij De similitudine inter qualitates corporis ⁊ animi.
cxix De cordis īmundicijs.
cxx De similitudine inter corporis infirmitates ⁊ animi.
cxxj De appetitu ⁊ quid intersit inter appetitum ⁊ voluntatem.
cxxij De similitudine inter aquam et humanā naturam.
cxxiij Q̄ q̄tuor modis pat agat.
cxxiiij De quadripartito statu humane nature.
cxxv De similitudine inter hominis obsequiū ⁊ p̄miū.
cxxvj De trib hoīn ordinib.
cxxvij De exēplo ouiū: boū: ⁊ canum.
cxxviij De mendacio.
cxxix De medico exemplū.
cxxx De septem donis spūsancti.
cxxxj Q̄ de donis spūsancti q̄nq̄ ad actiuam: ⁊ duo ad contemplatiuam vitam ꝓtineant.
cxxxij De qualitatib aīe ⁊ moribꝝ.
cxxxiij Q̄ mores: boni ⁊ mali sint.
cxxxiiij De virtute et vitio.
cxxxv De sapientia ⁊ stulticia quādoq̄ in eodem cōuenientia.
cxxxvj De odio ⁊ amore peccati.
cxxxvij De humilitate ⁊ supbia.
cxxxviij De trib verecūdie generib.
cxxxix De trib q̄ notant in iuene.
cxl De similitudine int diuersa alimenta ⁊ p̄cepta.
cxlj De exemplo noui vasis.
cxlij De exemplo cultri.
cxliij De exemplo aque quiete ⁊ solis radijs.
cxliiij De penitentia sicca ⁊ humida.
cxlv De exemplo arborem magnam

succidere volentis.
cxlvj De detractionis vitio.
cxlvij De triby homicidij generby.
cxlviij De exemplo ignis ⁊ venti ⁊ humani mentis.
cxlix De detractionis descriptione.
cl De cõmendatione charitatis.
clj Qꝗ noceat detractio: ⁊ prosit audire bonum.
clij De scientia: volũtate ⁊ vsu.
cliij De cytharistę exemplo.
cliiij De similitudine inter desides ⁊ peccantes.
clv De similitudine inter paupes: stultos ⁊ negligentes.
clvj De scientia ⁊ triby ꝓtiby eius.
clvij De doctrina.
clviij De experimento.
clix Qꝗ non semꝑ debemus velle qd̃ deus vult.
clx De vsu.
clxj Qꝗ bonus homo de omnibus sibi bonum faciat.
clxij Quõ inimici diligi possint.
clxiij De intellectu: amore ⁊ vsu.
clxiiij De similitudie inter deũ ⁊ solẽ.
clxv De silitudie inter ignẽ ⁊ amorẽ dei
clxvj Quõ sancti deũ videbunt.
clxvij De quatuor modis ꝑcipiendi ⁊ totidem obediendi.
clxviij De timore: cõmodo ⁊ amore.
clxix Qꝗ in aia tres sint nature.
clxx De suggestione: delectatione et consensu.
clxxj De nominiby anime:
clxxij De exemplo sordidi.
clxxiij De quadrato lapide.
clxxiiij De peccato.
clxxv De similitudine cere.
clxxvj De conatu diaboli ꝓtra nouiciũ
clxxvij De pueris plante compatis.
clxxviij De lamina auri ⁊ argenti.
clxxix De charitate.
clxxx Qꝗ triby ex causis oĩs res amat.
clxxxj Qꝗ tribus modis deus diligendus sit.
clxxxij De triby libertatiby.
clxxxiij De venatione diaboli.
clxxxiiij Qꝗ deus nõ horreat peccatum.
clxxxv De visione. A. de fluuio.
clxxxvj De vero monachatu.
clxxxvij De securitate ⁊ pace religiõis.
clxxxviij De exemplo leporis.
clxxxix De exemplo anicule.
cxc De malicia ⁊ feditate peccati.
cxcj De verbis defuncti.

Eiusdem beati Anselmi archiepi Cãtuariensis liber de similitudinibꝫ incipit

De diuisione voluntatis.

Capitulum. I.

Voluntas tripliciter intelligitur. Volũtas etiam ꝓ illud anime instrumentũ: quo vult: ⁊ affectio eiusdem instrumenti. Affectio vero est affectio eiusdem instrumenti volendi. Hec volũtas que dicitur affectio: est ad tempus quasi sopita: quia est eorum que mens nõ memorat: sed mox vt ea recolit etiam instrumentũ volendi appetit. Item voluntas dicitur velle vel vsus ipsius instrumenti.

De similitudine inter mulierem ⁊ voluntatem. Capitulum. II.

Voluntas itaq; illa que est instrumentũ volendi: sic est inter deũ ⁊ diabolum: quõ mlier inter suũ legitimũ virum: ⁊ aliquẽ adulterũ. Vir eam ꝑcipit vt sibi soli ꝓiungat: adulter ꝓpsuadet vt ⁊ sibi copulet. Si itaq; se soli legitimo viro coniũgat: legitima est: et ipsa filios legitimos generat: Si autem adultero se iunxerit: adultera est: ⁊ ipsa filios adulterinos parit. Similiter ergo deus imperat voluntati: vt societur ipsi soli. diabolus vero ex altera parte suggerit: vt cõiũgat ⁊ sibi. Si itaq; se soli deo cõiunxerit. id est spiritussancti suggestionem velũt semen bonum receperit: fit eius coniunx legitima: filiosq; legitimos generat. id est ꝓtutes ⁊ opera bona: Mox

De Similitudinibus

em ad imperium eius aperiunt omnis animе z corporis sensus ad implendum qd̄ precepit deus.

De sensibus anime. Capl'm. III.

Ipsa nacq; aperit ad virtutū affectionem z ad volendum optāda memoria vero ad memorandum memoranda: cogitatio ad cogitandū cogitanda: intellectus ad discernendum q̄d sit volendū vel mēorandū siue cogitandum. Animus quoq; ad charitatē erigit ad hūilitatē disponit: ad patientiā roborat: ad alias ꝓtutes generādas aperitur

De sensib̄ corpis. Capl'm. IIII.

Similiter z corpis sensus aperiūtur ad imperiū eius: videlicet visus ad recte videndum: auditus ad audiendū dei verba: gustus ad gustāda: odoratus ad odoranda: tactus ad tāgenda. Oculi quoq; ad vigilandū z plorandū. Os ad verū loquendū: Manus ad recte opandū: Pedes ad ambulandū quo debent. Sicq; vna sola voluntas: postq̄ dei voluntati est iuncta: tot virtutes generat z opera bona.

De obedientia. Capl'm. V.

Huius aūt volūtatis affectio siue vsus: obediens volūtas vel obedientia dicit: quia dei voluntati obediens eam habet aduocatam: si querat cur hoc vel illud velit. Q̄ si hec volūtas que dicit instrumentū volendi diabolo se iunxerit: eis recipiendo suggestionē velut inordinatū semen adultera mater effecta: filios adulterinos. id est vitia z opera mala generat. Universos cūi hominis sensus claudens ad ea que p̄cipit deus: pandit ad ea que iubet diabolus: ipsa nacq; ꝓus aperit ad affectionē vitiorū z ad ea volendū: ac deinde hoīs sensus aperit ad ipsa perpetrandum.

De inobedientia z ꝓpria voluntate.

Capitulum. VI.

Huius vero affectio siue vsus: inobediens voluntas vel inobedientia vl'etiam ꝓpria voluntas dicit. Propria quipe volūtas est q̄ dei voluntatem sibi aduocatam habere nō potest: vt si querat cur hoc vl'illud velit: respondere veraciter nō valet: quia z deus vult vt hoc velit. Affectio autē siue vsus ille ex diabolica nascens suggestione: dei voluntatē sibi aduocatam nō potest hē vtracq; igitur volūtas est ꝓpria. Unde ꝓpria volūtas que q̄ a dei voluntate porro ꝓuat: ob h̄ ꝓpria recte notat. Hec autē voluntas ꝓpria: supbia est illa quā initiū omnis peccati scriptura nuncupat.

De supbia. Capl'm. VII.

Superbia ideo vocat: quia supra q̄ debeat gradit. Supbia nacq; suggressio dicitur. Propria itacq; voluntas: quia dei volūtati nō subūcit: sed supra eam extollit: ob hoc recte superbia dicit. Ipsa quoq; omnis peccati ē initium: quia ex ea nascit omne peccatum. Et quoniā homo illam habet a se: nec voluntatem dei quā sequat vult habere sup se: ipsi deo aufert qd̄ ꝓprie z singulariter debet habere.

Q̄ ꝓpria voluntas soli deo cōueniat.

Capitulum. VIII

Solus em deus quicquid vult debet velle ꝓpria voluntate: ita vt aliam quā sequat nō habeat sup se. Cum igit homo vult aliquid p ꝓpriam voluntatem: deo aufert quasi suam coronam. Sicut em corona soli regi cōpetit: sic ꝓpria voluntas soli deo. Et sicut regē aliquē inhonoraret qui suam coronam ei auferret: sic homo inhonorat deum q̄ auferet ei ꝓprie voluntatis priuilegium: habēdo qd̄ ille debz habere solum. Sed sicut ꝓpria voluntas dei fons est z origo tonī boni: ita ꝓpria voluntas hominis totius est exordium mali.

De similitudine inter ꝓpriam voluntatem z fontem. Capl'm. IX.

Hec est velut fons quidam: qui in tria capita diuidit: z ex quibus riui diuersi z innūerabiles deriuant: qui locis in quibusdam ab inuicem separant: aliquib̄ vero duo z duo: vel plures plurib̄ cōiungunt. Ita quoq; ꝓpria

volũtas in genera tria diuidit: e quibus vitia diuersa ⁊ sine numero nascunt: que aliqñ in hoie sunt disiuncta: qñqꝫ ꝯo duo vel plura cõiuncta.

De triby generibꝫ ꝓprie voluntatis.

Capitulum. X.

Propria nãqꝫ voluntas aut est in delectatione: aut in exaltatione: aut curiositate.

De generibus delectationis.

Capitulum. XI.

Delectatiõis genera sunt duo ꝑnꝯcipalia: vnũ exterius in ãqꝫ corporis sensibus: aliud interius in anime affectionibus.

De ãqꝫ corporis sensiby. Cap. XII.

Sunt aũt corporis sensus: visus: auditus: gustus: odoratus: ⁊ tactus: q̃ ideo sensus dicunt: quia ꝑ eos exteriora sentiunt. Per visum eñ forme ⁊ colores: ꝑ auditũ soni: ꝑ gustum sapores: ꝑ olfactũ odores: ꝑ tactum dura vel mollia: calida vel frigida: aspera vel lenia: grauia vel lenia sentiunt. Hoꝝ autem sensuũ delectatio rarius est bona: sepius ꝯo mala. Bona etem̃ est cũ dei voluntatẽ sibi aduocatã habet: mala ꝯo cũ eam sibi aduocatã habere nõ põt.

De generibꝫ delectationis male.

Capitulum. XIII.

Duius aũt delectationis male genera sunt triginta ⁊ vnũ: e quibꝫ ãqꝫ sunt simplicia: decem duplicia: alia decem triplicia: ãqꝫ quadruplicia: vnũ ꝯo ex ãqꝫ gꝫby constat.

De ãqꝫ simpliciby generibꝫ. Ca. XIIII

Quinqꝫ itaqꝫ sunt simplicia: quia plerũqꝫ delectat ꝑ se vnusq̃sq̃ ãnqꝫ sensuũ. Aliqñ eñ solꝰ vane delectat visus: vt in cõspiciendo equos certatim ꝓcurrere: aut accipitres volantes alias aues capere. Aliqñ solus auditus: vt cũ hoiem delectat ad aureu suam diu nolã ꝓcutere: qꝫ eam audit dulciter sonare. Aliqñ solus gustus: vt in comedendo mel ĩmoderate: nõ tamen visu delectabile. Aliquando solus olfactus: vt cum aliquis defert feniculum naribꝫ suis suspensum vt sibi suauiter redoleat. Aliquãdo solus tactus: vt cum aliquem ĩmoderate refectũ ꝓtrectare oblectat ventrẽ suuz.

De decem duplicibꝫ. Capũ. XV

Decem ꝯo sunt duplicia: quia plerũqꝫ delectant sil' duo ⁊ duo q̃dẽ sensus. Aliqñ eñ ꝓdelectant visus ⁊ auditus: vt cũ nimis delectãdo canes bestias insequi videntur: ⁊ clamare post ipsas audiunt. Aliqñ visus ⁊ gustꝰ vt cũ magna delectatiõe vinũ limpidissimũ conspicit saphyrino cypho ⁊ bibitur Aliqñ visus ⁊ olfactus: vt in videndo simul ⁊ olfaciendo nimis rubentes rosas. Aliqñ visus ⁊ tactus: vt in conspiciẽdo ⁊ cõplanando aliquẽ muricipẽ albũ. Aliqñ auditus ⁊ gustus: vt cũ aliquẽ sic bibere delectat vt int' labia sua sonitũ quẽdam pitissando faciat. Aliqñ auditus ⁊ olfactus: vt cũ aliquem bibendi auiditate delectat auscultare mustum ebullicus applicata aure: ⁊ eius odorẽ naribꝫ attrahere. Aliqñ auditus ⁊ tactus: vt cum aliquẽ nimis delectat cytharã resonantem audire: ⁊ candẽ pectiendo tãgere. Aliqñ gustus ⁊ olfactus: vt cũ ĩmoderate edũt gallinc: pipere ⁊ cimino diligenter ꝓdite Aliquando gustus ⁊ tactus: vt cũ gulositate manduntur ficus mature: dulces ad edendũ: ⁊ lenes ⁊ molles ad tangendum Aliqñ olfactus ⁊ tactus: vt cũ vngento bene olenti quis vngitur.

De decem tripliciby. Cap. XVI.

Decem quoqꝫ sunt triplicia: quia sepe terni ⁊ terni delectant corporis sensus supra dicti. Aliquãdo eñ condelectant visus auditus ⁊ gustus vt cum nimis auide collyride edunt: que quasi nix candide videnr: sponteqꝫ manibus ⁊ dentibꝫ sic atteruntur vt resonare audiant. Aliquando visus auditus ⁊ olfactus: vt cuz aliquis in horto residet: virides herbas aspiciat: fabulas audiat: flores olfaciat. Aliquando visus auditus ⁊ tactus: vt cũ mulier speciosa delectationis causa ꝓspicit: luxuriosa loqui audit:

sed interea tangit. Aliqñ visus gustus ⁊ olfactus: vt cum aliquem delectat inspicere vinũ herbis ꝓfectũ scinnllare: bibere ⁊ olfacere. Aliqñ visus gustus ⁊ tactꝰ vt cum aliquis est saturatus racemis: vineã tñ deambulat: vt q̃ pulcre in ea racemi dependeant videat: ⁊ hos atq̃ illos ꝓtrectans degustat. Aliqñ visus olfactꝰ ⁊ tactus: vt cũ diu nimis lilia ꝓspicit: olfacit ⁊ tangit. Aliquãdo auditus gustus ⁊ olfactus: vt cũ diuites delectat cernos in syluis clamantes audire: quorũdaz tã captoꝝ carnes pipere conditas interim edere. Aliqñ auditus gustus ⁊ tactus: vt cũ aliquis in balneo residẽo fabulas audit: edit ⁊ bibit: aque tepore circũquaq̃ tangit. Aliquando auditus : olfactus ⁊ tactus: vt cũ aliquis cantilenao audit dũ in lecto molliꝫ strato quiescit: vbi ⁊ herbas vndiq̃ spersas olfacit. Aliqñ gustus olfactus ⁊ tactus: vt cũ nocte mãdũt ĩmoderate poma sapida odorifera ⁊ mollia.

De q̃nq̃ quadruplicibus.

Capitulum. XVII.

Quinq̃ ꝓo quadruplicia sunt: qꝰ plerũq̃ simul q̃terni ⁊ q̃terni delectant. Aliqñ eñ delectant simul visus gustus auditus ⁊ olfactus: vt cum in nuptiis ludi videnꝫ: cantilene audiũt: cibi ⁊ potus delitiosi sumũt: eorũq̃ odor sentit. Aliqñ auditus gustus olfactus ⁊ tactus: vt cũ in nocte nihil ibi videt quo delectat visus: sed cũ auditu gustu ⁊ olfactu delectat: tactus vt cũ sponsus sponsam amplectat: aut aliud ab alio libidinose tangit. Aliquando gustus olfactus tactus ⁊ visus: vt cum ibi nihil delectabile auditui audit: sed assunt alia quiꝫ ceteri sensus quisq̃ suo modo delectat. Aliquãdo olfactus tactus visus ⁊ auditus: vt cũ ibi nihil gustat: sz flores illic aspsos delectat cõuiuas olfacere tangere inspicere: diuersos musicoꝝ sonos auscultare. Aliqñ tactus visus auditus ⁊ gustus: vt cũ nihil habet homo q̃ delectet olfactus sed talia quiꝫ ceteri quatuor sensus cõdelectent.

De vltimo genere delectationis male

Capitulum. XVIII.

Quum aũt ex q̃nq̃ ptiꝫ ꝓstat: qq̃ q̃nq̃ delectant simul his oẽs corporis sensus. Aliqñ enim delectat hoiem domũ interius ornatã conspicere ebrios in ea decantãtes audire: ibidem ⁊ vinũ de corniꝫ deauratis potare: ⁊ flores p domũ dispsos olfacere: ipsos vt cornua aurea vel alia tactu delectabilia ꝓtrectare. Triginta itaq̃ ⁊ vnũ genera sunt delectationis ad q̃nq̃ corpis sensus pertinentia: q̃ his triginta ⁊ vno delectant modis ex q̃biꝫ duplicia simplicibus sunt peiora: dupliciꝫ triplicia: tripliciꝫ quadruplicia: quadrupliciꝫ illud qd ex q̃nq̃ ptiꝫ constat. Quãto eñ plures sensus in delectatione sociantur: tanto ipsa delectatio peiorat. Attamẽ aliqñ peior est vnius q̃ oĩm simul delectatio.

De detractione. Capitulum. XIX.

Grauius est eñ detractionẽ libenter audire q̃ flores pulcros aspicere: tangere: olfacere: interea bibere semel aut bis plus q̃ est necesse: aliquod verbũ ociosum audire. Sed in eodem ptiꝫ ve peccatis peius est plures q̃ pauciores sensus delectari. Peius est eñ delectari visu ⁊ auditu inhonesti loci: q̃ visu tñ: aut auditu tñ. Item peius ẽ immoderate delectari gustu ⁊ olfactu potꝰ confecti: q̃ tñ gustu: aut tñ olfactu alicuius deliciosi cibi. Itaq̃ ex istis triginta ⁊ vno generiꝫ delectationis: alia sunt mala: alia peiora. Mala in quibus pauciores delectant sensus: aut si fuerint plures oblectant in leuioribus. Peiora in q̃ bus delectant plures: aut si fuerint pauciores: in grauioribus delectant. Tot igitur ⁊ talia sunt genera delectatõnio qua delectant q̃nq̃ sensus corpis.

De aĩe delectatione. Capl'in. XX.

Alius ꝓo qua delectat anima: genera sunt multo plura. Quicq̃d enim exteriores sensus sentiunt: sentiendo aĩe iuuũt: q̃le sit illud qd sentiũt: vt que q̃litatẽ rei repsentauerint si-

bi: ⁊ qd̄ sentiebant sentire omiserint: delectat aiam idem cogitare: ⁊ totidez modis quot sibi sensuo repñtauere. Sicut em̄ sensus singlos aut binos: aut ternos aut q̄ternos: aut simul oēs delectat illd̄ vel illud sentire ⁊ aīe repñtare: ita ⁊ aiaz delectat cogitare: qz sensus eisdem modis illud vel illud senserūt: sentiendoqz sibi repñtauerūt: illud quoqz qd̄ sibi sensus nunqz repñtauerūt: quia nūqz senserūt: sz si sensissent repñtare possent. Tot modis delectat aiam cogitare quot sibi sensus valerent repñtare. Nunqz em̄ visus repñtauit ei domū aureā totā: qz nō vidit: nec auditus sonū toto mūdo diffusum: qz nō audiuit. Nec gustus panem melle dulciorē: qz nō gustauit. Nec olfactus vinū balsamo fragrantius: qz non olfecit. Nec tactuo indumenta lanea lineis leniora: quia nō tetigit: nec alia mlta ei repñtauerūt sensus: quia nō senserūt. sed si sensissent: repñtare possent. Et tm̄ aut hec aut alia hmōi inania eā imaginari delectat: aut si sensus sensissent: eiqz singuli aut bini aut terni aut quaterni: aut simul omēs repñtassent. Sunt ⁊ alia delectatiōis aīe genera: que nec sensus valent illi repñtare: nec ipa potest p imaginationē cogitare: vt cuz in supbia delectat sine oī imaginatōe. Hanc etem̄ sensus nō valent illi repñtare: qz nec visus pōt discernere vtr sit alba vel nigra nec auditus an sit sonora aut rauca: nec gustus an sit dulcis vel amara: nec olfactus an sit redolens aut fetida: nec tactus an sit mollis vel dura: lenis vel aspera: calida vel frigida. Ipsa q̄z aīa nō valet imaginari: vtr supbiā illa sit tlis aut talis: qz est in exaltatione solius cogitationis. Multo igit plura genera sunt delectationis qua aīa delectat: q̄z illius quaqnqz corpis sensus oblectant: qz ⁊ eadē delectat illam memorare: que illos sentire ⁊ totidem modis quot sibi repñtauere: ⁊ alia imaginari que illi sibi nō repñtauerūt: qz nūqz senserūt: sz si sensissent: repñtare possent: ⁊ q̄dam cogitare: q̄ nec illi possunt sentire: nec ipa p imaginationē cogitare: sz simplr sine oī imaginatiōe

De qndecim generib exaltationis. Capitulum. XXI.

Exaltationis aūt genera sunt qndecim: e quib quatuor sunt simplicia: sex duplicia: q̄tuor triplicia: vnū po quadruplex.

De q̄tuor simplicib. Cap. XXII.

Quatuor itaqz sunt simplicia: qz est exaltatio aliqñ in sola opinione: vt si q̄s opinet se esse dignū pontificatu: nec tm̄ velit fieri eps. Aliqñ in sola volūtate: vt si velit fieri eps: nec tm̄ opinet se esse dignū epatu. Aliquādo in sola locutiōe: vt si iactet se esse dignū nec tm̄ velit fieri: sciens se esse indignum Aliqñ in solo ope: vt si infimus p ignorantiā assideat iuxta regem.

De sex duplicib. Capl'm. XXIII.

Ex vero sunt duplicia: qz aliqñ extollit hō in opinione simul et volūtate: vt cum poratu aliquo se esse dignū existimat: ⁊ h̄ vult vt por fiat. Aliqñ in opinione ⁊ locutiōe ⁊ nō in volūtate: vt cū aliqs aliquā nō vult plationē q̄ sibi offert: et ex hoc ipse se attollens meliorē se alīs arbitrat: ⁊ inde se iactat: ita tm̄ ne auertat. Aliqñ in opiniōe ⁊ ope: vt si aliqo se estimat dignū sedere iuxta epm: ⁊ alicubi p ignorantiā assideat iuxta eū. Aliqñ in volūtate ⁊ locutōe vt cū aliqo volens eparī: iactat inde se esse dignū: licz se sciat eē indignū. Aliqñ in volūtate ⁊ ope: vt cū aliqs in cōtinuo vult residere in supiori loco: ⁊ ibi se ingerit inuitante nullo q̄uis indignū se estimet loco tā alto. Aliqñ in locutōe ⁊ ope vt cū platus aliqs aliquā in se fragilitatē videt: ob quā si honeste posset ipsaz plationē descereret: ⁊ tm̄ ī ꝓbis ⁊ actib suis qndā extollentiā ostentat: ne ipsam eius fragilitatē quis animaducrtat.

De q̄tuor triplicib. Cap. XXIIII.

Quatuor aūt sunt triplicia: qz aliqñ delectat hō in opinione ⁊ volūtate ⁊ locutione: vt cū dignum

De Similitudinibus

se plationē estimat: ⁊ eā vult: ⁊ inde se iactat. Aliqñ in volūtate: locutione ⁊ opere vt cū ideo qꝛ vult plationē habere: fingit verbo ⁊ ope ⁊ actu dignum se esse: q̄ nis sciat se indignū. Aliquādo in locutione: ope ⁊ opinione: vt cuꝫ aliquis licꝫ iactet dignū se esse platiōe: ⁊ ea libentius agat q̄ dignus videat esse: ⁊ hoc idē arbitret de se: nō vult tū plationē habere vt sanctioꝛ iudicet esse. Aliqñ in ope: opinione ⁊ volūtate: vt cū platus subditos oppri mit īmoderate vt suā plationē q̄ dignuꝫ se estimat esse: q̄ diu vult possidere: sine vllo obstaculo habere possit.

De vno q̄ druplici. Capl'm. XXV.

Vnum est q̄ druplex: qꝛ plerūq̄ se hō attollit in opinione: volūtate locutione ⁊ ope: vt cum laude dignū se estimat: ⁊ eam appetit: ⁊ ipse se laudat: ⁊ quedā magna opet vt laudē acquirat. Quindecim itaq̄ sunt extollētie genera: q̄ tuoꝛ simplicia: q̄ sunt mala. Sex duplicia q̄ sūt peiora. Quatuoꝛ triplicia q̄ sunt pessima. Unū ꝓo q̄ druplex q̄ ceteris oib̄ ꝑ eius est. Quāto em in plurib̄ hō extollit: tanto excellentia ipa peiorat. Itē sciendū qꝛ solius opis excellentia q̄ semp est p ignorantiā est mala. Solius aūt locutionis peioꝛ. Solius ꝓo opinionis pessima. Solius aūt volūtatis oib̄ alīs peioꝛ. Stultū est em cum aliqua vilis ꝑsona p ignorātiā afflidet iuxta dignā. Sed stultius est cū inde se iactat dignā. Stultissimū ꝓo cū huic se estimat dignā. Multo autē stultius est cū vult residere iuxta eā: cū sciat se inde esse indignam ea. Cōtra eā extollentiā q̄ est in ope: ipe dñs ait. Cū inuitatus fueris ad nuptias: recūbe in nouissimo loco. Cōtra eā ꝓo que est in locutione. Salomon dicit: Laudet te alienū ⁊ nō os tuū. Cōtra eā q̄ ē in opinione apl'us ait: Noli altū sape: sed time. Cōtra eā ꝓo q̄ est in volūtate: dñs iteruꝫ dicit discipulis suis: Qui voluerit inter vos ꝓmus esse: erit vester seruus. Contra oīa ꝓo extollentie genera: Itē ipse dicit: Omnis q̄ se exaltat: hūiliabit: ⁊ q̄ se hūiliat exaltabit.

Luc. xiiij

Prouab xxvij

Roꝛ. xj.

Mat. xx

Luc. xiiij

De curiositate ⁊ eius diuisione: Capitulum. XXVI.

Curiositas est studiū pscrutandi ea q̄ scire nulla est vtilitas. Huiꝰ aūt sedecim sūt genera: e q̄ hoꝛ q̄ q̄ sunt simplicia. Sex duplicia: Quatuoꝛ triplicia. Unū ꝓo quadruplex.

De q̄ q̄ simplicib̄. Capl'm. XXVII.

Quinq̄ itaq̄ sunt simplicia: quia aliqñ in sola cogitatione curiositas est: vt cū aliq̄s studiose cogitat quō alterius secreta scire valeat. Aliqñ in verbō: vt cum illud curiose interrogat. Aliqñ in actu: vt cū circa illū deambulat: q̄ si aliquid q̄rat: si forte qō q̄rit in dicio aliquo cognoscere valeat. Aliqñ in visu: vt cū sollicite ꝓsiderat q̄ ille intendat: q̄d agat: quō sedendo: stando: ambulando: vel aliq̄ alio mō se habeat. Aliqñ in auditu: vt cū intente auscultat q̄d ille de alio: aut alius de illo dicat.

De sex duplicib̄. Capl'm. XXVIII

Sex ꝓo sunt duplicia: qꝛ aliqñ in verbo ⁊ actu: vt cū cum amicabiliter alloquit: ⁊ interim ei aliq̄d opat: vt cū ꝗmonib̄ blandis: cū seruitio q̄ ei facit extorqueat ab eo q̄ q̄rit. Aliqñ in verbo ⁊ visu: vt cū alium rogat vt eū secū aspiciat dicens: Putas ne iste ita vel ita ageret: nisi talis vt talis esset? Aliquando in verbo ⁊ auditu: vt cū ꝓpe illū residet ⁊ ad aliū loquit q̄ ex alia ꝑte sedet tū attente auscultat q̄d ille posterius dicat. Aliquādo in actu ⁊ visu: vt cū aliq̄d agit ne aīaduertat dū eū aspicit sꝫ credatur sp intēdere opi q̄ facit. Aliqñ ī actu ⁊ auditu: vt cum ante eum vadit ⁊ venit auscultare ea que dicit. Aliquando in visu ⁊ auditu: vt cum curiose que agit considerat: ⁊ studiose que dicit auscultat vt p hoc secreta q̄ querit agnoscat.

De quātuoꝛ triplicibus. Capitulum. XXIX.

Quatuoꝛ autem sunt triplicia. qꝛ aliquando est in verbo actu ⁊ visu: vt cū aliquis enumerat ⁊ mē-

surat ⁊ cōsiderat quantū sol vel luna distent a terra: vel q̄ magna sint ipsa luminaria. Aliquando in actu visu ⁊ auditu: vt cum aliquis se occultat causa videndi ⁊ audiendi alioꝝ secreta. Aliquando in visu: auditu ⁊ verbo: vt cū aliquis iuxta vias residet vt videat transeūtes: audiat ⁊ interroget rumores. Aliquādo in auditu: verbo ⁊ actu vt cum causa audiēdi ⁊ interrogandi futura: demonibus sacrificat.

De vno quadruplici.

Capitulum. XXX.

Vnum vero est quadruplex: quia aliquādo est in visu: auditu: verbo ⁊ actu: vt cum aliquis intuet ⁊ auscultat quosdā quos ꝓsiliari ꝓspicit ⁊ de quibꝫ suspicat aliquid mali: vt ⁊ cōsiliū eoꝝ quoquo modo agnoscere possit accedens ad eos queritan viderint aliquid quod se circa eos ꝑdidisse fingit: et interea inspiciendo ⁊ auscultando circa eos querit qd̄ nusq̄ perdidit.

De generibus curiositatis.

Capitulum. XXXI.

Item curiositatis genera sunt. xx. ⁊. viij. e quibus tria sunt simplicia: nouem duplicia: decem triplicia: q̄nq̄ quadruplicia: vnū vero ex q̄nq̄ partibus constat.

De tribus simplicibus.

Capitulum. XXXII.

Tria sunt simplicia. Quia aliqū curiositas est in solo gustu: vt cū deferet piscis alicui pisa comedenti: ꝑ ꝑ q̄ ipsa ꝓsumpserit: degustat cuius saporis sit piscis. Aliquando in olfactu: vt cum cū naso suo apponit vt sciat cuius odoris sit. Aliqū in tactu: vt cum aliquis pannū nouū videns contrectat: solummodo vt sciat vtrū sit asper vel lenis an grossus siue subtilis.

De nouem duplicibus.

Capitulum. XXXIII.

Nouem vero sunt duplicia: qꝛ aliquando est in gustu ⁊ visu: vt cū quis degustat ferculū sibi appositū anteqū ꝓsumpserit ꝑ ꝑ q̄ nū: ⁊ interim ꝓsiderat si is qui residet iuxta eū melius habeat ferculū. Aliquādo in gustu ⁊ verbo vt cum illud degustat: ⁊ an pipere conditū sit interrogat. Aliquādo in gustu ⁊ olfactu: vt cū degustat ⁊ olfacit. Aliquādo in gustu ⁊ tactu: vt cuꝫ gustu scire querit an sit sapidum: ⁊ tactu an sit caliduꝫ: frigiduꝫ vel tepidum. Aliquando in olfactu ⁊ visu: vt cum aliquis dum legit herbam iuxta se incognitam inuenit: ⁊ a legendo cessans eam naso suo apponens olfacit: diuq̄ intuens eam studet agnoscere que sit. Aliquando in olfactu ⁊ verbo vt cū eam olfaciens queri ab alio que sit. Aliquando in olfactu ⁊ tactu: vt cū eam olfacit ⁊ ꝓtrectat vt sciat vtrū sit mollis an dura: lenis vel aspera: quod totū non ideo facit vt sibi necessaria sit: sed tm̄ vt sciat que vel qualis sit. Aliquando in visu ⁊ tactu: vt cū aliquis veniens ante mē famvbi ēp̄ ausurus: mox subleuata mappa qua panis est coopertus iuuet an sit candidus: ⁊ eū ꝓtingit vt sciat an sit calidus. Aliquando in verbo ⁊ tactu: vt cuꝫ eum nō discooperit sed interrogat an calidus vel ex quo coctus sit: ⁊ cum cooperum contingit ⁊ premit vt sciat an sit calidus.

De decē triplicib̄. Capl'm. XXXIIII.

Decem ꝓo sunt triplicia: quia aliquando est in visu ⁊ verbo ⁊ gustu: vt cum alicubi quis residens ⁊ ante se potū cypho deferri videns: statim assurgit ⁊ intuens cuius coloris sit: querit etiam quis potus sit: ⁊ degustat an bonus sit. Aliqū in visu ꝓbo ⁊ olfactu: vt cū eū nō degustat sed olfacit: interrogans ꝓsiderat q̄lis sit. Aliqū in visu ꝓbo ⁊ tactu: vt cū alicui comedēti deferet cibꝫ inter duas scutellas: ⁊ anteq̄ finierit qd̄ ꝑ ꝑ q̄ edebat: scutellis apertis cuiusmodi ille sit cibus considerat: ⁊ an bene sit coctus inuestigat: ⁊ vt cum contingit an calidus seu frigid⁹ sit agnoscat. Aliquādo in visu ⁊ gustu ⁊ olfactu: vt cuꝫ de eo nihil interrogat: nec eum contrectat: sed

De Similitudinibus

est curiosus eum videre: ⁊ eum degustat ⁊ olfacit. Aliquando in visu ⁊ gustu et tactu: vt cum de eo nihil inquirit: nec cū olfacit: sed cum curiositate videndi eum degustat ⁊ cōtrectat causa quā dixi. Aliquando in visu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum de eo nihil inquirit nec eum degustat: ſz tm̄ intuetur: olfacit atq; contrectat. Aliquando in verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu: vt cū aliquis cōuiuantibus supuenit: ⁊ an cibi ⁊ potus quos habent sint boni requirit: ⁊ quosdam degustans alios olfacit. Aliquando in verbo gustu ⁊ tactu: vt cū nō olfacit eos sed panem contrectat aut alios cibos. Aliquando in verbo: olfactu ⁊ tactu: vt cum eos non degustat sed olfacit. Econtra aliquando in gustu olfactu ⁊ tactu: vt cum de eis nihil interrogat: sed tamen degustat: olfacit ⁊ contrectat.

De quinq; quadruplicibus.

Capitulum. XXXV.

Quinq; vero sunt quadruplicia: quia aliquando est in visu ⁊ verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu: vt cum aliquis deambulans in nundinis: bas vel illas merces considerat: cuius be vel ille p̄cij sint inuestigat: vina vel poma vl̄ alios fructus degustat: olfacit piper vel ciminū vel alia bene olentia: hoc totum ea tm̄ faciens de causa: vt sciat que vel qualia sint ista vel illa. Aliquando in visu ⁊ verbo ⁊ gustu ⁊ tactu: vt cum supradicta facit: excepto q̄ nihil ibi olfacit: sed merces contrectans voluit ⁊ reuoluit. Aliquando in visu ⁊ verbo ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum ibi nihil degustat: sed alia facit supradicta. Aliquando in visu ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum nō inquirit cuius hec vl̄ illa sint p̄cij: sed cetera que diximus facit. Aliquando in verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cum non est curiosus videre ea: quia sepius vidit talia: sed cetera facit supradicta.

De vltimo genere curiositatis.

Capitulum. XXXVI.

Vltimum vero ex partibus consistit quinq; quia aliquando est in visu ⁊ verbo ⁊ gustu ⁊ olfactu ⁊ tactu: vt cuj curiose ad hec vel ad illa oculos conuertit: ⁊ cetera omnia que supradximus facit. Quadragita itaq; ⁊ quatuor curiositatis sunt genera: e quibus octo sunt simplicia: quindecim duplicia quatuor decim triplicia: sex quadruplicia. Unū vero ex quinq; partibus constat. Hec autē tam multiplex curiositas q̄ ⁊ exaltatio ⁊ delectatio: de quibus superius diximus: omes ex ꝓpria voluntate nascunt. Nisi em̄ homo ꝓpius habuerit voluntatem delectandi vel exaltandi vl̄ inuestigandi curiose: que nulla sibi est vtilitas scire: nunq; delectabit vel extollet: vel curiose inutilia scrutabit: sed tamen horū vitiorū mala p̄cedit volūtas: sequūtur ⁊ ipsa: ita nascunt ex ea: ex his vero alia omnia. Ex delectatione nāq; nascitur luxuria: adulterium: fornicatio: īmūdicia: ventris ingluuies: ebrietas: ⁊ alia huiusmodi vitia. De exaltatiōe vero inanis gloria: inuidia: ira: tristicia ⁊ auaritia: ⁊ alia similia. De curiositate autē inquietudo: susurratio: detractio: ⁊ cetera talia. Omnia vero in familia ꝓprie volūtatis existūt: ⁊ ex sese quedam exercitum magnum faciunt: illi volūtati velut cuidam dñe obediūt.

De similitudine inter ꝓpriam voluntatem ⁊ adulteram reginam.

Capitulum. XXXVII.

Propria nāq; voluntas est velut quedam adultera regina: que se cuidam regi adultero cōiunxit: ex quo etiam tres filios habuit. Ex his vero tribus tot alij filij ⁊ nepotes sūt geniti: itaq; multiplicati vt numerari non possint: omnes autem in familia illius regis ⁊ regine consistunt: eorumq; iussa quisq; suo modo perficiūt. Rex itaq; cū regina ista cuidam alij regi aduersatur: collectoq; filiorum ⁊ nepotum exercitu: regnum illius aggressum predatur. Hic autem exercitus sic seruos illius regis in

uadit: vt aut plures plures: aut vn⁹ vnũ aut plures vnuz: aut vnus plures aggrediatur. Quoscũq; vero deuincere possũt vinctos ⁊ abductos in carcerem tradũt: exigentes ab eis quantũ nunq; persoluere possunt: sed omnibus affecti miseriis in carcere illo deficiunt. Hec autem regina ꝓpria est voluntas omniũ obedientiũ dña: qui ideo vocatur adultera: quia separat a deo cui esse deberet coniuncta: et diabolo coniũgitur: a quo deberet eẽ disiuncta. Ipse vero diabolus idcirco rex dicitur ⁊ adulter: quia in hoibus regnans per voluntatem ꝓpriam animabus eoꝝ: dei videlicet spõsis abutitur. Cui se postq; ꝓpria voluntas iunxerit: ex illius semine. id est peruersa suggestione tria ꝑncipalia vitia: scz delectationem: extollentiam: curiositatem concipit: ⁊ per quinq; corporis sensus velut ea pariens emittit. Ex his vero tribus tot alia vitia nascuntur sicq; implicantur vt absq; numero habeantur. Omnia vero ex familia diabolii ꝓprieq; volũtatis existunt: ⁊ ex seipsis q̃ndam admirandam multitudinez reddũt. Diabolus itaq; ꝓpriaq; voluntas deo regi regum aduersantur: ⁊ congregata victoꝝ militia: regnum illius scilicet hunc mundum aggredientes predantur. Hec autem militia sic humanũ genus inuadit: vt aut plura vitia: plures homines: aut vnũ vnum: aut plura vnum: aut vnũ plures: in diuersis modis accipiãt. Quẽ cũq; vero superare possunt mala consuetudine: ligatũ in infernum detrudũt: vbi ab eo vnũquodq; vitium exigit: quicq̃d vnq; per illud cõmisit: quod quia nunq; persoluere poterit: ⁊ ei miseria nunq; deerit.

¶ De similitudine inter ꝓpriam voluntatem ⁊ venenosam herbam.

¶ Capitulum. XXXVIII.

Rursus ꝓpria voluntas cuidam herbe venenose atq; mortifere assimilatur: quam medicus quidã peritissimus ꝓgenici cuiusdam interdixit: ꝑmis parentibus cõminans: quia si ex ea comederent: leprosi effecti ꝓculdubio interirent. At illi ꝑceptis eius obedire noluerunt: sed ex eadem herba comederũt: vñ ⁊ leprosi effecti: leprosos quoq; filios genuerũt: atq; vt medicus eis cõminatus fuerat mortui sunt. Quoꝝ filij licz patres suos agnouerint herba illa infirmatos fuisse ⁊ mortuos: scz ipsos lepra ꝓcusos ⁊ morituros. Eandem tamẽ herbam sup omnes alias diligunt: indeq; cibos vniuersos suos condiunt: mane quoq; surgentes ex eadem quasi ꝑ medicamento accipiũt: sed ⁊ somnium sero capturi similiter faciunt. Vi igitur q̃ sint dementes omnis qui audit aduertere potest. Sed nec minus dementant qui propria voluntate vtuntur. Ipsa est em̃ herba diaboli venenosa suggestione venenata: ⁊ omnibus ea vtentib⁹ pestifera. Hãc deus qui nostris pie medetur peccatis: ꝑmis humani generis parentibus interdixit: cum eos comedere pomũ sub mortis cõmination ꝓhibuit: quia ꝑceptuz eius transgressi ex eo comederũt: moꝝ peccatores effecti ⁊ in anima mortui postq; alios peccatores genuerũt: ⁊ ipse carne mortui sunt: homines tamen eãdem voluntatez ꝑ ceteris diligunt: ⁊ eam ĩmiscent omnibus pene que agunt: nihil itaq; istis dementius: q̃ q̃ nihil vtuntur sua morte libentius.

¶ Q̃ ꝓpria voluntati omnia vitia deseruiũt. ¶ Capm.. XXXIX.

Hic denq; ꝓprie volũtati postq; suam in homine sedem construxerit: alia vitioꝝ seruiũt quasi milites terras tenentes: alia velut ꝑ solidatis militantes. Illa etem̃ vitia quasi terras tenentes ei obediũt: que ꝑ seipsis in hominibus consistunt: vt adulterium. Qui em̃ adulteratur: hoc ea solum facit de causa: quia eũ vitiũ ipm̃ delectat. Illa ꝓ seruiũt ei velut militãtes ꝑ solidatis que sunt in hoie ꝑ alijs vitijs: vt cupiditas ꝑciosarum vestium: pro gloria inani. Nemo em̃ ꝑciosas vestes nisi ad inanem gloriam querit. Item vitium aliquã

do huic: aliquãdo illi vitio seruit: vt auaritia aliquando ventris ingluuiei: aliquãdo exaltationi. Rursus aliquando alterꝫ alteri cedit: vt luxuria gloria inani. Aliquãdo eĩ luxuria repellitur: ne laus cõcupita perdatur. Omnia vero sine hoc sine illo modo ꝓuie volũtati: diabolo quoq; famulanť. e quibus in homine tribus modis procreata nascunť. Diaboli enim suggestione ꝛ carnis delectatione: spiritusq; consensu vnũquodq; vitium consummatur.

De similitudine inter suggestionẽ: delectationem: consensum ꝛ canem.

Capitulum. XL.

Ex his igitur tribus: suggestione videlicet: delectatione: ꝛ consensu: Suggestio est velut canis põderosus. Delectatio vt leuis ꝛ acer catulus. Consensus autem quasi canis fortꝭ ꝛ immensus. Ponderosus etenim canis cũ quẽpiam iuxta se transeũtem audierit: semel vel bis post eum latrans statim quiescit: si tamen ille viam suam in directum tenuerit. Si vero respiciens instigauerit eum: canis quoq; latrando licet nõ mordeat insequiť eum. Catulus leuis ꝛ acer instat acriter: ꝛ nisi cito percussus fuerit: acrius mordet. Fortis vero canis ꝛ immensus: ꝛ fortiter instat: ꝛ nisi magna vi obruatur: hominẽ strangulat. Quare põderosus canis nõ est respiciendus. Catulus vero mox repercutiendus. Canis vero immensus viriliter obruẽdus. Similiter autẽ si peccati suggestio animũ pulsat: qui ab amore ꝑsentiꝫ tendit ad eterna: mox eum deserit: si intentionem suaꝫ tenuerit firmiter. Si autem ad eam attẽdens in se receperit: ꝛ cogitãdo quasi cã incitando reuoluerit: ꝛ ipsa sepius eum infestat: ꝗuis nõ vulneret dum est suggestio sola. Sed si diutiꝰ eam replicauerit ponderosus canis: in catulum transit. id est suggestio in delectationem: que acriter instat: ꝛ nisi cito reꝗciatur animã vulnerat. Quare mox vt venire ceperit debꝭ eam repellere anima sponsa christi: cogitans quia magna est ignominia illi vt in eius conspectu appareat fedata delectatione tam turpi. Nisi enim repulerit delectationeꝫ: catulus transit in immensum canem. id est delectatio in consensum transit: que si arripiens animã: eam nisi magna vi obruatur occidit: sed mox vt ceperit aduentare: debet eĩ anima magna vi obruere. id est immenso terrore mortis eterne in se destruere. Suggestioni ergo ne attendamus: delectationem mox repmamus: consensum fortiter obruamus: sicq; cor nostrum studeamus custodire: vt nec vna supflua cogitatione diabolus illud valeat violare.

De similitudine inter cor humanum ꝛ molendinum.

Capitulum. XLI.

Cor etẽm nostrum simile est molendino semp moleti: quod dñs quidam cuidam seruo suo custodiendum dedit: ꝑcipiens ei vt suam tm̃ annonã: videlicet frumentũ: vel hordeũ: vel etiam auenam in ea molat: ꝛ ex eodem quod molnerit ꝛ ipse viuat. Ucruꝫ illi seruo quidam inimicatur: q̃ huic molendino semper insidiatur: qui si quando illud vacuum inuenerit: aut arenam ibi statim proꝗcit que illud dissipat: aut picem qua cõglutinat: aut aliquid quod fedat: aut paleam que tm̃ illud occupat. Seruus igitur ille si molendinũ suum bene custodierit: dñiq; sui tm̃ annonam in eo moluerit: mũda ex eo farina egreditur iuxta genus annone que intus molitur. Ex eodem autem quod molnerit: et domino suo seruit: sibiq; ipsi victum acquirit. Si vero inimicum suum violare molendinuꝫ suum permiserit: mala ex eo farina ꝓcedit: quia mala est annona quã molit. Hec autem farina ꝛ vehementer displicet domino illi: nec seruus ex ea sibi victum sed famẽ conquirit. Hoc itaq; molendinũ semper aliquid molens: cor est humanum assidue aliquid cogitans.

Hoc deus vnicuiq; homini seruandum tradidit: iubens vt in eo molat illos tantũ cogitatus: quos ipse suggerit. Quoꝝ cogitatuũ alij vt frumentum: alij vt hordeum: alij vt auena sunt. Puri quippe vt frumentuꝝ sunt: quos anima replicat cũ in contemplatione posita: pure de deo cogitat. Hi autem hordeo assimilantur: q̃ de virtute in virtutem quasi per quosdã labores ascendere meditantur. Hi etenim licet sint boni: minus tamen supioribus sunt perfecti. Illi vero sunt vt auena: q̃bus homo intendit sua deserere vitia. Boni nãq; sunt ꝛ isti: sed tamen imperfectiores predictis. Hos itaq; omnes vult deus: vt homo toto corde reuoluat: ꝛ ex eisdem sibi victum eternum acquirat. Sed quia homini semper aduersat diabolus: ꝛ semper insidiatur cordi illi⁹: q̃ si aliquando vacuũ bonis cogitationib⁹ inuenerit: statim replet si potest malis. Harum autez malarũ: alie cor dissipant vt ire ꝛ inuidie. Alie conglutinant ꝛ coinquinãt: vt gastrimargie ꝛ luxurie. Alie tantũ occupant: vt vane glorie nõ nimis nocue. Hic igitur homo si cor suum bene custodierit: sanctosq; bene cogitatus in eo reuoluerit: munda per os verba velut p foramen molendini emittunt. mundus per oculos visus: mundus per aures auditus: mundus p os gustus: mundus per nares odoratus: mundus per totum corpus tactus: ꝫm genera cogitationum mũdarum que intus voluuntur. Ex his autem cogitationibus mundis ꝛ deo eas cogitando deseruit: ꝛ eternam sibi vitaꝫ acquirit. Si vero diabolum cor suũ corrũpere permiserit: ꝛ mox vitia per sensus pgrediunt: iuxta genera cogitationũ malarum que intus voluunt. Hec autem et deo vehementer displicent: nec homo ex eis victum sibi acquirit sed mortem. Cũ enim ad finem quisq; peruenerit quantũ boni vel mali nunc moluerit: tantum ad vitam vel mortem sibi ꝓparatum inuenerit. Verum sciendum: quia horum molentiũ. id est in hac vita laborantium tria genera sunt.

De similitudine inter molentes ꝛ laborantes. Capitulum. XLII.

Hec autem velut tres sunt homines de mane vsq; ad vesperam manu molentes. Hoꝝ itaq; primus quicquid molit in saccum suscipit ꝛ abscondit. Alter vero partem capit: p̃tem in flumen negligentia cadere sinit: partem vero ventus rapit. Tertius autẽ quicquid molit impetus fluminis secuꝫ tollit: vel ventus dissoluit. Veniente vespera quando a labore cessatur ꝛ fructus laboris inquiritur: quid putas singulos habituros? Qui farinam totam reseruauit totum laborem suum bene recognouit. Qui vero partem collegit: inde letatus est quod habuit. inde autem mestus quod vento vel flumine amisit. Qui vero totum amisit: eo tristior fuit. Flumen p seculo decursu accipitur. Vento vero gloria designatur inanis. Molendinuꝫ quod tota die molit: p̃sens labor est huius seculi: quia mane vsq; ad vesperã nunq; finit. Mane nobis erat quando p mortis debitum hinc transibimus. Tempus itaq; presens dies quo laborare debemus: vnde in vespera viuamus. Et sicut in molendino circũcircũ ducta ad eundem semper locũ reuertitur: sic labor iste singlis annis more solito reiteratur. Modo nanq; aratur seminatur: metitur: panificatur: comeditur: quod iterũq; ad idem reuertitur. In vespera ergo cum dicetur: voca operarios ꝛ redde illis mercedem: letabũtur iusti tota farina seruata: id est vita sua. Alij autem qui non eam totam seruauerunt in hoc mesti erunt: leti tamen q̃ ex parte laboris sui deum recognouerunt. Verum alij qui omne tempus suum in vanitate ponunt: ꝛ quod faciunt non ab humana laude abscondũt: quasi omne studium vite sue in decursum fluminis pũcunt: farinamq; suam vento cõmittunt: vnde ꝛ in fine pane vite eterne carebũt. Ve illis.

Math.

De similitudinibus

Qꝓ bonitas cuiuscꝫ fidelis deo ⁊ omnibus bonis sit vtilis. Cap. XLIII.

Et quo diligentior ad studiū bonitatis libet efficit q̃ fructuberior inde puenire pbat. Sciēdū itaq̃ ē q̃ bonitas cuiuscꝫ oī creature est vtil ⁊ bōa exceptis demōibus ⁊ dāuatis hoīb. Deo etiam qui nullius ē indigēs: q̃ dā rōe pdesse vidēr. Hominib est vtil: qui eīm ex vite merito ds ad etēnā bēitudinē puēit: nūerus electorū incremētū accipit. Qui q̃nto āplius crescit: tāto minus etēna retributio expectāda erit. Nā cū nūerus ille scōrū impletus fuerit: retributio iustorū mox accipiēda erit. nūc q̃dē in corpib quā iam bēt in aīabus. Si autē vnusq̃sq̃ fidelis mox vt hāc vitā deserit: corpe sil ⁊ aīa etēnā bēitudinē pseqreret. oīs qui ē videret eius sequi sanctitatē cōpellereret. itaq̃ meritū fidei q̃dāmō videret euacuari. Bonis itaq̃ vtil ē bis q̃ cū deo sūt quia eorū meritū sua pūtia auget. Et illis qui impscientiarū sunt vel adhuc futuri sūt prodest. qz locū in illo cetu bētorū implet: qui nullo mō in fine vacuus esse pōt. Facit etiā aliud: maliciā puersorū siquidē excludit exēplo sue bonitatis. Soli ac lūe bonus hō ceterisq̃z creaturis est vtil. qz in psummatiōe iustorū cōmutabit ī meliū q̃ q̃d ē oīm creaturarū. Sol q̃ppe sic pba ait: septemplicit lucebit sic lux septē dierū. ⁊ luna erit sicut sol. Alie creature licz pulere sint: mutabunt in meliū: cū illas ds mutabit in statū extinde nō cōmutandū. Angel quoq̃z bonus hō vtil ē: qz se oīb ill amicū facit. Qui eīm mihi amicū acq̃reret q̃ me tanq̃ seipm diligeret: ⁊ quē ego tanq̃ me ipm amarē: magnas ei gtes deberē. Quis quis g̃ bonus studuerit esse: in bonorū amici eiā trāsibit: ita vt vnūquenq̃z tāq̃ semetipm amabit: ⁊ omnes cū eodē mō charitatē habebūt. Tantus eīm amor: tantaq̃z cōcordia inerit oīb vt oēs amici vni sint amici alteri. Qualr aūt bonus deo sit vtil: videāt.

Omnipotēs ds ciuitatē magnā q̃ndā ⁊ admodū speciosam ad suā gliam edificauit: quā copiosa ciuū multitudine replenit. Quorū nōnulli cū pruā voluntatē potius elegerunt facere q̃z sub volūtate et ordinatione dei pmanere: miserabilr corruerūt: et domus ⁊ edificia magna ⁊ spaciosa ex pte vacua remāserūt. Ut igit aliqs qui vrbē magnā fieri ordinasset: qui multa i ea palatia cōstruxisset: multasq̃z māsiōes ī vrbis edificatione fecisset: sed hītatores nō hēret: et omnes q̃scunq̃z posuisset ad se invitasset. Sic facit ds: oēs eīm vt ad se veniāt ⁊ vt sibi ad sue ciuitatis edificationē subueniāt: precatur: admonet: invitat: bonas leges pollicens: pacē ⁊ securitatē pmittens.

De cōmēdatōe supne hierlm. Ca. XLIIII

Ibi nāq̃z intra legū ānobilia: optime psuetudines: ibi ciues nō ex timore alicui suas occultant opes imo gaudent dū palā oīb appent. Nullus siquidē ibi incursus maloū: pestis nulla: violētia omisq̃z rapina pail inde remota. Preterea locus amenus ⁊ magnū dulcedine refectus: domus parate: edificia ampla: diuersi generis māsiōes. Unde ⁊ ipse dns. In domo patris mei māsiōes multe sunt. Et pba baruch. O israel q̃z magna est domus dei: ⁊ q̃z ingēs locus possessiōis ei. Magnus ⁊ nō hz psūmationē: excelsus ⁊ īmēsus. Tenebre ibi nulle. luce indeficiēte circūlucēte. infirmitas nulla: sanitas indefessa: nihil incōmodi: oīa ad votū. Ad hāc itaq̃z edificationē invitat nos dns di. Veīte ad me oēs qui laborati ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiā vos. Qui g̃ venire voluerit: dei pail dubio adiutor erit. Unde apls. Dei adiutores sumus. dei edificatio estis. In bonitate g̃ q̃cunq̃z steterit: nō solū sibi et oī creature vtil erit sed etiā ipsi suo et oīm cōditori vt dixim bēficiū prestabit. Hec etenī ciuitas sctā: cui se sponte associauit. si vel vnus homo defuerit bonus: omnēq̃z perficietur.

Joh. 14.
baruch. 5
matt. ii.
j. Cor. 3.

Qꝓ bonitas boni hominis dānatis ⁊ demonib sit inutilis. Ca. XLV.

Quantū etiam q̃ sic bonitas hoīs boni: hoīb ē ad leticie incremētū sic demōib ⁊ hoīb dānatis erit ad detrimentū. Demonib nāq̃z ⁊ hoīb dānatis sctōrū cōsūmatio erit interminabil luctus et etēna dānatio. Nam cū isti obtinebunt

t

Isa. 30.

corpis z anime gaudiũ sempiternũ: tunc
silr z illi ibũt in supplicii eternũ. Qõ qa
demões nõ latet: mõis oib laborãt scrõz
incremẽtũ impedire: qm̃quidẽ donec vlti
mus illoz eis associet nõ includunt sz ha
bent ptãtem tẽptãdo electos dei: q̃ ten? q̃
probati inuenient digna remuneratõe co
ronent: victi ꝓo atq; reprobi perẽnit puni
antur. Vigilem? g̃ vt saluator admonet
qz aduersari? nr̃ circũit q̃rẽs quẽ deuorẽt
Illũ aũt deuorat quẽ sua suggestiõe ĩ ma
lis actib indurat. Notãdũ etiã q̃ q̃ bõis
alteri? arridet sanctis cõsentit: qui ꝓo in
uidet: diabol. Siquidẽ magis puto eius
salutiõez sperandã qui parũ boni facit.
et bũ facti alioz fauet: q̃ illi? qui mlta z
inuidet Is etẽ cui bñfacta alioz placẽt
si dãnat? etiã cẽt iuste talit cõquerl possz
O vos scti sp de vĩa iustiĉia iuste letatus
fui: itaq; si bti tudinis vĩc pticeps nõ fue
ro: inde dãnatõez accipiã vũ sp gaudebã

j. Pe. 5.

De silitudine int deũ z quelibet regem suos iudicantem. Cap. XLVI

Alter salnãdos siquidẽ z damnã
dos sic de? discernit: quõ rex qui
dã inter fideles z infideles impe
rij sui. Dic itaq; rex ꝓpato extrnã pte con
uiuio mag̃: z ex alia pte q̃dam carcere te
nebroso: disposuit. qz quoscunq; sibi fide
les poterit cõprobare postq̃ oẽs ꝑgrega
ti fuerit faciet silr discũbere: q̃scũq; aũt si
bi esse infideles cõuincere poterit: postq̃
z ipi fuerit ꝑgregati in tenebrosũ illũ car
cerẽ silr faciet detrudi. Oẽs itaq; ad se iui
tat: vt quis fidelr: quis ve sit infidelr agno
scat. Hoz aũt fidelũ z infidelũ qui oẽs
inuitant: alij pcedũt: alij subsequunt. Fi
delũ igit cuicũq; vt venerit postq̃ ꝑ ee
fidelr cõprobat? fuerit: dat mĩtũ intea si
bi donec cõueniãt oẽs qui cũ eo sũt cena
turi: vt silr incipiãt oẽs epulari. Infidelũ
vt venerit quilibz postq̃ quietus fuerit in
fidelr esse. flagellat interi vsqz q̃ ꝑgregent
et alij qui cũ eo in carcerẽ sũt detrudendi
vt silr in eo incipiãt oẽs cruciari. Hoz er
go vt fuerit oẽs ꝑgregati: z fideles vel in
fideles esse fuerit cõprobati. Hi silr oẽs in
conuiuiũ collocati faciant illi ꝓo in carce
rẽ trusi fame et siti moriunt. Dic igit rex
ipe de? est qui sic discernit inter bonos et
malos mundi isti?. Ipe etẽ ꝑgato hinc
paradiso: hinc inferno cõstituit. qz q̃scum
qz sibi fidelr obsequẽtes inuenire poterit
postq̃ oẽs ad eũ ex hoc seclo trãsẽtes fu
erint ꝑgregati: insilr oẽs in paradisum ĩ cor
pore z aĩa collocabit. Quoscũqz ꝓo repe
rire poterit ꝑceptis suis resistẽtes: postq̃
et ipi ꝓuenerint: oẽs silr in infernũ horribi
lit cũ diabolo detrudet. Oẽs itaq; ꝓpdi
catores suos ad se inuitat: vt quõ sibi q̃s
qz velit obedire agnoscat: vez ei? ꝑceptis
alij obediũt alij ꝓo resistũt. Vtroz qz aũt
alij pri?: alij moriunt posteri?: ei? examini
repsentant. Quicũqz itaq; ei obediẽs fu
isse cõprobat: requies ei sz in aĩa sola iste
rim dat. q̃cunqz vero de inobedientia ꝓui
cit z ipi in aĩa sola cruciat. Postq̃ autez
oẽs mortui z vt dictũ est: singillatim exa
minati fuerit: finitoqz seclo cũctisqz resu
scitatis: illud etiã generale iudiciũ pactũ
fuerit: boni oẽs in celũ trãslati in aĩa silr z
in corpe letabunt: mali ꝓo in infernũ de
trusi z ipi in aĩa silr z corpe torquebunt

De q̃ mordecim bñtudinib corporis z anime. Cap. XLVII.

Dilti hoies quib nõnũq; bõi mo
res z iusta opa ꝓponũt: vt z se in
eis seculi postposita vanitate exerceãt: ad
monent: inquirere solẽt q̃ obtrẽ: q̃ pmio. q̃
retributiõe. Rñdet itaq; illis qd scriptuz
est. Quia nec oculus vidit nec auris audi
uit nec in cor hois ascẽdit q̃ ꝑpauit deus
diligẽtibse. Q̃ cũ illi nõ clare quid sit ad
uertere pũt. repetit hoc ipm alis verbis z
dr̃ eis: premiũ qd his qui in hac vita deo
seruiũt: in futura vita recõpensat vita eter
na. bñtudo eẽna. eterna iocũditas. suffici
entia silr oim cõmodoz. fin voluntatẽ et se
ne omi indigentia. Hec g̃ cũ illis hoc mo
do dicunt. bona quidẽ z magna vt sũt vi
dent. sz qz nõ intelligũt quid ipa vita ba
bituri sint. nec subito quid sit oim cõmo
doz. fin volũtatẽ sufficiẽtia z sine oi indi
gentia ꝓcipe pũt. hereẽ aio nec multũ effi

Esa. 64. j. cor. 2.

De similitudinibus

caci sapore ad audita trahunt: Quid igit agendũ: vt hec illis aliq̃ten⁹ sapiãt: ⁊ sic ad bona opa cuiguēt: Puerorꝫ more cibã dos estimo eos: q̃ si aliqũ grossum aliqd̃ pomũ edendũ ꝓcipiũt: illud ob dentiũ teneritudinẽ ⁊ oris angustiã assumere neq̃unt: si ꝑ illorꝫ capacitate prius nõ fuerit particulatim diuisũ. Itaqꝫ diuidam⁹ in ꝑtes magis q̃ dixim⁹: vt inde possint ad vitã nutriri: de q̃b⁹ agim⁹. Que vt ineli⁹ eluceant ꝓsiderem⁹ q̃ in hac vita mẽs auidius amet hũana: ⁊ ex his put possum⁹ coniectemus illa eos habituros in vita eterna. Multo excellenti⁹ siq̃dẽ int̃ mlt̃ mõda mũdi ꝑicula ꝓstituti: dũm fuerit ꝓcepta secuti atqꝫ eũ ipsi illi⁹ adepti fuerit plenitudinẽ desiderij sui: se neq̃qꝫ fraudatos ꝓcipient. Hoc igit vt ꝓtaxatim⁹ faciam⁹: ⁊ a minimis paulatim ꝓgrediamur. Quattuordecim igit sũt bẽtudinis ꝑtes: q̃s finito generali examine: ꝑfectius oẽs electi hẽbunt: totidẽqꝫ miserie genera que mali tunc sustinebũt. Ne aũt bẽtudis ꝑtes atqꝫ miserie sic sibi ꝯuicẽ sunt oino cõtrarie quomodo ⁊ ipi qui eas ꝓcipiũt in remuneratione.

De pulcritudie ⁊ turpitudie. Ca. L.

Que sint quattuordecim partes beatitudinis Ca. XLVIII.

Partes vero bẽtudinis sunt: pulcritudo: agilitas: fortitudo: libertas: sanitas: voluptas: lõgeuitas: sapientia: amicicia: ꝓcordia: honor: ptãs: securitas: gaudiũ. Ista vt estimo sũt que ꝓpter se ⁊ ꝓpter que alia quaqꝫ ab hoib⁹ appetunt. Si aũt in his aliq̃ sunt q̃ aliqũ seruiri ōi nõ mõ nõ appetũt: sz etiã magnopere in hac vita curare subtẽfugiũt. Ut sunt verbi gr̃a pulcritudo corporis atqꝫ voluptas: vtq̃ idcirco nõ ea fugiũt ꝗ hec naturalr nolint: sed ne deũ in his quoq̃ tino do possint offendere. Nã si ꝑ ea nihil offensionis in deũ ꝓrabi posse certe sentirẽt vt se ab eternoꝫ amore bonoꝫ impediri non pertinescerẽt: ꝑfecto iocũdius in ipis q̃qꝫ in eoꝫ ꝓtrarijs se deducerẽt. Partes vero miserie quattuordecim prelibatis beatitudinib⁹ contrarie he sunt.

Que sint quattuordecim partes miserie

Capitulum. XLIX.

Turpitudo: põderositas. imbecillitas: seruitus: infirmitas: anxietas: vite breuitas. insipiẽtia. inimicitia: discordia: dedec⁹: impotẽtia: timor: tristicia. Notãdũ ꝗ sic̃ septẽ ꝑtes illi⁹ beatitudis partes ad corꝑis beatitudinẽ: septẽqꝫ posteriores ad aie ꝑtinẽt bẽtitudinẽ: sic quoqꝫ septẽ ꝑtes hui⁹ miserie ꝑtes corporis septẽqꝫ vltime miseriã ꝑficiũt mẽtis. Qui cũqꝫ ꝗ illas oẽs bẽtitudinis ꝑtes hẽre potit ꝑfectã corꝑis ⁊ aie bẽtitudinẽ possidebit. Quecũqꝫ vero has oẽs miserie ꝑtes tolerare ꝓtigerit: summe corꝑis ⁊ aie miserie subiacebit. Ueꝫ in hac vita: nec vnã illi⁹ beatitudinis ⁊ hui⁹ miserie ꝑtẽ quisq̃ ꝓt hẽre: nec rursus ex toto ea carere. In alia vero vita aut ꝑfectã hũs bẽtitudinẽ miserie nullatenus subiacebit: aut summe subiacẽs miserie oino beatitudie carebit. qd̃ vt totũ cõprobare possim⁹: ꝑ singl̃as beatitudinis atqꝫ miserie ꝑtes curram⁹.

Pulcritudo igit prima beatitudis ẽ pulcritudo ⁊ mis̃ieqꝫ ꝑ ꝓtrariũ turpitudo. Illã oẽs habere: hac ꝯo cõcipiscũt carere. Ueꝫ h̃ neutrã hẽre perfectã: vel neutra pũt carere. Quenã est illa speciositas hoĩs que mlto estimior pulcritudine floris seculi? Quis eũ vt liliũ candet? quisue vt rosa rubet? Quia cũ q̃ titulãcũqꝫ pulcritudinẽ habz: nec sũme turpitudini sbiacet: nec ꝗ vel illã vel istã perfecte hẽre: nec eis in hac vita põt oino carere. In alia vero vita ꝑfecte alterã hebebit alteraqꝫ oino carebit. Pulcritudo etenim bonũ quoddã est ⁊ qd̃ naturalr a cunctis haberi amat. In illa siquidẽ vita pulcritudo iustoꝫ solis pulcritudini q̃ septẽpliciter q̃qꝫ mõ sit: splẽdidior erit: adeq̃bitur. Uũ scriptũ est. Fulgebũt iusti sicut sol in cõspectu dei. Amplius: corpus xpi claritati solis plucere nescio quẽqꝫ posse ambigere. Huic aũt silẽs teste Aplo erim⁹ q̃ ait. Reformabit corp⁹ humilitatis nr̃e configuratũ corꝑi claritatis sue. Hac autẽ auctoritate cõprobata: si q̃s etiã velit sibi ra

matt. 13.

Phil. 3.

rione cõprobari: credo nulli debere incre-
dibile videri iustos pulcritudinẽ solis ĩ il-
la vita vbi mortale ꝗ absorbebit tantum-
mõ sortiri: cũ vere dicant ⁊ sint tẽplũ ⁊ se-
des dei. qõ nunq̃ in dina pagina de sole
isto visibili meminim⁹ legi. Hoc igit tali
et tãta pulcritudine iust⁹ rutilabit. Sive
ro iniust⁹ fuerit: ceno ⁊ omni cadauere feti
dior erit oiq̃ fuligine turpior erit. Ibi er
go pulcritudinẽ pfectã aut summã habe-
(bit turpitudinem.

De agilitate et põderositate. Capi. LI.

Secũda ꝓ beatitudis est agilitas
miserie vero ecõtra põderositas.
Has vero nec oĩno hãc nec rursus his hõ
põt penit⁹ ꝗ carere. Nã q̃nta est hois agi
litas quã minim⁹ passer supat: qr tũ q̃cũ
q̃ mõ mouere se pt: nec summe põderosi-
tati subiacet: in futuro ãt aut pfecte agilis
erit: aut sic põderosus vt se oĩno mouere
nõ possit. Sz velocitas q̃ pulcritudine nõ
min⁹ amat tãta nos comitabit vt ipis an
gel' dei eque celeres sim⁹: q̃ a celo ad tras
et ecõuerso dicto cit⁹ dilabunt. Que cele
ritas vtq̃ sit in angel' si pbari necesse esset
Exempli gr̃a dici posset hoĩem mortũ ad
huc carne ĝuatũ mox a iudea in chaldeã
per angelũ delatũ: indeq̃ tradito prãdio:
qõ deferebat sine mora relatũ. Ergo cum
istis oĩno par velocitas nob erit: q̃ sicut
promissa est illoꝝ eq̃litas inerit. Apl's eti-
am q̃ corpa nr̃a q̃tacũq̃ iocoꝝ inter cape
dine separata mẽbratim fuerit sine dispersa
in ictu oc'li asserit resurrectura: satis innu
it quã velocitatẽ cadẽ corpa incorruptibi
lia sint hãtura. Corrupt̃bile q̃ppe ꝗ: sicut
ipe testat: induet incorruptõem: ⁊ mortl'e
hoc induet immortalitatẽ. Hui⁹ q̃z veloci-
tatis exemplũ in radio sol' licet intueri: q̃
stati orto sole in plaga orientali ptingit vs-
q̃ ad vltĩa plage occidẽtal': vt in eo ppen-
damus nõ esse impossibile qõ de nr̃a dici
nius futura velocitate: p̃sertĩ cũ reb aiat'
soleat inesse maior velocitas q̃ inanimat'
Huic etiã radio sol'sil'e exemplũ velocita
tis habem⁹ in nob. Radius quippe oc'lo-
rũ nr̃oꝝ in subleuatiõe palpebraꝝ vsq̃ ad
celum ptingit: ⁊ ictus eaꝝ totus in semet
ac integer redit. Amplĩ⁹ p̃stat q̃dem ani-
mas sctõꝝ q̃ iam celestia tenẽt: nec dũ ple
na felicitate frui donec incorrupt̃bilitate
corpm suoꝝ ponant: quã cũ adepti fuerit
nõ erit qõ ampli⁹ velint. Hec ita q̃z corpa
si eas a sua velocitate aliq̃tenus tardio-
reo aut grauiores efficere deberẽt: nimirũ
eoꝝ port⁹ p̃sortiũ abhorrerẽt q̃z appeterẽt
Igit ea q̃z dirum⁹ velocitate dotabit ho-
mo sctũs cũ ad verã vitã fuerit translat⁹.
Valus vero tãto penaꝝ põdere p̃mek: vt
nec pedẽ q̃dem vel man⁹ vel aliq̃d sui eor
poris possit mouere. Ãñ ⁊ illõ in euange
lio. Ligatis manib ⁊ pedib mittite eum matt. 22
in tenebras exteriores.

De fortitudine ⁊ imbecillitate. Ca. LII.

Tertia ꝓ beatitudinis fortitudo ꝗ
miserie vero imbecillitas q̃ ei op
ponit. Sz que est hoĩm fortitudo
in hac vita: quorũ penã nauim ecbin⁹ in
mari retẽtat: Quia tũ hõ imbecillia q̃da5
supare valet: nec oĩno imbecillitati subia
cet: Itaq̃z nec fortitudinẽ pfectã: nec sum
mã ꝗ habet imbecillitatẽ. Ueꝝ p̃stabunt
viribꝫ q̃ cunq̃z supnis meruerit ciuib assoc
iari: intm̃ vt nullaten⁹ illis q̃ sq̃z obsistere
valeat: vel si mouẽdo q̃d: aut euertẽdo vo
luerit: a suo statu q̃n ilico cedat. Nec ĩ eo
q̃ dicim⁹ maiori laborabũt cõatu q̃z nos
nõ in oculorũ nr̃oꝝ motu. Ne q̃so sil'itu
do illa angeloꝝ nr̃o excidat ab aio quam
adepturi sum⁹ in futuro: q̃tenus si in hac
fortitudine aut in his que dicturi sumus
ad exemplũ nõ occurrit vel ipa per quam
angelis adequabimur: ad ea cõprobanda
prosit. Si igit in q̃bꝫ angelos valere con
stat: nr̃a nihilomin⁹ fortitudo valeat: ne-
minẽ aũt q̃ dubitet puto existere: angelos
ea que volũt fungi fortitudine. Cũ igit si
miles eis fuerun⁹: nunq̃z imbecilliores ill'
erim⁹. Sz fortassis q̃reret aliq̃s: q̃d nob
tunc illa fortitudo p̃stabit: cũ singlis tam
cõuenient vt p̃uenient⁹ neq̃ant vbiq̃z dis
positis ubil immutandũ: nihil euertẽdũ:
nihil statuendũ sit: in quo vires suas exer
cere possit. Qui ꝗ dicit: paucis nobiscum

Corp. pv.

quid in hmõi habeat vsus human⁹: atte
dat: ⁊ videbit qz nõ semp omnib⁹ q̃ habe
mus ⁊ q̃ nos hic nõ parũ gaudem⁹ actu
vtimur. Sicut verbi gratia: ipo visu ptã
te aliqua nõ nullaꝫ scia rez: ⁊ multi i hũc
modũ: sicz tũc de qua agit fortitudie erit
Sola nãqꝫ possessio ei⁹ nob grata erit. et
exultatio grãdis: licet in actu nequaq̃ sit
necessaria nob cũctis vt dictum est in suo
statu ꝓuenienter locatis. Hec eadẽ questio
si aut de velocitate autõ aliq̃ bũtudinis
partiũ mouet: hac solutione si nõ aptiozẽ
lector inuenerit: soluat. In futuro igit: vt
iam ꝓlibauim⁹: ⁊ sic iustus fortis erit: vt
etiã si velit terrã cõmouere possit ⁊ sic eco
uerso iust⁹ imo ecillis: vt nec etiã vermes
amouere queat ab oculis suis.

De libertate ⁊ seruitute. Ca. LIII

Quarta ꝓ bũnidis libertas dici
tur: miserie vero seruit⁹. Liber est
qui cogi nõ põt ad ea q̃ nolit: nec
prohiberi ab eo qõ velit. Sed q̃s in hac
vita valeat esse q̃ hãc possit libertatẽ ha
bere: q̃s nõ q̃tidie patit qõ nolet: q̃s va
leat assequi omne qõ vellet: Quia tm̃ nõ ad
oia homo q̃ nõ vult cogit: nec ab oibꝫque
vult ꝓhibet. nec oino libtate ꝓuat: nec oi
no seruituti subijcit. In futuro aũt aut p
fectã hẽbit hõ libertatẽ: aut oũno dã ũbit
seruitutẽ. Sed vt iã ꝓdixim⁹ ⁊ auctorita
te aplica idipm ꝓfirmauim⁹: angelis cõ
similes erimus. Quicũq̃ angelis assimi
labunt: eoꝝ q̃z libertatẽ necessario assequ
tur. Itaq̃ sicut angelis nihil obsistit: nec
aliq̃d eos impedire ꝓ vel ꝓstringere quin
pro velle suo cũcta penetrẽt liberrime: ita
nõ erit aliqõ obstaculũ qõ nos retardet.
nulla clausula q̃ nobis vllatenus obstet: ñ
elementũ qõ nobis ad velle nr̃m paruuz
oino nõ exercet. Ampli⁹ certe dñicũ cor
pus cui corpa nr̃a cõfigurãda: Paul⁹ te
stat: vt iã supra meminim⁹: clauso sepul
cro a mortuis surrexit: ac deinde ad disci
pulos obseratis ianuis palpandũ introi
uit: nobisq̃ in hoc future libertatis gran
de documentũ reliq̃t. In illa etem̃ vita si
bon⁹ fuerit: nihil patiet qõ nolit: sed age
re permittet quecunq̃ voluerit. Si vero
fuerit malus: ad oia que noluerit cogetur
et ab omnibus que voluerit ꝓhibetur.

De sanitate ⁊ infirmitate. Ca. LIIII

Quinta ꝓ bũnidinis est sanitas:
miserie vero infirmitas. Illa autẽ
homo ab omni suo carere: hãc au
tem incipit tolerare. Etq̃ em̃ nasciť ꝓma
vox eius indicat qõ patiat. Dox deniq̃
incipit esurire: sitire: lacessere: suis in pan
nis sordescere. Hinc cecus vel surd⁹: mu
tus vel claudus: cardiacus vel scabiosus
leprosus: paly nicus: alioue morbo efficit i
firmus. Quia tm̃ eius infirmitas leniri q̃
busdã medicamẽtis põt: nec summe infir
mitati subiacet: verũ in futuro ꝛ sic sanus
erit q̃ nullatenus infirmabit: sed sũma sa
nitate ꝓfruet. De hac sanitate q̃d melius
dici potit q̃z qõ psalmista canit. Sal⁹ in
quies iustoꝝ a dño. Quib ãt fuerit a do
mino ꝓa sanitas: q̃ surripe valebit ifirmi
tas: Ueruz de ista sanitate quã in seculo
futuro hẽbim⁹: qõ exẽplũ afferre queã: vt
que sic itelligat nõ video: qz nil sanitatis
qõ ẽ: ei ꝓparc posse: aut ego in me: aut ali
quis sb̃ mortli degẽs carne sensit i se. hic
etem̃ tũc nob sani videmur: cũ in nob ni
hil qõ doleat sentim⁹: fallimur tm̃ nõnun
q̃z in b̃. nã freq̃nter in aliq̃ ꝓte corpis ifir
mamur: nec tm̃ hi ꝓm nisi aut motu co:po
ris: aut tactu aliq̃ vllo pacto exprimur. Ac
de his q̃ nec ita infirmant: sz ex oi ꝓc si
bi sani eẽ videt q̃d dicem⁹ vt vtz sint sani
aut nõ sint: ꝓbem⁹. Ponc tibi quelibz sa
nissimũ corpe: ⁊ de sanitate illi⁹ scisitare
san⁹ est suo iudicio. Die tal paulo dum⁹
tãgat: aut in aliq̃ sui corpis ꝓte arti⁹ ꝓstri
gat: ⁊ stati videb qz clamabit: sine: ledis
me: vexas me. Quid est b̃: nõne ꝓus se eẽ
sanũ dicebat. ⁊ nũc modice tact⁹ ita dole
ter succlamat: iste ne tibi sau⁹ videt. Non
puto: neq̃q̃z sal⁹ hmõi nob dabit: quoruz
salus ad dño futura esse ꝓmittit. Nã ab
sterget de⁹ oẽm lacrimã ab oculis setõꝝ: et
iã nõ erit ampli⁹ neq̃z luctus neq̃z clamor
neq̃z vllus dolor: qm̃ ꝓora trãsierũt et nõ
esuriẽt neq̃z sitiẽt ampli⁹ nec cadet sup il

Ps. 36.

Apo. 21.

las solueq; vllus estus. Dextera eim sua de⁹ teget eos: z brachio sancto suo defendet illos. Quid itaq; eis nocere valebit: quibꝫ dextera dei tegumentũ erit: Qualis aũt sit illa sanitas: certe scio me nec meo nec alic⁹ sensu vel expimẽta accepisse: febriũ veroꝝ diuersaꝝ infirmitatũ q̃litates si cuiusmõi sint ꝗa interrogaret: facile eas a me expositas fatsitã itelligerz: tũ qz ego illas in me tãq; ab eis accipi q̃ sint: q̃ eas expimẽto didicerũt in se. At qd nec sensu percepi: nec ab vllo q̃ pcepit vt dixi accepi: nõ eodẽ mõ credere: tũ z icũctanter vt mea q̃dem fert apio astruere lz: sanitatem vite future ita vigere z immutabilẽ ac iuiolabilẽ fore. vt ineffabili q̃dã dulcedĩe sua uitatis totũ hoĩem repleat: z aẽ qd alic⁹ in se vicissitudinis: mutabilitatis aut lesiõis suspitõem p̃tendere q̃at: ꝓcul arceat atq; repellat. Sic igit iust⁹ erit sanꝰ: ac vero quelibet iniustũ tãta ibi infirmitate sciat infirmari: vt ullã pastinadũ medicamine queat medicari.

Cap. LV.

De voluptate z anxietate

Exta pꝫ beatitudinis est voluptas: miserie vero anxietas: Illam hoĩes appetũt: hãc vero refugiũt. Ceruiz cũ eã in hac vita q̃rũt: nõ nisi p anxietatẽ inuenire pñt. Cũq; ad id peuenerit qd voluptatem putant: non nisi laboranda eadem pfrai valet. quo si etiãsi fuerit immoderati⁹: rursuz eis in anxietatẽ ꝓuertitur. Quia tũ in ea q̃lite cũq; delectant: nec aliquodã anxietatẽ patiuut. Post hãc ꝗo vitã aut in omnimoda voluptate sunt: aut omnino replebuntur anxietate.

De similitudĩe ferri ignis. Ca. LVI

Sicut eim ferrũ ignitũ aim sui pte cõtinet ignẽ: sic in se bani voluptatẽ: mali vero in se sentiẽt anxietatẽ. Hãc ꝗo voluptatẽ neminẽ in hac mortalitate viuentẽ esse puto vel fuisse q̃ eãvtẽ senserit vel gustauerit: vt illi⁹ sapazẽ vl̃ habitudinẽ alĩꝰ declarari possit.

De duabus beatitudinibus tatidezq; miseriis. Capitu. LVII.

Deamus tũ aliqd ad hãc declarãdam. Dicam⁹ duas bẽtitudines: z itẽ miserias esse duas: maiorẽ videlicet atq; minorẽ. Maiorẽ: regnũ dei: minorẽ vera in qua adã fuerat ꝓma posit⁹: paradisi gaudiũ dicim⁹. Itẽ maiorẽ miseriã: eternũ ignẽ gehenne: minorẽ aũt erũnas fatemur vite p̃sentis: q̃s dũ viuim⁹ incessant patimur. Beatitudinẽ q̃ppe nostrã aliqũ expti sumus. Q̃ si saltẽ illã quã bẽtitudinẽ quam adã in paradiso pasit⁹ habuit: expti essem⁹ forte p hãc illã maiorẽ aliq mõ ꝓiectando videre passem⁹: sic nũc in minori miseria nati: nutriti: z adulti: multa de maiori miseria q̃tiens valum⁹ edicere z explanare valem⁹. Itaq; cũ voluptas de q̃ agimus cõstet esse vna portio sũme bẽtitudis: quo illã mõ explicem⁹ vt capiat q̃ video: nisi forte illud agamus aliq ꝓria similitudine magne miserie quã ex minori cõiectamus. Sit igit aũ oculos cordis posit⁹: exẽpli cã hõ aliqs q̃ tã in ipis oculoꝝ suaꝝ pupillis q̃ z in singlis mẽbris ferrũ ignitũ z cãdẽs infixũ habeat: ita vt nec medulle nec intestina nec aĩa q̃q; in tata ipa cruciatus immanitate illi⁹ careat vl̃ eã leuius q̃ in aculi aliq̃ten⁹ sentiat. Quid dicã: an gustiatur: Quis hũc estimet sane mẽt̃ iter ista Eadẽ mõ sz penit⁹ ꝓria ꝓsideratõe in illa futura vita delectatio q̃dã ineffabilis bonos inebriabit ineestimabili dulcedĩe suitotos eos inenarrabili abũdãtia satiabit quid dixi totos: aculi: aures: nares: os: man⁹: guttur: cor: iecur: pulmo: ossa: medulle: exta etiã ipa z cũcta singillatim singulaq; mẽbra eoꝝ in cõi tam mirabili delectatõis z dulcedinis sensu replebuntur vt vere tot⁹ hõ torrẽte voluptatis dei potet: z ab vbertate dei⁹ ei⁹ inebriet. Verũ ecõtrario vt dictũ est credim⁹ de iusto

De lõgeuitate z vite breuitate

Septima pꝫ bẽtitudis est lõgeuitas: miserie vero vite breuitas. Illa bẽtitudinẽ corporis: hec aũt miseriã pficit. Tũc eim pimiz predictas bẽtitudinis ptes corp⁹ hẽ pt: cũ eas diu retinere valet. Nã si eas oes haberet: z stati moriẽda amitteret: q̃d eas sibi

habuisse pdesset: At longeuitatē hīc perfectā nō ꝓt: q̃ aliqñ moꝛtuꝰ est. Quātūlibet eñ viuat diuitꝰ: somniū sibi esseꝛideꝛ qd̄ vixit cū mouēt: nō ꝗ lōgeuitatē hō hic habet: vbi qñq̃ moꝛitꝰ ē: q̃ tñ qꝛ moꝛiciꝰ possz: nec vitā oīno breuē hic hz: si futuro aūt aut lōgissimā aut vitā hēbit breuissimā. Si eñ bñ vixeꝛit nūc: tūc viuet ꝗtū et de. Uñ scꝗtū est: Iusti aūt imꝑetuū viuēt. Si ꝯo male vixeꝛit: nō nisi moꝛiēdo viuere tūc potēt: Nihil ꝗ breuꝰ illa vita cui moꝛs fuerit ꝓpiūcta. Nūc ātē notādū qꝛ septē ꝑdicte bēitudīs miꝛiecq̃ ꝑtes ad coꝛꝑꝰ pīnēt: ceteꝛ ꝯo q̃ sequūt ad aīam

Sap. v.

De sapiaz isipientia. Ca. LIX

Ostaua itaq̃ ꝑs bēitudīs ad aīaz pertinēs est sapīa: miseꝛie ꝯo insipiētia. Illā hīc: haeq̃ careꝛe homo se estimat: si q̃d agnouerit qd̄ alī neꝛsciat. Sed q̃ est eiꝰ sapīa q̃ seipm ignoꝛat Quis eñ ꝑfecte agnoscere valeat cuiusmodi res sit aīa sua: q̃sue nouit q̃le sit coꝛpus eiꝰ interiꝰ: vl q̃le posteriꝰ vel eñā exteriꝰ? Quia tñ z se z alia q̃quo mō cognoscere pōt: nō oīno insipiēs est: vel in futuro aut ꝑfecte sapiēs: aut oīno erit insipiēs Sapīa igit quā oēs in hac vita non vilīt amāt: tāta in futura vita bōis erit: vt eoꝛ qui scire voluerint: nihil sit qd̄ ignoꝛent. Bonꝰ eñ ꝑfecta q̃ deꝰ est sapīa replebit: eāq̃ facie ad faciē intuebit. Quā dñ ita ꝑspexeꝛit: creature totiꝰ naturā videbit: q̃ i deo melius q̃ in seipa consistit. Tunc et eñ instī cūcta sciēt q̃ deꝰ fecit sciēda: tam ea q̃ ꝑterita: q̃ ea q̃ postmodum sunt futura. Ibi a singlis oēs: ibi ab oīb singuli cognoscēt: nec quēq̃ oīno latebit q̃ pria: qua gēte: qua sturpe q̃s editꝰ fueriꝛ vel q̃d etiam in vita sua fecerit. Hic fortassis aliquis ait.

Capitulū. LX

Qꝛ pctā singuloꝛ singl pateant Qid est h: pctā q̃ feci sciēt oīes Ad h ea ꝓfessus sum vt delerent et obliuiscerent: vt nulli amplius pādeꝛeꝛ: bene. Sz cū tu in illa glia ab oīni criminū fozde purgatꝰ vultui dei pñs astiteꝛis: ingratus ne ei poteꝛis esse ꝑ tāta misericoꝛdia quā tibi fecit: remissis illis ꝛillis delictis: Nō inq̃es. Et rude inquam gras ages: si nihil eoꝛ vñ iure gratias illas debeas: in tua memoꝛia habeaꝰ: Ut igit in laudib illiꝰ eternalī iocūderis: ꝑ de q̃nta miseꝛia sis eutꝰ: vt puto coꝛā habebis. Cū ꝗ singlꝰ ꝯ cīētie singl pateant: fateꝛi audeo ea q̃z pctā cūctis electoꝛū patere. ꝓ quoꝛ curatiōe tu deo gratiosus existis assidue: nō ad tuā ꝓfusionem sed ad magnā dei miseꝛicoꝛdiā eiusq̃ glorificatōem tuāq̃ ꝯgratulationē. Nō eniz tūc ꝓ peccatis tuis te maioꝛ āgustia coꝛdis pmet: sceleꝛū ve tuoꝛ magis pudebit q̃ aliquē olim magnis vulneribꝰ sauciatū: iāq̃ ex oīni ꝑte sanatū: aboliri lāguoꝛ molestia pmit. Uel nunquid eoꝛū que in cunis positus insans egeꝛat: nunc grādeuum pudet: Tunc quippe cum integra sanitas: perfecta mundicia: plena remissio: secura omnium offensionum impunitas tibi certo arriseꝛit: cognitio vel recoꝛdatio peccatoꝛ tuoꝛum in nullo tibi magis horoꝛi esse vl confusioni valebit: q̃ ē modo beato petro apostoloꝛum principi qui christum negauit: abnegatio sua: bte marie magdalene peccata sua: et multis alīs multa que sequūtur iam donata crimina sua. Uerum super hoc agnitis delictis velut in enoꝛmi ac feda infirmitate sua pietas virtus sapientia medici qui te sanauit sublimius a cunctis admirabitur: laudabitur: magnificabitur. Laus autem et magnificentia gloꝛie dei: tua si bene adhuertis gloꝛia est. Sed dices. Et quidem cōsentio laudē ōi gliaz cē meā vel cū hīc iñ tot z tot ad mei ꝯpatōez īnpcēteo pdeant: q̃ ꝓsideratis vite mee obscēitatib: nec oīno iīc equū erit boꝛoꝛi hūdū iudicent quid dicā tristicia nēpe suūz suū iusticia premiū exigit. In bis fr nolo tieas: alī ei erit q̃ existias: illū siq̃dē quē tu tibi ꝯpatū iudicas īnocētē pēit: ñ ibi repies ō te quēadmodū putas sentiētē. Hāq̃ videꝰ ille de q̃ agl plāe neq̃q̃ itelligeꝛet te. neq̃q̃ se: sz deū qñ peccasti offēdisse cū ꝗ viditꝰ deū tibi ōbita fūditꝰ dīsisse. nꝰ i coꝛ ascē-

dei vt te iude aliq̃ tenu⁹ iudicet. In hoc enim ipso deũ offendere se coguosceret si te deo p oia recõciliatũ p bis que olim feceras vllatenu⁹ ꝓtenendũ cogitaret. Dagl aũt grosus ineffabilẽ dei clemẽtiã admirabit. nõ solũ in te sed etiã in se. In te: qꝛ te de tã pfundo iniq̃tatis eripuit. In se: qa sola gr̃a ei⁹ ne in iti dẽ pfundũ rueret: tenuit se: laudando igit magnificabit in te post gr̃am dei vim atq̃ ꝓstãtiã q̃b enitẽs voragine tãti mali viril'r ena sisti: iuxta quã qõ ꝛ ipe ꝓsiderabit nisi a deo adiut⁹ fuisset: nõ ita forsitã iter iustiçie tenuisset. Ecce igit qm̃ nihil improperũ vulgata cognitio pcti tui: imo q̃ inultũ laudis et gr̃arum cognita remissio sui generabit

¶ Altercatio inter hominem iustum ꝛ angelum. ¶ Cap. LXI.

Ipsi etiã angeli si te societate sui propter pctã tua indignũ vellent iudicare: haberes q̃liter ꝗ eos iure te posses defensare. Quo nã inq̃s mõ: audi, pone angelũ aliquẽ q̃ si talia tibi ꝛproperãtẽ Tu hõ de puluere factus: in puluer q̃q̃ futur⁹: ꝗ deũ te extulisti: ꝗ pceptũ ei⁹ te incenũ oĩs peccati ꝛ ĩmũdicie tumid⁹ dcieci sti: ꝛ nũc nr̃i sil'is esse q̃ris: q̃s nũq̃ in aliquo volũtati dei ꝓtraisse cernis. Ad hec ita rñdeas. Si ego vt tu dicis de puluere fac⁹ sum: certe nõ mirũ si vẽto tẽptationis impulsus: in sordes sum erminuz lapsus. Ecce agnita ꝛ credita misericordia christi: spr̃ens oĩbus q̃ illũ nolle scire potui: in cũctis q̃ illũ velle intellexi memetipm exercui. Ũ tribulationes: angustias in fame: siti: ꝛ vigiliis: ꝟberib⁹: ꝓtumeliis aliisq̃ mõis innumeris ad honorẽ ei⁹ sustinere nõ renui: et q̃q̃ mũdana pviribus meis nihilipẽdẽs: ipius tm̃mõ soli⁹ gr̃e p singl'a recõciliari studui. Ecce aũt q̃d horũ vnq̃ sui cã sustinuistis: semp vos gloria: semp iocũditas est comitata: sp vos tenuit dextera dei atq̃ defendit ab impugnatiõe oĩs pcti: ita vt nll'a vob surripet macula ei⁹. Itaq̃ si a volũtate illi⁹ nõ ceciditis: ipius donũ est: a q̃ ingit tẽti estis. Sed qꝛ hec ratiocinatio illos tm̃mõ respicit: q̃ pditioni sue vim fecerũt ꝛ regnũ celoꝝ violent rapu erũt. Alij q̃ in illo sũt sed alio mõ iutraturi: alia rõne paritatez angeloꝝ sibi sunt vẽdicaturi. Sed q̃ris q̃ forsitan ista: Dicẽt q̃ illis q̃ in regno dei vr̃a querim⁹ eq̃litate beari: dono ꝛ gratie iesu christi dñi nr̃i id ascribim⁹: q̃ ad h̃ dignat⁹ ẽ hõ fieri: pati: mori: vt nos ab oĩ delicto in sanguie suo iustificatos ipi⁹ regni ꝓsortes efficeret. Ecce igit ꝓsiderate an sanguis christi q̃ ꝓtob ẽ effusus: queat nob nõ esse pfecta cã salutis: Quid ad hoc angeli q̃ libent eoq̃ boni sũt rõi acq̃escere volũt dicerẽt nisi q̃ dicta sũt rõe. niti ꝛ hmõi hoĩes iure suã eq̃litatẽ debere sortiri: Cũ ita q̃ angeli atq̃ hoĩes q̃s magis te iudicaueras innocẽtes tibi ꝓsentiãt: tibi in cũctis p veritate rõnis honorẽ deferant: ppende si vales q̃ grata sit sapiẽtia ista: qua tu siẽ ab oĩb⁹: sic oẽs a te cognoscent in vita illa. Si aũt fueris mal⁹: vera oĩno sapia ꝓuatus: tãtis vrgebaris doloribus: vt nõ solũ insipiẽs: verꝝ oĩno fias ꝛ amens.

¶ Capi. LXII.

De amicitia ꝛ inimicitia

Ona pars bẽtitudinis est amicitia miserie vero inimicitia. Perfecta aũt amicitia est q̃ in inimicitiã cõuerti nõ potest. Sed quis habet amicitiã tãtam etiã filius erga patrẽ: Quia tamẽ nec vllus habet hic inimicitiã tantã que cõuerti non possit in amicitiã: nec omnino habet hic inimicitiã summã: in futuro antez aut amicitiã perfectã: aut inimicitiã quisq̃ inueniet summã. Bonũ etem̃ quẽq̃ sic deus oẽsq̃ alij diligẽt bõi: vt eũ h̃re odio vltra nõ possint. Quãtũ nãq̃ q̃sq̃ seipm: tm̃ ꝛ tamdiu diliget ꝛ alterũ. nec ei video quõ alr eẽ possit: pserti cũ oẽs vnũ corp⁹ christi sit: ꝛ xp̃s q̃ ẽ ipa pax sit oĩm caput nec mĩori sese affectu ꝓplectãt q̃ mẽbra vni⁹ corpis sibi iuicẽ copulãt. putas abũdãs erꝝ i dilectõe qm̃ h̃ ubi fuerit i possessione: Attn̄ ista transi ꝛ ꝓtemplare ipum p quẽ hec bona tibi puenere: ꝛ pcipies qꝛ ille plus q̃ tu seipm ꝛ q̃ oẽs alij se incõparabil'r amet tez tu. super seipm: ꝛ sup om

De similitudinibus

nes alios ineffabili q̃dã suauitate illũ amabis. Malũ aũt quęq; sic deus odęsq; boni habebũt odio: vt nec filij q̃dem pietatem habeat de patre in penis ꝓspecto.

De ꝓcordia ⁊ discordia. Ca. LXIII

Decima ꝑs bẽitudinis est ꝓcordia miserie vero discordia. Cõcordiam hõ tã rarã hic habet: vt nec si bẽ ipsi semp ꝓcordet. Sic em̃ corp⁹ ⁊ aia dissidẽt sibi: vt q̃ vnũ appetit: alterũ nolit. Ęq; q: nõ semp hec faciũt: sz aliquando idẽ volũt: nõ in discordia summa persistũt. In alia vero vita vel in ꝓcordia vel in summa ꝑsistũt discordia. Corpus em̃ ⁊ aia cuiusq; sancti: ĩmo ꝓcordie tante erũt oẽs iusti q̃nte in ꝑsenti sunt oculi nr̃i. Sicut em̃ oculi⁹ vn⁹ verti nõ põt q̃ nõ vertatur ⁊ alij⁹: sed in eandẽ ꝑtem semp volũt. Sic etiã corp⁹ ⁊ aia vel societas illa iustoꝝ nihil poterũt velle diuersũ: sz eandez semp volũtatẽ habebũt. Corp⁹ em̃ vnum erim⁹: Ecclia vna erim⁹: spõsa christi erimuo q̃ancq; ibi erim⁹. Ipsa dei volũtas nõ erit a tua diuersa: sz sicut tu q̃ ille: ita et ille volet in cũctis quod tu. caput nãq; a suo corpe quoniam discereparet?

Qꝰ oẽs iusti idẽ velint. Ca. LXIIII.

Sic forsitã dices: Eia si de⁹ ⁊ oĩs ille btõꝝ cetus volẽt q̃ ego: tũc ⁊ augmẽtũ mei boni mecũ volẽt q̃ ego ibi nõ velle nõ potero. Ero itaq; pro velle meo de maioribꝫ in celo. Huic tue ĩbecillitati respõdeo. Quia si etiã btõ Petro in gloria par esse voluerio: eris. in gloria dico: quia vt petrus sis in ꝑsona: velle nõ poteris. Nãq; si hoc velles teipsum nihil esse velles: q̃ velle neq̃bis. Sz nec in gl'ia illi equari si meritis ei⁹ in par fueris velle poteris. q: pulcerrimaz illi⁹ corporis cõpositõem quã in ꝗ ꝓspiceres violari: plus omni cõmodo amabis. Nec etiã in humano corpe vel pes loco aut officio manus: vel manuo pedis fungi exoptat: aut os siue nasus vbi oculi sunt: aut oculi vbi os aut nasus relictis sedibꝫ suis cupiunt transferri: aut si trãsferrent: ꝓuenienter ⁊ sine iuuria nõ id paterent. Eo dẽ modo in illa admirabili ⁊ gl'ificata dispositiõe et eque disposita glorificatiõe beate ciuitatis dei ita quisq; q̃ adeptus fuerit aliquid: vt statũ suũ potiori ꝗdũ ĩmutari ñ velit. Quare? Quia cuiq; satis erit sua felicitas ⁊ bẽitudo sibi ꝑ meritio suio miseri corditer imptita. Ampli⁹: si hi q̃ iã tũc in ipius corpis vnitate locati fuerint maiora q̃ sint adepti desiderarẽt: eo ipso miseri essent: q̃ nõdũ haberẽt q̃ vellẽt. In quo em̃ alicui q̃ cupit deest: in eo miser sit necesse est. Sed absit ab illo regno oĩs miseria. Aderit itaq; omnibꝫ oĩs sufficientia. quã ꝑficiet in singulio vnanimis ⁊ plena cõcordia. Mali vero in discordia tãta ꝑsistent: vt eoꝝ corp⁹ ⁊ aia semp dissideãt. Alam ⁊ corpus animã odio habebit: eoq; male vnq̃ cogitauerit: ⁊ anima corpus eoq; male cogitata ope cõplenerit: pro quibus omnibus torquent in penis.

De honore ⁊ dedecore. Ca. LXV.

Vndecima ꝑs beatitudinis honor dicit: miserie vero dedec⁹. Honorari homo ab omnibꝫ appetit: aut eorũ verbis aut factis. Verbis quidẽ: vt eum collaudẽt: factis aũt vt sibi eum preponant. Sed cum honorẽ hmõi appetit: tale est ac si vnus mus q̃rat ab alijs laudari: eisq; in regimine ꝓponi. Hunc tam̃ honorẽ licet nullus sit pene nemo põt hic ad plenũ habere. Nullus em̃ vel impator laudat a cũctis: vt oĩbꝫ alijs ꝓponit: q: tũ nec vll⁹ a cũctis ꝗ blasphẽat vel alijs oĩbꝫ substernit: nec oĩno inhonorat. In futuro aũt aut honorabit: aut ecõtra oĩno exhonorabit. q̃ honor cuiusmõi sit: breui ꝗ exemplo cõsideremus. Ca. LXVI.

De pauge in regem adoptato.

Ece sit aũ oculos nr̃os posit⁹ aliq̃s paug: oĩ solacio destitut⁹: vlceꝝ ⁊ aliaꝝ infirmitatuz feditate corrupt⁹ ⁊ oĩ q̃ vl'a frigoꝝ aspitate defendat tegmine nudus. Huc igit talẽ tali mõ iacẽtẽ: ⁊ ĩ nullo semet iuuare valẽtẽ: si rex aliq̃s potẽtissimus transiens videret: ⁊ miseratus ei⁹ vlceribus mederi iuberet curatumq; suis regalibꝫ ornamẽtis indutũ sibi p ũtari pre

cipet: ⁊ adductũ in filiũ adoptaret: ac de-
inde ꝑciperet: vt in regno suo filij suus a
cũctis haberet: atqz in nullo qd ĩparet a q̃
q̃ ꝓtrãdiceret: heredẽ suũ filijqz sui ꝓprij
coheredẽ ꝓstitueret: ⁊ cũ suo nomine vocari
vellet: nõne diceres hũc magnifice ⁊ ino-
pinate honoratum? Et certe de⁹ nob hec
oia faciet. Nam cũ de putredine carnis re
plemur miltis miseriis: in q̃b miseriis cõ-
stitutos: ⁊ omni solacio destitutos: omniuz
q̃ ifirmitatũ passionib obnoxios: ac pec
catoꝝ ⁊ corruptibilitatis vlcerib plenos
sola miserico: dia ductus accipiet: ⁊ cura
bit nos ⁊ sanitati restituitos: ornamẽtis p
fecte iusticie ⁊ incorruptibilitatis ornabit
adducto sqz in filios suos sibi adoptabit:
regni sui ꝓsortes efficiet ⁊ heredes: filioqz
suo vnigenito sibi p oia eq̃li ⁊ cooñipotẽ
ti cõcorpales statuet ⁊ coheredes: omniq̃z
creature iubebit: vt in omni qd volem⁹ no
bis obediat: vocatosqz nos noie suo deos
faciet. Ipe eñ dicit. Ego dixi: dij estis: et
filij excelsi oes: sed ipe deus deificãs ẽ: nos
vero deus deificatus. At fortasse ais. hec
ratio tua in illis q̃dem magnis aplis seu
martyrib ꝑ t existere rata. in me aũt q̃ vti
nã inter illos vel minim⁹ esse merear: non
intelligo quo nã pacto cõstare queat. Ad
hoc intende queso ⁊ intellige: quia nullũ
iustoꝝ ab ista deitate excepit de⁹: vbi ait.
Dij estis ⁊ filij excelsi omnes.

Psalmo lxxxi.

De humilitudine inter ignem et deitatẽ

Erũ vt dicta me- (Ca. LXVII.
lius elucẽat: ꝓ sidera sub exemplo
naturã ignis ⁊ naturã reꝝ ignita
rum: si forte ibi aliq̃tenno queas imagi-
ri qualiter illi sũme deitati p modulo tuo
possis participãdo deificari. Ecce ignis
vnus est: ⁊ in sua natura calidus. In hũc
igit ignẽ pone lignũ: plumbũ ⁊ ferũ sim-
itaqz cũ lignũ fuerit in carbones puersum
et plumbũ liquefactũ: ita vt in carbonib
nihil nisi ignis appeat: ⁊ plũbo nihil ca-
loris addi queat: necdũ tũ poterũt ferro ĩ
calore coequari qd nõdũ forsitã penit⁹ in
canduit igni. Licet igit aliud alio magis
in calore profecerit: singulum tamen ter-
uata natura sui vsitato locutionis mõ: q̃a
qd ignitũ est: p se dicit ignis. Sic erit in
illa btã supnoꝝ ciuiũ societate: de q̃ loq-
mur. Nam quãadmodũ hi q̃ summe deit-
tati sunt ꝓpinquiores: ⁊ ob hoc alios pre
stantiores: dij dicent: ita ⁊ q̃ illis sunt in-
feriores: quoniã vna ⁊ eadẽ qua ⁊ ipi sũ-
me deitati pro sua capacitate pticipãt: si-
mili nomine deos dicẽdos necesse est. Ta
lis bonor vt prelibauim⁹ instis pro modo
meritoꝝ exhibebit. Quisqz vero mal⁹ ecõ
tra sic exhonorabit: vt in omni fetore de-
iectus: vermiũ etiã dominio subijciat.

De potẽtia et ipotẽtia (Ca. LXVIII

Uodecima pars beatitudinis est
potẽtia: miserie vero impotentia
Uerã ille potentiã obtinet q̃ q̃cũ
qz voluerit facere põt. Quod qz null⁹ hic
valet facere: nec verã hic potentiã põt ha
bere: quia tũ quãdoqz qd vult facere: põt
nec omnino impotẽtie subiacet. Uel i fu
turo aut vere ꝑpotẽs: aut erit oino semper
qz impotẽs. Bon⁹ aũt qui q̃d voluerit fa
cere poterit. qm ipm oipotentẽ in oib fue
volũtati cõcordantẽ habebit. Malus ve
ro nihil quod velit agere quibit. Quan-
do ergo cum tanto honore ⁊ cum ceteris
pretaxatis hanc adeptus fueris omnipo-
tentiam: nõ video qua ratione possis cu-
pere ampliorem. Igitur dum possessione
harum beatitudinũ quas digessimus: fe
lix fueris: nonne sufficiens tibi videberis
Et maxime inquis? Age igitur si in omni
bus istis velvna die sicut exposita sunt se
curus viueres: gauderes sine dubio. Si
autem mense vel vno anno letificaueris
et si toto tempe vite tue q̃d faceres? Da-
res preciũ? vtiqz libens q̃cquid haberem
et meipm insup si sic ⁊ nõ alit ea adipisci
valerẽ. Si ꝓ ad hec oino secur⁹ existeres
q̃ ea dũ viueres nullo eẽtu amitteres: o-
mitto dicere vtq vl cogitare possis: an ñ:
quid exultatõis tibi deesset (Ca. LXIX.

Ertiã (De securitate et timore.
decimã itaqz btitudinem partem
accipe securitatem. miserie vero
timorem. Hec alias siq̃dẽ oes btitudis

partes consummat: nec haberi possunt pfecte sine illa: vez in hac vita nihil qs pōt habere vnde secur⁹ valeat esse. Sub eo dē eñ momēto paup ex diuite mortuus ex viuo pōt existere. Ergo nec alias btūdinis ptes nec securitatē pfectā h̄ habet. qa tñ nō semp patiť qō timet. sz qñqz effugere pōt. nec summū timorē h̄ habet. In futuro aūt aut securitatē pfectā: aut econtra summū habebit timorē. Bon⁹ āt quicq̄d voluerit hēbit z nihil ex eo se amissurū ti

Qx nul⁹ amittat iam semť ade (mebit
pta bona. Cap. LXX.

Ideo eñ qz si ea pdituruſ ē aut ipe volet ea pdere sua spōte. aut deus volet ei nolēti illa auferre. aut aliquis alius deo fortior supueniēs ea tollat ab illo. deo z ipso ñ volēte. Sz certe nec ipse abiecto tāto bono ī miserias q̄s se euasisse gratiosius exultabit recidere volet nec de⁹ q̄ illud tā larga z clemēti bonitate donauit. id ei aliqñ auferre volet. nec vllus fortior deo supueniet qui deo iustū pregēte hoc illi inuito aliq̄tenus tollet. Hal⁹ ꝯo z sp tormenta que patiť pauebit. et nunqꝫ ex eis euadere poterit.

De gaudio z tristicia. Ca. LXXI.

Quartadecia igiť btūdinis pars gaudiū. miserie vero tristicia est. Gaudiū pfectū sol⁹ ille pōt habere qui pdictas oēs btūdinis ptes pt obtinere. Quaz qz vllā nemo h̄ hr̄e pōt. patz quia nec gaudiū summū h̄ retinere valet. sic z ille sol⁹ vere tristiciā patiť summam quē predicte oēs miserie ptes omīno coartant. Verū qz nullus ex toto h̄ eas patiť. liq̄t. qz nec in summa tristicia hic habeať. In seculo aūt futuro aut leticia aut tristicia quisqz replebiť sūma. Bon⁹ eñ quisqz omino tūc poterit gaudere. qz predictas oēs btūdinis ptes obtiebit pfecte. quid rg o beat⁹ isto q̄ tūc replebiť iustus gaudio. Adhuc tñ ad cumulū beatitudis sue aliud hēbit vnō magis possit gaudere. qz eñ quisqz sicvt se alterz amabit. patet qz sic de illi⁹ felicitate vt de sua gaudebit. O quot igiť z q̄nta gaudia quisqz obtinebit qui de tot z tātis btūdiniby sanctoz subilabit. Qx si tm̄ de alijs q̄s vt se diliget gaudebit. q̄ntū de deo quem supra se diliget exultabit? Gaudiū eñ erit ei int⁹ z extra: gaudiū sursū atqz deorsum: gaudium circūcirca: vbiqz gaudiū plenū. Hal⁹ vero ecōtra tristicia replebiť summa. qz oēs miserie ptes quiby nihilominus se circūseptū sentiet: inuitabili sine fine panetur z indesinenter.

Cap. LXXII.

De cupiditate mūdani honoris.

Ice agūt illi q̄ mūdi hui⁹ honores appetūt: quō pueri q̄ sequunť papiliones. Papiliōes eñ eū volāt: tramitē rectū nunqꝫ tenēt: sz hue illucqz se agitāt. eunqz alicubi residere videanť nec ibi diu moranť. Nos aūt cū pueri cape volūt: cito post eos currere satagūt. z qz nō ad suos pedes sed ad papiliōes intēdūt: aliqñ in foueā eadūt: secqz inmaniť ledūt. Plerūqz vero cū eos vidēt alicubi resedisse: ī cedūt suauiť z cante vt eos valeāt eōp̄hēdere: qō dū faciūt: manib q̄z plaudunt z ad inuicē leni voce dicūt. Ecce iā eos habebimus. Sz cū ppius accedentes: eos app̄hendere temptāt: papiliones auolāt: si quādo vero eos apprehenderint: exultant de nihilo: quasi magnū quid fuerint adepti. Similiter aūt faciūt qui hui⁹ mūdi honores appetūt. Honores eñ huius mūdi nūqꝫ certā tenent viam: sed incert̄ diuerticulis de vno ad alium transuolāt. Cunqz sub alicuius substiterint potestate: nec ibi diu possunt remanere. Nos ergo cum stulti homines assequi cupiunt. festinant post eos quibuscūqz modis possunt. z quia non considerant quo eos modo assequantur: sed vt quo quo modo adipiscantur: sepius in grauia crimina decidunt quibus suas animas vehementer ledunt. Aliquando vero cum viderint eos alicubi quasi paratos sibi esse: accedunt illuc latenter et multum callide: vt quasi nullo sciente valeāt eos obtinere: quo dū appropiant vehemēter gaudent et exultāt sz cuz ppi⁹ accesserint eosqz se possesiā apprehēdere putauerīt hōres ō mālbeoz se

executiũt: ⁊ aliq̃ de causa ad alios aliq̃s se trãsferũt. Quos si qñ adepti fuerit: gratulant q̃ si aliquẽ verũ honorẽ fuerit assecuti: cũ ad veri honoris culmẽ pueire ñ possunt: si nõ hos cũ suoꝝ satisfactiõe cõmissorum reliquerint.

De similitudine inter deum ⁊ aliquem dominum. Ca. LXXIII.

Ta inter deũ ⁊ hoies agit: quõ inter dõm aliquẽ ⁊ suos illi q̃ vulgo natural es vocant. Si enim dõs naturali seruo aliq̃d iusserit: ⁊ seruꝰ dõo libenter obedierit: agit seruꝰ qd debet ⁊ quod dõo placet. Si autẽ dñi sui pceptis restiterit: grãm ipius stati amittit. Quã si voluerit recupare ac deinceps dõo suo fidelr seruire: sicẽ prius debuerat naturalr fecisse: si ei dõs tũc iusserit: iurat q̃ eius obediat preceptis: eiqꝫ fidelr seruiet q̃ diu vixerit. q̃ facto dõs ei condonat qd deliquit: ⁊ si ita sibi placuerit: aliq̃d pprietatis vñ viuat hẽre cõcedit: Verũ aliquãto tpis trãsacto seruus paulati incipit q̃ iurauerat obliuisci ⁊ ab amore dñi sui tepescit. Et quia ea que dõs iubet sibi dura videt: prius q̃dã postmodũ pla trãsgredit donec in oibus pene piur hẽat: sicqꝫ rursus dñi sui gratiã pdit qnã prius recupauerat spõsione correctõis: Quid ergo amplꝰ faciet: q̃d aliud pmittere pt: Naturale ius corrupit iusiurandũ violauit. Est tñ aliud qd adhuc faciendũ inuenit seruꝰ. Licẽtia ei dñi sui aliq̃d retinuerat de pprietate vñ se pt vt antea recõciliare. Postq̃ꝫ ergo se erraſse cognoscit: ad dñm suũ redit: eũ exorãs hmõi verbis. Dñe inq̃t cõfiteor meã iniq̃tatẽ: qꝰ qd tibi naturalr debuerã: quodqꝫ postmodũ iureurãdo pmiserã: totum ad meã trãsgressus sum miseriã. Sꝫ adhuc selr indulge mihi si placet quicq̃d deliqui et ego tibi redddã quicq̃d pprietatis p tuam licentiã hacten retinui. me aũt ipum ita in tuo seruitio astringã q̃ meã ex toto volũtatẽ dimittã. tuã vero inq̃ntũ potero faciã. Et vt eã semp valeã implere. ponaꝫ me in illoꝝ subiectiõe. qui me illã sciãt et velint docere ⁊ admonẽdo. corripiẽdo. castigando faciãt custodire. De quibꝰ oibꝰ faciã tibi iusiurãdũ si mihi idulseris quicquid hactenꝰ deliqui. Tũc dõs. ⁊ ego ad huc inquit indulgeo tibi oia q̃ petis si tu oia feceris q̃ pmittis. Sꝫ ꝫ scias. qꝰ nisi hãc cõuentiõcꝫ cultodieris. vel si eã casu in aliq̃ violaueris. nisi ad eandẽ penitendo redieris p aliã cõuentõcm me placare nõ poteris. Eod ẽ itaq̃ mõ inter deũ ⁊ homines agit. Deus enim primo hoi quiddã precepit. cui si ille obedisset: pfecto secissꝫ qd facere debuisset ⁊ qd deo placuissꝫ. sꝫ qꝰ illius pceptũ pterijt grãm ei statim p didit. Hãc ergo si voluerit hõ recupare sicut deus iubet. iurat in baptismate qd audiuimus illũ seruũ iurasse. Sꝫ qꝰ ⁊ ꝫ ipꝫ sepius trãsgredit. relictis oibꝰ cum pria volũtate monachꝰ efficit. aut q̃ mõachꝰ saluabit. aut aliter damnabitur.

De similitudine inter diabolũ ⁊ improbũ placitatorem. Cap. LXXIII.

Verũ sciẽdũ est. qꝰ sic placitat diabolus cõtra hoiem. quõ improbꝰ placitator cõtra aliũ aliquẽ. Improbus enim placitator licet nõ habeat reũ. tñ ꝓpter improbitatẽ suã veniens ad placitũ. hoc qd est iniustũ iustũ. ⁊ qd ẽ iustũ oñdere vult iniustũ. Sꝫ cũ eũ aliquis iurisperitus audit. ⁊ qꝰ non rectã habeat causaꝫ agnoscit. iudicat esse iniustũ qd ille dicebat iustũ. ⁊ esse iustũ qd ille asiere bat iniustũ. sicqꝫ ille conuictus a placito discedit dolẽs q̃ aliq̃d facere ñ potit. Sꝫ aliq̃nto tpe trãsacto postq̃ꝫ hoc iudicium putat obliuioni cẽ traditũ. rursus suã incipit cãm. dicẽs sibi fieri iniuriã. Qꝰ si aliq̃s sibi dixerit. hoc iã esse diffinitũ diẽ nõ recte eẽ iudicatũ. Sꝫ ille qui selr iã vicit: nõ attendat ad ea q̃ dicit sed tñ dicat. qꝰ qd selr est bũ diffinitũ: nõ eẽ itez incipiendũ. Sic enim sine labore semp ab inimico suo se liberare poterit. Silr aũt dyabolꝰ placitat ꝗ hoiem. Locus aũt placiti huiꝰ est cor hois alicuius. Ad hunc itaq̃ locũ dyabolus venit ad placitũ. Et licet sciat q̃ rectũ nõ hẽat. tñ ibi asserit verũ esse qd falsum est. et econtra. Ibi nãq̃ꝫ dicit cogi

De similitudinibus

tationē quā iniungit verā esse: sicq; homo debeat mundū diligere diuitias & honores appetere: desideria carnis adimplere. hec & his sīlia facere: qd ēdem falsum est. Et alia ꝓ pte dicit esse falsum q; homo debeat mundū relinquere: diuitias et honores ꝓtemnere: desideria carnis abscidere: eleemosynis peccata sua redimere: monachatū demū accipere: hec & alia plura facere. Qd totū vera ꝓbat esse. Sed cū aliqs qui inter rectos nō rectosq; cogitatus scit discernere: audit diabolū in corde suo hec dicere: iudicat iniustū esse cogitatū quē ille esse iustū dicebat: & esse iustum quē iniustū affirmabat. Et hoc iudicio facto abijcit iniustū & sequit iustū: ꝓtēuensq; seculū accipit monachatū. Sicq; diabolus cōuictus a cordis placito recedit: cōtristaturq; qr vincere nō potuit: sz postq; sperat diabolꝰ qr hō oblitus fuerit qd antea sic iudicauerat: putās eū in aliq; pte posse inuenire inuinctū: ad eundē locū cordis reuertit: renouatoq; placito quasi nō recte diffinito cōquerit. Q si ille p certo cognouerit qr rectū iudicauit in eo q; secl'm relinquendū esse censuit: diabolus statī nō esse rectū respōdet: vt eū tācito vl' ita oio deferet: adhuc posse sibi ꝑmanēdo in secl'o idulgere: pauperibus vl' suis ad eū respicientibus subuenire. Sed ille qui semel mundū ip̄m q; diabolū recte supauit: nō curat ea q fraudulent illi dicit: sed firmū tenet. qr qd sel'iuste est stabilitū: nō eēdem o destruendū: Et qd recte diffiniuit relinquēdū: nō esse iterꝰ appetendū. Sic eīm facile deo subuenīte diabolū poterit supare.

Cap. LXXV.

De similitudine inter deū & quēlibet regē

Deus ipe sic inimicitias exercz adversus diabolū quō rex q̄dā ꝓtra principē quendā inimicū suū. hic aūt rexz i regno suo villā admodū āplā

De regno & villa & castello & diuisione

Ha villa ꝓ castel (Ca. LXXVI lū quoddā: supra castellū autem vnū diuisionē. In villa q̄dā domus sunt valide: plures inualide. In castello aūt firmitas est tāta: vt si aliqs illuc cōfugerit: nisi inde redierit: ab ātq; ledi ñ possit. Tāta vero securitas est in diuisione: vt si qs illuc semel poterit ascēdere: nūq; eū indelibeat redire. Hec aūt oīa ille rex habet in ptāte sua. Inimicꝰ vero eius est ita fortis vt q̄cquid extra villā inuenit: sine vllo obstaculo cōprehensum abducit. In ipam q̄z villā sepi' itrat: & domos q̄s inuenit inualidas: violat: eosq; q̄ inhabitant captiuos cū suis asportat. Illas vero q̄s firmas inuenit postq; eas irrūpere neq̄t: ad extremū inuitus dimittit. In castellū q̄z nō pōt ascēdere: nec illuc cōfugientibus q̄cq; mali facere: nisi redierint ad p̄lium ville. Sed si amore suorꝝ parentū redierit: qr eos audiūt occidi & male tractari: vel p foramē aut fenestrā curiose respexerint: tunc eos facile occidere aut vulnerare poterit. Quapropt necesse est eis vt nūq; ad clamorē parentū attēdāt: nec ad bellandū reuertant vel respiciāt: sz semp vt ceperūt fugiāt: donec vsq; ad summitatē diuisionis peuenerint. Postq; eīm illuc peruenerint erūt oīno securi. Itaq; rex ille deus est q̄ cū diabolo bellū habet. Hic in suo regno habz christianismū: in suo vero christianismo monachatū: supra mōachatū puersatōem tātūmō angelorꝝ. In christianismo q̄dā in ꝓtutibus sunt validi p'les vero inualidi. In monachatu āt firmitas est tāta: vt si q̄s illuc ꝓfugiēs: monachus effectus fuerit: nisi inde penitendo redierit: a diabolo ledi non possit. In angelorꝝ vero puersatiōe gaudiū ē securitatis tāte: vt quisq; illuc ascēderit: nolit inde vnq; redire. Hec aūt oīa rex idē deꝰ habet in ptāte sua. Inimicꝰ vero eiꝰ. id ē diabolꝰ tāte ptātis est: q; oēs iudeos atq; paganos q̄s extra christianismū suū reperit: nullo obsistēte rapit: & in infernum demergit. In ipm q̄z christianismū sepi' intrat: & eos q̄s debiles inuenit: tēptādo violat: aīas q̄z cordibus inhabitātes captiuas asportat. Illos vero q̄ fortes sunt & bene muniti: postq; eos supare neq̄t: tandē licz tristis dimittit. In monachatū q̄z ñ valet

frumpere: nec his q̃ monachi effecti sũt: quicq̃ facere mali: nisi ad seclm redierit corpore vel aliqua parentũ affectione.

De similitudine int monachũ ⁊ potionẽ ⁊ medicũ ⁊ abbatẽ. Ca. LXXVII.

Attendãt nouicij qr sic agit q̃ monachatus arripit difficultatẽ quẽ admodũ infirm⁹ q̃ grauã accipit potiõez. Plerq̃ etenim ꝓtingit vt q̃ aliquã patit in infirmitatẽ corpis potõnẽ q̃rat qua ab illa infirmitate curari valeat. Cũq̃ ei medic⁹ dicit vt illã vl illã potionẽ accipiat: ⁊ sic sanari poterit. Emit eã vl gtis eã accipit datã. Sz cũ potio fortis: ei⁹ viscera rimat: mẽbra oia pcurrit: malos humoros ꝓhit: vires tollit: corp⁹ dissoluit: terre infirmũ psternit: desiderũ maximũ bibendi in eo accẽdit: vl dormiẽdi vl foras ad ventũ eũdi: eiq̃ medic⁹ hec interdicit cõminãs: qr moriet si ꝗ fecerit. Heu me infirmus inq̃t: cur potionẽ hãc accepi? male mihi erat: ⁊ mõ est pei⁹ Heu q̃nto meo malo illos vidi q̃ ꝗ ꝓsiliũ mihi dederunt nec mihi qr ⁊ ꝗ me opteret pati ꝑ dixerũt Si enim ꝗ scissem nunq̃ potionẽ accepissẽ Sic ⁊ sicisse ꝓquirit dũ potiõe coartat. cũ ꝓ mali hũores defluere cepint: totũq̃ corp⁹ paulatim leniari: gaudet: exultat: qr talẽ potõez accepit ꝑ quã ad pstinã sanitatẽ redire se sentit: ⁊ hoies q̃ ꝗ ꝓsiliũ ei dederũt benedicit. Sil'r ꝓ multotiens accidit vt aliq̃s q̃ aie sue infirmitatẽ ꝓsiderat medicinã inde spũalẽ q̃rat: q̃ ab illa vitiorũ suoꝝ infirmitate mũdari valeat. Cũq̃ ei aliq̃s spũalis hõ dicit: qꝑ monachatũ posset saluari: dat q̃cquid habet: vt in monasterio aliq̃ suscipiat: vl ei gratis aliquãdo ꝓcedit ⁊ suscipit. Sz cũ ordis difficultas cogit eũ vigilare dũ vellz dormire: esurire dũ vellet edere: sitire cũ vellet bibere tacere dũ vellet loq̃: legere vl cãtare cum vellet q̃escere: sedere cũ vellet stare vl ambulare: aut stare vl ambulare cũ vellet sedere. Iniurias sustinere multas: ꝓpriã voluntatẽ ex toto deserere. De misex inq̃t: hunc hõtũ q̃re suscepi? antea male agebã sed mõ pei⁹ ago: qr tot ⁊ tanta q̃ mihi iubent: adimplere nõ valeo: ⁊ vix nisi iuitus aliq̃d boni pficere valeo. Quid igit? ve mihi ve mihi: vt q̃d his credidi q̃ mihi ꝗ ꝓsuluerũt? Putabã qꝑ oẽs isti hoies eẽnt scti. Hec ⁊ his silia nouici⁹ dicẽ duz ordo illi in ꝑmis videt ꝗuis. Sz postq̃ sentit et secũ ꝓsiderat: qr hec vnanimiter patiendo sic oia sua posse aboleri ꝑ ctã: sicq̃ sanitatẽ aie citi⁹ recuparc: totũ qõ ãtea graue videbat: paulatim leue efficit: ⁊ q̃si iã nihil male hñs: letari incipit: deo grãs agit qr monachatũ suscipe meruerit: ⁊ omnes qui tale ꝓsiliũ sibi dederũt: benedicit.

De contentione inter monachos nutritos ⁊ ꝓuersos. Ca. LXXVIII

Vex qr de ꝓuersis ⁊ nutritis congregat ordo monachoꝝ: dicendũ quia solet esse ꝓtentio q̃dã int nutritos monachos atq̃ ꝓuersos. Attẽdũt enim nutriti se nulla crimia ꝓmisisse: nec se in seculi sordib coinq̃nasse: sz qr mũdam ab infantia vitã duxerũt: ⁊ in dei seruitio semp laborauerũt. Illos ꝓ eõtrario vixisse ꝓsiderãt: ⁊ iõ merito inferiores eẽ indicãt. At cõtra qr ꝓuersi sciam exteriorũz hñt: res monasterij sapiẽter tractãt: nutritis ipis necessaria inueniũt: ordinẽ q̃z suum feruẽtⁿ plerq̃ custodiũt. Illos vero pax in his valere ꝓsiderãt: iõ se meliores illis estimãt: sicq̃ alijs alij se ꝑferũt dũ nõ suã sz aliorꝝ infirmitatẽ attẽdũt. Sz si vere monachi eẽnt: sic eẽt int eos quõ int angelos in cel ⁊ hoies sctos. Angeli enim sũt quasi nutriti: sancti vero hoies q̃si ꝓuersi. Sz nec angeli sctos despiciũt: qr tẽptationib aliqũ victi sũt: nec scti angelos: qr nullã quã vincerẽt passi sũt tẽptatõez. Si enim michael diceret petro. Tu dñm negasti: posset petrus rñdere. Vlex q̃dẽ est qõ dicis: sz tu ꝑ dño nunq̃ vl vllũ colaphuz sustinaisti. Qõ oinoſm faciũt: sz ita existũt cõcordes ac si oẽs eẽnt angeli vl homies Sic ergo sunt isti ac si nutriti sint omnes aut ꝓuersi.

Cap. LXXIX. De similitudie int mõachos ⁊ angelos.

Sic est inter monachoꝝ ꝓgregationẽ in terris ⁊ ꝓgregatõez ãgel oꝝ

De similitudinibus

in celis quō inter eos q̃ adhuc sunt exteri
us in cella nouicioꝝ: ꝛ illos q̃ iã sunt inte
rius in ꝓgregatione monachoꝝ: qui vt p̃
ualēt in oīb⁹ se pfecte custodiūt. Hos em
abbas p̃ semetipsum iã oia docuit q̃ vult
eos obseruare: illis vero magistros exist⁹
prepouit qui eos doceãt q̃ debeãt custodi
re. Isti iam pbati sūt in omni humilitate ꝛ
obediētia ꝛ patiētia ꝛ obseruatōe oīum q̃
ordo exposcit. Illi vero adhuc pbādi sūt
vtꝝ velint esse hūiles: obediētes: patiētes
et obseruare oia q̃ ordo rq̃rit. Ānūquē
q̃ ꝗ il oꝝ is qui ei magister deputat⁹ ē p
bat ꝛ arguēdo: increpādo. Plerq̃ etiã fla
gellādo tēptat an aptus ad suscipiendus
in ꝓgregatione alioꝝ existat. Quē si vide
rit cūcta patiēter sustinere ꝛ alioꝝ ꝓsortio
per oia dignũ esse: venit ad abbatē annũ
ciãs ei coꝝ omni cōgregatiōe. Dñe inquit
nouiti⁹ ille quē mihi cōmēdastis ita pfe
cte se habet oīb⁹ modis q̃ iã est dign⁹ int
nos esse si iubetis. Quib⁹ auditis abbas
aut eū recipit cōmuni ꝓsilio fratrum: aut
adhuc dimittit ad exēplū alioꝝ nouicio
rū. Sicq̃ de isto nouitio cōdigne agitur
qui seruoꝝ dei ꝓsortio iã dign⁹ habet. Il
lū aūt nouitiū quē magister su⁹ viderit
obedientē: iupanientē: supbū: susceptione
indignū: postq̃ eū diu tolerauit: multisq̃
modis emēdare tēptauit: tādē si nihil pro
ficere pōt: venit ad abbatem: ꝛ talia ei re
fert. Dñe inq̃t nouiti⁹ ille quē habebam ī
custodia vt eū doceret: quō posset eē dign⁹
cōuersatione mēa ita puerse se habet in oī
bus q̃ agit: vt nec iuē reliquos nouitios
dignus sit ꝓuersari. Prouidere itaq̃ vob
cōuenit q̃d pon⁹ de eo faciendū sit. Ad h̄
ille rñdens: magistrū hortat⁹ vt eū adhuc
omnib⁹ mōis emēdare conet: dicēs melio⁹
esse illū inter reliquos tolerare q̃ ad secu
lū reuerti dimittere. Sicq̃ nouiti⁹ iste n⁹
in ꝓgregatiōe recipit: nec a cella nouitio
rū expellit. Sicut q̃ est ꝓsiderandū p̃ oia ī
ter deū ꝛ angelos ꝛ monachos: quō inter
illa ꝓbatē ꝛ magistros atq̃ nouitios

¶ De similitudine inter deū et quemlibꝫ imperatorem. ¶ Ca. LXXX.

Videndū est sic esse inter deū ꝛ ho
mines ꝛ angelos: quō inter imperatorē terrenum ꝛ sibi obsequētes. Tria q̃ppe sunt genera hoīm q̃ terreno imperatori seruiūt. Alij enim seruiūt p̃ terris quas hūt: nihil aliud quērentes nisi q̃ teneant. Alij q̃ terras recuperare volūt q̃s eorum parētes aliq̃ sua culpa pdiderūt. alij vero p̃ solidatis tūc. Illos itaq̃ dñs bonest⁹ tractat q̃ nihil vnq̃ deliquerūt: nec aliud q̃ q̃d hūt q̃rūt. Hi radicati sūt ꝛ fūdati: nec cuelli formidāt: dū se in voluntate dñi sui ꝓseruāt. Illos vero quoꝝ parētes sibi peccauerūt: quicq̃ p̃ illoꝝ hereditate sibi seruiūt: aliqū vilius tractat: modisq̃ diuersis tēptat: videlꝫ cōuitiando: cōuitiando: quedā q̃ iuia iubēdo: q̃nq̃ etiam flagellādo. Qui si hec oia hūlit⁹ sustinuerint: ꝛ dñi sui misericordiã patienter expectauerint: tandē eis dñs hereditatem patrū suoꝝ reddit. Si vero noluerint hec tolerare: nec suã valent hereditatē recuperare: nec aliud vult eis dñs dare. Illi aūt qui nihil aliud querūt q̃ solidatas: ꝛ vt bene pascant: tādiu imperatori obsequūtur q̃s diu hec eis largit. Que si illis abūdant: dona uerit: laudāt eū: ꝛ dicūt: q̃ vere dño tali seruiendū est: q̃ talia seruiētibus sibi cōfert. Si vero hec illis dare desiterit: lati recedūt ipo vitupato: ꝛ incipiūt seruire ipius inimico. Tria igit hec sunt genera hoīm alicui terreno imperatori militantiū. Sicut aūt tria sunt genera eoꝝ qui supno regi deseruiūt. Primū igit genus sunt angeli: q̃ eterna beatitudine stabiles sibi sine omni interuissiōe sūt seruiētes. Aliud vero hoīes boni sunt q̃ inq̃tū p̃ut suc volūtati obediūt sicq̃ ad regnū celoꝝ in patris sui ade culpa perditū hereditario iure puenire ꝓtendūt. Tertiū aūt hi q̃ tūc p̃ terrenis seruiūt eōmodis q̃si milites stipendiarij. Sic q̃ p̃ oia est ꝓsiderādū inter hec tria genera ꝛ deū: quō int alia tria supra dicta ꝛ imperatorem suum

¶ Quid mōacho p̃sit si aliq̃ bonū iuit⁹

Contingit (faciat. Ca. LXXXI

aliqū quēpiã sic abūdare humo

ribus malis vt nisi secetur alit sanari nõ possit. Et g ab eis possit ex toto mũdari: spõte sua ꝑus se facit ligari: rogãs etiam eos qui eũ securi sunt vt nõ eũ dimittant quicqd ipe dicat donec eũ pfecte secuerit. Cũ g putredinẽ pungere ceperint: r reseca re: clamat r dicit se ꝑus nihil mali hẽe cõ minantq eos nisi eũ dimiserint occide re. Sz illi q eũ hoc dicere ꝓter dolorem sciũt: nõ verba illi⁹ attẽdũt: sz vt ceperant putredinẽ pfecte abscidũt. Cũ aũt ad ple nũ mũdat⁹ meli⁹ habuerit: eisdẽ qs ãtea minabat occidere: grãs agit q non eũ ad volũtatẽ suã dimiserit. Quid g? Nun qd nõ ideo pdest ei sectio: qꝛ eã tolerauit iui tus cũ ad eã tolerandã se fecit ligari spõ tane⁹? Prodest reuera: qꝛ ꝑ eã abscisa ẽ i⁹ firmitas: r repata est sanitas. Silr autẽ plerũq ꝓtingit vt aliqs redũdet vitijs et intelligat q alit saluari nõ valeat nisi a se ferro districtionis pnie fuerit resecata: vt ergo inde purgari pfecte ẽat: alicui i mo nasterio spõte sua se alligat. Professionẽ etẽm faciẽs sibi stabilitatẽ morũq suoꝝ cõ uersionẽ pmittit: seq intra mõasterij clau stra eo tenore recludit: vt medici spũales videlz sui pastores q eũ corrigere dñt: qc quid ipe postea dicat nõ eũ dimittãt: sed ei⁹ vitia resecẽt r emẽdent. At plerũq cũ eũ ceperit ad meliora stimulare: r eius vi tia corripiẽdo resecare: ꝛcalcitrat atq ira scit: dicẽs se nõ esse culpabilẽ vñ rẽphen dit: ipõsq q eũ arguũt aliqũ etiã perime reminat. Hi vero q hoc eũ pferre ꝓpter or dinis districtionẽ cognoscũt: nõ eũ iõ di mittũt: sz ab eo districte stulticiã vt preua lent nũc hoc: uũ cillo mõ abscidũt. Cum itaq fuerit emẽdatus a vitijs r mitior fa ctus: ad se reuersus eisdẽ grãs reddit: qui bus irasceba q eũ rẽphẽsum correxerint. Quid igit? Nunqd nã ideo nõ sibi prode rit illa tãta districtio: qꝛ eã infirmitatẽ car nis inuit⁹ sustinuit: cũ ad eã sufferendam spõte sua in monasterio se alliganerit? p derit vtiq: qꝛ r ꝑ eã liberat ab oñi ifirmi tate vitiorꝝ: r redit ad verã sanitatẽ virtu tũ. Sz dicet aliqs. Meli⁹ esset vt deo si ne professione seruiret spontane⁹ q̃ i mo nasterio pfessione se alligãs seruire coge retur inuitus.

Cã. LXXXII.

Quã magna sit spes monachi pfessi.

Hic aũt rñdendũ: qꝛ tãta distau tia est inter illũ q̃ non vult facere deo pmissionẽ seruiẽdi sibi: r eiꝝ qui libentẽ eã facit: q̃ta int hoies duos q ambo ex debito dñt seruire domino vut. sz vn⁹ coꝝ accedit ad dñm r dicẽ. Dñe ex to to corde tibi fuire volo. sz me eẽ tibi fidelẽ promittere nolo. qꝛ si hoc tibi pmitto: et postea tibi peccarẽ: guius delinq̃ns guio ri vindicta dign⁹ existerẽ: quãto aũt meli us potero seruiã tibi: sz si qñ peccauero ti bi: iudica me vt illũ q se tibi esse fidelẽ mi nime pmisit. Alter vero venit r dicit. Do mine ex toto corde te diligo: tibiq fideli tatẽ r sbiectionẽ pmitto vt si aliqũ fecero cõtra ꝓceptũ tuũ: non me iudices vt alie nũ: sz emẽdẽs vt ꝓpriũ seruũ. His itaq di ctis euenit vt ambo idẽ pctm postea faci ant: ac deinde penitẽtes ad misericordiaꝝ dñi sui veniãt. Dicit itaq dñs illi q sibi fi delitatẽ pmittere noluit. Quare ꝗ fecisti? At ille. Dñe inqt ꝗfiteor qꝛ deliqui: sz tm nõ me tibi nõ esse delictuꝝ pmisi. Sz ille Ideo ne inquit noluisti mihi fidelitatẽ p mittere: vt posses ꝗ meliberi⁹ peccare? g et ego ꝗ te: nõ vt erga meũ: sz vt aduersꝰ alienũ agã: totũq qd erit mei suris vsq ad vltimũ q̃drantẽ exigam. Hoc ita indi cato ꝗuertẽ ad aliũ r dicit. Et tu serue q mihi fidelitatẽ pmiseras: r iõ tibi magis cauere debueras: q̃re hoc fecisti? At ille. Dñe ait: Cõfiteor reuera me deliquisse: ti biq fidelitatẽ pmisisse: sz postq̃ me peni tet quia deliqui: debeo ego pei⁹ pati qꝛ ti bi fidelitatẽ autẽq deliquissem pmisi: q̃ ille q hãc tibi non vult pmittere r postq̃ peccauit? Ideo quippe me volui esse tuũ vt si qñ peccarẽ nõ me iudicares vt alie nũ: sed emẽdares vt ꝓpriũ. At dñs. Ita ẽ inquit vt dicis. Cũ g voluero de te vindi ctã accipiã vt de meo. Sic aũt r de⁹ in ter professum monachũ r nolentẽ pfiteri iu dicat si eos ꝗ eum peccasse penitet. Nõ

De similitudinibus

solū aūt professum minus iudicat nō pro
fesso: sed etiā q̄libet laico adhuc in seclo
cōstituto. Licet eīm vterq̄ idē pctīm com
mittat: tū toto ex corde monachū penite
at deliq̄sse: cūq̄ ordinē cui se subdidit fer
uēti amori custodiat: maiorē q̄ laic⁹ mi
sericordiā ꝓsequet: q̄ tūlibet ille peniteat
secularib⁹ adhuc detētus. Si ꝓo penitere
noluerit maiori q̄ laic⁹ dāuatōi sbiacebit.

De similitudine inter monachum peccantē ⁊ laicū. La. LXXXIII.

Quod vt apti⁹ a simili videamus
boīes duos vni⁹ dñi seruos ītue
amur. ambo itaq̄ a dño illo possessiōes p
prias obtineāt sibi: iureiurādo ꝓmisso q̄
ei fideles existāt: Un⁹ tū illoꝝ ꝓditiōe ta
li ꝗ faciat: q̄ si q̄d in eū q̄ūq̄ deliquat: de
proprio suo put fuerit iustū sibi emendet.
Alit vero dñm adeo diligat: vt nihil ꝓpri
um retinere: ꝫ oib⁹ ei dimissis familiari⁹
sibi malit seruire. Hoc etiā pactū cū eo fa
ciat q̄ si aliq̄ñ q̄d ꝓtra euꝫ cōmittat: de se
ipso nō de re aliena sed vt de ꝓprio quā vo
luerit vindictā assumat. His igit actis si
culpā eandē cōmittat vterq̄: ac deinde pe
nitētia ducti velint emēdare: ꝫ ille de pro
prio q̄d nec adhuc totū vult dare pro illi
us culpe satisfactiōe: iste ꝓo de seipso: quo
niā etiā totū iā ꝓus dñi sui mancipauerat
ptāti: videat q̄ dñs q̄ ille tantū facere no
luerit: sed postq̄ sibi peccauit q̄ tū iste pri
us q̄ in eū delinqueret fecit. De q̄ inquā
maiorē velle videt hīc misericordiā: an cū
illo videt velle miti⁹ agere quē opib⁹ com
probat se min⁹ diligere: Q̄ si hūc alteruꝫ
velit altero dur⁹ arguere. Serue inq̄ēs
male tu q̄ to mihi eras familiarior: tanto
es culpabilior: Pōt iste sibi rūdere. Dñe ī
quiēs verū ē q̄d dicis: sed q̄ diu penitere
nolui: ac postq̄ toto ex corde penitco: me
q̄ ipm in emendatōem trado: nunq̄d nā
pe⁹ illo debeo pati q̄ nec illud q̄d habet
tibi totū vult dare ꝓ satisfactiōe sui com
missi? Iustū ne videtur vt quia te magis
dilexi minorē debeā misericordiā cōsequi
immo maiorē mihi facere deberes miseri
cordiā q̄ nullā maiorē tibi facere possum
satisfactionē: Quid aliud dñs diceret q̄
q̄d veritas habet: Hūc ꝗ mit⁹ iudicat vt
ex toto ꝓprium. Illū vero seuer⁹ vt min⁹
sibi ꝓuatū. Sic ꝗ ⁊ deus celerius indul
get monacho q̄ se ei totū cōmittit: q̄ laico
dare nolenti vel sua pro his que cōmisit.

De similitudine inter monachum ⁊ arborem. La. LXXXIIII

Item rursus a simili ꝓt videri: ac
ceptabilius est deo bonū op⁹ mo
nachi q̄ boīs cuiusq̄ secularis. Solet q̄p
pe accidere duos esse boīes sub dño vno:
singulas habentes arbores in ꝓprio solo.
Arbores aūt ille fructū ferūt bonū vtriq̄
Uex illi q̄ dñm ineq̄liter diligūt: ⁊ ei de
fructu eaꝝ imparit seruiūt. Unus eīm eo
rum q̄ eū minus diligit: cuꝫ arboris sue
fructus fuerit matur⁹: colligit: fertq̄ ind
dño suo q̄ tū sibi fuerit visum. Adeo aūt
dñm alius amat vt ad eū veniēs arboreꝫ
ipsam ei offerat. Dñe inq̄t arborē habeo
quandā: bonū valde fructū ferētē: q̄ q̄ ve
stre ꝓgruit diguitati: malo eā vestri ēē iurē
q̄ mei: eā igit offero vobis vt amodo vo
bis fructificet soli: ipam q̄ꝫ vīo assigna
bo ꝓposito: vt ex ea fructū colligat. inde
q̄ vob put velle vos nouerit diligēter de
seruiat. Sed etiā ego q̄ta diligētia pote
ro: eandē vestre vtilitati custodire curabo
Cui⁹ igit hoꝝ obsequiū dño illi magis ei
det acceptū. An illi⁹ q̄ q̄ntūcunq̄ volue
rit dat ei de fructu ꝓprie arboris. Immo
magis illi⁹ q̄ arborē totā dat ei cū fructu.
Sic ꝗ ⁊ seruitiū monachi deo est magis
acceptū: q̄ boīs secularis. Ipi eīm sūt ho
mines duo q̄ sub deo velut arbores q̄sdā
habent seipos. Ipi quoq̄ vtriq̄ sunt ap ti
ad ferendū fructū opis bōi. At quoq̄ nō
eodē modo diligūt deū: nec ei parit bene
opando deseruiūt. Secularis eīm q̄ euꝫ
minus diligit: tūc tīm cū bene opandi ani
mū habuerit: boni opis offert deo q̄ tum
voluerit. Monach⁹ vero eū diligit intīm
vt ad eū accedēs totū ei offerat seipm: fa
ctis ac verbis ailoq̄ns eū. Dñe inq̄t nec
hacten⁹ ptātis erā: quodq̄ mihi libebat
bonū malū ve faciebā. Uex q̄ tuo oino

debeo esse: tibi q̃ soli tantū bona opa fructificare: me totū tue trado ptāti: vt amodo tibi fructificē soli: qō vt melius tibi facere valeā: me vni ex eccl'ie tue plat̃ sbdā qui me custodiēs ea tm̃ opa doceat agere que tibi nouerit magis placere: sed et ego p modulo meo meip̃m custodire studebo Cui⁹ g̃ mun⁹ deo est acceptabili⁹? An illius q̃ sibi offert q̃dā ex opib̃ suis. pl'ima vero subtrahit? Immo illi⁹ magis q̃ dat ei seip̃m cū opib̃ cūctis. Nec iō ꝓpria p̃uatur mercede: qz sepe bonū op⁹ cogitur agere. Sic em̃ is q̃ arborē totā cōmisit p̃posito dñi sui vt ex ea fructū colligeret: ex q̃ z dño suo put eū velle nosset deseruiret vt inq̃ ꝓpriū nō pdat meritū. sed ille colligat fructū p̃ns q̃ maturescat: aut vt i arbore dimittat ecōtra donec putrescat: sic monach⁹ q̃ se totū cōmisit plato vt eū custodiret: eaq̃ opa tm̃ ab eo agēda exiget que deo placere poti⁹ nosset. Sic inq̃ ꝓpriā nō pdit mercedē si q̃d opis boni agere cogat añq̃ velit: vl ecōtra phibeat euz agere velit: donec ipam amittat volūtatē agēdi. Nō g̃ omittere debet q̃cquid boni plat̃ ei pcipiat: vl psumere vt agat a quibuscūq̃ eū phibeat. Sit em̃ illius prouidere q̃d pcipiat q̃d ve phibeat. huius vero seq̃ eum in bono p oia.

De similitudine inter matronā et diuinam voluntatem: La. LXXXV

Accidit q̃nq̃ matronā aliquā. filias cū ancillis suis magistre commendare: vt eas opera mulieribus cōgrua doceat. Illis ꝯo pcipit vt ei cūcte obediāt: qōq̃ faciendū iniūxerit expedire adimpleāt. Hoc itaq̃ dispositio magistra eas in vnū ꝯgregat. iniūgit cuiq̃ quid agere debeat: z ne foras egrediāt̃ obseruat:

De filiabus matrone. Lap̃. LXXXVI.

Qui⁹ ita sub ei⁹ magisterio astrictis: bone q̃dem filie p oia sibi obtemperant. sed nec abeundi foras licentiam querere curant:

De ancillis eius bonis: La. LXXXVII

Ancille quoq̃ similit̃ faciūt. excepto q̃ instabiliores existūt. qz em̃ tedet eas in custodia diuti⁹ esse: licentiā foras exeūdi querūt q̃nq̃. Quaz si obtinere nō valent: nō inde tristantur vel murmurāt: tm̃ dicūt qz datā libenē acciperēt. Q̃ si eis ꝯcessa fuerint: egrediūtur quo eis visum fuerit: cessantq̃ interim ab operibus suis.

De ācilla latrone. La. LXXXVIII

Inter eas āt q̃nq̃ est latro: q̃dā p̃ceptī magistre vix obedire volēs Hec igit̃ qz custodia tedio semp̃ ei existit: licentiā exeūdi sepi⁹ q̃rit: z causas q̃ rōnabiles videant adinuenit. quaz si obtinere nō p̃t: ꝯtristat̃ vehemēter z dolet sucq̃ magistre si audet duri⁹ respōdet Si vero apta causa ei nō fuerit: ei occulte detrahit: qōq̃ faciebat op⁹ intermittit Q̃ si opari iussa fuerit: p̃tēdit ptin⁹ q̃ sit infirma. Ac si q̃ se solā viderit ptin⁹ exilit: ostiū petit: huc illucq̃ circūspicit: mādat illi vl illi licētiā q̃rere secū loquendi. Q̃ si inq̃ repta fuerit atq̃ correpta: prosilit stati in hmōi ꝓba. Quid inquit feci q̃ sic deb eā corripi: q̃ mira visa sum agere. quia inferunt mihi ꝯtumelie: sed iā satis aptum videt q̃ iniuste ꝯ me agat. Itaq̃ residet mesta: dolēs q̃ ita sit reprehensa. at postq̃ ad modicū ille dolor recedit: maturitatē q̃ndā p̃tēdit: cūq̃ esset q̃ ab alij⁹ reputet maura: licentiā rursus q̃rere tēptat: quā si habere nequerit: ptinus subdit. Stult⁹ est inq̃t q̃ bene agit cū eq̃ boni tractent z mali. Q̃ si licentiā hīe poterit: foras ꝯfestim egredit: huc illucq̃ vagatur iuuenum ꝯsortia expetit: mlta non agēda ꝯmittit. Ut g̃ hac silitudine p̃t colligi: tria sunt genera volūtat̃ in subdit̃.

De obedientia: licentia: z inobediētia Capitulum. LXXXIX.

Dnū ergo sūt ptinū obediētia. Secundū licentia. Tertiū inobedientia Hec vero genera oīnia inueniri p̃ūt in monachio: q̃s matrona q̃dā magistre cuidā cōmēdauit. i. volūtas diuīa voluntati abbatis eoz suppositit. Licentia

De similitudinibus

icētia igitur multos decipit: obediētia vero ⁊ ī obediētia ōria sunt: hanc media licētia ē. Is ergo quē obedientia pstrīgit claustra nō egredi: vult tū exire regulecq; districtionē licenē declinare: q̄ nuis nolit sine licentia id pūmere: ⁊ iccirco actū suū licentia qua pualet conat defendere: peccatū profecto habet ex illa illicita volūtate. Non ēm postq̄ mortuus mundo claustrū subūt ad mūdi negocia vt volūtate vl laten⁹ redire ōbuit: velle tū suū nō nisi pmissus facto implere voluit. Obediētia g̃ quā in B amplectus est: īpm factū excusabit: sed velle qd̄ ptra obediētiā habuit periculosum nisi penituerit illi erit: Qx nōnulli min⁹ attendētes licētia quā p implend a voluntate sua expetūt: sepe fallunt. Ut igit breuiter loq̄r ⁊ succincte: sub īpa obediētia viuentes sunt matrone regal filie. Ancillarū vero noīe licentie adherētes accipe. in obedientia ꝓ quo ōr ⁊ īpa ḡro rebelliones signant in ordine mōastico. (Ca. XC De similitudine inter monachū et denariū

Rursus a simili possum⁹ videre q̄ in pfecto monacho debeāt ēē. tria cuiq̄ bono īsunt denario q̄ cuiq̄ pfecto debent inesse monacho. Denar⁹ q̄ppe bonus puro ex ere: recto pōdere monetaq̄ legitima debet ꝓstare. Si ēm vnum ex his defuerit: venalis esse nō poterit. Ut g̃ venalis valeat esse: hec tria parit debet hīe Hec quoq̄ debet hīe ⁊ monachus vt vere monachus esse reputet. Et⁹ q̄ppe metalli puritas: pura est eius obediētia: nulla ēm inobediētie impuritas. ſz sola in eo debet esse obediētia. Rectū ꝓ illi⁹ pōd⁹: stabilitas est ꝓpositi ei⁹. Nō ergo leuiter exufflari debet ab eo qd̄ ceperit: ſz vsq̄ in finē pseuerare stabilis. Illius aūt moneta habit⁹ est monachalis atq̄ tōsura ante ⁊ retro: ⁊ his cōsilia. Sicut ei denar⁹ a moneta dinoscit cui⁹ sit regiōis. Sic ab istis monach⁹ cui⁹ sit ordinis. Is autē monach⁹ qui adeo est senex vt ante et retro iam neqat inclinare: denario illi est similis cui⁹ monetā tpis antiqtas iā deleuit. Iste vero qui habitū monachalem nō adhuc sed vitā suscepit: ⁊ ideo nomē nō habet monachi: assimilat nūmo pōderoso: monetā tū nō habenti: ⁊ ideo nō eq̄ venali vex sicut q̄ thesaurū cōgregare desiderat: hmōi nummū ita vt habentē monetā amat. Sic de⁹ q̄ thesauro celesti nos omnes reponere cupit: hmōi hoīem eque vt habitū monachi habentē ibi reponit. Quē aūt viderit habitū q̄dem monachalē habere: sed ex ere impuro. i. inobedientē esse: hunc thesauro celeste nunq̄ repōit sicut nullus denariū falsum licz apte monetatū suo thesauro reponere q̄rit. Quez vero viderit obedientē esse: etsi aliqū fragilitate peccet humana: nō hūc tū repellit si vere penitet. Ut ēm a valido denario denarius falsus: sic a pfecto differt monachus īmpfectus. Innalidus quippe denarius minus habet pond⁹ q̄ debeat habere: ſz illud qd̄ habz puro ex ere cōstat. Falsus vero eandem quam bonus monetam pretendit sed interius latet falsitas eris, Sic falsus monachus eundē quem perfectus habitum habet: sed inodienne falsitas interius latet Debilis vero ſz obediēs licet nō tantū quādo aliqū cadat habeat stabilitatem: obedientie tamen retinet puritatem. Hoxe tēm penitet eum quia deliquit: quodq̄ ei precipitur: pura obedientia facit. Ille ergo vt denarius falsus a celesti thesauri repellitur: hic vero pro sui modulo vigoris ibi reponit. Nihil igitur cuiq̄ prodest habitum monachi exterior ē habere si non studuerit interiorem retinere. Duo quippe sunt ordinis genera viro religioso conueniētia. Unū exteri⁹ quo religiosus videt aliud vero interi⁹ q̄ religiosus habetur. Et illud q̄dem exteri⁹ facticij: ꝗ ꝓ interius natural est ordīs. Facticij q̄ppe ordīs facnie sūt ꝓsuetudines vt ī ordine mōachoꝝ reputūt plēs. has ei hoīes adīuenerūt: q̄busdā q̄ de causis rōnabilib⁹ fnandas īstituerūt natural ꝓ ordīs naturales sūt ꝓtutes: vt hūilitas: caritas: ⁊ alīq̄ plēs Has ei de⁹ īpi nat̄ al ir ididit hoī sicq̄ cā salutis fuādas mādauit. ille itaq̄ factici⁹

ordo sine isto nihil homini prodest: istere ro sine illo etiā saluare hominē pōt: vt tñ seruari valeat iste valde necessarius sibi ē

De similitudine inter corrigiā (et ille, et sotularem z ordinē facticiū et naturalē

Sicem est inter ordi (Cap. XCI. nem facticiū z naturalē: quō int̄ corrigiā z sotularē. Corrigia nam q̄ sola colligata pedi: nullo est munimento pedi: imo magis incōueniēs videt esse si ibi sola circūligeret. Sotularis ꝓo etiam sol' pedē munit: sanisq̄ decenē pueniet ei: ne tñ cadat vel tortus fiat: necessaria sibi est corrigia vt ligeet ex ea. Sic licet facticius ordo nihil sol' psit: sz magis dedeceat natural' ꝓo sine illo z psit z deceat: vt tamē iste firmi' teneat: necessari' ille sibi habet. Hinc q̄ppe est q̄ q̄ religionē interius seruare desiderat: habitu monachali exterius se alligat: q̄ qō exteri' demōstrat: sp eū esse coarguat Q̄ si postea noluerit hoc esse: magis dedecet eū habit' ipe. Si eñ verbi grā: mōach' superbi fuerit q̄ hītu exteriori hūilitatē p̄tēdit: multo incōuenienti' eē videt q̄ si esset hūilitat' hītu. Decet igit vt qō ordi' exteri': studeat z hē interi'. Nihil eñ pene exterius hz in habitu vl' pfessiōe siue psuetudine: qō nō eū cōmoneat aliq̄d interi' hē.

De vestib monachi. (Ca. XCII.

Quod ei viles nigrasq̄ fert vestes vt se vilē reputet pctōrēq̄ cōmonet. Q̄ ꝓo eisdē a capite vsq̄ ad pedes tegit: h eū facere a ꝓcipio vite vsq̄ ad finē hortat. Hec eñ est talaris tunica z polymita quā filio suo ioseph fecisse legit iacob p̄riarcha. Q̄ autē eedē in modū sunt crucis: eū sp hē cōmonet memoriam dñice passionis.

Genesis xxxvii.

De corōa z tōsura mōachi. Ca. XCIII

Corona denīq̄ capilloq̄ tōsura eū eē debere sacerdotē z regem demōstrat. Sacerdotes q̄ppe i lege mitra tegebāt caput: ad sil'itudinē cui' z huic caput radit. Reges āt corōnis vtūt: ad cui' sil'itudinē hui' capilli tōdēt. Hec itaq̄ coartāt eū vt sacerdotis z regis gerat

De spirituali sactificio mo' (officium nachorum. (Cap. XCIIII

Officiū sacerdotis erat i lege: generis diuersi pecora mactare. Hui' ergo sil' officiū dz eē leonē ire z crudelitatis: lupū rapacitatis: taurū feritatis: vulpez astutie: hircū imū dicie: glirē sōnolentie: equū z mulū luxurie: asinū pigrine. alia' q̄z bestialia vitia occidere. Regis āt officiū propuz ē regere regnū: hostes iñ pellere ne iusto iuult' iniuriā faciat, puidere: mal' deō ffis bonos exaltare. h itaq̄ officiū dz eē mōachi: vt sue mētis regnū regat z corporis: hic eñ oia expellere dz vitia: puidere ne mal' bono appetit' resistat: sz vt bon' malū sibi sp sbīciat. Quicq̄d postrēo exti' oñdit i hītu vl' psuetudie vl' etiā in ipa pfessiōe: studeat z iteri' hē. Alioq̄n nihil sibi corōa siue tōsura pderit vll' vē hītus mōachal'. At sūt plerīq̄ q̄ facticio ordini iputāt q̄ naturalē ñ fuāt. Dicūt ei bono aio separati nō posse qō eis iponunt cōsuetudies tāte. Querūt enā q̄ in secl'o meliores fuerit: eosq̄ mōachat' detiores effecerit. Vez q̄sq̄ h die: denario falso ē

De silīitudine int' monachatū (simil'. Et ignem. (Capi. XCV.

Alius q̄ppe dēari' bon' plerq̄z eē videt: at si i ignē fuerit missus protin' falsus eē pbat. Sic plerūq̄z male morigerat' hō: bōis eē moribz vīdr i seculo: vez si rigorē arripuerit aliq̄ istinctu mōachat': culpisq̄z postmodū exigentibz regl'arit' īcrepat': prin' pbat nō eē qō videbat. Qui ei hūil' videbat z patiēs: mox superbi iuenit z ipatiēs. Q̄ si h iputauerit ordi: tale ē ac si denari' dicat igni: tu me falsū fecisti. Nō āt falsū eū fec: sz qō erat oñdit. Sic denīq̄z istū ñ ordo male morigeratū effec: sz qz h iā eē declarauit. Non igit ordinē sz sep̄z accuset: moresq̄z puersos i bonos cōmutet, nisi ei eē bōis moribz videat: bōa si q̄ extius agit quipēdunt

De interiori virtute z exteriori. Ca. XCVI

Duo quippe virtutis sunt genera. que inter sese sic differūt vt corp' et aia. Unū eñ interi' z unum sibi

le. Aliud vero exterius est atq visibile. Interius nãq est caritas: bũmilitas: patientia: benignitas: ceteraq sil'ia. Exteri⁹ vero ieiunare: elemosinas dare: in oõnibus vigilare: lachrymari: aliaq hmõi. At sic corpus sine aia nõ diu subsistere valet: anima vero sine corpe pt. Sic exterius genus sine interiori nõ diu subsistit: cũ interius faciat sine exteriori. Diu eñ caritatẽ hre ḋs pt enã si nõ ieiunet: cũ diu pro deo ieiunare nõ possit: si eũ nõ amet. Ut tamẽ plerũq spũs malignus corpus assumit: illudq vegetãdo subsistere facit. Sic inanis gl'ia cor hoĩs intrat: illudq virtutis genus exterius sil'at. Sic eñ caritas ieiunare: sic z inanis gl'ia facit. At sic corpus exaiatũ cito fetet atq cõtẽnit: sic exterius genus sine interiori dispicit. Cũ eñ quispiã ieiunio ḋdeu: intẽtus: sz irasci facile videt: si de ieiunio laudet ab aliq: cõfestim rñdet ab altero: ḋs inquit de illius curet ieiunio q̃ sic inflat p nihilo. Si aũt frequẽtius mãducaret: sz hũilis z patiẽs esset vidcat: si qz nõ ieiunat: ab aliq reprehendat: illico ab altero rñdet. Bene vtiq vt mãducet pmeret, quia adeo patiens est et benignus.

Cap. XCVII

De sil'itudine iter mõachũ z hortolanũ

Siendũ ad ꝓtutes tendẽti q̃ agere debeat more hortolani. Hortolanus quippe: q̃ plãtare appetit herbas: pus terre naturã considerat vbi eas plantet. Nisi eñ terre eaꝝ natura cõueuerit: crescere z fructificare nullatenus poterit. Sic q̃ virtutũ facere vult plãtari: q̃ in loco plantet eas sibi est ꝓuidẽdũ. Si eñ loc⁹ fuerit vinosus z ipe ꝓtutes ĩ vina redigentur.

De edificãte domũ z q̃ supbia fit vall' maria bestiꝝ vitioꝝ plena. Ca. XCVIII

Ursus sic eũ agere decet: velut q̃ domũ edificare debet: Qui ei edificiũ facere vult stabile: soliditatẽ prius cõsiderat terre: q̃ sez fundamẽtũ firmũ supponere: parietẽ erigere: tectũ superimponere: tutusq possit inhabitare. Sic qui ꝓtuũ vult facere edificiũ q̃ secur⁹ inhabitet ab insidiꝝ demonũ: q̃ in loco sui cõstituat illud: sibi ẽ ꝓuidẽdũ. Si ei loc⁹ nõ fuerit firm⁹: nec edificiũ diu subsistere potit. Hoc itaq solũ vl' terra bõa ẽ humilitas: cui⁹ cũctꝝ ꝓtutibꝫ gnuit natura easq velut firmũ fundamẽtũ sultẽtat. Nõ est in alũ eleuata supbia: sic q̃dã putãt: sz demissa z vallis macia bestiꝝ vitioꝝ plena z caligine tenebraꝝ dẽsissima. Nã q̃to ãpli⁹ q̃s supbia iuoluit: tãto lucẽ ꝓtatis min⁹ intuet. Nec clare iustũ ab iusto q̃diu in tenebris. i. in cecitate cordis sui iacet: discernere supbos pt: sz q̃ sũt distorta eq̃ sectat vt recta. Uñ fit vt i valle ista tenebrosa vitioꝝ sit copia q̃si bestiaꝝ crudelitũ multitudo inag̃. Nã leones crudelitatẽ: vulpes calliditatẽ: serpẽtes q̃z venenose inuidie: rane garrulitatẽ z ira cũdie cetera etiã vitioꝝ aialia solet ibi supabũdare. Que q̃to pl⁹ cui q̃ familiares habent: tãto min⁹ q̃z sũt crudeles videntur. Cõsuetudo eñ vitij ẽ vt nõ facile videat ab illo q̃ co p mit: sz mox vt cessauerit z ab eo se alienauerit: tũc demũ p̃ sideratio in q̃ta fcditate z miseria iacuerat z q̃ graues morsus malaꝝ bestiaꝝ tolerauerat.

De monte hũilitatis z septẽ gdibꝫ ei⁹.

Ca. XCIX.

Humilitas aũt mõs magn⁹ ẽ in c⁹ sũmitate lux est nõ modica: z hõestaꝝ psonaꝝ id ẽ sctãꝝ ꝓtutũ pulcerria turba. Sz qui ad hũc puenire desiderat: necesse ẽ vt per grad⁹ quosdã ascẽdat si hũc montẽ agnoscere z inhabitare affectat.

De primo gdu humilitatis.

Ca. C.

Prim⁹ itaq gd⁹ i mõte hũilitatis ẽ cognitio sui. Hũc vnusq̃q sic debẽt vt se ĩferiorẽ oĩbꝫ iudicet esse imũtãs apl'm q̃ se oĩz suoꝝ coapl'oꝝ dixit ẽ minũ. Si nã eẽt aliq̃s bõ q̃ ita peccasset: vt dñs ei⁹ sibi iusto iudicio pedes et man⁹ ãputare: oc'los eruere z totũ corp⁹ dilaniare possz n⁹ tũ faceret: sz ex sua mia illũ toleraret: vehemẽt se dñi sui debitorẽ cognoscere deberet: z eo magis hũiliari. quo se min⁹ ꝓpenderet meruisse a dño sic tolerari. Nos igit dũm nr̃m in mlt̃ offẽdim⁹ oẽs: z intũ vt nos ex vidicta iusticie sue mẽbratũ posset dilaniare: aut iugi

j. cor. ij.

languore in ꝑsenti affligere aut pēis post modum eternis tradere.

¶ Qui in deū peccat: omnē creaturam contra se excitat. ¶ Capi. CI.

Et qua offensione nō solū irā dei ꝑ meruimus: sz etiā totā creaturam aduersū nos excitam⁹. etēi si fu⁹ alic⁹ a dño suo recederet: z inimico domini sui adhereret: nō solū ipm dōm exacerbaret: sz etiā totā ei⁹ familiā iustissime irritaret. Cū igit dōm creatorē cūctoꝝ offēdim⁹: aduersum nos oēm creaturā quātū spectat ad meritū nrm in irā commouimus. Pōt g nobis insta ꝓsideracōe terra dicere. Nō debeo vos sustinere: sz potius ab sorbere: qm a creatore meo nō mnmusti peccādo recedere: z inimico ei⁹ diabolo sez adherere. Pōt etiā cibꝰ dicere z potus. Nō meruistis vt vos pascere debeamus: immo potiꝰ vt ꝓfusionē vobis ꝓparem⁹. Ab illo em peccādo recessistis: ꝑ quē nec ales esurit. Sol qz. Vobis ad salutē nō debeo lucere: sz ad vindictā dñi mei q̄ est lux lucis z fons luminū penitus coercere. Sic etiā singulequeqz creature ꝓtra nos pñt surgere irrefragabili rōe. Proinde expedit nob hūiliari ne diu dilata vindicta tāto acrius adueniēdo mala nr̄a puniat: qz to diutiꝰ tolerauit q̄d ꝑ ius punire poterat. Ut g humiliemur: q̄d sim⁹: q̄d natiꝰ fuerim⁹. vt q̄d feceri⁹: mēte ꝓtractemus: z nos viles pctōres multoqz supplicio dignissimos forecogscem⁹: Qui se g talē iudicat: iā in ꝑmo gradu humilitatis stat.

¶ De scdo gdu hūilitatis. ¶ Ca. CII.

Secundus gradus est dolor. Nā sunt nōnulli q̄ se pctōres esse cogscūt: sz nullū inde dolorē hīe dinoscunt: q̄by necesse est vt doleāt si veniā mereri desiderāt: qz nō valet ad salutē vt se cognoscat q̄s pctōrē nisi inde habeat dolorē. Nā si dño suo aliqs peccaret: z inde dolorē nō haberet: q̄d putas dñs ei⁹ ō cōdiceret? Quō ei offensam posset dimittere qz diu eum ꝑ offensiōe sua ucqqz sciret dolorē habere? Ridiculū potiꝰ qz aliō videret si veniā peteret de hū dolere se nō fateret. Necesse ē em vt dolorē habeat q̄s quis de ꝓpetratis culpis veniā consequi desiderat.

¶ De terno gdu hūilitatis. ¶ Ca. CIII.

Deinde sequit ꝓfessio: qz q̄lit se peccator cognoscat z doleat: ꝓfiteri studeat. Multi em sunt q̄ se peccasse cognoscūt z dolēt: z tū celāt qm q̄dē h cōfiteri erubescētes nō audēt. Et qz scūt cōfessionē necessariā ad salutē fore: ita in cordibꝰ suis corā deo penitēt z illi ꝓfiteri ꝓponūt: multoqz maiorē pniam agūt: qz si cōfiterēt eis iniūgeret aliqs sacerdotū verū in hac re peuit⁹. decipiunt: qz nullꝰ ōo quicqz ꝓfiteri pōt q̄d ipe ignoret. Oia em ei nuda sunt z apta. Vnde itaqz de⁹ vt q̄ cūqz ei peccauerit ac si ipe nesciz: ita suo loco alū nesciēti ꝓfiteri ne dissimulet: quatenus hoc iudicio manifeste cōprobet: qz si deus h ignoraret: ipe veraciter ei manifestaret. Ad hoc si is q̄ maiorē penitētiā ex proprio arbitrio nō ꝓfessus vult agere qz aliqs si ꝓfiteret vellet ei imponere: putat maius se fecisse ex propa volūtate qz si cōfiteret: pensent apud se q̄d sibi plꝰ cōstiterit: an cōfiteri z paruā pniam agere: an sine ꝓfessione spōtanea volūtate lōgo penitere tpe. Cūqz magis eligit pniam gratis pretclare qz reatū suū ꝑ cōfessionē manifestare: agnoscat ꝑ certo qz nōdū vere cōfessioni illā suā spontaneā pniam qz libet grauis fuerit adequit: qm q̄dem nec duz sibi tanm cōstitit granit clam penituisse qz nī cōfessionē cui eā facere debuit fecisse. Quare minꝰ est sp quēlibet graniter sine cōfessiōe penitere: qz puro cordē cōfessionem facere.

De qrto gradu hūilitatis. ¶ Ca. CIIII

Cum itaqz tres gradus in monte humilitatis habeam⁹: sequit persuasio que vnicuiqz habenda est. quartus videlicet ꝑfibate virtutis gradꝰ. Sit em necessariū sit vt cōfiteāt. Scie dū ē q̄ ita cōfiteri debemus: vt h ipm q̄d cōfiteur ita eē ꝓsuadeam⁹. tūc ei pura est cōfessio: si cā sequit volūtaria ꝓsuasio.

¶ De qnto gdu hūilitatis ¶ Capi. CV

De con fessione.

Heb. iii

De similitudinibus

Quinto igit̃ gradu ꝓfessio apponatur: vt sez q̃lẽ se q̃s cognoscit: doleat ꝓfitet̃ z suadet: talẽ q̃z se ab alij̃s ꝓsentiat iudicari. Sũt em̃ plerq̃z satis semetipos iudicãtes: sz neq̃q̃ possunt ab alij̃s pati iudicari: vituperari. Qui enim vt ad montẽ vere hũilitat̃ ascẽdãt: necesse ẽ vt sic̃ semetipos despiciẽdos iudicãt: sic z alios si se iudicãdo desperẽt tolerare sciãt: Qua in re op⁹ ẽ patiẽtia: q̃ sexto loco est apponẽda.

De sexto gradu hũilitat̃. La. CVI.

Dec itaq̃z vnicuiq̃z familiar̃ sic eẽ debet: vt q̃ñq̃z ei aliq̃ iniuria fit: ita eã suscipiat patiẽter q̃si commodũ sibi magnũ fieret. Profecto si aliquis seruoꝝ alic⁹ districti hoĩs peccasset z dũ sibi exinde mlte fierẽt molestie: nõ reclamaret: sz poti⁹ iuste talia pati se diceret citi⁹ apud dũm mifico:diã inueniret. Nos ita q̃z q̃ mlta ꝗ creatorẽ nr̃m ꝗmisim⁹: tanto studiosi⁹ hũiliari debem⁹: q̃to magis indulgẽtia ei⁹ nos indulgere videmus.

De septimo gdu hũilitat̃. La. CVII.

Dec solũ absq̃z murmuratõne pati debem⁹ molestias: sz vt etiã q̃ut̃ puniamur ad vindictã dei amem⁹ Supmus em̃ amor mõt̃ hũilitat̃ gdus eẽ videt. Qm̃ quidẽ tũc ẽ deo gta satisfactio cũ in ei⁹ mẽte q̃ satisfacit nulla mãet murmuratio: sz pia iugit̃ feruet dilectio. Recapitulatio gduũ hũilitat̃. La CVIII

Quod aũt supius dilate ꝑ partes ostẽdimus: nũc eadẽ breuit̃ z sũmati sub exẽplo recolligam⁹. Si em̃ dñs quispiã seruũ habet quẽ ꝑ clpa sua traderet morti deberet: positaq̃z rõne cum eo: suã seru⁹ culpã occultare velut in tenebris vellet. Aut si cognoscere: q̃d ẽ ꝑmus hũilitat̃ gradus: non inde doleret. Aut si doleret: q̃d ẽ secũdus: eã alij̃s dño licz iubẽte cõfiteri nollet. Aut si cõfiteret: q̃d ẽ tertius: ꝑsuadere nolletvt hoc ita crederet. Aut si vellet inde culpabil̃ credi: q̃d ẽ q̃rtus: pati tũ nolletvt diceret̃ culpabil̃. Aut si ꝗ sibi dici pateret: q̃d est quintus: nõ tũ pati vellet vt sicut culpabil̃ tractaret̃. Aut si ꝗ patiẽs: q̃d est sext⁹: nõ ita tractari. Amaret: q̃d est septimus: sz ꝗ vellet dñm suũ sciret: nõ ei ꝑfecto culpã illã dñs dimitteret: imo magis vt iniquũ seruũ eũ punire. Sic nec nr̃as nobis clpas dñs dimittet: si nõ nos gradib⁹ ꝗsdẽ humiliauerim⁹ sic ipe iubet.

Cognitõ sui ꝑm⁹. dolor. 2⁹ Cõfessio tertius. Patientia. quartus Cõcessio

Quomodo vnusq̃z se minorẽ omnib⁹ putet. Capitulũ. CIX

Verum quia nõnunq̃z iõo extollimur quia nos alij̃s nõ recte comparamus. Videndũ est nobis quo id modo facere debeam⁹. Si em̃ nos alij̃s volumus comparẽ: ea tantũ debem⁹ considerare q̃ a nobis sunt in nobis: non a deo quasi ꝑstita nobis. Sic nãq̃z agit qui de bonis a deo sibi ꝓestitis super alium extollit̃ velut qui vestib⁹ alienis indutus gloriatur. Non ergo hec alioꝝ bonis comparare debemus: sed mala tantũ nr̃a q̃ a nobis sũt in nobis habemus. q̃ si fecerimus: mala videlz nostra bonis aliorum vt conferam⁹: nos inferiores esse ceteris omnib⁹ nobis ipis videbimur. Quod cõtra: quia superbi faciũt etiã si sint omnib⁹ deteriores: cunctis tũ se iudicant esse melioꝝ: sua em̃ bona tm̃ attẽdentes alioꝝ malis comparant: quorum mala nullatenus considerare deberent. Cap. CX.

Qd obsit consideratio alterius pcti.

Consideratio namq̃z vl̃ cognitio alieni peccati: mala multa in diuersis parit. Si em̃ pctõr ẽ q̃ alterius culpam considerat: malo illius exẽplo in suo peccato perseuerat. Si vero penitens a peccato a penitentia frigescat: eodem exemplo: quod si eodem peccato vel etiaz alio temptabatur: facilius exemplo superatur: si autem temptatione carebat eoipo temptatur q̃ vitiũ illi⁹ considerat. Si ꝗ iust⁹ ꝑferẽdo se illi ĩ supbiã extollit̃: quẽ si diligebat etiã ĩ ꝗo: nũc eũ ꝗcipit hãe odio. nõ q̃ facile ꝓsideranda ẽ alterius clpa: cui⁹ ꝓsideratio tot generat mala virtus vero illi⁹ semper debet attẽdi: q̃ ei⁹ cõsideratio ꝑ ꝗrũ vadit. Ipsa nãq̃z pctõ rẽ ꝓuerti pẽtẽtẽ pẽitere: magis tẽptatũ tẽ-

ptationi resistere: nō temptatū sic pmanere: iustū humiliari: diligentē vero maigs diligere facit. Alter⁹ igit ꝓtutē nō virtū: suūq virtū nō virtutē attendere debet: qſ quis ad culmē hūilitatis ascēdere studet.

De duab⁹ sororib⁹ hunc montem custodientibus. La. CXI.

Duo aūt humilitatis pulcerrimi mōtis: due sorores sunt custodes verecūdia scz que est apud deū: z verecūdia q̄ est apud hominē. Nam cū tēptat aliquis: si aū mentis sue oculos has duas firmiter reduxerit: hāc facile superare poterit. Sic enim sibi ꝓpsi loqui debet.

De verecundia que est apud deum.

Si ego hoc peccatū (La. CXII vel illud fecero: quō ante deuz et sanctos ei⁹ angelos q̄ me vident: oculos meos leuare potero? Quid dicā cū reatū meū omnis creatura dei videbit: boni z mali angeli z diaboli me accusabūt: nequaq̄ p̄ peccabo: imo ꝓpter te dñe mortē afficiar: tota die custodiāq̄ vias meas vt nō delinquā. Sic sibi vnusquisq̄ proponat: sic semetip̄m ꝓsideret: sic se ab irruentib⁹ bestiis eruat. Sed ꝓsiderandū qz verecūdia q̄ est ante deū: semp ē libera. z custos fidelis.

De verecundia que est apud homines. Cap. CXIII.

Verū tamē illa que est apud homines verecūdia: nōnunq̄ fallax ē z latro pessima. Solet enim ꝓtingere vt aliq̄ mentē alicui⁹ vbi iā sepe dictus mons humilitatis est ꝓstituēdus: hircus luxurie lupus rapacitatis: vl alia q̄libet vitiorum bestia tēptet irrūpere: quā cū verecūdia q̄ apud homines est ne intraret ꝓhibere deberet: sic sibimetip̄i interdū male ꝓsulendo loquit. Magna erit inquit confusio si huic tēptationi luxurie: vt postmodū sciatur aditū dedero: sz nullus hoīm h̄ videbit: z ego hñ celabo maiōrem nec amplius erit cognitū: modice nunc voluptari consentiā: z cū voluero memetip̄m corrigā. Ac deinde penitēdo satis melior q̄ modo sum ero. Multi enim post ruinā surrexerūt et postmodū meliores fuerūt. Sic nimirum verecundia que est apud hoīes: malo suo ꝓsilio nōnūq̄ fallit: z fallit: z malā vitij bestiā in montē quē tueri deberet sō intrare pmitti. Que cū intrare pmissa fuerit non: facile expelli poterit. Nam si is q̄ scelus cōmisit: ꝓfiteri aliq̄n voluerit: ea cogitatio q̄ prius p̄ mittebat ei q̄ se emēdaret mox vt voluisset: post ꝓpetratā culpā dicit: Quō ꝓfitebor: q̄ fronte reatū meuz aperiā: nō amplius honorē habebo si me manifestauero: sz q̄ modo appeior: omnitpe vilis ero. Quid igit faciaz? saturabor voluptuose viuēdo: nōdum viā iusticie tenere valeo. Ecce quō miser homo decipit q̄z callide vincit: q̄z astute supat. Ipe nāq̄ humilitatis montē paulatim pficiēdo latuit: ipe custodes eiusdē mōtis ꝓstimit: ipse custodes eosdē a ꝓpugnacul montis expulit: ipse postmodū semetip̄m male custodiendo: municipiū hostib⁹ suis tradidit. In me siq̄dē est vnde cū dei grā proficio: in me etiā vū deficio: nō mihi pficiendi aliq̄s vim facit: nō ad defectū aliq̄s venire cogit: suggerit de⁹: suggerit ratio: suggerit virtus: vt recte viuā: z est in me natia arbitrij sz libertas q̄ h̄ facere ꝓsum si volo. Ecce ecōtra suggerit dialolus: suggerit appetit⁹ z vitiū vt voluptuose viuā: z habeo possibilitatem hoc facē di sed ꝓtradicere nolo

De consultatione duarum predictarū sororum La. CXIII.

Sciendū est quia cum verecundia que est apud homines interdum fallat: multisq̄ modis per eam adit⁹ hō vitiorum fiat. Verecūdia q̄ est apud deum nec fallit nec fallit. Hec etenim q̄n ad intēcionem vocat postea: z locū suū videlicz nōtem humilitatis quē tueri deberet fallente sorore sua: vitijs subuersum q̄si porcorum rostris disiectū inuenit: vehement turbatur: dolet: ingemit: sepe etiā lachrymas fundit: misera: miserabilit secū q̄rit: quālter bestia intrauit funesta: q̄ fuerit cā: ō exordiū: quis ve adit⁹? Et dū illā vehēter exceratur: ecce fallax soror fallaciter aspleruq̄ sic consolat. Eia quare tm dolis

De similitudinibus

cur tot tantisq; lachrymis teipam afflig̃ grauiꝰ te ille vel ille peccauit ⁊ veniã obtinuit: humanũ est peccare: nec tanti ponderio est pctiũ q̃nti facis illud. Talit̃ male ꝓsulẽdo dolorẽ tẽptat lenire: sz fidel'cu stos q̃ se coꝝã deo formidat accusari: sicut fallere nescit: sic malũ ꝓsiliũ admittere cõtenit. Hã cõmissa ⁊ dolẽdo plãgit: ⁊ plangẽdo indisinent sui ꝓditoꝝ indulgẽtiã q̃rit: atq; locũ suũ curiosiꝰ deiceps custodit

¶ Qꝝ nõ semp misericordia dei debeat cogitari. ¶ Capitulũ. CXV.

Nõdũ ẽ igit̃ q: tpe tẽptatiõis añ perpetratiõem culpe nũq̃ misericordia dei debet cogitari: sz iusticia ⁊ iudiciũ eiꝰ: furor ⁊ indignatio illiꝰ. Hec debet pẽsari: hec dñt añ mẽtis oculos reduci: hec sepe nũero cũ magꝝ horrore retractari Dũ q̃s tẽptat̃ nõ debet dicere: Misericordia dñi magꝝ est: sz hoc potiꝰ. Horrendũ ẽ incidere in manꝰ dei viuẽtis. Qũ appetitꝰ luxurie quelibet pulsat non cogitet tunc. Quacũq; die pctõr ingemuerit: oia peccata eiꝰ oblitioni tradent̃: sz potiꝰ sepe recogitãdo tractet q̃ maledictꝰ ois q̃ peccat̃ spe. Et illõ Esaie ꝓmo. Ue gẽti peccatrici ꝓplo gui iniq̃tate: filijs sceleratis: semini nequã. Si aũt per incuriã fuerit pctõ admissio: tũc demũ dei misericordia ꝓpensius est cogitãda ne desꝑatio venie supueniat. Tpe itaq; tẽptatõis: mõis oibꝰ vnusquisq; debet conari ne suget̃: q: licet deꝰ veniã ꝓmiserit penitẽti: nõ tũ spospondit delinq̃nti vt ei daret volũtatẽ penitẽdi. Cũ aũt certũ sit q̃ dei grãm ꝓmeretur quisq; declinat a malo ⁊ facit bonũ: et irã ⁊ indignatõem incurrit ois q̃ opatur pctũ: magnope curandũ est vt ⁊ vitia vitemus ⁊ virtutibꝰ adhereamus.

¶ Que comparatio sit inter ascendentes

Tria sunt necessaria (Ca: CXVI ascẽdenti: innocẽtia: beneficiũ: ꝑlatio. Innocẽtia tal' esse debet vt nulli noceat. Beneficiũ vt oibꝰ ꝓsit. Prelatio vt se inferiorẽ oibꝰ iudicet. Vũ apostolꝰ. Superiores inuicẽ arbitrãtes. Hec tria debet vnusq̃sq; alijs impẽdere: ⁊ nihil horꝝ sibi fieri ex debito exigere. Haz suseruꝰ alicꝰ dño suo in nũtis peccasset: nõ solũ irã dñi deseruiret: sed etiã oim ꝓseruorꝝ suorꝝ indignationem incurreret: ⁊ si aliq̃ iniuria ei interi fieret: nõ iuste conqueri deberet. Dicit aliq̃s: innocẽtiã ⁊ beneficiũ alijs libenꝫ impẽdo: sed me oibus alijs inferiorẽ credere neqo. Sũt etei homicide: adulteri: latrones ⁊ hmõi. Ad ß Qũcũq; ꝓpationẽ facio int̃ te ⁊ aliũ noli ponere in trutina qd̃ tuũ non est: imo qd̃ tuũ est: videlicet mala tua ⁊ postmodum bõa sua. Tal' ꝓpatiovl' tal' cõsideratio sp̃ sit int̃ ascẽdenteo. Si q̃d ꝓ bono in te videas: nõ tibi sed deo imputes. Añ apl's. Quid habes qd̃ nõ acceptisti? Si aũt accepisti: q̃d gl̃iaris q̃si nõ acceperis?

¶ De similitudine inter cenouexiã ⁊ caritatem. ¶ Capitulũ. CXVII.

Sic igit̃ debemꝰ innocẽtia: beneficio: ⁊ ꝑlatione vti in faciẽdo ⁊ recipiẽdo: sicut vsualit̃ portatur cenouexia Quippe illã q̃ subeũt: faciẽ ad locũ q̃ tẽdunt: ad locũ aũt vñ veniũt: dorsa vertũt Tribuetiã alijs mõis ꝑt sed nõ ꝓuenienter portari: videlz vt facies sint ꝗ facies vel dorsum ꝗ dorsum: vel facies ad locũ vñ pcedere: terga ꝓ q̃ ire debeãt: cõuertant̃. Et notãdũ q̃ nõ minꝰ q̃ a duobꝰ cenouexia in opãdo portat: nꝯ caritas quã per cenouexiã volumꝰ signari: minꝰ q̃ inter duos ꝑt hãi. Si q̃ in mõte aliq̃ edificarẽt sibi boies plẽo domum: ⁊ de valle oꝝteret lapideo: cementũ ⁊ alia q̃ ad edificatõẽ domꝰ ꝑtinerẽt: cenouexijs sursũ in mõtẽ portari: si inq̃ illi portito: eo instrumentũ illõ ita accipent vt vterq; sibi dorsum aut faciẽ vel dorsa q̃ tenderent: facieo ꝓ ꝑterẽt vñ pcedere vellẽt: ⁊ duz sic ire cõperent̃ neq̃rẽt: ꝓbis litigare inciperẽt: de litigio ad pugnos ⁊ capillos venirent deinde ad arma. Rogo q̃d diceret aliq̃s ꝑteriens si sic eos hac decã pugnãtes inueniret? Vtiq; q̃ insanirẽt. In nob̃ igit̃ hec oia ꝓsideremus q: talẽ habitudinẽ in fraterna caritate tenere debemꝰ: vt sic q̃si q̃ndã cenouexiã spũalẽ portemꝰ,

Heb. 10.

Esa. 1.

Phil. 2.

1. Cor. 4.

Nos enim in excelso mõte: in celesti scilicet patria domũ nobis edificare satagere debemus. q̃ sola ꝓtinũ opatione ꝓstruit: ad quã humilitatis gradibus ascendit. Qui necesse est vt fiat per innocẽtiã: beneficiũ: ꝓlationẽ scz vt quilibet mihi ꝓsit: ferã cum hec alijs freq̃nter exhibeo: ⁊ si mihi exhibita nõ fuerint: patient tolero. Gradus pergendi in monte virtutũ: ad domũ celestis patrie mihi ꝓgruos facio: ⁊ cenouexiam bene porto: si aũt alijs hec impendere detrecto: quasi dorsum ꝑ dorsum verto: duz illũ pergentẽ ⁊ q̃si antecedentẽ ꝓsequi debere faciẽ illi vertẽdo. At si mihi hec q̃ si ꝓ debitũ fieri q̃ro: ⁊ ille qd̃ postulo facit q̃uis nõ libenter: qm̃ exigo: quasi faciẽ cõtra faciẽ in subuectiõe cenouexic ꝓto: Cũ vero exigo: ⁊ ille qd̃ exigit denegat: quoniã illũ ꝓ exactionẽ irrito: terga vertimus ad locũ ad quẽ ire debemus: ⁊ facies vnã ꝓdimus. Sic istis tribus mõis q̃ cenouexiã portare satagit: plerũq̃ lites ⁊ discordias sustinebit. Faciẽ q̃ hoc est intentionẽ semper habeamus fugi innocẽtiã: beneficiũ ⁊ ꝓlationẽ: vt illa omnibus impendamus ⁊ a multo cadere q̃ramus. Hoc enim est terga vertere: ad illa videlicet presentia ⁊ labentia: facies vero ad futura ⁊ ipsa ꝓpetualia.

De similitudine inter q̃litates corporis et anime. Capitulũ. CXVIII.

Sicut q̃litates corporis: sic etiã genera sunt duo q̃litatis aie. Qualitas quipe corpis aliqn̄ subitanea: aliqn̄ vero est ꝓtinua. Subitanea vt cũ repente repẽtina infirmitate nigrescit: vel vere cũdia rubescit: sed mox hac ⁊ illac trãscũrre ad colorẽ ꝓstinũ hõ redit. Cõtinua: vt cũ assiduã parit infirmitatẽ: q̃ sibi ꝓtinũ parit palorez. Sic anime q̃litas aliqn̄ subitanea: aliqn̄ vero ꝓtinua. Subitanea vt cum irruente subita temptatiõe subito in peccato nigrescit: sed statim ꝓfessionẽ et penitentiã ad ꝓorem pulchritudinẽ redit: Continua: vt cum assidue in peccato iacet per qd̃ ⁊ assiduc ante deuz deformis apparet. Hec autem genera duo qualitatis anime: genera sunt duo indignitatis sue. Qui indignus est fm subitaneã qualitatem: nõ ideo tamen ad iudiciũ sibi assumit christi corpus ⁊ sanguinẽ. Qui vero fm cõtinuã indignus existit: ille ad iudicium ea sibi assumit.

De cordis immũdicijs. Capitulũ. CXIX.

Inquerit quoq̃ q̃ suã discutere intendit infirmitatẽ: tria esse genera immundicie cordis. Primum nanq̃ genus est amor nõ amandorũ velut luxurie ⁊ similium. Secundũ vero est odium eorum que odio nõ debent haberi sicut est odium aliene prosperitatis. Tertium autẽ nec amor nec odium: sed q̃dam cogitationis vanitas vt cum cogitamus vnde ille veniat vel quo ille vadat.

De similitudine inter corporis infirmitates et anime. Capitulũ. CXX.

Rursus attendendũ duo esse genera infirmitatis anime: quẽ admodum sunt infirmitatis corporis. Corporis nanq̃ infirmitas aliquãdo est quasi infirmitas naturalis: aliqn̄ ꝓo est casualis. Quasi naturalis nanq̃ est vt ficus ab ipsa hominis infantia sibi quasi cõtinua. Casualis vero est: vt febris que frigore repẽtino vel alio casu accidit hoi. Hec itaq̃ quia occasiõe accidit extrinseca: facili curari ꝓt vna medicia. Illa ꝓo que q̃si naturaliter adheret hoi: nõ vna repẽtina curari sz cũ freq̃nti medicia ꝓt minui ⁊ alleuiari dõec facili valeat portari. Ita q̃z vitiorũ q̃ sũt aie infirmitates: alia quasi naturalia: alia ꝓo sũt q̃si casualia. Quasi naturalia q̃pe sũt: vt ingluuies et luxuria q̃ ex ipsa carne cõcrescũt ab infantia hoi. Casualia ꝓo vt mẽdaciũ qd̃ aliq̃ extrinsec accidẽti cã sepe ꝓferet enã nõ ꝓmeditatũ. Hec q̃ qz causis exterioribus accidũt: leniori custodia euitari ꝓnt. Illa ꝓo qz int nature coberẽt: sz nõ vna abstinẽtia omino deleri: ꝓtinua tã instãtia eo vsq̃ ꝓnt minui: q̃ satis facile valeãt toleran. His q̃ delẽdis sp instare debem sz omnino ea delere nõ possim. Sicẽ ei naturalẽ corporis infirmitatẽ patiẽs illẽ agit: si sibi medicias adhibe neglexerit: qz se illis adhi

De similitudinibus

bita nõ statim curat⁹ fuerit. Sic naturali vitioꝝ infirmitate deceunt⁹: insipienter facit si sibi custodiã adhibere destiterit qꝛ aliq̃tiens adhibita stati a tẽptatiõe liberatus non fuerit.

De appetitu: ⁊ q̃d intersit inter appetitum ⁊ voluntatem. La. CXXI

Nullus nãq̃ appetitu vinoꝝ prorsus cauere ꝑt: sz cũ vice appetitus vere cõmoditatis q̃ si naturaliter retinet. Postq̃ eñ hũana natura pfectã bẽitudinẽ amisit: pfectã quoq̃ sui cõmoditatem perdidit: sp tñ naꝯalẽ affectionẽ eiusd cõmoditatis habet ⁊ qꝛ pfectã cõmoditatem hãc nõ põt: nec pfecte cõmoditatis appetitũ amittere valet. Habet itaq̃ appetitus ingluuiei ⁊ luxurie aliaꝝq̃ falsaꝝ cõmoditatũ ⁊ p hos incedit q̃rendo illã pfectã cõmoditatẽ: cui⁹ appetitũ retinet naturalẽ. Hos aũt appetit⁹ diabol⁹ accẽdit aliq̃ñ p falsas cõmoditates: ⁊ p eas volũtati aliqd̃ petñ suggerit: aliq̃ñ ꝙ p semetipm ipsi volũtati psuadet vt eosdẽ appetitus ad peccandũ incitet vt cũ ebrioso qui amplius bibere nequit aliq̃d ad suũ velle cõmode suggerit vt habeat appetitũ ãplius bibẽdi. Sic aũt diabol⁹ incitat volũtatẽ ad peccãdũ aut p hos appetit⁹: aut per se metipm. velut si aliq̃s latro aliquẽ ad se despoliãdũ incitaret: aut artificio aliq̃ vt carnẽ eius calefaceret: aut dicẽdo ei simplici ꝙbo vt se extueret. Ad quẽ vero cum ille nihil suspicãs fallacie appropinq̃t: subito capit: vapulat: versa vice despoliat: q̃ñq̃ deinde occidit. Appetit⁹ vero isti nõ aliud sunt q̃ q̃dã cõmoditatis necessitates. Nõ eñ idẽ est appetit⁹ qõ voluntas. Appetit⁹ nãq̃ mali nõ est mal⁹: sz voluntas mali est mala. Hos igit appetitus qꝛ diabol⁹ semp accẽdit: studio magno ⁊ custodia sunt restringendi.

De similitudine inter aquam ⁊ humanam naturam. La. CXXII

Humana nãq̃ natura tã facile pervitia: q̃ p planũ pfundit aquam. Sicq̃ agere debet q̃ eã restringere appetit velut q aquã currentẽ retinere ꝙtendit. Sicut eñ ille q̃ aquã ꝙcludit in stagnũ atq̃ coercet: sic iste naturã humanã vagã infra regulã aliquã cohibere debet. Utq̃ ille pcurat ne q̃ pte dirumpat stagnum q̃ effluat aq̃: ita ⁊ istũ puidere condecet ne suã in quoq̃ violet regulã q̃ ad petñ proruat. Sic eñ restringi carnis appetitus põt: qõ est q̃ndã facere pacẽ int ipam carnẽ ⁊ spm: quã q̃dem pacẽ nemo melius habere poterit q̃q̃ q̃ districtioni ordis monastici semetipm subiugare studuerit. Ipsa etenim est q̃ si q̃dã clausura vt stagnũ viuatij: qm q̃dem sic pisces de currẽte aq̃ viuarij moriunt si clausure ipi⁹ minuati ac sepe crepãt nec reficiunt: ita oís religio monastici ordis fundit⁹ perit: si custodia eius per modicarũ ꝙtemptũ culpaꝝ paulatim a feruore sui tepescit: attestante scptura q̃ dicit. Qui modica spnit paulatim decidet. Ecci. j°.

Q̃ q̃tuor mõis pax agat. La. CXXIII.

Quattuor q̃ppe modis pax agit q̃ bus hõ ad verã q̃etẽ pducit. Aut eñ fit ab aliq̃ int aliq̃s duos: aut inter semetipm ⁊ alteꝝ: aut int carnem ⁊ spm: aut int corruptibilitatẽ nr̃am ⁊ incorruptibilitatẽ quã deo donãte expectam⁹. Si tres supiores modos nũc habuerim⁹ tũc demũ ad illã pacẽ pueniem⁹: de q̃ dicit apl's. Habete pacẽ cũ deo. Duo itaq̃ primi modi fiũt p ꝙcordiã. Est eñ pax carnalis. est ⁊ spũalis. Cõcordia etiã ẽ carnalis ⁊ spũalis. Pax ꝙcordia carnalis est quã hũt infideles vt etiã falsi christiani cũ in pctõ ꝙcordãt ⁊ inde quãcũq̃ pacez obtinẽt. Hãc aũt pacẽ christ⁹ nõ cõmendauit vbi dixit. Nõ veni pacẽ mittere in terrã sz gladiũ. Per terrã terrenos: p gladiũ separãtes q̃ separamur a carnalitate potes intelligere. Tertius vero modus p spiritus fit victoriã sibi subiugãtis carnem. Dns etiã idem dñs ait: Pacẽ relinq̃ vobis: pacẽ meã do vobis. Et ꝙpheta. Pax multa diligentibus legem tuã. Et: In pace factus est locus eius. Et. Inq̃re pacẽ ⁊ persequere eã. Quartus ꝙ mod⁹ erit per reinuenationẽ corruptione nr̃a transmutata: vt iam dixim⁹ in incorruptionem. Mat. io. ioh. xiiij. ps. cxviij. ps. lxxx. ps. xxxiij.

De quadripertito statu humanę naturę. Capitulum. CXXIIII

Notandū siquidem: quia humanę naturę quattuor sunt status: quibus pro diuersis meritis beata vita vel miserа reddit. Duo nanq; primi beati: duo postremi miseri: Beatorū autē alius min⁹ beatus: alius vero beatissimus. Ita quoq; miserorū: alius minus miser: alius vero miserrimus est. Status itaq; min⁹ beatus fuit ille quo ante peccatū adam in paradiso stetit. Beatissimus vero est ille q̄ nunc in celo sanctorū anime sunt. Min⁹ autē miser status noster est quo dū viuimus in ꝑ seculo sumus. Miserrimus vero ille erit quo reprobi punienbunt in penis inferni. Ut g̃ in beatissimo statu eternaliter quiescamus: in dei seruicio temporaliter laboremus.

De similitudine inter hominis obsequiū et premium. Capitulum. CXXV

Homo quia eternū habere nō posset p̄miū: nisi deo laborando eternū exhiberet obsequiū: deus suę p̄miū vitę que est eterna: vitęq; hominis q̄ est temporalis seruitio cōparat. Si hō eni q̄diu vixerit deo deseruierit deus ꝑ ei coadiuuet: et ipse recōpensabit. Qui vero nō a principio quidē vitę suę deo deseruire ceperit: sed ex quo tū ceperit vsq; ad finē persecuerauerit: deus ab eo vitę p̄cedentis seruitiū nō exiget: sicut nec ipse a deo vitę illius p̄cedentis exigit p̄miū. Si aūt hō ecōtra quoad vixerit deo male deseruerit: et deus ei malū rependet meritū q̄diu ipse vixerit. Qꝗ si nō a principio vitę suę male deo ceperit seruire: sed ex quo tū ceperit vsq; ad finē voluerit persuerare: nō ei de⁹ vitę precedentis seruitiū bonū recompensabit in malū: sicut nec ipse vitę illius precedentis p̄miū habere voluerit malū. nā et suę vitę precedentis bono et dei p̄cedentis vitę malo carebit premio. Deo g̃ seruiat semp omnis homo: quisq; eo ordine q̄ constituitus ab ipso est.

De tribus hominum ordinibus. Capitulū. CXXVI.

Tres quippe sunt ordines hominū: videlicet: orantes: agricultores: defensores. Hos autē ordines sic ad diuersa officia deus in hoc mundo disposuit quē admodū q̄dā paterfamilias oues et boues et canes maximos in domo sua distribuit.

De exemplo ouium: boum: et canum. Capitulum. CXXVII.

Oues nanq; ad hoc habet vt lac sibi et lanam ferant. Boues vero vt terram exerceant. Canes autē vt tā oues q̄ boues a lupis defendant. Si igit bos quodcunq; animalū suū gerat officiū: illud ad vitā dominus seruat: quia ei⁹ sibi vtilis est vita: si vero officiū quod est suū nō egerit: morte sua iudicat dignū. qz ei⁹ vita nullū fert fructū. Si eni ouis lac vel lanā non attulerit: bos autem terrā non exercuerit: quē aliū fructum ferre poterit. Rursus si canis custodie pecudum deputatus eas lupos p̄miserit lauiare: aut eadem ipse vel alios canes ceperit strangulare: quid aliud dominus agere debet q̄ eum obruere? Sic et deus de illis ordinibus agit quos ad officia diuersa in ꝑ nūdo disposuit. Quosdā nanq; vt clericos monachosq; ad hoc p̄ipm disposuit vt pro alijs orent: mitesq; vt oues lacte p̄dicationis eos imbuant: lanaq; sui boui exemplī feruentes in dei amore faciant. Alios vero vt agricultores ad hoc disposuit vt de suo velut boum labore ipi viuāt et alij. Quosdā etiā vt milites ad hoc instituit vt asperitatem put necesse fuerit obtēdāt: tālorantes q̄ agricultores ab aduersiegē tibus velut a lupis defendant. Si ergo ui quisq; ordinis officiū impleat: longā nō moueret vitā: quia ceterorū viuit ad vtilitatem: Si vero istud agere noluerit: vita ipsa indignus existit: quia fructū non fert ꝓpter quē viuit. Si eni clerici monachiq; orationē vel predicationē alijs impendere vel etiā bonum exemplū prebere aut terrā agricole noluerint excolere quod aliud poterūt officiū explere? Rursus si milites alios defendere noluerint

De similitudinibus

aut etiã more rapidorũ canum eosdẽ aut seipsos occiderint vel oppresserit: quid de illis: nisi qõ de rapidis canib debet fieri. Unusquisq; sui ordinis gerat officium: ne et totum quod vivit deputet mendaciũ.

De mendacio. Capi. CXXVIII.

Si enim quod ordinis sui est nõ egerit: omnis eius exterior habit mẽtitur qui eum ordinis illius esse testatur. Actus quoq; illius & verba ipsaq; mentitur cogitatio: quia mendaciũ testatur pro vero. Cum enim quispiã ꝗd agit vel dicit vel cogitat sic esse agendũ dicendum cogitandũq; alijs indicat. Plus etenim loquitur plerũq; homo actu q̃ verbo sicut hoc potest videri exemplo.

Exemplũ de medico. Ca. CXXIX.

Medicus nanq; herbã aliquã si diceret egroto salutiferam esse ac vt ex ea comederet: alia nõ pomortiferam: ipse tamen ex ea gustaret: plus ei actu q̃ verbo diceret: qꝫ plus ei hãc actu q̃ eam verbo comedẽdã suaderet. Cũ igitur quispiã quis agit vel dicit vel cogitat sic esse agendũ: dicendũ: cogitandũq; ceteris manifestat: quod si ita est: verũ actu et verbo & mente loquit. Si vero non est eisdẽ omnib e contra mentit. Inquãtum igit verũ dicit: bene: inquantũ vero mendaciũ profert: male vivit: quia omne peccatum mendaciũ esse probat: Sicꝫdẽ nõ nisi cogitatione: locutione & opere peccatur quibus quotiens peccamus deo & hominibus mentimur. His itaq; tribus dei timorem ponamus custodẽ: quia testante scriptura. Timor domini expellit peccatum. Timor deiq; spiritussancti est domũ aliorumq; omniũ primũ.

Ecci. j.

De septem donis spiritussancti.

Capitulum. CXXX.

Septem quippe sunt dona spiritussancti videlicet: timor: pietas: scientia fortitudo: consiliũ intellectus: sapientia. Horum autẽ donorũ vt dictũ est timor est primũ: aliorumq; veluti quoddam fundamentũ. Hunc nanq; spiritussanctus mẽtis in campo supponit aliaq; dona suo in ordine velut in edificio superimponit. Prius eũ mentẽ metuere facit: ne pro peccatis suis separet a deo: & in penis inferni cũ diabolo torqueatur. Huic denicq; timori superimponit pietatẽ: cũ mẽti sic metuẽti suiꝑpius aspirat cõpassionẽ pieq; recolere facit q̃ misera erit: si a deo separata: & in inferno cum diabolo fuerit torta. Dehinc vero scientiã superimponit pietati: cũ mens que fictimet sibiq; cõpatitur: quo valeat modo saluari scrutatur: eiq; spiritussanctus huius rei cognitionẽ largitur. Exinde autẽ fortitudinẽ superimponit scientie: cũ mens pauida sibiq; cõpatiens iamq; quid agere debeat sciens fit fortis spiritussancti dono ad operandũ quẽ didicit quibusq; saluari se posse confidit. Post hec vero consiliũ fortitudini superedificat: cũ mẽs iã fortis ad operandũ quẽ pie tinendo scit esse faciendã sui experimento didicit spiritussancti gratia quid de his omnibus alijs consulere debeat.

De timore

ó pietate

De scia.

De fortitudine.

De psilio

Ex de donis spiritussancti quinq; ad actiuã: duo vero ad contẽplatiuã pertinent

Capitulum. CXXXI

Hec autẽ quinq; spiritussancti dona ad actiuã: duo vero quẽ sequũtur: id est intellectus & sapientia ad contẽplatiuã pertinent vitã. Ipsa tamẽ spiritussanctus primis quinq; superimponit: vt suorũ edificiũ donorũ possit omnino cõpleri. Postq̃ enim spiritussanctus mentem facit pauentẽ: sibiq; cõpatientẽ ac ea quẽ scit esse facienda fortiter operantem: & de ipsis suis exemplis alijs cõsulentẽ: accẽdit candẽq; ad intelligendũ cur hec vel illa deus precipiat: cur homo licet alti benefaciat: nullã ab eo remunerationẽ exigere debeat. De intellectu Quorũ vt intellectũ spiritussanctus menti aspiret: ad postremũ etiã sapientiã supaccumulat vt quod videlicet ratõne intelligit sit sibi sapidũ atq; dulcissimũ soloq; rectitudinis amore sequitur quod intelligit esse sequẽdum. De sapientia: Ab hac tamẽ sapientia quã extremã posuimus: spiri-

tussanctus dona sua dinumerare p̃phetā incipit: ⁊ vsq̃ ad timorem a quo cepimus ascendere dinumerando descendit. Unde notādū q̃ nobis innuit descendo quomodo ex eisdē donis construat in nobis edificiū ascendendo. Hoc igit edificio ita compositio sanctus in eo spiritus residet: totamq̃ familiā domus interioris: id est omnis animē sensus regit et ad obsequium sui disponit.

Esaie. 2.

De qualitatibus animē moribus. Capitulum. CXXXII.

Hinc anime qualitates que prius erant instabiles iam in bonos redigit mores. Mores quippe qualitates sunt anime in habitum iam redacte: non enim tunc mores dicunt cum cito adueniunt citoq̃ recedunt: sed cuz in anima stabiles existunt. Cap. CXXXIII.

Quod mores boni et mali sint.

Horum autem morū alij boni: alij vero sunt mali. Boni igitur virtutes: mali autez vicia dicuntur.

De virtute et vitio. Ca. CXXXIIII.

Virtutes autē bona exterius opera: vitia vero parunt mala. Non tamen quotiens agitur opus virtutis vel vitij: virtus ipa vel vitiū prope dicitur haberi. Tunc enim primū p̃rie habent cum ex ꝓsuetudine possident: vnde et homines iusti vel vitiosi dicuntur. Cum autē pfecte habent: licet ipa omnino sint dissimilia: haud tm̄ dissimilia semper habent opera.

De sapientia ⁊ stulticia quādoq̃ in eodem conuenientia. Ca. CXXXV.

Quedā enim exipis vt sapientia pfecta atq̃ stulticia eadē faciūt plerūq̃ fieri opera. Sicut enim perfecte sapiens dimittere nō vult quin agat quod sibi bonum videtur: sic ⁊ ille q̃ pfecte ē stultus. Uez hoc ideo ille facit. q̃ scit bonum nō esse vt illud dimittat: stultus ꝓo q̃ sic putat. Est autē alius medius nec ita sapiens quin metuat falli nec ita stultus vt in malo quod cepit pseuerare velit. Hoc ergo quod sibi bonū videt pspe dimittit. quia magis q̃q̃ sibi alterius credit ꝓsilio.

De odio ⁊ amore pctī. Ca. CXXXVI

Item pfectū peccati odiū pfectusq̃ amor eiusdē: idem plerūq̃ op̄ exhibet exterius. Sicut enim qui pfecte odit in se peccatū nō curat q̃s illud agnouerit: sic ⁊ qui idem delictū in se perfecte diligit. Uez hoc ille vt sibi deus indulgeat: iste vero pro sua hoc facit impudenna. Alius vero medius est: qui nec ita peccatū odit vt hoc omnes velit scire: nec rursus sic amat vt ⁊ oēs velit nescire. Hic igit ⁊ pluribus illud abscōdit ⁊ vni tamen per ꝓfessionem patefacit.

De humilitate et superbia. Cap. CXXXVII

Rursus perfecta humilitas pfectaq̃ superbia: opera q̃dam habent similia. Sicut enim pfecte humilis cū peccat vult vt eius prelatus suā districte puniat culpā: sic ⁊ valde superbus. Uez hoc ille pro eiusdē culpere missione: iste vero vult pati pro indignatione: dedignat nanq̃ vt plātus ip̄ius sui misertus: vel ad modicū sibi parcat: imo magis vt suā īmoderate puniat culpā: desiderat. Est autē alius medius qui nec omno districte puniri: nec suā sibi culpā vult ex toto donari. Hic itaq̃ cū aliquū peccat partim puniri: partimq̃ dimitti: suā sibi culpā desiderat. Ca. CXXXVIII.

De tribus verecundie generibus.

Tria enim sunt verecundie genera: que ⁊ ipā opatur exterius diuersa. Alia nanq̃ est corā deo tantum. alia vero tm̄ corā hominibus: alia aūt partim corā deo: ⁊ ptim corā hominibus. Uerecundia nanq̃ corā deo tm̄ est: cū q̃ tales sumus quales nō esse decet: erubescimus: nostraq̃ peccata si nō alijs obesset: corā hominibus fateremur. Uerecūdia vero corā hominibus tm̄ est: cū quia agnoscimus quales nos esse debemus verecūdamur: nostraq̃ delicta etiā vni detegere p cōfessionē erubescim̄. Uerecūdia ptī autē corā deo: partimq̃ corā hominibus est vt cū nec ita de nostris peccatis coram deo erubescimus: vt ea etiā corā hominibus fas

De similitudinibus

teri velimus: nec ita rursus coram hominibus vt ea vel vni p̃ p̃fessionē detegere erubescam". Que ita q̃ verecūdia est tm̃ coram hominib̃: est bona: que vero parti coram deo: partim coram hominib̃ ē melior que antē coram deo tm̃ est: optima est. hec em̃ postrema vt dictū ē: si nō obesset alīs suā homines p̃fiteri culpā coram omnibus faceret. Media vero nec ita est p̃fecta: vt coram omnib̃ velit: nec ita imp̃fecta vt saltem coram vno p̃ confessionē suā erubescat culpā fateri. Prima autē etiā coram vno erubescit culpā fateri: bona tam̃ est ⁊ ipa quia licet sub rubore: culpā tamen p̃fiteť vel vni quandoq̃.

De taciturnitate de p̃tinētia corpis

De verecūdia.

Ca. CXXXIX.

De tribus que notanť in iuuene.

A iuuene quoq̃ tria notanť: quibus ad p̃bitatē venturus p̃noscitur. Hec aūt sunt: taciturnitas: corporis continētia: verecundia. Taciturnitas videlicet vt p̃us taceat: posterius dicat. Corpis aūt p̃tinentia: vt nō leuiť oculos huc illucq̃ reducat: manuo pedes vel mouear: sed omnia corpis sui mēbra decenter contineat. Verecūdia vero: vt erubescat coram hoib̃ cum q̃d ventū agat totusq̃ rubore suffusus ostendat q̃ erubescit. Ad hec ita q̃ tria inuenis q̃sq̃ nitať: q̃ vno q̃z eorum ad altiora p̃ueniť: siq̃dē tacendo ⁊ audiēdo sapientiū doctrinā: paulatim p̃cipit sciam: quibus dāq̃ incrementis ad spiritualem vitam per eorum verba pertingit.

Capitulū. CXL.

De similitudine int̃ diuersa alimēta ⁊ p̃cepta

Sicut em̃ alimētis diuersis ad p̃fectā corpis etatem: sic p̃ceptis dissimilib̃ ad spūalē p̃ducť vitā. vt em̃ educať p̃us simplici lacte matris: deinc aliq̃ alio: deinde farine cōmixto: postea micis panis: postmodū etiā crustis donec quolibet solido cibo valeat vti. Sic em̃ p̃mū iubeť in deū credere: deinc eum diligere: deinde timere: postea bene opari: postmodū etiam aduersa pati: quousq̃ sibi p̃ceptū quodlibet secure possit iniungi.

Capitulum CXLI.

De exemplo noui vasis.

Quia spirituali doctrina semel ad plenū imbut̃: nouo vasi similis esse videť. Ut em̃ vas nouū potū bono semel affectū: vix ei̇ saporē amittit: etiā si alio postmodū repleať diuersi saporis: sic iuuenile cor spirituali doctrina imbutū: vix eius dulcedinē p̃dit: etiam cū seculari occupať postea cui intendit si autē tacendo sapientū verba p̃tēnit audire: nec ad vllā ascēdet scienā spūal' vite.

Capitu. CXLII

De exemplo cultri.

Vt q̃ qui p̃prio caret cultro: merito esurit si alieno incidere nolit: sic ⁊ iste p̃pria carēs scientia: iure spirituali fame deperit: cū aliena nolit tacendo scia vti. Tacēdo igit̃ sapiennū verbis attēdat: vt ad sciam spūal' vite doctrina cor p̃tingat. Cōtinēdo aūt corpis mēbra: vt s̃ dictū ē: in meli̇ p̃ficit: q̃ mentē hoc mō stabiliorē ⁊ placidā reddit. Mēs vero stabilis ⁊ placida: placida exteri̇ p̃ba reddit ⁊ ipa

Ca. CXLIII

De exēplo aque quiete ⁊ solis radīs.

Vt em̃ aqua q̃eta cū ex vna p̃te sol' suscipit radiū: ex altera quietuz ⁊ ipm̃ aliq̃ i pariete reddit: sic mēs pacata suscipiēs aure cuiuspiā verbū: ore remittit ⁊ ipm̃ pacatū. Ut vero aqua cōmota radiū cōmotū: sic et mens turbata verbum reddit turbatū et omnē exterius actū. Ut ergo ad q̃uietē mentis ⁊ oris et opis sibi p̃ficiat iuuenis: q̃q̃ mēbra decēter p̃tineat. Erubescēdo aūt sicut ⁊ dictū est in meli̇ p̃ficit: q̃ verecundia penitentiā parit: cuius alia quidē sicca: alia vero humida est.

Capitulū CXLIII.

De penitentia sicca et humida.

Sicca nāq̃ p̃nia ē cū aliquē q̃dem sui peccati penitet: sz humore pietatis suiq̃ ip̃ius cōpunctiōe caret. Humida vero ē cū hz vtrūq̃: suū q̃ luget p̃ctm̃ magī cordis p̃tritiōe. Ut ad hāc q̃ sibi p̃sit penitētiā: nō inuenis tm̃: verū etiā ois hō erubescat cum quid agit illicitum.

De exēplo arborē magnā succidere volētis

Stauūt sciendū quē ⁊ magni alic̃ penitet crimis sibi cē

agenduz more arborē magnam succidere
volentio. Sic enim ille minora i circuitu ar
busta pus curat succidere: ne sibi arborez
ipaz succidēti possint obesse. sic z huic vi
tia mi ora illi crimini vicina pus sūt extir
pāda neq sibi crimē ipz ostruēti ferāt ipe
De detractiōe. La. CXLVI. (dimēta.

Detractiōis vitiū: qd maxime ex
ociositate solz nasci: mlt̄ū ē cauē
dū: qz puiciosū ē mlt̄is. Ān btūs
Clemēs int̄ cēta q ab ore bti Petri se di
dicisse fatetur hocmō scribit.

De tribo homicidij generib. CXLVII.

Tria sunt genera homicidij q pari
pena plectunt. Interfectio fratz
detractio: odiū. De q etiā paul
dicit: Si comeditis z inuicē mordet̄ vide
te ne ab inuicē cōsumamī. Comedit nāq
alter alterz z q̄si mortū in eū facit q nescit
q̄ aliqs aliqnē male loqndo vilioreē effic.
vnde necesse ē vt ab inuicē psumant̄: penis
vicz gehennalib detrusi miserrime puni
ant̄. Sic igit̄ is q alterz ōtrahēdo cōedit
cōsumit̄ ab eo quē mordib detractōis cō
sumere gestit. Hā cū ei vitā p detractōez
dilacerat: secuetipz añ iustū iudicē deū cō
dēnat. Sicq plerūq pingit vtis q alte
ri derogat nisi resipiscat: coā deo in dā
nationē cadat: q̄uis ille cui detrahitur
nihil lesionis ex ipsa detractione sentiat.
Quid aūt ōtractio opēt: vel qd sit inqra
mus: z inqrēdo qd dns dederit breuit̄ di
cam: nō ī q̄ nesciat: sz idcirco vt qd sci
tur melius teneatur.

Bal. v.

De exēplo ignis et venti z hūane men
tis. Cap. CXLVIII.

Solet enī cōtingere vt ignis i aliq
materia aliqū paululū ardeat: et
si vento ipellit̄: ad maiorē ardorē crescat
Talit̄ etiā ē mēs hūana salubri admoni
tione pulsata ad op agēdū: p suggestio
nē ocyus surgit ad qd pri surgere neglē
xerit. sicq vt ignis vento mouet̄: sic mēs
a torpori desidia admonitiōe excitat̄.

De detractōis descptiōe. CXLIX

Detractio ita q̄ est q̄tienscūq qs
aliqd ea intentiōe de aliq dicit vñ
ipse vel minus a mari siue min apprecianī
possit. Detractio vero mal̄ duriciaz: peni
tentib refrigerationē: tēptatis exēplū pe
candi q̄ si fomēta malicie pstat. Natura
le siquidez est vt sicut id qd a nullis fieri
audio: facere formido. sic illud qd a plib
vel etiā a paucis fieri pcipio: facilī psumo
et q plēs cādē rē fecisse coguero: eo min
ea facere dubito. Bon ḡ et si nec penitēs
de aliq crimīali fuerit: nec tēptationē ali
quā int̄ hūerit: z aliū illa l̄ illa crimīalia
ppetrasse p detractionē audierit: nisi sibi
vigilāti oculo puiderit: materiā supbien
di accipit. Propriū nanq est supbie sin
gularitate sp gaudere. Quapropter sūm
opere cauendū est peccatū detractionis:
quia fomes est tante pditionis.

De cōmendatiōe caritatis. La. CL

Qllit enī caritatē: sine q impossi
bile est quenq deo placere. Qui
enī non diligit: manet in morte.
Plus nanq peccat q amorē primi a cor
de alteri minuit: q̄ qui victū ab ore pau
peris rapit. Hā sicut aia pciosior ē q̄ cor
pus: sic gui ē aīe victū auferre q̄ corpia.
Victus vero aīe est amor dei z proximi.
Qui enī diligit primū: legē ipleuit. Qui
igitur dilectionē qua debet aia sustenta
ri tollit: q̄ntū in se est animā occidit. Pro
pterea cauēduz est ne quisq̄ aliqd sinistz
de aliq loqui psumat: nisi ppter emenda
tionem eius hoc faciat. Nam plato aut
illi quē puto posse psulere peccanti et v
cioz vulnera medcri: debeo alterius mai
lefacta ppter emendationē detegere que p
memetipsū nequeo emendare. Et ne alī
us corrūpatur ipsius offensione: cōpen
diose etiā possū eū monere ne tali iūgatur
singlari aliqua familiaritate. aliter vero
nullo modo de aliquo quicq̄ aduersi lo
qui debeo.

1. Joh. ii

Ro. xiii.

Qnoceat detractio: z pstit bonū audire.

Ceterū vero sicut no
cet multis de q̄libet malū dicere.
sic pluribz solet prodesse de aliq
bona audire. Nam cum bona de
aliquo referūtur: ibi qui boni sunt eius fa

De similitudinibus

eta emulantur: eoqꝫ perpensi⁹ in sua bo⁹ nitate pseuerare nitūt quo alij eiusdē bōitatis sectatores laudant. Si aūt pēitētes fuerint: tanto studiosius suā penitentiā vt boni efficiant peragūt: q̄ uto gloriosiores bonos esse malis sedula relatione percipiūt. Porro si mali fuerit erubescūt cū de alijs bona referri audiāt: a quib⁹ se metipsos vacuos esse ꝓsiderāt: tātoq̄ facilius ad penitentiā renocant: quanto plures ꝛ forte debiliores sē bona opari eis referūt. Sic igit oi christiano in sedula cōsuetudine sp bona de alijs estimare: bona loq̄: nihil mali credere nihilqꝫ pferre.

De scientia volūtate ꝛ vsu. Ca. CLII.

Cum in oib⁹ actionib⁹ nr̄is summope q̄rēdū sit vt boni simus: aliquin bti ēe nō poterimus. Queren dū est q̄b⁹ potius vtendū sit vt boni efficiamur. Tria itaqꝫ nūbi esse vident q̄ necessaria sunt volēti effici bon⁹: scz scia voluntas ꝛ vsus. Nā nisi q̄s hēat sciam bonū faciēdi: neq̄qꝫ bonū vū salutē ꝓsequat opari poterit. Et si habet sciam sz voluntatē opandi nō habuerit: bon⁹ nullo modo est. Qꝫ si boni agnitionē ꝛ volūtatem opandi obtinuerit: nec tū ei⁹ vsum opere cōpleuerit eū possit: bonus neq̄qꝫ erit.

De exēplo citharistē: Ca. CLIII.

Vt si is q̄ citharista esse ōbuerit citharā nō cognouit: q̄lit citharedus erit? Si etiā instrūm illō nō agnouerit ꝛ si agnouerit: sz tāgere illō noluerit qualr citharedus erit? Si ātillō agnouerit ꝛ tetigerit: sz ei⁹ vsuz hīe ꝓtēpserit: nūqꝫ ꝓpter cognitionē ꝛ volūtatē sine vsu h⁹ artis ꝓfitus erit. Talit nāqꝫ licet q̄s hēat sciam bū viuēdi ꝛ volūtatē: neq̄qꝫ bonus erit nisi etiā boni opis vsum tenuerit iuxta suā possibilitatē.

Capitā. CLIIII

De sollicitudine inc̄ desides et peccātes.

Sunt aūt q̄dā sanctarū scripturarū ignari: ꝛ dū aliq̄d de eis quod possent ad edificatōez sui retinere audiunt: ꝓtemnendo dicūt. Ad q̄d illō tantillū tenebo? Nō exre tā pua sapiens ero. Cur ergo mihi laborē imponam? Dimittam: quiescā: viuam vt potero: qꝛ frustra sapientie ampli⁹ studebo: nō enim omnes peribunt qui sapientes nō sunt. Hec et his similia piger et insipiens sibimet ꝓponit. nec percipit qꝛ antiquus hostis ad interitū eius talia sibi suggerit quatenus in omni vita sua nulli intendat vtilitati: sz in negligētia ꝛ torpore semp viuat vt pereat. Amplius quoqꝫ satis inq̄t sunt sapientes in mūdo: satis scriptores: satis qui habēt peritiā artiū: nō est op⁹ vt ego me discēdo fatigē. Preterea puritiā iam exiuiuā senectuti appropinquo: neciā possē ad magnā scientie fructū venire si mō inciperē laborare: sic secū piger tractat ꝛ in sui torporis desidiā pseuerat. Simili etiam mō nōnunqꝫ pctōr irritē ne ad bone operationis exercitiū aliqū exurgat. Solet enim ꝓtingere vt is q̄ luxurie in qua iūto fedat: interdū semetipm cognoscat: ꝛ facti sui peniteat: sz cū iterq̄ temptatio aduenerit ꝛ locus peccādi affuerit dicit. Quare istā voluptatē perderē: satis etiā hanc admittere potero: sicut ꝛ multas alias feci: et cū in futuro satiat⁹ fuero: oia insimul cōfitebor: ꝛ sic bonus efficiar. Satiabor igit donec deo de oib⁹ satisfaciā ꝛ tūc tm̄ ieiunabo: tūc tot afflictōib⁹ tot ꝛberib⁹ corp⁹ castigabo: tm̄ elemosynis ꝛ psimonijs studebo: vt in me nihil remaneat dignū supplicio. Cū enim adhuc illa ꝛ illa i me restāt sine ꝓfessiōe: cur me ab hac sola ꝓpescerē delectatione? Talia nōnulli interdum sibi metipsis praue consulunt: nec miseri attendunt quanta erroris caligine interitio obtenebrentur. Nam quāto sunt peccatis obligati maioribus ac bōitate pauperiores: tanto deberent esse ad omne delectamentum diabolice suggestionis executiendum ardentiores. Sicut enim virtus virtuti accumulata prodest: sic vitiuz appositum vitio obest. Quisquis ergo hodie quicqꝫ boni opari potest: nulla tenus hoc procrastinare debet. Unde salomon Eccē. ix.
Quodcunqꝫ potest manus tua facere: instanter operare: quia nec opus nec ratio: nec sapiētia: nec sciētia est apud inferos.

De similitudnie inter paupes: stultos et negligentes. Cap̃ .CLV.

Verũ hmõi hoies ita in peccando negligẽtes imitãt eriã paupes insipiẽtes. Siq̃dẽ paup insipiẽs cũ obulũ acq̃rit: aut aliud q̃d parui munusculi dicit. Ad q̃d illõ tantũ lũ seru arẽ: nõ ꝓter hoc diues ero: expẽdã itaq̃ ꝗ in pomis aut nuciꝫ aut q̃libet alia re mihi delectabili. Nõ eñ istud custodiẽdo sollicit⁹ volo hãi. Sic stolidus dũ quipendit modica: nũq̃ ꝓficit ad maiora. Sapiẽs autẽ paup qua q̃ nãciscit custodit: ꝛ q̃ min⁹ se hãe ꝓsiderat: eo magis nacta retinere desiderat: q̃ten⁹ ex paulo ꝓgerie ad maiora q̃at q̃ñq̃ ꝓtingere. Sic nimirũ is qui se pauperẽ scie ac bonitatꝭ sentit: debꝫ facere si ad aliquẽ effectũ scie ac bonitatis velit peruenire. Nã sicẽ plura grana massaꝫ et gutte flumen: ꝛ multi nũmi diuitẽ faciunt: sic multe sciaꝫ sentẽtie sapiẽtẽ: ꝛ plẽs bonitatꝭ actiões: bonũ quẽlibet efficiũt.

De scientia ꝛ triby ptiby eiꝰ Cap̃.CLVI

Quin igit sciẽtia sit necessaria vt bon⁹ q̃s efficiat: ꝛ manifestuꝫ sit nullũ eã posse cõpbendere: q̃ minias eius ptes negligit colligere: nisi forte q̃s subito illumineꝫ: sicẽ apli ꝛ ꝓphete: q̃ rẽdũ est quõ p gram dei illã valeam⁹ acq̃rere. Triby itaq̃ causis vt mihi illã posse adipisci: doctrina scz: expimẽto: ꝛ rõne.

De doctrina. Cap̃ .CLVII.

Per doctrinã quippe q̃ capit lectione ꝛ sermocinatione: scia acquirit. Quia cũ q̃s legit: aut legentẽ siue loquentẽ audit: ad ꝗ vt eoꝝ q̃ legunt siue referunt sciam habeat intendit.

De experimẽto. Cap̃.CLVIII.

Experimẽto vero acq̃rit scia: dum rei quã aliq̃s ꝓbauit certã hꝫ noticiã. Exrõne q̃z ꝓcipit cũ p naturalẽ mẽtis discretõez ĩ istis q̃ faciẽda siue omittẽda sint q̃s solidat. Scia igit his triby reby acq̃rit: sed qz inflat nisi eã caritas edificet: nil prosũs ꝓficit absq̃ volũtate bonitatꝭ. Volũtas itaq̃ bona ẽ q̃ d̃i volũtati subiecta est: q̃ tũc voluntati dei subiecta est qũ id vult q̃d deus vult ilaꝫ velle debere: ꝛ tũc iusta siue recta d̃ruãdo id q̃d deꝰ vult eã velle debere ampleditur.

De rõne.

Capitulum.CLIX.

Qꝛ nõ sp debemus velle q̃d deꝰ vult

Non eñ semp velle debemus q̃d deus vult: sed ꝗ velle debemus q̃d deꝰ vult nos velle debere. Voluit eñ deus buñ Martinũ ab hac vita tollere: sed si eius discipuli ꝗ tunc voluissent: crudeles vtq̃ extitissent. At noluerũt q̃d deus voluit: sed voluerũt q̃d deꝰ voluit eos velle debere: ꝛ viam iusticie tenuere. Qui ergo cum scientia voluntatez bene opandi portat: maxima ex parte bonitati appropinquat. Vñ sciendũ est: q̃ quicũq̃ bonã volũtatẽ hãe desiderat: ne cesse ẽ vt a vãitate sese alienare studeat. Nam sicut vna opatio aliã a se diuersã opationẽ excludit: sic cogitatio cogitationẽ expellit: ꝛ voluntas nihilominꝰ volũtatẽ repellit. Cũ eñ manu scribo nõ agrũ seminio: deinde etiã cũ seminauero. scriptionẽ excludo: sic itaq̃ cũ ꝛ ipe inane q̃d cogito: nõ interim vtilitatẽ penso. Et cum postea vtile quid pensauero: inanitatẽ expello. Ubi igit q̃ dixim̃ de sciẽtia ꝛ volũtate transcursis: videamꝰ etiam q̃z sit necessarius vsus bone opationis.

De vsu. Capitulum.CLX.

Quippe sicut corpus humanũ sine freq̃nti ciboꝝ vsu neq̃t subsistere sic aia absq̃ virtutũ frequentatione nõ ꝓt vincere. Qui g̃ ad effectũ bonitatis venire desiderat: necesse est vt cũ scientia ꝛ volũtate eriã ipm vsum habeat.

Qꝛ bonus homo de omnib⁹ sibi bonũ faciat. Cap̃. CLXI

Bonus hõ de oiby hominiby bonis ꝛ malis vtilitatẽ sibi acquirit. Siq̃dem cuꝫ aliquid boni de boie bono vel malo audit: gaudet ꝛ deo inde gratias agit. Qõ cum facit mercedẽ a deo bone voluntatis accipit: ac si cooperatoꝝ fuisset eiusdẽ operis. Malum aũt si audierit: dolet: q̃d sibi in mercedẽ reputatur q̃ si eiusdem mali destructoꝝ fuisset vl̃ dimu

nutor. Sed dic aliqs de bono ꝛ pspitate inimici mei neqo gtulari: neqz de damno eius ꝓtristari. qd si ore ꝓfiteor: me ꝓdem

¶ Quō inimi (no: corde eni mentior. ci diligi possint. La. CLXII.

Adhꝑsiderandū est qliter is q̄ in bono proficere desiderat: sibiqꝫ plurimi inferre dz vt pficere valeat. Licz carnalis appetit me dānū inimici mei appetat: nō tm hꝫ ore pfiteri debeo. sz potiꝰ damnū eiꝰ plāgere: ꝛ ꝓtra appetitū carnis mee illius pspitari fauere. Illius dānū soluz verb si cordē sil neqo demōstrare mihi displicere. Nā si tōnē ꝓsideramꝰ: rectiꝰ agimꝰ qm deo obedimꝰ qꝫ faciamꝰ qm carnali voluptati ꝓsentimꝰ. Preceptū eni dni est vt inimicos diligāmꝰ. Si g eos affectuose diligere nequeo: quō carnalitatē meā ad amorē eorūz flectere valeo: tm velle debeo eos me posse amare ꝛ dōcc valeā hꝫ agere verbū qd ptāti mee subiacet bonū ꝛ ñ malū de illis ꝓmulgare. Cumqꝫ hꝫ ago ñ intentior qm dico me illos diligere: qm velle adiacet mihi: pficere aūt nō habeo. Cōdelector tm dnico p̄cepto fm rōnē spūs mei vt eos diligaz: q̄ quis corruptibilitas carnis mee repugnet. Jā cm ñ operor ego illō sz quod regnat in me pctm. Aliud eni ē sentire: aliō ꝓsentire. Malꝰ ꝓ bō ecōtrario sibi de bonis ꝛ mal pctm accumulat: cuz bonis oīb inuidet: mal ꝓ fauorē exhibeat. Huiꝰ finis interitꝰ mors ꝛ tribulatio: iusti aūt finis ē xp̄s: vita ꝛ exultatio.

Matt. v. Luce. vi.

Rom. vij.

Ibidem.

¶ De intellectu: amore ꝛ vsu. La. CLXIII

Tribus mōis sentit ōs: vicz intellectu: amore ꝛ vsu. Per intellectū sapimꝰ: p amorē iustificamur: p vsū beatificamur. Jntellectū qs deū intelligit: sapiēs est. intellectū ꝓ amat iustꝰ: vero intellectū vtitur beatꝰ. Qm qd rectū ē videmꝰ: deū p intellectū mētis sentimꝰ. qmquidē q̄ cum

¶ De similitudine int deū et solē. La. CLXIIII.

Sicut eni ex splendore solis ipm solē sentimꝰ aliqꝫ illū pspicue videamus: Sic ex mentis nre speculatione deū sentimus. qm vero qd ex ipa veritatis luce pspicimꝰ. sicqꝫ illū intelligendo ꝛ amando p fidē ꝛ spem ad pnsēti ꝰ In futuro aūt non iā p spem sentiemꝰ: qz videbimꝰ eū sicuti ē: nō tm eū oēs eqliter videbūt: nec eiꝰ amore oēs equaliter calebūt.

j. Jo. iij.

¶ De similitudine int ignē et dei amorem. Capꝫ. CLXV.

Sicut eni diuersi o m ō lignū et ferrū ignio ardore calent: sic celestes spūs vl beatorū aīe inequaliter dei amore ferment.

¶ Quomodo sancti deū videbunt. Capitulū. CLXVI.

Nunc autem videmus eum in enigmate: et q̄ si in pictura ea q̄ dicimus velut pictū solē aut mare videremus. Solē quippe aut mare cū depicta videmꝰ. Nō sic est in ipa re ea hābmꝰ. Cū ꝓ solē clare lucentē pspicimꝰ aut mare turbulentū vl tranqllū cernimꝰ. rē sicuti est veracit intuemur. q̄uis tantā q̄ntā in se ē intueri neqamꝰ. Sic scti dei i gl̄ia sua deū videbūt: sz magnitudinē diuitarū eiꝰ siue īmēsitatē potētie illiꝰ cōprehēdere neqbūt. Nō eni īmēsus eēt si intellectu alicui cōprehendi potuisset.

j. Cor. xiij.

¶ De q̄tuor modis p̄cipiendi ꝛ totidem obediendi. Capꝫ. CLXVII.

Aliquando bn p̄cipit ꝛ bn obedit et ecōtra int dū male p̄cipit et male obtēperat. aliqn bn p̄cipit ꝛ male obedit: aliqn male p̄cipit ꝛ bn obedit. Bona est p̄ceptio ꝛ bōa ē obeditio cū p̄cipit ne castitatē quis violet ꝛ fuat. Mala est iussio ꝛ mala obeditio: si iubet furari vel hmōi ꝛ fiat. Bonū ē p̄cipe ꝛ malū obedire: vt si: ꝓbi gra. aliqs captiuet: et ad capitis plexionē venit: ne fugiat ligat. Huic aūt si forte aliqs dicat: fuge: p te ī vincula istis me ponā: penā p te accipiā. Bona q̄ dē talis p̄ceptio: qz ex pfecta caritate descendit: sz mala ad hꝫ ꝓcessio: qz pesus obuiat caritati. Nā vbi dictū ē. Alter alterius onera portate: nō dictum est: onera imponite. Mala est iussio et bona obeditio: vt si quis poma cedrina vel aliud aliqd q̄ sine periculo hre nō posset: quis platus sibi afferri p̄cipet. Unde Dauid: aquam

Gal. vj.

ij. Regū xxiij.

de cisterna sibi afferri p̃cepit: q̃ qꝫ in periculo suoꝝ allata est: penituit p̃cepti: noluitq̃ eã bibere: sed eã dño libauit.

De timore: cõmodo ⁊ amore. Capi. LXVIII.

Eo q̃dem tribꝰ de causis homies seruiũt: vicz timore: cõmodo: ⁊ amore. Sũt nanq̃ nõnulli. q̃ si penas inferni nõ eẽ scirẽt: p̃ nulla repromissiõe eternoꝝ bonoꝝ a suis voluptatibꝰ cessarẽt. Qui licet penas illorũ qui deũ minime verenꝯ euadãt: nõ tũ plenã retributionẽ inuenirẽt. Alij aũt deo seruiũt: vt magnũ inde habeãt cõmoduꝫ siue in p̃senti vita: siue in hac ⁊ in futura. Quibꝰ si deus voluerit q̃ dã ex rõne potit dicere: Hãc cõmodi vri mãdata mea fuistis: nõ qꝫ pure me diligebatꝭ: sz qm̃ a me lucrari volebatis. Sicut hi q̃ regi seruiunt. Nõ qꝫ regem multi: sed donaira diligũt regis. Alius est q̃ vere deũ diligit: et solo amore eiꝰ p̃cepta eius custodit. Iste profecto legalit seruit: ⁊ bonã pfecta mq̃ mercedẽ sibi acq̃rit. Igit sicut deo ille nil p̃posuit: sic illi deus iusta recõpensatõe reddere debet seip̃m q̃ rebꝰ oibus excellit.

Q̃ in aia tres sint nature. Ca. CLXIX.

In anima tres sunt nature: videlz ratio: volũtas ⁊ appetitus. Ratõ assimilat angel: appetitꝰ bruti animalibꝰ: volũtas vtriq̃. Volũtas int rationẽ ⁊ appetitũ media est: aliqũ em̃ ad rõem: aliqũ ad appetitũ se habet. Sz qm̃ ad rõem se puertit: qꝫ ea q̃ sũt rõnabilia et spũalia sapit: dicit hõ rõnal ⁊ spũalis. Qm̃ vero ad appetitũ se tenet: qꝫ ea sapit que sunt carnalia ⁊ irrõnabilũ aialiũ: dicit hõ carnal siue aialis. Qm̃ scriptũ est. Animal hõ nõ p̃capit ea q̃ dei sunt. Spiritualis aũt dijudicat oia: ⁊ ipe a nemine iudicat. Cum ita q̃ iuxta hoc quod volũtas se habz: ꝛ hõ carnal siue spũal. Sciendũ ẽq̃ interdũ q̃dã sentiũt in carne q̃ b̃ volũtas mime p̃sentit. (Ca. CLXX.

De suggestione: delectatiõe: ⁊ p̃sensu.

Res nãq̃ delectatiões sunt. vna que sentit in carne p̃ter voluntatẽ que vocat suggestio. Alia que sentit võ lũtate cogitatõis: nõ tũ in volũtate actionis: quẽ ꝛ delectatio. Tertia que sentit cũ volũtate opandi: ⁊ noiat p̃sensus. Sz illã que noiat suggestio: nulla pena comitat. Nã vbi nõ est p̃sensus volũtatꝭ: nulla sequit pena delectatiõis. Qm̃ apostolꝰ Nihil dãnatõis est his q̃ sunt in christo iesu q̃ nõ fm carnẽ ãbulãt. Et alibi. Con delector legi dei fm interiorẽ hoiem: video aũt aliã legẽ in mẽbꝭ meis repugnãtem legi mentis mee: ⁊ captiuũ me ducentẽ in legẽ p̃ peccati: q̃ est in mẽbꝭ meis. Interiorẽ hoiem vocat ipam rõem: legẽ mẽbꝝ delectationẽ sine voluntate: legẽ ꝛ obseruatiõem mãdatoꝝ eius: q̃ ⁊ lex mẽtis dicit: qꝫ mente seruat: legẽ aũt peccati: quã p̃ius legẽ memꝝ noiauerat.

Rom. vij.

Ibid. vij

De nominibꝰ anime. Ca. CLXXI.

Nota q̃ plura sunt noia anie. Vocat em̃ aliqũ spiritus: mens: animus: ratio: intellectus: interior homo. Dicit etiã anima vegetabil: sensibilis. rational. Sz cũ pl̃a noia habeat: ad illa adhuc redeam̃ de quibꝰ sermo fuit p̃ius. quia voluntas in illis aut certe se habebit: ⁊ erit legitima: aut illa deserendo fornicatrix vilis ⁊ abiecta. Nã q̃ si volũtas q̃ est media inter rõem ⁊ appetitũ rationi p̃cordauerit: legitime viuit: si vero appetitui: fornicatrix erit. Est ꝫ rõ siue spiritus q̃ si vir: volũtas vt spõsa: appetitꝰ carnis q̃ si adulter: nõ igit ei volũtas in aliquo p̃sentiat. Scriptũ est em̃. Concupiscentia cũ p̃ceperit parit pctũ: pctũ cum cõsummatũ fuerit: generat mortem.

Jacob. j.

De sordido exemplũ Ca. CLXXII.

Quemadmodũ si sordibꝰ aliquis ⁊ omni fetore plenꝰ occurreret alicui dicẽs se cũ eo velle p̃siliari: nõ debet mundꝰ subsistere: sic nec voluntas appetitui carnali acq̃escere.

De quadrato lapide. Ca. CLXXIII.

Quadratus lapis sex eq̃lia habet latera: in q̃ hoꝝ ceciderit: firmiẽ iacebit: sic p̃uidendũ est viro iu-

sto: vt in suo psistat ꝓposito. Huius autē latera: sex hec sunt: piperitas: aduersitas sui libertas: subiectio: in secreto esse et in publico: ⁊ in qbꝫ singulis si a diabolo impulsetur: stet: nec a ꝓposito moueat.

De peccato. Capi. CLXXIIII.

Dat. v. O De peccato triꝫ mōis loquimur: Scōm naturā. i. districtā iustitiam: vt illō: Qui dixerit fratri suo fatue: reus erit gehenne ignis. Scōz gratiā: vt: Qu acūq; hora ingemuerit peccator: pctm̄ suū remittet ei. Et: Zach. j. Cōuertimini ad me dicit dñs: ⁊ ego ꝓuertar ad vos. Scōm disciplinā: vt cū pcipit hoī t m̄ vel tantū penitere. Disciplina est sub grā: qz nullus penitere vel satisfacere posset: nisi gratia preueniret.

De similitudine cere. Ca. CLXXV

V Ideas hoīem in vanitate ab ifantia vsq; ad pfundā senectutē conuersatū: sola terrēa sapiētē ⁊ ī his penitus obduratū. Cū ꝫ age de spūalibꝫ huic de subtilitate diuine ꝓtēplatiōis loquere: hūc secreta rimari celestia doce: et pspicies eū ueq; posse ad hec videre. nc mirū: indurata est cera: in istis etatē nutriuit: aliena ab istis seq; didicit. Econtra cōsideres puerū etate ⁊ scia tenerū nec bonū nec malū discernere valentē: nec te q; dē intelligere de hmōi differentē. Nec q; dem mirū. Mollis ei est cera: ⁊ q; si liq̄ns nec imaginē sigilli q̄q̄ mō recipiēs. Medius boꝫ adolescēs ⁊ iuuenis est: ex tenerītudine atq; duricia q; si ex senectute atq; puerīia ꝓgrue tpatus. Si g hūc instruxeris: ad quēcūq; vtilitatē pfectū voles si ue honestatis apte informare valebis.

De conatu diaboli contra nouiciuz

Capitulū. CLXXVI.

C Ūm diabol⁹ nequit monachā tū alicui dare odio: nitit eū ꝓuersationis in q̄ est subducere fastidio. Et lz illi monachatū ꝓpositū tenendū ad horā q; si cōcedat. tm̄ ꝫ qz sb taliꝫ aut etiā int tales aut in tali loco suscepit: multimodis versutijs sallacit impulsū penitere nouiciū qn̄ q; fac. vt dū illi psua det inceptū ꝓposituz ingratū existere: nec ad meliora proficiat nec qd̄ accepit diu teneat: aut in eo vtilit persistat. Quippe dū incessant laboriosis cogitanōibꝫ demutādo: aut si mutari nō valet: saltē de improbādo ꝓposito meditatur: nūq; interi ad finē pfectiōis laboriū peueniat: sz prorsus a deo respuat. Nam qm̄ illi fundam̄tū qd̄ posuit displicet: nullatenus illi structurā bone vite supedificare libet: vt fit vt quēadmodū arbustula si sepe trāsplantet: aut nup plātata in eodē loco crebra ꝓculcanōe inq̄etet: neq; q; radicare valens: aridiratē cito attrahit: nec ad aliquā fructū fertilitatem pueīt. Sic infelix monachus si sepius de loco ad locum propo appetitu mouet: aut in vno permanēs: freq̄nter eius odio ꝓcutitur.

De pueris plāte cōpatis. Ca. CLXXVII

O Icq̄so si plātā arboris ī horto tuo plātares ⁊ mox illā ex oī pre ita cōcludere: vt ramos suoo nullatenus extēdere posset: cū eā post annos excludere: q̄les putas ramos extēderet. Profecto inutilis arbor rugosa: ⁊ gibbis plēa: ramis suis in curuis ꝓplexa. Hoc vtiq; facit o vos pueroz magistri de pueris vestris q̄ plātari sūt p oblationē ī ecclie horto vt crescāt ⁊ fructificēt deo. Vos āt in tm̄ terroribꝫ minis ⁊ ꝓberibꝫ vndiq; illos coartatis: vt nulla penitus liceat sibi libertate potiri. Itaq; indiscrete oppressi: paas ⁊ spinaz more ꝓplexas cogitatōes infra se cōgerūt: fouet: nutriūt: vñ fit: vt qz nihil amoris: nihil pietatis: nihil beniuolētie circa se in vobis sentiūt: nec illi alicuius bōi ī vobis: sz q̄cq̄d est odij: īpietatis: maliuolentie postea spē hēant. Cōtigit itaq; mirabili mō: vt sicē corpe crescūt: sic ⁊ in eis nimor tm̄ ⁊ inuidia ⁊ suspitio oīs mali crescat ex vobis: sp pni ⁊ incuruī ad vitia secū premeditantes: aut quō vras insidias et machinationes valeāt euitare: aut de cide seculo redire.

Cap. CLXXVIII

De lamina auri exemplum.

V Idistis q̄so vnq; artificē ex lamina auri vel argēti sol' percussionib⁹ imaginē speciosā formasse: Nō puto: q̄d

tunc: quatenus aptā formā ex lamia formet: nūc eā suo instrumēto leuiē pmit et percutit: ⁊ postmodū planat: nūc etiā discreto leuamine leuiꝰ leuat ⁊ informat: sic et vos si pueros vros cupitis moribꝫ ornatos eē: necesse ē vt cū depssionibꝫ verbeꝝ impēdatis eis pīne pietatis ⁊ māsuetudis leuamē atq; sbsidiū. Tenera qdē teneris sic ⁊ ipi teneri sūt: lac scz nō solidū cibum prebētes cis necdū ad pfectā etatē puerīs

De caritate. Ca. CLXXIX.

Qui caritatē in corde retinet: ꝗ vnū deꝰ grās ei scit habere: illi ꝓ ad quē tm̄ nō habeē miserico: die. Quas em̄ grās mihi debet deꝰ si qs me diligit: iam plūs is cui dilectio alteriꝰ seruit: soliꝰ cōmodi inunus pfunctorie suscipit. Verbi grā: beneficiū vnū: bonorē vnū: prandiuꝫ vnū: vl qlibet officij genꝰ in hūc modū. Aliꝰ ꝓo caritatē q cōmodi minꝰ exhibuit intrāsitine sibi retinuit. Caritas em̄ officiū ab eo q ꝗ suscipit trāsit. Caritas ꝓo ipa q deꝰ est in eo remanet: q eā aliis ipendit: bonū aūt pmanēs bono trāsēūti melius est: Necigit ꝓsiderādo pfecto pspiciemꝰ magis eē nob gaudēdū si alios diligimꝰ: q̄ si ab aliis diligamur. Nihil mihi debet aliqs: nec ego alicui: q̄ caritas ē exhibenda: non exigenda.

Ex tribus ex causis oīs res amat.

Quicquid amat aut natura amat aut recte: aut spe cōmodi. Natura em̄ ē vt oē bonū amem ⁊ vtile Rectū vero vt bñ facientē nob amemus. Sepe cōmodi qñq; res amat. Alia ꝓter vsum: vt mel: eo q sit bonū ⁊ suauē: et ⁊ fm vsum. Alia vero fm effectū: vt absinthiū ⁊ nōnlla naturalꝑ otio: q̄ cū dent sanitatē: nullā tm̄ in vsu pbent suauitatem.

Natura

Rectitudine.

Qtribꝫ modis deꝰ diligendus sit. Ca. CLXXX.

Tribus etiā his mōis diligēdꝰ est deꝰ. Natura: quia oībꝫ ⁊ melior ⁊ vtilior: ⁊ iō plꝰ ceteris ē amādꝰ. Rectitudine: qm̄ oia que habem̄ p̄stat nob: etiā ꝗ ipm qd̄ sumus et tāto cū amare debemꝰ plꝰ nobis ipis: q̄ to maior ipe ē q se p nob dedit: ⁊ nob eis dē semetipīn datarꝰ ē. Et qm̄ ei pſonalī nō possumꝰ reddere illō: nō em̄ is pſona eiꝰ eget: ostēdit nob quibꝫ debeamꝰ vicē reddere dicēs. Mādo vobꝫ vt diligatis iuicē sic dilexi vos. Et ap̄lus. Sicut p nob christꝰ aiam suā posuit: ita debetis p fratribꝫ animas ponere. Diligere igit debemus nos inuicē: tū qr ⁊ brūta q dā aīalia hoc faciūt: tū qr vniꝰ familie: scilz christi sumꝰ: ⁊ qr in regno eius singulos sic nosipos diligemꝰ: ⁊ qr ibi eq̄liter a ipis diligemur: indecēs em̄ est si in ꝗ mundo habuerimꝰ odio: q̄s ibi sumꝰ habituri carissimos. Sciēdū est em̄ q q̄cūq; ibi aderūt nob vicē reddēt p dilectiōe p̄senti. Spe etiā cōmodi vel remuneratōis diligendꝰ est deꝰ: qm̄ imortalitatē ⁊ incorruptibilitatē nobis pmittit.

Joh. xv.

j. Joh. 5.

spe commodi.

De tribꝫ libertatibꝫ. Ca. CLXXXI.

Libertatis sic dē modos tres vicimus esse: libertatē vie ⁊ actionis: quā oēs volunt. i. vt libere facere possint q volūt. Dicit etiā libertas intelligentie: quā nō oēs volūt. Est etiā libtas recte volūtatis q sp est bona: hāc p aucissimi volūt. i. vt ea velint q debēt: Notāduꝫ q libertas actōis sine libtate bone volūtatis: sp est mala. Vñ libertas intelligendi est media: q bona est q tienscūq; libertati recte volūtatis adheret: mala aūt cū sine illā ē. Habet ꝓmo q̄s q̄ntulācūq; libertatē intelligēdi. id ē scit intelligere q d sibi expedit: velit illā in bono: ⁊ sic ꝓmerebit adipisci libertatē intelligendi q cād expedit: volēdi qōcūq; debet: agēdi quicquid pdest. Sub libertate volendi est libertas arbitrij.

De venatōe diaboli. Ca. CLXXXII

Diabolꝰ pp ctī suggestionē q tidie dit ad venandū: Eos ꝓ oīra retia sua retinet: q̄s nec dolor pp ctō p prio afficit. Illos aūt iā amittere incipit: quos p carnis intēperie lugere iā cōspicit Quosdā aūt tertij ordis: id est sanatos a carnalibꝫ ⁊ spūalibꝫ pctis oīno pdit. Primi oīno lugeāt: doleāt adhuc fecundi: tertij vero gaudeant.

De similitudinibus

Qd deū horreat pctm. La. CLXXXIIII

Horrere deū ōz aiam peccatricem nō q̄ horreat pctm: qō nihil ē: sed quia nō est ibi ō bita iusticia quā ibi amaret: vt dicim⁹ nos horrere domū in q̄ nihil est qō amen⁹: ſz h̄ z illō ip̄rope Virtutib⁹ igit adhereamⁿ postponendo vina: z h̄ patiētiā amplectēdo cū iugi exercitio. Patiētia etēm vel q̄libet virt⁹ sine exercitio: quasi plumbea lancea est.

De visiōe. A. ō fluuio. La. CLXXXV

Idit vt asserere solebat A. in infirmitate posit⁹ z in extasi quodām ō extra se rapt⁹. Vidit inquā fluuiū vnū rapidū atq̄ pcipitē in quē h̄ fluebāt oīm fluxuū purgatu re: z q̄rūcūq̄ terrestriū rez lauature: videbat ita q̄ aq̄ ipa nimis turbulēta z immunda: z oīm spurcitiaz sorde horrida. Rapiebat igit in se q̄cq̄d attingere poterat: z deuoluebat tā viros q̄z mulieres infra se diuites z inopes sil. Feda q̄dē erat aq̄ ex eq: tū viuebāt z delectabant in illa vt ille asserebat q̄ eū ducebat. Illo vero ab ipso inq̄rente: quisnā torrēs ille esset: vel quid illitudo illa in eo volutās ptēderet: adiecit ille p dux pris nri atq̄ ait: Ne mireris. Torrēs: mūdū significat q̄ rapiunt: i cui⁹ illecebrosis spurcitiis inuoluūt oēs ipm amātes. Et his dictis inquit.

De vero monachatu. La. CLXXXVI.

Vis ne videre q̄d sit monachatus verus: Ad h̄ alter. Volo. Duxit itaq̄ illū q̄si in ꝓspectu cuiusdaz magni claustri z admodū spaciosi z speciosi: z ait. Circūspice. Aspexit z ille. Et ecce pietes claustri illi⁹ obducti erāt argēto purissimo: herba q̄z virēs i medio erat et ipsa argētea: mollis q̄dē z redolēs z vltra humanā opinionē ō lectabil. Hec more alter⁹ herbe sub hio q̄ in ea pausabant leniter flectabat: z surgētib⁹ illis ipa q̄z surgebat. Et q̄d in more: Quicq̄d ē iocundi ratis ibi erat. Cū g̃ h̄ ppetuo habitandu elegisset. A. ductor ei⁹ se ei spopōdit si vellet verā ostensuz patiētiā. Sz qz vt asso let interim euigilauit: z pmissi demōstrat orē amisit. Has igit duas visiōes a sctā pīnitate: z a pīna sanctitate relatas libenter audiam⁹: z audiēdo deuote teneamus tenēdo mēte iugit reuoluam⁹: vt vnu⁹ horrorē dū vacat fugiam⁹: alteri⁹ velut amenc iocūditati z iocūde amenitati insistamus nos q̄ monachatum tenemus.

De securitate z pace religionis.

Sicut bubo (La. CLXXXVII. dū in cauerna cū pullis suis ē letat: z suo mō bene sibi est: dū vero inter corvos z corniculas seu alias aues est: incursat a cdilaniat z oīno sibi male ē vtpote qz h̄ rostro pcutit: ille alis in eū irruit: alter vero vnguib⁹ discidit: Ita z mihi. Qn̄ ēm cū mōachis meis: scz filiis cōuersari queo: mihi bn̄ est z ḡta ac singularis vite mee solatio: qū vero remot⁹ ab illis iut seculares ꝓuerso: hinc idē me variaz causaz incursus dilacerāt: z que nō amo secularia negocia vexāt. Male itaq̄ mihi est qn̄ sic sum ac tremēs permesco aie mee dispendiū. Hic idē pī noster q̄dā vice de trans mare regressum regē Guilhelmū minorē adiut: z vt romā ad papam Urbanū p stola sui archiepatus eūdi sibi licentiā daret: humilit z mānsuete petiit At rex ad nomē Urbani turbat⁹: dixit se illū p papa nō tenere: nec sue ꝓsuetudis esse vt absq̄ sua electiōe alicui liceret i regno suo papā noiare. Hinc igit orta q̄dā grauis dissensio est int regnū z sacerdotiū adeo q̄dē magna q̄ z ipe absq̄ assensu regis angliā exiuit: romā petiit: ibiq̄ aliq̄diu cū maximo honore z reuerentia tā ab ipo papa q̄z a romanio sublimit commorās tandē pcatu regis ac tonus regni angliā reuisens sue pfecto sedi deo q̄dez annuente ac pl'o fauente restitutus est.

De exemplo leporis. La. CLXXXVIII

Discedēte aūt q̄dam vice eodē patre nro a p̄dicti curia regis: pueri regis q̄s nutriebat leporē sibi occursantē in via canib⁹ insecuti sunt: fugiētem etiā intra pedes equi quē pater ipe i sidebat ꝓsecuti sūt. Ille vero sciēs in uerā

bestiolā sic se refugio cōsubīsse: retētō habenis: equū loco fixit: nec cupitū bestievo lait p̄sidiū denegare. Quā canes circūdātes ⁊ linguis suis hāc grato obsequio hic inde lingētes: nec se sub equo poterāt eij cere: nec in aliq̄ ledere. Qō videtes admirati sunt q̄ aderant. At pater pius vbi q̄s dam aspexit ex militib ridere: ⁊ q̄ si pea pta bestiola leticie frena laxare: solutus i lachrymas: ait. Rideris: ⁊ huic vnq̄ infelici nullus risus: nulla leticia: hostes eius circa eam sunt ⁊ ipa sola devita sollicita cōfugit ad nos: p̄sidiū suo modo flagitans. Hoc plane filij est ⁊ hominis anime moriēt. Fiā cū de corpe exit: mox inimici sui maligni scz spūs qui eā in corpe degentē: per anfractus vitiorū multimodis p̄secuti sunt crudelit assunt: parati sunt eā rapere ⁊ in morte eternā precipitare. At ipa animis anxia huc illucq̄ circūspicit: ⁊ q̄ tuetur defensionis ⁊ auxilij manū sibi porrigi ineffabili desiderio p̄cupiscit. Demōes aūt ecōtrario ridēt: ⁊ imensa leticia gaudent: si nullo eā adminiculo fultā inuenire queant. Quib dictis laxato freno iter arripuit: ⁊ bestiaz vltra p̄sequi clara voce canib interdixit. Tū cilla ab omni lesione immunis: exultans ⁊ hilaris perpeti cursu campos sylvasq̄ reūisit.

De exēplo auicule. Ca. CLXXXIX.

Alia quoq̄ vice cōspexit puerū qn dā cū auicula in via ludentē: que pedē filo annexū habēs: sepe cum laxius ire p̄mittebat: fugā sibi p̄sulere cupiens auolare nitebat. At puer filuz manu tenens retrahēs auiculā ad se vsq̄ deijcebat: ⁊ hoc ingens gaudiū pulchrūq̄ spectaculū puero prestabat. factū est ꝗ semel: ⁊ itez factū frequentiuo. Qō pater benignus aspiciēs auicule p̄dolnit: ⁊ vt rapto filo libertati redderet p̄cepit. Et ecce filū rumpit auisq̄ auolat: puer plorat: pz exultat: ⁊ vocatis q̄ aderāt. Cōsiderans inquit iocū pueri: Et p̄fessis cōsiderasse: ait. Simili p̄sideratōe iocat diabol⁹ cuz hominib multis q̄s irretitos suis laqis pro sua voluntate in diuersa vitiorū impedimenta p̄trahit. Sunt eīm q̄dā: vt verbi gratia dicā: auaricie seu luxurie ⁊ similiū flāmis succēsi: ⁊ ex mala p̄suetudie addieti: his p̄tingit aliqū vt sua facta p̄siderēt fleant seq̄ amodo a talib cessaturos ore p̄mittāt. Si more auis liberos se volare autumāt: sz q̄ p̄ prauo vsu irretiti ab hoste tenēt: nolētes in eadē vitia deijciunt: fitq̄ hoc sepi⁹ nec oīmodis liberant: nisi magno conatu ⁊ gratia dei funis rumpatur praue p̄suetudinis.

Ca. CXC.

De malicia ⁊ feditate peccati.

Si hinc inq̄t. A. peccati pudorez ⁊ illinc cernerē inferni horrorem: et necessario vni illorū haberē imergi: p̄ius me in infernū mergerē q̄ p̄ctīm in me immitterē. Nallē eīm pur⁹ a p̄ctō ⁊ innocēs gehennā intrare: q̄ p̄cū sorde pollut⁹ celorū regna tenere: cū p̄stet solos malos in inferno torqri: ⁊ solos bonos i celesti beatitudine foueri.

De verbis defuncti. Cap. CXCI

Verba defuncti Osberni monachi ad. A. in spū delata: ⁊ ab eodē. A. postmodū exposita. Ter inq̄t ille defunctus antiqu⁹ serpēs insurrexit mē sed vrsari⁹ dñi mei liberauit me: hec dicēs euanuit. Benedict⁹ vero pater nr visionē illā expgefactus a somno: ad memoriā reuocās: ac singula ꝓpensius inspiciēs: qñ et q̄bus libuit sic eā exposuit. Primo inq̄ens p̄ peccatis q̄b obligatus ante baptismū fuerat in eū insurrexisse hostē ātiquuz Scōo pro p̄ctis q̄ fecit post baptisma tis sacramētū aū p̄fessionē Tertio pro illis q̄ fecit post p̄fessionē aū obitū. Sz ter cecidit: p̄ctā eīm q̄b astrict⁹ fuerat aū baptismū: fide parentū in ipo sacramēto deleta diabol⁹ inuenit. Illa etiaz q̄ in seculo vl in mōasterio aū p̄fessiōez cōmisit: in ipa p̄fessiōe monastica eā abolita serpēs ille antiqu⁹ repit. Que ꝗ p⁹ p̄fessionē fecit vera p̄fessiōe aū obitū mōach⁹ ille deleuit. Per illū dñi vrsariū ōsignari dixit ordinē angelicū: Sic eīm vrsariū vsos: ita ageli spūs maliguos a sua seuitia coercēt et oppūnt ne nob nocēt inq̄tū volūt.

De mēsuratione crucis

Bñ Anselmi lib de sil'tudib explicit.
Eiusdē beati Anselmi Cantuariensis
archiepi liber de mēsuratiōe crucis incipit

Mat.v.

QONIAM iu
bente filio tuo christo.
Perfecti estote sicut et
pater vester celestis p
fectus est. Et apostolo
exhortante vt ad perfe
ctionē feramur: oib modis ad pfectiōez
vite tendere debemus. Tēdentes aūt si
ne ductore errare possum?: optīe consulit
nob in eo bonitas tua de? meus q̄ eundē
vnicū tuū nob in ductorē tradere digna
tus es: vt nobis factis z ꝓbis viaz verita
tis ostēderet ac doceret. Cui etēm vt eiz
cōfidenter seq̄remur pfectiōis testimoniū
perhibuisti dicēs. Hic est filius meus dile
ctus in q̄ mihi bene cōplacui: ipm audite
Ipe igit vt faceret voluntatē tuā: q̄ddaz
cōpendiū vie pfectiōis breuib sub ꝓbis
sz plurimū pōderosis nob ostēdit dicēs. Si
quis vult venire post me abneget semet
ipm: z tollat crucē suā z sequat me. In q̄
bus ꝓbis oūdit paucitatē pfectoz libtate
arbitrij eū seq̄ volentiū. ipe tū vult nr̄ esse
ductor: initiū vie pfectiōis: mediū z finis
et q̄ intentiōe sit ambulandū. Singla āt
in suis locis patebūt. Paucitatē pfectoz
minis dñe in eo q̄d dicis. Si q̄s: q̄ si ali
quis ex mltis vult post me venire. Et q̄
re ꝓ deus meus: nisi ex q̄dam torpore et
pusillanimitate nimia: eo q̄ plerīq aiam
suū ad tendendū sursum cogere nolunt: z
perfectā viā attēptare nō audent.

Mat. xvij

Mat. xvj.

Nascit autē pusillanimitas etiam
nimio timore maxime ꝓpt pecca
ta pterita: z q̄ minus ꝓpria respi
ciūt merita: ꝓpter vtilitatē: q̄ nimis timēt
impedimēta: z q̄ statim sentiāt se pficere
quotidian? lapsus: z q̄ tiā minus ꝓsidē
rant bonitatē. Illa etiā sepe mltos repel
lunt: ne audeāt attemptare viā pfectam.
immo z ipos incipiētes sepe inmū deiciū
nt vt pcedere se posse desperāt. Sz pri
mū sez nūm timor ꝓpter pctā pterita nō
debet nos impedire: qz z si bene eo vtimur
oia cōputant nobis in bonū: pstādi nimi
am bonitatē tuā cognoscēdi te atq̄ amā
di z laudādi. Notandū vero q̄ pncipalr
tria dāna sunt in peccatis. sez q̄ ī eis me
remur penā eternā: demeremur eternam
beatitudinē. tps (qd̄ pessimū ē) sine amo
re z laude nr̄i creatoris expendim?. Pria
duo ptinēt ad hoīem: tertiū vero ad tuuz
dānū ptinere videt de? deus meus. Luz
ergo ex ide debita z nimia misericordia tua
tā morti nos deputatos reuocare dignerī
ad vitā tuā. tā fidelit ad te debetem? con
uerti vt dāna nr̄a dissimularemus: z mo
dis oib instare: vt laudē tuā quā neglexi
mus saltē in aliq̄ residuo nr̄i tpis supple
rem?. Quantū est dñe dissimulare timorē
pene ꝓpt amorē tuū? At cur propt deside
riū beatitudis nr̄e minuerem? famā lau
dis tue: cū eā pati eternalr meruissemus:
etiā ꝓpter furorē tuū? Primū q̄tem? te lau
dare q̄ es regnū dei: vt dicis in euāgelio.
Regnū dei intra vos est: z ꝓ adiciet vo
bis ex supabundāti. Da nobis dñe chari
tatē: nō q̄rentē q̄ sua sunt: sz q̄ tua sūt: vt
nō cogat timor pene tibi seruire ꝓ pecca
tis: vel amor nr̄e beatitudis ꝓ mercede qz
tps z vires nō sufficiūt nobis ad laudan
dū te: cui? bonitas expugat oēm sensum: z
sic pusillanimitatē tior nō ī cutiet pctōrū.
Terret etiā nos q̄q̄ nostroz pnitas me
ritoz ne ad pfectionē vite tendere audea
mus: qz ad eā ꝓmerēdā nō sufficiūt. Sz
huic obiicit: qz tu dñe insistis nos emere z
adiuꝝ ꝓsti: qz gratis emere debem?. Dixisti
eēm. Sitiētes venite ad aq̄o. Quid ē dñe
q̄ vinū fernoris in laude tua: z lac mūde
conscie absq̄ vlla cōmutatōne debemus
emere: nisi q̄d tibi sufficit quātūcunq̄ pa
rū sit q̄d habem? tibi dare: imo z ꝓ ipsum
q̄d dam? tuū est. Inducit etiā pusillani
mitatē q̄ indignoo nos videm?: eo q̄d pe
tim? q̄d vtiq̄ verū est. qz si bō mille ānis
seruiret deo etiā fernētissime non mereret
ex cōdigno dimidiā diē esse in regno celo
rū. Sz dñe nō debem? cōsiderare tū no
strā vtilitatē sed tuā laudē: cui? bonitas

Luc. xvij

Esa. lv.

experat omnē intellectū. Pusillanimes
eriā facit nos: qz nimia impedimēta nra
videm⁹. Sz dūe si audacter resecā ponimus: p certo habere debem⁹ q aufers qc
quid nos retardat a laude tua. Quicqd
eñ nō aufers fm tuā voluntatē: libēt por
tare debem⁹. Stulticia eñ nra sepe putat ea esse impedimēta q̄ tua occulta sapi
entia ad nostrū ordinauit pfectū Quinto
terret q nō stati sentim⁹ nos pficere: sed
dūe sepe differs qd petit vt excites magis
appetitū: nō differs qd nolis dare: sed vt
auero desiderio abundātius posses dare
Sextū qd retrahit nos: sunt quotidiani
nostri defect⁹. Sz ō hoc est remedium vt
semp deputem⁹ aliqūs horā diei ad exa
minandū nos q̄liter habeam⁹ nos in in
terioribz et exterioribz: et qcqd inuenimus
qd nob sit vtile ad pfectiz: ad h firmissi
me laborare ponam⁹: et defectus quoscū
q reijcere studeam⁹. Nō aūt terreat nos
si forte nōnūq̄ aliq̄ die ō positū faciā⁹
qua nō min⁹ ponam⁹: qz longe facili⁹ re
dit ad te q ex infirmitate facit ō positum
q̄ q statū suū dissimulans se non posuit
emēdare: imo qñq̄ maior est ei pēa q̄ cul
pa: et bonitas tua malis nris nouit bñ vti
sepe facies defect⁹ nros ad augmentum
humilitatis pdesse: vt verē fit q septies ī
die cadit iust⁹ et fortior resurgit. Septio
pusillanimes nos facit q tuā nō ppendi
mus bonitatē. Cū eñ tibi orādo loq̄mur
nō deberem⁹ te cogitare q̄ si durū ad exau
diendū: sz prem benignissimū: q etiā ante
q̄ oramus scis qd sit necesse nob: et ex na
turali bonitate tua ī infinitū pnior es ad
exaudiēdū q̄ tū ī te est q̄ nos auidi ad ro
gandū. Da dulcissime dūe: vt nō sim⁹ pu
sillanimes: sz magnanimes in infirmita
tib nris nos deijcere pēdentib: medici
nā tua p gratia p apponētes nō pusillani
mes: sz magnanimes te seq firmit ponam⁹: maxie si nō est in nob tāta fortitudo
q post te gigantē q exultasti ad currēdaz
viā currere possim⁹: h tū remediū hēmus
q post te clamare possim⁹. Trahe nos p
te: et clamorē nrm audiat et exaudiet aur

pro. xxiiij

Cant. j.

Secūdo in nimis libertatē ar
bitrij te seq volētiū in via pfecci
onis cū dicis. Si qs vult: qz hoc
relinq̄s hoīm volūtati: sz nūqd ptāt: nō
Sed ptāte nbi dūe reseruasti: cū ois po
testas a deo sit. Cur ḡ causabit hō ō te: si
te sequi vult et nō pōt: Certe idcoq̄ te nō
sequit: qz licet nō possit p se: tū p te: q nō
ideo reseruasti nbi ptātem nri pfectus vt
nō possim⁹: q oia opa nra opar: sz vt ma
gis admiremur et laudem⁹ abyssum boni
tatis tue: q cadē q̄ tu facis in nobis ḡta ti
bi sint et accepta: et iudicas ea digna mer
cede: et ita q etiā calicē aq̄ frigide non di
mittis absq̄ mercede: et cōpo nrām allic
volūtarē: quā adeo liberā p ter tui silitu
dinē fecisti vt cogi nō possit. Multis eti
am alijs modis ad viā vitatis et pfectōis
nos allicere studisti. Cū h merebamur
dūe vt ad nos descēderes: et hūanitatem
nostrā tibi tā mirabilit vnires et in ea tam
humilit cū hoie p nersarer: nisi q nos ad
perfectionē tui amoris sic provocare vole
bas: vt dū visibilit deū cognoscim⁹ p hūc
inuisibiliū ꝛc. Quis ḡ hō dign⁹ erat vt fi
lius dei mortē p eo pateret. Aut qs vnq̄
meruit tuo corpe et sanguine refici: nisi q
tu de⁹ mens in h ostēdisti auiditatē amo
ris tui circa nos: vt salrē ex mlitudine et
magnitudine tā mirabiliū beneficiorū tuo
rū ad mutuā dilectionē accēderes cor no
strū: et in captiuitatē amoris tui redigeres.
Inuūerabilia nimis sunt būficia tua dūe
quib volūtatē nrāz excitas vt p ecte et ar
dent te seq velim⁹: magie aūt q̄ provocaret
imo si sic dicere liceret: cogeret volūtatez
nrām tue p sideratio bonitatis ex q̄ oia bo
na creata pcedunt. Qui aūt pauca expt
est et nōdū exercitat⁹ de te q spūs es: spū
aliter cogitare voluerit: sic meditari de te
poterit inchoare. Prio assumat in mentē
suā aliquā aiam virtutib pfectā et de illa
ita specialit cogitet q̄ si nulli corpi sit con
iuncta: imaginet aūt in illa oēm pfectiōz
virtutū q̄ vnq̄ de aliq̄ anima potent cogi
tari: scz q̄ bōa: q̄ dulcis: q̄ pacīs: q̄ mi
sericors: q̄ sapiēs: q̄ charitatiua: q̄ fidelis

L

Ro. xiij.

Dat. ꝛ.

De mēsuratione crucis

q̃ pia: q̃ iusta: q̃ vera: q̃ humilis ꝛc: in hunc modū ꝛc. Cū ãt circa aiam talia cogitauerit: cogitet q̃ hec anima est similis creatori in ꝓtutib: q̃ eã ad silitudinē suã fecit: ꝛ postea trãsferat se ad creatorez: vt omnia q̃ in aia p̃ecta poterunt inuenirī: in creatore infinita cogitet ꝛ immensa: ꝛ ea ipa naturã suã esse: ꝛ sic quodammõ inuisibilia dei p̃ ea q̃ facta sũt ꝓspiciat itellẽa. Hic est quidẽ initialis modus cogitandi de te domine: qnẽ qui sollicite sequit meditando te: intrabit fontẽ viuũ ꝛ dulcedinem tue nature: que quantũ maior est omnibus beneficiis tuis: tanto magis affiẽ nostrã voluntatẽ vt sequamur ardenter Iesum filium tuum: ad laudẽ bonitatis tue nos informantem.

Romanj

Tertio eim se dedit nostrũ ductorẽ et instructorẽ: cũ subdit venite p̃me. Quantũcunq; curram̃ feruẽter sequẽdo nullus p̃cedit te: ꝛ nullus vadit iuxta te. Omnes nos oportet ire post te: quia tu es primogenit̃ in multis frib̃. Primo dicis dñe discipulis. Venite ꝛ videte: Postea dicis. Venite post me vt q̃ ũ te viderũt imitent̃. Deinde dicis. Venite ad me oes q̃ laborat̃ ꝛ onerati estis: et ego reficiã vos ꝛc. vt iugũ tuũ suaue ꝛ onus tuũ leue: q̃ q̃ susceperint hilariter possũt portare ad gl̃iam patris tui. Tandem dicis. Venite benedicti patris mei percipite regnũ. Sic dñe iste est fidelissimus legatus tu̅ q̃ p̃mo ponit se nobis ĩ exemplũ cũ dicit. Venite ꝛ videte: ꝛ postea inuitat ad veniendũ post se. Venientes ad se vocat vt reficiat ne deficiãt. Tãdem assumet ad requiem vbi tamẽ requiem nõ habebimus nocte ac die dicentes. Sanctus sanctus sanctus dñs deus sabaoth. Ibi absterges dñe omnẽ lacrymã ab oculis dilectoꝝ tuoꝝ: quoniã non erit amplius mors vltra neq; luctus ꝛc. Sed dñe quomodo istud possit esse: non bene potest comp̃hẽdere anima mea: que aliq̃ modo experta est quãta sit afflictio noscere te ꝛ nõ posse laudare te: cũ ꝛ ipa afflictionẽ generet p̃ter gratitudinẽ: q̃ licet ei

Ro. viij.
Job.j
mat.iiij.
Mat.xj.
mat.xxv
Esaie.vj
apoc.xxj.

affligi pro eo q̃ nõ potest laudare te: imo oia que vnq̃ ad laudẽ tuã cogitare: loqui vel agere potest afflictõnẽ ei generant: q̃ his indignã se putat: ꝛ quia tibi in nullo poterit respõdere. Sic ꝗ anima incarcerata: in vinculis collocata: sic insatiabilit̃ affligitur pro laude tua: quomodo satiabitur cuꝝ in meridie apparuerit ei bõitas tua. cum vtiq̃ videat ad plenũ eã nõ posse laudari. Si forte dicis mihi domine q̃ hoc erit maximũ gaudiũ eius quod perfecte cognoscet bonitatẽ tuã: et illã tã immensam q̃ eam non poterit aliqua creatura plene laudare. Verũ credo q̃ de bonitatis tue immensitate gaudebit. tamen adhuc penitet eam perfecte nõ posse laudare nisi aliquo modo. Vulnera eius alligarent̃ ꝛ percussure plage eius sanarentur: quia tunc primũ oleũ additũ esset camino. Unde si placet tibi dñe credo q̃ etiam pena ꝛ afflictio laudis tue quã habet hic anima: ibi satiabit̃ ꝛ alligabit̃ pallio laudis cũ tu qui reples in bonis desiderium nostrum: tantũ dederis te laudare: quantũ desideram̃: imo longe supra desideratũ. Sic em̃ dixisti. Quia vos plorabitis ꝛ flebitis nũc: mũdus aũt gaudebit Tristitia vestra vertet̃ in gaudiũ. Sanata aũt pena quã hic habuit: ꝛ impleto q̃ hic desiderauit: aliã penã pro maiori laudatõe ibi sicẽ nec hic a se habere nõ potest Tu etiã nõ dabis ei: q̃ oia disponis in numero: põdere: ꝛ mẽsura: quia tũc non erit amplius fleudi sed ridendi: cũ apparuerit nob tu̅ vnic̃ fili̅: si volum̃ p̃ ipz vẽire.

Job.xvj
Sap.xj
E

Quarto ꝗ oltẽdit nobis initiũ vie q̃ debem̃ p̃ xp̃m venire: cũ dicit abneget semetip̃m. q̃ ꝗ ĩ via pfectionis vult seq̃ xp̃m iesũ: laboret p̃mo vt abneget semetip̃m. Merito ꝗ dem̃ nos abnegare cũ nihil iust̃ hẽam̃ i nob. Sũt ãt septẽ cãe q̃ q̃libz sufficeret hoiez ꝓpellere vt fateat̃ se i se nihil iust̃ hẽre. Pria q̃ tu dñe nos creasti. sic ꝗ nihil ĩ nob hõi ẽ q̃ tu non creaueris: ita dignum est q̃ omnia bona nostra sint tua: que nullo modo licet auferri a te sancto sanctorũ: ne sacrile

gium cõmittam⁹. Cur ergo nõ abnegare
mus nos qui nostri nõ sumus? Nam qũ
cunq; aliq̃d a nob abnegam⁹: nec ꝗ abne
gatũ ꝓpte ꝓferim⁹: sed aliũde q̃ntũlibet
etiam modico tpis spacio donam⁹: mor
alienũ inuadim⁹. Sc̃da cã ē: qz nos eter
ne morti deditos: tua morte p̃ciosissima
redemisti: p oib mortu⁹ es: vt q̃ viuũt iã
sibi nõ viuãt: sed ei q̃ p oib mortu⁹ est: vt
dicit vas tuũ electũ. Ergo sic oes z totos
redemisti: sic z omnes et toti tui sunt. Qui
vult q̃ salu⁹ cẽ: restituat tibi illũ p̃ciosissi
mũ sanguinẽ quẽ p eo fudisti. Tertia: qz
nos ingtos omnib bonis tuis z auersos
a te ꝓpter pctã a diabolo defendisti: postq̃
a te nostro dño recessim⁹ turpit z iniq̃: sub
tua ptectiõe eẽ merito nõ deberem⁹. Sic
q̃ nos hostis sine ofensiõe captiuos bũs
ad suã voluntatẽ debuisset in etna suppli
cia demersisse: nisi tu ex superabũdãti boni
tate nos defendisses ab eo: z ad pniam re
seruasses: et ꝓpter hanc cãm ꝓprie sum⁹ tui
serui q̃ si ab hoste seruati. Similit tui sũt
quicunq; p tuã grãm laqos diaboli euita
uerint: et nõ tibi nihil auferri dz ex eo qõ
vel te dante nõ cecidit: vel si ceciderat ꝓst
erectũ. Quarta cã est: qz cũ etnã mortem
pctis nostris meruissem⁹: tu nos reduxisti
ad vitã: eã dimittẽdo. Cur q̃ tibi nõ viue
mus nos penit⁹ abnegando a q̃ hẽm⁹ qõ
eternaliter mortui nõ sum⁹. Quinta cã ē: qz
eadẽ bonitate q̃ nos creasti etiã cõseruas
ne in nihilũ redigamur. Quõ enim aliq̃ sub
sistere valeam⁹ nisi te cõseruãte: Si q̃ tu
es vita nr̃a: nulli alij viuere ob̃em⁹: sicut
nullo alio subsistere valem⁹. Sexta cã ē
securitas. Qui enim se totum abnegat vt tu
eũ habeas: q̃ sibi perijt vt tibi valeat: q̃ si
bi nihil est vt tibi aliq̃d sit. Si nihil in se
habet: nihil sui amittere nmet: sed sp secu
rus est te qõ tuũ est ꝓseruare. Si minuit
ei pene inferni vel ignis purgatorij: pa
timore eoz afficit: qz cantabit vacũ coã
latrone viato: z se nõ timet pdere q̃ se ab
negat. Si ei tu eũ q̃ tu⁹ ē ad penas mitte
re velles: semp tũ ꝗ te in bonitate sentiret
para tus sustinere quod velles nec diceret
cur ita facis? Cui p̃dicta sentẽtia nõ pla
cet: da ei dñe se abnegare vt intelligat. Se
ptima vero causa deberet maxie nos vrge
re: scz vt tibi vices redderem⁹ suer cpen
deremus: qz pueri nat⁹ est nobis: z filij⁹ da
tus est nob. qui das q̃tidie te nob in cibũ
et tandẽ dabis te nobis i p̃ceniũ z i mer
cedẽ magnã nimis. Dñe q̃d dignũ pote
rit esse tantis beneficijs tuis? Quid ad ꝗ
dignũ poterim⁹ dare? An oportz aliquid
p̃ter id nõ penitus abnegare z tibi dare
dulcissime dñe? Si vn⁹ hõ essz tanti q̃nti
omnes creature quas vnq̃ fecisti: quãtus
esset si daret se totũ tibi qui ꝗ disti te totũ
nobis? Cui⁹ bõitas in infinitũ p̃ ꝗderat:
qui se putat meliorez q̃ te: tantũ de se re
seruet tibi: quãto melior est q̃ tu. Propt
hmõi causam dicis. Si quis vult venire
post me: abneget semetipm. imo dñe iã co
gor dicere saluo verbo tuo q̃ null⁹ semet
ipm valeat abnegare. Quãdo enim se abne
gabit qui nunq̃ aliq̃d iuris in se habuit?
Sed dñe in hoc verbo ostendis maximã
gratitudinẽ tuam: vt hoc tanti estimes:
vt quicũq; in se sibi aliq̃d iuris surpaue
rat: si ab hoc ceciderat vt vlterius se tibi
rapere nõ attemptat. Da mihi dñe vt me
abnegẽ: imo vt reddã quod rapui violen
ter. Debemus autẽ scõm legem ablatum
reddere in quadruplũ vt nõ solũ nos sed
et nostra reddam⁹: scz naturalia: fortuita
et gratuita. Naturalia sunt que cõmunit
natura omnib hominibus administrat.
Quedã in anima tantũ: vt intellectus: et
affectus: quedã in co: pe mediãte anima:
vt quinq; sensus interiores. Reddam⁹ ergo
intellectũ: sed suũ p̃priũ relinquẽtes
qui nos multũ a cognitiõe veritatis im
pedit. Quãdiu enim homo sensu suo ita in
nititur vt ab eo recedere nolit: vix sensuz
alterius quãtũcunq; rationalẽ apprehen
dit. Faciendũ igit est scõm apln. Qui
cunq; inter vos sapiens esse vult: stultus
fiat vt sapiens sit. Si enim humiliter se
stultũ reputaret ad temp⁹: tunc veram sa
pientiam a te siue a tuis apprehendere
posset: quia vbi humilitas: ibi sapientia

ij. cor. v.

Esa. ix.

mat. xvi.

i cor. iij.

puer. xi.

De mēsuratione crucis

Act.ix. Paulus enim credit didicisse euangeliū in illis trib⁹ dieb⁹ cum cec⁹ esset. Reddam⁹ etiā affectū deo semp postponēdo nr̄az voluntatē volūtati diuinez maxie in oz̄one nr̄a: qz in omni oz̄one nostre vtilitati suaz debem⁹ ꝓpōere voluntatē: imo sua volūtas si ea recte vtimur semp ēnr̄a vtilitas. Sepe aūt venit de ꝓpio sensu: qz nō credim⁹ dñi volūtatē esse q̄cq̄d circa nos cōtingit: z ita abutimur ea minus grate suscipiēdo: sicut dic̄ Augustin⁹. Optim⁹ ille tu⁹ minister est q̄ nō ꝗ a te audire desiderat: qd ipe voluerit: sz hoc velle qd a te audiet. Sz cū his duob⁹. scz intellectu et affectu z q̄nq̄ sensus exteriores reddam⁹ mortificādo eos ab oib⁹ vanitatib⁹ z ad tuū obsequiū ꝓuertēdo. Iā aliq̄ntulum habem⁹ de ꝓma ꝓte quā nobiscū abnegare debem⁹. scz de naturalib⁹ bonis. Secūda ꝑs. sūt fortuita q̄ dicere possumus tpalia z amicos. Hec enim oia calcāda sūt ne impediāt tuū amorē. Qui⁹ enim amat te q̄ tecū aliq̄d amat qd nō ꝓpter te amat vt dicit Augustin⁹. Valde deberet hō indignari diligere modica: quē tante dignitatis fecisti vt ei liceat te amare. Occulti⁹ aūt nocet nimi⁹ amor amicoz q̄ tpaliuz qz tegit se velamine caritati: ita q̄ sepe putet hō caritatē esse qd dilectio est carnalis quē ita dulcit z suauit mentē captiuā tenet q̄ nesciat hō q̄ duris vinculis fuerit ligatus nisi postq̄ fuerit absolut⁹. Sic totū corz nr̄m tuo debem⁹ amori vt q̄cq̄d de eo alteridam⁹: tibi subtrahim⁹: Necessariū ꝗ est vt oia que fortūa nobis offert diligēda: siue res tpales: siue amicos: ꝓpter te abnegem⁹. Tertia ꝑs restitutiones sūt gratuita: scz virtutes q̄s in fonte suū penitus refundere debem⁹: nihil ex his nob ascribēdo: sz tibi a q̄ omne donū pfectuz ꝓ eis grates referēdo. Si oia q̄ in his trib⁹ scilz bonis naturalib⁹: fortuitis z gratuitis inuenimus: abnegam⁹: noo tibi quod fraudauim⁹ in q̄druplū restituim⁹: z hoc sit nobis in ipsum vt te perfecte sic nosmet ipos penitus abnegare.

Jacob.j.

Q Ultimo ꝓsiderādū est q̄le medium perfectiōis sit nob ꝓpositū: vt ambulem⁹ per ipm scz vt crucē nr̄am tollam⁹. Crux aūt a cruciatu dr. Dñe si crucē nr̄am tuū seruitiū dicerē: fm opinionē coz ꝗ intelligerē q̄ nesciunt: quoniam iugum tuū suaue est: z onus tuum leue. Hec sentiunt q̄ ꝗ bonus z q̄ ꝗ suauis tuus sit spiritus in nobis. Dico autem crucē esse cruciatum cordis: quē de hoc habere debemus q̄ non sumus ita fideles z feruētes in omni seruitio tuo z laude tua vt deberemus. Hec crux habet longitudinē: latitudinē: sublimitatē: atq̄ profundū. Debem⁹ ergo habere cruciatū: eo q̄ nō tm̄ humiliamur vt deberem⁹: z hoc est pfundū crucis. Non tm̄ amamus z laudam⁹ quantū bonitas tua exigit: z hec est sublimitas. Nō sum⁹ tam fideles vt deberemus: z hec est latitudo. Q̄ nō semp ꝓtinuamus nec laudez tuā copiose extollimus: z ab infidelitate toto nisu desistimus: z hec est longitudo. Ad pfundū humilitatis cogit nos ꝓma propria cognitio. Satis enim est homi ad humilitatē cognoscere seipm: maxie si recordamur iniquitatū nostrarum ātiquarum: quia inique in conspectu tuo egim⁹. Deus meus quia reuera tam fidelis nobis es q̄ etiā in peccatis nobis existentibus peccata dimittere: et gratiā tuā tam abūdanter siē vellem⁹ largiri es paratus. q̄nto maiora quis de te ꝓsumit: tanto magis necesse est eū humiliari: quia tanto nequius egit cōtra te peccando: quāto tu interim largius ei benefacere cogitabas. Unde Bern. Quanto benignius de illo: tanto indignius de me sentire cogor. Item defectus quotidiani humiliant: eo q̄ ita instabiles in laude tua sumus: imo nūq̄ in eodem statu permanemus. Quanto tu quotidie pronior es ad indulgendum: tāto plus humiliat contra tuam delinquere bonitatem. Item pondus grane humiliat et oppimit: cum consideram⁹ q̄ ea indigni sum⁹ q̄ magis i iferno eē meruerā⁹. Item q̄ tu tantū humiliatus es ꝓ nob dñe de⁹ meus. Item q̄ in natura diuinitatis tue omnē excedis humilitatē: cui si velim⁹ si-

Dat.xi.

milari: necesse hēm⁹ humiliari. Item q̃ adeo tam fugidi sum⁹: vt nec amore nec laude nec in aliq̃ respondere tue bonitati possum⁹. Hec ⁊ multa alia q̃ magis cōmutia sunt: ad hūilitatē nobis sufficiūt: imo suphie aliū locū relinquūt. Ualde aūt necessaria ē nob pfunditas hūilitatis ad tuā sblimitatē: qz q̃nto q̃s se reputat idignio rē: tanto magis gr⁹ est bnficiēs: ⁊ q̃to gtior tanto magis laudabilior. Et q̃ maxime grat⁹ est: magie te laudabit. Da igit nobis dne verā hūilitatē. id est ita cruciari: q̃ in hac vita nō possum⁹ ad plenū humiliari vt sic habeamus crucis pfundum.

Sublimitas crucis: ē cruciari p co q̃ te ad plenū laudare ñ possum⁹ et amare. Qd cā amoris tui habeamus q̃ ligua dicere: vel q̃s intellect⁹ sufficiat capere nescio: Si aliq̃d gtis amare volum⁹ vbi melius q̃ ī te amore ē nīz locabim⁹ Si p mūeribus q̃to plādabis? Sz q̃nto plus pmittis: tanto magis gtis amari mereris. Si amare volum⁹ cos q̃ nos amāt quanto equius nos te amabimus? Et si expectam⁹ ⁊ desideram⁹ vt q̃s exterior̃at a nobis amari: nōne tu es ds me⁹ q̃ tam crebro pulsas ⁊ mēdicas ad ostiū nrm dicēs Prebe fili cor tuū mihi: imo et sepe repulsus: te iterq̃ ingeris impudēter. Si ꝓ aliq̃d volum⁹ diligere qz bonū: cur nō potiē īmēsuz bonū: q̃ totū nostr̃ tibi vēdicas affectū vt bonitatē tuā amem⁹ ⁊ laudē⁹? Si ꝓ aliqd dignū indicam⁹ amore nro q̃ tāta fecim⁹ p te: cur nō indicam⁹ silr de te q̃ tot ⁊ tanta fecisti p nobis? Si ꝓ desideram⁹ passiōes tuas: tu aiaz tuā pro nobis dignātissime posuisti: vt totā aiaz nostrā possideres. Infinita sunt dne q̃ nos te amare cōpellūt: qz oia q̃ creasti tuā p dicant bonitatē.: qm̄ q̃ in oib nō ītelligūt: nō tibi sz sue imputēt cecitati. Sz qz pro ba tio dilectōis: exhibitio ē opis. Necesse bz aia sic se ꝓformare ad dilectōez tuā: vt sic te hēs ad eā: sic sp se ad te hīe nitatur Maxime aūt in istis. Primo sic tu amas semp: ita ⁊ ipsa sp amet. et ñ ostēdere tibi nitat: vt oēm affectū suū tue ꝓtēperet vo-

Prv

puer. 23.

lūtati. Sūt aūt q̃ tuor affectōes ad quas alie reduci pnt. scz gaudiū. doloz. spes: timoz. Prime due sunt circa pnia: vl p̄terita ⁊ alie due sunt circa futura. Sic igit tibi pfirmare tnās affectiones debem⁹: vt de oib q̃ tibi aduersa sunt: timeam⁹ ⁊ doleam⁹: ⁊ q̃ tibi honesta: de his speremus ⁊ gaudeam⁹: oēo alias affectōes d̄ cordib nostris effugātes. Quanta vtilitas in ñ esset q̃ falsas ⁊ iutiles affectōes vitarem⁹ Unq̃ si hō se vere fm has q̃tuor affectiōes examinaret qū aliq̃s mor⁹ sentiret quō tu eū eripes dne sol⁹ nosti. Si ci originē motuū nrōz diligenter aduerteremus sepe inuenirem⁹ eē vitū qd putauim⁹ esse virtutis: ⁊ sepe illo ipedimur q̃ credim⁹ p̄ moueri. Secōo: sicut sp hēs nos p̄ oculis tuis: ita etiā te sp dem⁹ cogitare p̄sentē: ñ cogit nos ab oib cogitatiōib nris: ꝓbis factis ⁊ moribus cē sub moderamīe disciplīne: qm̄ nō auderet spōsa inhoneste se hīe sponso suo pnte. imo i oib intēderet sibi placere ⁊ q̃rere ab eo ꝓsiliū ⁊ auxiliū: vt ī omnib fm suā posset agere volūtatē. Cū aūt ī oib tibi placere intēdim⁹: sp securaz ꝓsciam habebim⁹: etiā si se aliq̃d minus vnle p̄ter te intētioni nre ī gesserit incidēter. Tertio sicut sp et ꝓtinue seruis nobis omia opa nrā opando vel sustinēdo ne cē desinam⁹: vl p alios vel q̃cūq̃s mō: ita nūq̃s particla diei bone dz nos p̄terire q̃n in tuo seruitio expendat Quarto: sic sp tueris nos et custodis ab oib malis siue per te siue p tuos: ita diligēter d̄ bem⁹ nos abstrahere ab oib q̃ nos possent in tuo seruitio impedire. Quinto: sic largitas tua nūq̃s lassat in dando: ita nunq̃s debem⁹ voluntarie deficere in orādo. Sexto: sicut sp es benign⁹ in relaxando: ita nunq̃s debem⁹ defectib nostris terreri. q̃n statim p culpam veniā postulem⁹. Qū eni cor homis est distortū: et a te quodāmō alienū: multo est pronius ad leuitates: et ad querendum exterius falsas consolatiōes: q̃s sibi duum apud te esset. Unde non est differenda acquisitio venie: ne diuturnior recessus difficiliorem reditum operetur. Tu-

De mēsuratione crucis

liter nos debemus ad te hīre et semp cruciari: q̃ te tantū nō amam⁹ vt debemus. Quō aūt te laudare debeam⁹: et de ꝗbus gratias agere debeam⁹ est in ꝓncipio supradictū. Da nob dñe toto desiderio ad amandū ⁊ laudandū te aspirare. et ꝓ eo q̃ digne nō possum⁹ cruciari: et ꝗ nobis tollende crucis sit altitudo.

LAtitudo autē crucis est fidelitas semp spiritū cruciās ⁊ dilatās vt omnē hoiem subiciat me laudi: ac seruituti. Hec maxie facit hoiez in oratione cō em: cogēs vt quicq̃d sibi vl aliq̃bus specialr suis ōsiderat: qz eos hūiles quodāmō videt: nihil tū hoim sed totuz ad laudē tue desideret bonitatis. Ūñ eū fidelitas maxie in orōne ꝓsistat: ꝓsiderādū est qualr debeat orare q̃ voluerit exaudiri. Debet eni orare sapiēter: ardēter: humiliter. fidelr: pseuerāter ⁊ ꝓfidēter. Sapienter: vt oret q̃ tue laudi sunt expedientia ⁊ ꝓximoz saluti. Si ꝓo in q̃bus dā dubitam⁹ vtrū expediant: sicut salus corpis et similia q̃ qñq̃ nocere: qñq̃ ꝓdesse pnt. ꝓ his sp ꝗditōe est orandū: scz si tibi sit placitū ⁊ honestū. Ardenter. scz deuote vl ad min⁹ seriose vt bū videam⁹ q̃d petendū sit a te: intēte de corde nro petam⁹: nō alienis sed ꝓpriis verb cordis vel oris: qz vtraq̃ eque intelligī ⁊ auscultas. Humiliter: vt nō de nro merito sz tūñ de tua grā confidam⁹. Quāuis eni peccā dimiseris ⁊ quādoq̃ aliq̃d tibi seruire ꝓcedas: semp tamē tales nos reputare debem⁹ q̃les nos ipsos peccādo fecim⁹: quia nihil nisi malū ꝗ nos facere possum⁹. Fidelr: vt in oratione offeram⁹ nos ad carētiā omis gaudij: et ad patientiā omio pene que ad vtilitatē nrām cedere valeat ꝗ tuū adiutorium: vt in exaudicione desiderij nri actio tuam laudē attollat. Sz dñe miserebor sic offerendo me tibi: cū tamē vt totus tuus ad hoc tendar: etiā si nunq̃ voluerī me exaudire. Perseuerāter: vt nunq̃ cessare ꝓponamus a desiderio omnū que tibi sūt laudabilia ⁊ honesta. Si qua vero in nobis vl in nostris supueuerit necessitas: q̃ uis ꝓ hac semp cū intentōe nō possumus orare: tamē aliq̃ diens cuz omni fidelitate qua possum⁹ pro ea orabim⁹: et deinceps voluntati tue nostz desiderū cōmittem⁹ semp primā fidelitatē: et si non in actu tamen in habitu retinētes. Confidenter: vt postulem⁹ in fide nihil hesitātes. Sunt aūt septē cause q̃ cogunt nos tue ꝓfidere bonitati. Prima quia iustū esse desiderū tuū das. Et ad q̃d dareo nisi etiaz velles exaudire: Scōa quia nō ad nostrā vtilitatem sed ad tuā glām volumus exaudiri. Tertia: qz maiora que ꝗ nobis fecisti animant nos vt etiā de minoribz confidam⁹ Omnia enī que petere possum⁹ taz minora sunt q̃ q̃ dignāter ꝗ nobis es incarnatus et passus. Quarta: qz tā facile ē apud te in maximis q̃ in minimis exaudire. Quīta: quia nos ad hoc ꝓuocat me ꝓsideratio bonitatis. Sexta: qz intercessorē te ie su christe habem⁹ et omīs sanctos. Septima: quia infinitā ad nos habes bonitatē Si enī modica dilectio quaz ad te hēm⁹ ad ꝗ nos cogit: vt in omnib⁹ tue voluntati libenter parere velim⁹: cur idem de inestimabili dilectōe tua nō ꝓsumerem⁹? Alioquin fideliores vellemus apparere q̃ tu. Si tales nos tibi exhiberemus qualē te nobis ecōuerso: nō crederemus. Sic dñe orabimus et ꝓpter hoc in orōne ꝓfidentiā habebim⁹: nihilomin⁹ tamē cruciabimur q̃ hoc digne exeq̃ndo omnē hominem ad tuā laudē ꝗ effectū trahere nō possumus et amplecti. e. hec spūalis nostre crucis est latitudo.

LOngitudo aūt crucis tue toti vite nostre debz cōmensurari: vt q̃uis consideremꝰ tecum esse iocundum et te in domo tua laudare: et in abysso tue dulcedinis absorberi: tamen non tedeat nos portare crucē tuam: cruciari scz i misera hac vita ꝗ tue laudī augmēto. Quid magni est domine: si tecū sim i patria vbi sum secur⁹ ab oi malo. et vbi habeā quicquid volo? Da mihi domine vt nunq̃ me pungēdo sic superent clauī timorio ⁊ miserie hui⁹ vite: vt ante velim descendere

Jaco. j.

vel saltē deponi de cruce cū a te dñe hoc fuerit mandatū. Sed neq hoc desidera re vt ab hac cito facias me deponi: sz vt semp mallē ꝓpter te pendere in cruce cū a miseriis hio faciasme in abscōdito sepeliri. Tu enī dñe nec descēdisti d crucē: nec sic te deponi petisti. Volūtas g sp affligēdi ꝓ augmēto tue laudis: crucis erit longitudo. Si q̄s g vult venire post me: tollat crucē suā q̄tidie z seq̄tur me. et sic curratꝓ medio vie pfectiōis. Si nos tollamus: dñe tuipse portabis.

Lu. ix.

Finē aūt viā pfectiōis. i. pseuerātiā in volūtate sp ꝓ te patiēdi innuis in eo q̄ dicis: quotidie. Si enī vno die prius cū tu iusseris: crucez deponere volum⁹: eā q̄tidie tollim⁹ Qui āt pseuerauerit vsq tu eam deponas. hic in abūdāti laude tua sepulcrū ingredietur pacis eterne. Quānis in ꝗ verbo intelligere possum⁹: q̄ sicut cruciat⁹ ꝓ tua laude q̄tidie deficiēdo cadit: ita crucē q̄tidie tollere debem⁹: laud ꝛ tue desideriū resumēdo.

¶ Erūt q̄nto diutius iacet: tanto difficilius tollitur.

Qua vero intētione in via ista sit ambulandū: innuis vltimo cū dicis: seqitur me. Qd tā de gressu corpis cū dē mētis possum⁹ intelligere. Quia multi nō solū portantes crucē. sz z se suspēdentes in cruce: te gressu corpis sunt secuti. Seq̄mur igit te nō tm gressu bonoꝝ operū: sz z intētiōe cordiū: vt nō solū ꝓsidere mus quibꝫ opibus nos ꝓcesseris: sz qua intentiōe feceris z in hac te seq̄ studeam⁹ Inueni in⁹ aūt q̄ in oibꝫ cogitatōibꝫ verb et factis tuis ꝓcipaliter q̄sieris gl'az tui patris. Tu g dñe Jesu xpe dirige intētiones nostrā vt in omibꝫ gl'iam ei⁹ q̄ram⁹ et tuā nos abnegādo: pfundū: sublimitatē: latitudinē z lōgitudinē crucis portādo: z in ea pseuerādo ad laudē z gl'iam tuā. Qui cum patre et spūsctō viuis ac regnas ds: Per omnia secula seculoꝝ: Amen.

¶ Beati Anselmi liber de mensuratione crucis explicit.

¶ Eiusdem beati Anselmi liber meditationum incipit.

A

Domine deus meus da cordi meo te desiderare: desiderando q̄rere querendo inuenire: inuenendo amare: amādo mala mea redimere: redēpta nō iterare: da dñe deus cordi meo pnie cōpūctionē: spiritui cōtritionē: oculis lacrimaꝝ fontē: mānib⁹ elemosyne largitatē. Rex me⁹ extingue in me desideria carnis: et accende vim tui amoris. Redēptor me⁹ expelle a me spm̄ supbie: z ꝓcede mihi ꝓpiti⁹ thesauꝝ hūilitatis tue: Saluator me⁹ amoue a me furorē ire: z indulge mihi sensuꝝ patientie. Creator me⁹ euelle a me animi rancorem et largire mihi mētis dulcedinē. Da pie clementissime solidā mihi fidē: spem ꝓgruā caritatē pfectā. Rector meus auerte a me animi vanitatē: mētis incōstātiam: cordis vagationē: oris scurrilitatē: oculōrum elationē. ventris ingluuiē: opprobria primoꝝ: scelera detractionū: curiositatē pruriginē: diuitiaꝝ cupiditatē: potētatuū rapinā: inanis gl'ie appetitū: hypocrisis malū: adulationis venenū: ꝓtemptū inopū: oppressionē debilū: auaricie ardorē: inuidie rubiginē: blasphemie mortē. Reseca in me temeritatē meoꝝ factorū iniquā pnaciā: inq̄etudinē: ociositatē: somnolēniā pigriciā: mentis hebetudinē: cordis cecitatē: sensus obstinationē: moꝝ truculēniā boni inobediēntiā: ꝓsilij repugnationem lingue effrenationē: pauperꝝ ꝓdā: impotētū violentiā: innocentū calūniā: subditorum negligentiā: circa subditos seuerita tē: aduersus domesticos impietatez: erga primos duriciā. Deus me⁹ misericordia mea B
oro te ꝓ dilectū filiū tuū: da mihi opa mie pietatis studia: cōpati afflictis: subuenire egenis: succurrere miseris: cōsulere erroneis: cōsolari mestos: relcuare oppressos: paupes recreare: flebiles refouere: dimittere debitoribꝫ: pcere in me peccantibus: odientes me diligere: ꝓ malis bona red-

Meditationū

dere: neminē ōspicere sz honorare: bonos imitari: malos cauere: futures āplecti: vitia reijcere: in aduersis patiētiā: in pspeis cōtinentiā: custodiā oris: z ostiū circūstātie labijs meis: terrena calcare: celestia sitire. Ecce plasmator me⁹ multa rogauī cū nec pauca pmerui. Fateor heu fateor: nō solū q̄ postulo nō debenk bona sz multa mihi debēk z exq̄sita suplicia. Animār me publicani: meretrices z latrones: q̄ a fauciby hostis momētanee eruti: siniby recipiunk pastoris. Tu eīn oīm factor de⁹ licet in cūctis tuis sis mirabil' opiby: mirabilior tū in visceriby crederis pietatis. Vñde temet p quendā tuū dixisti. Miserationes ei⁹ sup oīnia opa eius: z q̄ si de singulo loquēte: de vniuerso ꝓ'lo tuo dixisti confidenti. Misericordiā meā nō dispergā ab eo. Nullū eīn spernis: nullū abijcis: nullū phorrescis: nisi q̄ te forte amēs exhorruerit. g nō mō nō irat⁹ pcuti sz te irritantiby dona si q̄sierint tribuis: de⁹ me⁹ cor mu salutis mee z suscep tor me⁹. Ego infelix te irritaui: ego malū coram te feci furorē tuū pnocaui: irā promerui: peccaui z passus es: deliqui z adhuc sustines. Si penitet parcis: si reuertor suscipis: insup diuz differo pstolaris. Reuocas errantē: inuitas repugnantē: exercitas torpentē: amplecteris redeuntē: doces ignorātē: merentez mulces: a ruina suscitas: post lapsum reparas: petēti largiris: q̄renti inuenirs: pulsanti aperis. Ecce dñe de⁹ salutis mee: q̄d opponā nescio: q̄d respondeā ignoro: nullū confugiū: nullū a te patet latibulum. Ostēdisti bene viuēdi viā: dedisti gragiēdi sciam: minatus es mihi gehennā z pollicit⁹ es paradisi gl'iam. Nūc pater misericordiarū z tot⁹ ꝓsolationis: pfige timore tuo carnes meas: q̄ ten⁹ q̄ minaris metuēdo euadā. z redde mihi ꝓpitius leticiā salutaris tui: vt q̄ spōdes diligēdo ꝓcipē. Fortitudo mea dñe: firmamētū meū de⁹ et refugiū meū z liberator meus: suggere quid de re cogitē: doce q̄ bus sermōiby inuocē: de quiby opibus te placē. Scio nāq̄ scio vnū q̄ placaris: z aliud q̄ nō spernis. Est vticq̄ spūs ꝓtribulatus tibi sacrificiū: z acceptas cor cōtritū z humilia tū. His me de⁹ meus: adiutor me⁹ dita muneriby. His ꝑ inimicū mū ꝓtectioniby: hoc de flāmis vitioꝝ pstā refugiū: hoc a desideriorum passioniby pandepius refugium: Fac dñe virtus salutis nec ne sim in eorum ordine q̄ credūt pspero tpe: z recedūt tēptationis tpe. O bumbra caput meū in die belli: esto spes mea in die afflictionis mee: z salus in tpe tribulationis mee. Ecce de⁹ illuminatio mea z salus mea: rogaui q̄ bus egeo: intimaui q̄ timeo: sz reuordet me pscia: rephendūt me cordis secreta. z q̄d amor ministrat: timor dissipat: zelus iuerat: met⁹ increpat acte vite fortitudinē: sz tua ingerit pietas fiduciā. Tua hortat benignitas: mea ōhortat malignitas: z vt veri⁹ fatear: occurrunt memorie phauta smara pcōrū: q̄ reuerberāt aciem: vel audaciā pstiment: ū animorū. Cū eīn odio q̄s dign⁹ sit: q̄ fronte gratiam req̄rit? Cū pena debek: q̄ temerirare gl'ia poscit? Accessit iudicē: q̄ postposita satisfactione delicti: pmijs querit honorari. Regi insultat obnoxius suplicio q̄ flagitat donari indebito pinio. Et dilecti pris affectū stultus exacerbat filius: qui post illatas cōtumelias ante penitudinē hereditatis vsurpat celsitudinē. Q̄d mi pater me egisse recolo: merui mortē z peto vitā: cōmoui regem meū: cui⁹ impudēs nūc inuoco auxiliū: contēpsi iudicū iudicis: quē temere postulo aduersorez: insolens reuni audire patrē quē demū pstumo hēre nitorez. Heu mihi q̄z sero venio: heu heu q̄z tarde festino: heu quia curro post vulnera: dedignatus incolumis pcauere iacula: negleti pspicere tela: modo sollicitor de morte vicina: vulneriby influxi: qz scelera sceleribus addere nō timui: recenti tabe cicatrices respersi: qz prisca flagitia modernis inquinationiby reciprocaui z quie diuina soli dauerat gratia vel medicia: mea dissoluit pruriqo phrenetica. Cutis que superdūcta vulneriby morbū celauerat: sanie erūpente putruit: qz iterata iniqtas pcessam

ps. c.xxx ij.

D

E

3

i.xliiij.

ps. lxxx ij

ps. cxvij.

E

ps. cxviij

ps. xvij.

misericordiā extinauīuit. Nouī q̃pe scrip̃tū: In q̃cunq̃ die iustus peccauerit: oēs iusticie eī in obliuiōe erunt. Si iusticia abolet iusti ruentis: quāto magis pcōtis in idīpm ruentis? Quotiēs vt canis redij ad vomitū: ⁊ vt sus petij volutabrū? Fateri mihi itaq̃ ⁊ recordari īpossibile ē q̃t mortaliū boīes peccare ignorātes docuit: nolentibꝫ delinq̃re ꝓuasi: resistētes coegi volentibꝫ ꝓsensi: quot sane gradientes in laq̃um du viuiā q̃rentibꝫ foueā retexi: mala patrare nō horui: donorꝫ dei obliuisci nō meruī. Sz tu iuste iudex signasti quasi in sacculo pecuniā pctā mea: ⁊ obseruasti oēs semitas meas ⁊ cūctos gressus meos dinumerasti. Tacuisti semper: siluisti patiēs fuisti. Ue mihi: demū loq̃ris quasi pturiens. Deī deorꝫ dñe: p̃ stabilis supnequitiā: noui q̃ manifestus venies: noui q̃ nō semp silebis: cum in ꝓspectu tuo ignis exardescet ⁊ in circūitu tuo tempestas ingruerit valida: cū aduocauerit celū desursum ⁊ terrā discernere ꝓplm tuū. Ecce tot milibꝫ ꝓplorꝫ nudabunt oēs iniquitates mee: tot agminibꝫ patebunt scelera mea: nō solū actuū: sed etiā cogitationuz simulq̃ locutionū. Tot iudicibꝫ inops astabo q̃tquot me p̃cesserunt in bono opere. Tot arguentibꝫ ꝓfundar q̃tquot mihi prebuerūt sancta viuēdi exēpla. Tot vincar testibꝫ: q̃t me monuerūt pficuis fmonibꝫ sepeq̃ imitādos iustis mihi dederūt actionibꝫ. Dñe mi deus nō suppetit q̃d dicā: nō occurrit q̃d respondeā: ⁊ ecce iā illi interfum discrimī: vrget me ꝓscia: cruciant cordis arcana: coartat auaricia: accusat supbia: ꝓsumit invidia: inflāmat ꝓcupiscentia: incestat luxuria: dehonestat gula: ꝓfutat ebrietas: detractio lacerat: ambitio supplantat: rapacitas obiurgat: discordia dissipat: ira pturbat: leuitas deijcē torpor oppunit: hypocrisis fallit: adulatio frāgit: fauor extollit: calūnia pungit. Ecce liberator me ī de gentibꝫ iracūdis. Ecce cū quibꝫ viri a die natiuitatis mee: q̃bus studui: quibꝫ fidē seruaui: ipa me studia que dilexerā dānant: q̃ laudauerā vituperant. Hi sunt quibꝫ acquieui amici: quibus parui magistri: quibꝫ seruiui dñi: cōsules quibꝫ credidi: ciues quibꝫ cohabitaui: domestici q̃bꝫ consenui: Heu mihi rex meus ⁊ deī me: q̃ incolatus meus prolongatus est. Ue mihi illuminatio mea: q̃a habitaui cū habitantibꝫ cedar. Et cū sanctus direxit multū: quāto magis ego infelix dicere possum: nimis incola fuit anima mea. Firmamentū meū: nō iustificabit incōspectu tuo oīs viuēs: Spes mea nō est in filijs hoīm: quē si remota pietate iudicaueris iustuz inuenias: ⁊ nisi p̃ueneris miserādo impiū: nō erit quē glifices piū. Credo nāq̃ salus mea q̃d audiui: quōbenignitas tua ad pniam me adducit: turris fortitudinis: sontierūt necessaria mihi labia tua. Nemo p̃t venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eū. Enimero q̃ istruxisti me tātaq̃ ꝓpitius institutōe formasti totis medullis cordis: toto annisu mentis te omnipotēs pater cum dulcissimo puero teq̃ dulcissima proles cū serenissimo suo coo pacito. Trahe me q̃tenus post te curre re in odorꝫ vnguētorꝫ tuorꝫ dilecter. Quā magna dñe deus meus mlitudo dulcedinis tue quā abscōdisti timētibꝫ te: Abscōdisti quia ꝓseruasti: nō q̃ abscōdisti. Abstulisti cū ea magis multiplicasti. Solet aliqñ q̃d abscondit diligentī inuestigari: ⁊ inuentū artī amari: dilata in te non minuūt: sed magis crescūt desideria. nō ē ergo tu amor trāsitorius sz eternus. Qui te diligūt nō tepescūt: sz ferueſcūt: Nō est tuus amor ociosus: memoria tua supmel dulcis: meditatio de te plus q̃ cibꝫ suauis De te loqui plena est refectio: te nosse perfecta cōsolatio: tibi adherere vita et na a te separari mors ꝓpetua. Fouoriu bis q̃ te sitiūt: esca indeficiēs q̃ te esuriūt. Gloria te q̃rentibꝫ: gaudiū inuenientibꝫ. odor tu suscitat mortuos. respectu curat egros. lux tua oēm fugit caliginez: visitatio tua cunctā repellit tristiciā. Nullus apd te meror: pcul a te omnis dolor: nulla tecuz mesticia: nulla indigētia. nulla vbi es necessitas: nullius boni est difficultas: nū-

Ezech. xviij.

esa. xlij. F.

Job. vj.

¶ Meditationū

ibi tenebre nec terror noiak gehēne: nullus nocis tetra cecitas: nec tumult⁹ improbitas: nunq̄ famis sitisq̄ iopia: frigoris nec estus circa te morak penuria: nō ī ualitudo corpis: psus nec corruptio mētis: nō zei⁹ neq̄ ꝓtentio nec oīno ambitio illinc abest sollicitudo finis et cura mortis: labor senectuī: lāguor egritudis: ibi nescik passio aeris ⁊ varietas tpis. Hec ē eīm mag̃ multitudo dulcedis tue dñe quaz abscōdisti timētibꝫ te: sz pfecisti sperantibus in te. O q̄ bona abscōsio q̄ efficik pfectio: nō eīm hec abscōsio estimak pditio: sz magꝭ cōseruatio q̄ fit pfectio. O gloiose rex q̄ vera sūt ma iudicia iustificata in se metipa: ꝑe desiderabilia sup aurū ⁊ lapī dē pciosum multū vtiq̄ ⁊ dulciora sup mel et fauū. O vita mea: de⁹ meus: rogo te p nomē redēptoī mei dilecti filij tui: largiri ꝓpitius vt custodiā ea. Cognoui nanq̄ qz in custodiēdis illī retributio multa. Gloria mea: de⁹ meus: abscodis thesarū tuū vt incites cupidū: recondis margaritā vt augeas q̄rentī amorē: differs dare vt doceas petere: dissimulas audire petentē vt facias pseuerantē. Postremo incipiētibꝫ querere pmittis: vt nō nisi vere pseuerātibꝫ salutē tribuas: qd plane indicat illa flebilis q̄ tuū in sepulchro natū xpm iter mortuos q̄rebat viuū: durātibꝫ adhuc tenebris quā accēderas vt q̄reret: sz querenti disparebas vt pseueraret: perseuerauit spans: ⁊ spanit pseuerāo: ⁊ qz in spe pseueraut: videre te meruit. Btā visio ⁊ plena exultatio. O summū gandiū ⁊ ꝓsūma tū desideriū: desiderabil vultus: iocūdus aspectus. O spes ⁊ felix pseuerantia: nisi eū sparet nō pseuerare: ⁊ nisi pseueraret: spei fructū nō ꝓciperet. Sic eīm deus meus: misericordia mea abscōderis timentibus te: vt i meniaris spantibꝫ te: sic elōgaris q̄rentibꝫ vt appropinques pseuerātibꝫ. Qui elōgāt se a te pibūt: q̄ aūt expectant te nō ꝓfundent. Qui tunēt te spent in te: quī ꝓtector ⁊ adiutor eoꝝ es. Per timorē venik ad amorē. Timēdus eo vt dominus: amādus vt pī. Timor tu⁹ sanct⁹ permanet: qz sanctos pmanere facit quos possidet. Nihil deest timētibꝫ te: qz oculi tui sup eos ⁊ aures tue in pces eoꝝ. Misericordia mea ⁊ refugiū meum: suscep tor me⁹ ⁊ liberator me⁹: sic timorē adhibeo mihi vt amorē subinferas: sic irroga metum vt tui augeas desiderū: sicq̄ me pticipez timentiū te: vt ⁊ custodiētiū mādata tua facias: vt p timoris seruitutē ad amoī pingere mercar gratiā. Inuoco te de⁹ meus inuoco te: qz ꝓpe es oībꝫ inuocantibꝫ te: sz inuocātibꝫ in ꝓitate. Tu eīm veritas es: doce me: q̄so clemētiā tuā sctā: veritas inuocare. qz quō hoc fieri oporteat nescio sed doceri a te btā veritas hu mlr iploro. Abs te sape desipere est: te vero nosse pfectū est scire. Erudi me o diuīa sapia: ⁊ doceme legē tuā. Credo sane: qz quē tu erudieris btūs est: ⁊ de lege tua docueris eū. Desidero inuocare te: qd q̄so vt fiat in veritate. Quid est in veritate vocare veritatē nisi in filio pīem? Ergo sancte pī ꝓmotu⁹ veritas est: ꝓncip iū ꝓbꝫ tuoꝝ veritas. Hoc quippe est verboꝝ tuoꝝ ꝓncipium. qd in ꝓncipio erat ꝓbū. In ipo ꝓncipio te summū adoro ꝓncipiū: in ipo veritatis verbo te pfecta inuoco veritao: q̄ in ipa tandē dirigas me: ⁊ doceas in veritate. Quid eīm dulci⁹ q̄ genitorē in noiem geniti exorare pīem: recordatione filij ad pietatē plectere: regē charissime prolis denotatiōe mitigare? Sic rei solēt carceribus eripi: sic mācipati vinclis liberari: sic tristē capitis excipiētes sniam: nō solū vitā: sz insup nanciscī insolitā grām: dūmodo iratis pībꝫ dilecte proles intimauerit caritatē. Sic delinq̄ntes seruuli euadūt suppliciā dñoꝝ: dū pro eis interuenit dulcedo filioꝝ. Sic te pater omnipotēs p omni potentis filij tui postulo caritatē: educ de carcere aīam meā ad ꝓfitendū nomī tuo: libera me a vinculo pctoꝝ: per coeternū tibi vnicū flagito natū: mecq̄ cui ꝓpria metita letabilē minank sententiā: pciose ad dexterā tuā consedentis prolis interpellatione restaura placatus ad vitā. Quez aliū eīm dirigā intercessorē pro me tibi ne-

ps. xviij.

ps. lxxij.

ps. xxiiij.

sci: nisi hunc qui est peccatis nris propitiatio: qui sedet ad dexterā tuā: q etiā cōmuni sibi gloria pictā tē tuā interpellat p
℣ nobis. Ecce aduocat⁹ me⁹ apud te deū et patrē: ecce pontifex summ⁹ q nō eget alie nō expiari sanguīe: qz ppio fulget profusus cruore. Ecce hostia sctā beneplacēs z perfecta in odorē suauitatis z oblata z ac
Esa. liij. cepta. Ecce agn⁹ sine maculā q se coram tondentib⁹ obmutuit: q plagis cesus: sputis illitus: pbris affect⁹ os suū nō aperuit. En qui pctm nō fecit: peccata nra ptulit: z languores nros suo liuore sanauit. Aspice pie pater pissimū filiū tuū z pmetam impio passum. Respice pater clementissime cū qui patit: z reminiscere benign⁹ pro q patit. Nōne hic est ille innocēs mundē: quē vt seruū redimeres: filiū tradidisti? Nūqd nō auctor vite hic est: q vt ouis ad occisionē duct⁹ tibiq obediēs vsq ad mortē fact⁹: atrocis nō timuit necis subire gen⁹? Recole tot⁹ salutis dispositor. qz hic ipe est quē etsi ex tua virtute genuisti: mec tamē infirmitatis ptcipē fieri voluisti. Vere hec est tua dcitas que meā induta naturā crucis ascendit patibulū: q assumpta q carne triste tulit supplicium.
Reduc de⁹ me⁹ oculos maiestatis sup op⁹ ineffabilis pietatis: intuere dilectū natū toto corpe extensum: cerne man⁹ innocuas pio manātis sanguine: z remitte placa
℣ tus scelera que patrauerūt man⁹ mee. Considera latus crudeli fossum cuspide: et re no tua me sacrosancto fonte illo quem inde fluxisse credo. Vide immaculata vestigia q nō steterūt in via peccatorū: sed semper ambulauerūt in lege tua: diris cōfixa clauis: z pfice gress⁹ meos in semitis tuis fac me odio habere oēm viā iniqtatis: viam iniqtatis misericors amoue a me: fac q me ppitius viā veritatis eligere. Oro te rex seculorū p hunc redēptorē meū: fac me currere viā mādatorū tuorū: vt ei valeam spū vniri q nō horruit mea carne vestiri.
Nunqd nō attēdis pie pater adolescentis filij carissimū caput nunc ceruice deflexa: pciosa resolutū in morte? Aspice mitissime pdilector dilecte soboles humanitatē z miserere sup infirmi plasmatis debilitatē. Cādet nudatū pectus: rubet crucatū latens arent viscera: decora languēt lumia regia pallēt ora: proccra rigēt brachia: pēdēt crura marmorea: rigat terebratos pedes sancti sanguis vnda. Specta gliose genitor gratissime plis laceratā mēbra z memorare benign⁹ que mea est substantia. Cōspice dei hōis penā: z relcua pditi hominis miseriā. Vide redēptoris supplicium. z remitte redēpti delictū. Hic est dominicum quē pter pctā pli tui peussisti licet ipe sit dilectus in q tibi bene cōplacuisti. Hic est ille innocēs in q dol⁹ inuent⁹ nō est: z tū cum iniqs reputat⁹ est: Quid cōmisisti dulcissime puer vt sic indicaretis? Quid cōmisisti amātissime iuuenis vt sic tractareris? Quid scel⁹ tuū: q noxa tua: q causa mortis: q occasio tue dānationis? Ego cū sum: tui plaga doloris: tue culpa occisiōis. Ego tue liuor passiōis: tui cruciatus labor. Ego tue mortis meritū: tue vindicte flagitiū. O mirabil cēsure cōditio: z ineffabilis mysterij dispositio: peccat iniqu⁹: z punit iustus: deliquit reus z vapulat innocēs: offendit impi⁹: dānat pi⁹. qd merē malus: patit bonus: qd perpetrat serui⁹: exoluit dominus: qd cōmittit homo: sustinet deus. Quo nate dei: q tua descendit humilitas: quo tua deflagrauit caritas: quo pcessit pietas: quo excreuit benignitas: q tuus attigit amor: quo peruenit compassio? Ego cū iniq egi: tu pena mulctaris. Ego facinus admisi: tu vltione plecteris. ego crimē edidi: tu torture subijceris: ego supbiui: tu humiliaris. ego tumui: tu attenuaris. ego inobediēs extiti: tu obediēs patri seclus inobedientie luis. ego gule parui: tu inedia afficeris: me ad illicitū rapuit pcupiscētia ardorē: te pfecta caritas ducit ad crucē. ego pōsumpsi veritū: tu subijsti eculcū. ego ōlector: cibo tu laboras in patibulo: ego fruor delitijs tu laniaris clauis. ego pomi dulcedinem tu fellis gustas amaritudinē: mihi ro tridens congaudet Eua: tibi pie plorās cō

¶ Medtationū

O rās compatiſ maria. Ecce rex gloſe: ecce
ſpietas mea: ⁊ claret tua pietas: en mea i
uſtitia: ⁊ tua liquet iuſtitia. Quid deus
meus ⁊ rex me⁹? Quid retribuā tibi ꝓ oi
bus q̄ retribuiſti mihi? Hō enim inueniri ꝑt
in corde hoīs qd̄ ꝓdigne talib⁹ referatur
premijs. Nunq̄d ꝑt ſagacitas machinari
hūana cui ꝓparet miſeratio diuina? Nec
eſt creature mollirī officiū quo iuſte crea
toris recōpenſet ꝑſidiū. Eſt aūt natē dei i
hac tua admirabili diſpoſitione: cui mea
fragilitas in aliquo ſeꝑpediret: ſi mia viſi
tatiōe compuncta meno carnē ſuā crucifi
gat cum vitijs ⁊ ꝓcupiſcentijs. Et ſi hoc
a te ꝓcedit: quaſi iam tibi incipit compa
ti vel viuere: quia ⁊ tu ꝓ peccatorib⁹ digna
tus es mori: ſicq̄ per interiorē victoriā te
ducet ꝓmabit ad exteriorē palmā: qua de
uicta ꝑſecutione ſpiritali non feratur pro
amore tuo ſubijci gladio materiali. Ita exi
guitas cōditionis ſi tue cōplaceat pieta
ti: magnitudini valebit ꝓ viribⁿ ſponde
re conditoris. Et hoc celeſtis medicie bo
ne ieſu: hoc tui antidotū amoris. Oro te
per antiquas miſericordias tuas: infun
de meis viſceribⁿ vt reiecta viperee cōta
gionis labe: reintegret me incolumitati ꝑ
ſtine: quo guſtato nectare tue ſuauitatis:
faciat me illecebroſa mūdi ꝓſpera toto af
fectu deſpicere: ⁊ mille ei⁹ aduerſa pro te
formidare: memorq̄ ꝓpetue nobilitatis ſp
faſtidiā ventoru⁹ trāſitorij timoris. Ni
hil q̄ſo ſine te mihi dulceſcat: nihil cōpla
ceat: nihil p̄cioſum: nihil ꝑter te mihi ar
rideat ſpecioſum: viteſcāt obſecro abs te
mihi omnia: ſordeſcāt vniuerſa: qd̄ tibi ad
uerſum eſt: ⁊ mihi moleſtū ſit: ⁊ bene pla
citū indeficiēs deſideriū. tedeat me gau
dere ſine te ⁊ dēlectet me triſtari ꝑ te. Sit
mihi nomē tuū refocillatio: ⁊ mēoria tua
mea ꝓſolatio: fiant mihi lacryme mee pa
nes die ac nocte: tuao inueſtigādo iuſtiſi
catioes: ſit bonū mihi lex oriō tui ſup mi
lia auri ⁊ argenti: ſit obedire nbi amabile
reſiſtere execrabile. Rogo te ſpes mea per
oēo pietates tuas vt ꝓpiteris omnib⁹ in
quitatib⁹ meis. Ada peri aures meas mā
datis tuis: ⁊ ne declineo flagito ꝑ nomē
ſanctū tuū in verba malicie eor meū ad ex
cuſandas excuſationes inꝑctis. Peto etiā
per admirabile humilitatē tuā: non veni
at mihi pes ſuꝑbie: et manuo peccatoris
nō moueat me. Ecce omnipotens deus ꝑ
dūi mei: diſpone benign⁹ quo mihi miſe
rano: quomodo quicq̄d p̄cioſius inueni
deuote tibi obtuli: quicq̄d carius reperi:
ſupliciter p̄ſentaui: mihi nihil reliq̄ qui
tue expoſuerim maieſtati: nihil iam ſuper
eſt qd̄ adijciā: quia totā tibi delegaui ſpē
meā. Direxi tibi aduocatū meū: tuum di
lectū filiū: miſi gloriosam progeniēi ut me
et te mediatorē. Miſi iuquā intercessorē
per quē confido veniā: miſi verbis: qr pro
meis dicā miſſum factis: eum meraui ſan
ctiſſime nbi ſobolis mortē quā pro me fu
iſſe credo ꝓpeſſam. Credo a te miſſam dei
tatē: noſtrā ſuſcepiſſe humanitatē: in qua
dignū duxit vincula: alapas: ſputa: irriſi
onesq̄ ꝑferre: necnō crucē clauosq̄ ſuſci
pere. Hanc olim infantie vagitib⁹ demo
litam: puericie pannis aſtrictā: ſudoribus
vexatā: ieiunijs macerata: vigilijs afflictā
ſtineribⁿ feſſam: poſt affectā flagrio: lace
ratā ſupliciis: deputatā cū mortuis. Di
tatam vero gloria reſurrectionis celeriz
gaudijs induxit et in dextera tue celſitu
dinis collocauit.

Tu placatio mea ⁊ ꝓpitiatio mea hic in
tende pius quō genueris filium: ⁊ quem
redimeris ſeruū: hic aſpice factorez: ⁊ ne
deſpicias facturam: amplectere ſeren⁹ pa
ſtorē: ⁊ recipe miſericors allatā ꝓ ijs bōne
ris oucin. Hic ipe eſt fidelliſſimus paſtor
ille qui dudum errabundā ouem ꝑ abru
pta montiū: ꝑcipitia vallū multis queſie
rat: varijſq̄ laboribⁿ: qui iam moriēti iaz
per longa exilia deficienti: tandē immente
gaudens ſe ſupponit ⁊ miro ſibi aduiſu ea
ritatis innitam de ꝓfuſionis abijſſo leua
uit. pijſq̄ coaſtrictā cōplexib⁹ ad nona gi
nouēnā q̄ pertierat deportauit ouē: Ecce
dūe mi rex omnipotēs de⁹: ecce paſtor bo
nus refert tibi ouē quā cōmiſiſti xi. Su
ſcepit te diſponēte ad ſaluandū hoīez quē

tibi restituit omni labe immune: ecce tibi tuus carissimus plasma filius reconciliat: qd a te procul demanerat. En gregi tuo mitis pastor reformat qd predo violentus abegerat. reddit tuis p̃ipecuniis seruum: quem sua ꝓpria fecerat cõscienta fugitiuum: vt q̃ per se penam meruit: per factorem mundi meretur veniam: quique pro culpis suis sperabat gehennam: tanto diuciam p̃fidat reuocari ad priam. Potui per me te sancte pater offendere: sed nõ potui per me te mihi placare. factus est aduitor meus tu⁹ dilectus filius: mea pricipans humanitatem vt curaret infirmitatem: q̃ tenus vnde culpam emiserat offensiõis: inde tibi immolaret sacrificium laudis. meque per h̃ tuere deret pietati placabilem: quo sedes ad dexteram tuam semp mee substãtie ostenderet esse p̃sortem. Ecce spes mea: ecce tota fiducia. Si me p̃ me ꝓ vt dignum est despicis iniqtate: respice saltem misericors in me p̃ dilecte sobol' caritate: in filio attende q̃d propitieris in seruo. Uide carnis sacramentum: et carnis remitte reatum: recole qd bon⁹ perpessus est filius. et obliuiscere qd mal⁹ opatus est seruus. Quoniõ beate prol' tibi sancta patent vulnera: delatescant obsecro vulnera mea quoriens habet pretiosu⁹ sanguis pio de latere: deleat supplico tabes mee pollutiõis. Et q̃ te caro lacessiuit ad iram: caro te inflectat p̃ eor ad misericordiam: vt sicut me caro seduxit ad culpam caro deducat ad veniam. Dictu ꝗ̃ pe est qd mea meret impietas: longe aut maius est qd redẽptor mei possit pietas: magna eius est mea iniusticia: multo vero maior redemptoris mei iusticia. Quãto enim superior est deus homine: tãto mea malicia est inferior bonitate eius: vt qualitate ita etiã quãtitate. Quid eum delinquere posset homo: qd nõ dei filius redimeret factu⁹ homo: Que tantum superbia tumeret: q̃ nõ tanta humilitas sterneret: Quid nã esset maioris imperium qd nati dei nõ destrueret crucis supplicium: Flumina deus me⁹ se eq̃ lance inimicitias peccantis homis redimentis gratia liberet auctoris: nõ tantum oriens distat ab occidente: seu inferior separatur infernus a summo celi cardine: quantum pietas redẽptoris supat malicia peccatoris.

¶ Jam lucis optime creator iã culpis ignosce meis p̃ dilecti filij tui labores inmestis. Jam q̃so eius pietati mea ꝓpietas: et mo destie mea puerilitas: et mãsuetudini donetur ferocitas. Jã sua humilitas mea superbiam. patiens ei⁹ mea impatiẽtiã. benignitas duriciã. obedientia inobedientiã tranquillitas inquietudinem: dulcedo amaritudinem: suauitas iram: caritas lucifaciet crudelem obstinatiã. Jam diuini amoris patris omipotentis prolisq̃ beatissime sancta cõmunicatio: paraclite sancte spiritus: merentium clementissime p̃solatis spus alme. Jam cordis mei penetralibus potenti illabere virtute: et tenebrosa queqũ neglecte lucis latibula luminis coruscis fulgore pius inhabitator letifica: tuique ri ris abundãtia longo ariditatis marcescẽtia squalore visitando fecũda. Saucia interioris hominis arcana: tui amoris iaculo: et tepentis iecoris medullas: flãmis salutaribus penetrãdo succende: sanctique fernoris igne illustrãdo: mẽtis et corpis vniuersa depasce. Potamine tue voluntatis torrente vt iã nihil mundanor degustare libeat venenate dulcedinis. Judica me: et discerne de gente nõ sancta cãm meã. Doce me quia de⁹ meus es tu facere volũtatem tuã: Credo ergo: quecunq̃ inhabitaueris: in eo patris ac pariter filij domiciliũ condis. Beatus qui te merebit hospitẽ habere: quoniã p̃ te pater et filius apud eũ facient mansionem. Veni iam: veni benignissime dolentis aie p̃solator: in inopportunitatibus et tribulatõibus aduitor. Veni mũdator sceleris: curator vulneris. veni fortitudo fragilium: releuator labentium: Veni doctor humilium: destructor superbor: veni orphanor pius pater. Consolator miserorum: viduarum dulcis iudex: veni spes pauperum: refocillator deficientium. Veni sydus nauigantium: portus naufragantium. Veni o omnium inuentium decus singulare: morientium vnica salus. Veni sam

De meditatiōe redēptōis hūane

cissime spiritū: veni et miserere mei: apta me tibi ⁊ condescende propitius mihi: vt mea tue magnitudini exiguitas: meq; roboris mea imbecillitas scōm tuarum multitudinem complaceat miserationū. Per iesum. ⁊c.

X Miserere domine famulis ⁊ famulabus tuis. A. ⁊ dirige actus eorq; quotidie in bonum. ⁊ omnia peccata eorq; dimitte: ⁊ mitte in eorum corda talē intellectū: vt ex toto corde tibi fideliter seruiant ⁊ tibi placeant: ⁊ omni tempore in tuo sancto seruitio permaneant. Per.

Y Famulos ⁊ famulas tuas quesumus domine: fratres ⁊ sorores meos omnesq; debitores meos corpe pariter ⁊ mente purifica vt in tua inspiratione compuncti: noxias delectationes vitare prevaleant. Per dominum nostrū ie sum christum.

Dignus est mercenarius vel operarius mercede sua: orationib; tuis credit et optat iuuari: ⁊ sarcina peccatorū a te sublenari. Per dñm.

Beati Anselmi liber meditationuz explicit.

Capitulorum libri de meditatione redemptionis generis humani beati Anselmi Annotatio.

La. j. Quc sit ꝓtus saluatōis et vbi.
ij Cur sit occultata et tamdiu dilata.
iij Qua et cuius necessitate se sic humiliauit.
iiij Quemodo dicatur factus obediens et huiusmodi: cum sola libera voluntate hoc fecerit.
v De meditatione circa hoc ⁊ de quo gaudendum circa passionem christi.
vi De beneficijs hominū a christo exhibitis.
vij De gratijs agendis super his

Beati Anselmi de meditatione redemptionis generis humani liber incipit.

Quc sit ꝓtus saluationis ⁊ vbi. La. I.

Anima christiana: anima de grauī morte resuscitata: ania de misera seruitute cristi sanguine redempta et liberata: excita mentem tuā: memento resuscitatōis mi: recogita redemptionē ⁊ liberationē tuā: retracta vbi et que sit virtus saluationis tue: versare in meditatiōe eius: delectare i cōtēplatiōe eius exente fastidiū tuū fac vint cordi tuo: intende in hoc mentē tuam: gusta bonitatem redemptoris tui: accendere in amorem saluatoris tui: mande fauū verborum: suge plus q̄ mellitum saporē: gluti salubrē dulcorem: mande cogitando: suge intelligendo: gluti amādo ⁊ gaudēdo: letare mādēdo: gratulare sugēdo. iocūdare glutiēdo. Ubi ergo et q̄ ē virt⁹ ⁊ fortitudo saluatoris tui? Certe xp̄s te suscitauit. Ille bon⁹ samaritan⁹ te sanauit. Ille bon⁹ amic⁹ aia sua te liberauit. Cruc⁹ ligno. ꝓ ꝓt⁹ saluatōis tue: ꝓt⁹ ē xp̄i. Ubi ē ꝓt⁹ xp̄i: Utq; cornua i mānib⁹ ejus abscōdita ē fortitudo ei⁹. Cornua q̄dē i mānib⁹ ei⁹: qz brachijs crucis ꝓfixe fūt man⁹ eius q̄ ēt fortitudo in tāta infirmitate? Que altitudo in tanta humilitate? Quid venerabile in tanto contemptu? Sed certe iō absconditum quia in infirmitate: ⁊ ideo celatū: quia in humilitate. Ideo occultū quia in contēptu. O fortitudo absconditā: hominē in cruce pendentē suspendere morte eternā: genus humanū pcmentez hoīez in ligno confixū: defigere mūdū ꝑpetue morti affixū. O celata ptās: hoīem dānatū cū latrōib⁹ saluaf hoīes dānatos cū dēonib⁹ hoīez i patibulo extēsū oia trahere ad seipz. o ꝓt⁹ occlta vnā aiaz emissā i tormēto: innūerabiles extrahere ō iferno: hoīez morte corpis suscipere morte aiaz pi

Abac. iij

Cur sit occlta ⁊ tādiu dilata. (mere.

C Ur bone domine (Capitulū. II. pie redēptor: potēs saluator: cum tantā virtutē omnisti: tanta hūili

tate? An vt falleres diabolū: qui fallendo hominē deiecit de paradiso? Sz vtiqz veritas nullū fallit. Qui ignorat q̄ ñ credit veritatē: ipse se fallit. Qui videt veritatē et odit z pteuit: ipse se fallit. Veritas itaqz nullū fallit. An iō vtipe diabol⁹ se falleret? Sz vtiqz sicut veritas nullū fallit ita nō intēdit vt aliqs se fallat: qz nuls hoc dicat facere cū pmittit. Nō eni assūpsisti hoīem vt te notū operires sed vt ignotuz aperires. Vex deū vex hoīem te dixisti z opibz oñdisti. Res p se occultata fuit nō studio occulta, nō sic ē facta vt absconderet sed vt suo ordīe pficeret: nec vt aliquē deciper sed vt quēadmodū oportebat: fieret. Et si ōz occultata: nō ē aliud qz nō est omibz reuelata. Nā z si veritas nō oibz se mānifestat: nilli tñ se negat. Ergo dñe nec vt falleres nec vt aliqs se falleret sic fecisti sed vt faceres qd z quō faciēdū erat p oia in veritate pstitisti. Qui ergo se fefellit in tua pitate nō de te sed de ꝓpria grat falsitate. An diabol⁹ bēbat aliqd iuste aduersus deū vel aduersus hoīez ꝓpt qd ōs prius deberet aduersus eū pro homie ꝗ nō agere qz apta fortitudine, vt dū illectū illum hoīem iuste occideret: iuste ptātem quā sup iuiustos bēbat: pderet. Sz certe diabolo nec de⁹ debebat aliqd nisi penā: nec hō nisi vincere: ita vt quēadmodū ab illo se facile pmisit vinci peccādo: ita illū vinceret vsqz ad difficultatē mortis iusticiam integrā seruādo. Sed z ꝗ nōnisi deo debebat homo. Nā nō peccauit aduersus diabolū sed aduersus deū. nec hō diaboli erat: sed z hō z diabolus dei erāt Sed et qz diabol⁹ vexabat hoīez: nō ꝗ faciebat zelo iusticie z uequicie: nec iubēte deo sz pmittēte: nō diaboli sz dei iusticia exigente. Nihil ḡ erat in diabolo cur de⁹ aduersus eū ad saluandū hoīem fortitudiez suam celare aut differre deberet.

Qua et cui necessitate se sic hūiliauit.

Cap. III.

Al aliq̄ necessitas coegit vt altissimus sic se hūliaret: z omipotēs ad faciendū aliqd tm̄ laboraret? Sed oīs necessitas et impossibilitas ei subiacet voluntati. Quippe qd vult: necesse est esse. z qd nō vult: impossibile est esse. Sola ergo volūtate: et qm oīs eius volūtas semp bona ē: sola fecit ꝗ voluntate. Nō eni deus egebat vt ꝗ mō bominē saluū faceret: sed hūana natura indigebat vt ꝗ mō dño ōo satisfaceret. Nō egebat ōs vt tā laboriosa pateret: sz indigebat hō vt sic deo reconciliaret: nec egebat de⁹ vt sic hūiliaret: sed indigebat hō vt sic de pfundo inferni eueret. Diuina natura hūiliari aut laborare nō eguit nec potuit. hec oīa humanā naturā vt ad hoc restitueret, ꝓpter qd facta erat necesse erat facere: sed nec illa nec quicqd deus nō ē: poterat ad ꝗ sufficere: Nam hō ad qd institut⁹ ē nō restituit: si nō ad similitudinē angelorz in qbz nullū est pcūm, puebit. Qd est impossibile fieri nisi omī pcepta petōz remissiōe: q̄ nō fit nisi pcedēte integra satisfactione: quā satisfactionē talē oportz esse vt peccator aut aliqs pro illo det aliquid deo de suo qd debitū nō sit: quod superet omne qd deus nō est. Si eni peccare est deū exhonorare: et hoc homo facere nō deberet: etiā si necesse essz qcqd est qd deus nō est perire: vtiqz veritas immutabilis et aperta ratio exigit: vt qui peccat reddat aliquid deo p honore ablato maius qz sit hoc pro quo illū exhonorare nō debuit. Qd quoniā humana natura sola nō habebat: nec sine debita satisfactione reconciliari poterat: sic nec illa nec qcqd deus nō est ad ꝗ sufficere: Ne ergo iusticia dei in regno suo peccatū inordinatuz relinqret: subuenit bonitas dei: z eā in suam pson̄ assumpsit filius dei: vt ī ea pson̄a esset homo deus qui haberet qd superaret: nō solū omnē essentiā que de⁹ nō est sed et omne debitum quod soluere peccatores debent. z hoc cum nihil pro se deberet: solueret pro alijs: qui quod debebant reddere nō habebant. Preciosior est nam qz vita hominis illius qz omne quod deus non est: et superat omne debitum

De meditatiõe redẽptiõis hũane

quod debent peccatores pro satisfactiõe. Si cũ filius interfectio supat oẽm multitudinẽ & magnitudinẽ petõr q̃ cogitari pñt extra pſonã dei: palã est. quia vita ei magis est bona q̃ oia peccata sint mala que extra pſonã dei sunt. Hanc vitaz hõ iste cũ ex debito mori nõ debebat: qm̃ peccator nõ erat: spõte dedit de suo ad honorẽ patris: cũ eã sibi auferri ꝓter iusticiaz permisit: vt exempluz oib alijs daret: iusticiã dei ab illis nõ esse deserendã ꝓter mortẽ quã ex necessitate aliqũ solueres debent: cũ iste qui eã nõ debebat & seruata iustícia vitare posset: eã sibi illatã ꝓt iusticiã spõte sustineret. Dedit sitaq̃ humana natura deo in illo hoie spõte nõ ex debito qõ suũ erat. vt redimeret se in alijs i quibꝫ qõ ex debito exigebat reddere ñ habebat. In oibꝫ his diuina natura non est humiliata: sz hũana est exaltata: nec ẽ illa diminuta: sz ista mirifice ditata est adiuta.

¶ Quõmodo dicatur factus obediens et huiusmodi: cũ sola libera voluntate hoc fecerit. ¶ Capitulum. IIII.

Nec humana natura in isto homine passa est aliq̃d vlla necessitate sz sola libera voluntate. Nec alicui violentiẽ subcubuit: sz spõtanea voluntate ad honorẽ dei & vtilitatẽ alioꝫ hoim q̃ illi mala volũtate sũt illata: laudabiliter et misericorditer sustinuit. Nec vlla cogente obedientia: sz potenti disponẽte sapientia. Nõ enim illi homini pat vt moreret cogẽdo pcepit: sz ille qõ pñ placituꝫ: & hoibus pfuturꝫ intellexit ꝗ sponte fecit. Nõ enim ad hoc eũ cogere potuit pat: qõ ab eo exigere nõ debuit: nec patri tant̃ honor potuit nõ placere: quẽ tam bona voluntate filius spõte obtulit. Sic itaq̃ patri liberã obedientiã exhibuit: cũ hoc qõ patri placituꝫ scimus: spõte facere voluit. Deuꝫ q̃ qm̃ pater illi hãc volũtatẽ bonã dedit ꝗ ipse liberã: nõ imerito ꝗ quia eã velut preceptũ pñs accepit. Hoc itaq̃ mõ obediens fuit patri vsq̃ ad mortẽ. Et sicẽ mãdatũ dedit illi pater: sic fecit. Et calicem quẽ dedit illi pater: bibit. Hec est enim perfecta & liberrima humane nature obedientia cũ voluntatem suã liberã sponte volũtati dei subdit: & cũ acceptã bonã voluntatem sine omni exactione spõtanea libertate opere pficit. Sic hõ ille redemit omnes alios: cũ ꝗ quod sponte dedit deo: cõputat pro debito qõ illi debebãt. Quo pcio nõ semel tantũ a culpis homo redimit: sz etiã quoticus. cũ digna penitẽtia redierit recipit. Que tñ penitentia peccanti nõ pmittit. Quod qm̃ in cruce factũ est: p cruce nostri xps nos redẽit. qui ergo ad hãc gram volunt cuz digno affectu accedere saluant. Qui vero illã ptenunt: qz debitũ qõ dñt nõ reddũt: iuste damnant.

¶ De meditatiõe circa hoc: & de quo gaudendũ circa passionẽ xpi. ¶ Cap. V.

Ecce anima christiana: hec est virtus saluatiõis tue: hec est causa libertatis tue: hoc est pciũ redemptionis tue. Captiua eras: sz ꝗ modo es redempta. Ancilla eras: & sic es liberata. Sic es exul reducta: perdita: restituta: & mortua resuscitata. Hoc mãdat homo: ꝗ ruminet: hoc sugat: hoc glutiat cor suum cũ eiusdem redemptoris tui carnẽ & sãgui nẽ accepit os tuũ: hoc fac in hac vita q̃tidianũ panẽ & viciũ & viaticũ tuũ: quia p hoc & nõ nisi p hoc & tu mãebis in christo et christ̃ in te: & in futura vita erit plenũ gaudiũ tuũ. Sed o m dñe: tu qui vt ego vinerẽ mortẽ suscepisti. Quomodo letabor de libertate mea que nõ est nisi de vinculis tuis? Qualiter gratulabor de salute mea: cũ nõ sit nisi de doloribꝫ tuis? Quomodo gaudebo de vita mea que non ẽ nisi de morte tua? An gaudebo de his q̃ passus es: et de crudelitate illorum qui ea in ti fecerunt? Quoniam nisi illi fecissent tu passus non esses. Et si tu passus nõ esses hec mea bona non essent. Aut si de illi dolebo: quomodo de istis propt̃ que illa fuerũt: et que non essent nisi illa fuissent gaudebo? Sed certe illorum nequitia nihil facere potuit nisi qz tu spõte permisisti: nec tu passꝰ ees nisi qz pie voluisti. Illoꝫ itaq̃ ꝗ ob eo crudelitatẽ execrari mortẽ & labo

b. xiij
m. xiij.

tes tuos cõpatiendo imitari. piã voluntatem tuã grãs agendo amare ac sic secure de bonis mihi collatis exultare.

De beneficijs homini a xpo exhibitis.

Ergo homuncio: illo. Lap'm. VI. loq. crudelitatẽ dimitte dei iudicio: et tracta de his q̃ debes saluatori tuo. Confideta q̃d tibi erat et q̃d tibi factũ sit. ⁊ pensa q̃ ꝗ tibi fecit q̃ amore dignus sit. Intuere necessitatẽ tuam ⁊ benignitatẽ ei⁹: ⁊ vide q̃s gratias reddas: et quãtũ debeas amori eius. In tenebrĩ: i lubrico: i descẽsu subter irremeabile chaos inferni eras imersũ: ⁊ q̃ si plũbeũ pondus pendẽs a collo tuo te deorsum trahebat. Onus iportabile ꝗ sup te ꝑmebat: hostes inuisibiles te toto conatu ipellebãt. Sic eras sine oi auxilio ⁊ nesciebas: q̃ sic cõceptus ⁊ nat⁹ eras. O q̃d tibi tũc erat ⁊ q̃ te ista rapiebãt: expauesce memorãdo: cõtremisce cogitando. O bone dñe iesu xpe sic posito: nec petenti nec opinanti vt sol mihi illuxisti. ⁊ quõ erã oñdisti. Abiecisti plumbũ: q̃ deorsuz me trahebat: ⁊ remouisti on⁹ q̃ desup me ꝑmebat: impellẽtes me repulisti: ac illis te pro me oppoſuisti. Vocasti me noie nouo q̃ mihi ꝗ tuo nomine dedisti: ⁊ incruatũ a aspectũ tuũ erexisti dicẽs. Cõfide: ego te redemi: animã meam ꝑ te dedi. Si adheres mihi et mala in q̃b̃ eras euades: ⁊ in ꝓfũdũ q̃ ꝑperabas nõ cades sed ꝓducã te ad regnũ meũ ⁊ faciã te heredẽ dei ⁊ coheredẽ meũ. Exinde accepisti me in tuitionẽ tuam: vt nihil noceret a ie mee ꝓtra volũtatẽ suaz. Et ecce licet adhuc nõ adheserim tibi sic cõsuluisti: nõdũ tũ in infernũ me cadere ꝑmisisti: sed adhuc expectas vt adhereã et faciao q̃ ꝑmisisti. Certe dñe sic erã: et hoc fecisti mihi. In tenebrĩ eram q̃ nihil nec meipz sciebã in lubrico: q̃ imbecillis et fragilis ad lapsum ꝓcũ erã in descensu sup chaos iferni: quia in ꝓnus pendꝗ descenderã de iusticia ad ũiusticiã ꝑ quã descendit ad infernũ: ⁊ de beitudine ad tpalem miseriã: de q̃ cadit ad eternã miseriam. Pondus original peccati deorsum me trahebat: et onus importabile iudicij dei me ꝑmebat: ⁊ inimici mei demões vt me alijs peccatis dãnabiliorẽ facerent: quã tum in ipsis erat vehemẽter insistebant. Sic destituto oi auxilio: illuxisti mihi et quõ erã ostendisti. Quia et cũ ego nõdum hoc noscere poterã: alios q̃ ꝑ me essent: et postea meipm antecz postulare: hec me omia docuisti: plũbũ trahẽs ⁊ onus grauans ⁊ hostes impellẽtes reiecisti. Quia ꝓcũ in q̃ natus ⁊ ꝓcept⁹ erã: ⁊ dãnationẽ ei⁹ amouisti: ⁊ malignos spũs ne vim aie mee facerent ꝓhibuisti. Christianũ me fecisti vocari de nomie tuo: ꝑ q̃ ⁊ ego ꝓfiteor ⁊ tu cognoscis me inter redẽptos tuos ⁊ erexisti et eleuasti me ad noticiã ⁊ amorẽ tuũ: fecisti me cõfidere de salute anime mee pro q̃ dedisti animã tuam. ⁊ mihi si te sequerer promisisti gliam tuam. Et ecce cũ nondũ sequar te sicut cõsuluisti: sed insup multa peccata fecerim q̃ tu ꝓhibuisti: adhuc expectas vt te seqr ⁊ dones q̃ ꝑmisisti.

De gratijs agendis sup his. La. VII.

Confidera anima mea: intendite omnia intima mea quantũ illi debeat substantia mea tota. Certe dñe q̃ me fecisti: debeo amori tuo meipm totũ: quia me redemisti: debeo meipm totũ: quia tantũ promittis: debeo meipsum totũ: iuno tantũ debeo amori tuo plus q̃z meipsũ: quãtũ tu es maior me ꝑ quo dedisti teipm: et cui ꝑmittis teipm. Fac ꝓcor dñe me gustare ꝑ amorẽ quod gusto ꝑ cognitionẽ. Sentiã ꝑ affectũ q̃ sentio ꝑ intellectũ: plus debeo q̃z meipz totũ sed nec plus habeo: nec hocipsũ possuz ꝑ me reddere totũ. Trahe me dñe in amorẽ tuum et hocipsũ totũ. Totũ q̃ sum tuũ est ꝓditione: fac totũ tuũ dilectiõe. Ecce dñe coram te est cor meũ: conatur. sed per se non potest: fac tu quod ipsum nõ potest. Admitte me intra cubiculũ amoris tui. peto quero. pulso. Qui me facis petere: fac ⁊ accepere. Das querere: da inuenire. Doces pulsare: Aperi pulsanti. Qui das si negas petenti? Quiõ inuenit. si querẽs frustratur? Qui aperis. si pulsanti claudis?

De passione domini

Quid das nō orānti: si amorē tuū negas orānti? A te habeo desiderare: a te habeā impetrare. Adhere illi: adhere īportune anima mea Bone dñe: pie dñe ne reijcias eā: fame a uiorē tuū lāguet: refocilla eā: sa- tiet eā dilectio tua: ipinguet eā affect⁹ tu⁹ impleat eaz amor tu⁹: occupet me totū et possideat me totū. qz tu es cū pīe z spūsā cto deus solus benedictus in secula secu lorum: Amen.

Beati Anselmi liber de meditatiōe ere dempcionis generis hūani explicit.

Eiusdem beati Anselmi: dyalogus de passione domini incipit.

A **Beatus Anselm'** b epūs longo tpe iciunijs: lacri mis et orōnib⁹ gl'iosam virgi nē exorabat: vt ei dilecti filij sui passionē dignaret pfect⁹ ruelare. Cui tandē apparēs btā ꝗ̄go dicebat: Tanta et talia passus ē me⁹ filius pdilect⁹ qō null⁹ fidelis sine lacrimaz effusiōe pt exprimere Tamē qz glorificata sum: ampli⁹ flere nō possum: et ad pces tuas z p salute m'tor tibi passionē mei filij p ordinē explicabo B tūs ꝗ̄ Anselmus q̄ fuit p singula: z btā virgo ad singula rñdebat. A Dic mi hi charissima dña. q̄ le fuit initiū passiōis filij tui? D Quādo fili⁹ me⁹ a cena facta cū discipul' suis surtexit: Judas scarioth sacerdotū pncipes adijt z filiū meū tradēs: p triginta argēteis vēdidit. A Quales fuerūt illi denarij? D Hi⁹ maclituci: q̄bus z Joseph vendit⁹ fuit aī multos ānos: z hereditaria successiō e fuerāt devoluti ad illos iudeos q̄ filiū meuz emerūt: z vnusq̄sq̄z denari⁹ valebat trigi ta vsuales: Judas ꝗ̄o tā auar⁹ fuit q̄ qñ dēarios vidit xp̄z p eis tradidit. z lz xp̄s ei pdixisset sepi⁹: tñ ille Judas p b̄ ñ fuerat eme dat⁹ A Fuisti rūc cū filio tuo z discipulis ei⁹? D Flom: lz scias qñ filius me⁹ cenauerat: z qñ pedes discipl'o rum lauerat: z corp⁹ suū z sanguinē suū di scipulis dederat z dulciter pdicauerat: at Judas pōtifices adierat: fili⁹ me⁹ de mōte syon cū discipulis suis p portā ad natato riū siloe vbi erat hortus: quē introiuit: et discipul' dormiētib⁹ ascēdit ad mōtis oli ueti pedem: q̄tū ad iactū lapidis a disci pulis z orauit sic patrē: Exaudi me dñe: qñ benigna est mia tua scōm m'titudiez miserationū tuaz respice i me Ne auerta s faciē tuā a puero tuo: qñ tribuloz velocit exaudi me: Intēde aīe mee z liba eā ꝓter inimicos meos eripe me. A Quare orauit? D Propter tres rōnes. Pri ma qz delicate nutrit⁹ fuit: vtp ote fili⁹ vir ginis z de stirpe rēgia nat⁹: qz nobiles ma gis dolēt q̄ ignobiles. Scōa qz tāta an gustia eū uasit: q̄ guttas sanguineas su dauit de toto corpe: qz de⁹ fuit: z iō oia q̄ pati debuit pscivit: vicz p spuionē: blas phemias: flagellatōz: crucifixiōz z hmōi. Tertia: qz pscivit q̄ iudei nō. deberent ei misereri. Et qñ sic orauit: Pr̄ si possibile ē trāseat a me calix iste: verūtñ nō mea vo lūtas sed tua fiat: angel⁹ dñi appuit ei cō fortās eū dicens: Constans esto dñe: mō gen⁹ hūanū debes redimere. Post h̄ fili⁹ me⁹ ad discipulos redijt: eosq̄z dormiētes inuenit. q̄bz z dixit: Nō potuistis vna ho ra vigilare mecū? Dicēs etiā: Ecce appro pinq̄t q̄ me tradet: z ecce iudas vēit cum turba iudeoz magna: dicitq̄z iudeis. Duo itaq̄z pares sunt. s. Jacob z Jesus: vñ do vob signū: Quēcūq̄z osculat⁹ fuero: ipe ē tenete eū. Et cū iudas accederet cū turba pcessit iesus ad eos dicēs. Quē q̄rit? Qui rñderūt: Jesuz nazarenū. Quib⁹ ibs: ego sum Et cū dixisset: ego sum: oēs ceciderūt retrorsum. Itez dixit iesus: Si me q̄rit? sinite hos abire: vt scptura īpleat: Quia quos dedisti mihi: ñ pdidi ex eis quem q̄z Tunc iudas osculabat eum. Cui dixit ie sus: Juda osculo tradis filium hominis At illi iniecerunt manus in Jesum et te nuerunt eum. Tunc petrus eduxit gladi um et percussit seruū principis sacerdotū qui vocabatur malchus. A Contigit ibi aliqnod miraculū. D Filius meus applicuit sibi seruum: et curauit auriculam eius: et dixit petro: Mitte

psl.xviij.

B

matt.xvj.

Ibidem:

Jo.xviij

mat.xxvj gladiū tuum in vaginā: Omis enī q̃ accepit gladiū: gladio pibit: An putas q̃ ñ possum rogare pr̃em meū ⁊ exhibebit mihi plus q̃ duodecī legiones angelor. Tunc oēs discipuli relicto eo fugierūt. A Die pr̃ssima dña fuisti tūc cū illo? D Nō. A Quare cū eū tm̃ diligeres? D Nor instabat ⁊ nō expediebat vt mlieres tūc foris iucnirent. A Ubi g̃ dulcissima fuisti tūc? D Fui i domo sororis mee: mr̃is iohānis euāgeliste. A Quomō g̃ vel a q̃ nunciatū tibi fuit factū hmōi? D Audi nūc qd multū est lamentabile. Cecerūt discipuli currentes et lacrimabilr̃ clamantes: O charissima dña: dilectus filius tuus mgr̃ nr̃ captus ē: et nescim̃ q̃ ducat vel q̃d fiat ei. A Fleuisti tunc dña? D Licet scirem q̃ genus hūanū redimere deberet. tm̃ ꝓpt̃ maternū affectū: doloris gladius aiaz meā ptrāsiuit. A Quo tūc fuit ductus filius tuus dilectus? D De horto p̃dicto p valle ioſaphat in ciuitatē: ⁊ ducebat in palaciū scribar ⁊ pontificū ⁊ phariseor iuxta templū in domū anne: et q̃siuit annas de doctrīa eius ⁊ discipulis. At ille rñdit Ego palā locutus sum mūdo: ego sp̃ docui in synagoga in tēplo vbi oēs iudei cōueniūt: ⁊ in occulto locutus suz nihil: q̃d me interrogas: Tunc assistens vnus mīstror dabat ei alapā inexpte crudelitatis dicens. Sic rñdes pōtifici? Filius ātem vt agnus māsuetus rñdit ei: Si male locutus suz testimoniū phibe de malo. si āt bū: q̃d me cedis? Tunc liganerūt oculos ei tanq̃ furi: Qd tm̃ nulli fit nisi pri cōdēnet. Et illuserūt ei tota nocte spuētes in faciē suā. et pcutiētes eū dixerūt Prophetiza nobis quis est q̃ te pcussit? Johes ꝓo existēs intus q̃ nor erat pontifici: introduxit petr̃ Quē videns ostiaria dixit: Tu es ex discipulis hois isti. Petr ꝓo ter negauit cū iuramēto q̃ nunq̃ eū vidisset neq̃ nouisset Et statim gall cantauit. Et ꝓuersus ihs respexit petrū: et recordat ē petr ꝓbi dñi qd̃ dixerat ei: Quia pri q̃ gallus cantet ter me negabis. Et egressus petrus fleuit amare. A Ubi fuisti charissima dña cū hec fierent? D Statim cū discipuli mihi dixissent q̃ fcā fuerāt: omīa ossa mea ꝓtremuerūt. surgēsq̃ cucurri cū in maria magdalēa iuxta templū: audiēsq̃ tumultū: volui intrare: sz nō fui pmissa: vñ stabā forſplorās ⁊ clamās: Heu dilecte filii mi: lumē oculor meor q̃s dabit capiti meo aquā ⁊ oculis meis fontē lacrimar: vt plangā infectū filij mei. Maria g̃ magdalena circuibat vndiq̃: et introspiciēs per fenestras ⁊ audiens negationē petri: cōmota ē in totis visceribꝫ p desolatione vnici filij mei: eo q̃ ꝓuceps discipulor eū negasset: ⁊ dixit: O iesu bone: q̃ lē finē sortitus es: vel q̃d fiet de te: cū iste princeps discipulor te negauerit? O iesu nō te negabo in etnū. Ego aute stabā plēa dolore audiēs oēs illusiōes ⁊ ꝓtumelias q̃s filio meo dilecto inferebant: ⁊ petr̃ negantē ⁊ oia q̃ tota nocte ibi fiebāt. Cuz g̃ petr̃ eū tertio negasset: filiusq̃ me eū respexisset: et ꝓpt̃ quod eū negauerat fleuisset amare: egressus foras inuenit nos foris stantes: cui cū dolore dixi: Petre petre q̃d agitur cū iesu? Qui clamās ⁊ eiulans lacrimosa voce rñdit: Heu charissima dña ab sq̃ misericordia tractat ⁊ crucīat vsq̃ ad mortē Et currēs abscondit se pre timore in lapide q̃ vocat gallicant: ⁊ non coparuit donec iesus mortu fuit in cruce. A Dic dña charissima q̃d fecisti cū hoc audires D Gladius symeonis ꝓtransiuit aiam meā. A Quid factū fuit p hec. D Mane facto eduxerūt eū de domo anne: et duxerūt eū ad Cayphā ꝓncipē sacerdotum. Tunc ꝓmo postq̃ capt fuerat vidi eū: ⁊ accurrens q̃si leena raptis fetib vidēbā illam desiderabilē faciē sputis iudeorum maculatā dicens lacrimādo: Heu dilectissime fili: q̃ miserabilit te mō video que totiēs tuo dulcissimo aspectu gaudebam. Et volēs illū amplecti ñ fui pmissa accedere sed trusa a iudeis huc ⁊ illuc: cōtumeliose suz amota: et ꝓpl's vndiq̃ ꝓcurrebat: sicut q̃ñ fures ⁊ latrones ꝓdēnant. A Habuisti tunc aliquaz spem q̃ liber-

De passione domini

rari possz: ℣ Etiã: sciebã eũ q̃ ita ingeniosus fuit z facund⁹ z spabã q̃ se ex causaturus esset: si ad iudiciũ veniret. tũc stetit quasi agn⁹ mãsuetissim⁹ z nõ aperuit os suũ. Itẽ fuit etiã ita amicabilis q̃ sperabã q̃ deberẽt ei⁹ misereri. Et modico tempe dilapso: adeo ꝓspu⁹ fuit q̃ quasi leprosus apparebat. Inuenerũt eũ multa falsa testimonia: dicẽtes eũ esse legis destructorẽ z pplĩ puersorẽ. Tandẽ duo falsi testes accesserẽt dicẽtes. Hic dixit. Possum destruere templũ dei: z post triduum reedificare illud. Et caypbas dixit. Dic nobis si tu es xp̃s: Jesus respõdit Si dixero vobis: nõ creditis mihi. Si aũt interrogauero vos: nõ respondetis neq̃ dimittetis. Amẽ dico vobis: amodo videbitis filiũ hois sedentem a dexteris ꝑtutis dei: et venientẽ in nubib⁹ celi. Tũc pnceps sacerdotũ scidit vestimẽta sua z ait. Quid adhuc desideram⁹ testes? Audistis blasphemiã: Quid vob videt? Tũc omnes clamabãt. Reus est mortis. Hac plata sũa gladius symeõis ꝑtrãsiuit aiam meam.

A Quo tunc ductus fuit? ℣ Ad iudicẽ pilatũ. A Spasti ibi ait quid dña carissima? ℣ Multũ spauerã: cũ turba ꝓuenisset cui sepe dulciter predicauerat: z quos infirmos sanauerat et eos in deserto pauerat q̃ eũ de manib⁹ iudeoꝝ liberare deberẽt. Tũc vna uniuersa clamabãt corã pilato: Crucifige crucifige eũ. Et imposuit ei turba q̃ dixerat se filiũ dei esse: z q̃ prohibuisset tributa dari cesari. Tũc pilatus q̃siuit eũ de regno suo dicẽs. Tu es rex iudeoꝝ? Et rũdit ies⁹. A temetipso ꝗ dicis: an alij tibi dixerũt d̃ me? Rũdit pilatus. Numq̃d ego ind⁹ sum? Gẽs tua z põtifices tradiderũt te mihi: q̃d fecisti? Rũdit iesus. Regnũ meũ nõ est de ꝗ mũdo si ex ꝗ mũdo esset regnũ meũ: ministri mei vtiq̃ decertarẽt vt nõ traderer iudeis: nũc aũt regnũ meũ nõ est de ꝗ mundo. Dixit itaq̃ pilat⁹. Ergo rex es tu? Respondit iesus. Tu dicis: q̃ rex sum ego. Ego ad ꝗ natus sum z ad ꝗ veni in mũdũ vt testimoniũ ꝓhibeã veritati: omis q̃ ex veritate est audit vocẽ meã. Dixit ei pilatus. Quid est ꝓitas? Hãc q̃stionẽ nõ solauit ei xp̃s: q̃ si soluisset: cũ vtiq̃ liberassz et iõ gen⁹ humanũ redemptũ non fuisset. Tũc iudas videẽs q̃ dãnat⁹ esset: puĩa ductus: retulit triginta argẽteos ꝓncipibus sacerdotũ z senioribꝫ pplĩ dicẽs. Peccaui: tradẽs sanguinẽ iustũ. At illi dixerũt. q̃d ad nos: tu videris. Et piectis argẽteis ĩ templũ recessit ab eis: z abiens laq̃o se suspendit. Pilat⁹ aũt ꝓuocatis ꝓncipibus sacerdotiꝫ z magistratib⁹ z plebe: dixit ad eos: Nullã cãm inuenio mortis in hoĩne isto ex his in quib⁹ eũ accusatis. At illi in ualescebãt dicẽtes. Cõmouit pplm docẽs per vniuersam iudeã incipiẽs a galilea vsq̃ huc: Tũc pilat⁹ audiẽs galileã: z q̃ galile⁹ esset: misit iesum ad herodẽ: q̃ z tunc erat hierosolymis. Herodes aũt viso Jesu gauisus est valde: Erat eũ ex multo tpe cupiẽs videre eũ: eo q̃ audierat multa d̃ eo et q̃ spabat aliq̃d signũ ab eo fieri. Interrogabat q̃ iesum multis sermonib⁹: vicz si esset ille puer quẽ p̃ su⁹ volebat interficere et ꝓter eũ multos pueros interfecerat. Itez si esset ille q̃ ceecos illũinauerat: z q̃ lazarũ suscitauerat et adolescentẽ filiũ vidue in porta ciuitatis naym: z multa alia miracla fecisset: z rogauit eũ vt aliq̃d signũ faceret: pmittẽs vt eũ de manu iudeoꝝ eriperet. Jesus autez nihil ei rũdit. Et posuit herodes coronã sup caput eius: pmittẽs q̃ si faceret ei signũ q̃ ipm regni sui pticipem faceret z parit cohered ẽ. Iste corona romani coronant imperatores. Jesus aũt nõ respõdit ei. Stabãt aũt ꝓncipes sacerdotũ z scribe ꝓstant accusantes eũ. A O dulcissima quid tũc spabas? ℣ Sciebã herodẽ esse regẽ naturalis elegãtie: z iõ spabam q̃ regi excellentissimo filio meo pcere debuisset. Sprezuit aũt filium meũ: z indutũ veste alba remisit eũ pilato. Et facti sũt amici herodes z pilat⁹: nã antea amici nõ erãt ad inuicẽ. Sciẽs aũt pilat⁹ q̃nta ĩmanitate z crudelitate ĩ mortẽ filij mei ꝓspiraueri indei premisit quosdã q̃ iesum ab herode ꝓducerent: ne

z

ipm in via interficerent. Remisso g filio
meo: puocatis pilat⁹ oib⁹ iudeis dixit ad
luc.xxiij. eos. Obtulistis mihi huc hoiem q̃si auer
tentē pplin: ⁊ ecce ego coram vob introgas
nullā cām mortis in eo inuenio ex his in q̃
bus eū accusatis. Sz neq; herodes: nā re
misi vos ad illū. Et ecce nihil dignū mor
ti actū est ei. Emēdatū g illū dimittā: At
illi petebāt barrabā q̃ ꝓpter homicidium
missus erat in carcerē. Pilat⁹ dixit. Quid
enim mali fecit? Nullā cām mortis inuenio i
illo: corripiā g eū ⁊ dimittā: At illi insta
bāt vocib⁹ magnis vt crucifigeret clamā
tes. Crucifige crucifige eū. Sedēte g pi
lato ꝓ tribunali: misit ad eū vxor sua. Ni
hil tibi ⁊ iusto illi. Multa enim in hac nocte
passa sum ꝑ visum ꝓpter illū. Pilat⁹ autē
Mathei xxvij. spansq; crudelitati iudeor. satisfacere de
beret: apprehensum iesum flagellari fecit
in statua ligatū: ita q; a planta pedis vsq;
ad verticē nō eēt ei sanitas. Hec statua
Job.xix. ita spissa fuit qd circa duas spānas ma
nus manū tāgere nō potuit. Vñ accipie
bāt corrigias: ⁊ man⁹ eī ligabāt. ¶ A
Spalti ibi aliqd dña carissima? ¶ M
I Multū spaucrā ꝓptē hāc cām quā tibi ma
nifestabo. Delicata enim ⁊ naturalis ingenui
tas ⁊ mēbrorꝫ principaliū compages mihi
matri eī solum nō nota spē pstitit. Estima
bā siqdē q; nudato corpe formosis mem
brorꝫ liniamētis victi ꝑcerēt: sz heu in mo
mento tpis: total corpis eī superficies: ita
sanguīe suffundebat ac si purpura esset
circūdat⁹: ⁊ in stupore ⁊ deformitate trās
format⁹: oib⁹ apparuit q̃si lepra percussus.
Milites vero plectētes coronā de spinis
imposuerūt capiti eī: ⁊ veste purpurea cir
cūdederūt eū ac veniebāt ad eū ⁊ dicebāt
Ave rex iudeorꝫ: ⁊ dabāt ei alapas. Hāc
coronā hz rex frācie. Hec corona non fuit
de spinis: sed de uncis marinis: q̃ habēt
acuciores aculeos q̃ vere spine. Hāc co
ronā cū lācea pcutiētes capiti eī ipmere
conabant ita q; sanguis ꝑ eī faciē deflue
bat: ⁊ sic cruēta tū eduxit eū pilat⁹ foras:
Ibidem. et dixit. Ecce rex vester. Illi autē clāma
bāt. Tolle tolle crucifige eū. Rūdit eis pi
latus. Accipite eū vos ⁊ crucifigite. Rū
derūt. Nos legē hēm⁹: ⁊ secm hanc legē de
bet mori: qr filiū dei se fecit. Cū g audisset
pilat⁹ hos sm̄ones: magis timuit. Et ingres
sus ꝑtoriū: dic ad iesum. Vnde es tu? Jes⁹
aūt rūsum nō dedit ei. Dic ei pilat⁹. Mi
hi nō loqris. Nescis qr ptātē habeo cru
cifigere te: ⁊ ptātem habeo dimittere te. Job.
Rūdit iesus. Nō haberes ptātē adversū
me vllā: nisi tibi datū eēt desup. Propter
qui tradidit me tibi maior pcm̄ hz. Et ex
inde q̃rebat pilat⁹ dimittere eū. Judei āt
clamabāt dicētes. Si hūc dimittis nō es
amic⁹ cesaris. Videns aūt pilat⁹ q; nihil ꝑ
ficeret: sz magis tumult⁹ fieret: accepta aq̃ ma.xxv
lauit man⁹ coram omni ꝓplo ⁊ dixit. Innoc
ens ego sum a sanguīe iusti huius: vos vi
deritis. Et rūdens vniversus populus dixit
Sanguis eī sup nos ⁊ sup filios nros.
Instabant g magnis vocib⁹ vt crucifige
ret: ⁊ inualescebāt voces eorꝫ. Et pilat⁹ ad
iudicauit fieri petitōes eorꝫ. Dimisit aūt
illis eū q̃ ꝓter homicidiū missus fuit in
carcerē quē petebāt. Ad nimiā aūt plebis
instantiā pilat⁹ huī⁹ mortis iniam protu
lit ad filiū meū dicēs. Jesum nazarenum
abiudico vite: ⁊ adiudico morti ignomio
se crucis. A Quid fecisti dulcissima
cū hec audires? M Hāc plata sma
gladi⁹ symeōis ptrāsiuit cor meū ⁊ aiam R
meā. A Quid factū fuit post hec?
M Suscepērūt iesum dilectū filiū me
um ⁊ eduxerūt eū: vt scribit iohes: ⁊ baiu
lās sibi crucē exiuit in eū locū q̃ dr calua Job.xix.
rie loc⁹: vbi eū crucifixerūt. Cruxq; adeo
mag̃ erat q; habuerat q̃ndecī pedes in lō
gitudine. Et adeo debilitat⁹ erat fili⁹ me
us ꝑtcrita nocte: et illa die: q; cā portare
nō poterat. Vñ ⁊ lucas scribit. Apprehē
derūt symonē q̃dā cyrenēsem: ⁊ īposue Lu.xxiij.
rūt illi crucē portare post vnicū filiū meū.
Qd fecerūt nō cā miserātiōis q; cōpatere
tur ei: sz qꝛ debilitate id facere nō pote
rat. A Seqbant aūt aliq̃ mlieres cū
educerēt? M Tota turba ꝓuēiebat. L
Vñ lucas scribit. Seqbat aūt illū turba Ubi.s.
multa ꝓpli ⁊ mulierꝫ q̃ plāgebāt ⁊ lamēta

De passione domini

bant eū. Seqbant etiā pueri pūcientes lu
mīa et lapides in eū. Cōuersus autē filius
meus iesus ad mulieres dixit. Filie ieru
salē nolite flere sup me: sed sup vosipsos
flete et sup filios vros q̄ lutum et lapides
mittūt in me: nesciētes q̄d faciūt: qm̄ ec
ce dies veniēt in q̄b dicēt. Beate steriles
et vētres q̄ nō genuerūt: et vbera q̄ nō la
ctauerūt. Tūc incipiēt dicere mōtib. cadi
te sup nos et collib: opite nos. Quia si in
viridi ligno: h̄ est ī pueritia h̄ faciūt: ī ari
do: h̄ est in senectute q̄d fiet. Vel in viri
di ligno: h̄ est in me: in arido: h̄ est ī alīs
sanctis meis q̄d fiet. Ducebant et alū duo
nequā cū eo vt crucifigerēt. Hoc fecerūt
ad sui maiorē ꝓfusionē. Cū aūt educerēt
filius me⁹ pncipal cū duob scelerat extra
portā ciuitatis cū ingēti pssura irruētis po
puli et insultātis: volui eū seq et videre: sz
nō potui p̄ maxia multitudic ꝓplī q̄ ad op
probriū filij mei puenerat. Sz tādē vna
cū maria magdalena deliberabā: q̄ pria
obiacētis platee circa q̄ndā fontē cucur
rimus: q̄tenus illi obuiā venirem⁹. Et cū ve
nirem⁹ iuxta fontē: obuiū habuim⁹ meū
filiū deformatū: pssum oi dolore. Qui be
nigne inclinās se ad me dicebat. Ave mr
ac si diceret: gtes tibi refero electa mater
mea p multimodis bnficijs mihi ipensis et
pro multo labore q̄ in suma pauptate adie
ctiōe enutriuisti templū corpis mei et nūc
in destructiōe pstitutū int contumelias et
opprobria seq nō dedignaris nec vereris: q̄
uis oib ꝓtēptui habeamur. Et postq̄ ve
nerūt in locū caluarie: ubi cū crucifixerūt
et latrones cū eo: vnū a dextris et alīū a si
nistris. A Quō fecerūt ei? D
Audi anselme: qō mō referā nimis est la
mētabile: et nullus euāgelistarū scribit. Cū
venissent ad locū caluarie ignominiosissi
mū vbi canes et alia monstra pūciebant
nudauerūt iesum vnicū filiū meū totaliter
vestib suis: et ego exanimis facta fui: ta
mē reclamē capitis mei accipiēs circūliga
ui lūbis suis. Post h̄ deposuerūt crucē su
per terrā et eū desup extēderūt et icuticbāt
pro vnū clauū adeo spissum q̄ tūc plene
sanguis nō potuit emanare: ita vilis⁹ clau
o replebat. Acceperūt postea funes et tra
xerūt alīū brachiū filij mei iesu: et clauū
secūdū et incusserūt. Postea pedes simīlī
traxerūt et clauū acutissimū incuticebāt: et
adeo tēsus fuit q̄ oia ossa sua et mēbra ap
parebāt: ita vt ipleret illō: Ps. Dinume
rauerūt oia ossa mea. Et tē ipleta fuit ꝓphe
tia ipis⁹ dauid i. ipi⁹ xpi dicētis in ps. Au
di filia et vide. Quasi diceret filius me⁹. au
di carissima mat mea sonū malleorū: et vi
de q̄lit man⁹ meas et pedes meos ꝓfixerūt
qz nemo mihi cōpatit nisi tu sola mr mea
electa. audi et vide et cōpatere mihi. Hec
audiēs et vidēs: gladius ꝑ meū tuus
et aiam meā trāsfixit. Post hec erexerunt
crucē cū mag labore: et fuit adeo alte suspē
sus q̄ ei⁹ pedes nūq̄ attingere poterant.
Et cū erect⁹ fuisset tūc ꝓter pōderositatē
corpis vulnera lacerata sūt et apta: et tūc
pro sanguis de manib et pedib copiosis⁹
emanauit. Ego aūt induta fui q̄dā veste
qua mulieres regiōis illius vti solēt: q̄ tegi
tur caput et totū corp⁹: et est q̄si linteū: et
fuit ista vestis tota respsa sanguine. A
Quid factus ē post hec? D Postq̄
crucifixerūt filiū meū: diuiserūt sibi vesti
mēta sua: et mittebāt sortē sup vestē incō
sutilē: vt impleret qō dictū ē p ꝓpheta.
Diuiserūt sibi vestimēta mea: et sup vestē
meā miserūt sortē. Et sedētes obsnabant
eū. Et scripsit pilat⁹ sup caput ei⁹ lītis: he
braicis grecis et latinis. Jesus nazaren⁹
rex iudeorū. Tūc iudei rogabāt pilatus vt
nō scriberet. Rex iudeorum: Sed quia
dixit rex sum iudeorum. Pilatus respon
dit. Qō scripsi scripsi. Pretereūtes autē
blasphemabāt eū mouentes capita sua et
dicētes. Vah q̄ destruit tēplū dei et p⁹ tri
duū reedificat illō. Salua temetipūm: si
fili⁹ dei es descēde nūc de cruce. Sil et
principes sacerdotū illudētes cū scribis et
senioribus dicebāt. Alios saluos fecit: seipm
nō pt saluū facere. Si rex isrl ē: descedat
nūc de cruce et credim⁹ ei. Cōfiditin deo
liberet eū nūc si vult: dixit enim. Qz fili⁹ dei
sum. A Quid ad hmōi insult⁹ respō

pō. xxi.

ps. xliii.

A

D

ps. xxi

ma. xxvii

Joh. xix.

ma. xxvii

Ibidem.

D

L.xxiij. dit filio tuo. Dilectio me orauit
pro eo dicens. Pr dimitte illis qr nesciũt
quid faciũt. Et stabat xpis expectãs et de
ridebat eũ. Tũc matri potuit dicere illud
ps. xliij. ps. Audi filia et vide. audi voces blasphe
mãtiũ filiũ tuũ: et vide dolorẽ meũ. Scis
eni q de spũsctõ sceptũ me et q ego ge
nuisti me: et q lit aluisti me. Vñ erq isti ñ
credũt in me: tu tũ crede in me et cõpatere
Tũc iterq gladio symeõis aiam meã ptrã
sit. Audiẽs ꝗ latro q a sinistris pẽdebat
Lu. xxiij. insultabat ei dicẽs. Si tu es xpus salua te
ipsũ et nos. Rndẽs aũt alter q a dextris
pẽdebat: increpãs eũ dixit. Nec tu times
deũ q in eadẽ dãnatõe es: et q dẽ nos iste
qr digna factis recipim: ꝗ vero nihil mali
gessit. Et dicebat ad iesum. Dñe memento mei
dñe dũ veneris in regnũ tuũ. Et dixit illi
iesus. Amẽ amẽ dico tibi hodie mecũ eris
P in paradiso. A Quia fecisti tũc dña ca
rissima? D Stabãt iuxta crucẽ tam
plena merore q desolatõe ferrenõ poterãt
et mecũ stabãt sororeo mee et maria mag
dalena. Et cũ filio me videsset me et Jo
hannẽ discipũ suũ quẽ diligebat: dixit.
Job. xix. Mulier ecce filio tuo. O q miserabilis lice
tia. Deinde dicẽ discipulo. Ecce mater tua.
Erat aũt q si hora sexta: et facte sunt tene
ma. xxvij bre sup vniversã terrã vsq ad horã nonã.
Et clamauit iesus voce mag dicens. Eli
eli lamma azabtani. Hoc ẽ ds me deus
me vt q d dereliq̃sti me? Omnã aũt dice
bãt. Heliã vocat iste. Sine videamus si
veniat helias liberãs eũ: Postea sciẽs ie
Job. xix. sus qr oia consummata erãt dixit. Sitio
Quid dñe sitis? Salutẽ pcto. Erat autẽ
vas positũ acto plenũ: et currens vn im
plẽs spõgiã aceto et circũponẽs haste da
bat ei bibere cito moreret. Et cũ gustassz
Lu. xxiij. dixit. Consummatum est. Et posit hoc di
xit. Pr in manus tuas cõmẽdo spm meũ
In hac comẽdatõe cũ hostia sanguis cõ
mẽdabat xpo deo pri matrẽ dulcissimã q
scriniũ et purissimũ hiraculũ scis spũs vna
Job. xix. cũ oibus q de spũsctõ victuri sũt vsq in fi
ma. xxvij nẽ seculi. Et p. Inclinato capite tradidit
spm. Tũc velũ tẽpli scissũ est in duas par
te: a summo vsq deorsum: et terra mota ẽ:
et petre scisse sũt: et maxie illa petra i qua
stetit crux scissa fuit ita vt man iponi po
tuissent: et mõnumẽta apta sũt: et multa co
pora sctõr q dormierũt surrexerũt: et exeũ
tes de mnumẽtis p resurrectõez eius vene
rũt in sctam ciuitatẽ: et appariuerũt multis.
Centurio aũt et q cũ eo erãt custodientes ie
sum visis terremotu et hiis q fiebãt timue
rũt valde: et ipse centurio glificauit deum di
cens. Vere hic hõ iustus erat. Ecce quõ oia
clemẽta xpo cõpatiebãt: soli aũt iudei in
durati fuerũt. Et oes q ad erãt ad spe
taculũ istud ex eis: videntes q fiebãt: pe
tora sua percutiẽtes reuertebant. Stabãt
aũt oes noti eius de lõge: et mlieres q secu
te erãt eũ a galilea hec videntes. A Q
Carissima dña habuit adhuc finẽ dolo
tuo? D Mõ anselme: qr nõdũ plene
Luce. ij xphcia symeõis ipleta fuit: scz: et tuã ipsi
us aiam ptrãsibit gladius. Audi ꝗ q sup
oia est lamẽtabile. Iudei ꝗ qm parasceue
erat rogabãt vt nõ remanerẽt i cruce co
pora sabbato. Erat enim magnus dies ille
sabbati: rogabãt pilatũ vt frãgerent eorũ
crura et tollerẽt. Venerũt ãt milites et pri
mi fregerũt crura et alteri q crucifixus erat
cũ eo. Ad iesũ aũt cũ venissẽt et viderent
cũ iã mortuũ nõ fregerũt eius crura: sz vn
militũ lãcea latus eius aperuit et protinuo exiuit
Job. xi sanguis et aq. Cunq ꝗ videre q talẽ cru
delitatẽ in iã mortuũ exercerẽt: q si examu
mis iã facta fuit: et tũc vere ipleta est xphe
tia symeõis q dicit. Et tuã ipsius et tẽ
cepi clamare et eiulare: sz iã oino lacryme
in me defecerũt tantũ fleuerã nocte pteri
ta et die illa et dicebaz. Eia dulcissime fili
mi vbi est nunc solatio qnã sp in te ha
buit? Quis mihi det vt ego moriar pte fili
mi iesu? Vis et alios filios dulcissimi vnici
filij mei morte ꝗplãxi Tẽ magnũ gaudiũ
fuit factũ i libo qm aia xpi i ipz descẽdit et
pces inde libauit: et limbũ destruxit: et in
fernũ obstruxit: ita q nullus xpianus illuc
venire poterit nisi pprio suo arbitrio: nec
aliqs eorũ q intus sũt: aũ diẽ iudicij exire
poterit. Tribus aũt vectibus infernũ obstru

De passione domini

sit. Et hec ē rō qz aīa morte sua nulla habuerūt ꝑtritionē: ꝑfessionē vel satisfactionē: qs nullꝰ aīa passionē christi bre potuit. scz ꝑtritiōez: ꝑfessionē: satisfactionem.

R A Quid factū fuit post hec? D Post hec rogauit pilatū ioseph ab arimathia vt tolleret corpꝰ iesu dicēs inter alia Dne nisi corpus cito tradideris: honesta mulier mater ipiꝰ inuenis mortk p dolore Pilatꝰ q̄siuit si iā mortuꝰ eēt. Et exptus a centriōe de oibꝫ q̄ ibi acciderant: iussit dari corpꝰ xpi. Et venit ioseph z tulit corpus iesu. Flora b anselmi cū mlt̄ē lamētabile. Dū ioseph corpꝰ deponeret: stabā sursum respicēs qm brachiuz dissolueret vt tāgerē z deoscularer sic z feci: z cū deposit̄ esset de cruce: posuerūt eū sup terrā bene ad tres passus de loco crucis. Et ego caput eius in sinum meum recipiēs amarissime flere cepi: dicēs. Ben dulcissime fili qualē ꝑsolatōez de te habeo quē nunc mortuū coram me video. Tūc accurrēs ioannes euāgelista: cecidit sup pectꝰ iesu plorās z di. Ben ben de isto pectore beri portabā dulcia: hodie nustia z lamentabilia Tūc petrus aduenit: z q ipm negauerat amarissime flere cepit. tūc maria magdalena plꝰ oibꝫ flere cepit sup dūm suum di. Quis mihi mō petā dimittet? Quis me mō excusabit apd symonē z apd sororem meā? Venit etiā iacobꝫ q̄ fratē filij mei appellabat: q filiumꝰ sibi erat: z cū mlt̄is lacrimis b dicebat Ben dne tale grazi mihi indigno p ceteris ꝑtulisti q dulcissima facies tua erat mihi similima. Ben mō apparet vultꝰ tuꝰ mihi dissimilis. Tue manus z pedes clauis sūt ꝑfixi: corpꝰ xo vnditz vulneratum: meum autem corpꝰ vnditz apparet ex toto illesum. Juraui tcz q nūcz cibū necz potū sumpturus eēt q̄ usqz ad sil̄itudinē sui ꝑformaret. Tūc ceteri oēs discipl̄i accurrebāt lamētātes sup eū: tūc filiꝰ meꝰ ad ꝑsolationē meā z discipulorz glōificatꝰ fuit ibi coram nob: ita q nulla plaga aut liuor ī corpe suo apparuit ꝑter qnqz vulnerz cicatrices: qs reseruaturꝰ ē vsqz in die iudicij: z adeo sanus apparuit in corpe: ac si nūcz passus fuisset. De q̄ egor discipuli imensam ꝑsolationēz receptimus Et cū eū sepelire vellent: cū magn mcrore corpꝰ fortissime tenui: z sepeliri vix pmisi dicēs. Carissime ioānes relinq̄ mihi mortuū filiū meū: quē nō potui bre viuū. Sz si necesse est vt b facias: rogo te vt me cū ipo sepelias. Jobes rndit. Scis dūa carissima q̄ alit̄ ē nō potuit: z genꝰ hūanū sic redimi debuit. Tādē inuita pmisit se pelirek: z cū in sepulchrū positꝰ fuisset: ad eū intrare volui: z sup sepulcrū me pieci et adeo miserabil'r egi: q oīnes fleuerunt Et cū me iohānes ad ciuitatē ducere vellet: z a sepulcro amouere lachrymans rogaui. Care iohes nō facias mihi iniuriā: vt me separē a dulcissimo filio meo Jesu qm̄ hic expectare vellē donec moriar: z ire rū oēs fleuerūt. iohes vero me tādē in ciuitatē introduxit. Populꝰ aūt me videns indutā vestē aspsam sanguīe sic aū iesum steterā: z sanguis eius sup me stillauerat vnanimit̄ clamabāt gemētes. Q q̄nta iniuria facta est hodie in hierl'm in ista domina z filio suo: z cōpatiebant̄ nob. Judei aūt ꝑter inuidiā recluserūt ioseph viuū in muro. qz xpm sepeliuit. Uxor autē eiꝰ locū filio eiꝰ iosepho post oīdit. Tādem post annos q̄ draginta venerūt ntus et vespasianꝰ: hierl'm destruētes z ioseph viuū de muro excluserunt. Et sicut iudei christū p triginta denarijs emerūt: ita triginta iudeos p vno denario vendiderūt.

Beati Anselmi dialogus de passione domini explicit.

Capitulorz libri qui speculū euāgelici sermonis quo dominus noster iesus xps pōt tanqz ꝑsens specularī: a hastimulus amoris est nūcupatus beati Anselmi: annotatio.

Ca.j.	Q salubre sit xpiano venerari et amplecti infirma saluatorꝭ.
ij	Q glorificatio xpiani debeat esse in nomine crucifixi.
iij	De magna misericordia quam deus habuit ad genus hūanū
iiij	De miseriis quas deus accepit

Beati Anselmi Speculū

pro homine.
v De gestis christi ab infantia
vj De cena cum discipulis: ꝛ ō iuda traditore.
vij De diuersione domini iesu ad locū traditionis ꝛ tristicia ibidem habita
viij De traditione iesu.
ix De colaphis sputis ꝛ flagellis
x De illusione iesu.
xj De crucifixione iesu.
xij Incentiuum amoris.
xiij De glorificatione in morte
xiiij Deprecatio ad patrem.
xv Qꝛ filiꝰ pro nobis ōbitū soluit
xvj Qꝛ pro tanta passione diligendus sit filius.
xvij Humilis petitio ad filium.
xviij De resurrectione.
xix Oratio ad patrem et filium et spiritū sanctum.

Beati Anselmi archiepiscopi cāthuariensis qui speculū euāgelici sermonis. alias stimulus amoris inscribit incipit.

Qꝛ salubre sit xpiano venerari et āplecti infirma saluatoris. Capi. I.

Iesum nazarenū a iudeis innocenter ꝓdēnātū: a gētibus cruci affixū: nos christiani diuis honorem ob sequūs Saluatoꝛ nostri infirma nos q̄ christi sumꝰ reuerēter venerari: amāter amplecti: fortiter imitari dignū est ꝛ salubrez ꝛ honorificū: Ecce ei sunt instrā fortissima quib⁹ oipotēs virtꝰ et inuestigabilis sapia dei restauratōz mūdi potēter ac mirifice opata est: ꝛ vsq̄ modo opat. Christꝰ dñs minoratꝰ est ab angel' vt nos eq̄ret angel: ꝛ q̄s ꝓter xpm se nō hūiliet? Cristus dñs ꝓpcis nris crucifixus est: ꝛ crucis amara suis amatoribus dulcorauit. Mortuꝰ est ꝛ morte ēnecauit: vt vinerem⁹ p illū. Et q̄s nō amet xpm dñm? Quis nō patiat ꝓpꝰ? Cristꝰ p crucē iguominiā ad sup̄ne claritatis glo riam trāsiuit: ꝛ data l est ei ꝓ sua reuerentia a deo patre oīs ptās in cello ꝛ in terra. vt adorēt eū oēs angeli dei: ꝛ in noīe iesu oīne genu flectat: celestium: terrestrium: ꝛ infernorum. Matth. xxviij. Phil. ij

Qꝛ gloriatio christiani debeat esse i nomine crucifixi. Cap. II.

Vbi est ē gloriatio tua xpiane: nisi in noie crucifixi dñi tui iesu cristi In noie qd ē sup oē nomē: in q̄ q benedicus est sup terrā: būdicet in cel? Bliamī in noie scto eiꝰ filij redēptōis: date honorē saluatori vro: q̄ magē fecē in vobis: ꝛ magnificate nomē eiꝰ mecū dicētes. Adoramus te iesu xpe rex israel: luc gētiū: princeps regū terre: dñe saba oth: ꝓtus dei oipotētis fortissima. Adoramꝰ te ꝓciosum redēptōis nre ꝓciū: hostia pacifica q̄ sola odoris tui inestimabili suauitate: piem q̄ i altis bitat ad respiciēdū hūlia inclinasti: ꝛ filijs ire placabile reddidisti. Tuas Jesu xpe miserationes ꝓdicam⁹: tue suauitatis memoriā cū abūdātia eructam⁹: vbi christe sacrificiū laudis imolam⁹ p mlitudine bōitatis tue quā oīdisti nobis semini nequā: filijs sceleratis et perdītis.

De magna misericordia quā deus habuit ad genus humanū. Cap. III.

Cum em adhuc essemus inimici tui dñe: ꝛ moꝛs adhuc in oēm carnē iniquū exerceret dñium: cui oē semē adā lege ꝓmordialis culpe obnoxium erat: recordatus es vberrime misericordie tue et ꝓspexisti de sublimi habitatōne tua in hac valle ploationis ꝛ miserie. Vidisti dñe afflictionē ꝓpli tui ꝛ tacet⁹ dulcore caritatis intrinsec⁹: apposuisti cogitare sup nos cogitationes pacis ꝛ redēptōis. Et q̄ dē cū ces filiꝰ dei verus ds deo p̄ i sctōq̄ spū cocrucꝰ ꝛ ꝓsubstātialis: lucē hitās inaccessibile: portāsq̄ oia ꝓbo ꝓtus tue: ñ despexisti i ꝗ. nre mortalitatis ergastulū: altitudinē tuā incliare vbi nraz ꝛ gustares ꝛ absorberes miseriā nosq̄ repares ad gloriā. Pax em fuit caritati tue ad psumandū op⁹ nre salutis cherubi aut seraphi aut vnū ex angel' deliare: ipe ad nos venire di

Euangelici sermōis

gratus es p mādatū pātis: ē nimiā carita ē expti sum⁹ in te. Venisti inq̃ nō locuz mutādo: sz pātiā tuā nob̃ p carnē exhibendo. Descēdisti a regali solio sublimis gūie tue in hūilē z abiectā: in oclis suis puellā: p mo ꝓginalis ꝓmētie voto sigillataz In cui⁹ sacrosco vtro sola spūsicti meuarrabil' ꝓt⁹ z te ꝓcipi fec: z nasci in ꝓa hūanitatis natura: ita vt nec maiestatē dīnitatis in te: nec integritatē virgitatis in matre violaret natiuitatis occasio.

De miseriis quas deus accepit pro homine. Capitulū. IIII.

O Amāda: o admirāda diguatio dei ūnēse glie ꝓmis ꝓtēptibil' fieri nō despexisti: dīns oim ꝓfu⁹ fuoz apparere voluisti. Pax tibi risū ē pīem te nobis ē: etiam dūe fratrū ē diguat⁹ es. Et tu dūe vniuersoz q̃ nullā hēu indigētiā: int ipsa natitatis tue initia ñ horuisti abiectissime pauptatis degustare icōmoda. Vt ei ait sc̄pmra tibi: cū nasceris nō erat loc⁹ i diuersorio: neq̃ cunabula q̃ tenerituditē tuā excipent habuisti: sz tu in vili p̄sepio sordētis stabuli: ni q̃ terrā palmo ꝓcludit inuolut⁹ pānicul' recliat⁹ eo: z hīpz a bruitis aialib̃ mat' tua mutuo accepit. Cōsolami ꝓsolami q̃ in sordib̃ pauptatis eiuitrui: qz vobiscū ē de⁹ in pauptate: ñ cubat in delitiis splēdidi cubil': nec ei inuenitur in terra suauit' viuētiū. quid vltra gloriaris o diues i relutea: i voluptab̃ o lecti pīcti z delicati: cū rex regū suo recubitu stramēta pauper honestare maluerit? Quid dura strata detestaris: cū tener infantulus in cui⁹ manu? fūtoia: tuis sericis: tuis pulmis duras iumētoz stipulas p̄elegerit. sz et tenella hec tua ꝓpe ifantia a ꝓsecutoriū gladiis tuta nō fuit. Adhuc ei iuf dulcia matris vbera fugēs depēdebas: qū apparuit ag̃el⁹ in sōnis ioseph: dicēs. Surge et accipe puer z matrē ei⁹ z fuge in egyptū: z esto ibi vsq̃ dū dicā tibi: futuz ē ei vt herodes q̃rat puer ad pdēdū eum. Iā extīc bone iesu pati cepisti. Nō solū autē illā infantie tue vexationē i teipo ꝓtulisti sed z mortē in pusillis tuis quoz milia milia inter mamillas matrū pro te herodis trucidauit immanitas.

Matth.

De gestis christi ab infantia. Capitulum. V.

Afantia vero teneriori decursa discende humilitatis nobis exemplum prebuisti. Non cū sedisti cum concilio vanitatis: sed in medio doctoz interrogans et audiens illos: cū tamē dominī⁹ scientiaz tu esses atq̃ ipa dei patris sapientia. Sed et obedientie nobis formā p̄stitisti: dum parentū imperio tu impator mundi humilit' subdit⁹ extitisti. At vero vbi robustioris etatis plenitudo aduenit missurus manus ad fortia: egressus es in salutē populi tui vt gigas fortis ad currendā viam totius nostre miserie. Et primū quidem vt per omnia te fratrib̃ assimilares: seruitū tuum baptizantē peccatores in penitētiā: tanq̃ peccator adūsti: baptisare quoq̃ te postulasti innocēs agnē dei: quē nulla peccati stilla vel cōta gioni q̃ maculauit. Baptisat⁹ es: nō te in aq̃s sed aquas in te sanctificās: vt per eas sanctificares nos. De baptismo in desertū in spiritu fortitudinis egressus es: vt et vite solitarie in te non deesset exemplū. Solitudinem ac ieiuniū quadraginta dierum famis acerbitatem: temptamēta illusoz spiritus equanimit' tolerasti: vt omia hec nobis tolerabilia efficeres. Demū venisti ad oues que pericrāt domus israhel: diuini verbi lampadem palā extollens: ad illuminationē orbis terre z regnum dei annuncians cunctis obtemperantibus verbo tuo sermonem sequentibus signis confirmasti: vt tutem diuinitatis tue ostendisti in cunctis male habentibus: omnia oibus gratis exhibens que saluti eoz ꝓgrue rent vt omnes lucrifaceres. Sed obscuratū est insipiens cor eorum domine: z p iecerunt sermones tuos retroorsuz: neq̃ attenderunt ad omia mirabilia que opatus es in eis: exceptis ꝓpaucis nobilib̃ athletis q̃s inter infima z abiecta mundi: elegisti: vt p ipos alta z fortia mirifice expugnares. Hec solū ingti gratuitus tuis bū

Ro.j

ficūs extiterūt: sz z stumeliūs affecerūt te
dñm dñantiū: z fecerūt in te q̃cūq; voluerūt
Te eni faciēte in eis opa dei q̃ nemo aliq̃
fecē q̃ diterūt. Nō est hic hō a deo in p̃nci
pe demoniorū eūcit demōia: demoniū hz:
seducit turbas: vorax est et potator vini:
amicus publicanorū et peccatorū.

De cena cū discipl'is z iuda traditore.

Quid fles: q̃d suspiras o hō dei dū sustines ꝓbria iniurias:
Nō audis q̃nta ꝓpt te in dñm ie
sum ceciderūt opprobria: Si pēfamili
as beelzebub vocauerūt: q̃to magis dome
sticos eius. Et hec q̃dē z sil'ia blasphemantes: z aliq̃nēs lapidibus te ipetentes: iesu bone patiēter sustinuisti: z factus es coram eis q̃si hō nō audiēs: z ñ hñs i ore suo redargutiōes. Nouissime ãt z iustū sanguinē tuū bone iesu a discipulo tuo filio pditionis triginta argēteis appciati st vt p̃cipitarēt aiaz tuā in mortē sine cā. Et te q̃dē pditissimi traditoris tui pfidia nō latebat qū in cena ablutiōis etiā coram ipso genuflexo pcūbēs: maledictos pedes eius veloces ad effūdēdū sāguinē tuū sctissimis manibus tuis attrectare: lauare et extergere digtus es. Et extento collo adhuc ãbulas o tra z cinis: adhuc supbia te supra te eleuat: adhuc in patia te exagitat. Intuere hūilitatis z māsuetudis spectz dñz ihm xpz vniuerse creature factorē tremēdū iudicē viuorū atq; mortuorū aū pedes hoīs traditoris sui genua ieiunātē: Disce q̃ mitis ē et hūil cordē: z pfūdere in supbia tua erubescē in impatiaz tuā. Hoc q̃q; erat māsuetudis tue dñe iesu q̃ pfidū illū in cetu fratrū palā ōtegere z pfundere noluisti: sz leniter admonitū accelerare iussisti q̃ōd parabat. In oibus his ñ ē auersus furor eius a te sed egressus foras sa tagebat circa freqns maleficiū. Quō cecidisti de celo lucifer q̃ mane oriebaris in delicijs paradisi: Bt'ios s parcuisti: ciuiū celi socius z ꝓbi diuini cōtinua. Quō g̃ reputatus es inter filios tenebraꝝ q̃ nutriebaris in croceis: quō ampleꝝatus es stercoraꝝ: Tūc clarificata ē familia tua xpe in modū societatis angelice. nūc

Ps. xxxj.

matth. xj

Esa. xiiij.

demū dīnissimi cloquij vbrimna in nuda tiōe felix puēr ille sacer ex ore tuo potatus est. Si quidē corrupt ille vterr foras missus fuerat: quez hui limpidissimi liqris infusione sciebas indignum.

De diuersione dñi Jesu ad locū traditiōis: et tristicia ibidē habita. VII.

Acto aūt caritatis z patie salutari mādato: z disposito frib reg patris tui ad locū traditoris nō notū cū ill' diuertisti: sciēs oia q̃ vētura erāt supte. Ibi aie tue tristiciā quā ex iminēte passiōe spōte assūpsisti: sic z certa q̃ passus es in aurib fratꝝ pfiteri ñ erubuisti di. Tristis ē aia mea vsq; ad mortē. Positisq; genubus pcidisti in faciē tuā orās i agonia et vicēs: Abba pr: mi pr si possibile ē trāse ata m. es. iste. Et āgustias q̃dē cordis tui certissime idicabat sudor ille sanguine q̃ orōnis tpe de sctissima carne tua guttatim decurrebat i trā. Dñator dñe iesu xpe: vñ aie tue hec tā vehemēs tristicia: vñ tā ta sudoris ãxietas z tā anxia ssupplicatio: Nōne volūtariū oīno pri sacrificiū obtulisti z nihil inuit pculisti: Utq; dīe. Arbitramur aūt q̃ z h q̃z ad pselatōez infirmoꝝ membroꝝ tuoꝝ assumptisti: ne forte despectus si caro ifirma remuneret: vbi ad passiōz ꝓmpt ē spūs. Hinc z vt maioris erga te amoris z gtitudis stimulos haberem natural ē carnis ifirmitatē: hmōi indicijs in te expsisti: q̃b doceremur: q̃ vere lāguores nros portasti: z ñ absq; sensu doloris: passionū sentēo pcuristi Uox cū illa vox carnis fuisse viōnō spūs: ex eo q̃ subiūxisti: Spūs q̃dē ꝓmpt ē: caro aūt infirma. q̃ ꝓmpt cū fuerit spūs tuus bone iesu ad passiōz: euidēte ostēdisti: q̃ vēniētib vna cū ꝓditore tuo iris sanguinū: z q̃rētib aiam tuā cū latronis: facibus et armis p noctē: vltro occuristi: z signo dato q̃ōd accepant a duce flagtij: seipsuz māifestasti. Iam accedētē ac osculū sanctissimi oris tui: cruentā bestiā auersatus es: sed os in q̃ dolus inuēt nō ē: ori q̃ōd abundauit malicia dulciter applicuisti.

De traditione iesu. Capl'm. VIII.

mat. xx

mat. xxvj

Euangelici sermõis

Ocor. vi. O Innocẽs agne dei: q̃d tibi ⁊ lupo illi? Que pnẽtio christi ad belial. Sz ⁊ ꝗ benignitatis tue erat domine: vt oia illi exhiberes q̃ prauí cordis pertinaciã emollire potuissent. Nãz veteri amicitie illuz cõmonuisti dicẽs. Amice ad q̃d venisti? Et horore sceleris sui cor impij ferire voluisti, cũ dicebas. Iuda osculo filiũ hois tradis? Et ecce philistijm sup te sampson. Nõ illos aba te terruit qõ in hora cõpheusiõis tue oipotenti brachio terre eos allisisti: nõ q̃dẽ defensiõis cã: sz vt cognosceret hũana p̃sumptio: nihil se posse aduersũ te nisi q̃tũ pmitteret a te. ⁊ quis audiat sine gemitu q̃lit in illa hora homicidas man⁹ tibi iniecerũt: ⁊ innocẽtes man⁹ tuas bone iesu vinclis pstringẽtes te agnũ mãsuetissimũ nihil obloq̃ntẽ ad instar latronis, ptumeliose traxerunt ad victimã. Sz nec tũc mificordiã tuam sup inimicos tuos distillare fan⁹ dulcedinis tue xpe cessauit. Nã ⁊ mutilatã a discipulo tuo auriculã inimici tãgens sanasti: ac defensoris tui zelũ a lesiõe trabẽtiũ te ppescuisti. Maledict⁹ furor eoz q: pti nax: quẽ nec maiestas miraculi: nec pietas beneficij confringere potuit.

Ca. IX.

De colaphis: sputis et flagellis.

Ocnilio malignãtiũ aduersus te põtificũ pñtat⁹: ⁊ pitatẽ es prout docuisti pfessus: q̃si de blasphemia adiudicat⁹ es morti. Amãtissime domine iesu q̃nta illic indigna opprobria a propa gẽte ptulisti: Vultũ tuũ honorabile in quẽ desiderãt angeli pspicere: q̃ oẽs celos adipiscit letitia: quẽ depcãt oẽs diuites plebis: pollauerũt labij sui sputis inq̃nauerũt sacrilegis manibz ceciderũt: velo operuerũt in derisionẽ: ⁊ te dãm vniuerse creature tãq̃z seruũ pteptibilẽ colaphizauerũt Adhuc aũt ⁊ aiaz tuã incircũciso cani deglutiẽdã tradiderũt. Victũ siq̃dẽ aũ faciẽ pilati p̃sidis te pduxerũt: poltulãtes supplicio crucis interimi te: q̃ pcm̃ nõ noueras: ⁊ virũ homicidã donari sibi: agnũ lupo: auz luto postpoenẽtes. O indignũ ⁊ ĩfelix pcãbiũ. Et q̃dẽ nõ ignorabat impi⁹ ille per triuiũ diã ꝗ fieri in te: nec tũ abstinuit temerarias a te man⁹: sz repleuit amaritudie aiam tuã sine cã. Illudẽdũ herodi te misit. Illusum recepit: nudũ in conspectu irrisoz astare te iussit: nec pepercit amarissimis ꝗbenbz ꝗgineã carnẽ tuã diuellere: plagas plagis: liuores liuoribus crudeliter infligens.

De illusione iesu. Cap. X.

O Electe puer dñi dei mei: q̃d tanta amaritudine: q̃d tãta pfusiõe dignũ cõmiseras? prius nihil ego hõ pdit⁹ toti⁹ ptritõis: toti⁹ pfusiõis tue tibi cã extiti. Ego vnã acerbã cõedi: ⁊ dẽtes tui obstupuerũt: q: q̃ nõ rapuisti tunc exolucbas. In oibz his nõ est pfidoz in deoz sanata ipietas. Nouissime autez in man⁹ incircũcisoz militum deuolutus es morte turpissima psumẽd⁹. Paz erat sacrilegis illis crucifigere te nisi pus et ipi repleuissent illusiõibz aiam tuã. Quid ei de illis ait scptura. Et pgregauerunt ad eũ vniuersum cohortẽ in ptoriũ: ⁊ exuentes eũ vestimẽtis suis: induũt eũ tũica purpurea: ⁊ chlamidẽ coccineã circũdẽrũt ei: et plectẽtes coronã ō spinis ipoluerũt capiti ei⁹: ⁊ arũdinẽ in dextera eius ⁊ genu flexu illudebãt ei dicẽtes. Aue rex iudeoz et dabãt ei alapas: ⁊ expuẽtes in eũ accipiebãt arũdinẽ ⁊ percutiebãt caput eius.

De crucifixiõe iesu. Cap. XI.

Et postq̃z illuserũt ei: induerũt eum vestimẽtis suis: ⁊ duxerũt vt crucifigeret bainlãtẽ sibi cruce. Et perduxerũt illũ in golgatha: ⁊ dabãt ei vinum myrrhatũ cũ felle mixtũ bibẽ: ⁊ cũ gustasset nolnit bibẽ. Tũc crucifixerũt eũ: ⁊ duos latrões cũ eo: hic ⁊ hic: mediũ aũt iesũ. Iesus aũt dicebat. Pr̃ dimitte illis q: nesciunt q̃d faciũt. Postea sciẽs ies⁹ q: oia psũmata erãt vt scptũ psũmaret dixit. Sitio et currẽs vn⁹ ex eis acceptã spõgiã ꝗplenit aceto: ⁊ ipoluit arũdi ⁊ dabat ei bibẽ. cũ ꝗ accepissz acetũ dixit. Cõsũmatũ ẽ. Et clamãs voce magna dixit. Pr̃ i man⁹ tuas cõmẽdo spũ meũ. ⁊ iclinato capite emisit spiritũ. Tũc vn⁹ militũ lãcea lat⁹ ei⁹ aperuit et cõtinuo exiuit sanguis ⁊ aq̃.

ps. lxxvij

mat. xxvij

Lu. xxiij. Job. xix.

Lu. xxiij. Job. xix.

Incentiuū amoris. Capl'm. XII.

Expergiscere nūc aia mea: et excutere de pulvere: et ꝓtēplare attētē viz. hūc mēorabilē: quē ecce ī speculo euāgelici sermōis q̄si pūtē intueris. Attende aia mea q̄s ē iste q̄ ingreditur hūs imaginē q̄si regis: et nihilominus seruī dē spectissimi ꝓfusiōe replet? Coronat? incedit: sed ipa ei? corona cruciat? ē illi: et mille pūcturis speciosā ei? ꝓtice diuulnerat. Regali purpura induit: sz poti? in ea dē spicit q̄ honorat. Sceptr. in mānu gestat sed eoipso caput ei? reuerendū ferit. Adorāt coram ipso positis in terra genubus et regē ꝓclamāt: et ꝓtinuo ad ꝓspuēdū amabiles genas ei? sub siliūt: maxillas palmis ꝓcutiūt: et honorabile collū exhonorāt. Uide aia mea: quō p oia vir iste coartat et spmit. Sub crucis onere dorsum incurvare nūbet: et suā ipsi? portare ignominiā. Ad locū deduct? supplicij myrrha potat et felle. In crucē subleuat: et dicit. pr̄ dimitte illis qr nesciūt q̄d faciūt. Qual' est hic q̄ i oibus pressurīs suis nec sel'os suū aperuit: vt aut q̄rele aut excusatiōis aut cōminatiōis aut maledictōis verbū aduersus maledictos canes illos ꝓferret. Et nouissime ꝓbū bēdictiōis q̄le a seculo nō est auditū sup inimicos suos effudit. Quid h̄ viro mālueritius? q̄d benigni? aia mea vidisti? Adhuc aūt attēti? illū intuere: qr et grādi admiratiōe et tenerrima cōpassiōe dign? apparet. Uide nudū et verberib laceratū: in medio latronū cruci ignominiose ferreis clauis affixū: aceto in cruce potatū: et p? morte lāccea in latere vl'neratū: et copiosos sāguinis riuos ex q̄nq̄ vl'neribus manuū: pedū et latere effūdentē. Fletū deducite oculi mei et liq̄sce aia mea igne cōpassiōis sup cōtritōe amabil' viri illi? quē in tāta mansuetudine tantis vides afflictū doloribus.

De glorificatione in morte. Ca. XIII.

Et iam quidē infirma ei? aia mea vidisti et miserta es: nūc et maiestatē eius attende et ampli? mirabere. Quid enī ait scriptura? A sexta aūt hora tenebre facte sunt sup vniuersā terrā vsq̄ ad horā nonā: et obscurat? ē sol: et velū tēpli scissum est a sūmo vsq̄ deorsum: et tremota ē: et petre scisse sūt: et monumēta aperta sunt: et multa corpa sōr. q̄ dormierāt surrexerūt. Qual' ē hic: qr celū et terra ꝓpatiūt ei: cui? mors mortuos vivificat? Cognosce aia mea cōgnosce: hic ē dūs iesus xp̄s saluator tu? venīt dei filius: ver? ds ver? hō qui sol? sub sole sine macla inuēt? ē. Et ecce quō cū sceleratis reputat? ē. et q̄si vir leprosus: et nouissim? virorū estimat? ē. Et tanq̄ abhortiuū qd̄ pūcit a vulua: sic ꝓiect? ē ab vtero mātis sine infelicis synagoge. Iste formosus p filijs hoīm: q̄ deformis pre filijs hoīm fact? ē. Siq̄dē vl'nerat? ē ꝓter iniq̄tates nrās: et attrit? ē ꝓt scelera nra. Et fact? ē holocaustū suauissimi odoris i ꝓspū tuo pr̄ et ne glie: vt auerteret indignatōem tuā a nob: et ꝓsedere nos sibi faceret in celestib.

Esa. l

Ibidem.

Deprcatio ad patrem. Ca. XIIII

Respice dūe sētē pr̄ de: sanctuario tuo: et de excelso celorū habitaculo: et intuere hāc sacrosancta hostiam quā tibi offert magn? pōtifex nr̄ scās puer tu? dūs ihs xp̄s p petis fratrū suorū: et esto placabil' sup multitudiē malicie nr̄e. Ecce vox sanguis frīs nr̄i iesu clamat ad te de cruce. Quid enī est dūe qd̄ pendet ī ea? Pendet inq̄: quia ꝓterita quasi ꝓsentia coram te sunt: Cognosce pater: tunica filij tui veri ioseph hec est: fera pessima devoravit eū: et ꝓculcauit in furore suo vestimentū eius et oēm decorē illi? reliquijs cruoris inq̄nauit. Et ecce quīq̄ scissuras lamētabiles in eo dereliquit. Uide dūe palliū quod in mānu adultere generatōis id est egyptie meretricis: pudic? ille adolescens reliquit: melioremq̄ estimās iacturam vestimenti q̄ innocentie sancte: magisq̄ eligens spoliatus a carnis pallio in carcerē mortis descendere: q̄ pro mundi gloria adulterine voci acquiescere. Illi inquā voci qua dictū est: Hec omnia tibi dabo si procidens adoraueris me: quod vtiq̄ esset dormire cum adultera. Et nūc dūe pater: scim? quia vnit filius tuus: et

gen. xxx

math. iiii

ipse dñatur in tota terra egypti: imo in oi loco dñationis tue. Eductus enim ad imperiũ tuũ de carcere mortis: & inferoꝝ: et attonsus mortalitatis comã mutata veste carnis in immortalitatis decore reflorruit: et cũ glia suscepisti eius. Subneruauit diri pharaõis impiũ: & cũ triũpho nobili fuit te, pria celos penetrauit. Et ecce glia et honore coronat: in dextera maiestatis me assistit vultui tuo p nob. Ff enim & caro nostra est.

Qx filio p nob debitũ solvit.

Ca. XV.

Respice dñe in faciẽ christi tui: qui tibi vsq ad mortẽ obediẽs fact̃ ẽ: nec fcedãt ab oculis tuis cicatrices vlnerũ ei in ꝓpetuũ vt meminerit q̃ntã satisfactionẽ p pctis nris ab eo suscepis. Annã dñe appẽdas in stathera pctã nra q̃b irã meruim: & calamitatẽ quã passus ẽ p nob innocẽs filio tuo. Certe dñe hec gnior apparebit & magis digna vt p ipam effundas misciõiã tuã sup nos: q̃ sint illa vt p pctis nris p tineas in ira misericordias tuas. Bẽas tibi dñe pferat ois lingua de supabũdãtia pietatis tue q̃ vnico filio cordis tui ñ pepcisti: sed p nob illũ tradidisti i mortẽ: vt tm̃ tã q̃ fidelẽ aduocatũ haberem̃ i cel̃ coã te.

Qx p tanta passione diligẽd̃ sit filius.

Et tibi dñe iesu fortissime zelotes: q̃d gtiaꝝ: q̃d retributõis digne retribuã ego hõ puluis & cinis et vile figmentũ: Quid enim p mea salute facere debuisti & ñ fecisti? Ab imo pedis vsq ad summũ verticis totus in aq̃s passionũ te dimersisti: vt me totũ de illis extraheres: & intrauerũt aq̃ vsq ad aiam tuã: Nã & aiam tuã in mortẽ gdidisti: vt aiam meã gditaꝝ mihi redderes. Et ecce duplici ꝑbito me obligasti: Nã & p eo q̃ dedisti: & p eo q̃ mei cã gdidisti: debitor tibi sum. Et pro mea q̃dẽ vita bis a te mihi data: semel in creatiõe: sel̃ in redẽptõe. quid magis iste tibi reddã q̃ ipam non habeo: p tua aũt ꝑciosa aia ita ꝓtribulata quid ab homĩe digne rependi possit nõ inuenio. Nam si celũ & terrã & oẽm ornatũ eoꝝ p ea rependere possem: certe nec sic vsq ad mẽsurã debiti nullateñ attingerẽ Ut aũt idipm & q̃ debeo et mihi possibile est tibi dñe retribuã: tui nuner̃ est. Diligendus mihi es toto corde: tota anima tota mẽte: tota virtute: et tua mihi sequẽda vestigia q̃ mori dignat̃ es p me. Et q̃modo fiet istud in me nisi p te? Adhereat anima mea post te: quia tota virtus eius dependet ex te.

Humilis petitio ad filiũ.

Ca. XVII

Et nũc dñe iesu redẽptor mẽ te vt verũ deũ adoro: in te credo: in te spero: et q̃bus possum desideriis ad te suspiro. Adiuua imꝑfectionẽ meã ad tue passionis gtiosa insignia in q̃bus salutẽ meam opatus es totũ me inclino. Tue victoriose crucis regale vexillũ i nomine tuo ꝓpe adoro tuũ spineũ diadema tuo rubentes sanguĩe clauos: tuo sancto latere impsiam ĩnẽsam lanceã: tua vulnera: tuũ sanguinẽ: tuã mortẽ: tuã sepulturam: tuã victoriosaꝝ resurrectionẽ & glificationem christe supplex adoro et glifico. Odor enim vite mihi spirat in omib̃ his. Hoꝝ viuifico odore spiritũ meũ domine a peccati morte resuscita. Hoꝝ virtute ab altucijs sathane me custodi: mecq̃ ꝓforta vt et iugũ mãdatoꝝ tuoꝝ suaue mihi fiat et onus crucis q̃ post te baiulare me iubes: humeris aie mee leue sit atq̃ portabile. Que est enim fortitudo mea: vt iuxta ꝓceptũ tuũ mundi ꝑsuras tam multiplices animo inuicto sustineã? Nunq̃d pedes mei tanq̃ cernoꝝ: vt te velociter currentẽ per spinas et cõfraga passionũ cõsequi valeã? Sed audi queso vocem meã & inclina sup me famulũ tuum suauẽ illã crucẽ: que lignũ vite est his qui appẽhenderint eam: vt & spiritu curraꝝ alacriter. Portabo infatigabiliter eã que ab inimicis est crucẽ post te. Illã inquã diuinissimã crucẽ humeris meis impone: cuius latitudo est caritas super omnẽ creaturam se extendens: cuĩ longitudo eternitas: cuius sublimitas omni potentia: cuius profunditas inscrutabilis sapia est. Cõfige illi manus meas & pedes meos & totã for

mam passiõis tue me famulũ tuũ indue. Da mihi obsecro ꝓtinere ab opib carnis que odisti: ⁊ facere iusticiã quã dilexisti: ⁊ in vtroq; tuã q̃rens gl'iam. et sinistrã q̃dẽ meã clauo tẽperantie: dexteraz ꝯo clauo iusticie in illa sublimi cruce ꝓfixã arbitrabor. Da menti mee ingit meditari in lege tua: ⁊ oẽm cogitatũ meũ iactare ĩ te: ⁊ dexterũ pedẽ meũ eidẽ ligno vite prudentie clauo affige. Da vt ministrã spũs mei seu sualitatẽ: n⁹ eneruet pũt⁹ vite infelix felicitas: nec ꝓturbet pennis vite ꝑmia felix infelicitas: et sinister q̃z pes me⁹ fortitudis clauo in cruce tenebit. Vt autẽ ⁊ spinarũ capitis tui aliq̃ in me silitudo appareat: deꝯ obsecro mẽti mee ⁊ salubr⁹ pnie cõpũctio: ⁊ aliene miserie ꝓpassio et stimul⁹ zeli emulãt⁹ qõ rectũ est corã te ⁊ ad te ꝓnertar in erũna mea: dũ triplex mihi cõfigit spina. Libet vt ⁊ spongiã p arũdinem ori meo porrigas: et aceti amaritudinẽ gustui meo adhibeas. Libet vt p scꝑturas tuas rõni mee ꝓferas gustare ⁊ videre q̃mõ florẽs hic mũd⁹ tãq; spõgia inanis ẽ. et ois ꝓcipiscẽtia ei⁹ aceto amarior. Ita pĩ in me fiat vt calix iste babylonis aure⁹ inebriãs oẽm terrã: nec inani me splẽdore seducat: nec falsa dulcedie ĩebriet: quẽad modũ eos q̃ tenebras lucẽ ⁊ lucẽ tenebras amarũ dulce: dulce amaz arbitrãt. Vinũ myrrhatũ cũ felle mixtũ suspectiz ẽ mihi p eo q̃ tu ex eo bibere noluisti: forte q̃z nimiã acerbitatẽ iunidie ⁊ neꝯtie crucifixo tũ mozꝯ indicabat. Tue q̃z vinifice mozti famulũ tuũ ꝓfigura: faciẽs ĩ me vt mori arq̃dẽ pctõ fm carnẽ: viuã ãt iusticie fm spiritũ. Vt aũt integrã crucifixi imaginẽ portare me gloriet: illõ q̃z qõ post mortez tuã insatiabil⁹ malicia iudeozꝯ impiozꝯ in te exercuit: hãc in me silitudinẽ exprime. Vulneret cor meũ viu⁹ ⁊ efficax sermo tuus et penetrabilior omni lancea acutissima et ptingẽs vsq; ad interioza aie mee: pducat ex ea tanq; a dextro latere meo vice sãguis et q̃ amorẽ tuũ dñe ⁊ fratrũ meozꝯ. Postremo et mũda sindone ꝑme stole spiritũ meũ inuolue: in q̃ requiescã ingrediẽs ad te in locũ tabernaculi admirabil⁹: ⁊ abscondas me donec ꝑtrãseat furor tuus.

¶ De resurrectione. ¶ Cap. XVIII.

Die autẽ tertio post diẽ laboris: post diẽ simplicis glie: mane ꝑma sabbati ꝓpetui int̃ filios tuos me idignũ resuscita: vt in carne mea videã claritatẽ tuã: et adimplear letitia vultus tui O saluator me⁹ ⁊ ds me⁹: veniat: veniat oro tẽpus: vt qõ nũc credo: reuelat⁹ tãdez oculis aspiciã: qõ nũc spero ⁊ a lõge saluto: apꝯhẽdã qõ nũc pxim⁹ meis desidero: vlnis aie mee amplectar ac deosculer: et in amoz⁹ tui abysso tot⁹ absorbear. O saluator me⁹ ⁊ ds me⁹. Sz nũc interi bũdie aia mea saluatorẽ tuũ: ⁊ magnifica nomẽ eius qõ ẽ sctũ: et sanctissimis delitijs plenum. ¶ Oratio ad patrem et filium et spũsanctũ. ¶ Ca. XIX.

O Quaz bon⁹ et suauis es dñe iesu anime q̃renti te: Jesu redẽptor captinozꝯ: saluator ꝓditozꝯ: spes exulũ: laborantũ fortitudo: ãgustiati sspũs latitudo anime lacrimose: ⁊ post te ĩ tuo ore currẽtis dulce solatiũ et suauis refrigeriuz: corona triũphãtiũ: vnica merces ⁊ leticia oim supnozꝯ ciuiũ. vberrime fons oim grãrum inclita proles sũmi dei. Sũme ds te bñdicant oia q̃ in celo sunt sursum: ⁊ que in terra deorsum: q⁹ magn⁹ es tu ⁊ magnum nomẽ tuũ. O inarcessibil⁹ decor dei excelsi et purissima claritas lucis eterne: vita oẽm vitã viuificãs: lux omẽ lumẽ illũinans et ꝓseruãs in ꝓpetuo splẽdore emille milleni milia luminũ fulgentia añ thronũ diuinitatis tue a primeuo diluculo. O eternũ ⁊ incessabile clarũ et dulce ꝓfluuiũ fontis absconditi ab oculis nr̃is q̃ sol⁹ ortũ nescit: fundo caret: circũscriptionis terminũ nõ habz: nihil ꝓturbatõis admittit. Eructanit te cor dei altissimi de sue ꝓfunditatis impenetrabili abysso: vita vitã: lux lucem deus deũ: eter⁹ et nũ: immẽsus immẽsum: ac p oẽnia sibi coeq̃lẽ: et ꝏ plenitudie tua oẽs accepim⁹. Te cui largissime fõs ois boni septemplicis grẽ ꝑciosum lumẽ. Te inq̃s pũissime spũs deꝯco: vt si q̃ p fragi-

¶ Euangelij scōm lucam

litatem ea in veritate maiestatis tue mi-
nus intellexi: ⁊ in pceptis dñicis itellecta
per lasciuiā carnis neglexi: tua me visi-
tatiōe illustrare digneris: q̄b ea decēter ⁊
ubi necessarie corrigam: meiqꝫ erroris
per te misericordiam consequar: vt per te
quē in piculoso hui⁹ vite pelago in auxili
um aduocaui: sine naufragio ad opta tuz
perennis reqei lit⁹ pducar. ¶ Te itaqꝫ pi
clemētissime peto vt q̄ me pnnitus creasti
per passionē vnigeniti tui recreasti: quic-
quid ad laudē tuā pnnet: me cogitare fa-
cias ⁊ amare. Sz qz fragil sum: nec possū
perficere: sedula tñ deuotiōe pcedas me
studere: vt redēptōis ac saluationis tue
gratiā psequar. Et q̄cq̄d deinceps oper
agā: ex tua ⁊ p tuā ⁊ in tua grā ad laudez
tuā totū pueire facias: meqꝫ deiceps tue-
re a pcis: ⁊ in bonis opib⁹ validio rē esse
precipias: ⁊ vt q̄diu in ꝶ corpusculo viuā:
aliq̄d seruitū tibi sp exhibeā. Post exituz
vero aīe mee a corpe: veniā oīm pctōruz
cōsequi: ⁊ vitā eternā me pcipere pcedas
Per cū qui tecū viuit ⁊ regnat p oīa secla
seculorum. Amen.

¶ Beati Anselmi liber q̄ speculū euāge-
lica sermōis: alias stimulus amoris inscri-
¶ Eiusdē beati Anselmi (bitur explicit.
in homeliā euāgelij scōm lucā: Intrauit
iesus in qōdam castellum: prefatio.

A Luce.x.

Intrauit ies⁹

in qōdā castellū. Quid
ad glōiam dei gēitricē
lectio ista pnneat: vt in
festinitate ei⁹ legat: ple
riqꝫ solēt q̄rere. Ūñ q̄d
ego sentirē in ꝑuentu fratꝫ put potui vul
garitā pl⁹ exposui. Et qz qōdiri audito
rib⁹ placuit: dicta litteris mādare: ⁊ ab eis-
dē dñis abbatib⁹ guilhelmo viscanēsi: ar
nolpho tvarnēsi: iussus imo coactus sum
Qōd ideo dixi: vt expositiūcula ista tāqꝫ a
presumptuoso edita nō displiceat: qm̄ nō
presumpto: sz obediētia edidit. Jā nūcq̄
expositiūcula ista salua fide ac sine p̄iudi
cio melioris: ad laudē eisdē ꝑgis ⁊ matris
iesu humiliter scribere aggrediar.

¶ Explicit prefatio.

In illo tpe: Intrauit iesus in qōdā castellū: ⁊ mulier q̄dā nomine martha B
noie excepit illū in domū suam. Ubi.s.

Homelia lectiōis eiusdē beati Anselmi.

In scptura sacra res vna ⁊ eadem multociens inuenit diuersa significare: sic leo: bed⁹: ignis: aq̄: vl eti
am sol: ⁊ alia multa. Est em̄ leo de tribu iu
da: ⁊ est leo q̄ circuit q̄rens quē deuoret.
Est hedus emissari⁹ q̄ pctā nra portauit
est bed⁹ a sinistris q̄ dānat. Est ignis quē
dñs misit in terrā ⁊ quē vult vt ardeat: ē
ignis q̄ sup impios cadit vt nō videāt so-
lē. Est aq̄ cui⁹ flumina fluūt de vētre cre
dētis: ē aq̄ cuius tēpestas nos demergit.
Est sol iusticie q̄ nos illūinare solz: ē sol q̄
nos vrit p die. Licet g̃ castellū als maliz
significet: vt illō de q̄ ōr. Ite in castelluz
vbi ⁊ qō addit qō ꝑ vos est: plane; uāīfe
stat q̄d sigficet: tñ ꝶ castellū ī qō ītrauit
iesus: singulare intemeratā ꝑgine eiusdē
iesu genitricē salua scpturaꝫ regla p sili-
tudinē accipim⁹. Castellū ei ōr q̄libz mu
ris ⁊ mur⁹ in circuitu ei⁹. Que duo sese i- L
nicē defendūt: ita vt hostes p murū ab ar
ce: ⁊ a muro p arcē arceant. Hmōi castel
lo nō incōgrue ꝑgo maria assimilat: quā
virgitas mētis ⁊ corpis: q̄si mur⁹ ita vndi
qꝫ vallauit: vt null⁹ vnqꝫ libidī eēt ad cā
accessus: n⁹ sēsus ei⁹ aliq̄ corrūperēt illec-
ebra. Et qz ꝑginitatē cū libido nō possit
solet ipugnare supbia: est in eadē virgine
turris humilitatis: q̄ a muro ꝑginitatis oēz
repellit supbiā. Et qz hūilitatē cū supbia
nō possit: solet impugnare libido: murus
virgitatis a turre hūilitatis oēm repellit
libidinē. Itaqꝫ hec duo: mur⁹ vicz ꝑginita-
tis: ⁊ turris hūilitatis ab alterutro mu-
niunt: ⁊ nūqꝫ in hūili virgine fuerit n⁹ su
perba viginitas: nec in q̄nata hūilitas: sz
sp in eadē pmāserit ⁊ hūilis ꝑginitas ⁊ vir
gialis hūilitas. Quāuis aūt qō ōr ita ve
rū sit vt nihil veri⁹ fides xpiana credere
possit: ponam⁹ tñ aliq̄ de euāgelio virgi-
tatis ei⁹ ⁊ hūilitatis testimōia. Quippe cū

A

Luce.j. ab angelo filius ei promitteretur: respondit. Quō fiet istud qm̄ viz non cognosco? Si cuilibet virgini desponsate in animo suo disponēti nubere diceret: filiū habebō mirarer neq interrogaret quō istō fieret: vtpote que se desponsatā z in primo nupturā sciret: z a viro grauidari vsu nature sperabat. hec aūt nō imerito mirata est et quō fieret qō pmittebat scisitata: quoniā cuius desponsatā tm̄ se nūq̄ nupturam neq viz cognituram certissime sciebat. Hec de virginitate. De humilitate vero dicendū est: qō cū ab angelo salutaret: z mater dei eligeret: quō fieret salua ꝓgitate: cui tm̄ timebat docere: z bn̄dicta sup oēs mulieres ꝑdicaret: respōdit. Ecce ancilla domini. Et in alio loco. Quia respexit hūilitatē ancille suē. O sublimis virgo mater dei: O mat humil' ancilla dei. Quid ibliminus eē posset: qd hūilī de se sentire posset: Sūt q̄ castellū h magdalū fuisse arbitrant: a q̄ maria magdalena cognominat. Qō si vez est: ꝑ dicte ei terp̄tationi famulat. Magdalū enī turris ōr: z hūilitati ꝓpat. Hic vero ñ noiat sz tm̄ qōdā ōr. qō indiscussum ꝑterire nō debem? Quod dā. i. singulare castellū fuit virgo maria. Quānis enī z mlte alie mulieres virgitatē habeāt: z turrim hūilitatis. i. z virgines sint et hūiles. tm̄ salua virginitate: matres esse nō pūt: neq filios generare: qō ista sola fecit. Et iō castellū h merito qōdā. i. singulare ōr: qz ista singularit z mater fuit z virgo: qō nulla alia eē potuit vl' potit. verū ꝓcedam? aliquā z matrē eē z virginē q̄ cuius sit ipossibile. Etiā sic virgo Maria singularis crit: qz vnicum dei filiū genuit: q̄ sicut ē vnic? vnico pri: ita ē vnic? vnice matri. Et iō etiā si virgo pariat: nulla vel eundē vel talē generabit aliū. Est ergo castellū quoddā in qō intrauit iesus: porta vero per quā intrauit est fides. Qz ei credidit: pfecta sūt a dño ei q̄ ab angelo dicta sūt: sicut ait ad eā elizabeth. nec quia iesus intrauit castellū h: violatū est Jesus enim saluat non violat: confracta solidat. . non confringit solida. Secundus nomen eius ita et opus eius. Et mulier quedā martha noīe exceepit eū in domū suā: z huic erat soror noīe maria. duē iste sorores sicut pies sancti plēissime nobis exposuerūt: duas in setā ecclia vitas designāt: martha scz actiuā: maria ꝓtemplatiuā. Ista laborat ad exhibēda indigētī oia hūanitatis officia: illa vacat z videt qm̄ de? est. Ista circa exterioa occupat: illa interiora ꝓtēplat. Sic em̄ mat dei est singularis: ita z istaz vitaz effectus q̄z iste sorores typū tenēt: in ea extitit singularis. Nūq̄ in aliq̄ ꝑsona: imo in oibꝫ sic Martha opata est: nūq̄ alias sic maria ꝓtemplatiōi vacauit. Nunq̄ illa vel hec alias qō suū est sic exhibuit. Cū martha vl' mariā dico: coz significata ꝛtelligo. Sz iā videam? actionē hui? martheꝛ deinde cōsiciam? ꝓtēplationē hui? marie. Et vt planius id faciam?: q̄d alij ꝑ martha opant: et q̄d est ista opata: ꝓferam?. Alij hospitē quēlibet in domo sua suscipiūt: ista nō q̄nlibet: sz ꝓpriū dei filiū: q̄ nō habet vbi caput reclinet: nō in domo: sz in vtero suscipit. Alij nudū q̄nlibet veste mutabili atq corruptibili vēstiūt: ista ꝓbū dei in eadē ꝓginea carne in vnitate ꝑsone assumpsit: q̄ sine fine incōmutabil' atq incorruptibil' ꝑmanet. Alij quēlibet esurientē z sitiētē cibo vel potu exteriori reficiūt: ista deū z hoiem hūanitatis indigentē: nō solū exterioribꝫ cibis vel potibꝫ pauit: verū etiam interiori suo lacte aluit. Et vt breuit illa ser misericordie opa percurram?: q̄ cūvni ex minimis suis fuit: de? sibi facta ꝓfitet. Ista nō q̄nlibet ex minimio: sz summū dei filiū hospitem suscepit: nudū carne vl' etiam [illegible] opuit: esurientē pauit: sitientē lacte p[illegible] infirmū ꝑ infantiā z iacentē nō solū visitauit: sz etiā balneādo: fouēdo: liniēdo: gestādo freq̄ntauit: vt merito de ea dicat. Martha satagebat circa freq̄nta ministerū. Cōphensor crucifixo q̄si in carcere posito affuit: sic scriptū ē. Stabat iuxta crucē iesu mater ei?. Inter hec aūt turbabat z sollicitata erat cū fugeret in egyptū a facie herodis

Ibidem Vt.s.

Mat.

Luce.

Joh.

Math

De excel. btē virginis ma.

qui suū talē filiū adeo pseqbat vt multos suspecte etatis pueros occideret. Turbabat cū iude os insidiātes z mortē ei inferre molientes cogsceret. Adultimū turbata est valde: z iuxta symeōis vocem: suā ipius aiam ptrāsijt gladij: cū videret suū talē filiū cōphēdi: ligari: flagellari: cōspui: spinis coronari: derideri: colaphizari: crucifigi: mori: sepeliri. Ulū ei ꝓgruit qd dicitur. Martha martha sollicita es z turbaris erga plūma. Nemo ꝓo dubitat q btā maria filiū suū vellet liberari de oi tribulatiōe: z seipam in pturbatōe adiuuari a diuinitate: quā eidē filio suo iesse sciebat p theoriā q est ps marie. Hoc ē qd martha cōgrit q eā soror relīqrit solā mistrare: et ei⁹ auxiliū in ministerio flagitat. Hec ō pte marthe. Porro de pte marie q optia pdicat: ḡta vel q̄lis in btā maria fuerit: q̄s digne loquat: Si tal ē vt dixim⁹: imo qa melior ē quā dixim⁹ in btā maria: ps marthe q tū a dño nō laudat: sz tū nō vituperat qual est ps quā optimā maria elegit que sic laudat vt ab ea nō auferri dicat. O q̄ mag̃ mīrūdo dulcedis dei fuit in btā virgine: qū spūsanctus sup eā venit: z ꝓtus altissimi obumbrauit ei: z de eodē spūsctō cōcepit. Quid de deo nō sapiebat in q̄ sapiētia dei latebat: z in cui⁹ vto corp⁹ sibi aptabat? Ubi⁹ est: vt ait apls: dei ꝓtus et dei sapia: z in eo sūt oēs thesauri sapie et scie absconditi: xps aūt in maria. Ergo dei ꝓtus z dei sapia z oēs thesauri sapie et scie in maria. Hec nō tm̄ ad pedes: sed etiā ad caput dñi sedēs: audiebat ꝓbū ex ore ei⁹. Hec ꝓfundabat oia ꝓba angelorum: pastorū: magorū: necnō ipius filij sui cōferēs in corde suo. Nemo vnq̄ sic ista gustauit q̄ suauis ē dñs. Inebriabat ab vbtate dom⁹ dei: z torrēte voluptatis sue potabat. Nec mirū: qm̄ apō eā: imo intra eam erat fons vite: de q̄ manabat tāta pfectio vtriusq̄ vite. Circa plūma vt martha occupabat: circa vnū vt maria delectabat. qz vnū est necessariū: plūma auferuntur: vnū mānet. Singlr igit pte marthe egit singlariter optimā pte marie elegit: sed ps marthe ei auferet. Jā em̄ nō erit sollicita vt ministret ei sic puero: cui oēs ordines āgelorū ministrāt sic dño. Jā nō turbabat fugiens in egyptū eū ea a facie herodis: quia ipa ascēdit in celū: z herodes descēdit ad in infernū a facie ei⁹. Jā nō turbabit erga plūma q fecerūt filio suo iudei: qz oia subiecta sunt ei. Jā filij⁹ marie a iudeis vltimi militibus nō flagellabit nec occidet: qz xps ex mortuis resurgēs iā nō morit: mors illi vltra nō dūabit. Pars q̄ marthe ei auferet: sz bono suo: ps ꝓo marie ei pficit: q nō auferet ab ea. Exaltata est em̄ sup choros angelorū: repletū est in bonis desiderij suū: videt deū facie ad faciē sicuti ē: gaudz cū filio in et'nū. Hec est ps optia q non auferet ab ea: cui⁹ z nos ptcipes sim⁹ z meritis z pciib ei⁹. Per iesum xpm filiū ei⁹ q̄ vīuit z regnat cū deo pre in vnitate spūsancti p oia secula seculorū. Amen.

Luce. x.

Rom. vj

Beati Anselmi homelia euangelij scōm Lucā: Intrauit iesus cē. explicit.

Capitulorum libri de excellētia ꝓgis marie beati Anselmi annotatio.

L. a. j. Qx maria excellit oēs creatas.
ij De origine virginis marie.
iij De annunciatione.
iiij De amore virginis ad filium.
v De ꝓpassiōe ꝓ filio crucifixo.
vj De gaudio resurrectōis.
vij De gaudio marie i filij ascēsiōe
viij De gloria assumptionis beate marie virginis.
ix Quantum profuit beata virgo creature humane.
x Quantum profuit omni creature preter humanā.
xj De eodem alio modo.
xij Qrō ad btām virginem.

Btī Anselmi archiepi cātuariēsis liber ō excellētia gliosissie ꝓgis ma. icipit.

Non est B. Anselmi, sed Eadmeri eius discipuli.

Qx maria excellit oēs creaturas. L. I.

Opereminentē oīm qō p⁹ boiez deū creatū ē: excellētiā btē matris dei quōcūq z saltē lippiē

ti oculo cordis cōtemplari anhelās: ⁊ cō
templando quō mihi inde cape pcedit: ad
cōez noticiā pferre desiderās: horreo pec
catorꝫ q̄bꝫ p̄mor enormitatēz valō tim co
ne mihi tā alta petenti: mox obiicia ⁊ h̄ sa
Esa. xxvj cre scp̄tur dictū. Tollat impi ne videat
gliam dei. Ecce cū recogito: sctm filiū ei
ob h̄ vt pctis hoim mederet factū esse fi
liū ei: nō nihil spei pcipio: quō vel paz eō
cipiēdi de sublimitate tāte matris: dei sez
genitrici: oīmq; tā angelorū q̄ hoim regi
na: sciēs vicz illā magl pter pctōres q̄ p
Dat. ix. pter iustos eē faciā dei matrē. Dic eīm ipe
bon filio eius: se nō venisse vocare iustos
sz pctōres. Apls q̄z testat q̄ xp̄s in hunc
j. Tio. j. venerit mūdū pctōres salnos facere: q̄rū
se fatet p̄mū esse. Si igit ipa pter pctō
res. sez pter me inciq; sil es facta ēdi mr
quō imanitas pctōrū meorūz cogere po
terit desperare veniā eorūz: cū tā ineffabile
bonū sit factū: ex ea ob curatiōez eorum?
At ipa curatio ad q̄s efficaci pgrediet:
aut in q̄bꝫ misericordi opabit: q̄z in illis a
quibꝫ tātū bonū amat: amplectet ⁊ vene
rat. Excitem g mētē uāam o fres: ⁊ emi
tamur q̄tū possum: vt in celsitudinē tan
te ꝑgis attēdam: ⁊ q̄ nob miseratio filij
ei reuelare dignata fuerit: p laude ei p
lata iuminem. Erit eīm fortassis h̄ipum
optare nob cā nō gne salutis: ⁊ sauciati ex
vitioꝫ p̄ictiōibꝫ animis medicia salubri
Quō nāq; fieri pōt: vt ex memoria laudis
ei: sal nō puenīat pctōr: cui vtcrus fa
ctus ē via ad sanādū pctōres venīēti sal
uatori? Quid dixi via: cū idē vter thala
mus dei aula dei in q̄ hitaret sit fact? re
re etīm hitauit i eo: q̄m seipz ipe i eo ⁊ ex
eo quō ꝑ̄ns nō erat: fec. O hitaculū mira
bile. O hitare ineffabile: quē celi celorum
quē oēs rex creaturārū machine capere ne
queūt: ꝑginal vter btē marie cepit: quā
do cūdē ipm de se rex ⁊ pfectū deū et ho
minē in vna ꝑsona ꝑcepit ⁊ generauit. via
tū ipe vter exiit: qa p illū de hō fact:
in mundū visibilis venit.

De origie virgis marie. Ca. II.

q Tamus igit h̄ solū de sctā ꝑgie
predicari: q̄ dei mater est: excedat oēm al
titudinē q̄ potest deū dici vel cogitari pōt ⁊
altissimū q̄d habeat: ctiā h̄ aid ꝑtēplandū
et ruminādū mēs hūana q̄ ad dīnū anhe
lat: tū q̄m nō vēit in cor vt de ea aliquid
dicā: p̄ro paz de ei origine: ac de inceptis
si q̄d tenuitas sensus mei ō ipa q̄ō digni
tati illi existimēnō aduersari: cape potie
in medīū pferre libet. Assis igit dna ⁊ nō
mea q̄ execror: sz tua q̄ pcor merita in illis
digneris attēdere: q̄ vereor. Tu q̄dē nosti
mentē meā in h̄ esse q̄ me oino indigium
iudico de te loq: aut aliq̄d scribere. Sed
q̄m insite tibi pietatis oculo sup multos mei
sil es scio te respexisse: aliq̄ licet dignitati
tue nō digno mee deuotōis obsecho: veli
agere erga te: q̄ten ipo ꝑsuete misericor
die tue oculo: q̄m q̄z digneris me respicere.
Tacitis itaq̄z illis ab initio oīs creature
vsq̄z ad sctm sui aducutū: sūt de hac virgi
ne pphetata: sic tā p eos q̄ ante legē q̄z per
eos q̄ sub lege instituti fuerūt. Illud conisicio
apō me: natitatē ei: quā q̄dē ex linea ge
nerationis hūane nō nescio descēdisse: ma
gna q̄dā atz mirāda dinorꝫ signorꝫ idicia
p̄currisse. Quē tū illa fuerit: solus ipe sm
scipulo nouit: q̄ cā antq̄z nasceret: in ma
trē elegit: quō in ea re vt estimo: ⁊ nō incō
grue actū credi pōt: q̄ten eo maior vene
ratio fideliū circa ei ortū existeret. Quo
eīm alio mō sublimitatē tāte rei alnori se
creto celari q̄sq̄z ꝑpēderet? Hec eīm eccle
sia dei incōcusse auctoritatis ducē ipaz scri
pturā: que ornī illi ab angelo p̄nuncia
tū refert. Nam liez btūs Hieronymus iux
ta alterius cuiusdā scripture matiā. quaz
in adolescētia sua legisse: ⁊ cui auctorem
se fatet ignorare: eā refecerit: dscit tū non
eo pacto ie scripsisse quō scripsit: vt aliqnā
descripte rei certitudinē ecclesiis vellz in
ferre: sz h̄ solo vt rogāntbꝫ amicis similez
morē gereret. Ut nūc ad modū dixi: scri
ptū illud in auctoritatē ecclesia suscipere
noluit videlicet indecēs esse reputās ō be
ata matre dei q̄d dubitabile in laudē ei
recitari: cū ea q̄ iucūctant de illa vera exi
stunt: tāta laudis materia sit referta: vt q̄

De excel. btē virginis ma.

cunctis in laudando eam morari desiderat necesse sit vt facultas eius magnitudi rei ⁊ veritati succubat. Sicut enim sola p̄ cūctis meriti singlaris enituit: ita q̄d eā attinet spāli q̄dāpitatis firmitate dignū ē emitere

De annūciatiōe angelica. Ca. III.

Nata igit ⁊ infantiles ānos exuta: castē: sctē: deo digne vitaq; institerit ⁊ institutā egerit: q̄s vt cogitatu nō dicā dictu q̄at coniecturare? Nulli denique dubiū: castissimū corpus ⁊ sanctissimā aiam eius fundit ab omni fuisse macula pcti iugi angelorū custodia protecta: vt pote aulā quā fuit ⁊ oim creator ds corpalit inhabitatur: ⁊ ex q̄ hoiem in sue p sone vnitate ineffabili fuerat opatiōe susceptur. Et q̄d mirū? Nā int oēs vsus obtinuit: si tū celestib ad terrena pt esse cōparanda vlla: vt cū ppotēs aliq̄s ⁊ psona diues: aliq̄ vadit hospitatur vt ⁊ cliētes p̄currāt: vt locū muniāt: mūdēt: ornēt ⁊ custodiāt: q̄ veniēti dño suo apt ad hitādū et ꝓgru fiat. Q̄ si tal apparat fit p adūtu terreni hoīs ⁊ momētanee ptāns: q̄l apparat ois boni putam fiebat p adūtu celestis regis ⁊ eterni in corde sacratissime ꝓginis: q̄ illū non solū erat in semet trāsitine hospitatura: sz etiā ex sbstantia sua factū hoiem paritura? Siq̄dē vbi venit plenitudo tpis q̄d suo adūtu ipe deus ante tpa p̄ destinauit: misit deus angelum gabrielē: vnū de pīnis pucipib suis seilz regni sui: nūciare tibi o btissima fcia ⁊ instare salutē hūanī generi: ⁊ se eandē salutē opatur: ⁊ ex te castissima p spūsscti opationē: vex deū ⁊ hoiem nasciturū. Q dña audis q̄ ferunt ad rē omī seculo inauditā paues et miraris: nulla tamē incredulitate moueris: vex indubitant tenes apō te oīmodo īpossibile fore nō fieri: q̄d āgelus dixit futurū esse. Credidit q̄ ⁊ certissime intellexit deū tam bonū: tam piū: tam omnis misericordie visceribus plenū: vt ad terras de celesti sede ds descēderet: ⁊ hō factus p inde hitā sibi morte generi hūanū a ppetua velet morte q̄ tenebat eripe. Rūdens ergo nūcio ait. Ecce ancilla dñi fiat mihi secū

Lucē.

dum verbū tuū. O fides deo accepta. O humilitas grata. O obediētia omī sacrificio iocundi deo oblata. Quid q̄d q̄d venientis dei oculos offenderet in illa poterat residere in q̄ tāta ⁊ ꝓtutū insignia veniens inuenit redolere. Certe sola fide abraham fertur deo placuisse. ⁊ ꝗ quia deo credidit: ad iusticiā illi reputatum fuisse. Sup humiles aūt ⁊ q̄etos ac verba sua tremētes. spiritū suū reqescere: ⁊ obediētiam se pro sacrificiis malle asserit deus. Cum igit in his q̄ tantopere deo placent sancta virgo maria tam excellēter illi placuit: vt neq̄q̄ crederet q̄s illā aliq̄ ratōe excellentius placere potuisse. Hinc ⁊ tenemus fide. Ab omni si q̄d adhuc in illa originalis siue actualis peccati supererat ita mūdatū cor illi vt nec sup eā spūs dominī: scz sup humilē et q̄etam ⁊ trementē verba sua totus reqescere. ipam volūtati dñice castissimo ac simplici corde obedientē: ⁊ omī holocausto suauī accepta ret virtutē altissimi obumbratā: filium dei ex illa incorporaret. Hic se suberigat intentio mētis humane ⁊ proposse paucē intendat: q̄ stipenderit oīpotens ds merita huius beatissime virginis. Intēdat in quā ⁊ ꝓtemplet: videat ⁊ admiret: vnum filium sibi consubstantialē: coeternū omī potentē ex sua natura sine initio deus pater genuit: ⁊ per eū omnes creaturas visibiles et inuisibiles ex nihilo fecit. Hunc igit sibi tam vnicū q̄ dilectissimū: ⁊ in oībus omnino eq̄lem: nō passus est remanere solū modo suū: sed eundē ipum voluit in rei veritate esse beate marie vnicū ⁊ dilectissimū ⁊ naturalē filiū: nec ita vt duo essent. vnus vicz filius dei: alius filius sancte marie virginis: sed vnus idē ipe q̄ filius dei in vna psona esz filius sancte marie virginis: ⁊ q̄ filius sancte marie vnus et idem ipe esset in vna persona filius ds. Quis hec audiens nō obstupescet ⁊ q̄ deus tale quid vellet p o tuerit: nō vltra omne q̄d dici pōt admirabile ducat? Puella de propagine adam nata: de peccatrice progenie orta: subito versa vice: maledictio

Beñ. xv.

Esa. lxvi

nis eue: benedicta predicatur sup omnes mulieres et concipit & gaudet & parit hominē deum: omnes preuaricationes expulsa mundo: eosq; qui sibi obtemperarent: in celesti regno suo sibi coheredes constituuit.

De amore virginis ad filiū. Ca. III.

Qua m mirabilis natura et ineffabilis affectus amoris considerari queat inter hunc talem tante matris filium: & hanc talē tam filij matrez: perpendant hi saltē quoquo mō q̄ vnico dilectōis feruore sese altrinsec⁹ amāt: inq̄ scilz filiū & filius matrē. Perpendat inq̄ aliq̄ bona mater quo affectu teneat circa vnicū et bonū filiū suū: & bon⁹ filij⁹ similimō ppēdat q̄ pietate moneat erga bonaz et dilectissimā ac dulcissimā suā matre: et aliq̄ ten⁹ tēptet si q̄ mō in se cōiectare valeant amorē hui⁹ bone matris erga vere bonū & vnicū filiū suū: & isti⁹ boni filij erga vere bonā & dulcissimā matrē suā. Eēdem omnes hoies ex cōiunctione duaz p̄sonaz: h̄ est maris & feminē pcreantur: et amorē suū vtriq; p̄sone: id est pri et matri naturaliter debēt q̄ sic generant: ipm q̄ nihilominus amorē suū parētes ambo q̄ eos genuerūt. Cū aūt amorē quē pat⁹ mater singuli debent filio suo. debet hec felicissima matrū sola filio suo: amorē etiā quem debet q̄libet fili⁹ sil suo patri & matri: ille filius vere ꝓgīs sue debet soli matri. Hā sicut aliq̄ filij nascunt ex pre & matre: ita filius ei⁹ nat⁹ est ex ea sola matre. Excedit itaq; oēs amores parentū in filios: aut filioz in parētes amor isti⁹ matris in filiuz suū: & isti⁹ filij in matrē suā. Et hec ita se habēt iuxta rōnem filiationis q̄ facta pbatur extra legē hūane pcreationis. Alio q̄q; mō si placet amorē hui⁹ filij & hui⁹ matris pscrutemur: & q̄ tū inde nobis cōcessum put possum⁹ speculemur. Certe que generat est tpaliter nata: q̄ generat deus est per quē omnia tpa sunt & ipsamet ꝓgo creata. Ostēdit q̄ ipe prius amorē quē habebat erga matrē virginē & amorē q̄ nullum putem⁹ esse posse maiorē: matrē suaz fecit illā: & ꝓginitatē illi nō ademit. Eēdem hec duo ipsa iocundus amabat: scz virginitatē & fecunditatē. Virginitatē: q: hāc placere deo p oia intelligebat: fecūditatē q: sine hac maledictū legis q̄ adhuc carnaliter custodiebat: incurrere metuebat. Vicit tñ amor in ea seruāde ꝓginitatis: et exclusit ab ea timorē incurrēde maledictionis. Virgo itaq; & tenera & delicata: regali stirpe pgenita & speciosissima: totā intentionē suā: totū amorē suū: totū studiū suū ad h̄ intendit: vt corp⁹ & aiam suā deo ꝓginitate ppetua p̄secraret. Sciebat enim q̄q; to sanct⁹ eā seruaret: tāto sublimius ei quasi in castissimus: uno q̄ ipsa castitas ē appropinq̄ret. Amplectendo igit q̄ acceptabilius dño esse cogn̄it: legē superauit spreuitq; maledictū date legis & credidit reputās secū illū cui placere ōrebat tante bonitatis & tāte sapie: vt ante se vel de se nitū p̄ciliū ne q̄d peccati in istis sbiret inueniret: nec decepta est. Quis enim speraui in dño & dei electus est ab eo? Denique vbi tam sctām intentōem ei⁹: tam castuz ꝓpositū ei⁹: tā firmā fidē: constantē spem et indeficientē vidit caritatē eius: miseri cordie sue intuitu egit circa illā: vt n⁹ sctitas intēriōis ei⁹ fuscaret: nec castitas p positi ei⁹ violaret: ne aut sanitas fidei infirmitas: a spei cōstātia titubaret. aut caritatis in ea plenitudo deficeret. Dedit q̄ illi vt et virgo q̄d magis optabat pmaneret: & vt nemo illā a maledicto legis libri mā dubitaret: fecūda fieret. Et vñ fecūda de illo sine q̄ oīs fecunditas in sterilitatez cōuertit: & igni eō sumēda succedit. Et re uera digni fuit: vt eo in ꝓgie: supueniente illa fecūdaret: q̄ paritura erat deū p quez tot⁹ mūd⁹ saluaret. Quid q̄ hic dicemus Est ne puratis vlla mēs hoīs q̄ modum hui⁹ dilectōis quā de⁹ ad hāc ꝓginē habuit q̄at penetrare: q̄ & illi q̄d cari⁹ amabat sic integre fruabat: vt eā ttā digne & caste fecūdatā: suū p̄ius matrē fecit? Pōt ne queso vll⁹ hoim aut ālog. isti⁹ amoris imēsitatē penetrare: vl dignitati honoris illi⁹ q̄cq; vl cogitatu pcipe cōpabile? Erigite obsecro ffres mei: erigite sacie mētis vre

De excel. btē virginis ma.

ad cōtēplandū tāmirā dīne opatiōis dig
nōnē ⁊ tā ineffabilē ⁊ stupendā oī feculo
hui⁹ mlieris grām ⁊ exaltatōez. Et tu o
btissima feiaz in quā fluxit tā copiosa et
superminēs grā oīm grāz: qd eīm ami q so
gerebas ad eū q tibi hec magna fecē? Ulū
ſic ipa dixisti: iā ab omī generatōe btā di
ci meruisti. Ecce magnificauit a nia tua
dōm: ⁊ spūs tuus exultauit in deo saluta
ri ipius. Salutare mirabile: qd nō soluz
dña te inestimabili salute sblimauit: sz et
totū mundū pctōz vulneribz putridū: et
te pdiens mirabili dispēsatione sanauit.
Uez dū illū q sibi hec mirāda fecit puu
lū inter manⁿ suas psari: ⁊ ad vba sua pē
dere: ⁊ ad parui ⁊ teneri corpis lesiōes p
uuloz more vagire: pspiceret: q pcor affe
ctu pīssimⁿ eiⁿ animⁿ mouebat: q ve stu
dio ad occurrēdū cūctis q incōmoda illi
fore nmebat parabat calidissimū corpⁿ eiⁿ
Deⁿ fili hui⁹ felicissime matris: q es vir
tus ⁊ vera sapia summi pīrio: oramⁿ te q
tenus ipa misericordia q factⁿ es hō pro
nobis: insinuare dignēris cordibz nrīis: q
aio: q cogitatiōe ferebat hec dulcissima
tua mr: cū te iīz talē ac tāullū i brachīs
suis exultās ⁊ leta teneret: cū tibi infantu
lo dulcibz oscul' ⁊ freqntibz gauderet cū
te lacrimātē sup genua sua qbz poīat mo
dul' psolarcē: cū deiqz aliis ⁊ aliis studiis
ad q ipaz matna pietas iformabat tibi p
qlitatū vicissitudibz sed'a blādirē? Doce
inqz nos vl' paululū mēte pcipe affectum
ipm q replebat cor illiⁿ: vt si eū pctōz no
stroz squaloribz obrut i: qzt⁹ fuerit plene
nō merem ur pūgere: saltē pauca merea
mur i nrīis erūnis aliq ten⁹ respirare. nec
putet ab aliq pcēnendū: l' paz qd sentire
quēlibet i ic ō affectu illiⁿ mrīis i filiū suū
Alio siqdē mō credideri qis q ad eū in
telligēdū puebi meruerit: ab amor eius
dulcedīe extraneⁿ vsqz q qz existere possit.
Qui āt in dilectōis suauitatē trāsit: nllo
pacto defidēdū qn ⁊ i retributōis eiⁿ pri
cipiū trāsitur⁹ sit. Quā po retributiōem
sui amor sit adepta: tota xpiānitas nouit
q illā sup oēs celos exaltatā ⁊ āgelicē cho
rio plātā certissime credit. Eia frēs qz tuz
possumⁿ enitamur aliq mō affectū illius
tam bone matrio agnoscere: ⁊ in nob sal
tē rei magnitudī succūbēdo degustare: q
ipius meritis adiuuari ⁊ dilectiōis ei⁹ sa
lutari recreari: ⁊ aliq future psolatōis me
reamur remūeratione sublimari. Quicun
qz igit aliquē sincero ⁊ dulci dilectionis
affectu diligit: omīa cōmoda ⁊ iocūda ei
succedere cupit: illiuo incōmodis si q ac
ciderint mestus ingemit: voluat ⁊ renol
uat hunc suū affectū apud se ⁊ cogitet qd
sibi esset: si adhuc quē fingere mlīplicatⁿ
in se sedē maior existeret. Que cū fecerit ⁊
hunc suū amorē qz tū eunqz intellectu suo
magnificatū amori illius pīssime matris
domine nostre: in deū filiū suuz aliquate
nus cōparari posse putauerit: nescio vtrū
audiendus in hac sua estimatione. Hec
mirū: ipse eīm spiritus dei: ipe amor omī
potentis patris et filij: ipse per quē ⁊ in q
amat omne qd bene amat. Ipse inqz cor
porali: vt bene dicā: venit in eā: singulari
qz grā p oīb que creata sūt: siue in celo si
ue in terra rechenit in ea: ⁊ regiuā ac impa
tricē celi ⁊ terre ⁊ oīm q in eis sūt fecē eaz:
et alicui bono ad tps debriato in animuz
cadet se quicqz amoris hīe qd illi amori
qat ppabile estiari: quēhec btissima ma
trū ad ipm hēbat a q se tā ineffabili digni
tate sblimatā intelligebat. Supat g omes
oīm rez creaturaz amores ⁊ dulcedines
magnitudo amorⁿ isti⁹ pgis i filiū suū: et
dulcedīs imēsitas q exultabat ⁊ liqfiebat
aia ei⁹ in eundē dōm deū suū. Itaqz eui
saltē ita concessuz fuerit sepe dulci studio
posse cogitare ō illa: magnū pm erēde sa
lutis indiciū eē pjecto. Sz qd dicā? si tāt⁹
fuerit amor ei⁹ ⁊ pe maior erga hunc dile
ctissimū filiū suū q quesovl' q li gaudio re
plebat tota sbstātia ei⁹: qñ eū quē tāto pe
diligebat quē creatorē ac dñatorē oīz rez
eē sciebat: secū egētē: secū edētē: se q cunqz
nosse volebat dulci affatu docētē hīet qd
De passōe btē ma. p filio eruci fixo (capet
Quum g tāta dilectōe tāta et (Ca. V
c ultatōe btā ōi gēitrix expūtia illi⁹

et ꝓuersatiõe foret iocũdata ꝑpendat qui
põt q̃ ꝓ doloribꝫ: q̃ ꝓ gemitibꝫ: quibꝫ suspi
rũs cruciabat: q̃ ũ enꝫ a se crudeliꝫ mãibꝫ
auelli: q̃ ad ꝓdẽnandũ eum tradi: q̃ ad
subeundũ mortẽ indicio iudicũ iniq̃ tribu
nali ꝓspiceret fisti Forte tũ int hec ei pote
rat esse vt morte loq̃r hũano aliq̃ spei con
solatio de euasiõe illi⁹: dũ sn̄iaꝫ mortũ ei⁹
pẽdere ꝓspiceret: audiretq̃ subaltercatõe
presidis ipm liberare q̃rentũ. Corripiã g̃ eũ
et dimittã: ꝛ indeoꝫ pessime pleb ne liba
ret regnũ ecsaris ꝗ ꝓsidente appellãt. Ve
rũ dũ plata certa suã mortis illi⁹ oĩs eaꝫ
spes euadẽdi desereret: eũq̃ crucẽ in q̃ su
spẽdi ꝗbebat: hũeris vsq̃ ad locũ sue pas
siõis subuehere ꝓspiceret gauebũda. Est
ne p̃coꝫ aliq̃s q̃ queat ꝓcipe q̃litatẽ pecto
ris ei⁹? Adiect⁹ ẽ his doloribꝫ ei⁹ dolor ali⁹
Petr⁹ ꝛ alij discipuli ei⁹ de nihili ĩ apla
tũ electi: ꝛ iã in tãte celsitudiẽ ꝗtutũ vt iã
demõibꝫ ĩparẽt erecti: necnõ secretoꝫ illi⁹
ꝓscij ꝛ familiares in cũctis effecti: instãte
hora traditiõis ei⁹ fugã ineũt: ꝛ eũ ꝑ q̃ se
mortẽ panlo ante subituros ꝓmiserãt obli
ti tãtoꝫ bonoꝫ ꝓpositionisq̃ sue solũ ipa cõ
siderãte relinquũt. Vñ ipm ad passionez
oĩbꝫ amicis ꝗstitutũ tẽdentẽ: hac voce se
q̃bat gemẽs: Vadis ꝓpitiatoꝫ ad ĩmolan
dũ ꝓ oĩbꝫ: ñ tibi occurrit petr⁹ q̃ dixit: ꝑ
te moriar: Reliq̃t te thomas q̃ ait: Eam⁹
et moriamur cũ eo oẽs: ꝛ null⁹ ex his nisi
tu sol⁹ ducerẽ q̃ me castã cõsuasti fili⁹ me⁹
et ꝗs me⁹. Verũ hec ꝗba ex magne pieta
tis fõte ꝓducta: ita paucũ ad hec cõmẽo
rasse sufficiat: vt ea ocul⁹ pietatis attẽdẽs
dũ tãte mr̃is gemebũdis affectibꝫ cõpatiẽ
pij amorũ illi⁹ fructu remũerari aliq̃n me
reat. Sꝫ cũ ad ipaꝫ ei⁹ passiõꝫ vẽtũ fuissꝫ
et ipse cruci affix⁹ hinc ipam mr̃ez suam:
hinc discipulũ quẽ diligebat ꝓpe astãtes
intuit⁹ cẽt ne mr̃ez penit⁹ orbata relinq̃ret
ei p ñtẽ discipulũ suo loco in filiũ surroga
uit Mulier inq̃t: ecce fili⁹ tu⁹. O cõmuta
tio pro eterno ꝛ incõmutabili deo: purũ ꝛ
corruptibile hoĩem ꝑ natali ꝛ vnico filio
seruũ accepit in filiũ. O dũa que ꝓcor in
te sibi succedebãt cũ tã inestimabile com
mutationẽ ab ipso quẽ sup oĩa diligebas
tibi fieri audiebaa: Vere ꝑtrãsuitaiam
tuã gladi⁹ dolorũ q̃ tibi amarior suit oĩbꝫ
doloribꝫ cui⁹ vis passiõia corpee. quicq̃d
ei crudelitatis inflictũ ẽ corpibꝫ martyꝫ leue
fuit aut pon⁹ nihil cõpatiõe tue passiõis
que nimirũ sua ĩmẽsitate trãsfixit cuncta
penetralia tua: tuiq̃ benignissimi cordis
intima. Et vtiq̃ pia dũa ñ crediderim te
potuisse vllo pacto stimlos tãti cruciat⁹
q̃n vitã amitteres sustinere nisi ipse spũs
vite: spũs ꝓsolatiõis: spũs scꝫ dulcissimi
tui filij ꝑ q̃ moriente ꝓqrebaris: tanto pe
torq̃baris: te ꝓfortaret: te ꝓsolaret: te int⁹
doceret nõ cẽ mortẽ cũ ab sumẽtẽ ꝫ magis
triũphũ oĩa ei subijciente qõ ĩpo fieri co
rã moribũdo videbas. Mortu⁹ ẽ tũ et ab
ocul⁹ tuis te speectãte sepl'cro reclusus. Ce
tera silẽtio prano: penit⁹ ignorãs vbi vel
vnde aliq̃d dicendũ a sumã exq̃ luct⁹ tui
modũ o pudicissima virgo alicui ꝓponere
queã. Sicq̃dẽ cũ illũ quẽ te virginẽ cõce
pisse: virginẽ peperisse: ꝛ post ꝑtũ virginẽ
noueras ꝓmãsisse: necnõ ꝑ quez te intelli
gebas ab oĩ generatõe beatã dignẽ mersis
se: videbas iniq̃ꝫ scuicia taꝫ crudeli nece
pemptũ: tã sbito tuis aspectibꝫ abstractũ
et sepulcri antro reclusum: q̃d ego: nescio
quid haberẽ: vbi vl' vũ acciperẽ q̃ ꝗ in ꝓsi
derationẽ tui stat⁹ animi quẽ gerebas co
tpe cuilibet panderẽ: sꝫ acerbitas doloris
et meroris in resurrectõe eiusdem filij mi
dũ dei nr̃i in leticiã est ꝓuersa. Et in quã
qualem ve leticiam?

De gaudio resurrectõis.

Capitulum. VI.

Intendam⁹ frẽs mei: Supra dum
gaudij ei⁹ exultationẽ q̃ replebat ĩ
cõuersatõe secũ adhuc ĩ carne mor
tali degẽtis isti⁹ filij sui ꝓsidera re nitere
mur: in ipso nr̃i animi nisu defecim⁹: ꝛ eã
vltra omnẽ humanũ intellectũ magnã et
mirãdam esse aduertimua. Si g̃ tam ma
gna fuit: tunc cũ ipm bñ scirẽt paulo post
moriturũ: q̃ vl' q̃nta putatis fuit tũc cum
ipsum iam calcatis mortis legibꝫ resurre
xisse: nõ solũ in eternũ vicinũ: sꝫ ꝛ celi et

De excel. btē virginisma.

terre omniq; creature penni iure dñatur? Nolo: hāc inēfitatē gaudij ei⁹ penetrare quis laboret: qm̄ q̄ ipsis angel' dei est admiranda ⁊ impenetrabil': nō facile credideriim: q̄ cui⁹ homi mortali possit esse penetrabil'. At si aliqs q̄rit: q̄re euāgelista eū referāt ipsum pīssimū dñm a morte resurgentē huic sue dulcissime dilectissimeq; matri vt ei⁹ dolores mitigaret: ꝓmo ac ꝑcipue apparuisse. Dicūt⁹ qd a q̄dā sapiēte de hipso scisciātes audiuim⁹ sic: tāta est scisciatata auctoritas narratiōis euāgelice: vt nihil in ea dependēs: nihil inane nihil sp̄fluum repiat: ita q̄ si matri dñi: si dñe mūdi ipsius fili⁹ ab inferno resurgēs scriberet sic alij cuilibet apparuisse: eāq; ō sua resurrectōe docuisse: q̄s nō tale sep̄tū sup̄fluū duceret: regina vicz celiz terre oiq; creature coeq̄re illis q̄b⁹ apparuit viro aut mulieri? Spūs ei⁹ in illa plene ⁊ pfecte q̄escebat: q̄ sibi ⁊ esse illi⁹ ⁊ facta eius oia luce clari⁹ reuelabat: ⁊ euāgelista scriberet tūc vel tūc illi talē semet exhibuisse. His itaq; paucis alic⁹ forsitā inq̄sitioni put accepim⁹ rñsio: adhuc aliq̄d gaudij hui⁹ bīssime virginis matris speculando ꝑ ocul' ꝑsti tuam⁹: nō ea spe vt modū illius nos in hac mortalitate viuētes: pfecte intellecturos fore opinemur: sz vt inde aliq̄ tulū degustando q̄ possium⁹ illud deuotione venereamur. Sic eū inspectū et degustatū magnū in ei⁹ amorē anhelantib⁹ solet generare pfectū. Eia si gaudiū p filio suo secū in carne degēte: si gaudiū habuit eodē suo filio calcata morte ab iferis rurgēte: nō minori gaudio exultauit ipo suo filio in ea carne quā de se assumptam nouerat coram oculis suis celos penetrare: q̄s B dixerit: imo q̄s B gaudiū ei⁹ oib⁹ q̄ illō precesserūt gaudijs nō crediderit emineret? Bōe mres solēt magnifice i B mōo exhilarari cū videt filios suos terrēis honoribus sublimari: ⁊ ista mr̄ pculdubio bōa nō ineffabili gaudio letaret: qn̄ filiū suū vnigenitū oēs celos dñaudi iure penetrare: ac in dei pris oipotētis vidit ꝑsessuz ascēdēdo ꝓtigere? Immo q̄d huic gaudio vnq̄ fuit sile? Quid i medio platā saltē p illud aliq̄ mō possit q̄ēs hūana i isto aciē sua dirigere? Sz hec gaudio⁹ suo⁹ magnitudo nōnihil incremēti accepit: cū adueniēte sup̄ discipl'os spūsctō: mox ad predicatōez illo⁹ fidē filij sui tāta hoim multitudo suscepit. Hec mr̄ ūnō alicui videatur q̄ dico gaudiū ei⁹ incremētū in credētiū cōuersiōe ꝑcipiebat: filiū suū nō ḡtis fuisse mortuū: cū tā efficacit' opari videbat fidē amor ei⁹ in eis q̄ amatores ei⁹ extiterāt. Gaudiū itaq; ei erat in celo: ⁊ gaudiū in terra: gaudiū insup in oī creatura. Gaudiū in celo: qz fruc⁹ vētris ei⁹ bēdictus tā erat victor mortis ⁊ orbis: in celo regnabat: ⁊ cūcta celestis curie agmina inestimabili magnificētia letificabat. Gaudiū in terra: qm̄ eo⁹ p quo⁹ salute matrē dei se factā sciebat: abiecto iugo diaboli a q̄ captiui teuebant: liberā in ipam salutē currere ꝑspiciebat. In omni q̄z creatura gaudiū habuit: eo q̄ illū a pīlia oppssiōe eruī et ad illū ad quē facta fuerat statū redire vidit. Postq̄ ei hō deū ꝓtēpsit: ⁊ ei⁹ mandatis tumid⁹ ꝑire nō timuit: i ulla creatura quā ōs ad sbsidiū ei⁹ istituit: iusto iudicio aliq̄d iurē āpli⁹ hīre ōbuit. Cū igit ⁊ in ꝓtūacia sua ꝑ deū oim rex dūm pstituit et tū vsū rex i sbsidiū suū retorq̄re ñ desistit: dño deo iusticiā ⁊ ōi create violētiā i tulit ⁊ oppssiōz. At nē cū tā fcōciliat⁹ hō p mortē filij h⁹ btissie mr̄is rediti gram ōi: famulādi. s. ei p q̄ se istitutā eē cognuit hec sacratissia dña vidisti: intellexisti: hec p te tali mō ipleta eē: magnifice es gauisa. Ista fres dicim⁹ dulce hūtes: ⁊ vos dulce hīe cupiētes: sepe voluere: i mēoria amorēz gaudiū h⁹ dñe: q̄b⁹ iugi exūdātia i ōz et ōo iocūdabat tota illi⁹ sbstātia. Nihil ei vtili⁹ p⁹ deū mēoria mr̄is ei⁹: nihil salubri⁹ meditatōe pij ā oz q̄ feruebat i mēoria ⁊ ꝑētplatōe filij sui nihil iocūdi⁹ sapore ptractati gaudij ei⁹ q̄ inlnplr pascebat in eodē ⁊ p eundē filiū suū. Sepe q̄ ꝓpeviim⁹ ⁊ audiuim⁹ plīmos hoim in suis pe

ricul' recordari h'oz: ⁊ oīs pīcl'i malū illico euasisse. Velocioresq; ē nōunq; sal' memorato noīe ei': q; invocato noīe dñi iesu vnici filij sui. Et id q̄dē nō iō fit q̄ ipa maior et potētior eo sit: nec eni ipse magn' et potēs ē p eā sz illa p ipm. Quare g̃ pitior salis in recordatōe ei' q; filij sui sepe percipit. Dicā q̄d sentio: Fili' ei' dñs ē ⁊ iudex oīz discernēs merita singl'oz: dñ igit ipe a q̄ nis suo noīe invocat' nō stati exaudit: pfecto id iuste fac. Invocato aūt noīe matris etsi merita invocātis ñ mereat vt exaudiat merita tñ matris intercedūt vt exaudiat. Hoc denq; vsus hūan' q̄tidie probat cū q̄s p posito dñico noīe efficacit' ab alio aliq̄d impetrat: qd̄ simplr sua pce neq; q; impetrare pt. Itaq; si tā vtilis aliqñ in sūne nēdo memoria noīs mātis dei existit: non mirū si magne salutis afferat fructum frequēs meditatio amoris ei' si plenā iocūditatē dabit dulci studio cogitata ⁊ recogitata immensitas gaudij eius.

De gaudio btē marie in filij ascensiōe.

Q Quapropter adhuc in spe VII.
culatiōe gaudij ei' rcibabor tam' et mētes nrās ipi' dulcedie aliqu tisper enutriam' Perpēdam' itaq; cū tanti gaudij magnitudo ipleverit intima ptissime dñe hui' ex his q̄ iā paulū intuēdo p ut potuim' plibauim': vtq; ei sup illa adhuc adijcere aliq̄d gaudij potuerit: id qd̄ reuelāte spūsco: rem ora oī ābiguitate: sciebat sed decurso labētis vite spacio in btitudinē regni celestis ascēsurā: ⁊ filiū suū oīpotēti deo pri in sua deitate coeq̄lē sic est in ideficiēti p tēplatōe visurā: sceq; p' eū oī creature celestiū: terrestriū ⁊ iferno'. pēni iure dominaturā Ad imēsitatē gaudij h' quis p̄sideravit: q̄ nō in ipsa p̄sideratiōe penit' ab ea oppriman'? Et si cā gaudij tāta est: gaudiū ipm q̄le ⁊ q̄ntū est? Sed o bōe iesu ilt' tue dulcissime matris fili: quō potuisti pati vt te in regnū tue gl'ie remeante: illā quasi orbatā in miseriis mundi relinq̄res: ⁊ ñ cā stati tecū regnaturā assumeres? Fortassis dñe: ne tue celesti curie veniret in dubiū: cui pon' occurreret tibi videlicz dño suo cū p' regnū tuū i assūpta carne petēti: an ipi dñe sue ipm regnū iaz suū matno iure effectū ascēderi. Nā vt in pces suo occursu diuideret: q̄ten' pōs tibi et' pars illi in pmo aduētu obscūret: ñ deceret estimo: p̄sertim cū tota sit tua totaq; p te eadē celesti curia sua. Prudētiori g̃ ⁊ digniori p̄silio visus: pcedere illā volebas q̄ten' ei locū imortalitatis in reg̃ tuo ppa rares: ac sic comitat' tota curia tua festiui' ei occurreres: cāq; sublimi' sic decet: at tuā mrēz ad tei ipm exaltares. Eq̄dē nō est ab re credere ipm his de causis mrēz suā pcessisse: cū ipse idē vnigenit' h' trāsiume virgis pmiserit suis discipul': se si abiereret eio locū i celesti sede ppaturū. Si g̃ loc' ab eo ppabat' ad gl'az ⁊ honorē discipl'oz quō nō ppararet' ad honorē ⁊ gl'az matris sue dñe: scz ⁊ regine ā geloz? Erat pterea vt hic q̄dē videt' vtilis ⁊ necēsaria fidei nre p̄versatio sua p' ascensionē dñi int' apl'os ei': qz iz ipsi p reuelatōz spūsancti edocti in oēm fuerit veritatē: incōpabilit' tñ eminēti' ac mānifesti' ipsa p eū spūm veritatis: illi' veritatis pfunditatē intelligebat: ⁊ p̄ h' m'ta eis p hanc reuelabant': q̄ in se nō solū simplici scia: sz ipso effectu: ipso exprimēto dicerat ō mysteriis eiusdē dñi nri iesu xpi. Hec dilatio sue assumptōis quoq; mō ia curā aliquā inferre potat imēsitati amoris ⁊ gaudij sui: qm̄ ipse pfecto amoris et gaudij: ita illā reficiebat plēitudie sui: vt hoc ipm ei ad amoris ⁊ gaudij augmentū magnopē sieret: qd̄ se illic eē videbat vbi deū quē p̄ cūctis amabat magi velle sciebat. Igit' vbicūq; erat ⁊ ipa in deo ⁊ ōs i ipsa iocūdabat' q̄ iocūditate ipa felix: sz p̄ ceteris vbiq; fieri cupiebat qd̄ sapiēdei potissimū placere intelligebat: Hac inestimabili amoris ⁊ gaudij immēsitate p̄dita fuit hec ꝗgo sctissima q̄diu cā in mortali carne manere placeret sapiētissimo filio suo.

De assumptōe btē dei genitricis marie.

C Ertū cū ipse in regnū suū VIII.
eam assumere: ⁊ ei magnificentiā regni sue gl'e decreuisz ondere: ē p̄ eor dignitatis et honoris apparatu intē

De excel. btē virginis ma.

debat tota curia angelorꝝ: q̃busve vocib⁹ exaltatōis ⁊ salutis resonabat numerosa abnacla ātiq̃rū pim ipi curie tūc associatorꝝ? Certe crediderim oēs illi⁹ btē patrie ciues festiuiori solito ac sublimiori nitore decoris: ad aduentū matris dñi sui preparari: ac noua quadā et ineffabili iocunditatis gratia pro tanterei expectatione cōmilitare. Et quid mirū? Ipse iesus deus ⁊ dñs oīm filiꝰ eius benedictꝰ: huiꝰ castissime ꝓginio et dñe rex: ipse ei sicut sue vnice mri totꝰ fidelitꝰ occurrere volebat: et aliq̃s de familia sua se tāti gaudij īmēsitate subtraberet? Utiq̃ int̄ hoīes inorisci eē vnūquēq̃ bonū seruū cuiꝰ vis ꝑpotentis dñi: eo maiori gaudio ī amici dñi sui aduētu exultare: q̃ ipm dñz suū cognouit aduentantē amicū magis amare. Cū vero de aduētu parentū dñi sui agit: de q̃rū spāli dilectiōe nullꝰ vlla dubitatiōe tenet: ille nimirū magis felicē se eltat: q̃ maiori iubilo ⁊ festiuiori occursu leticie frena relaxat. Si g̃ hec ita se bñt apd hoīes: quib⁹ si q̃ bonitas inest lōge tñ supnorꝝ bonitati impar est ꝓtēplet aio q̃ pōt q̃ gaudio: q̃ festiuitate: q̃b⁹ ꝓcentib⁹ iubilabāt oīes btōrꝝ spiritū ordines: qñ ⁊ vnica dñi sui matrē aduētare: et ipm dñm suū ei videbāt omni sua glia decoratū velle occurrere. Stipatus itaq̃ mille milib⁹: imo innūerabilib⁹ angelorꝝ agmib⁹: deꝰ ipe huic pīssime mri sue de ꝗ mōo migrāti occurrit: eamq̃ sup oēs celos exaltatā cūcte secū create perenni iure dominatura in throno gle collocauit. O dies tāti occursus gloriosa ⁊ felix: Dies tā ꝓclare exltatiōis btā et celebris: Dies tā sblimis glorificatōis festiua ⁊ oī seculo admirabil: Dies em illa nō solū te dña ineffabilr sublimauit: sz celū ipm qd penetrasti: necnō cūcta q̃ in eo st̄ noua et ineffabili glia decorauit. Noua q̃dē celū glia decorauit: qz priorē glaz eiꝰ expñtia tui vltra q̃s dici possit aut cogitari magnificauit. Nā cū tu dña illuc ascēdis: noua illud ⁊ pcellenti ꝓmtū tuarꝝ dignitate irradiao: inmēsaq̃ mīsationū tuarꝝ ⁊ gratiarū luce plustras. Eadē quoq̃ dies ascēsus tui eorꝝ q̃ ciues eiꝰ ab initio creature esse meruerūt: solito festiuiori exultatiōis gaudio induit: qz p gliosū fetū de ꝗgitatē tue fructū semiruta videt ciuitatē suā reintegrari. Vere in tuo aduētu p quaz tūc bonū meruerūt gaudij sui magnitudo iure debuit augmtari. Terrā etiā dies exaltatiōis tue o beatissima femiarꝝ mira gra irriganit: qz dñ te quā de se ⁊ iu se aliorum hoīm lege pgenitā cognuit vsq̃ ad creatores oīm throuū exaltatā ꝓgsciit: ac ā nq̃ maledictōis penā quā in pctō ꝓmorꝝ suorum filiorꝝ sese merito excepisse sciebat: tā p tāte bñdictōis tue abūdātiā sese eua dere indubitāter credebat. Quid amplꝰ dicere possuz dña? Immēsitatē q̃pe gre ⁊ glie ⁊ felicitatis tue ꝓsiderare cupiēti: sensus deficit: lingua fatiscit. Quēadmodum enī oia q̃ in celo sunt p glificationē tuam inestimabilit decorant: ita p eandē glorificationē: cūcta q̃ in terra subsistūt: ineffabiliter sublimant. Singula nempe ī immēse dignitatis decꝰ pfecerūt: cū p tuam btām et integerrimā virgitatē dñm deuz suū quē nō cognuerāt agnoscere: et agnitū colere ⁊ amare merucrunt. Quia igit sup oēs celos in dextera dñi dei sui filij tui benedicti exaltari digne cognouerūt: eo etiā didicerūt se eidē deo suo totuz debere qd sunt: qñ ea q̃ int̄ illa ⁊ de illis vna tantaz dignitatis eminētiā meruisti. Nihil igit aut idolis hoīes: aut vlle alie rex spēs intellexerūt idolorꝝ cultorib⁹ se debere: vbi ⁊ singlarē auctorē sui ex tuo castissimo vtero ad restitutiōez pme creatōis sue pgenitū susceperūt: ⁊ te p quā amissā dignitatē suā recupauere: oī creature tā sblimit ꝓponi (accipe. ¶ Quantū pfuit btā virgo ma- rie creature humane. ¶ Capl̄m. IX.

Quas itaq̃ laudes quasve grarū actiōes: ñ solū bñana naīa sz oīs creatura huic sctissime virgini dz. Pura em sctitas ⁊ sctissima puritas pīssimi pectoris eius: oēm omis creature puritatem siue sanctitatē trāscendēs incomparabili sublimitate hoc promeruit: vt reparatrix perditi orbis dignissime fie-

ret. Ad quid laudis pro tam ineffabili bono ipse p eā repatus mūd⁹ ei iure debe/at estimare: nullatenꝰ sufficit. Ac tñ aliꝰ quis eoꝝ nimis insolēs: autumet nos magis more indiscrete laudantium ista dicere q̄ rē sīē ē ꝓsiderare. Ac igit videat cui q̄ ꝓsideratōi fideliū q̄cūq̄ mō cōmemorādo velle ꝓfigere: plenꝰ ea q̄ humāe nature p eā bōa puenere: ꝓmēorare iuuat aut si qualiter omnes aliarum rerum forme per ipsam sunt reparate siue reformate: nihilominus prout poterimus in medium proferre delectat. Quod ea quidez re facere placet: vt p oculꝰ aliq̄tenꝰ deformatis singlariby bñficijs eiꝰ nēo reliquat eiꝰ ꝓsideratio īmēsitate ꝓmerite laudis illius nō obruat. Nota igit omi seculo loquar: et de q̄ ad q̄d puecti sumꝰ hujꝰ dñe meritis posse edicam. Ita q̄ natura mea ad silitudinē dei in pncipio creata fuit: q̄tenꝰ indesinēter ipso deo fruerēt: z eiꝰ glia sine oi corruptōe z mutabilitate aliq̄n poterēt. Hoc tē grāde bonū natura stantīm ī primus hoibꝰ pdidit: z in hꝰ mūdi miseriias infelix z preceps ruit: debinc in etnas miserias decurso vite labētis articlo multo infelicioꝰ ruitura. Trāsierūt mlta secula et dānatiōis istiꝰ imanitas sup oēs filios hoim sp ē in ōteriꝰ roborata. Hec cm̄ dei summi sapia sūma: vllā ī massa creatiōis hūane viā inuēit: p quā vt disposuerat in mundū veniēs tā luctuose pditiōi inbuēret: donec ad istā de q̄ loq̄mur virginez ventū eēt. Sz hec mox vbi in mūdū per hūane generatōis lineā vēit: tāta oīs boni virtute z pstātia pfecte resplenduit: vt cām ipsa sapia dei vere dignā indicaret p quā in hoie veniēs: nō mō reatū primoꝝ hoim: sz z totus mūdi pctā deleret: et diabolū sui opis inimicū cū suis elideret: nec nō dāna ecclesiis patrie illuc hoīem deducendo reintegraret. Quis igī ista ppēdēs estimare q̄at q̄ laude digna sit q̄ tātoꝝ beneficioꝝ sola p cūctī efficī meruit mediatrix? Liberati g a lege mortis q̄ deinneba mur: resurgimꝰ in gloriā quā in primo parēte pdidimꝰ: imo in āpliorē q̄: vt ipse in se vel nos i ipso amisimꝰ. Qui etem adhuc etiā ī carne mortali p fidē ad amissā grāz seu patriā tēdimꝰ: in filiationē dei p bñdictū filiū bñdicte mris marie trāsimꝰ: eundemq̄ filiū eius nob frēm ipso auctore arcessimꝰ. A morte em resurgēs nos frēs suos appellauit: et q̄ ad prēm suū et pīez nostrū: deū suū z deū nrm fore ascensurꝰ: familiari affectu nob iumani pcepit. Ex igī tm̄ pīez z tm̄ fratrē sortīn sumꝰ: vtq̄ btē marie ascribere debemꝰ: cuiꝰ integerrima et bñdicta fecūditate: ī tātā dignitatē surreximꝰ: quā q̄dē dignitatē nrāz naka neq̄ q̄ adepta fuisset: si illꝰ btē marie fecunda virginitas deū de sua subia nō genuisset. Cū igit tā inestimabili dignitatis honore etiā in hujꝰ mūdi squaloribꝰ degēs p piemanis dei marie merita hūana naka sit exaltata: q̄lis q̄li glia decorabit: cū bñcipis fratrē suū: eiꝰ omipotēti pri coeq̄lē in sua maiestate regnātē aspexerit: eiꝰq̄ regni cohereo existēs: ppetua et incōmutabili glorificatōe vultū ipsiꝰ pñs ꝓstituerit: Adhuc tatinq̄ adhuc tat q̄ gloria vel qō gaudiū vel q̄ mbilanio erit oibꝰ illis q̄ i regnū beatitudis assumpti: deū dñmq̄ rex oīm in sue carnis sbstāna sibi similē viderint. z cūcta q̄ siue in celo siue in tra: seu in īferno subūstūt ad nutū illiꝰ pendere: eūq̄ fraterno affectu ūno vltra oēm fratni amoris affectū seipos amare velle poterunt sine mora: sine ꝓtradictōe: sine ōfectu sibi eternalit mīstrare. Sup h̄ cū ipsā dñam per quā tanta bona eis puenere: p oculis habuerit iuxta deū quē ō suo vtero ꝓgo filiū peperit residētē z iure mat no celo trecq̄ cū eodē suo filio p̄sidētē: ꝓsidere⁹q̄ exltatōe exltabūt p tāta glia eiꝰ q̄ honore subleua būtur ī tāta potētia eiꝰ. Dis itaq̄ creatura ōfert eis honorē nō solū qz videbūt natura ipsoꝝ ꝓsortē ē sūū creatorē: sz etiā qz dñam summā z vnicā dñatricē celi et tre mariā ex his ꝓspiciet esse factaz rēginam angeloꝝ. Dis igit ita ꝓsideranis: tu q̄cūq̄ ex hūana stirpe pgenit⁹ es: quō potes

De excel. btē virginis ma.

et quantum potes erige aciem mētis tue in eā: ⁊ q̄s potes laudes psolue: psiōrās quas gtes: q̄s laudes: q̄ obsequia ei ppetuo debeas: p cui⁹ btām ⁊ integerrimā fecunditatē de tāto malo ad tātū bonū: vt breui oltēdim⁹ cōpēdio: sis puectus gnarus attēde. Nulla te ab hoz psideratiōe secuti delectatio moueat: nulla cuiusuis amoris desidia a ōbita laudū exhibitōe retat

Quantū pfuit omni creature et iā (det. preter humanā. Capi. X.

Verum qm̄ aliq̄ tisp animaduertimus q̄d boni p excellētiā btē matris dei marie merita adepti sum⁹: paucl etiā vt posuim⁹ pposse q̄d aliaz spēs terrū: p eadē eiusdē merita sit adepte aduertam⁹. Scio q̄dē supi⁹ me q̄dā dixisse ⁊ cōmemorasse: sz ad tāte dñe eminētiā cōmēdandā pūs autib nō videt fore supfluuz eandē pūtare sniam. Oēm itaq̄ creaturā tā celestē q̄ terrestrē ad sui creatoz laudē ⁊ gloriā institutā: nemo sane mētis ambigit: nemo sapiēs silet. Quapropt si aliqud ei⁹ laudi aut glie sine honori deroget in q̄q̄: bene intuētib liqt q̄ idēipsum cetera sue subintegritatē ei seruātia: q̄dā exinde pfusiōis verbere sauciat. Nec em̄ ad dñi sui fidelitatē integre sese tenerent si secundiā dñi sui ⁊ auctoris eq̄nimit ⁊ incōcussa trāq̄llitate sustinerēt. Nō igit q̄ a deo int ceteras creaturas sublimis nature creat⁹ est: dū deū p sue inobedientie reatū inhonorauit oīa q̄ sui iuris pus erāt amisit: oīaq̄ q̄ sui stat⁹ integritatē seruauerūt: q̄dam pfusiōe ipsa reat⁹ sui imanitate q̄ tū in ipso fuit vulnerauit: adiecta est eis sup hac pfusione ⁊ alia cōfusio: quia huic quē a suo cōditore p male vite merita exorbitare videbāt: p inepditiōis legē misterij sui obsequium nullo tpe abnegare valebāt. Ingerebat igit opib dei ptumeliosa q̄dā oppressio: ⁊ fiebat de eis q̄ suis ⁊ iniuriosa abusio. Jus siq̄dē nullū in his que dei sūt iuste debet bīre: q̄ volūtati ei⁹ nō vereť prauis actibus p̄ire. In eo itaq̄ qd̄ lumine celi sz fidez motu in suis vsib bō re⁹ potiebat: idē celū ⁊ sidera ipa magni hōnoris detrimēta patiebant. Hēpe illi fuiebant: pter quē se neq̄q̄ instituta sciebāt. Ad obsequium q̄ppe sine fuitū instituois. nō iuinsti q̄ tūc erat: pdita fuerī Hocipm de aere: de terra: ⁊ q̄ pfert: ō mari ⁊ oib aq̄s: ac de his q̄ ptinēt licet dicere ⁊ sentire. Oēs igit rez forme: informi q̄ dā ⁊ cōtumeliosa obfuscatiōe tegebāt eo q̄ ipi q̄ deū suū incessant offenderat: ministrate ac subdi sine intmissiōe cogebāt. Ductauit aūt hec in rez substātijs inuria quousq̄ venit in carnē illa ō q̄ loquimur btā ꝗgo maria. At vbi venit ipsa: insecq̄ filiū dei incorpauit: ⁊ pltūā dignitatem in deo q̄ nascebat hūana natura recuperauit: nihil vltra pfusiōis aut iniuriaz alicui rez specici resedit. imo libratē prie creationis sue pfestim recipe meruit. Nam ipa cui lege sue cōditiōis ius libtat maximū erat obsequendi, videz illi quē ad dei imaginē cōditū vouerat: cū ipum in creatoris sui similitudinē quā peccādo in se corrupat: p bona opa redire cōspexit: nō mitū si deinceps obsequendo dñatui ei⁹: cōtumeliose iugū seruitutis excussit.

De eodē alio mō. Capi. XI

Alio aūt mō si placet considerem⁹ qualt oīs creatura ad vtilitatem hois sit creata: ⁊ quēadmodū cadē vtilitas ob pctm̄ pmi hois q̄dāmodo euanuerit: q̄ ve pacto p btām dei matrem virginē mariā: pmā sue vtilitatis recuperauerit dignitatē. Certe hō q̄ mētis subsistens ratiōi: carnis fragilitate depmitur: ad h cōdit⁹ fuerat: vt cōtēplatōis oculo forme ingit intēderet creatoris: sed q̄ ipe cōditor ei⁹ incircūscptus spūs est ⁊ nemo vnq̄ carnis corruptibilitate pressus vlatenus in magnitudinis ei⁹ noticiā vl admirāde dignitatis illi⁹ speculatōez, sic ē pertingere pōt: pposita illi aliaz rez existentia est: q̄ten⁹ eaz cōsideratōe: sublimitas ei⁹ q̄ p se neq̄t videri: ab ipso itellecta conspiceret. Verz vbi post pmoz hoīm pctm̄ generatōis hūane pago in desideria cordis sui plapsa est ⁊ pvitia sordiuit: non solū creatoris eō tēplatio: sz ⁊ rez creaturū

mirifice dispositōis salutifera meditatio ab ea ꝓcul euanuit. Uides g̃ q̃li modo in lapsu hoīs ruit dignitas rei. In ꝓsideratione cui illaꝝ hō resurgere debuit ī agnitionē dei. ⁊ sic q̃si q̃dam ei g̃dus fieri debuerūt ꝓtingendi ad creatorē ipius ⁊ sui ⁊ hec etiā dignitas ī eis ꝑit: qui quia digne vterer: nullꝰ fuit aut extitit. Hec vt laten⁹ receperē tex q̃ ꝑm⁹ hō corruit amissam eminentiā tātū boni: donec ille agnus qui pcīm mūdi tolleret: in ꝓsona dei ⁊ hominis ꝓdūt nō ꝑ btām mariā. Ucꝝ ī cognitōz dei hoīe ꝑ hūc agnū reuocato: oīs etiā alia creatura in statu sue ꝓditōis et honoris ꝓprij cōgenitiq; decoris ē reuocata. Unꝰ igit tanti boni effectū illi censemus ꝓfecto imputandū: ꝑ cui⁹ ꝓgineū vterū is venit in mundū: q ⁊ humanā naturā in tantā sicut diximus dignitatis excellentiā sua sapia reuocauit: ⁊ oēm sil ereaturā pnilegio amissi honoris mira dispensatōe redonauit. Quid g̃ huic beatissime ac sacratissime ꝓgini domine nre omis rōnalis q̃z irrōnalis creatura inre debeat qui valet: ex his q̃ paucis ꝓstrinxim⁹ dilatato sensu aduertat. Utiq; cuncta que deus bona ⁊ vtilia fecit: in eo statu q̃ condita fuerūt: sicut diximus ⁊ ostendimus: esse destiterunt: ⁊ per hanc btissimā virginē ī statū ꝓstinū reuocata sūt ⁊ restituta. Sicut ergo deus sua potentia parando cuncta. pater est ⁊ deus oīm: ita beata ōi genitrix maria suis meritis cuncta reparando mater est ⁊ domina rei. Deus enī est dūs oīm: singula in sua natura propa iussione ꝓstituēdo: ⁊ maria est dūa rei singula cōgenite dignitati ꝑ illā quā meruit grām restituēdo. Et quēadmodū deus ex sua substātia genuit eū ꝑ quē eūctis originē dedit: ita btā virgo maria de sua carne mūdissima peperit illū q̃ decorez ꝓme creationis oīm: eūctis restituit. Itē sicut nulla rei species nisi ꝑ dei filiū facta subsistit: ita lex debite dānatōis neminē ōserit. nisi quē ab ea filiꝰ btē marie virginis absoluit. Quis igit ista recto sensu ⁊ corde sincero perpendens: plene percipe queat excellentiā hui⁹ ꝓginis: ꝑ quā tā inestimabilia bōa habet rei natura: ꝑ quaz tā inestimabili grā: a tā ineffabili delectatōe erect⁹ est mūd⁹? Quis inq̃z tā mirā ⁊ omī prorsus rei ꝑter hāc inauditā grām hui⁹ bātissime mlieris oclo mētis aspicēs non obstupescat: ⁊ nō mō elinguis verētiā a tāte rei cōphēsōe ꝓrsus immunis fiat?

¶ Oratio eiusdē beati Anselmi ad btissimā virginē mariā. ¶ Cap. XII.

Quapropter ea q̃ nobis sunt ipenetrabilia intermittētes: ꝑ ea impetrare nitāur: vt q̃d ītellectu capere neq̃m⁹ salutari saltē affectu obtinere meremur. Rogamus g̃ te dūa ꝑ ipam gratiā q̃ te pi⁹ ⁊ oīpotēs ōs sic exaltauit et oīa tibi secū possibilia ēē donauit: q̃ tenus id apd ipm nobis impetres ⁊ obtineas: vt plenitudo gratie quā meruisti: ī nobis sic opēt: q̃ ꝓtcipiū bti pmūnī nobis misericordit q̃z cōdonet. Ad ꝗ q̃ ꝓpe ōs nr ꝑ te fact⁹ est frater nr: vt q̃ quēadmodū ipe dignat⁹ est ꝓsors fieri nre ebūanitatis sic nos mereamur ꝓsortes fieri sue dīnitatis. Intēde g̃ dūa pīissima vt nob ad effectū ꝓueniat: ꝓpter q̃d ōs noster ex tuo castissimo vtero fact⁹ hō int hoīes vēit. nec sis q̃sum⁹ exoratu difficil: q̃ pculdubio idē bēignissim⁹ filiꝰ tu⁹ dūs nr iesus xps erit ad ꝓcedēdū q̃cq̃d voles ꝓmptissim⁹ et exaudibil. Tātūm ō ita q̃z velis salutez nram: ⁊ vere neq̃z salui esse nō poterim⁹. Quid igit stringet larga misericordie tue viscera dūa ꝗ nos: vt nolis saluari nos? Certe ōs nr (teste ꝓpha) misericordia nra ē et tu eius dē dūi nostri absq̃z dubio ꝓxima mr es. Si tu g̃ q̃ dei mat es: ⁊ co reuera misericordie mat et gratie: denegas nob effectū misericordie: cui⁹ tā mirabil fēa es mater: q̃d faciem⁹ eū idē filiꝰ tu⁹ aduenerit: cūctos eq̃ iudicaturꝰ iudicio? Siq̃dē licet ipse filiꝰ tu⁹ sit ꝑ te fact⁹ frat nr: vbi volūtatē tuā sue vicz dilectissime matris magis ꝓrectā aduerterit: illuc fuata eq̃tatis rōne: a q̃ te nullaten⁹ discrepare videbit: iudicij sui snīam: siue ad misericordiā inflectēdo seu ad iusticiā intēdēdo ꝑ

mulgabit. Subueni g nob dña pissima et nō ꝓsiderata pctōr nrōr mltitudie vel le tuū ad miserendū nob inflecte. Cogita quesor recogita apd te: qr nō ad dānādū sz ad saluandū pctōres ꝓditor nr ex te factus ē bō. Cur itaqz nō iuuab nos peccatores qūꝓter nos in tātā celsitudinē es leuata: vt te dñam hēat z venerer oīs pit creatura? An iō vtq peam? āplr nō curabis: qr ḋcḋ d nob mifis vltra euēiat gle tne iactura nlla iñ pueniet? Et h ḋdē bona dña fortassis aliq mō dici posset: si p tui solr exaltatōe z vnlitate mat di facta fuisses: sz vtiqz ds q hoiez assūpsit ex tua castissima carne: h fecit p tua z nri oīum salute. Si g tu q plena salute es potita: nō intēdis vt eadē salr p modulo nro etiā ad nos vsqz ptingat: iā tuor sufficiēs cōmodor nror negligēs eē videberis: z q p totr mdi saluatiōe meruisti fieri mat altissimi: cū nos postposueris qs obuoluit finis secli: ḋd qso pderit nob tua gliosa z felix exaltatio: z ḋd inde hēmr dulcis z affectuosa exultatio? Et g filiū tuuz totius mdi saluatorē: z te ei reconciliatricē eē veracit senniamr: eo nos ꝓpensiori studio iuua p̄camur z foue: q in fecibz mdi natos z alios: potiori leuamīe ꝓspicis indigere. Ab initio deiqz renouatōis hūane: oibus sub tuū p̄sidiū ꝓfugiētibz hucusqz succurristi: z idcirco p oi creatura: omni laude dignissima dici z eē meruisti. Eia succurre oramr vt laus quā p tot secla digne posse dicti: ꝓtinua tibi duret in gra ipa q mōo pdito subuenisti. Tibi g nos cōmēdamr tu pcura ne peamr: effice potr vt salr nra de die in die mltiplicet z filio tuo dño nostro iesu xpo vita nra iugi deuotōe famulet. Qui cū deo pter spūsctō viuit p oīnia

Bti Anselmi lib (secla seculor. Amē. de excellentia virginis marie explicit.

Bti Anselmi liber epla incipit. Bti anselmi ad belinādū auunclm suuēū dē ad statū pfectior vite exhortātis epla.

Seruus seruor dei in beceēsi mōasterio cōmanētiū. frat Anbelmr: fratri dilecto: filio desiderato: Belinādo bene incepta felicit pficere. Bndictr ds a q oē datū optimū: z oē donū pfectū descendit: q auertit oclos tuos ne videat vanitatē: z erexit aiam tuā ad seqndā ꝓbitatē. Restat igit mi desiderate: vt sedula sollicitudine ptractes: qr nemo mittēs manuz ad aratrū z respiciēs retro: aptr est regno celor. Antiqr enū hostis tāto enixir ū cessabit mltimodis te calliditatibz suadere: quāto te videt studiosir laqos eius velle euadere. Sepe nāqz reducē aīm mētis oclos qz delectabilia sint ea in qbz solit es conuersari: vt cōtinuo subinferat qz difficile sit assueta voluptate carere: qr sit ipossibile in qdā austero rigore z rigida austeritate tota etate pseuerare: q tenr ex memoria assuete delectatōis plr horreat animr sobrietatē vite sublimiorr. Aliqn sub spē discretiōis finget se salubrir tibi qz ꝓponerr cōsulere: vt sez prauitatē deserēs: in clericali ꝓposito religiose viuēdo velis p̄sistere vt p vite correctiōz aiam tuā possis salua re: nec p indiscretōez subeas onus qd nō possis portare. Qd si te ab intētione perfectionis vite nulla tenr auerti posse coguerit: q si tecū ire approbādo ꝓpositū se similabit: sz iuxta iter laqos ponere multimodos nō cessabit. Alij qdē hinc oblata oportunitate peccādi: illinc stimulāte tēptatōe: suasionē callidr addet hmōi. Tū bonū ē qd decreuisti facere: vt quālibz immēsitatē pctōr possit destruere: interim g satisfacere volūtati tue cur hesitas. eū cito siue mlta siue pauca pctā sint: pit delēda nō dubites. Aliqn ꝓo talit conabit decipe. Bonū qdē ē qd vis facere: sz ñ oportune fit nisi cū tepescēte lascinia iuuenili: q pōdr illr regularis cēsure nō tolerat ipa maturitas etatis religiose ḡuitati se cōtēperat. Qr si viderit te ita imbecillē vt ipediri tua possit intētio si mānifestet: oīno eo nabit vt bis a qbz retineri autvi aut amore aut aliq ꝓsuasiōe possis: q libet occasione publicet. Promittet etiā: qr si bonuz qd intēdis aliqtū differre volueris: multo fructuosir atqz vtilir facere h poteris z plr mor salute qs tecū attrahes: et cōmodo

Jacob. j.

Luce. ix.

B

B z

pecunie monasterio p̃ſuntite quã vñq̃ col
liges: q̃d est q̃ te leuitate et inconsiderata
acceleratione tẽptabit arguere ⁊ qr te non
solũ p̃mutẽdo: ſz ⁊ pigu⁹ ponẽdo indisso
lubili voto voluisti cõstringere: cũ nihilo
min⁹ et fortassis meli⁹ ad ip̃m liba posses
E volũtate p̃ficere. Ad hec oia carissime q̃d
tespõdendũ sit: vellẽ aliq̃to diffusi⁹ scri
bere: nisi lex eplẽ cogeret me breuitatẽ nõ
excedere. Breue igit ⁊ rez amici tui susci
pe ꝗ ista p̃siliũ. Qui putat voluptate scl'i
carere: ⁊ in exercitio p̃seuerare p̃mtum ni
mis austerꝫ ⁊ ipossibile nũq̃ gustabit quã
tũ sit nõ fuire: ſz impare vitꝫs p amorẽ ⁊
spẽ celestis regni laudandũ ⁊ delectabile.
Qui putat meli⁹ sibi eẽ in habitu eletica
li religiose viuere: q̃ſ subite monachice vi
te pond⁹ iportabile: p̃sideret p totũ mun
dũ q̃ta hilaritate viriq̃ sexu: oi etati: oi
generi hoim sit põd⁹ illõ cãtabile. Sciat
etiã: qr valõ difficilius est intra scl'ares p
liberã volũtatẽ: q̃ſ intra claustũ mõacho
rũ sub disciplina custodire vite sanctitatẽ
Nõ dico nũc q̃ p̃positũ monachice vite i
ter oẽs vitas altiorẽ gradũ p̃tingat hũili
tatis quẽ altior sect exaltatio: nisi qr nul
lus vt meli⁹ viuat monachi p̃positũ dese
rit: ⁊ oẽ gen⁹ hoim ad mõachicã vitam vt
magis deo propinq̃t concurrit. Qui petis
addit petã: qr petõr oim expectat remissi
onẽ: amãdo petm̃ p̃bat se nõ amare ⁊ ido
nõ mereri petõr absolutõez. Qui differt
in futurã ⁊ forsitã nõ futurã etatẽ: suã vitã
cortigere: certũ bonũ dimittit: p̃culdubio
et cõtenendo q̃d pdit: p̃bat se non amare
D q̃d expectat ⁊ mereri nõ accipe. Qui cert⁹
nõ est se tãte esse p̃stãtie: vt nullo mõ pos
sit flecti a bono p̃posito: oino celet bonam
volũtatẽ: vt nõ nisi cũ in op⁹ exit: appare
at in publico. Qui bonũ q̃d vult facere vt
meli⁹ fiat differt: bonũ est si meli⁹ certũ ẽ
Q si meli⁹ bonũ dubiũ ẽ: ⁊ pdere min⁹ bo
nũ: min⁹ est dãnosuz ⁊ irrecupabile: p̃sili
um est vt acceleret facere bonũ minus: ne
min⁹ expectãdo mai⁹: nõ faciat mai⁹ nec
minus. Qui indicat leuitatẽ voto velle se
ligare ad faciẽdũ q̃d bonuz ẽ: vt iã non sit
liber ad nõ faciẽdũ: iudicet doctorẽ leuita
tis illũ q̃ dicit: Vouete ⁊ reddite. Nulla ten⁹ eim̃ repbendend⁹ est: q̃ q̃d bonũ ẽ vo
uit: ſz q̃ nõ reddit q̃d vouit. Cettuz q̃pe
est qr q̃ bũ vouet: ip̃o voto deo placet. qui
etgo aliq̃d boni vouit nõ p̃eniteat: q̃a fec
vũ deo placeat: ſz festinet reddere q̃d vo
uit: vt pl⁹ placeat. Hec fili carissime cõsi
lia: has p̃solatõnes in p̃uti maxie tibi ne
cessarias iudicaui: hec parua sollicitudie
ego quẽ p̃iem ⁊ p̃siliariũ nõ mea volũta
te: ſz tua volũtate elegisti: dictaui. Hecſ
terim remisci nõ desinas: donec q̃d deo i
spirãte vouisti: ip̃o adiuãte p̃ficias. Ua
le desiderate cordi meo: ⁊ festina satisfac
te de te desiderio meo, q̃d vtinã facer pla
ceat omnipotenti deo.

p̃s. lxxv.

Beati Anselmi ad Hugonẽ inclusum
postulatiõi et⁹ vñ secularium hoim mentes
ad p̃temptũ seculi ⁊ eterni regni desideri
um incitare posit: satisfaciẽtes: Epla. II.

Domino ⁊ amico carissimo Hugo
ni incluso: Frat Anselm⁹ dict⁹ ab
bas becci: a mal'excludi: in bonis
A
includi: Duo viri laici nup ad me venerẽt
dicẽtes se a vra dilectiõe missos: q̃ten⁹ ex
nra exhortatõe aliq̃d assumerẽt: vñ se ad
p̃ie celestis amorẽ accẽderẽt. Per q̃s etia
am vt referebãt postulastis vt aliq̃d a me
breuit scptũ acciperetis: vñ scl'arũ hoium
mẽte o vos adeuntiũ: ad hui⁹ scl'i p̃tẽptũ
et eterni regni desideriũ incitaretis. Quod
tãto meli⁹ p vos efficere potestis: q̃nto li
beri⁹ hauritis vite dulcedinẽ celestis. Ha
q̃d ego q̃si a lõge in meo⁹: vos gustu senti
tis: ⁊ ego q̃d mẽte ieiuna ore rumino: vos
cordis affectu gustitis. Q̃d eim̃ ego de sctẽ
vite rectitudie vtcũq̃ intelligo: vos opi
bus tractatis: ⁊ q̃d ego vtcũq̃ loq̃ possum
vos faciẽdo gustatis. Quanto ꝗ satur sua
uius q̃ ieiun⁹ eructat: tãto dulci⁹ vra cõ
monitio q̃d p̃suadere minꝫ inculcat. Sed
q̃m vie aliq̃d negare neq̃ o volũtati. q̃uis
B q̃d a me petitis in latitudine sctẽ scptũ
te mlto meli⁹ inueniatis: m̃ dicã aliq̃d fm
petitionẽ vrã: ne me velut ci⁹ p̃ẽptorẽ
arguatis. Sic itaq̃ aliquẽ illiteratũ ⁊ q̃ al
tiora nõ possit capere: ad btitudis eẽne desi
deriũ existimo posse incitari: Frat carissi

Epistola III

B me: regnũ celoꝝ clamat ꝺõs se bẹ̃ venale.
i. Loꝝ. 2 Qꝺ q̃dẹ̃ regnũ celoꝝ tale est: vt eꝰ bẹ̃tu-
dinẹ̃ z gl̃iam: nec oc̃l̃o hoĩs mortal̃ pos-
sit videre: nec auris audire: nec cor cogi-
tare. Et tm̃ aliq̃ mõ illõ possis cogitare:
quisq̃s ibi regnare meruerit: q̃cq̃d ipẹ̃ vo-
let: b̃ erit in celo z in terra: q̃cq̃d ꝓ nolet
nõ erit in celo nec z in terra. Tãta ei erit
dilectio inter deũ z eos q̃ ibi erũt: z int̃ se-
ipsos inuicẹ̃: vt oẽs se inuicẹ̃ diligãt sic̃ se-
ipsos: sz plꝰ amẹ̃t oẽs deũ q̃ seipsos. Et p-
pter b̃ nullꝰ ibi volet nisi qꝺ ꝺs: z qꝺ vo-
let vnꝰ b̃ volẹ̃t oẽs: z qꝺ vnꝰ vl̃ oẽs: hoc
ip̃m volet ꝺs. Quapropt̃ q̃cq̃d vnusq̃sq̃
volet b̃ erit z ꝺ seipso z de oĩbꝫ alij̃s: z ꝺ to-
ta creatũra z de ip̃o deo. Et sic singuli erũt
pfecti reges: qꝫ qꝺ singuli volent b̃ erit: z
oẽs sil̃ cũ deo vnꝰ rex z q̃ si vnꝰ hõ: qꝫ oẽs
vnũ volẹ̃t: z qꝺ volẹ̃t erit. Hãc mercedẹ̃
clamat ꝺs de celo se bẹ̃ venalẹ̃. Si q̃s q̃
rit: q̃ pcio? Rñdet̃ illi. Nõ indiget terre-
no pcio q̃ vult dare regnũ in celo: nec ali-
q̃s põt deo dare qꝺ nõ hẹ̃at: cui? est totũ
quicq̃d ẹ̃: nec tm̃ dat ꝺs tantã rẹ̃ sine oĩ pc̃-
L cio: qꝫ nõ dat̃ illã nõ amãti. Nẹ̃o em̃ dat
qꝺ carũ hz: illi cui carũ nõ est. Qm̃ g̃ deꝰ
tua re nõ eget: nec dare dz tãtã rẹ̃ ꝓtẹ̃nẹ̃ti
ama re illã: nõ q̃rit nisi amorẹ̃ sine q̃ dari
nõ debet. Da g̃ amorẹ̃ z accipe regnum:
ama z habe. Deuisq̃ qm̃ regnare ĩ celo ũ
est aliud q̃ sic glorinari cũ deo: z cũ oĩbꝫ
sanctis ãgel̃ z hoĩbꝫ p dilectionẹ̃ in vna am
volũta tẹ̃ vt oẽs vtant̃ sil̃ vna ptãte. Ama
deũ plꝰ q̃ teip̃m: z iã incipis tenere quod
ibi pfecte vis bẹ̃. Cõcorda cũ deo z hoĩ-
bus: si tm̃ ipi a deo nõ discordẹ̃t: z iã in-
cipis eũ deo z cũ oĩbꝫ sctis eius regnare.
Nã fin qꝺ tu cõcordabis mõ eũ deo z cũ
hoĩbꝫ in volũtate illoꝝ: cõcordabit tũc ꝺs
et oẽs sctẽ tecũ in tua volũtate. Si g̃ vis
esse rex in celo: ama deũ z hoĩes sicut de-
bes: z merebẽ eẽ qꝺ optas. Hũc amorẹ̃
nõ poteris bẹ̃ pfectũ nisi euacuauerẽ cor
tuũ ab oĩ alio amore. Quippe sic est ꝺ cor
de hoĩs z de b̃ amore: quõ de vase z oleo
Nã si ẹ̃ vas q̃nto magẽ hz aq̃m aut aliũ
simulẹ̃ liq̃rẹ̃: tãto min? capit oleũ: ita cor ĩ
q̃tum occupat̃ alio amore intm̃ excludit
istũ. Est z aliud: qꝫ sicut fetor est cõtrari?
odori: z tenebre lucẹ̃: sic oĩ alij̃? amor huic
amori. Sic igit̃ ꝺ̃ria nũq̃ sil̃ itegre cõue-
niũt: sic nec iste ãor cũ illo alio ãore ĩ vno
cordẹ̃. Hinc est q̃ q̃ cor suũ implẹ̃t dele-
ctione dei z ꝓximi: nisi aliud volunt nisi D
qꝺ deꝰ vult: aut qꝺ vult aliꝰ hõ: tm̃ si nõ
sit ꝺ̃ deũ. hic ẹ̃ q̃ istãt ordĩbꝫ z celestibꝫ col-
loquũs z cogitatõibꝫ: qꝫ dulce est illꝰ desi-
derare deũ z loq̃ z audire z cogitare ꝺ illo
quẹ̃ m̃l̃tũ amãt. Hic ẹ̃ q̃ gaudẹ̃t cũ gaudẹ̃-
tibꝫ: flent cũ flentibꝫ: miserent̃ miseris: do-
nãt indigẹ̃tibꝫ: qꝫ alios hoĩes tãq̃ seipsos
amãt. Hinc est q̃ ꝓtẹ̃nũt diuitias: ptãtes
voluptates z honorari z laudari. Qui ei
hec amãt sepe faciũt aliq̃d ꝺ̃ deũ z ꝺ̃ pciz
Sic em̃ ex his duobꝫ pceptis vniuersa lex mat. xxij.
pendet z ꝓphete. Qui g̃ vult illũ amorẹ̃
bẹ̃ pfecte q̃ regnũ celoꝝ emit̃ amet ꝓtem
ptũ. pangtatẹ̃: laborẹ̃: subiectionẹ̃: sic̃ san-
cti viri faciũt. Sic em̃ q̃ se hũiliat exalta-
bit̃. Breuit̃ hec vobꝫ carissime sicut postu-
lastis dixi: sz in hoꝝ expositõe prudentia
vestra m̃l̃to plura pferre potẹ̃rit q̃ dixi Si Luc. xiiij
tm̃ de plenitudi ebrietudis eterne a me ali
q̃d̃latꝰ dictũ sctitas vra legere voluerit
in fine libelli mei q̃ psologion appellatur
vbi de pleno gaudio tractaui: reperire b̃
poterit. Vale te z orate pro me.

Beati Anselmi: ad heinricũ amicũ suũ
illũ vt penset in quãtalibet mũdi gl̃ia fue-
rit: q̃s finis z quis in fine fructꝰ: q̃d re p
miũ: z ecõtra q̃ sit expectatio mũdi gl̃iaz
cõculcantiũ: exhortantis. Epistola. III.

O mino fratri: amico heinrico: fr̃ A
Anselmꝰ abbas becci: bonevolun- ps. cxliiij
tatis pfectionẹ̃ effectũ. Bñdictꝰ
deꝰ in domis suis z scrũs in oĩbꝫ opibꝫ suis
q̃ vrẹ̃ dilectõi tm̃ de nr̃o desiderio ꝓpt̃ qꝺ
uistis: ꝓcessit̃ efficere: quẹ̃ oramus vt qꝺ
deest adhuc de voto nr̃o z de vr̃a merce-
de dignẹ̃t pficere. De q̃ re nr̃z ꝺ̃ filiũ p fra-
tres nr̃os mãdo. De gr̃a z dilectõe ducis
de q̃ scripsistis mihi: m̃l̃tũ gaudeo z p ea
deo z illi z vobꝫ gr̃as ago. Qꝺ etiã illi per
lr̃as facere cogito: cũ nũcij vr̃i sic audiui
cõstitutũ eẹ̃ ad illũ redibunt. Et qm̃ ne-
scio si b̃ necesse erit fieri aliq̃s redẹ̃at: cũ p

mũ poteritis mãdate mihi pnomẽ eius ⁊ noia vxoris ⁊ filioꝝ ei⁹. Solũ cũ nomẽ ei⁹ teneo: qꝛ Vitalis vocat. Sꝛ q̃ dulcꝭ mihi vra dilectio: sic me sibi sua ꝓbitate cõglutinauit: vt idẽ de vob qd̃ de me desiderat cor meũ: vñ cã spẽ magnã ex vestris sermõibꝫ ꝓcepi: nõ põt mẽs mea q̃escere donec ipm desideriũ meũ de vob satietur Quãuis igit nul⁹ fmo sufficiat mihi donec ds qd̃ opto pficiat: pauca m̃ qꝛ nõ nescienti loquor ꝓ hipo amica familiarita
B te cõmemoro. Pensa igit dulcꝭ amice q̃ uis libet mõi gl'ia potit⁹ fueris: q̃s sit finis et in fine q̃s fruct⁹: q̃d ꝓmiũ: ⁊ econtra q̃ sit expectatio mõi gl'iam cõculcãtiũ. Si dicis nõ soli mõachi ad salutẽ ꝓueniunt: verꝫ est. Sꝛ q̃ certi⁹: q̃ altius illi q̃ deũ solũ conãt amare: an illi q̃ amorẽ dei ⁊ omorẽ seculi volũt copulare? Sꝛ forsitã dicet aliq̃s: qꝛ ⁊ in ordine mõachoꝝ ẽ piculum O hõ q̃ ꝗ dicit: q̃re nõ ꝓsiderat q̃d dicit. O rõnal' natura: an est ꝗ rõnabile ꝓsiliũ vt qꝛ vbiq̃ est piculum ibi eligas manere vbi maiꝰ ẽ piculũ: Deiq̃ si ille q̃ solũ deum nitit amare: fuat ꝓpositũ vsq̃ in finez certa est salus. Si vero ille qui mundum vult amare: nõ deserit suũ ꝓpositũ aũ finẽ aut nulla aut dubia aut minor est salus. Et certe satis ꝓbat: qꝛ nulla tenꝰ aut porũ aliqd̃ bonũ diligit. qꝛ illd̃ vbi certi⁹ ⁊ meli⁹ cogscit nõ eligit. Sꝛ multi dicunt Grauiꝰ ira scit ds peccãti mõacho q̃ alio qꝛ de ꝓposito altiori cadit. Hoc verꝫ est q̃ diu cadit in pctõ. Sꝛ certe benigniꝰ ⁊ familiariꝰ suscipit ds mõachũ pmitentẽ: si ad suũ ꝓpositũ redit q̃ nõ mõachũ; q̃ ad
E idẽ ꝓpositũ nõ venit. Plꝰ uãq̃ placet do etiã post graue pctũ: cui⁹ ꝓpositũ est ⁊ aũ et post q̃ maiꝰ bẽe nõ põt: q̃ ille q̃ nec aũ nec post sil'e pctũ nõ vult ꝓponere q̃ melius nõ põt. Si g̃ ⁊ innocẽtibꝫ et pmitentibus meliꝰ est ad vitã monachicã venire ⁊ redire q̃ absistere: q̃d moraris? Si ꝓus de hac vita tolleris: dãnũ est irrecuperabile. Multa carissime de mõachice vite altitudine ⁊ certitudine: dicere ⁊ iocũdita te dicere possem si epl'a modũ nõ excederet. Festina g̃ ad tũ bonũ: qꝛ nullo bono efficatiꝰ venies ad summũ bonũ. Plres videi pmittẽtes ⁊ differẽtes: q̃s ita moris tui: vt nec ꝗ pficerẽt q̃ se impediebant: nec hoc inciperent qd̃ ꝓmittebant. Qd̃ valde timeo de te: sꝛ auertat ds a te charissime. Vale et noli tardare.

Beati Anselmi: ad quandã dñam: eã vt cõsilijs suis acq̃escat ob secrantis ⁊ ad habitũ et ꝓpositũ abiectũ redeat si saluari velit: admonentis: Epl'a. IIII. A

Anselmus dei ordinatione archiepc̃ps Cantuariẽsis: Mundũ non xp̃m cõtemnere: et xp̃m plꝰ q̃ mũdũ diligere. Libentissime si possem tecuꝫ loquerer: soror vere mihi i deo dilecta qꝛ caritas qua oẽm hoiem volo saluũ fieri ⁊ officiũ mihi iniũctũ exigũt a me vt te fraterno et paterno affectu diligã: et ꝓ eandem dilectionẽ, sollicitudinẽ d̃ salute aĩe tue gerã. Sꝛ qm̃ in nobis eueniunt optunitas colloq̃ndi: incũbit mihi necessitas scribendi: quẽ animũ de te habeãã: ⁊ q̃d de te desiderẽ. Obsecro igit te vt nõ contẽnas dilectõem: q̃ te ꝓpter deũ ⁊ honorẽ dei et ad salutẽ tuã diligo: neq̃ reꝗcias cõsiliũ meũ. Si eũ mihi acq̃escere volueris: certa esto: qꝛ valde tibi in fine ꝓ placebit: ⁊ erit sup te gaudiũ magnũ angel' dei. Si vero nolueris scito: qꝛ nimis tibi displicebit ⁊ inexcusabil'eris in districto iudicio dei.
B Audini soror mea qꝛ diu portasti habitũ sancte cõuersatõis. Quẽ quõ reliq̃ris: q̃d vel passa sis: vel q̃d feceris: nõ latet: sꝛ mlt̃ũ aptũ ẽ. Cõ sidera igit iã nũc carissima quãtũ distẽt virules amplexꝰ ⁊ carnal' delectatio ab amplexibꝫ xp̃i: ⁊ a delectatõe castitatꝭ ⁊ cordis mũdicia. Amplexus q̃ dẽ xp̃i dico nõ corporales sꝛ q̃les ꝓ amorẽ et desiderriũ eiꝰ inter bonã cõscias fẽ aĩa familiaris eiꝰ. Cõsidera inq̃ q̃ sit differẽtia int̃ has duas delectatões: nõ loq̃ꝛ nũc de legitimo cõiugio. Cõsidera inq̃ q̃ta sit in spiritali delectatõe mũdicia: quãta sit in carnali immũdicia: q̃d spirital' promittat: ⁊ q̃d carnalis minet: quãta sit in spiritali spes: et q̃ delectabilis expectatio christi: quanta etiã in hac vita securitas ⁊ cõsolatio: quant⁹ sit in carnali tior

iudicij dei: q̃nta etiã in p̃senti vita est cõ
fusio. Cogita quale sit xp̃m sponsum ce
lestio regni dotẽ pmittentẽ cõtẽnere: ⁊ ho
minẽ mortalẽ nõ nisi corruptõem ⁊ cõtẽ
ptibilia dantẽ ⁊ pollicentẽ: filio dei regi
L regũ pponere. Certe ille ex regũ cõcupi
uit speciẽ tuã vt sponse legitime. Qualit
q̃ut ille quẽ scis carnis tue pulchritudi
nẽ appetiuerit soror mea: quõ dicã: femi
nobilis quõ dicã: Spõsa dei virgo fue
ras electa: ⁊ deo habitu ⁊ cõuersatatione
assignata. Quid dicã mõ te esse filia mea
Deus scit. Nõ ita loq̃r vt gaudeã de con
fusiõe tua: sz vt gaudeat de⁹: ⁊ cõgaude
ant angeli de conuersione ⁊ salubri pnia
tua. Quid q̃ dicã: Si nõ dico: forsitã nõ
ꝓaduertis: si dico forsitã ira scerz. De ele
cta et sigta ⁊ spõsa dei: q̃d facta es. Erube
scat esse nobilitas tua qõ erubescis au
dire: ⁊ ego ꝓter nobilitatẽ tuã ⁊ dilectio
nẽ erubesco dicere. Ecce filia carissima si
hec ponis in cõspectu tuo: quãtus dolor
debet esse in corde tuo de tãto ⁊ tã gui ca
su tuo: Si ei vehemẽt doles. cõdolẽdo ti
bi valõ gaudeo: si ego nõ doles: nõ est vñ
gaudeã: sz multo magz doleo. Nã si doles
adhuc salutẽ tuã spo: si ãt nõ doles q̃d ni
si dãnatõez tuã expectare q̃o? Impossibi
le nanq̃ ẽ te vllo mõ posse saluari: nisi ad
D hitũ ⁊ positũ abiectũ redierz. Quãuis ei
ab epo sacrata ñ fuerz: nc corã ipo pfessio
nẽ legerz: B solũ mẽ ẽ mãifesta ⁊ q̃ negari
nõ pt pfessio qz publice ⁊ secrete hitũ scti
positi portasti: p qõ oibꝫ te videntbꝫ deo
dicatã te eẽ ñ mi⁹ q̃ pfessiõez legẽdo affir
masti. Naz añq̃ fieret ista nc vsitata mo
nachici positi pfessio ⁊ sacratio: multa mi
lia vtriusq̃ sex⁹ hoium: solo hitu se ipius
eẽ positi pfitẽtia: celsitudinẽ ⁊ coronã cõ
secuta sũt. Et q̃ nũc hitũ siue hac pfessio
ne ⁊ sacratiõe assũptũ reijciebãt: aposta
te iudicabãt. Inexcusabil' q̃ eo si deseris
scm̃ positũ: qõ diu hitu ⁊ cõuersatõe p
fessa es: q̃ nis pfessionẽ nũc vsuatã nõ le
geris: ⁊ ab epo cõsecrata ñ fuerz. Certe fi
lia carissima adhuc te expectat dñs ⁊ cre
ator ⁊ redẽptor tuus. ⁊ ex ille q̃ cõcupiuit
speciẽ tuã vt eẽt legitim⁹ spõsus tu⁹. ad
huc te expectat ⁊ reuocat vt sis legitia spõ
sa ei⁹: ⁊ si nõ ego: saltẽ casta. Scim⁹ enim
plres sctas mlieres q̃ post amissã virgini
tatẽ pl⁹ placuerãt deo: ⁊ magis illi fami
liares fuerũt ꝓpniam in castitate: q̃ plu
res alie q̃ nis sctẽ in ꝓginitate. Redi ergo E
mlier xpiana: redi ad cor tuũ: ⁊ cõsidera
quẽ poti⁹ debeas diligere: cui poti⁹ adhe
rere: illi qui te ad tantam honestatẽ ele
git: eligẽdo vocauit: vocãdo hitu spõsali
sibi assignauit: ⁊ adhuc q̃ nis ꝓtẽpt⁹ ⁊ re
iect⁹ expectat ⁊ reuocat: an illi ꝓ quem vt
miti⁹ dicã ihꝫ i q̃ te vides deiectã ꝑ tanta
celsitudine cecidisti: ꝑ ktũ cũ ipe te iã sicẽ pu
to ꝓtẽnat: aut sine dubio ꝓtẽptur⁹ ⁊ idek
tur⁹ sit. Et vtinã sic vos inicẽ ꝓtẽnatz vt
vos ꝑs ñ ꝓtẽnat: sic vos inicẽ deseratz vt
vos ꝑs ñ ꝑserat: sic voo inicẽ reijciatz vt
vos ꝑs a facie sua ñ pijciat: sic ab inicẽ cõ
uertami: vt ad deũ ꝓuertami. Certe medi
us ⁊ valõ bono: abili⁹ẽ ⁊ illi ⁊ tibi vt ab il
lo sis ꝓtẽpta q̃ retẽta: qz q̃ diu erz ei⁹ retẽ
ta pculdubio vt de illo nẽ taceã tu erz dei
cõtẽpta. ⁊ si ꝓtẽpta ab illo ꝓt deũ illũ cõ
ptẽserz vtiq̃ ñ ꝓtẽpta sz susceptaz dilecta
dei erz: velut ei⁹ sãguie ꝓpo redẽpta. itẽ
de filia e⁹ salutẽ ꝑsidero: itẽ de bẽignitatẽ
ei⁹ q̃ ꝓtẽpt⁹ a te: ꝓtẽnẽtẽ reuocat: vt te i re
galẽ suũ thalamũ ñ trenũ sed celestẽ itro
ducat: itẽ de ⁊ ꝓcute cor tuũ: dole vehemẽt
easũ tuũ. Reijce ⁊ pculca scl'arẽ hitũ quez
assũpsisti ⁊ resume hitũ spõse xpi quẽ pie F
cisti. All'aten⁹ ei te cogscet xp̃s aut susci
piet nisi in illo hitu q̃ te sibi signit: ⁊ q̃ te
ei⁹ spõsã cẽ publice ⁊ secreta es testata Ju
hitu redi tu ad bẽignitatẽ ei⁹: ingere te
optũe i ꝓspẽu ei⁹. Accusa tu ipa ꝓsciami
tuã: laua lacrĩs cl'pã tuã. Qza eũ ifatiga
bil'r: adhere illi ĩsepabil'r. mifico: ꝑs ẽ ñ te
reijciet: sz poti⁹ gaudẽs ꝑ reditu tuo: te be
nigne suscipiet. Si B fecerz: gaudiũ erit
ꝑ te i celo ⁊ i tra oibꝫ scris ãgel' ⁊ hoibꝫ co
gnoscẽtibꝫ. Si ipo B facei ꝓtẽpserz: oẽs ti
bi aduersi erũt: ⁊ ego ecl'ia ꝑi facie⁹ qõ ꝑ
tali re faciẽdũ itelligi⁹. opo ꝑs visitet cor
tuũ: ⁊ ifũdat i te ãorẽ suũ filia carissima.

¶ Bti anselmi ad burgũdiũz richerã ei⁹
xpo: ẽt aũ ocl'os suos finẽ suũ ponãt hor
tantio. ¶ Epla. V.

Beati Anselmi

ANselmus fuus ecclie cantuariē
sis: suis charissimis: burgūdio z
Z vrou eius richere: salutē z bñdi
ctionē dei. Qualr me habeā: nūci vī me
li potit vob ꝓbis oñdere q̄ ego scribere.
Nihil aūt tūi me delectat mādare vobis
q̄ntū vt curā bēar de vobis. Exoneraūit
vos ōs: abstulit vob oēm occasionē amā
di ꝗ sclin: z dedit vobis oēm oportūitatē
amādi salutē viaz. Ponite q̄ tidie aū oc
los vrōs fine vestr: cogitate intentissime
cui erūt: z q̄d vobis pdest q̄ p vos rema
nebūt. Cogitate q̄ ibitis: q̄d vobiscū por
tabit: q̄d ibi qō pmissuz sit a vob inuēiet.
Certe nō portabitis vobiscū: nec inuenie
tis ibi aliud q̄ merita vīa siue bona siue
mala: videte q̄ merita pmisistis. Si pla
bona q̄ mala gaudere potest: qō ñ puto
Si pla mala q̄ bōa: multū debet timere
pīm cū multū necesse sit boi volēti salua
B ri: hīc multo pla bōa merita q̄ mala. Hec
cogitate: hec int vos die ac nocte in secre
to et in publico tractate: hec sunt colloq̄a
vīa inuicē. Dñe mi: amica mea q̄d facim
q̄d tardam pe ē vltia dies nīs: Quō ex
pendim vitā nrāz: quō satisfacim z co p
petis uñis: Prepem nos q̄si videā i pxi
mo diē vocatōis nīe: z ita aprem nos vt
securi eam ad iudiciū: qz recepturi sum
sine dubio put gerim i hac vita: sive bo
nū siue malū. De iūxit nos i hac vita: fa
ciam vt sil nos iūgat i eīna vita: z videa
m ibi plē nrām quā sibi ōs iā assumpsit.
Hec sint studia vīa: hec sollicitudo: ꝗ su
spiria vīa. Qō mādo vob p uūciū istū ne
veniatis ad me nisi a me mādatū fuerit p
sigillū meū: vobis dico dñe z fr carissime
burgūdi: suscipite bono aio si me amatis.
Omps ōs regat corda vestra z dirigat
ad gaudia eterna Amen.

Beati Anselmi: mōachis in Cistrensi
cenobio cōmanētib: cosdē vt abbati suo
obediāt: atq̄ pacē z pcordiā in inuicē ha
beant admonentis: Epistola. VI.

A ANselm archiēps fribz z filīs suis
carissimis mōachis in cistrensi ce
nobio sancte ruerburge cōmanēti
pū. cxliij bus salutē z bñdictōz dei z suā Bñdicti

deus in donis suis: z sctūs in oib opib
suis: q̄ vos fac z nūero erescere z augmto
religōis pficere: q̄nis enī de oīm seruoz
dei pfectu gaudeā: in vobis tū aliq̄d hēo
spāle. cur de vestro letari pfectu debeā: qz
p me ōs ꝓgregatōis vrē digt ē instituere
principiū: z dare vobis pmū abbatē dñm
scz richardū filiū nostr carissimū. Bras
igit ago ōo p gtia sua quā oñdit vobis
et oro vt sic eadē gtia vos pueire digt ē:
ita indesinēter subseq̄t: q̄ten nūq̄ vos de
ꝗ ad qō vos prouexit pmittat ōficere: sed
sp ad meliora pficere. Qō pro certo ipse
faciet si nō negligētes fueritis bōa ad q̄ iaz
pueristis fuare. Cū enīz dei sit sua gtia sp B
nos pueire: nostr ē qō accipim eius au
xilio studiose custōdire. Nam q̄nis nec
habere nec fuare possim aliq̄d nisi p illū
pdere tū z ōficere nō ē nisi ex nrā negligē
tia q̄ sepissime incipit a mīmis: in q̄b nos
callid hostis solet decipe: cū mobis psua
det ea nō magni pēdere. Indie nāq̄ ieq̄t
illō dānū execrabile qō legit: Qz q̄ modi
ca despicit: paulatim decidit Certissimū Eccli. i
nāq̄ ē qō in multis ecclīs expimēto didi
cim: qz in mōasterio vbi mīma districte
custodiūt: ibi rigoz mōachoz inuiolabil
pmāet: ibi pax int frēs: z i capitulo pcla
mationes pq̄escūt. vbi ꝗo mīmi excess ne
gligunt: ibi toi ordo paulatī dissipat z ō
struit. Si g de ꝗute in ꝗutē: z ō pfectu
ad profectū vultis secēdere: sp timete i sin
gulis mīnis deū offendere. Nō debetis
ꝓsiderare q̄ pna sit res quā ꝗ prohibitōz
facitis: sz q̄ tū malū sit inobedientia quā
pro qua re incurritis. Sola ei obediētia
potuit boiez in paradiso retinere. vñ p ino
bedientiā eiect ē: neq̄ ad regnū celorum
aliq̄s nisi p obediētiā pducit. Pēsate qz L
si bō p vnā solā iobediētiā in tāta mīsriā
quā patimur in ꝗ mōo proiect ē: q̄ tū de
beam eā horrere z obedientie bōe studere.
In obedientia totius vigoz bene viuē
di ꝓstruit: in ei negligētia destruit. Ab
bati g vestro obediētiā nō solū opeszetiā
in volūtate p oia exhibete: z ad inuicē pa
cem z pcordiā p mīmā dilectionē habe
re. Quā dilectionē sic nutrire z fuare po

teritis si vnusq̃sq̃ nõ vt alij suã: sz vt ipe alterij voluntatẽ faciat studuerit. Ociosi tatẽ q̃z sicẽ inimicã aiaꝝ viaꝝ a vob excludite: z vnusq̃sq̃ pslderet: qz de singlis momẽtis vite nre reddituri sumꝰ deo rõnẽ. Cuicũq̃ g̃ ds dat aliq̃m gfaz: ad quãlibet vtilitatez ea vtat inq̃tum habuerit opoꝛtunitatẽ. Qui eũ nõ vtit ptãte bene faciẽdi quã hz: in die iudicij q̃si nõ hũs iudicabit: z ab illo auferet hũm qd hẽ videt: qz z p̃mio qd mereri potuit carebit z deiceꝝ nullã alicꝰ boni opis ptãtẽ in penis hẽbit. Quasi aũt alio dabit qd ab illo auferet: qũ illi q̃ hũ opat fm donuz qd accepit p̃miũ augebit: qz iuxta illuz q̃ negligẽter vixit eiꝰ exẽplo a bono ope nõ defecit. Hras ago vob: qz p me oratis: zoro vt ab hac caritate nõ desiliatis.

Beati Anselmi ad Lauronẽ monachũ nup pversum: vt in mõasterio in q̃ pfessꝰ sit pmaneat: z ibi totis viribus custodire mẽtz q̃etẽ studeat: exhoꝛtãtis. Epla. VII

Dilecto dilectus: amico amicꝰ: frater fratri: Lauroni Anselmꝰ: tpal vite sanctitatẽ: z eterne felicitatẽ. Cũmeũ z tuũ carissimo desideriũ q̃ nos inuicẽ desideramꝰ psldero: vnũ est qd me de nra pslabit separatiõe: qz in futura vita eterna nram piũctionẽ p diuina spero clementiã. Nam certus sum de mea: nec dubito de tua pscientia: qualibet eũ nos regionũ diuersitas distinguat: de duabꝫ tamẽ aiabꝫ nris caritas vna cõficiat. Uũ fit vt aiẽ nre z dilectiõe p̃sentes sese amplectãt et pversatiõe absentes sese desiderẽt. Sz cõsummata huiꝰ vite pegrinatõe: illo adiuuãte ad quẽ tendimꝰ z in q̃ speramus in patria: ad quã suspiramꝰ q̃si diuersis itineribꝫ cõueniemꝰ. Ubi tãto vehemẽtius deo annuẽte de inuicẽ eõ gaudebimꝰ q̃to nunc de nobis diuina dispositionẽ patiẽtius toleramusꝰ. Interim tũ quũ facere qd caritatẽ renouat z accendit: nõ est dei dispositioni reniti sed obedire: debemꝰ nos vel mutuis salutationibꝫ cum licet: reuisere. Quod cum hactenus in hac epistola me fecisse possit sufficere: aliquid tamẽ nostre admonitionis quã tibi semp dulcẽ fecit: nõ mea fatuitas: sed tua caritas instante domino z cõmuni nostro amico vt stone cogoꝛ subijcere. Nam etiã si nihil tibi dicere possim quod ignoꝛes: plus tamẽ habebit memorie qd a dilecto dilectoꝛe dictũ suscipiens. Ingressus es carissime professusq̃ christi militiã: in qua nõ solũ aperte obsistentis hostis violentia est pꝓpellenda: sed et quasi consulentis astutia cauenda. Sepe namq̃ dum tyronẽ christi: vulnere male voluntatis aperte malinolus nõ valet perimere: sitientẽ eũ poculo venenose rationis malinole callidus tẽptat extinguere. Nam cũ monachũ neq̃ obruere: vite quã professus est odio nititur eum conuersatiõis in qua est subuerere fastidio. Et licet illi monachatũ pꝓsitũ tenendũ quasi concedat tamen q̃a hoc sub talibus aut intra tales: aut in eo loco vbi incepit illum stultum nimis imprudẽ tẽq̃. nimis multimodis ysutijs arguere ñ cessat vt dum illi persuadet incepto ꝓ bene ficio ingratũ existere: iusto iudicio nec ad meliora pficiat: nec qd accepit teneat aut in eo inutiliꝫ persistat. Quippe duz incessanꝫ laboꝛiosis cogitationibꝫ demutando: aut si mutari nõ valet saltẽ de improbãdo initio meditat: nunq̃ ad finẽ perfectiõis tẽdere conat. Nã qm illi fundamẽtũ qd posuit displicet: nulla tenꝰ illi structurã bone vite superedificare libet: vnde fit vt quẽadmodũ arbuscula si sepe trãsplantet aut nup plãtata in eod loco creba cõuulsiõe inquietet: neq̃q̃ radicare valẽs ariditatẽ cito attrahit: nec ad aliquã fructus fertilitatẽ puenit. Sic ifelix mõachꝰ si sepius de loco ad locũ pꝓ appetitu mutat. aut iuno pmanẽs: freq̃nt eiꝰ odio pcutit: nusq̃ amoꝛ stabilitꝰ radicibꝫ ad oẽ vtile exercitiũ lãgue scit: z nulla bonoꝝ opeꝝ vbertate diuescit. Cũq̃ se neq̃q̃ ad bonũ: iz in malũ pficere si forte ß recogitat ppendit: oẽm sue nuptie cãm ñ suis: iz aliozꝫ moꝛibꝫ iunctꝰ attẽdit: atq̃ in se magꝭ ad odiũ eoꝝ intꝫ q̃ pversat ifelicit accẽdit. Quapꝛtq̃ cũ q̃q̃ cõobitaꝝ forte pꝓsitũ aggredit expedit civti q̃cũq̃ mõasterio pfessꝰ fuit nisi tle fuerit vt ibi malũ fuit facẽ cogat tota

mētis intentiōe amoris uexibꝰ ibi radica
re studeat: atq; alioꝝ moꝝ aut loci psue
tudines si ꝗ dina pcepta ñ sūt: etiā si inuti
les videāt: dñ judicare refugiat. Gaudeat
se iā tādē iuētisse vbi se nō inuitū sz volūta
riū tota vita mānsurꝰ oi trāsmigrādi sollici
tudie ꝓpulsa deliberet: vt q̄etꝰ ad sola pie
vite exercitia exq̄rēda sedulo vacet. qd si
sibi vr maiora q̄dā ac vtiliora spūali fer
uore appetere cōpellit nō asterij institu
tiōibꝰ liceat: efficet aut se falli sine p̄ferēdo
paria ptibꝰ: z minora maioribꝰ sine p̄sumē
do se posse qd ñ possit: aut certe credat se
E nō meruisse qd desiderat. Qd si fallitur
agat grias dinie miscōdie: qz ab errore suo
defendit: ne sine emolumēto aut etiā cuz
iactura locū vl vite ordinē mutādo incō
stāt ic leuitatis frustra crimē subeat: aut
maiora viribꝰ suis expiēdo fatigatꝰ: dete
riꝰ in pōra: aut etiā peiora poribꝰ ōficiat.
Si āt vere meliora illq̄ in ꝓmptu sūt nō
dū meritꝰ optat. patienter toleret diuinū
iudiciū: qd vlli aliq̄d iuste ñ denegat: nē
ꝗ ipa patiētiā indicē iustū exaspans: mercat
qd nō hz ñ accipe: z qd accepit amittere:
aut qz ñ amat inutilr tenere. Seu ꝓ mi
sericordiā seu iudiciū erga se in illq̄ ñ hz
et optat pscutiat: letꝰ ex his q̄ accepit lar
gitati supne grias dignas psoluat. Et qz
ad q̄lēcūq; portū ō pcellosis mūdi turbi
nibꝰ potuit ptingere: caueat in portꝰ n'an
quillitatē vētū leuitatis z ipa nētie turbine
in ducere: q̄ tenꝰ mēo: pstātia z māsuetudi
ne mētibꝰ quieta z diuini timoris sollici
tudie: z amor dilectatōe sit vacua. Nā ti
mor ꝗ sollicitudinē custodit: amor ꝓ per
delectatōz pficit. Scio qz hec maiorē aut
scribēdi aut colloq̄ndi exigāt āplitudinē
vt plenꝰ intelligat: q̄bꝰ sez dolis ātiquꝰ
serpēs ignarū mōachū in ꝗ genere tēpta
tiōis illaq̄et: z ecōtra q̄bꝰ rōnibꝰ prudēs
mōachꝰ eꝰ callidas ꝗsua siōes dissoluat
et ānihilet. Sed qm iā breuitatē quā exi
git epistola excessi: z tōtū qd hinc dixi aut
dicendū fuit: ad custodiēdā mētis q̄etem
ptinet: hꝰ breuis exhortatio cplam nrām
terminet: Hec putes charissime hec me
dicere: idcireo q̄ suspicer te aliq̄ mētis i
quietudie laborare: sz qm̄ p̄ dictꝰ dñs vr
sio cogit me aliqua admonitōez tibi scri
bere: nescio q̄d potiꝰ scribā vl monea cū
uerē qd sub spē recte volūtatis: scio no
uitēs q̄busdā solere surripe. Quapropter
amice mi z fr dilectissime: psuluit: monet
precat te: tuꝰ dilectꝰ dilector totis cordis
visceribꝰ vt totis viribꝰ q̄eti mēna studeas
sine q̄ nulli licz callidi hostis insidias cir
cūspicere: vl semitas ꝓtutū āgustissimas
pspicere. Ad hāc vero mōachꝰ q̄ in mōa
sterio ꝓuersat ptingere nulla ten valet: si
ne pstātia z māsuetudie: q̄ māsuetudo in
dissolubilis comes ē patiētie: z nisi mōa
sterij sui institutā q̄ diuis ñ ꝓhibēt māda
tis: etiā si rōnē eoꝝ ñ quiderit vt religio
sa studuerit obseruare. Vale: z omps dñs
pficiat gressus tuos in semitis suis vt nō
moueant vestigia tua vt in iustitia appa
reas in ꝓspectu dei: z sanetis cū ap pueritꝰ
gl'ia eiꝰ. Ora vt ego tecū: qz z ego oro vt
tu mecū.

Beati Anselmi: ad abbatem Guilhelmū: cidē ad inq̄sita de q̄dam
comite excōicato q̄ diuia celebrantibꝰ se
mmiscuerit: z de p̄sbyteris incōtinentibꝰ
quid agendū sit rñdētis. Epla. VIII. A

Omino z pri reuerēdo abbati guil
belmo: frater Anselmꝰ in hac vita
diuturna ꝓspitatē: in futura etna z
felicitatē. Exq̄ via ꝓbitas mihi suam di
gnata est ꝓbere notitiā: tantā eiꝰ pcepi di
lectionē: vt sp eiꝰ mihi dulcis sit meōria.
Qd exptus sum nō imerito fuisse: qm̄ z vi
tā viam amore z reuerētia dignā agnoui
existere: et patrnitatē viam nō sine affectu
dulcedis erga pra uitatē meā esse. Sepe
nanq; frēs a vob venientes meū solū san
ctitatis vie relatōe edificauerūt: sed et di
gnatōis vie salutatōe honorauerūt. Quā
re licet: quiq̄d est in me toto: mīme possit
tantis meritis rūdere: meum tū est quan
tū amoris et reuerentie possum exhibere.
Sed hec deo in nob seruanda et agenda
cōmittēs ad ea de quibꝰ mea paruitatem
consulere dignata ē via prudētia: nō p̄su
mēdo sz obediendo: respondebo forte nō
quod mihi sufficiat: sed quod mihi vi
detur: Comes quidem vester qui excomi B

municatus vobis diuina celebrantibus
se miscet: mihi videt humiliter admonen
dus: ne p tenendo sniam eorq; qbvde affir
mat se audiri cū audiunt: t sperni cū sper
nunt: se ligare cū ligāt: t soluere cū soluūt
agguet sup se dei iudiciū a q fugere nusq;
hō pōt. Quare illi meli ee vt p salubrem
hūilitatē abstineat ab his a qbv eū aplica
segregat sentētia q p psumptiōis p tēptū
se igerat ī illa q nūq nisi p hūilitatē q sita
psunt: at sp inordiate p sūpta obsūt. Nec
debere eū vllo suo cōmodo t guissimo suo
malo cogere vos: vt cū eū offendere noli
tis: deū t aplici auctem gnt irritetis: ad
qs pacādos illū adiutorē hīe ū possitis Fa
cili q; ac benigni aplicū et rōnes suscepturq; si sua illū sniaz p guerit reuerita Qd
si comes idē hanc admonitionē respuerit
scit qd pl ē timēd q hō. Quapropt
aut fm tā plata aplica sniam erga illum
agendū: aut ipm aplicū siue aliquē vices
eī gerentē de hiplo denuo p sulēdū existi
mo. De pbyteris vo q se apte reproba li
bidinis p uersanōe: deo reprobabiles ex
hibēt oīno tenēdū est q aplica prudentia
ecclīastico iustoq; rigore p stituit. Nempe
nullaten p uēit vt ibi reuerēter astet: vbi
ptinacit apta t īpudēti libidie fetētes: dei
et scōr phibitionē p tēnēdo sacri altariby
deseruūt: imo ū defuiūt sz q utū ad ipsos
cōmaculāt. Non q qs ea q tractāt cōtem
nēda sz tractātes execrādos existuet: vt
qui dei t angelorq; pnciaz nō reuerent: vel
hoīm detestatiōe repulsi: sacra p tamīare
desiltāt: Nec vllaten optz vt illi sint p sor
tes de altari pticipātū q p imūditiā se fa
ciunt exortes altari defuiētū. De lapsis
aūt sacros ordīes bnūtiby t spōtanea hūi
litate secrete qbv dūt p fitentiby: neq; qs ad
serendū ē qd eisdē ordiby āplī vti nullate
nus possint si p sacrificiū ipez p tribulati
cordisq; p triti t hūiliati deū placātes ad
virtutū pfectū studiose p tēderint. Nam
nec apd deū reprobat officiū alicui p ter
culpā quā ip e ignoscit: nec apd hoīes de
coloratt sacri ordīs dignitas ppt psonam
cui ipsi pctm nō cogīcūt: qbv duaby can
sis carnalis lapsus phibz ad sacros ordi
nes accessum aut reditū. Sed qm ferue
semp occultū est: qz remisse se iniqtates: Ps. xxxi.
t qz tecta sē pctā. quorq; vo minume: tuq
semp est conscīū sibi criminis ab his q pla
cita psonā exposcūt p laudabilē hūilitatē
abstiere: q p culpabilē securitatē psume
re. Illud nanq; ip pōt deo nō improbāte
hoc vo nō debet nisi deo approbāte. Qui
aūt huic snie q ad sacri ordis officiū redi
tū post lapsum p cedit: neq; q aliq rōe ni
si auctoritate fulciat scptura; vult cōsen
sum attribuere: legat cplaz bti Calixti pa
pe directā vniuersis epis p galliā p stitu
tis: et bti Gregorij ad Secundinū inclu
sum: vbi ipsi hanc sniam sic firmis t pene
eisdē rōniby t auctoritatiby p firmāt vt nul
laten aliorq; approbatiōe īdigeat. Sz qm
idē btus Gregorius idip m in alijs suis q
busdā eplis studiose phibz: ne sibūpsi cō
tranus sit: de aptis qdē phibuisse. de oc
cultis vo post p digna pniam p cessisse in
tel ligit. Hā crimē qd a deo īputat nec ab
bonib esse putat: nō reprobat: nec deco
lorat: vt iā dixi: cū tū in tali re cuiq; tuta
sit coā deo plus timere q p fidere. Prohi
beri aūt inuitū debere q occultū erinē hu
mili p fessiōe sponte et occulte detegit: mi
nime existimo: ne multis obuiat vita salu
bris cōfessionis: quin potius cligent peni
tus in mortē occultari q hac occasiōe in
certitudinē vel in suspitionē alicui crimis
adduci. Hoc enī illi cui p fitent: statuitur
ad peccatū: sed p fitentē absq; eius p sensu
cessare a sui ordinis officio nō cogit: sz po
tius magni criminis reus esse videt si co
git: quia sic t p fitentē penitere cōfessiōis
et plures nondū confitentes horrere con
fessionē cōpellit. Nam satis patz: q; mi
nus malū sit cuilibet peccatori ad altare
cum amore cōfessionis peracte: et spe mi
sericordie humili mente accedere q se cū
odio cōfessionis et desperatione venie in
durato corde desiderio: aut etiā actu in
gerere. Ille itaq; cui confessio fit: nequa
q particeps estimād ē minori culpe in q
alū pmittit nō p sentiendo sed maiorem

prudēter p̄cauēdo: maiorī vero ptātis auctor eē videt: ad q̄s m̄tos ipellit. et si nō velendo tū inordiate pl⁹ qd̄ minus q̄ qd̄ mai⁹ erat timēdo. Sz mānifestū ē: qz illi q̄ humili ꝓtritiōe supbā verecūdiā ꝓculcādo semetipsos iudicātes hmōi cessationi spōte ꝓsentiūt: m̄totiēs tuti⁹ mīstrant p⁹ missi seu ciā iussi q̄ illi eū verecūdia hūana int deū z se iuste iudicare refugiūt: licz is cui ꝓfitent valē picl'osi⁹ phibeat istos inuitos: vt. s. dictū ē q̄ illos spōtaneos. Et cū vtrisq̄ necariū sit vel ad tp̄s abstinere: puto qz illi q̄ ñ libēter cessant ad qd̄ nō bñ ꝓperāt: sūt tm̄ relaxādi. hi ꝓ o q̄ spōte abstinēt ad qd̄ nō p̄sumūt etiā reuocādi. Nā in ill'si reuocēt obedētie tegimie p̄sumptio palliat: in istis ꝓo hūilitas obedētie robore adiuuat: q̄ reuocatio nō indifferet: sz magna plati ꝓfessiōz suscipientis discretōe facēda ē. Sepe nāq̄ contingit vt q̄s nō p imēsum crimis horrorē et p vim hūilitatis hūana verecūdia superet sed p stulticie tenebras z ipudētie duriciā feditatē scelerīs z pudorē nō sentiat: z p negligentiā officiū suū nō appetat. Qui aūt hmōi ē: nūq̄ ad sacrū officiū aut vocād⁹ aut reuocād⁹ ē: sz eū p ipo penitēte supplicat hūilitas: suggerit ꝓtritio: intercedit vite mutatio. tūc nimirū si plat⁹ nō tā ō meritis aliq̄bꝫ q̄ de magā misedia: z de multitudie misera tionū dei illū ꝓfortās ad sui vsuz īmutet officij: qz nō tā temere q̄ prudent egisse videat. Est eni sepe in hmōi p̄ueniēda pusillanimitas: excludēda ꝓtemptuo suspicio: ostēdēda beniuolētia: exhibēda ꝓassio. Hoc ei mō q̄ tales sunt q̄nto benigni⁹ tāto efficaci⁹ ad pfectōz puocant: z tāto stricti⁹ in bono ꝓposito ligāt. Potui pla de scptis patrū his interserere sed qz epla'z brcuitas q̄ se iā nimis extēdi reclamat nō ꝓsensit: simplr q̄d de interrogatis scutirē patrnitati vrc iussus exposui. Ops dñs vos z ī his z ī oibꝫ q̄ vob agēda st: sic in rectitudie veritatis dirigat: vt p eis scip̄m vob retribuat. Si pñs essem corīs vobis z corā sctā ꝓgregatiōe vra: de q̄ mīta bōa a multis cōcordit audio: supplicī mente totū corpus p̄sternerē z vt me bonoz q̄ ōs opat in vro mōasterio ī ppetuū participē in frna caritate ꝓcederetis petere rem. Sz qm̄ ego ḡ nō possum: p̄sumo nō de meis meritis sz de vra sanctitate rogare vt vos ḡ p me ū hūiliato corpe sz benigna mente ab eisdē filijs vestris mihi petatis. et cum illis concedatis: Valete.

¶ Bti Anselmi: ad Falconē epm̄ Belua cēnsem: se apd̄ suspicātes eū cōcupiscētia archiepiscopatus deinceps: excusantis.

¶ Epistola. IX.

Dulcissimo z dilectissimo dilectori epo beluacēsi Falconi: frater Anselm⁹: et ina dei ꝓtectione z ꝓsolatione gaudere. Scio mi dulcis amice q̄n tū dilectio vra de illi⁹ quē sup oēs hoīes diligit inspata corpali amissiōe ꝓtristaret nisi se sapient diuīe dispositōis ꝓsolatōe ꝓsolaret. Sic eñ in cordibꝫ diligētiū sese inuicē spes z oportūitas ꝓfruēdi se nutrit quādā delectabilē dulcediez: ita eiusd̄ rei despatio ingerit molestā amaritudinē. De q̄ re vra prudētia mēs p̄t cogscere ꝓsciam. Sic eni agnosco vre dilectiōis erga me sinceritatē vt sim certus vos nō ignorare mee dilectiōis erga vos: z erga eos q̄ bvilla oñdebā: z maxīe erga mōachos beccēses veritatē. Nā nullⁿ sic cogscit amici veri ꝓsciam. sic ille q̄ vere gerit amicitiam. Considerate ḡ: q̄ possit eē in corō meo integra leticia: quē tot amicoz me desiderātiū: z a me ōsideratoz ꝓtristat irrepabilr pdita in hac vita p̄ñtia? Unusq̄sq̄ coz ō me solū⁹ amissiōe corpali dolet: z aia mea de omibꝫ: qz ab eoz p̄ñtia inuita tā inopinate scindit dolet. Nā z si maior m̄titudo similē exhibētiū dilectōez ī anglia me videat letificare: nullatenⁿ tñ tā lōgo tpe radicatā z nutritā priorē dilectōez de coz de meo valet eradicare. Vera cñ caritas nō minⁿ diligit ꝓres amicos intenⁿ: etiā si exteri⁹ pit negat opari cū ad plōs extēdit: sic nec a pozbꝫ. Si veri amici sūt minus timet diligi cū a plibꝫ diligit. Et q̄dē si q̄ mihi ꝓsolatio est multitudis amicoz p̄ñtia ad augorē quem gero ad prioz ab-

¶ Epistola X.

sentia illō vtiq; efficere nequit: vt ñ p̃trister de illoꝝ: q̃ q̃to magis me diligūt: tāto magis p̃tristāt de absentia dilecti ⁊ dilectorū sui tristicia. Delectat me cum dulci amico meo scribo de caritatis sinceritate: ⁊ de eius efficacia diu mecum tractare: sz qm̄ eplarū brevitas h̄ nō patit: cū ⁊ aliō velim dicere: necesse ē me iā materiā mutare. Quidam vt audiui suspicāt me atchicpat̄ p̃ cupia ad quē dolēs ⁊ timēs ttahor detineri. Qō si ue suo errore: sive alicā p̃suasiōe faciant: parcat illis deus: q̃ videt q̃ fallūt ⁊ peccant. Nō me excuso apud viam fr̄nitatē mihi dilectissimā: q̃ exq̃ me coḡuit familiarissimā ⁊ lōga p̃uersatōe: meā indubitāt didicit ⁊ credidit de secularis bonoris ambitiōe cōsciam. Quā tāto veriꝰ coḡuistis: quāto vos secutius ⁊ totā vitā viam sensui meo iudicioq̃ cōmisistis. Sz apō eos me excuso q̃ cūq̃ hāc lecturi sūt eplam: vt sciāt q̃d mihi dicat p̃scia mea coram deo ⁊ alijs ig̃rātibus: cū opꝰ erit rūdeāt p̃ me: si nō ꝓpt̄ me vl ꝓpt̄ deū. Mirū ei nocet infirmis in ecclia dei opīo alicuius vitij: sive ꝓa sive falsa sit de aliq̃ boie: ⁊ maxīe de eo q̃ sic ē in ecclia catholica p̃stitutꝰ: vtq̃ ꝓbo ⁊ exemplo vite alijs debeat ⁊ possit p̃desse. Scient g̃ oēs siē mea p̃scia mihi dicē coram deo quē iuocare testē mēdacij nefas esse scio. q̃ nō me rapitant alligat ad archiep̃atū anglorū cupiditas alicuius rei: quā fuꝰ dei cōtēptor mōi p̃tēnere dz: sz timor dei me cogit pati: vt q̃ nimis dolēs ⁊ timēs ab ecclia detrahar. Et q̃ si mihi liceret suata obedientia ⁊ caritate q̃s deo debeor ecclie eius matri mee ꝓpt̄ eū potiꝰ ⁊ libēriꝰ eligerē sb abbate ⁊ reglari disciplina i mōastica paupertate ⁊ hūilitate eē ⁊ obedire ⁊ fuire q̃ regre in h̄ mōo: seclaris aut dñati aut archiep̃atū sive ep̃atū possidere vl abbatiā aut hoib̄ q̃bus sz p̃esse ad aiāꝝ gubnatōz sive ad corporū sustētatōz i mag̃tratū ⁊ rerū trēaꝝ possessiōe ⁊ opulētia. Qō egoipe ñ iputo mihi tm̄ ad ꝓtutē: q̃ tū ad h̄ q̃ talē me scio tā paꝝ vtilē: paꝝ fortē: paꝝ strenuum: patū prudētē: paꝝ iustū: vt potiꝰ mihi p̃gruat ⁊ expediat eligere subesse plato q̃ alijs p̃esse: obedire q̃ p̃cipe: servire q̃ dñari: ministrare q̃ ministrari. Logor hec de me p̃fiteri: sz malo hec in simplicitate mea vtputo sine oi duplicitate de me dicere: q̃ pati vt alij boies peccēt in me: aut malū exēplū sumāt p̃ ig̃rātia ⁊ errorē suū de me. Qui mihi hec de me p̃fitēti credit certꝰ sit q̃ h̄ credēdo non fallit si mea me cōscia coram deo nō fallit: ⁊ q̃ nō credit verū est: q̃ ipe falso ⁊ temerarie de me iudicādo se fallit. Omp̄s dñs faciat vos i hac vita ⁊ in futura indeficiēte sua p̃tectiōe ⁊ consolatione gaudere.

¶ Bti Anselmi ad goffridū parisiēsez episcopū: illū vt clericos mōachorū p̃ posituꝝ appetētes nō ipediat admonētis: ipōsq̃ in tali p̃posito libos eē ab eporū oneribus altrui entis: ¶ Epistola. X.

Domino ⁊ pri reverēdo epo parisiensi Goffrido: Frat̄ Anselmus dei disponētis oia dispositōe: electus archiep̃s Cātuarie: p̃sentis vite deo placitā seritatē et future etnā felicitatē. Quāmis dīna dispositio valde lōge a reverētia vīa mea separat puitatē: nlla rū lōginq̃tas dz minuere meā quā via mlis mōis meruit benignitas fidelitatē. Quap̃ opt̄ si q̃d de vīa celsitudīe audio vū mihi sit cōgaudēdum: sp volo cōgaudere: ⁊ si q̃d eo g̃sco q̃ō vestrā dignitatē mutare deceat: familiari fiducia eā caritatīue ⁊ hūilit̄ debeo cōmonere. Didici q̃ dñs Ualerām̄ carissimus nr̄ eātor ecclie vr̄e: deo inspirāte habitū sctē cōuersatōis studiose ⁊ intētissime petens in mōasterū sci Martini ō cāpis eo gaudio q̃ debuit sit suscept̄ et inde violenter a vob ⁊ quēadmodū non necesse fuerat abstract̄. De qua re q̃ nimis vestra prudentia meo p̃silio nō egeat: cogūt tū fidelitas et dilectio: q̃s vob et illi debeo: mētē meā vt vre reverētie aliq̃d suggerā. Nō loq̃r sapiētiori me q̃si docēdo. sz velut ea q̃ melius me scit breviū cōmemorādo. Mi pri si oia faciēda sūt cū p̃silio: cui magis q̃ eius q̃ admirabil p̃siliari: dōs fortis. dz: Ipse q̃ppe p̃sulit ad p̃fectōem uitētibus vt oia relinq̃nt ⁊ seq̃nt. Ipse oia relinq̃ntibus et se-

quentibꝫ se ꝓmittit: qꝫ sedebūt cū illo ī iudicio iudicātes tribꝫ duodecī isrl. Ipe est qui imitat laborātes ⁊ oneratos amore ⁊ curis secl'aribꝫ: vt ad se veniāt ⁊ reqescāt. Hoc ꝓsiliū magis in mōachico q̄ in alie vite ꝓposito impleri scī pīes intellexerūt. Bīus nāq; Gregoriꝰ in libro. xiij. registi scitis q̄d mādet Desiderio epo de quodā qui dīna inspiratōe cōpunctꝰ grām mōachice ꝓuersatiōis appetierat: quō scz horret eundē epm vt ꝓpositū eiꝰ nullo mō impediat. sz magis cū q̄tum valet pastorali admonitōe succēdat: ne feruor ꝓceptꝰ ī eo tepescat: nec vllatenꝰ debere eū q̄ mōasterij portū petij: rursꝰ sel'ariū ꝓtuibatōibꝫ īpulcari. In Toletāo ꝓcilio q̄rto legistis clericos monachoꝝ ꝓpositū appetētes: qꝫ meliorē vitā sēq̄ cupiūt libos eē debere ab epis ad mōasterioꝝ ingressus. Pauca dixi de mlitis. Si q̄ dicere ꝑ dñm ⁊ ꝑ tot sāctos pīes dicta dñi veracit intelligentes petm est. Facere ꝑ manibꝫ: nō dicā quō: sed q̄ mō: scitis q̄d est. Si q̄s sepat p̄ciosum a vili. i. aīam a sclo: tāq; os dei: scriptū est: erit. Ille cuiꝰ os ⁊ manꝰ retrahūt aīam adherentēpꝰ deū ad sel'm: q̄d erit? Absit mi dñe: nolit ds vt sup epm cadat qd dñs dicit. Qui nō colligit mecū: dispergit: ⁊ q̄ nō est mecū: ꝑ me est. Horrendum est cū etiā audituī: vt qd xp̄s elegit d mūdo: epe religet in mdo. vt qd xp̄us trahit ad portū de ꝓcellis ⁊ tēpestatibꝫ mūdi: h epo ī trahat a portu ī naufragosos turbines mūdi: vt qd xp̄s abscōdit ī ouili a mltitudine insidiantiū lupoꝝ: h eps rapiat de ouili ⁊ expōat mltitudini lupoꝝ. Mirueredē pī: ne sit molestū prudētie vie qꝫ sic loqr. Nō eū h dico qꝫ velim ostēdere q̄ hmōi sitis: sz qꝫ desidero vt hmōi nō sitis. Cōsideret ⁊ retractet prudētia vīa q̄ fecit qd mutandū intelligat: nō eā pudeat facere qd magꝰ deceat. Nō ei adeo miraudū si subito motu de tā strenui clerici amissione aliq̄d nō ꝓmeditate fecistis: sz hoc est valde laudandū si mutatī qd mutandū intelligitis. Saluto dños ⁊ amicos nr̄os canonicos vr̄os: q̄s etsi singulos nō cognoui: hos tamē diligere ⁊ oībꝫ seruire volui. Quos oēs vobiscū suplex ꝓcor: vt ꝓsecrationē mēā q̄ in dñica qua cantat: Populꝰ sion: ordinata est deo annuēte fieri: suis oōnibꝫ nō meis meritis sz ina caritate ꝓuenīāt. Omps dñs sic vos vsq; in finē hui vite dirigat ⁊ custodiat: vt post hāc vitā eternā biitudinē vob retribuat. Si gillū hec epl'a nō habet: qꝫ et abbas iā nō sum: ⁊ archieps nondū sum: nec me delectat pingi qd non sum.

Bti anselmi ad Richardū q̄ndā mōachū eū vt votū ꝓmissum teneat: ⁊ ī ꝓposito voti qd assumpserat īmobilis ꝑmaneat admonentis:

Epistola. XI.

A Anselmus dei grā archieps fratri et filio Richardo monacho: salutē ⁊ bñdictiōz. Audiui frater mi qꝫ aliq̄s monachꝰ fieres: in egritudīe vouisti te iturū ad sctm Egidiū: ⁊ iccirco mō timidus et nimis sollicitus es de voto illo soluendo: ita vt reqescere cor tuū nō possit nisi ad sctm egidiū ineris. De q̄ re nō tm debes credere tibi: q̄ntū abbatū tuoruꝰ consilio ⁊ ordinatiōi aīam tuā commisisti: ⁊ aliis q̄ meliꝰ scīūt te q̄d magis placeat ds et magis ꝓfit aīe tue. Qua propt ꝓsulo tibi ⁊ ꝓcipio: vt omīmō dimittēs intentionē ꝓfati itineris: ⁊ sollicitudinē vestū illiꝰ in ꝓposito qd assumpsisti q̄etus ⁊ īmobilis permaneas: ⁊ī q̄ete ad h qd ꝓposuisti id ad obedientiā: ad pniam ꝑ pcūs tuis: et ad alios bonos mores proficere studeas. Certꝰ eū esse debes: qꝫ cū teipm deo totū vouisti ⁊ reddidisti ꝑ monachicā ꝓfessionē: solusti omīa minora vota quarūlibet actionū q̄ ꝓus sine iureiurādo ⁊ fidei alligatione ꝓmisisti. Esto ergo quietꝰ ⁊ securus: ⁊ ego te ea auctoritate qnā ꝑ grāz ds habeo sup te a voto illo absoluo. Vale.

Pascalis papa: ad btm Anselmū: se d eo q̄ inuestituras ecclesiarū laicis indulserit: excusantis.

Epistola. XII.

A P Ascalis eps seruꝰ seruoꝝ dei: Anselmo cantuariensi venerabili frī et cōepo: salutē ⁊ apl'icam benedictionē. Suauissimas dilectionis tue suscepimꝰ

litteras caritatis calamo scptas. Nec ei aliud charte calamus indidit qd quod de fonte caritatis intinxit. In his reuerētiā deuotōis tue cōplectimur: z ppendim⁹ fidei tue robur z pie sollicitudīs instantiā. Exultam⁹: qz gra dei tibi pstāte auxiliū: te nec mine ꝓcutiūt: nec ꝓmissa sustollūt. Dolemus aūt qz cū fratres uros epos legatos regis anglor benigne suscepissem⁹ que nec dixim⁹ eis nec cogitauim⁹: redeuntes ad ꝓpria retulerūt. Audiuim⁹ enim eos dixisse: qz si rex in aliq̄s bñ ageret: nos inuestituras nec ꝓhibere nec factas excōicare: z q ideo nolebam⁹ charte cōmittere: ne sub hac occasiōe z ceteri ꝓncipes in nos inclamarēt. Ālū iesum: q̄ renes z corda scrutat: in aiam nrām testē inducim⁹: si ex q̄ hui⁹ sctē sedis curā cepim⁹ gerere immane scel⁹ vl descēdit in mentē. Et ꝗ a nob ōs auertat vt est z nō: surrepēdo nos inficiat: z aliō habeam⁹ ore ꝓmptūz aliō corde recōditū: cū ꝯ mēdaces ꝓba imꝑcet: dicens. Dispdat dñs vniuersa labia dolosa. Si ꝗo nostro silētio pateremur ecclesiā felle amaritudis z ipietatis radice pollui: q̄ rōne possem⁹ apd internū iudicē excusari: cū dñs sub specie sacerdotum dicat ꝓphe: Speculatorez dedi te domui isrl: Nō bñ custodit vrbē q̄ in specula posit⁹: dū nō obsistit: eā hostib⁹ diripiendaz expōit. Si ē ygā pastoralitatis signū: si anulū signaculū fidei tradit laica manus q̄d in ecclesia pōtifices agūt: Ecclesie bonor atterit: soluit disciplinę vigor z omnis religio xpiāa ꝓculcat: si qd̄ nonim⁹ sacerdotib⁹ sol deberi: laica patiamur temeritate psumi. Nō est laicor ecclīam tradere: nec filior matrē adulterio maculare. Iure ē pnādus est primonior: qz matrem polluit adulterio. Nec meret ecclesiastice bñdictionis ꝯsortiū: q̄ cā impia infestatione insecat. Laicor cūm est ecclesiā tueri: ñ tradere. Quas q̄dē cū illicitū sibi sacerdotiū vēdicaret: lepra pcussus est. Filij quo qz aarō qz alienū ignē imposuerunt: igne dīno ꝓsumpti sūt. Alienū cūm est ab ecclesia: z a sacris canonib⁹ est inhibitū: ne pncipes z scl'ares viri inuestituras: nō solum nō dare: sz nec electiōi eporz audeāt sevio leut' inserere. In septīa q̄ppe synodo vt nostis scptū est. Sctā z vniuersal' synodus diffiniunt neminē laicor pncipū vl' potentū seu ingerere electiōi vl' pmotiōi eporz. Si ē filij aarō qz ignē alienū intulerunt corpal'r puniti sūt: isti qz laicis a q̄b⁹ alienū est ecclesiā suscepint spūali gladio feriunt. Epos aūt q̄ ꝗtate in mēdaciū commutauerūt: ipa ꝗtate q̄ ōs est in medium introducta: a bti petri gra z nra societate excludim⁹: donec romane ecclesie satisfaciant z reat⁹ suī pōdus agnoscāt. Quicū q̄ ꝗo intra pdictas inducias inuestituras seu ꝓsecrationē acceperūt: a ꝓsortio fratrz et ordiatorz ordinatorez alienos hēmus nec eis ad excusationē deceptio sufficē: q̄a et ꝓpha ab alio ꝓpha deceptus nec iō morē euasit. Rogam⁹ interea caritatē tuā nostris sctis precib⁹ cōmēdari: vt q̄to ꝓpius ad deū passib⁹ ꝗtutū accedas: nob orōnū tuarz man⁹ extendao. Omps ōs q̄ te hui⁹ ius stadū inuitauit ad cursum: felici consummatione perducat ad premium.

Beati Anselmi: ad Lunum amicū suum: illū de trib⁹ supbie modis informātis.

Anselm⁹ fu⁹ ecclesie (Epla. XIII cantuariēsis: dilecto amico Luno salutē. Exigit caritas vrā vt de tribus illis mōis supbie de q̄b⁹ vobis locutus sum: duos q̄ a memoria vobis excederūt p epla'm nrām cōmemorē. Tres q̄dam illos esse dixi: Unū in estimatiōe. i. qn̄ alius q̄s alt⁹ existimat de se q̄ debeat. Contra quē ōr: Noli altū sape sz time. Et quē negat se fuisse: q̄ dicit. Dñe nō est exaltatuz cor meū: z q̄ sequūt. Alt⁹ est in voluntate: qn̄ aliq̄s altius seruit tractari aliq̄ mō q̄ debeat. Cōtra quē ōr. Quō potest⁹ credere q̄ gl'iam q̄ritis ab invicē? Et: Diem hominis nō desideraui tu scis. Alt⁹ est i ope. Cōtra quē dñs di. Cū invitat⁹ fuer⁹ ad nuptias nō discūbas in pmo loco. Iste ē qn̄ hō seipm tractat alt⁹ q̄ dēat. Contra siu gl'os istos modos pla ūeniūt dcāin sacra sptura si inq̄rāt. Cōtra oēs ōr. Qui se ex-

E

iij. Regū xiij.

3. ij B

ecc. iij

A

Rom. ij.

ps. cxx.

Job. v.

Die. xiij

Luc. xiiij

ij. paralipo xvi

Leuit. x.

Ibidem.

Jaco. iiij

altat hũiliabit. Et: Supbia ds resistit z multa alia. De hia trib qñ singla ãqs sola est: illa est lenior q in solo opc est: qz nõ fit nisi p ignorãtiã: z tñ vitiũ est: qz corrigẽdũ est. De alijs duab illa q ẽ in sola volũtate: dãnabilior est: qz scienter peccat. Illa po q est in estimatiõe sola: insanabilior ẽ qz nõ se ostendit z iusta sibi videt. Si ergo iste tres supbie singule psiderent: trea simplices pnt dici supbie. Si po bine et bine intelligãt: trea duplices inuenient. Si po tres sil coniungãt: erit vna triplex et sic erũt septẽ. Tres simplicea: tres duplices: vna triplex. Cõtra istas supbias st mẽbra humilitatis. i. vt humilit qs sentiat de se: z ãtũ ad tractatũ z conuersationẽ alior humilr velit de se: z ipe humilr tractet se. Pro singul mõis supbie ds: homo supb: sz p singul mẽbris hũilitatis vel pro duob: nisi oia mẽbra sil sint nõ dicit hõ humilis: sicẽ vno mẽbro languente dicitur hõ eger: san aũt nõ ds nisi sanis omnibus mẽbris. Hec breuit cõmemoraui caritati vre. Que si prudẽtia vra sepius tractauerit: plenior ea intelliget qs hic dcã sit. Valete z orate p me: vt sicut ds ddit mihi supbiã z humilitatẽ intelligere: sic mihi det illã cauere z istã acqrere. Salutate dñm z amicũ nrm reuerendũ epum atrabatensem ex parte nostra.

Bti anselmi liber epla ex explicit.

In librum qui imago mõi ds prologus.

AD instructionẽ mlrorq quib deest copia librorq hic libell edit: nomẽ qz qi imago mõi vel mappa dicit eo q dispositio toti orbis in eo qsi in speculo pspicia. In q etiã nre amicitie pignr posterj relinqt. Nihil ãt i eo pono nisi qd maior cõmendat auctoritas.

Explicit prologus.

Lib pm q imago mõi ds: q a qbusdam btõ anselmo: ab alijs honorio iclusoe ascribitur: incipit. De forma mõi. Cap. I.

MUndus itaqz dicit qsi vndiqz motua. Est eñ in ppetuo motu. Huius figura est in modũ pile rotũdam: sz ad istarum elemẽtis distincta. Quũ q ppe exterius testa vndiqz ambit. teste albumẽ: albumẽ vitellũ: vitello gutta pinguedlis includit. Sic mõda vndiqz celo vt testa circũdatur celo po pur ether vt albumen: etheri turbidus aer vt vitellũ: aeri terra vt pinguedinis gutta includitur.

De creatione mundi: Cap. II.

CReatio vero mũdi qnqs mõia scribit. Primo quo aũ scla tpalia vniuersitas mũdi in mẽte dina concipit: q pceptio archetypus ds mundi: vñ scribit. Qd factũ est in ipo: vita erat. Secundo: cũ ad exemplar archetypi hic sensibilis insidus in materia vel forma creat sicut legit. Qui manet in eternũ creauit oia simul. In materia: vt ex q ttuor elemẽtis crearent oia corpalia. In forma vt ad sil tudinẽ angelor anie essent rõnales. Tertio cũ p specica et formas sex diebus mũdus format: sicut scribit. Sex dieb fecit deus opa sua bona valde. Quarto: cum vnũ ab alio: vtpote hõ ab hoice: pecr a pecude: arbor ab arbore: vnũ qdqs de semine sui generis nascit: sicut dicit. Pater meus vsqs modo opat. Quinto cũ adhuc mundus inouabit: sicut scribit. Ecce noua facio oia.

Joh. j.

ecci. xvii

Gen. j.

Joh. v.

apoc. xxi

De q ttuor elemẽtis. Ca. III.

Elementa dicunt quasi hyle ligamenta: hyle aũt est materia. Sũt aũt q ttuor elemẽta ex qbus pstant omnia: scz: ignis: aer: aq: z terra: q in modũ circuli in se reuoluunt: dũ ignia in aerẽ: aer in aquam: aq in terrã puertit. Rursus terra in aquam: aqua in aerem: aer in ignẽ commutat. Hec singula pprijs qualitatib quasi quibusdã brachijs se inuicẽ tenent: z disco: dem sui naturã pcordi federe vicissim cõmiscent. Nã terra arida et frigida: frigide aque cõnectit. Aq frigida et humida: humido aeri constringitur. Aer humid z calidus calido igni associat. Ignis calidus z arid: aride terre copulat. Ex his terra vtputa grauissima imũ: ignis vtputa leuissim supnũ obtinet locũ. Alia duo medũ quasi qdam so

De imagine mundi

liditatis vinculo: quoꝝ aqua grauior terre primū: aer leuior igni primū possidet locū. Deputanť vero terre gradientia: aq̃ natantia: aeri volātia: igni irradiātia.

De assimilatione q̃tuor elemētoꝝ cum quatuor tpib: quatuor q̃litatib ⁊ q̃tuor humoribꝫ ⁊ quatuor etatib.

Assimilanť autē hec (Lapi. III) q̃tuor elemēta q̃tuor tpibus. q̃tuor q̃litatib: ⁊ q̃tuor hūani corporis humoribꝫ ⁊ q̃tuor etatib. Connectiť aūt terra q̃ est frigida ⁊ sicca autūno qui est siccus ex p̃cedēti estate: ⁊ frigidus ex adueniēte hyeme. Aqua frigida ⁊ hūida hyemi. Hyems eñ frigida ⁊ humida est. Aer calidꝰ ⁊ humidꝰ veri. Aer autē est humidꝰ ex p̃cedente hyeme: calidꝰ ex adueniēte estate. Ignis calidꝰ ⁊ siccꝰ estati colligať. Est ei calida ⁊ sicca estas. Iisdē q̃litatib est humanū corpꝰ temperatū et inde hō microcosmus. i. minor mundꝰ appellať. Sanguis nāq̃ q̃ est calidꝰ ⁊ humidus: aeri ⁊ veri compať: ⁊ h̄ viget in infantia. Cholera rubea q̃ est calida ⁊ sicca igni ⁊ estati colligať: ⁊ hec abūdat in iuuentute. Melancholia est frigida ⁊ sicca terre ⁊ autūno adaptať: ⁊ abūdat in senectoribꝫ. Phlegma q̃ō est frigidū ⁊ humidū aque ⁊ hyemi p̃nectiť: ⁊ h̄ dñať in senib. Sanguinei sūt hilares: misericordes ridentes: loquaces simplices moderati bladi bone mētis corpis pleni. Choleriei sūt macilenti voraces veloces audaces cito mobiles ad irā ⁊ cito pacificanť agiles: ingeniosi acuti subtiles ⁊ leues. Melācholici sunt stabiles graues dolesi tarde cōmouenť ad irā ⁊ tarde pacificanť: auari inuidi tristes somnolenti. Phegmatici sūt tardi somnolēti obliuiosi corpe ꝓpositi vigilātes: intra se cogitātes mul̄ audaces et cito senescētes. Sāguis dñatur ab ab hora noctis vsq̃ ad tertiā dei. Cholera rubea ab hora tertia diei vsq̃ ad nonā eiusdē diei. Melancholia ab hora nona vsq̃ ad tertiā noctis. Phlegma ab hora tertia noctis vsq̃ ad nonā eiusdem. Sāguis habet respirationē p̃ nares. Cholera rubea p̃ aures. Melancholia p̃ oculos. Phlegma p̃ os. Sanguis dñať in dextero latere sub ꝓpate. Cholera rubea ibō. Melancholia in sinistro latere sub splene. Phlegmatis autem vna ꝑs est in capite ⁊ in vesica vel in corde. Phlegma dominať in pueris cū sanguīe vsq̃ ad ānos q̃ndecim. Inde cholera rubea vsq̃ ad annos viginti q̃nq̃. Deinde cholera nigra vsq̃ ad ānos q̃dragintaq̃nq̃ cū maxima parte sanguis. Hinc vsq̃ ad summā etatē dñať phlegma sicut in pueris. Et nota q̃ q̃ñ hoꝝ humoꝝ aliq̃s excresciť: ea hora dei debet p̃cipaliť minui in q̃ regnat.

De p̃rietatib cōplexionū

Quibus horis dominenť.

Quibꝫ locis cū purgēť hūores

In q̃bus etatib regnet humores

Quibus locis dominentur humores

Quibus ꝓprietatib ꝓcedunt

Quibus locis habitant

Quibus locis habitant

Quibus locis habitant

Ps. ciij. yssus sicut vestimētū amictꝰ ei. Interiꝰ meantibꝫ aquꝫ vt corpꝰ venis sanguis penetrat: quibꝫ ariditas ipsiuo vbiq; irrigat. Cū vbicunq; terra infodit: aq; repitur.

De quinq; circulis quibus terra distinguitur. Capitulū. VII.

Quinq; ãt zonio. i. circulis quiq; terra distinguit. Quorꝫ duo extremi sunt inhabitabiles algore. medꝰ inhabitabil' calore a quo sol nunq; recedit: ad illoo nūq; accedit. Medū duo habitabiles hnic ardore: inde frigore tpati. Verbi gtia: si ignis in hieme sub dno accendit: quinq; lineas efficere scit: vnã in medio ferundã: duas circūgelidas: duas tra haspatas. Qui si vt sol circūiret q̃nq; nūnrū circulos redderet. Exhio circul' primꝰ septētrionalis: secundꝰ solsticial': tertius eq̃noctialis. q̃rtus brumalis: q̃ntus australio nominat. sed solus solsticial' inhabitari a nobis noscitur.

De diuisiōe terre habitabil'. Ca. VIII.

Hic habitabil' zona q̃ a nobis incolit: in tres ptes mediterraneo mari diriuit: quaꝝ vna asia: altera europa: tertia aphrica ōr. Asia est a septētrione ꝓ oriente vsq; ad meridiē. Europa ab occidente vsq; ad septētrionē. Aphrica a meridie vsq; ad occidentē extendit.

De Asia. Cap. IX.

Asia a regina eiusdē nois appellatur. Hui' ꝑma regio in oriente est paradisus: locus vicz omni amenitate cōspicuꝰ: inadibil' hoibꝫ: qꝫ igneo muro vsq; ad celū clt cinctus. In h̄ est lignū vite: scilicet arbor de cui' fructu q̃ comederit semp in vno statu imortal' pmanebit: In h̄ etiã fons oriit q̃ in q̃tuor flumina diuidit. Que q̃dem flumina infra paradisū terra condunt: sz in alijs regionibꝫ longe diffundunt. Nam phison q̃ z ganges i india de mōte orcobares nascit: z ꝓtra oriēte fluens oceano excipit. Geon q̃ z nilꝰ iuxta montē atlantē surgens: mox a terra absorbet: ꝑ quã occulto meatu currēs i lito re rubri mario denuo fundit: ethiopiaz circūiens per egyptuz labit in septē ostia diuisus: magnū mare iuxta alexandriam ingredit. Tigris aūt z euphrates in armenia de monte pchoatra fundunt: z ꝯ meridiem ꝯgentes mediterraneo mari immergunt. Post paradisum sūt multa loca ōserta z ūita: ob diuersa serpētū z feraꝝ aīalia

De India. Capitu. X.

Inde est india ab indo flumie dicta: q̃ ad septētrionē de mōte cauceaso nascit: z ad meridiē cursum suū dirigens: a rubro mari excipit. Hec india ab occidente clauditur: z ob h̄ indicus oceanꝰ ōr. in q̃ est sita taprobane insula. ꝓ. ciuitatibꝫ inclyta. Hec duas estates z duas hyemes vno ãno habet: z omni tpe viret. In hac etã sunt chrysaz arguza insule: auro et argēto fecūde: z sp floride. Ibi inuenitur bdellū z lapis onychinꝰ. Bdelliuz ē arbor aromatica colore nigra magnitudine oliue. Onyr est appellatꝰ q̃ habet in se pmixtū candorē in similitudinē vnguis humani. Greci eū vnguē dicūt onychō. Ibi sunt z montes aurei: q̃ ꝓter dracones et gryphes nō pūt adiri. In india est mons caspius: a quo caspiū mare vocat. Intra quē et mare gog z magog ferocissime gētes a magno alexandro inclūse seruūt: q̃ humanis carnibꝫ z crudis bestijs vescūt. India habet. xliij. regiōes: populos multos: garamātes: orcusas: coatras: quorū silue tangunt ethera. In mōtanis pygmeos duoꝝ cubitoꝝ hoies: quibꝫ bellū est ꝯ grues: q̃ tertio anno partūt: octauo senescunt. Apud hos crescit piper: colore quidem albo: sz cū ipi serpentes q̃ ibi abundāt: flāma fugati: nigrū colorē trahit ꝑ incendio. Itē habet macrobios. xij. cubitorū hoies: q̃ bellāt ꝯ gryphes: q̃ corpa leonū: alas z vngulas ꝑferūt aq̃laꝝ. Itē agroetas z brachmanas: q̃ se in ignē mittūt vltro: a more alterius vite. Sūt z alij q̃ ptes iã senio ꝓfectos mactāt: z eoꝝ carnes ad māducādū parāt: isq; ipi' iudicat: q̃ h̄ facere abnegat. Sūt z alij q̃ pisces ita crudos edūt z salsum mare bibūt. Sunt ibi et quedã mōstra: q̃ q̃dam hominibꝫ: q̃dam aseribunt bestijs: vt sunt hi qui aduersas

Ps. ciij.

De imagine mundi

habent plantas : ⁊ octonos in pedibus digitos: ⁊ alij q̃ hñt canina capita: et vngues aduncos: quibꝫ est vestis pell' pecudũ. ⁊ vox latrat⁹ canũ. Ibi q̃dem etiã matreo q̃ semel pariũt: ⁊ canos ptus edũt: q̃ in senectute nigrescũt: ⁊ lõga nr̃e etatis tẽpora excedũt. Sũt alij q̃ q̃nquennies pariunt: sed partus octauũ annũ nõ excedũt Ibi sũt ⁊ monoculi q̃ ⁊ arimaspi: ⁊ cyclopes ⁊ sciopodes q̃ vno m̃ fulti pede: auram cursu vincũt: ⁊ in terra positi vmbrã sibi planta pedis erecta faciũt. Sũt ꝯ alij absq; capite quibꝫ oculi sũt in humeris p naso ⁊ ore duo foramina in pectore: setas hñt vt bestie. Sũt ⁊ alij iuxta fontem gãgis fluuij: q̃ solo odore cuius dã pomi viuunt: q̃ si longi⁹ eũt: pomũ secũ ferũt: moriunt eũ si prauũ fetorẽ trahũt. Sũt ibi serpẽtes tã vasti vt ceruos deuorẽt: ⁊ ipsꝫ etiã oceanũ trãsnatent. Ibi etiã est bestia leucorota cui⁹ corpus asini. clunes ceruj pectuo ⁊ crura leonis: pedes cẋ: ingens cornu bisulcũ: vastus oris hiatus vsq; ad aures: in loco dentiũ os solidũ: vox pene hominis. Itẽ est alia bestia acle: cui⁹ corpus equi: maxilla apri: cauda elephãtis. cubitalia cornua hñs: quoꝫ vnũ p⁹ tergũ reflectit: cũ alio pugnat: illo obtuso aliud ad certamen vibrat: nigro colore horret: ĩ aqua ⁊ in terra equalit̃ valet. Ibi sũt fului tauri versio setis horridi: grãde caput oris rictus ab aure ad aurẽ patet. Hi etiam cornua vicissim ad pugnã ꝓducũt vel deponunt: oẽ telum missile duro tergo repellunt: q̃ si fuerint capti: nulla possũt arte domari. Ibi quoq; est mãticora bestia facie homo: triplex ordo in dentibꝫ: corpe leo: cauda scorpio: oculis glaucis: colore sanguinea : vox sibilus serpentũ: fingens discrimina vocum: velocior cursu q̃ aues volatu: humanas carnes habens in vsu Ibi sunt etiã boues tricornes pedes quinos habẽtes. Ibi quoq; monoceros: cui⁹ corpus equi: caput cerui: pedes elephãtis cauda suis: vnũ cornu hñs in media frõte armatũ: quattuor pedum longũ: splendẽs ⁊ mire acutũ. Hec bestia nimis ferox dictos habet mugitus: oñe qd̃ obstat: corpus transuerberat: capta põt perimi: nõ pt̃ domari. In gange quoq; sũt anguille trecentoꝝ pedum longe. Ibi etiã sunt q̃dam vermes qui instar cancri bina habẽt brachia: sex cubitoꝝ longa: quibꝫ elephãtes corripiunt ⁊ vndis immergũt. Indicum quoq; mare gignit testudines: de quarũ testis capacia hospitia faciũt boies. India quoq; magnetẽ lapidẽ gignit qui ferrum rapit. Adamãtẽ etiã qui nõ nisi hircino sanguine frangi potest.

De Parthia. Cap. XI.

A Bindo fluminе vsq; ad tigrim ẽ parthia. xxiij. regionibꝫ distẽta. Dicit aũt parthia a parthis venient ib⁹ a scythia. Est in ea regio arachosia ab opido arachosa dicta. Est in ea etiam assyria ab assur filio sem noiata: q̃ eã p̃m⁹ incoluit. Est in ea quoq; media a medo rege dicta: qui ciuitatẽ construens mediaꝫ noiauit: de q̃ ⁊ regio nom̃ assũpsit. In ea etiã ẽ psia a perseo r̃ge dicta: q̃ ciuitatẽ pseporim edificauit: de q̃ ⁊ regio nomẽ accepit. In hac p̃mũ orta est ars magica. persta lapidẽ piridit̃ẽ mittit q̃ manũ p̃mentis vrit: ⁊ sylinit̃ẽ cui⁹ cãd or cũ lũa crescit et deficit. De mesopotamia. Cap. XII.

A Tigri flumie vsq; ad euphratẽ est mesopotãia: a duobꝫ flumiũ grece dicã q̃ i medio duũ flumiuꝫ sit cõstituta. In hac ẽ citas ninive: itinere triũ dieꝝ: a nio rege ꝓstructa ⁊ noiata. In hac etiã regio babylõia a citate babylõe noiata. hãc nẽrothꝫ gigas fũdauit: ꝫ semirãis regia repauit. Cui⁹ muri latitudo ẽ. l. cubitoꝝ. altitudo. cc. cubitoꝝ : ãbit⁹ citatis q̃dringẽtoꝝ octogita stadioꝝ. Cẽtũ portis ereẽ firmata: fluuie eufrate p medũ eius currẽte irrigua. hꝰ arx babel. iuꝝ. miliũ passũ alta scribit. ĩ ea q̃z ẽ chaldea: ĩ q̃ p̃mũ iuẽta ẽ astronõia. ĩ ea ⁊ arabia q̃ ẽt saba d̃: apo tou sabein. i. sacrificare: l'a fluuio saba. In hac thus colligit. Et in hac est mõs sinai: q̃z oreb: ĩ q̃ lex a moyse scribit. Iuxta quẽ ytbs madiã fuit: i q̃ iacẽdos ie tro pfuit: ĩ ea st̃ gẽtes multe: moabite ãmonite: idumei: saraceni: madiãite ⁊ al ẽmlte. De syria: Capitulũ. XIII.

De babylone.

A Euphrate vsq ad mare mediterraneū est syria: a qdā syro rege dicta: in q̄ est damasc⁹ a damasco abrae liberto ꝓstructa ⁊ dicta. Ibi ⁊ ātiochia ab antiocho rege cognoiata: q̄ olim reblata vocata. Est in ea comagena puintia: Est ⁊ phenicia a phenice aue q̄ sola in hac tra inuenit: sine a phenice rege filio agenorꝭ dicta. In hac sunt ciuitates tyrus ⁊ sidon site. In hac etiaz mōs libanus: ad cui⁹ radices orit iordanis flumi⁹ Est in ea etiā palestina a cīitate palestin dicta: q̄ nūc ascalon vocat. Est in ea ⁊ iudea a iuda filio iacob: de cui⁹ tribu reges erāt nūcupati. Hec etiā chananea a chanaā filio cham ē dctā. In hac est hierusalem quā sem fili⁹ noe ꝓstruēs: salē nomīauit. ſz eā hiebus fili⁹ chanaā inhītauit Ūñ a hieb⁹ ⁊ salē dedit ei nomē rex dauid hierusalē: q̄ſi hiebus salē: quā salomō fili⁹ ei⁹ auro ⁊ argēto ⁊ gēmis ōcorauit: ⁊ hierosolymā q̄ſi hierusalem ouiā appellauit. Quā a babylonijs subuersam: zorobabel reedificauit. Sz roman⁹ ꝑpl's fundit⁹ delenit. Hāc postmodū Heli⁹ hadrian⁹ imperator repauit: et heliā noīauit.

De hierusalem.

De palestina. Cap. XIIII.

Est etiā in palestina regio samaria a ciuitate samaria dctā: q̄ nūc ē sebasta dcā. in hac est q̄z galilea regio in q̄ est nazareth ciuitas iuxta montē thabor sita: in hac ē pētapolis regio a q̄nq̄z ciuitatibus dcā: in q̄ olim fuit sodoma et gomorra. In hac ē mare mortuū: a q̄ iordanis fluēta absorbeut. in hac q̄z saraceni a sara dicti: q̄ ⁊ agareni ab agar. Idē ismaelite ab ismael nūcupati. in hac ⁊ nabathei a nabaioth filio Ismael dicti: q̄rū gentes sunt duodecim.

De egypto: Cap. XV.

Hē supi⁹ dicte regiōes ab oriente incipiētes: recta linea ad mediterraneū mare extēdunt: q̄bversua austrū egypt⁹ ꝓnectit: in q̄ .xxiiij. gētes cē ferunt. hec in oriēte a rubro mari surgit: terminū suū versus occidentē in libya figit. Hec ꝓpus euxia: id est bona copia dicta: postea ab egypto rege ffe danai egyptus ē vocata. Hec fluuio nilo vndiq̄z cincta in modū delte lfe ē formata. c. milibꝰ villarū inclita. Hāc nubes ñ obscurāt: pluuie nō irrigāt: ſz nil⁹ inūdās eā fecūdat. In hac ē puintia thebaida a thebis ciuitate cog̃minata quā Cadm⁹ Agenorꝭ fili⁹ in egyptū veniēs edificauit: ⁊ thebas ꝗm illā quā i boetia ꝓstruxit noīauit: regionisq̄z nomē ab illa mutuauit. In hac maurici⁹ principabat: ⁊ ab hac thebei dicūt. Huic maxima adiacet solitudo in q̄ olī ꝓuersabat mōachorū multitudo. Cābises rex egyptū superās: ciuitatē ꝓdidit: cui nomē babylon indidit: q̄ nūc caput regni illi⁹ existit. in hac etiā victor Alexāder aliā ciuitatez edificauit: quā ex suo noīe alexādriā nūcu

De thebis

De caucaso monte: XVI. (pauit.

Supra scriptꝭ regiōibꝰ ꝗ sus acqlonē āuectunt he regiōes. Mōs caucasus a caspio mare orientꝭ attollit: ⁊ p aqlonē ꝗgēs pene vsq̄z ad europā porrigit: Hāc habitāt amazones femīe: vicz vt viri pliātes. His cohabitāt massagete et colchi ⁊ sarmate. Seres ē oppidū orientꝭ a q̄ ē serica regio: ⁊ gēs et vestꝭ dcā. Post hāc ē bactriana: a bactrio amne vocata. Hāc seq̄t albania a cādore ꝑpl's dcā: eo q̄ ibi albo crine nascūt. huic ꝓiūgit scythia ⁊ bithynia: al's hunia: q̄z gētes sūt. xliij. Ibi sūt hiberborei mōtes: Huic ꝓiungit hircania ab hircānia silua noīata. in q̄ sūt aues q̄z pēne splēdēt p noctē: cui ꝓnectit Armenia: in q̄ est mōs Ararath: sup quē arca Noe p⁹ diluuiū reqeuit: cui⁹ vsq̄z hodie ibi ligna videt. huic copulat hiberia: illi ꝓ cappadocia a ciuitate ciusd̄ noīs dicta. In hac equ ē a vento ꝓcipiūt: ſz fetus nō amplius triennio viuunt.

De amazonibus

De asia minore: Ca. XVII.

Asia minor post hāc ꝓstituit: q̄ pene mari vndiq̄z cingit. In hac est ephesus ciuitas: ab amazonib cōstructa In q̄ requeuit iohes euāgelista. Prima puintia Asie minoris est bithinia appellata: in q̄ est ciuitas ciusd̄ noīs prius bebricia dcā: post migdonia: postea a bithino rege et bithinia appellata. In qua est ciuitas nicca in q̄ magna ỹnodus fa-

De imagine mundi

cta fuit. In hac etiã ciuitas nicomedia a nicomede rege ꝓstructa ⁊ dicta. ¶ Bithynia quoq; maior ꝯ phrygia: in q̃ est cĩtas smirna a thesco ꝓstructa. Hãc sequitur phrygia a filia europe phrygia appellata. Hec ⁊ dardania a dardano ionis filio dicta. Huic iungit galatia a gallis dicta: quos bithynus rex in auxiliũ euocauit: ⁊ post victoriã eis terrã diuisit. Est in ea ciuitas eiusdẽ nois ab eedem ꝓstructa. In hac est etiã ciuitas troia a troo rege constructa ⁊ uocata. Hec ⁊ ilion ab ilo rege ẽ dicta. Hui⁹ menia dicunt pgama. Huic adiacẽt licaonia ⁊ caria: vbi fluit hermus fluui⁹: aureis arenis famosus. Inde ẽ lydia a lydo rege fratre tyrrheni appellata. In hac est ciuitas thiathyra: deide ẽ isauria ab aura qua vndiq; pflat dicta. Post hãc est cilicia a ciuitate eiusdẽ nois nũcupata quã cilix filius agenoris ꝓstruxit: ⁊ ab illa nomẽ regio accepit. In hac ẽ mõs amanu⁹ q̃ ⁊ taur⁹: in quo est ⁊ tharsis ciuitas a perseo ꝓstructa. Pauli apli habita tõe gloriosa. Deinde est lycia: psidia et pãphilia. Exinde est pont⁹ regio mtrarũ gentiũ: a q̃ et ponticũ mare appellat: in q̃ ouidius: ⁊ postea clemẽs exilio relegant.

De regionib⁹ asie.

De troia

De europa. Capitulũ. XVIII.

POst decursam asiã: trãseamus ad europã. Europa ab europe rege: vel ab europa agenoris filia est uocata. In qua in primis ꝯ ꝯ septẽtrionẽ sunt ryphei mõtes: ⁊ tanais fluuius a thanai rege dictus: ⁊ meotides paludes magnari uxta theodosiã vrbẽ se iungẽtes. ¶ A tanai fluuio est scythia inferior: q̃ versus meridiem vsq; ad danubiũ porrigit. In hac sũt iste pruncie: alania: dathia: gothia. A danubio vsq; ad alpes est germania superior que a germinãdo populos ꝯ: ꝯ ꝯ occasum rheno: ꝯ ꝯ aq̃lonẽ albia flumine termiat. In hac est suenia regio a mõte suauni dicta: Hec et alemania ab alemãno lacu appellata: hec ⁊ retia dcã. In hac danubius uascit ⁊ .lx. p̃cipuis fluuiis auget: ⁊ in septẽ ostia vt uul⁹ diuisus pontũ mare ingredit. Est in ea noric⁹ que ⁊ bauaria: in q̃ est ciuitas Ratispona. Est et orientalis francia: cui coniungit thuringia: quã sequit saxonia. Ab albia fluuio ẽ germania inferior: que versus aquilonẽ oceanũ excipit. In hac est dacia ⁊ norwegia. A danubio ĩmo ⁊ circa danubiũ versus orientẽ vsq; ad mediterraneũ mare: ẽ mesia a mestiũ puentu dicta. Deinde pãnonia inferior ⁊ vngaria. Inde thracia a thyras filio iapher dcã. Hec hz hebrum flumen ⁊ vrbem constãtinopolim a cõstãtino cõstructã ⁊ dictã. ¶ A mediterreneo mari est grecia a rege greco dicta: cethim olim vocata: ⁊ versus austrũ magno mari terminat: qui sinus illyric⁹ vocat. Est in ea prouincia dalmatia a dalam ciuitate vocata. Est et epir⁹ a pyrrho filio achillis dicta. In epiro est fons in quo faces accense extinguuntur: et iterum extincte accenduntur. Est et Chaonia a ciuitate eiusdem nominis appellata: quam Helenus frater hectoris edificauit: ⁊ ob amorem fratris sui chaonis chaoniam nominauit. Hec et molossia a ciuitate molossa dicta: quam molossus pyrrhi filius cõstruxit: et a nomine suo molossam vocauit. Est et ibi helladia ab hellene rege filio deucaliõis ⁊ pyrrhe dcã: ipa ẽ ⁊ attica ab atti filia greci regis sive ab attico filio cuiusdã q̃ q̃ fuit ĩdigena grecie ipa ẽ ⁊ ꝯa grecia. ĩ hac ẽ cĩtas athene a cecrope rege cõstructa. ibi ẽ boetia a boue dcã: q; cadmus filius agenoris illuc veiens bouis ducatu: eum dis immolãs: thebas construxit: et pruntiã boccia nũcupauit. De hac thebam dicũt: de alia thebei. Ea dẽ pruincia ꝯ ⁊ aonia: a fonte aone: musis ꝓsecrato: sive a regeaone. Ibi ẽ pelopõnesus a pelope rege: ⁊ a ciuitate eiusdẽ nois appellata. ibi ⁊ tessalia a rege tessalo dcã. ibi et macedonia a macedone rege appellata. Hec ⁊ emathia ab emathio rege vocata. In hac est mõs olymp⁹ q̃ excedit nubes. in hac ⁊ tessalonica a tessalo rege filio greci ꝓstructa. Ibi ẽ ⁊ achaia ab acheo rege et ciuitate eius nominis dicta. in hac est chorinthus a corintho filio orestis dicta.

scythia

De germania superiori.

Ibi et arcadia q̃ et sitionia a sitione rege nũcupata. Arcadia asbeston lapidẗ mittit: q̃ semel accẽsus extingui nõ potest. Deinde ẽ pãnonia superior vsq̃ ad apẽninũ montẗ. Ad aqlonẽ histria ab istro fluuio qui ⁊ danubi⁹ noiat. Italia olim magna
de italia. greccia ẽ dicta: postea saturnia a saturno post latiũ (co q̃ saturn⁹ pulsus a ioue ibi latuit) est dicta. Deinde ausonia ab auso ne rege: tandẽ ab italo rege siculoꝝ italia noiata. hec ab alpib⁹ surgit ⁊ ī magꝫ mari ẽminũ figit. In hac ẽ vrbs roma a romu
de roma. lo r̃ge ꝓstructa ⁊ sic dcã. Annq̃ eitates fuas fm p̃cipuas feras formabãt ob significationẽ: Vñ roma formã leonis hz q̃ ceteris bestijs q̃ si rex p̃est. Huius caput est vrbs a romulo ꝓstructa. Latericia ꝓ cedificia vtrobiq̃ disposita: vñ ⁊ lateranis ꝛ Brundusiũ ãr formã cerui: carthago bouis: troia equi figurã habuit. Est i italia tuscia puitia a sacrificijs et thure vocata. Est ⁊ cãpania a ciuitate capua dicta a capi rege ꝓstructa. Ibi ẽ ⁊ apulia: est ⁊ vmbria ãnõ dicta q̃ imbribꝫ tpediluuij̃ supfucrit: in iugis apẽnini mõtis sita. Est et hetruria ab hetrusco rege dicta: Hec ẽ et tyrrenia a tyrrheno ffelydi dicta: qui de niconia vẽit ad italiã. Est ⁊ longobardia a lõgis bardis vocata. Padus q̃ ⁊ eridanus italie fluu⁹ ab apẽninis mõtib⁹ oritur ac mari ĩmergit. Venetia a veneto rege pri⁹ heneria dicta: postea venetia. Gallia
de gallia a candore ꝓpli ꝛ. Gala ei grece lac dicit. Rhen⁹ ab alpib⁹ nascit: ⁊ ꝓtra aqlonem vergẽs sinu oceani excipit. A flumine rheno est gallia belgica a ciuitate belgi dicta. Hec a mõte iouis surgit et ꝓsus aqlonez britã nicũ oceanũ incidit. Hec ⁊ frãcia a franco rege dicta: q̃ de troia cũ enea veniens: troiã iuxta rhenũ cõdidit ⁊ traz franciã eo gnoiauit. Hanc ꝓsus occidẽtẗ ẽ excipit: lugdunẽsis gallia q̃ ⁊ comata ob longas comas ẽ dicta. Que versus austꝫ habet narbonẽsez galliã a ciuitate narbona dicta: q̃ ⁊ togata a longis vestib⁹ dicta ẽ: Versus occidẽtẗ aqtanẽã ab aqs rhodano et ligere dicta. Inde ẽ hispãia ab hispano rege dicta: prius iberia ab ibero fluuio: que ⁊ hesperia ab hespero rege dicta
De hispania. hec ꝓsus occasuz oceano terminat. Sunt in ea sex puitie terracona: carthago: lusitania: galitia: betica: tingitana: a ꝓprijs ciuitatib⁹ dicte. Cõtra hispaniã versus occasum sunt i oceão he isule: britãnia: ãglia hibernia: atbanatis: cui⁹ terra quis gentiũ portata: serpẽtes p̃mit: ⁊ ĩsule in qb⁹ fit solsticiũ ozcha des. xviij. Scotia: tile cui⁹ arbores folia nũq̃ deponũt: ⁊ i q̃ sex mẽsib⁹ videlicet estiuis est ꝓtinuus dies: sex hybernis mẽsibus ꝓtinua nox. Vltra hãc versus aquilonẽ est mare congelatũ et frigus ꝓpetuum.

De aphrica. Ca. XIX.

Europã pambulauim⁹ ad aphricã trãsmigremus. Aphrica ab apher vno de posteri abrac est dicta. Hec inoriente indi flumia surgit: et p meridiẽ ꝓgẽs in occidentẗ tendit. Hui⁹ ꝓma puitia ẽ libia a regina eiusdẽ noia dicta. Hec a pareibonia ciuitate: ⁊ a montib⁹ cartabathmon sumit initiũ ⁊ in aris philenoꝝ finit. De hac libicũ mare ꝛ. Inde ẽ cyrenaica a cyrene ciuitate noiata: sz a regina eiusd̃ nomis ꝓstructa ⁊ dicta. Hec ⁊ pẽtapolis a quinq̃ ciuitatib⁹ ẽ dicta: scz beronice: arsinoe: ptholemaide: apollonia: cyrene: a ꝓprijs cõditoribꝫ ita dicte. Inde est tripolis a trib⁹ ciuitatib⁹ dcã: q̃ sunt occasia berete ⁊ leptis magna. Post hãc bisace a duab⁹ vrbib⁹ dicta: id est adrumeto ⁊ bisantio. Deinde est ceusia: i q̃ est magꝫ carthago a didone q̃ ⁊ clusia ꝓstructa: et carthada a carthe oppido nomiata: sed a romanis delecta ⁊ denuo reedificata carthago est appellata. Hui⁹ muri latitudo fuit xvij. cũbitoꝝ. Post hãc getulia: inde ẽ numidia in q̃ regnat iugurtha. ī hac ẽ citas hypponc: in q̃ fuit Augustin⁹ eps. Inde est mauritania a nigredie dicta. mauron enim grece est nigrũ. in hac ẽ puitia sinfensis a sitifi oppido. alia cesariẽsis a citate cesaria dcã. Tertia tingitana a tingi citate nuncupata. Versus meridiẽ ꝓ est ethiopia ab ethere dicta. Vna i oriẽte in q̃ est

De imagine mundi

vrbs saba: de q̃ fuit illa regia q̃ ī euãgelio cõmẽorat a dño. Altera in occidẽte iuxta q̃s garamãtes sũt a garamna ciuitate dicti. Apd q̃s ẽ fons tã frigid⁹ diebꝫ vt ñ bibat: tã feruid⁹ noctibꝫ vt ñ tãgat. Quibꝫ versus orientẽ cohabitãt troglodyte q̃ celeri cursu feras capiũt. Vltra ethiopiam sunt maxia loca d̃serta ob sol' ardorẽ: z diuersi generis serpẽtia hoibꝫ icognita. De inde ẽ maxim⁹ oceanꝰ: q̃ sol' calore d̃ fertiere vt cacabꝫ In extremis finibꝫ aphrice versus occidentẽ: est vrbs gades a phenicibꝫ ꝓstructa: de q̃ gaditanũ mare d̃. In ipso ꝓo oceano ẽ mõs altissim⁹ atlas: vñ atlanticũ mare noiat. Atlas aũt reperat aphrice fr̃ prometheꝰ: a q̃ mõs nomẽ accepit: qz in coresidẽs astrologiã descripsit vnde et celũ sustinere dicit.

De insulis maris: Ca. XX.

Peragratis aphrice finibꝫ ad insulas maris tẽdam⁹. Insule st̃ dicte quasi in salo site. In mediterraneo mari est cyprus insula ꝗ syriã: a cypro ciuitate dicta. Hec z paphus d̃ a ciuitate eiusdẽ nois. Creta a creto rege dicta. Hec z centapolis a cẽtũ vrbibꝫ nũcupat. Hec sita ẽ cõtra libicũ mare: qd̃ z hadriaticũ: ab hadria ciuitate d̃. Abidos ẽ insula in hellespõto in europa. Hellespõt⁹ ab helle virgine d̃. Cous insula attice. Cyclades dicunt: eo q̃ in rotũdo sunt posite: cyclon ei grece d̃ orbis. Sunt cñ. lxij. ꝗ asiã posite. Hax prima rhodos a ciuitate eiusd̃ nois dicta ad orientẽ ẽposita. In hac fuit olim ceres colossus: lxx. cubitoꝝ altus Tenedos ad septentrionẽ posita: a ciuitate Tene: z eiꝰ ꝓstructore eiusd̃ nois ẽ dẽa. Carpathos ad meridiẽ ipsiꝰ ꝗ egyptũ posita: vnd̃ carpathiũ mare z carpathie naues. Cytherea ad occasũ ẽ sita: a cythero mõte dicta: hec z porphiris d̃. Delos in medio cycladũ sita: a ciuitate eiusdẽ nois dicta. Hec tpe diluuij sub ogygio facti primo cõparuit Cũ et delos nomẽ cepit: q̃a delos mãifestũ sonat. Hec et ortygia dicit ab ortygometris: id est coturnicibꝰ: q̃ primũ ibi visesũt. Icaria insula a puero cretensi naufrago ẽ dẽa: a q̃ icariũ mare d̃. Naxos insula Dionisij q z bacchus. Melos q̃ et stoxia rotũda insula. Paron a ciuitate eiusdẽ nois dicta: a paro iasonis nepote cõstructa. Hec gignit cãdidissimũ marmorq̃ pariũ d̃ z sardiũ lapidẽ. Cydon ẽ insula in q̃ mastix nascit. Samos insula a samo ciuitate dicta in egeo mari ẽ sita. De hac fuit sybilla et pythagoras z iuno. In hac fictilia vasa sũt repta. Sicilia a siculo rege fr̃ itali dicta prius sicania a sicano rege cognoiata ꝗ italiã sita. Hec z trinacria a trib mõtibus acribꝫ d̃. In hac ẽ mõs etna cuiꝰ sulphurea estuat incẽdia. In hui⁹ freto ẽ scylla z charibdis. In hac olim erant cyclopes. in hac inuẽta est comedia. Aeolie insule ab eolo rege dicte iuxta siciliam posite. he z vulcanie qz incẽdio sunt plene Sũt enim nouẽ stechades ĩsule: ꝗ massiliã site. Sardinia a sardo rege hercul' filio dicta: ꝓtra numidiã sita ẽ. In hac nec serpẽs nec lupus gignit. In ea est solifuga aial vt aranea morsu hoies pimẽs. In ea ẽ herba similis apiastro: q̃ comedẽtibꝫ rictus ꝗbit et q̃si ridẽtes interimit. In hac st̃ fontes calidi infirmis medelã: furibꝫ inferentes cecitatẽ. Corsica a corsa mliere dicta: ꝗ liguriã sita: q̃ primꝰ taurũ suũ q̃situra illuc venit: z referẽs loci fertilitatẽ a liguribus ihabitari cepit. Hec z cyrne a cyrno hercul' filio ẽ dicta: qz ab eo ẽ inhabitata Ebusus insula ꝓtra hispaniã: hãc fugiũt serpẽtes. Ibi ẽ colubraria plena auguibꝫ Ibi z baleares ĩsule: vbi inuẽte st̃ funde. Gorgones insule st̃ in oceano iuxta atlãtem. in his olim hãtauerũt gorgones. iuxta has hesperidũ hort⁹. in his ĩsul' oues albi velleris abũdãt: q̃ ad purpurã optime valẽt. vnde fabulose d̃ aureã lanã habuisse. Malon enim d̃ ouis. Vltra has fuit illa magna insula que Platone scribente cũ populo est submersa: que aphricam et europã sua magnitudie vicit: vbi nunc est concretum mare. Meroe insula est in nilo flumine in capite ethiopie: in qua absumit⁹ vmbra i estate. In hac est li-

De sardinia.

gnū bebenū. Juxta hāc est ciuitas syene in q̄ est puteꝰ a phis factꝰ. lx. cubitorꝫ altꝰ in cuiꝰ fūdū splēdet sol recto ḡdu ī iunio mēse. Est ꝛ q̄dā oceani ĩsula dicta pdita: amenitate ꝛ fertilitate oīz rexp̄ ceteras lōge plītātissima: hoīby incognita: q̄ aliqn casu inuēta: q̄sita postea nō ē repta: et ideo ōr perdita. Ad hanc ferk brandanꝰ venisse.

¶ De inferno vbi sit. ¶ Capl'm. XXI.

Insulas circūuim⁹: nūc inferna petamꝰ Infernꝰ iō ōr: qꝛ inferi ē positus. Sic ei terra ēī medio aere: ita est infernꝰ ī medio terre. Uñ ꝛ nouissima terra ōr. Est aūt locꝰ igne ꝛ sulphure horridꝰ: inferi⁹ dilatatus: supi⁹ coāgustatus. Hic lacꝰ vel ĩra mortis ōr: qꝛ aīe illuc descendētes veracīt moriunk. Hic ꝛ stagnū ignis ōr: qꝛ vt lapis mari: ita aīe illuc immergunk. Hic terra tenebrosa vocak: ꝛ fumo ꝛ nebula feroꝛ obscurak. Hic ĩra obliuionis nūcupak: qꝛ sic ipsi obliti sunt dei ita coꝝ obliuiscik misereri ōs. Lethe greece: latīe obliuio ōr. Hic ōr tartarꝰ ab horroꝛe ꝛ tremoꝛe: qꝛ ibi ē flet⁹ ꝛ stridor dētiū Hic ꝛ gehēna: id est terra ignis nomīak. Ge. enī terra ōr. Cui⁹ ignis cōpatiōe: noster ignis vmbra eē ōr. Hui⁹ pfunditas ꝛ recessus ōr crebus: draco ibꝫ ꝛ igneis vermibus plen⁹. Hui⁹ os patēs ōr baratruz q̄si atra vorago: vel iō q̄ gue punit. Hic et orcus ōr: qꝛ est locꝰ ꝓsus insatiabilis Hic ꝛ acherōta. qꝛ ē sine leticia. Hꝰ loca fetoꝛē exalātia: dicūk acherōta. .i. spiracla sbaudi īmūdos spūs emittētia. Hic etiā dicik styx: qō latine sonat tristicia. Phlegeton est fluui⁹ infernalis ob vicinitatez ignis ꝛ sulphuris: fetoꝛe ꝛ ardoꝛe horribīl Sūt ꝛ alia multa loca siue in ĩris siue in insulis penalia: aut frigoꝛe aut vētis horrentia aut igne ꝛ sulphure iugīt feruētia.

¶ De aqua: ¶ Ca. XXII.

Bnea inferoꝝ loca pspexim⁹ ad ēfrigeriū aq̄ꝝ ꝓfugiam⁹. Aq̄ q̄ secūdū elemētū pōik: ab eq̄litate ōr. Uñ ꝛ equor qō sit planū: ḡ in mari colligik: in flumia diffundik: in fontes diuiditur: per amnes connectitur: per terras dissipatur: ꝑ aera attenuatur. Totam terram scingit: omnes regiones ꝛ puincias diuidit. Huius immēsa pfūditas ōr abyssus: q̄ꝗ si abest fūdꝰ. Hꝫ tm fūdū q̄ꝗ uis nimis pfūdū. Oceanus ōr q̄si zonaꝝ lymbus. Quinq̄ enī zonas mundi in modū lymbi ambit. Estus oceani: id ē accessus ꝛ recessus lunā sequk: cui⁹ a spiratōe retro trahik: et ei⁹ impulsu refundik. Quotidie aūt bis effluere et reuenire ōr vel videk. Cū luna crescente crescit ꝛ cū decrescēte decrescit Cū lūa est in equnoctio: maiores oceani fluctꝰ surgūt ob vicinitatē lune: cū in solsticio minores ob longinq̄tatē ei⁹: ꝑ decē ꝛ nouē ānos a pnciplo motꝰ ꝛ partiby īcremētis vt lūa reuertunk. Annꝰ postis ꝓ. .i. vorago in oceano: in exortu lune maiori estu fluctꝰ inuoluit et reuomit. Hec aūt vorago q̄ totas aq̄s et naues absorbet ꝛ reuomit: hinc fit abyssus. Est ātē in terra abyssus pfundissima de q̄ scribik: Rupti sunt fontes abyssi magne. Juxta hāc sunt cauernosa loca ꝛ spelunce late patētes. In his venti de spiramine aq̄ꝝ ꝓcipiūk: q̄ etiā spūs procellaꝝ dicunk: ꝛ bi suo spiramine aq̄s maris ꝑ patentes terraꝝ cauernas introꝛsus in abyssum attrahūt: ꝛ ea expuldāte itez magꝫ impetu repellūt. De his ventis fit etiā terre motꝰ. Hā venti ꝓ cauis locis inclusi: duz erūpe gestiūt: terribili tremoꝛe terrā ꝓcutiunt: eāq̄ tremere faciunt. Hinc etiā fit terre hiatus: dum loca caua ꝓtinus aq̄s fragilia ventis ꝓcussa cūpunk: ꝛ introꝛsus cadentia in hiatū apiunk: de q̄by multe ciuitates deuoꝛate legūk. Hoc ē aūt in ĩra tremor: qō in nubiby tonitruū. Hochiatus qō ibi fulmen. Fiūt āt cū terremotū inundatiōes maris: eodē videlicz spū infusi: vel residētes sinu recepti. Cū tellus sicilie: q̄ cauernosa est ꝛ sulphure ac bitumine strata: vētis pene tota ꝛ igniby patz spū introꝛsus cū igne ꝓcertante: multī sepe loc⁹ fumū vl vaporē l' flāmas eructua vel etiā vento acriꝰ incūbēte: aremaꝝ: lapidumq̄ moles excitat. Inde montis etne ad exēplū gehēne ignū tā diutinū durat incendiū: q̄ insulaꝝ incole dicunt vndis

De abyss. Beñ. vij.

De terre motu.

De etna monte

nutriri: dñ aquaꝝ cõcursus spñ in pfundũ secũ rapiẽs. tãdiu suffocat donec vẽtis terre diffusos fomẽta ignio accẽdat: Hie etiã scylij canes latrare fingunt: dñ pculna uigãtes vndaꝝ tremore terrent: quas sorbẽte voragine collidit est. Siki de cã in alijs etiã terris incẽdiũ surgit: z gehennã postẽdit. Sic̃ calor de igne: ita frigus nascit de aq̃. Vñ extreme ptes oceani: rigido gelu z ppetuo frigore horrẽt: qz calore sol carẽt. Pars aũt oceani q̃ mediũ orbem diuidit: iõ ingit̃ calore feruet: qz sol iter sup se hz. Ocean⁹ fluuioꝝ occursu ñ augek: qz fluẽta dulcia: ptim salsis vadis cõsumunt vl vẽtis: aut vapore sol arripiunt: ptim p occultos meat⁹ in suos ãnes reuertunt. Ocean⁹ iccirco pdurat salsus tot flumiĩb ac pluuijs irrigatus: qz exhausto a sole dulci tenuiꝝ liq̃re: quẽ facilius ignea vis ꝗhit: amnis aspior: crassiorꝝ reliuquit: iõ sũma ps maris vnda ẽ dulcior. pfunda amarior. Lunc aũt alimẽtũ est in dulcib aqs: sol ꝗo in amaris. Mare rubrũ de oceano exit: hz rubeũ colorez de terra trahit. q̃ tota sanguineo colore rubz ac vicina littora infic̃. Mare ꝯ quod sit amaꝝ: ꝗ p venas terre occulto meatu discurrit: amaritudinẽ in terra deponit: dulce in fontib erũpit: i seipm itez refluit vt scribit. Ad locũ vñ exeũt flumia reuertũt vt itez fluãt: Oia flumia intrãt in mare z mare nõ redũdat. Dicit tũ q aq̃ nata sit duplex. scz salsa z dulcio. Salsa maris z grauior: dulcis fontiũ z fluminũ z leuior. Et cũ legat q ꝯs fontẽ in paradiso pduxerit: z in q̃tuor diuidẽs: totã terrã in q̃tuor mũdi ptib rigare ꝓcepit. Dicit q eruptõ oim fontiũ vel fluuioꝝ dulcẽ aq̃ de illo fõte vl fluuijs ill decurrat z in matricẽ abyssum eiusdẽ fonti refluat. Quc hz vniuersa maria influat: amaris tũ aqs nõ cõmiscet: hz vtputa leuis sup gũes aq̃s labit z in occult tũ cursũ suũ reuertit. Hinc est q mare nõ redũdat: cũ oia flumia itrẽt illõ hz z supina maris vnda nõ ẽ adeo amara q̃ ea q̃ in imo est posita. Q fontes in hyeme sũt calidi: in estate aũt frigidi: hec cã ẽ. In estate calor aeris repellit frig⁹ in terrã et inde fit aq̃ frigida: in hyeme aũt frig⁹ aeris pellit calorẽ in terrã z inde fit aqua calida. Et cũ aq̃ oĩs aut dulcis sit aut salsa: vid ẽdũ est vñ q̃dã erũpãt calida vl putrida. Sũt q̃dã spec⁹ subterranei naturalit sulphure pleni: in his cũ vent⁹ excipit ei⁹ afflatu sulphur accẽdit: qd incẽdiũ etiam eructnãt q̃dã loca: vt fit in sicilia. Cũ ergo aq̃ p hec ignea loca currit: calorẽ fetorẽ inde trahit. z si ꝓpe hũc locũ erũpit flãmiuoma ebullit. Si ãt lõgi⁹ recesserit: vix tepescit: deinde penit⁹ frigescit. Sũt alia loco ꝓpentib plena: q̃ vicinã aq̃m ĩficiũt veneno: q̃ dũ de terra exurgit: bibẽtes interimit: vt fons quẽ styx fac̃. Q aq̃ maris mortui a vẽtis nõ moueꝯ: z in se nihil viuere patit: fit ex fontib bituminis: q̃bus edificata est turris babel Bituminis aũt natura resistit aq̃ q̃ nõ diuidit nisi mẽstruo sanguĩe. Pisces z aues iõ in aqs cõmorant: qz de his facti leguntur. Q ãt aues ĩ aere volãt: z in ẽra hitãt: iõ fit: qz z aer ẽ hũid⁹ vt aq̃: z terra ẽ aq̃ pmixta. Q ꝗo q̃dã aĩalia de ẽra creata in aqs pñt morari: vt sũt crocodili z hippotami: ꝗ iõo fit. qz aq̃ ẽ ẽ reuaiõ pmixta. Cũ ĩ nocturna nauigatõe es scintillat z ad remos tẽpestas se eriget: z cũ delphini vndis sepe insiliũt q̃ illi ferunt inde venti exurgũt: z cuz nubes discusse celũ opiũt: de pfundis emergim⁹: mõ scꝑ toriã pẽnã ĩ aera suspẽdã⁹.

De locis sulphureis.

De mortuo mari

De piscibus z auibus.

De aere. Capitu. XXII.

Aer est oẽ qd inani sit̃ a terra vsq ad lunã ꝓspicit: de q̃ z vital spũs haurit. Et qz ẽ hũid⁹: iõ in eo volãt aues vt in aq̃ natãt pisces. In ꝗ cõmorant̃ de mouẽs: cũ tormẽtis diẽ indicij pstolantes: ex q̃ sibi corpa assumũt: dũ hoĩb apparẽt. De ꝗ pereant̃ venti. Vẽt⁹ eũ est aer cõmot⁹ z agitat⁹: z nihil aliõ q̃ aeris flat⁹. Qui in duodeci diuidit̃: z q̃sq ꝓpriũ vocabulũ sortit̃. De q̃b q̃tuor sũt cardinales alij illoꝝ collaterales. Prim⁹ cardinal septẽtrio q̃ z aparctias. frigora faciẽs z nubes. Dni⁹ dexter circa q̃ z trascias: faciens niues z grãdies. Ei⁹ sinister ẽ aq̃lo q̃ z boreas ꝓstrigẽs nubes. Scõs cardinalis subsolan⁹ q̃ z apeliotes: rpat⁹. Cuius

De vẽtis

dexter vl'turn⁹ q̃ z cecyas: cũcta desiccãs
Ei⁹ sinister ẽ eur⁹: nubes generãs. Terti
us cardial' est auster q̃ z noth⁹: hũore: ca
lore z fulmĩa gignẽs. Huius dexter euro
auster: calid⁹. Ei⁹ sinister eurouoth⁹: tpa
tus. Australes vẽti faciũt maiores tẽpe
states in mari: qz ex hũido flãt. Quartus
cardial' est zephyr⁹ q̃ z fauoni⁹: hyemẽ re
solues: floresq̃z pducẽs. H⁹ dexter aphri
cus q̃ z libs: tẽpestatẽ z tõitrua generãs
et fulmĩa. Ei⁹ sinister ebor⁹ q̃ z argestes:
in oriẽte nubila: in india faciẽs serẽa. Ex
tra hos sũt duo vẽti: aura z altan⁹: aura
in terra: altan⁹ in pelago. ¶ Vẽti suo spi
ramine aq̃s in aera trahũt: q̃ cõglobate i
nubes dẽsauk. Dicũt aũt nubes q̃si nymbo
z naues. Quib⁹ dũ venti inclusi erũpe
re nituntk: magno murmure cõcrepant: et
nubib⁹ collisis ignẽ tribilẽ excitũt. Cre
pit⁹ ꝗ nubiũ z ventoz est tonitru⁹. Ignis
inde excussus est fulgor: q̃ ignis iõ q̃q̃ pe
netrat q̃ tãgit: qz z nro est subtilior: z ma
gna vi ventoz impellik. Ab aquilone ful
gur: z ab euro tonitru⁹: ab aphrico tẽpe
stas: ab austro flatus estũ ptẽdit. Arcus
in aere q̃dricolor ex sole z nubib⁹ formak
dũ sol' radius caue nubi ĩmissus: repulsa
acie in solẽ restringik: sic dũ sol in vas aq̃
pleuũ fulget: splẽdor in tecto reddik. De
celo igneũ: de aq̃ purpureũ: de aere hia
cynthinũ: de terra trahit colorẽ gramine
nim. Imber ex nubib⁹ descẽdit. Dũ eĩ gut
tule in maiores guttas coeũt: aeris ampli
us natura nõ ferẽte: nũc vẽto ĩpellẽte: nõ
sole dissoluẽte ad terras dilabunk. Lenta
aũt z magis defluxio pluuia: repẽtina z p
ceps nymb⁹ vl'imb vocak. Que ꝛz ō ama
ris aq̃s maris sit hausta: de sol' igne dcco
cta in aere dulcescit: vt marina aq̃ hũo in
fusa dulcẽ saporẽ sumit. ¶ Stille pluuie
ventĩ z frigore cõglaciate in aere coagu
lank z in lapillos grãdis mutãk. Hix aq̃
rũ vapore necdũ dẽsato in guttas ꝛz gelu
pcipiẽte forma k: q̃ in alto mari nõ cadit.
Ros de aere vẽit. qñ aq̃s guat⁹ rigore no
ctis z lune splẽdore distillat. Si vehemẽ
ti⁹ est frig⁹ noctis: ros in pruinã ꝗsus cã
didior gelu inalbesat. Nebula fit dum
hũide exhalatões vaporal'r in aera trahũ
tur: vl' radijs sol' ad terrã repellũt. ¶ Fu
mus cĩ ascẽdit de aq̃. Oẽnã q̃q̃ corp⁹ con
stat ex q̃uor elemẽtĩ. Lignũ ãt ẽ corp⁹ qõ
igni imectũ cũ fuerit: ignis materies q̃ ei
inest ardet. Terrẽo materies vertĩt in ci
nerẽ. Aeris z aq̃ materies p fumũ euane
scit in aerẽ. Iõ aũt ẽ amar⁹: qz natura aq̃
est salsa: siue qz terre pmixta. Qx in nocti
bus videnk stelle cadere: nõ sũt stelle: sed
igniculi a flatu ventoz ab ethere in aerẽ
tracti: z mox in medio aere extincti. Pe
stilẽtia nascit ex aeris siccitate: vl' calore
vl' tẽpestate corrupta: q̃ spirãdo vl' edẽdo
pcepi⁹: lucẽ mortẽq̃z generat. Hoc totum
qõ dixim⁹ ifra lunã in aere fit: supi⁹ po sp
serenũ exilit. Aerẽ trãsuolauim⁹ iã ĩ ethe
ris ignẽ ꝗscendamus.

De fumo

de stelk q̃ videntur cadere.

De pestilentia.

De igne. ¶ Cap. XXIII

Omis qui q̃rtũ elemẽtũ cõscribit: q̃
si ñ gignẽs ō: a luna vsq̃ ad fir
mamẽtũ extẽdit. Is tãtũ ẽ aere subtilior
q̃z ñ aer aq̃ tenuior: aq̃ terra rarior. Hic
etiã ether q̃si pur⁹ aer ō: z splendore ppe
tuo letak. De h̄ angeli corpa sumũt: cum
ad hoĩes missi veniũt. ¶ In h̄ septẽ stel
le singul' circul' ꝗ mõm ferunk: z ob va gũ
cursum: planete. i. erratice dicũk. De ĩmẽ
sa celeritate firmamẽti ab oriẽte in occidẽ
te raptãk: tñ naturali cursu ꝗ mõuire. eõ
probank: sic musca si in rota molẽdini cir
cũferek: ipa tñ ꝓprio motu ꝗ revolutõz ei⁹
ire vidẽr. De nũc inferi⁹: nũc supi⁹ ꝓt ob
liqtatẽ signiferi vagẽtes: radijs aũt sol' p
pedite anomaley vl' retrograde vl' stationa
rie fiũt. Luna sic ẽ a dĩnis oĩb⁹ vltĩa: ita
oĩb⁹ in nr'is terrẽis q̃z oĩb⁹ ꝓma. Luna est
prim⁹ planetaz z minĩa stellaz. Sz iõ
maior ceteris vidẽr: qz ꝓxĩa terre in prio cir
culo ferk. Hui⁹ corp⁹ ẽ globosum: natura
igneũ: ꝛz a q̃ pmixtũ. Vñ z ꝓprĩũ lumẽ ñ
hz: ꝛz in modũ speculi a sole illuminak: et
iõ luna q̃si lucina: i. a luce nata nosak. Qx
aũt q̃si nubecula in ea vidẽr ex a q̃ natura
credik. Dicik em: si aq̃ pmixta nõ eẽt: traz
vt sol illustraret: ĩmo ob vicinitatẽ nazi
ms ardore vastaret. Blob nãq̃z ei⁹ fũdo
est amplior. Licz ab altitudĩe sui circlar

De planetis

De luna

De macula lune

De tonitru z fulminibus

ō nubib⁹

De iride

De ĩbre.

de grãdie

De niue.

De rore.

De pruĩa

de nebla

De imagine mundi

videat vix modio maior. Luna lucz ea pte q̃ sole ē opposita: ea ãt pte ē obscura: q̃ a sole ē aversa. A sole ꝓo lõgi⁹ remota lucet tota. Hõ cĩ crescit vl minuit: sz obicẽtu terre: lumĩe qd a sole accipit viduat. Hec lz q̃tidie violẽtia firmamẽti ab oriẽte ĩ occidẽtẽ ferat: tũ ꝗ mõm nitẽs: oia zodiaci sig. xxvij. diebꝫ quagat. circlz ãt suũ ĩ. xxx. ãnis pambulare affirmat. Lũa q̃rta si rubeat q̃ si aux: vẽtos oñdit: si in sũmo corniculo maculis uigrescat: pluuidũ mẽt et ordiũ: si ĩ medio: plenilunũ serenũ. Secũd⁹ planeta ē mercuri⁹: q̃ z stilbon: forma globos⁹: nata igne⁹: lunã magnitudine vicẽs: lumẽ a sole accipiẽs: signiferũz trecẽtz trigitanouẽ diebꝫ pcurrẽs. Teri⁹ planeta ē ven⁹ q̃ z hesperus: auroze z cepbali filij⁹: lucifer z vesp: rotũd⁹ z igne⁹: cõtra mũdũ nitẽs vt mercuri⁹: signiferũ pcurrẽs trecẽtz q̃dragiocto diebꝫ. Quartus planeta ē sol: unde dicit⁹ q̃ sol⁹ luceat cererz stell obscuratz: vl q̃ sit sup oia lucẽs forma spheric⁹: nata igne⁹: magnitudine octies terrã vicẽs: oibꝫ stell lumẽ pbẽs. h ab oriẽte ĩ occidẽtẽ ipetu firmamẽti ferat: sz ꝗ mõm nitẽs p totũ zodiacũ trecẽtz sexagita q̃nqz diebꝫ gradit: circlm ãt suũ vigitiocto ãnis pambulare tradit. Ꝗ pũtia die: absentia ꝓo ei⁹ noctẽ effiẽ. Sic ẽm tota die sup trã: sic tota nocte lucz sb terra: aq̃lonarẽ ptẽ celi pagrãs: facẽ nob longos dies z estatẽ: australẽ ꝓo pcurrẽs: inducit nob breues dies z hyemẽ. Sol ĩ ortu suo maculos⁹: vl sub nube latẽs: pluuialẽ diẽ pfagit. Si palleat tẽpestuosũ. Si pcau⁹ videt: ita vt ĩ medio fugiẽs radios ad austrũ z aq̃lonẽ emittat: tẽpestatẽ bũidã z vẽtosã. Si pallid⁹ ĩ nigras nubes occidat: aq̃lonẽ vẽtũ. Quit⁹ planeta est mars: q̃z pyro⁹: globos⁹: igne feruid⁹: pcurrit signifer duobꝫ ãnis. Sext⁹ planeta ē iupit q̃ et pbenõ: rotũd⁹: tpat⁹: zodiacũ pagrãs xij. ãnis. Septi⁹ planeta ē saturn⁹: q̃ et phaetõ. spheric⁹: gelid⁹: ꝗ mõm vt iferiores regiões q̃diẽs: signifer. xxx. ãnis percurrẽs. In exortu saturni: p⁹. xxx. ãnos q̃ imaginẽ de ere fuderit: loq̃ vt hoicz pbat. Dẽs ãt p⁹. q̃ngẽtos z. xxxij. ãnos circlos suos pagũt: z cosdẽ vt ꝓus reperũt: A terre cẽtro absides. i. circli planetarũ altissie sũt. Saturno ĩ scorpiõe: ioui ĩ ꝓgie: marti ĩ leone. soli in gemĩs veneri ĩ sagittario mercurio in capcorno: lune in ariete. De dijs oibꝫ ptibꝫ z eꝗrio a tre cẽtro hũilime atz prĩc sũ⁹ cuiqz colorẽ. Saturuo cãdidus: ioui clar⁹: marti igne⁹: lucifero pallẽs: hespero refulgẽs: mercurio radiãs: lune blãd⁹: soli ardẽs. Ꝗ tãt ãt colores a ꝓpinq̃s circul. Hã frigidior ĩ palorẽ ardẽtior ĩ rubórẽ: vẽtos ĩ horrorẽ: acrior in obscuritatẽ. Signifer. i. circul⁹. xij. sigrũ diuidit ĩ. xij. ptes p latũ. Sub his ferũt septẽ planete. Sol sb medijs tm̃ duabꝫ Luna p totã latitudinẽ. Ceu⁹ excedẽs cũ binis ptibꝫ. Mercuri⁹ sub septẽ ptibꝫ: duab⁹ ĩ medio: tribꝫ supra: duabꝫ ĩtra. Mars sub q̃tuor medijs. Jupit sub media z supra cã duabꝫ. Saturn⁹ sub duabꝫ medijs vt sol. Ꝗ ẽt septẽ orbes cũ dulcisõa harmõia voluũt: ac suauissimi pcẽt⁹ corporis circũitõe efficiũt. Qui son⁹ iõ ad nr̃as aures ñ pueit: q̃z vltra aerẽ fit: z ei⁹ magnitudo nr̃ in ãgustũ auditũ excedit. Null⁹ cui sonus a nob pcipit nisi q̃ in ꝗ aere efficitur. A terra ãt vsqz firmamẽtũ celest musica mẽsurat: ad cui⁹ exẽplar nr̃a musica ĩuenta affirmat. In terra nãqz si. f. In luna A. In mercurio. B. In venere. C. In sole. D. In marte. E. In ioue. F. In saturno. G. In signifero põit. pfecto mensura musice ĩuenit. Vñ a tra vsqz ad firmamẽtũ septẽ toni nũerãt. A terra cĩ vsqz ad lunã est ton⁹. A luna vsqz ad mercuriũ est semitoniũ. A mercurio vsqz ad venerẽ semitoniũ. Jñ vsqz ad solẽ tria semitõia. A sole vsqz ad martẽ ton⁹. Jñ vsqz ad iouẽ semitoniũ. Jñ ad saturniũ semitoniũ. Jnõ ad signifer tria semitõia: q̃ sil iũcta septẽ tonos efficiũt. Ton⁹ ãt hz q̃ndecĩ milia. d. c. xxv. miliaria. Semitoniũ ꝓo. vij. milia d. ccc. xij. miliaria z semissem. Vñ z pĩ nouẽ musas finxerũt: q̃z a tra vsqz ad celuz nouẽ ꝓsonãtias depbenderũt: q̃s hõi naturalr insitas iuenerũt. Sic cĩ ꝗ mõs. vij. tonis: z nr̃a musica vocibꝫ. vij. distiguit. sic cõpago nr̃i corpis septez mõis pĩugit

De colorib⁹ plãetarum.

De zodiaco.

De harmonia.

De mercurio

venere

e sole.

de marte

De ioue.

De saturno

dū corp⁹ q̃tuor elementꝫ: aia trib⁹ viribꝫ copulat: q̃ musica arte naturalr recōciliant. vnꝫ hō microcosm⁹. i. minor mund⁹ dr: dū sic p sono numero celesti musice par cogscit. A terra vsqꝫ ad lunā sūt. c. xxvj. stadia. q̃ sūt. xv. milia. d. c. xxv. miliaria A lūa vsqꝫ ad mercuriū. vij. milia. d. ccc. xij. miliaria: z semissem. Jn ad venerē tm̄ Jn ad solē. xxiij. milia. cccc. xxxvj. miliaria A sole ad martē. xv. milia. d. c. xxv. miliaria Jn ad iouē. vij. milia. d. cccc. xij. miliaria: Jn ad saturnū tm̄. Jn ad firmamētū. xxxij. milia. cccc. xxxvj. miliaria. sūt itaqꝫ a tra vsqꝫ ad celū. c. milia. z. ix. milia z. ccc. lxxv. miliaria. De celo. Ca XXV.

Distātia spherarꝫ.

Bnē p globos planetarꝫ trāscēdim⁹: nūc celestia penetrem⁹. Celaꝫ dr q̃si casa helios. i. dom⁹ sol: vel q̃si vas celatū: qz ē stell' insignitū. Est'ārt celū subtil' igneeq̃ nature rotūdū z a centro terre eq̃s spacijs vndiq̃ collectū. Vū et puerū mediūq̃ vbiq̃ cernit: z ī narrabili celeritate q̃tidie circūagit. Celū si ve spere rubet: serenū diē: si mane tēpestuosū significat. Due sūt ianue celi: oriēs qua sol exit: occidēs q̃ sol reuertit. Climata. i. plage celi sūt q̃tuor. Oriēta l'ab ortu solsticiali ad brumale. Australi' ind ad occasū brumale. Occidēta l' ex hīc vsqꝫ ad solsticiale. Septētriona l' ab occasu solsticiali vsqꝫ ad ortū eiusdē. Oriēs ab ortu sol. Occidēs ab occasu ei⁹ vocat. Meridies q̃si media dies dr. Septētrio ārt a septē stell' appellat. Trion dr bos q̃si teriō: ind septē triōes q̃si septē teriōes. i. boues. De plage grece dicūt. anatole. disis. arctos. mesembria: de q̃b⁹ nomē ad ā q̃ ē mior mund⁹ cōponit. Supi⁹ celū firmamētū dr: eo q̃ sit iter medias aq̃s firmatū. Hoc ē forma sphericū: natura aq̃rꝫ aqueū: stell' vndiq̃ ꝓsiz ornatū: ex aq̃s istar glacieī: ūno cristalli solidatū. vnꝫ firmamētū dr. Jn h̄ sūt duo poli: a polēdo dicti. Un⁹ borial' q̃ a nob sp videt. Alter australi' q̃ nunq̃ a nob cernit. qz in deuexo orbe positi: terre tumore īpedimur. Jn his celū vt rota in axe volut. Celū ē vndiq̃ stellatū: sz iō in die nō apparēt stelle: qz fulgore sol' vicete latēt: sic sol nube tect⁹ nob nōn lucet.

De climatibus.

De firmamento

De polis

Stella q̃si stans luna dr. Stāt em̄ stelle firmamēto infixe z nō cadūt: eo mira celeritate currēte. Una aūt dr stella. sz mlte stelle sil' astrū vl' syd⁹. Sidera dicūt a cōsidero: eo q̃ nauigātes vl' itinerātes ea cōsiderēt. Sūt aūt oēs stelle rotūde z ignee quarꝫ dispositio soli deo cognita ē. Und⁹ Qui stellas nūerat q̃rꝫ q̃qz noīa sol⁹. Signa: ptātes: cursus: loca: tpa nouit. Sapiētes ꝓ ind i noīa aīalīū vl' hoīm eis īposuerūt: vt ab hoīb⁹ dinosci possint:

De stelli

De forma stellarum.

De duodecī signis zodiaci Ca. XXVI

A medio firmamēti sūt duodecim sig̃ p trāsuersum disposita: eq̃liter p circūitū distincta: hoꝝ dispositio grece dr zodiac⁹: latine signifer: eo q̃ fert signa q̃ aīalīū hūt noīa. Zodion ei grece: latine dr aīal. Primū sig̃nū ē aries pstās ex p'ribꝫ stell'. Secūm fabulā is ē q̃ aureo vellere phrixū z hellen trans mare ad colchos vexit: q̃ intra sydera trāslatus est. Pro sig̃ aūt pōit: qz sic aries tota esta tem dextero latere: ac tota hyeme in sinistro cubat: sic sol sub illo signo gradiens dextrā celi ptē pambulat. Secūdū est taur⁹ ob id q̃ iupit' in raptu europe ī taurū est ꝓsus: z ītra sydera trāslat⁹. Ob significatōem aūt q̃ sol sub illo sig̃no positus radios suos vt cornua fort⁹ erexit z terrā arabilem reddit. Tertiū sūt gemini: scz castor z pollux: filij iouis: a Troia reuersi: z ītra sydera trāslati sūt. Pro sig̃ aūt pōit: qz sub h̄ sig̃ duob⁹ diebꝫ ampli⁹ q̃s sub alijs morat. Quārtū ē cācer: qui maximus hercule pcussit: dū hydrā lerne occidit: z iō sydera pmeruit. Significat aūt q̃ sic cācer retro cedit: sic sol ad illud signū veniēs: cursū suū retroflectit. Quīntū est leo q̃ maxim⁹ ab hercule occisus: ītra sydera est trāslat⁹. Desig̃t aūt q̃ sicut leo in anteriori pte calide nature: in posteriori est frigide: ita sol in illo sig̃ augustū mēsem ꝓus fac̄ calidū: ac postremo tepidū. Sextū est ꝓgo scz erigone: filia icari sacerdotis intra astra rapta. Ob signuz aūt pōit: qz sic ꝓgo nō parit: sic septēber illi⁹ signū mēsis nihil gignit. Septi-

De cācro

De leōe.

De ꝓgine

De imagine mundi

De libra

mũ est libra: quam tenet virgo: scz astrea astrei regis filia: ob eqtatẽ iustitia dicta z intra sydera trãslata. Merita hoim pẽsat et in libra ioui repsentat. Hec p supiore virgine põit. Signat aũt q sol eqnoctiũ faciat: cũ sb illo sig ambulat. Octauũ ẽ

De scorpione.

scorpio: q maxim orionẽ peussit dũ bestias terre occideret: z ob terre gram astra meruit. Pro sig aũt grãdinũ ponit q illo mẽse vicz nouẽbre: in qbusdã terris: crebrius fiũt. Nonũ est sagittarius: q z arcitenẽs: scz alcon cretẽsis: q scorpionẽ q filiũz suũ rapuit sagittauit: nec filiũ tetigit: z iõ sydera meruit. Designat aũt crebros fulminũ ictus: q in decẽbre pstingunt in aliqbus locis. Q in ferina mẽbra desinit: sigt q tũc sol infera petat.

De sagittario.

Decimũ est capricornus q iouẽ qualũ a pre piectũ capra clãaluit: quã ipe post intra sydera transtulit. Est ãt significatio q sic capra alta petit ita sol tũc ad alta celi pscẽdit. Extrẽa eius pars desinit in piscẽ: designat finẽ illius mensis eẽ pluuialẽ.

De capricorno.

Undecimũ ẽ aqrius scz z ganymedes trõi regis filius iouis amasius: ab ipo intra astra locatus: z pincerna deorũ factus. Significat aũt q solutis niuibꝫ vndosũ est illo tps.

De aqrio

Duodecimũz est piscis: cũ dũ typhẽ gigãrẽ insequentẽ fugerẽt in egyptũ: venus z cupido filius eius versi in pisces latuerũt in aqs. Cũqꝫ homines diu pisces deuitarẽt: ne forte deos deuorarẽt: illi duo trãslati sũt int sydera. Scõm alios õr: qꝫ tpe fit generatio et cõfricatio piscũ: qz tũc naturaliter coeũt potius qꝫ in alio tpe suo genere coeũdi: designt vero illud tps esse pluuiale.

De piscibus

De haydibus. Cap. XXVII.

Sunt alie stelle q dicũt hyades q si pluuiales. Hyã eñ grece: latine pluuia õr: Uñ latine dicũt succule a suco. Sũt aũt qnqꝫ stelle in frõte tauri. Pleiades dicũt q si ples. Pleion eñ pla. Sũt nãqꝫ septẽ stelle in genu tauri. Fuerũt ãt filie atlãtis regis z pleiõe. A pre ãt atlãtides. A matre pleiades q si pluides: ab insula hesperides. De aũt vergilie dicũt qz verno tpe oriuntur. Ex his vna fuit maia mercurij mat. A dextris zodiaci ysus aqlonẽ fũt hec sig: iuxta axẽ arctõ. scz plaustrũ: qõ syd etiã septẽtrio: z elice noiat: cui stelle maiores traduntur. Fuit aũt calisto lycaonis regis filia: a ioue opssa: sz a iunone in vrsam ysa: a ioue vero intra astra rapta. Sequit syd boetes. i. custos plaustri: qõ z arctophylax. Erat aũt calisto filius a ioue int sydera posit. Deinde ẽ arctur: scz min plaustrũ: qõ z cinosura eẽ õr. Hec aũt a ioue opssa: a iunone in vrsã versa: a ioue intra astra est trãslata. Intra duo plaustra est serpẽs phytho: quẽ maximũ apollo post diluuiũ. Larõ ea iunone imissuz occidit: z ob insigne intra sydera trãstulit. Iuxta est corõa a vulcano facta: a bacho vero ariadne minois z pasyphae filia data: z ĩtra astra locata. Iñ est hercules sid. Cũ gigãtes ꝫ deos pugnarẽt dijs ĩ vnã celi ptẽ veniẽtib: celũ ruere voluit. Sz hercules ꝫ cũ atlãte sustinuit: iõ celũ pmeruit. Huic iuxta ẽ lyra a mercurio iuẽta. Prope hãc cygn. Iupit ob ãorẽ lede regie in cygnũ ẽ versus z ĩtra sydera trãllat. Huic piũgit cephe rex z cassiopeia vxor eius. Cui associat pseus filius iouis et danaes bñs iuxta se syd andromade vxor eius filie cephei regis. Quibꝫ admiscetur delto tõ: qõ z triãgulũ: videcz forma egypti: qz fuauit õs a facie typhõis. iuxta qõ locat ꝓpẽtari: scz erichtonius: qui z auriga: q pm auriga iũxit: eo q ꝓpẽtios pedes habuit: Uñ z grece ophiulcus õr. Ophis ei ẽ serpẽs. Huic iuxta põit pegasus: scz equs alat z cornut: igneũ halitũ z ferreos bñs pedes: a sãguie gorgonis creat. Cui piũgit delphin q neptũo amphitritẽ ĩ piugiũ adduxit: z iõ sydera pmeruit. Deinde ẽ aqla. Iupit in aqlam ysus: ganymedẽ rapuit z ĩtra sydera trãstulit. Huic subest sagitta ab hercule philocteti data p quẽ expugnata ẽ troia. A sinistris zodiaci versus austrũ sũt hec sig.

De plaustro

De boete

ꝯ arcto.

De hydra. Cap. XXVIII.

Hydra q habuit. l. capita: ab hercule occisa: z ob insigne intra sydera trãslata. Sup hãc crater ĩ q taygetio. id ẽ sũm ꝯs in pastã cõmiscuit: ꝯ q aias fecit: de q adhuc aie lethẽ cũ poculũ bibunt

cũ corpa itrocũt. Sup hãc ãt coru⁹ ab ap
poline dileet⁹ z intra astra rapt⁹. Jnõ est
oriõ q ab vrina nat⁹ itra sydera ẽ trãslat⁹
Vm⁹ stelle si fulgent: serenũ erit si obscu
rant tẽpestas. Juxta ꝗ pcyon qõz auti
canis ꝏ: q canis oriõis ferr: z ob insigne
meritũ itra sydera locat. Huic ꝓnectit ca
nicla q siri⁹ ꝏ: z ob ꝗ dies caniclares di
cunt. Fuit ãt canio eugone filie icari sa
cerdotis: q dolẽs prem necatũ: laqo se su
spẽdit: dũ eũ canis ducatu inẽit. Ambo
aũt sũt itra sydera rapti. Deinde ẽ lep⁹ q
a gannede agitat⁹: a ioue itra astra trãs
lat⁹ ẽ. Sed q eridanus fluui⁹ q z padus.
Erat ãt phaetõ phebi filiu⁹: q curru patris
regere insci⁹ mõm icẽdit: z iõ fulmine Jo
uis i ꝗ flumie iterijt: q i eridanũ mutat⁹
intra sydera trãslat⁹. Cui associat cetuo:
que pseus occidit: dũ ãdromatẽ deuorare
voluit: que inpit ob isigne filij itra astra
locauit. Juxta hãc cẽtaur⁹: scz chiro mgr
achilli. ob niniã virtutẽ i celo ẽllocatus.
Sacrariũ ãt. i. altare i q dij iurauerẽt: cũ
satn⁹ z iupit⁹ ꝓ se pugnauerẽt. Jñ ẽ argo
vicz pria nauis: apd argos citatẽ attice
fcã: z i celũ trãslata. Ad extremũ ẽ pistric
sine chiera: q bestia: capite leo: media ca
pra: draco fuit cauda: a belleroph̃te oc
cisa: z itra sydera ẽtrãslata. Est z canop⁹
syd⁹ egypti pclarũ q d a nob nime vi: sic
nec a troglodytis iuxta egyptũ sep tentrio.
Ex his signis, sp dimidia ps sup trã: di
midia ẽ ꝗ terra. Et celi ps q ꝗ terra apa
ret: hemispheriũ vocat: id dimidiũ celiz
Lactea aũ zona qz oẽs stelle fundũt i eaz
sua lumia: iõ ẽ cãdida. Lomete sũt stelle
flãmis cruite i lactea zona ꝗ a qlonẽ appa
rẽtes: regni mutationẽz: aut pestilẽtiã: aut
bellũ est⁹ ve portẽdẽteo. Cernunt ãt. lxx.
diebꝫ. si diu⁹. lxxx. Sydera fabulinio
lata: in opoluta plustrauim⁹: alti⁹ icãden
tes. altra matutina solẽtz soli ispiciamus:
Supra firmamẽtũ sũt aq istar nebule su
spẽte: q celũ i circũitu ãbire tradũt: vnõ z
aqm celũ ꝏ. Supra qd ẽ spũale celũ
hoibꝫ icognitũ: vbi ẽ hitatio ãgelorꝫ p no
nẽ ordies dispositorꝫ. Jn ꝗ ẽ gadis⁹ padi
sorꝫ: i q recipiũt arie seorꝫ. Hoc ẽ celũ qd ẽ
principio legit cũ terra creatũ. Huic lõge
supeminere ꝏ celũ celorꝫ i q hitat rex an
De imagie mõi lib pm⁹ explicit. (gelorꝫ.

De celo trinitatis

De cometa.

De celo aques

De celo empyreo

Liber scos q de imagie mõi inscribit: i
cipit: De mõo z ei⁹ pribꝫ. Cap. I.

Rior libello
globũ totius mõi oculis cor
porꝫ rep̃sentauim⁹: sequẽti
la tps i q voluit: oculis cor
dis añponam⁹. Euũ ẽ ãte
mõm: cũ mũdo: p⁹ mõm: ꝗ ad solũ deũ p
tinet: q nõ fuit: nõ erit: sz sp ẽ Tpa eterna
ꝗ euo sũt: z hec ad archetypũ mõm z an
gelos pritinẽt: q aũ mõm eẽ cepẽt: z cum
mõo z p⁹ mõm erũt. Tps ãt mõi ẽ vmbra
eui. ꝗ cũ mõo icepit: z cũ mõo desinit ve
luti si funis ab oriẽte i occidẽtẽ extẽderet
q qtidie plicãdo collect⁹ tãd ẽ tot⁹ absu
meret. Per ꝗ extẽdũt scla: ꝗ ꝗ currũt vni
uersa i ꝗ mõo posita: ꝗ vniuscuiusqz vita
mẽsurat: ꝗ series diez z annorꝫ terminat
Tps em̃ a tpaiẽto ꝏ: z nihil aliõ qz vi
cissitudo tpis itelligit. Hoc qz in atomos
ostẽta: momta: ptes: minuta: pũctos: ho
ras: q drãtes: dies: hebdomadas: mẽses vi
cissitudines: ãnos: cycloꝫ: etates: scla di
uidit. Atom⁹ ꝏ i secabile. Est em̃ illud Atomus
qd i sole volat. Est ãt minũ tpis spaciuz
sic mono palpebre oculi: qd z ictus vaulti
ꝏ: z ẽ trecẽtesima. lxxvj. ps vni⁹ ostenti. Ostẽtuz
Ostẽtũ ꝏ qd aliqd sũdit aspiciẽtibꝫ. Est
aũt. lx. ps vni⁹ hore hũs i se. ccc. lxvj. atomos. Momẽtũ ẽ mot⁹ sydez. vũ z ꝏ: z ẽ
xl. ps hore pritinẽs ostẽtũ vnũ z dimidiũ.
Partes a pritiõe zodiaci q i. ccc. dies per
singlos mẽses pritt. Est ãt. xv. ps hore hũs Partes.
i se duo momẽta z duas ptes momẽti. Mi
nutũ ẽ mi⁹ iternallũ i horologio. Est aũt Minutũ
x. ps hore pritinẽs ptẽ vnã et dimidiã. Pũ
ctus ẽ qu⁹ trãsces⁹ pũcti i horologio. Est Punctus
aũt qrta ps i sole: aliqñ qnta i luna: hore
hũs duo minuta z dimidiũ. Hora ẽ tmin⁹
cuiusqz rei. Est ãt hora qꝗ diu aq stans a
iactu lapidis mouet: z ẽ. xii. ps dici. pstans Hora
ex qtuor pũctis z decẽ minutis: pribꝫ. xv. ms
mẽtis. lxij. ostẽtis. lx. atomis. xxij. d. xl. Hora
aũt ꝏ series vmbra: z ꝏ ab horologio:

De imagine mundi

q̃drans. Quadrãs ē q̃rta ps diei: hñs tres horas naturalĩ ãt diei sex horas. Dies ē septia pe hebdomade vlgarĩ ꝓties horao. xij. naturalis ãt. xxiiij. Dies ãt ꝛ a discernẽdo: eo q̃ lucẽ ac tenebras discernat. Est ãt dies aer sole illustrat. Cũ ei sol ē sup r̃rã ē ḣ dies. cũ sb̃ terra ibi ē dies. Cũ aq̃lonarē ptē ce li circuit nob ĩ deuexo terre positĩ citi surgit ꝛ tardi occidit: ꝛ iõ lõgiores dies fa ē. Cũ ꝯo australē pãbulat: nob tardi surgere: ꝛ citi occidere vr: q: tũc terre medie q̃ rotũda ē visui nr̃o obꝯcit: ꝛ tũc q̃ nob breuiores: illi ãt pti lõgissimos facit.

Dies

De zodiaco. Capl'm. II.

Zodiac nãq̃ ex. xij. signis ꝯstans ab aq̃lõe ĩ austr̃ porrect flexuoso lapsu cigit celũ. Sb̃ q̃ sol currẽs mõz ĩ. viij. pallelos. i. circlos diuidit: q̃b singul diuersũ diẽ fac. Lõgitudo ãt zodiaci ĩ ccc. lx. ptes secat. Latitudo ei ĩ. xij. ptitur. Partũ ꝯo sectio nihil aliõ ē q̃ sol vnius diei ꝓgressio. Vnũq̃ q̃ g signũ p. ij. horas orit. p. ij. occidit: ꝛ ĩ vno q̃z sol. xxx. diebꝰ imorat. Qui dũ flexuoso dra cõis meatu: sb̃ signis zodiaci obliq̃ mõdi circuit ĩ viij. circlos diuidit: Prim circul ab iudia vsq̃ austr̃ p mare rubũ ꝛ aphricã ad colũnas hercul pueit. Hercles ei orbẽ p trãsiẽs: ibi colũnas fixit: vbi finẽ mõdi esse putauit. In h̃ g circulo eq̃noctij die medio guomõ. i. radi horologij. vij. pedũ. iiij. pedũ lõgũ vmbrã reddit. Dies lõgissim. xiiij. horas eq̃noctiales hz. Secus ab occasu indie p medos vadit ꝛ persas. arabiã. syriã: cypũ. cretã: lilybeũ mõtẽ sycilie ꝛ: septẽbriõ alia aphrice ptigit. vmbrie in eq̃noctio. xxxv. pedũ. vmbrã. xxiij. pedũ lõgã reddit Dies maxia. xiij. horaꝝ ꝛ. v. ptẽ vni hore. Tertius orit ab indis ima ao ptis: ꝛ p caspias portas tauꝝ: pãphiliã: rhodũ: cycladao: syracusas: catiaz ꝛ p gades tẽdit. Bnõ ides cũctem vmbrã: xx. xviij. vnciaꝝ faciũt. Longissim dies. xiiij horez dimidia. ac. xxx. vni hore. Quart ab alto latere imai p ephesũ: mare cycladũ: septẽtriõ alia sicilie: narbonẽsis gallie exortiua aphrice maritiã tẽdit ad occasũ. Gnomõ. xxv. pedũ facit vmbrã. xx. pedũ. Lõgissimus dieo hz. xxiiij. horas ꝛ ternas duao vni hore. Quito articlõ ab itroitu caspij mar: p tinẽt baetria armenia: macedonia: tarẽtũ: tuscũ mare: balearco: hispania media. Gnomõ. vij. pedũ vmbras. vj reddit. Maxim dies horaꝝ. xv. Sext eõplecti. caspias gẽtes: caucasũ: samotraciã: illyricos: cãpaniã: hetruriã: massiliaz hispaniã: terraconẽsẽ: mediã ꝛ tũ p lusitaniã. Gnomõis pedes. ix. vmbre. viij. Lõgissim dies horas. xv. ac. ix. ptẽ hore. Septim ab altera caspij mar ora icipit et p thracie auersa venetia: cremonã: rauennã: trãsalpinã galliã: pyreneũ: celtiberiaz vadit Gnomõis. xxxv. pedes. vmbre. xxxvj. Amplissia dies horaꝝ. xv. q̃ntaꝝ ptiuz hore trũ. Octau a tanai p meoti iacũ et sarmatas: dacos: ptẽq̃ germãie: gallias ĩgredit. Lõgissim dies horaꝝ. xvj. Gnomon vt. ē. Extra hos facit sol. iiij. circlos duos ĩ austro ꝛ duos ĩ aq̃lõe. Vnũ in austro p isulã meroẽ ꝛ ptolẽaidã rubri maris vrbẽ. vbi lõgissim dies. xij. horaꝝ: dimidia hora ãplior. Altez p syenẽ vrbẽ egipti q̃ ē horaꝝ. xiij. Vnũ ĩ aq̃lõe p hyperboreos mõtes ꝛ britãniã horaꝝ. xvij. Alt scythicũ a ripheis iugz ĩ tilẽ ĩ q̃ sex mẽsibꝰ ē dies sex alijs nox. Adhuc ĩ alijs r̃raꝝ locz variat sol vmbrã. Flã vmbilici q̃ gnomon ꝛ vmbrã ĩ egypto equinoctiali die meridie paulo plꝰ q̃z gnomõis dimidiã mẽsurã efficit. In roma q̃rta ps gnomõio dest vmbra. In ancõa supelt. xxxv. ĩ venetia q̃ ꝛ horz vmbra gnomõi par fit. ĩ syene solsticiali die medie ullã fit vmbra. ibiq̃z putẽ aphis ad h̃ ipz factꝰ tot ĩ ĩ illũnat. ĩ meridie sr̃ ꝓpl ĩ fisci dicti q̃ vmbrã ex vtroq̃z latere mittũt. ĩ india sup flumẽ hipasi ĩ solsticiali die vmbra absumit. Apud troglodita o. xlv. diebꝰ aũ solsticiũ ꝛ totidẽ pꝰ ea vmbra pẽit absumit: ꝛ bis. xc. diebꝰ vmbra ĩ meridie iacit. ĩ meroe insula nili bio ã no absumit vmbra cũ sol ē ĩ. xij. pte tauri ꝛ ĩ. xiiij. lcõis. ĩ indialsũt loca a scia dcã ibi ũ sũt vmbre: ꝛ septẽtrio ibi ũ vi. Orizõ ē q̃z tũ aspect cuiusq̃z ĩ circũitu circũscribit: ꝛ celũ vndiq̃z tre immere putat. qõ ĩ lato mari meli diosci pt vbi ullũz obstaculũ se pbet. Extẽdit ãt orizõ ĩ spaciũ lõgitudis. ccc. ꝛ. lx. stadioꝝ. Cẽtũ ei ꝛ. lxxx. sta

De q̃nto circulo

De sexto circulo

De septio circulo

De octauo circulo

De q̃tuor circul sol

De primo circulo

De secdo circulo

De tertõ circulo

De q̃rto circulo

De orizõte

dia ꝛ. exceditacies cuiuscq; videt. sz vis cū ad h spaciū venerit: ōficiēs i rotūditate recuruat. h nūer gēinat i aū ꝛ retro oriū

De diuisiōe diei: ꝛ noiby eius ō (zōtē effic.

Jes vlgaris hz tres diuisiōes: ma(m ne meridiē: supmū. māe ab ortu sol vsq; ad. iiij. horā: deīn a mano qd ē bonū: Nihil ei meli lucē: l a māiby. i. dīs infernaliby q diē tota nocte ēclusā: mane emittūt. Meridies q̄si media dies: ꝛ dr a mera. i. pura dies. Supmū ē ab hora. ix. vsz ad sol occasū: ꝛ dr iū q supmat sol cursū Hebi chaldei ꝛ pse a māe diē ēchoātes: in māe finiūt. Egyptij ab occasu vsq; ad occasū. Rōani a media noctē vsq; i mediū. Umbri ꝛ theniēses a meridie vsq; ad meridiē. Cristiāi a vspa vsq; ad vespaz. Sic ā hebi noiant dies. Una sabbati l sabbatorū: l pma sabbati: ij. sabbati. iij. sabbati iiij. sabbati. v. sabbati vj. sabbati: sabbatū. Pagāi vo sic: Dies sol: dies lūe: die martis: dies mercurij: dies iouis: dies veneris dies saturni. Sz cū hec noia a plāetis hēant videdū cur ū eūdē ordiez fuēt. Sz hec cā ē. Dies natal diuidit i. xxiij. horas. exq̄by sīnicniq; plāete p circūitū ter vna hora tribuat: expēsis oīby: cui plāete pria iterū obuenerit: huicz noīa diei ascribit Cristiāni ā sic dies noiant: Dies dūica: ij: feria: iij: feria: iiij: feria: v. feria: vj: feria. sabatuz

De nocte ꝛ eī septē tpibus. Capi. III.

Nox dr a nocēdo: eo q noceat oculis Est ā nox sol absentia vmbra terre Fit ā vmbra a corpe ꝛ luce. Dū ei lux sol ē i b tra: corp terre vmbrā supi git: q vsq; ad lūnā ptīgit. dr ā vmbra q̄si obradiuz sol sez. Ubi lux par ē corpi: ibi par est vmbra. vbi lux maior ē corpe: ibi vmbra dīc Ubi lux ē corpe exilior: ibi vmbra i ifinitū crescit. Cū sol australē celi ptē pluitrat nob noctē plōgat: cū vo aqlonē: nob eaz breviat. Cū lūa vmbrā noctis incidit: a luce deficē, ꝛ h defect eclipsis dr. Sol vo obiectu lūe eclypsi patit: dū vicz lūa sb sole incadē linea ḡdit. Dz ā nox. vij. tpa: vidlz crepusculū: vespm: pticiniū: itrēpestū: galliciniū: matutinū ꝛ diluculū. Crepusculū ē dubia lux. crepez ei dr dubiū. ē ā iter tenebras ꝛ lucē. Accipez a stella q̄ vesp vocat

Lōticiniū ē cū oia pticētꝛ tacēt. Intrepestū media nox cū ū ētps opandi. Galliciniū: cū galli cātāt. matutinū cū māe aurora aduēta: diluculū incipiēs diei lux.

De hebdomada. Capl'm. V.

Ebdomada ē. iiij. ps lūaris mens. Dr ā grece a septēario nūero. Hebda ei dr septē: latīe ā dr septiana: qz septē māes. i. septē dies. Hec hz. vij. spēs. Pria ē hebdomada dīna i q ds cūcta sex diebus didit ꝛ i septio reqeuit. Scda ē i q h mōs voluit i q nos exēplo dei sex diebus opamur: ꝛ i septia requescim. Tertia ē. vij. hebdomade isīl: p qs pētecostē celebrat: i q lex indis f. l. xpianis dat. Quarta ē. vij. mēsiū: post qs festiuitas tabuacloz fiebat. Quita ē septē ānoz: p qs ān remissiōis agebat: i q pl ab ope cessare iubebat. Sexta est septies septē ānoz: p qs ān iubile feriabat. Septia ē septuagies. vij. ānoz: p q xp nasci a dāi ielcimo ab āgelo pmittebat

De mēsibus ꝛ eorū noibus. Ca. VI

Ensis ē. xij. ps āni. dr ā a mēsura l a mene qd ē lūa. Lūaris ā mēs. xxix. diebus et xij. horis iplet. Solaris vo. xxx. diebus ac. x. semis horis. Lūaris mēs ē a nona lūa vsz ad nonā lunā. Luna ā puolat zodiacū. xxix. diebus ꝛ xij. horis. Bis. xij. sūt. xxiiij. qd ē ne ger dies: h qz ū pt diuidi vni mēsi ascribit Jū ē q vn mēs hz. xxx. alt. xxix: vz lunā. Solaris mēs ē vni signi pgressio. Sol i vno q̄z sig morat. xxx. diebus dimidio. q dimidi i duobus signis effīt i tegrū diē. h qz nō pt i duo ptiri vni mēsi ascribit: ꝛ iō hz mēs vn xxx. alt. xxi. x Hebi auctore moyse: sic mēses noiant incipiētes ab apli. i q pasca celebrat: Nisan apd nos apl: iar: mai: siuā: iuni: thamuz: iuli: dabet: august: elul: septēb: tesseri: octob: masuā: nouēber: casleu: dēcēb: thebet. ianuari: sabath februari. adar. marti. Egyptij vo abraā auctore mēses a septēbri oputāt: sicq eos vocāt. thot apd nos septēb. faophi: octob Athir nouēb. cocach: decēb. tybi: ianuari. mechir: februari. femenoth: martius Farmuti. aprilis. Pacho. Maius. Pandi iunius. Ephisi. Julius. Mesori. augustus. Greci ā phorōeo auctore: a decembri menses incboant. Quos sic appellāt

ō mēsibus hebr: eorū.

ō mēsibus egyptiorū.

de mēsibus grecorū

de septez tpibus nocis.

De imagine mundi

de mensibus Romanorum.

Apuleos apꝰ nōs ōcēber. Edimos ianuariꝰ. pitios: februariꝰ. bistos: martiꝰ. Xanticos: apl'. arthemesios maiꝰ. descos iuniꝰ. Panemos iuliꝰ. loos: augustꝰ. gorpicos: september. hiperberteos: october. dyos nouember. ¶ Romulus romanis decem menses ordinauit: q̄rum pmū martiū a marte q̄ i mēse h̄ i phrigia natꝰ ē noiauit: eꝰ se filiū falso p̄dicauit: Decimū ꝗo ōcē brē noiauit. Numa ꝗo pōpilꝰ duos. Ianuariū. s. z februariū adiec. sē aut mēses romāoꝝ ab idol: a rebꝫ: a ſgibꝫ: a nūerꝰ dicti. Primꝰ ianuariꝰ ōr a iano deo pncipij eo q̄ h̄ mēſ ē pncipiū āni. dicit ēt a ianua eo q̄ p eū itret annꝰ. scōs ē Februariꝰ a februo. i. plutone ōo ifernali: cui h̄ mēse sacrificabāt: dū ciuitatēi hōre eiꝰ lūinibꝫ lustrabāt. ōr ēt a febre. i. a frigore. q: frigidū ē illō tp̄s. Tertiꝰ martiꝰ a marte ōo belli p̄ romuli auctorꝰ romāe gentꝰ. Cui martī milites h̄ mūse sacrificabāt. ōr etiā a maribꝫ: eo q̄ eiūctn aiantia tūc mares desiderēt. Quartꝰ aprilꝰ ab aphroditū vl'a frili. i. venere dea āorꝰ: cui ꝗsecratꝰ h̄ mēſ. ōr ēt aprilꝰ q̄si aperilꝰ eo q̄ agiat terrā in flores. Quintꝰ maiꝰ a maio. i. a ioue: q̄si a maiestate: siue a maia mre mercurij: cui mercatores h̄ mūse sacrificabāt. ōr etiā a maioribꝰ scz pncipibꝰ romāorū: q̄ h̄ mēse ioui īmolabāt. Sextꝰ ē iuniꝰ a iunōe ōa ſgni dictꝰ cui erat ꝗsecratꝰ. ōr etiā a iunioribꝰ q̄ armis romā ōfendebāt z regni fastidiū a iunone affectabāt. Septiꝰ ē iuliꝰ a iulio cesare: q̄ in h̄m mēse īpator creatꝰ: z in h̄ i dcā relatꝰ est. Die priꝰ q̄nul'dicebat. eo q̄ q̄ntꝰ essz a martio: q̄ primꝰ erat ꝗstitutꝰ a Romulo. Octauꝰ: augustꝰ ab augusto cesare q̄ i h̄ mūse victor extitit: z romanū īperiuz adauxit: iōꝫ deitatē pmeruit. h̄ priꝰ sextilis est dictꝰ: eo q̄ sextꝰ n prio. i. martio essz. Nonꝰ septēb q̄si septꝰ imber. Decimꝰ october q̄si octauꝰ imber. Undecimꝰ ē nouēber q̄si nonꝰ imber. Duodecimꝰ mēsis ē decēber q̄si decimꝰ imber. Stci hi mēseo pluuiales: z iō a nūero z imbre nomē hūt.

¶ De kalendis: nonis z idibus: C. VIII.

Kalende a kalo ꝗbo qd est voco dicunt. Pōtifex nāq̄ nouā lunā regi nūciare debuit: pꝰ eꝰ sacrificiū kalo q̄nq̄es l'sexties clāauit. Per h̄ ōz signū ꝗl'm i curiā ob h̄ calabre dictā ad sacrificiū cōuocauit: z ab h̄ ꝗbo kalo pmā diē mensis kalendas vocari placuit. Jū pꝰ. ix. dies vulgꝰ de rure ꝗuocatū i vrbez romā cōcuenit: z ibi feriarū seruādarū cita a ſge vl'pōtifice accepit: z iū none dicūt. dicūt etiā a nūdinis. i. mercimonijs q̄ vl'i vrbē deferebant vl'ibi ōēbant. Idꝰ dicūt q̄ menses diuidūt: ab iduare qd est diuidere. Dicūt etiaz ab idea qd est spēs: qz lūa plena sui spēz i medio mēse mōstrat. hebrei z greci z egiptij: nonas kalēdas nonas idꝰ obſuāt: sz tm dies a noua lūa ad nonā lunā.

¶ De q̄tuor ptibꝰ ni. IX.

Vicissitudo i q̄tuor tpa āni diuidit et vnūqd̄q̄ tribꝰ mensibꝰ distinguit. Dicta āt vicissitudo: qz vices mutatin mdo. Ver est q̄rta ps anni: pstās tribꝫ mūsibꝫ. ōr āt a vernādo: qz tē pta virēt sylue frōdent: h̄ est hūidū z calidū: z in h̄ fit eq̄noctiū. Estas est q̄rta ps āni: pstās tribꝫ mēsibꝫ: z ōr ab estu. i. calore. hec ē calida z sicca: hec z messis vocat: z in hac solsticiū celebrat. ¶ Autūnꝰ ē q̄rta ps āni: hās tres mēses: z ōr ab autūno. i. colligo scz fructꝰ tre. Hic ē frigidꝰ z siccꝰ: hic etiā vindemia noiat z in h̄ eq̄noctiū libra eq̄t. ¶ Hyemo ē q̄rta ps āni et tribꝫ mēsibꝫ pficit z a rigore l'sterilitate ōr. Est āt frigida z hūida: z in hac agit solsticialis dies. Hec aūt vicissitudo in nostris tm partibꝫ agitur. In india ꝗo vbi sūt alij ortꝰ siderū sūt hinc in āno estatēs: hinc messes in medio hyemo placida. In egypto quoq̄ nra media hieme cāpus herbis et floribus: silua frōdibꝫ vestit: q̄q̄ arborꝫ pomis.

de vere.

de estate.

de autūno:

de hyeme

¶ De anno z eiꝰ acceptionibꝫ onustat.

Ar de quadrante: ¶ Capl'm. X.

Annus ōr ab īnouādo eo q̄ cunctn trāseūtia innouat. dicit ēt ānꝰ q̄si ānul' eo q̄ i se reuolut vt circul'. ānꝰ aūt ul'timōis accipit: Prio lūarz ānꝰ q̄nq̄ fariē ōr. Primꝰ lūarz annꝰ ēcū lūa oia sig zodiaci pualat: q̄. xxvij. diebꝫ z horꝰ. viij. cōstat. Secūdus duobus diebus z. iiij. horis plixior: post quos luna a sole reaccendit: qui pprie mēsis noiat. Tertiꝰ ōr cōis qui. xij. mensibus: id est. ccc. lxiiij. diebus

expleť. Quart⁹ q̃ embolismal'ōr: id est su
pauguētū: q̃. xij. mēsib. i. dieb. ccc. lxxx
iij. dieb ꝓficiť. Qui vterq̃ ab hebreis a
pascali mēse icipit ibiq̃ finit. A ianuario
aūt a romāis lūa ichoaťibiq̃ terminať. q̃n
tus ē lūaris sine ōcēnouenal': cū lūa p⁹. xix
ānos ad easdē recurrit etates. sext⁹ est so
laris: cū sol oīa zodiaci sig̃ ꝓlustrat: q̃. ccc.
lxv. dieb ⁊. vi. horis ꝓstat. Septi⁹ bissextil'
dū q̃rto āno bissext⁹ iscnť: ⁊ vno die lōgi
or pōre ꝓg̃ sciť. Octau⁹ ē iterq̃ solaris: cū sol
p⁹. xxviij. ānos circulū ꝓcurrentiū cōplet
Non⁹ ē mercurij: q̃. ccc. xxxix. dieb cōple
tur. Decim⁹ ē veneris q̃. ccc. xlviij. dieb cō
pleť. Undeci⁹ ē martis q̃ duob solaribꝫ an
nis ꝓstat. Duodeci⁹ ē ionis: q̃. xij. ꝓstat an
nis. Tertiusdecim⁹ saturni q̃. xxx. ānis ex
pleť. Quartusdeci⁹ q̃ vocať magn⁹ ann⁹
qui. d. xxxij. ānis rcuoluiť. Extra hos sūt
duo legales āni. Un⁹ q̃ ōr ān⁹ remissiōis
bñs curricla ānoꝝ. vij. alť iubile⁹. l. ānoꝝ
Aunū ciuile. i. solarē: hebrei ab eq̃noctio
verno: greci a solsticio: egyptij ab autūno
romani a bruma incipiunt. Apud indos
vnus mensis. Apud egyptios vero olim
erat ān⁹ q̃ tuor mēsiū. Apō acaruanas. vi
mēsiū Apō latinos. xij. mēsiū. Apō q̃ sdā
vnūqdq̃ tps āni. s. ver. et alia pro āno cō
putabať. Ulū ⁊ plato ponit. ix. annoꝝ: tul
li⁹. xv. ānoꝝ. ān⁹ solaris vt ī horoscopo ho
rologij iuestigatū. ccc. lxv. dieb ⁊ q̃drā
te ꝓficiť. Quadrās aūt ē q̃rta ps diei: scz
vj. hore. in q̃ tuor āt ānis. iiij. q̃drātes. xx
iiij. horas cōficiūt q̃ ē integer dies. Hic
g̃ dies i. iiij. āno. vi. kal'. martij intkalať:
et bissext⁹ noiať. Huc iuli⁹ cesar intposui
it ⁊ toti⁹ cōpoti errorē p hūc correxit. hūc
egyptij ⁊ greci ī fine āni supponūt. Roma
ni aūt ī februario: eo q̃ brcuior ceteris ē in
terseť. Ideo aūt ū p⁹ finē mēs: sz īfra mē
sem: qr oli ibi iteger mēsis intkalabať. iō
po nō aū. vi. kalēdas martij: qr. vi. kalen
martij mag̃ tripudio ciuitatē lustrabant:
⁊ nihil eis icipe aū trāsactā festiuitatē lice

De cyclis. Ca. XI.

Cyclus indictiōalis ab octobre inci
piēs. xv. ānis. cycl⁹ bissextil'. iiij. an
nis īpleť. cycl⁹ decēnouenal' a pachali lu
na ichoās. xix. ānis īpleť. cycl⁹ lūaris a ia
nuario icipiēs. xix. ānis īpleť. cicl⁹ solaris
a martio incipiēs. xxviij. ānis. Cycl⁹ ma
gn⁹. d. xxxij. ānis ꝓficiť.

De olipiade.

Olympias ste q̃tuor āni Ca. XII
Apō clydē ciuitatē grecie ēstimtū
p⁹. iiij. ānos ad olympū mōtes cō
uenire: ⁊ ibi palestriales ludos exercere ⁊
inde dicunť olympiades.

De lūstris et indictiōibꝫ. C. XIII.

Lūstrū ste q̃nq̃ anni. Romāis eī ab
oīb gētibꝫ soluebať tbutū. Quīq̃
ānis es. v. argētū. v. aur. Et p⁹ q̃nq̃nnū
sp ad romā veniebāt ⁊ lustrabant vbē: ⁊
iō vnūqdq̃ q̃nq̃nnīū lustr. ōr. Qēs āt sil'
indictōes ab īdicēdo dicūť: qr sp. p⁹. xv.
annos ad pmū censuz: idest es rediebať.

De etate. C. XIIII.

Etas vl'ge
neratio ē vita cui⁹q̃ hois. vl'c. āni
Est etiā etas cū nll's supfuerit q̃ nē
viuit. Sūt q̃z sex etates hois. Pria ifan
tia ad. vij. ānos. scda puerītia ad. xiiij. an
nos. tertia adolescētia ad. xxi. ānos. q̃rta
iuuēt⁹ ad. l. annos. q̃nta senect⁹ ad. lxx. an
nū. sexta decrepit⁹ vsq̃ ad. c. ānū: vel vsq̃
ad mortē. Sūt nihilomi⁹ sex etates mōi:
Pria ab adā ad noe. scda a noe vsq̃ ad
abraam. tertia ab abraā ad dauid. q̃rta a
dauid vsz ad trāsmigratōz babylōis. q̃n
ta inde ad xpz. sexta vsz in finē mōi. Se
culū ste mille āni. Diciť āt secl'm: qr se seq̃ť
Jū secl'm scl'i. Secl'm tps gr̃e. secl'm tps
legis. Jnō ⁊ scla scl'oꝝ. Secula tpa xpia
noꝝ: secl'oꝝ indeoꝝ ⁊ paganoꝝ. Est etiaz
scl'm scl'i regnū celorū qō seq̃ť istō seculū
sicut scribiť. Bti q̃ hitāt ī domo tua dñe ī
scla secu. lau. te.

Etate mundi

De decēnouēnali cyclo ⁊ ei⁹ diuisione: Ca. XV

Decēnouenal' cycl⁹ ōr q̃si decē ⁊ no
uē annoꝝ cycl⁹. Per tot ei ānos p
agit luna cursū suū nitēs ꝝ firmamentū.
Diuidiť āt ī duo. i. in duodecī cōces: ⁊ sex
embolismales ānos. Cōes dicūť cū duo
eq̃les. xij. mēsiū lunariū a pasca vsq̃ ad
aliō pascha ꝓcurrūt. Embolism⁹ q̃ sup
crescens ōr: est is q̃ a pasca ad aliō pasca
xiij. mēses. id est. xiij. nouas lūas hz. Hoc
totū iō fit qr pasca aū eq̃noctiū ⁊ aū. xiij
lunam aprit qui apud hebreos prim⁹ ē:
agi non licet. Diuiditur adhuc in duo: in

De quadrante.

De imagine mundi

ogdoadem ⁊ endecadē. Ogdoas ſt̄ octo ānī. Endecas. xj. Duo cī cōes ſp̄ p̄cedunt tertiū emboliſmū. In octauo āt loco p̄cedit vn⁹ cōis emboliſmū. Dic nūer⁹ ogdoas appellat. Deiñ item ſp̄ duo cōes p̄cedunt tertiū emboliſmū. In. xiij. loco vn⁹ ānus tiñ p̄cedit emboliſmū: ⁊ h nūer⁹ endecas vocatur.

De cyclo ſolari: Ca. XVI.

Solar⁹ āt cycl⁹. xxviij. ānis pagit̄ ꝓpter ſeptē biſſextos. Optz enī vt biſſext⁹ ſingl'os dies ſeptimāe tā gat: ⁊ ſic p eosdē recurrat. Septies āt. iiij fiūt. xx. ⁊. viij. Biſſext⁹ eī ī q̄rto tīn ānō interpōit. Lunarē curſū ſic ī articul'adiunctis vnguib⁹ ꝓputab. A radice pollicis leue man⁹ īcipe: ⁊ p ſīgl'os articl'os ⁊ vngues nūera: ⁊ ī fine minimi digiti. xix. ānos hēb. Solarē āt ſic ī articl'is vtriuſqz man⁹ abſq̄ vnguib⁹ cōputab. A minimo digito leue man⁹ īchoa: ⁊ p trā ſuei ſū in. iiij. digitis. nūera. in. iiij. ſp̄ biſſextū nota: ī alt'a ſimilit' manu. ⁊ hēb. xxiiij. ānos: deinde ī vtroq̄ pollice binos ānos: q̄ p̄oib⁹ uincti tedūt. xxviij. ānos. Bemin⁹ āt ē ſolar⁹ curſ⁹. Un⁹ q̄ q̄tidīe ab oriēte ī occidentē firmamētū ſequit̄. Alt'q̄ ꝓ firmamētū nitēs. xxviij ānis gradit̄. Dis cyclis duob⁹ ꝓficit magnus ān⁹. Mā vities ⁊ octies. xix. vl' decies ⁊ nonies. xxviij. ſūt. d. xxx. duo anni: p⁹ q̄s oēs planete ⁊ oēs ſtelle ad p̄mū p̄ctū vñ digteſſi ſūt: recurrūt: ⁊ p easdē lineas vt p̄us redeūt. Luna nāq̄ q̄ otibet zodiaci ſignū: duob⁹ dieb⁹ ⁊. vj. hor⁹ ac biſſe vni⁹ hore luſtrat oīa ſīg. xxvij. dieb⁹: ⁊. viij hor⁹ p̄uolat. Mercur⁹ āt q̄ q̄q̄ ſignum. xxviij. dieb⁹: ⁊. vj. hor⁹. totū zodiacū. ccc. xxvij. dieb⁹ p̄uolat. Ven⁹ ꝓ q̄libet ſignū. xxviij dieb⁹ ⁊. v. hor⁹: totū ſignifer. ccc. xlviij. dieb⁹ circūit. Sol. xxx. dieb⁹ ac. x. hor⁹ ⁊ ſēiſle ſingl'a ſīg luſtrat: oēm zodiacū ābitū. ccc. lxv. dieb⁹. ⁊. vj hor⁹ trā ſuolat. mars q̄q̄ ſignū. lx. dieb⁹. xxj. hor⁹. oīa ſīg duob⁹ ānis plabit̄. Jouis ſtella ſingl'is ſignis vnū ānū īmorat̄. oīa eī ſīg. xij. ānis pua gat̄. Saturn⁹ ī vnoq̄z ſīg. duos ānos. ⁊. c. lxxxij. dies. ⁊. xv. horas. i. dimidiū ānū īmorat̄. totū āt ſigniferi circulū. xxx. ānis ꝓt̄ nimiam altitudinē ꝓ celū: ſic alij cuerēs plabitur. Cyclos euſebi⁹ ceſariēſis p̄m⁹ inſtituit: p⁹ ea theophil⁹ alexādrin⁹ ep̄s rogatu leōis pape lucidi⁹ expoſuit: deiñ dyoniſi⁹ abbas rome vt hodie hz ſepto p̄tulit.

De eq̄noctijs ⁊ ſolſticijs. Ca. XVII

Quinoctia ⁊ ſolſticia faciūt. iiij zodiaci ſīg ī modū cruc⁹ eq̄li ſpacio locata. Mā ſignū arietis in q̄ ſol eſt et eat⁹ ī oriēte ē p̄ositū: q̄ fac̄ vnale eq̄noctiū. Libra in q̄ lūa ē p̄dita ē in occidente huic opposita: ⁊ fac̄ autūuale eq̄noctium. Cācer āt ꝓ⁹ aq̄lonē tenet celū vbi ē altiſſimū ⁊ fac̄ eſtiuale ſolſticiū. Capcorn⁹ ꝓ⁹ p̄ſus auſtr⁹ p̄uit celū vbi ē hūilimū: ⁊ fac̄ hyemale ſolſticiū. Eq̄noctiū dr ab eq̄ et nocte: grece ꝓ o iſemeria ab eq̄ ⁊ die: quaſi eq̄ dies. Uernale eq̄noctiū ñ. viij. ſz. xij. kal'. apl'. hūdū: lex ⁊ euangeliū clamat. vt horologij mānifeſte inſpectio p̄bat. Scdz eī legē ñ licuit paſca añ eq̄noctiū celebrari. Qui āt euāgeliū diligēt legerit: dñm ſ̄ viij: ſz. x. kal'. apl'. paſſū videbit. Si q̄ viij kal'. apl'. ē eq̄noctiū: tūc dñs ꝓ legē paſcā añ eq̄noctiū celebrauit: q̄ legē ñ ſoluere ſz īplere vēit. Sz ⁊ iudei ꝓ p̄iuz morē geſſerī: q̄ paſcha in i cōueniēti ēmino egeſt. Ucq̄ tū cū horz neutr⁹ fuerit: trāſacto. xij. kal'. apl'. eq̄noctio: dñs ſolito more paſcha cū iudeis. xj. kal'. apl'. celebrauit: paſchali die q̄ erat. x. kal'. ſuo ſanguie nos redēit. viij: kal'. reſurrexit. Autūuale q̄z eq̄noctium nō. viij. ſz. xij. kal'. octobr⁹ hūdū demōſtrat horologiū. Solſticiū nō ī ō dr q̄ ſol ſtet: ſz q̄ alti⁹ celū ſcādere ñ valens retrogradū flectat. Eſtiuale ſolſticiū ñ. viij. ſz xij. Kal'. Julij horoſcop⁹ hūdum clamat horologij: q̄ nocte breuiſſimā: die fac̄ lōgiſſimū: cū ſol ſcāderit cācri ſignū. Hyemale q̄z ſolſticiū: nō: viij: ſz. xij. kal'. Januarij habēdū. Eadē tōe p̄bat̄ cū ſol i capricorno poſit⁹: breuiſſimū die ⁊ lōgiſſimam habere nocte nō ignorat̄.

De ſaltu luſe. XVIII.

Luna a ſole recedēs p⁹. xxix. dies: ⁊ horas. xij eū iterū ꝓſequit̄: ſz hora. xij. nōdum peracta a ſole reaccendit̄. Reſtant enī ex hora. xij. per ſingulos menſes q̄tuor momenta et vncia vnius momenti: et vnus

atomus. Hec p singlos mēses augmēta post. xix. ānū itegr diē pficiūt. Qui dies nūero lūe subtrahit: dū ꝓma p. xxx. putat: ut. p salt lūe notat. iō ātī. xix. āno: z ī iulio mēse fit salt lūe: qz z ꝑ fae inf astronomie egypt.

¶ De minutijs: Ca. XIX

Am hic sepī minutie ponūt: q̃ forsitā a plen scr min scīūt. Scīēdū q vncia ē. xij. ps cuiusq rei in. xij diuise. Semis vl semisse dimidia ps cui qrei ī duo diuise. Bisse due ptes alicī rei ī tria ptitc: tertia sblata. q̃libet ātē ps illar triū ōr triēs. Rei eī cuiuslibet in q̃tuor diuise ptes: q̃rta ps ōr q̃drās: reliq tres dodrās

¶ De regl'ribꝫ feriar z ꝓcurrētiū. XX.

Regulares feriales z ꝓcurrentes: a martio sumūt initiū: a q̃ oli romāi habuerī anni ꝓncipiū. A romāis eī sunt inuēti. Regl'ares dicūt inde q calculatores regāt. Cōcurrētes ꝓ ino q regl'aribꝫ ꝓcurrāt. Regl'ares tale exordiū hūt. Solarī ānī. ccc. lxv. diebꝫ pagīt. sol a ūt p singla. xij. sīg. xxx. diebꝫ ūmorat. Duodecies g̃. xxx. vl tricies. xij. st. ccc. lx. Quīq remanētes: hi sī regl'ares martij. in ceteris aūt mēsibꝫ sic oriūt. Precedēt mēs dies cū regl'aribꝫ in septē eq̃s ptes ptire: qd̃ remanet: da seqnti mēsi p regl'aribꝫ. ꝑbi gra Martī bz dies. xxxj. z q̃nq regl'ares qd̃ st septies q̃nq: z remānetvnī: h erit regl'aris april. sic i ceterī. Cōcurrētes aūt hūt h exordiū. Solarī ann bz hebdomadas lij. z vnū diē. hic vn dies erit prio āno solarī cycli ꝓcurrēs: qz ꝓcurrit cū regl'aribꝫ ad inueniēdā feriaz ī kal. mēsiū. singul'annis adde vnū vsq ad septē. Quarto anno bissext p ꝓcurrēte accipit: iō. v. āno vna ꝓcurrēs trāsilit. Bissextili anno verte in ianuario z februario bissexto p ꝓcurrēte: in reliq mēsibꝫ ꝓcurrit. Prim ann in creatiōe mōdi fuit sū ꝓcurrēte. q̃ta feria fuerit in. ix. kalen. april vl. vj. kal. martij: tot erī ꝓcurrētes illo anno. Coniūge ꝓcurrētes regularibꝫ: si īfra. vij. fuerit: tal erit feria ī kal. cuiusq mēs. Si septē excesserint. vij sublatī qd̃ remānet erit feria. hi eī regl'ares atq ꝓcurrētes septēnariū nūer ñ excedūt.

¶ De regularibꝫ z epactis. ¶ Ca. XXI.

Regulares lune z epacte a septēbri initiū sumūt quē egyptij ponūt anni principiū. Ab ipsis eī st inūēti. Hi regl'ares sic hūt exordium: vt sup ioꝝ: z iō septēber bz q̃nq. In reliq mēsibꝫ sic īueniunt. Precedēt mēs dies cū regl'aribꝫ sume: si tricesimā bz lunā. xxx. tolle qd̃ ūmanet tribue mēsi seqnti p regl'ari. Si vero xxix. bis sublatī qd̃ remanet erī t regl'ares. de epactis

¶ Epacte ꝓ sic oriunt: ann solarī bz. ccc. lxv. dies. lunarī āt. ccc. lūij. Qui nūer ab xj. diebꝫ sup at. hi. xi. epacte: i. adiecnōes noīant: qz singul'annis regl'aribꝫ mēsiuz ad inueniēdaz lunā adijciunt. Singulis g̃ annis adijce. xi. si īfra. xxx. fuerit nūer ipe erī epacte pñtī anni: si vltra. xxx. tolle xxx. qd̃ remanet erī t epacte. ꝑbi gra. Prio anno. xi. scdo item. xi. erī t. xxij. tertio iterū xi. erunt. xxxiij. sublatī. xxx. erī t. iij. epacte. Sic deīū: regl'ares adde epactī si īfra: xxx fuerit nūer: tal erit luna in kal. mensiuz Si vltra: tolle. xxx. q̃t remanēt tot erit luna. Prim g̃ ann decēnouenal bz. xxx. epactas: sz iō ōr q̃ nll'as hēat: qz in singulis mensibꝫ. xxx. reijciunt: et luna solarī regularibꝫ inuenit. Quota lūa fuerit in. xi. kal. april: tales erunt epacte anni illī.

¶ Quōt horī luna luceat: z in q̃ sig sit luna

Luna ꝓma lu (na: Ca. XXII

cet. iij. punctis. scdo. viij. tertia. xij et sic vsq ad plenilunū q̃tidie. iij pūcti adijcūnt. In decrescēdo sil'r q̃tidie quatuor auferunt: In plenilunio tota nocte lucet: cū est triginta nihil: In lunari cōputo. v. pūcti faciūt vnaz horā: de vna quaq g̃ die. iij. pun it acceptī: z q̃nq vni cuiq horē distributis: q̃t horī luna ūnocte luceat citius videbis. Flota ndū q lignā in decrescēte luna vl post iuliū et augustū mēsem pcisa: a vermibꝫ: termetibꝫ z carie manebunt illesa. Etatē quācunq lune q̃ter multiplica: hunc q̃ nūer ter ducito et q̃t in summa reperis: tot ptibꝫ zodiaci lunaz a sole noueris distare: z solem post totidem dies ad eundē locum venturum.

Sol enim ibz signo. xxx. diebꝫ ūmoratur. Eide g̃ in q̃ sig sit: z q̃t dies ad huc in eo moratur erit: tot ex ꝑdicta sūma eide sig In quo signo lūa sit.

De imagine mundi

tribue reliqs q̃ de eadē sūma supfuerint: seqntib⁹ signis p.xxx. disgries: ⁊ cui sig̃ō fuerint.xxx. in eo eē lunam noueris.

¶ Ad inueniēdū annū dñi: Epactas: annū solarē: ꝓ currētes: bisessextū: cyclū lūarē. Annū nouēal' cycli: ⁊ claues t'minoꝝ.

De claui b⁹ t'minoꝝ

ADinueniēdū ānū (Cap .XXIII.

dñi: ordies indictionū ab īcarnatiōe ei⁹: q̃ sūt.lxx.p q̃nqs inl'tuplica: addēs.xij.q: tres indictiōes ānū nativitatis xpi p̃cesserāt: ⁊ fiūt mille.c.xx.bis adde indictionē p̃ntis anni: ⁊ habeb̃ annū dñi. ¶ Ad inueniendā indictionē: trā actos ānos dñi cū indictiōib⁹ trib⁹ q̃ eius natiuitatē p̃cesserāt: p.xv. ptire: q̃t remāserint: tot est indictio. si nihil remāserit.xv. erit. ¶ Ad inueniēdas epactas: ānos dñi p.xix. diuide: q̃d remāserit p.xj. inl'triplica: si ifra.xxx. fuerit: epacta illi⁹ āni erit. Si vltra.xxx. ablat' q̃d remāet p epactis habeb̃. Qñ nat⁹ est dñs.xj. epacte erāt. Ad inueniēdū solarē ānū: ānis dñi adde. viij q: tot āni solar' cycli ei⁹ natitatē p̃cesserāt: Hāc summā p.xx. ⁊. viij. diuide: q̃t remanēt tot erit. Si nihil remanet. xxviij. ē

Indictiones.

Epacte.

solar' annus

¶ Ad inueniēdas ꝓcurrētes: ānos dñi sume: ⁊ xpi nūer⁹ bissexti q̃ tā ptē toti⁹ nūeri eis adde. iij. regl'ares adde: q: tot ꝓcurrētes ei⁹ natitatē p̃cesserāt. Hūc totū nūerū p.vij. diuide ⁊ q̃t supfūt illi⁹ āni ꝓcurrētes erūt. Si nihil septē existūt. ¶ Ad inuniendū bissextū: ānos dñi p.iij. diuide. q̃t remāserit: tot est ān⁹ a bissexto. Si nihil remāserit: bissext⁹ erit. Sil'r solarē cyclū sblato āno p.iij. diuide: q̃ remāet ānus a bissexto ē ¶ Ad inueniēdū lune cyclū: ō annis dñi duob⁹ sblat': q̃ eo nato de eod cyclo restabāt. Decē ⁊ septē ei p̃cesserāt: ceteros p.xix. diuide: q̃ supfuerit āni lunaris cycli erūt. si nihil remāserit. xix. erūt. hic p prie ē romanoꝝ: sic decēnouēal' hebreorū. Et sic p istū pascha: ita p illū cognoscitur q̃ est lūar' accēsio. ¶ Ad inueniēdū decēnouēal' cycli ānū: ānis dñi sp vnū adice q: scdo ei⁹ āno nat⁹ ē dñs: ac p.xix. diuide q̃ remāserit instās ann⁹ erit. si nihil remāserit. xix. erit. Annos ab initio mōdi muta i xv. kaleñ. apl'. q: ibi est pm⁹ dies scli. Annos dñi muta in. viij. kaleñ. ianuarij. Cyclū lunarē in kaleñ. ianuarij. Cyclū solarē ibidē. Cyclū decēnouēalē in noua lūa apl'is. Cōcurrentes i kaleñ. martij. Epactas in kaleñ. septēbris. Indictiōes in. viij. kal' octobris. ¶ Ad claues terminoꝝ inuenendas: sume ānos decēnouēalis cycli ⁊ septē dies hebdomade: q̃ sil'iūcti fiunt viginti sex: ⁊ hec est pma clauis. Scdo ꝗo anno iūge decē ⁊ nouē. cū pma claue fiūt. q̃ draginta q̃nqs. tolle triginta: remanent q̃nde cim. ⁊ hec est scda clauis. Sic fac per singulos ānos vsqs ad. xix. annū. In. xix. anno iunge decē ⁊ octo ꝓter saltū lunez sic inuenies pmā. Hic aūt memoꝝ esto vt cū numer⁹ supradict⁹. xl. excreuerit. trigita reciis: remanens est clauis.

Cyclus solaris

Cyclus lunaris.

Cyclus decēnouē

De termino paschali. Ca. XXIIII.

Termin⁹ paschal'. xiiij. luna est apl'is ⁊ pascha indeoꝝ. Ergo p⁹ vernale eq̃noctiū. vbicūqs luna. xiiij. occurrerit: ibi absqs dubio t'min⁹ paschal' erit: ⁊ in seqnti dñica pasca nrm pstabit. Si termin⁹ in dñica obuenerit: in sequēti dñica pasca celebrandū erit. Hūc terminū p versus. Hone apl'is: sz ⁊ feriā ei⁹ facillime poteris repire. Termini aūt a duodecimo kal'. Aprilis vsqs ad. viij. kal' maij sūt requrendi. Quos etā sic inuenire poteris. Terminū p̃cedent' anni pone in pmo articulo pollicis leue man⁹: ⁊ sic p singulos articl'os vnguesqs digitoꝝ eiusdē manus dies t'minoꝝ ꝓputa: q̃ itez ad pmum articulū occurrit t'min⁹ erit. Vl'alit. A termino cuiusqs āni īchoa: ⁊ retro vsqs ad. xij lr'am calcula: ⁊ habēbis t'minū seqnt' anni si cōis ē ān⁹. si aūt embolism⁹ est: in ante cōputa vsqs ad. xx. lr'am: ⁊ habēbis terminū. Verbi gr'a. A termino pmi āni: q̃ ē in nonis apl' retro nūera. ⁊ i. xij. lr'a q̃ ē. viij. kaleñ. apl'. t'minū scdi āni q̃ ē cōis hab̃. Ab hie vsqs i. xx. lr'am in ātea. q̃ est idus apl'is cōputa: ⁊ terminū tertij anni: qui est embolism⁹ habeb̃. Alit: a radice pollicis inchoa ꝗ singl'os articl'os triū digitoꝝ calcula: ⁊ in q̃rto digito hābis t'minū. ꝗbi gratia: pmo anno dic. Hone apl'is. Secūdo nonas. tertio nonas: q̃rto nōas. Kal'

aprilis. Secdo kalendas tertio kalendas quarto kalendas quinto kalendas sexto kalendas septimo kalendas et octauo kalendas.

De regularibus eius (occurrit terminus.

Idem termini: Cap. XXV.

Regulares eiusdem termini sic inuenies Kalendas aprilis per prima feria pone. et sic vsque ad terminum eiusdem anni dies numera. quota feria erit terminus: tot erit regulares. verbi gratia. Kalendas aprilis da dominice: et nonis aprilis obuenient quinque ferie: quinque quod erit regulares: sic in ceteris. Vel alit. Quotus est annus nouenalis cycli: tot dies terminus a nonis aprilis in antea computa: et terminum habebis. vbi gratia. Kalendas aprilis da dominice: et nonis aprilis obuenient quinque ferie: quinque quod erit regulares: sic in ceteris. Porro: si terminus ante kalendas retro calcula: si per kalendas in ante computa. Post. vj. idus ianuarii vbicumque. xi. luna occurrerit: terminus. lxx. erit quem sic reperies. Quot diebus pascalis terminus a kalendis aprilis: siue retro siue in ante abest: tot diebus septuagesimalis terminus a. v. kalendas februarii vel in antelis retro erit. Post. viij. idus martii vbi luna secda obuenerit: terminus quadragesime erit: quez a. xij. kalendas martii ad instar pachalis distare comperies. Bissextili anno septuagesima a. iiij. kalendas februarii: quadragesima ab. xj. kalendas martii require. lxx. omni bissextili anno. xl. tue tatumo cum terminus anni bissextum aduenerit. Terminus rogationum est xx. luna maii. Hunc require a nonis maii: vt. s. Terminus pentecostes est. iiij. luna iunii Hunc quo a. xiij. kalendas iunii: require per omia vts. Ad inuenendas ferias terminorum: percurrentes puncta anni regularibus iunge: si infra septem fuerit numerus: tal erit feria Si vltra: sublatis. vij. quod remanet: feria erit. A. v. kalendas decembris vsque ad. iij. nonas eiusdem: vbicumque dominica occurrerit aduentus domini erit.

De embolismis: La. XXVI.

Primus embolismus. iiij. nonas decembris: luna prima in secdo anno decemnouenalis cycli Secdus embolismus. iiij. nonas septembris in. v. anno Tertius embolismus. iij. nonas martii in septimo anno Eodem anno. iij. Kalendas maii erit luna. xxvj. et in kalendis iulii. xxix epactis mentientibus Quartus embolismus. iij nonas ianuarii in. x. anno Eodem anno erit luna. xxviij. in kalendis martii: epactis mentientibus: nisi sit bissextus Quintus embolismus iiij. nonas nouembris in xiij. anno. Sextus embolismus. iiij. nonas augusti in decimo sexto anno Septimus embolismus. iij. nonas martii in decimonono anno Eodem anno luna erit. xxviij in kalendis maii: et. iii. in kalendis augusti contra epactas: lune saltu facto in iulio. Quod si tertio nonas martii embolismi luna negligit: in. xix. anno terminus paschalis xv. kalendas maii: illo anno non erit.

De diebus egyptiacis: La. XXVII.

Dies egyptiaci iudicunt: quia ab egyptiis sunt inuenti: Et quia egyptus dicitur tenebre: ipsi tenebrosi iudicantur non ausi eo quod incautos ad tenebras mortis producere affirmant. Per descriptum volubile tempus sic voluit volubilis mundus. Sed nos tpis volubilitatem iam postponamus: et ad stabilitatem eui mente sagaci tendamus.

Explicit liber secdus: de imagine mundi.

Invocatio mris virginis Marie simul et filii eius.

Sancta et inter sctos post deum singulariter sca Maria mr admirabilis virginitatis: ygo amabilis fecunditatis: quia filium altissimi genuisti: quia pdito humano generi salnatorem peperisti. O mr salutis. O templum pietatis et misericordie: tibi se conat putare mirabilis alma mea: morbis vitiorum languida: vulneribus facinorum scissa: vlceribus flagitiorum putrida: tibi nitit quantum moribunda valet supplicare: vt potentibus tuis meritis et piis tuis dignetur precibus ea sanare. Sic etiam pia dna alienata est a se in amanitate stuporis: vt vix sensum habeat enormis languoris: sic sordibus et fetore fedatur: vt timeat ne ab ipsa misericordia vultus auertat: sic tabescit desperando respectus tui puersionem: vt etiam iam obmutescat ad orationem. Heu pudor sordentis iniquitatis in puritatis nitentis sctitatis. Heu profusio immundicie in pulcrum fulgentis munditie. O tu benedicta sup mulieres que angelos vincis puritate sanctos superas pietate. Ph[illegible] belat moribundus spiritus meus ad [illegible]te benignitatis respectum: et erubescit ad tanti nitoris pulcritudinem. Porrea dna parere

tibi in ĩmũdicijs et horroribꝫ meis: ne tu horreas me ꝓ cis: et nõ possum (ve mihi) videri sine eis. Eadẽ enim petã mea o dña cognoscia te cupiũt ꝓpt curatões: parere tibi fugiũt ꝓpt execratões: nõ sanãt sine cõfessiõe: nec ꝓducũt sine ꝓfusiõe. Si celãt fũt ĩsanabilia: si videt sunt detestabilia vrũt me dolore: terrẽt me timore. O tu illa pie potẽs ⁊ potẽter pia maria: d q fõs est ort⁹ misciõie: ne ꝓtineas ꝓcor tã verã misericordiã vbi tã verã agnosc miseriã. Sana g clemẽtissima ĩsirmitatẽ: ⁊ deleb q te offendit feditatẽ. Aufer benignissima lãguorẽ: ⁊ ñ sentiens quẽ horres setorẽ. Sana aiam: fui tui petõrs: ꝓ ꝑtutẽ benedicti fruct⁹ vẽtris tui: q sedet i dextera oipotẽtis pris sui. Nũq d tu dña mea mr spei mee? Nũq d tu obliuiscers odio mci qd mõo tã misericordiẽ ĩtimatũ: tã felicit diuulgatũ tã amãter ãplexatũ? Ille bon⁹ fili⁹ hois venit pditũ spõte saluare: et mr dei potit pditũ clamãtẽ nõ curare? Bon⁹ ille fili⁹ hois vẽit vocare ad pniaz peccãtẽ: ⁊ mr dei nõ ꝓtẽnet ꝓcantẽ in pnia. Sz ⁊ si pit ambo offẽsi estis: nõne ⁊ ãbo clemẽtes estis? Fugiat g re⁹ iusti dei: ad piã mrẽz miserikordis dei: refugiatq re⁹ offense mris ad piũ filiũ bẽigne mris. Ingerat se re⁹ vtriusq int vtrq: inñciat se int piũ filiũ ⁊ piã mrẽz. Pie dñe pce huo mris me: pia dña parce huo filij tui: q me inñcio int duas tã ĩmẽsas pietates: nõ incidã int duas tã potẽtes seuritates. Bone fili: bona mat nõ fit mihi frustra q ꝓfiteor de vob hanc veritatẽ. Nõ erubescã q spero i vob hãc pietatẽ. Dic mũdi iudex cuipes: die mũdi recõciliatrix quez reconciliabis: si tu dñe dãnas: ⁊ tu dña auertis bomũ cũ illũ bona vza cũ amore mala sua cũ merore ꝓfitẽtẽ.

Ex gestis Anselmi colligunt forma et mores btẽ Marie ⁊ ei⁹ vnici filij Jesu.

Maria dei genitrix didicit hebraicas lras adhuc pre ei⁹ Joachim viuẽte: Erat docil: amans doctri ⁊ circa sacrã scpturã pseuerabat. Op⁹ manuũ ei⁹ erat lane: lini ⁊ serici. Erat loc⁹ distinct⁹ i domo dñi. s. in tẽplo: ieuã altaris: [illegible] stabãt hoies sole ⁊ diuino officio pacto: ibãt oẽs ad ꝓpria. Maria ꝓo pseuerabat ⁊ custodiebat altare et tẽplũ: sacerdotibꝫ mistrãs. Mos suꝰ erat modice loq̃le: expedite obedienie: mũde ꝓximationis: sine audacia: sine risu: sine turbatiõe: sine ira: benigne salutans: eloquentiã ei⁹ hoies mirabãt. Fuscos hẽbat oclos: rectoo aspect⁹: nigra supcilia: mediocrẽ nasũ: vult⁹ eius long⁹: lõge man⁹ longi digiti: mediocris stature: pseuerãs in orõnibꝫ: ferẽs pãnũ ꝓprij coloris: lectiõi: ieiunijs ⁊ labore manuũ ⁊ oi bone virtuose cõpatiõi se dederat. Que cuz assumpta erat i celũ: fuit .lxxij. ãnoz. Qui sic cõputati st: septẽ annis educata cuz pentibꝫ et septẽ ãnos cũ dimidio mistrabat in tẽplo dñi: in domo ioseph sex mẽses: in q rtodecio ãno ãnũciat ei gaudiũ toti⁹ secli: ⁊ in xv. ãno pepit christũ: et cũ eo. xxxij. ãnis in pñti vita: p⁹ ascẽsionẽ dñi fuit ipsa in domo Jobis euãgeliste. xxiiij. ãnos: q sit cõputati st. lxxij. anni. Sed fili⁹ eius vnigenit⁹ erat hõ magne ꝑtutis nomat⁹ Jesus christ⁹: q a gentibꝫ diccbat ꝓpha veritatis: quẽ ei⁹ discipuli vocauerẽt filiũ dei: suscitauit mortuos: ⁊ sanauit oẽs languores: hõ q dẽ pcer⁹: mediocris ⁊ spectabilis. vultũ habuit venerabilez: quẽ iuuentes pñt et diligere ⁊ formidare. Capillos hũit coloris nuci auellane ꝑmature: et planos fere vsq ad aures: ab auribꝫ ꝓo circinos crispos aliq̃ntulũ ceruliores et fulgentiores ab hũeris ventilãtes: discrimẽ hũit ĩmedio iuxta morẽ nazareoz: frontẽ planã ⁊ serenissimã cum facie sine ruga ⁊ macla aliq̃ quã rubor moderat⁹ venustat. nasi ⁊ oris nulla ꝓtusq reꝑhensio. Barbã hũit copiosam ⁊ impuberẽ sz in medio bifurcatã. Aspectũ habuit simplicẽ ⁊ maturũ: oclis glauci varijs et claris existentibꝫ. In ĩcrepatiõe terribilis. in admonitiõe blãdus et amabilis: hilaris: fuata g̃uitate. Qui nunq̃ visus est ridere: flere aũt sepe. In statura corpis ꝓpagat⁹: rectas man⁹ hũit: ⁊ brachia visu delectabilia. In colloq̃o g̃uis: rectus et modestus: speciosus inter filios hominum.

Finis

Inc. 1363
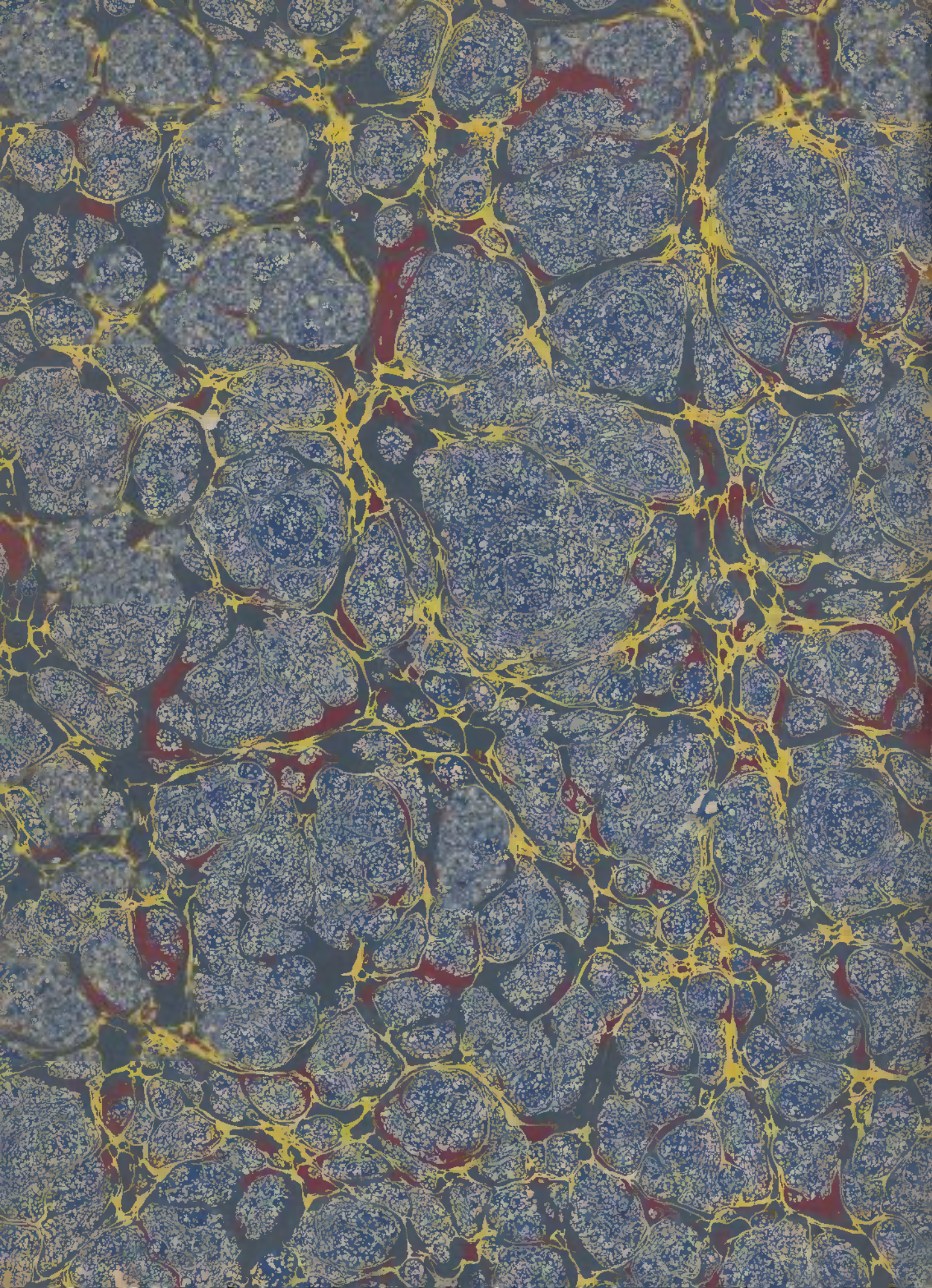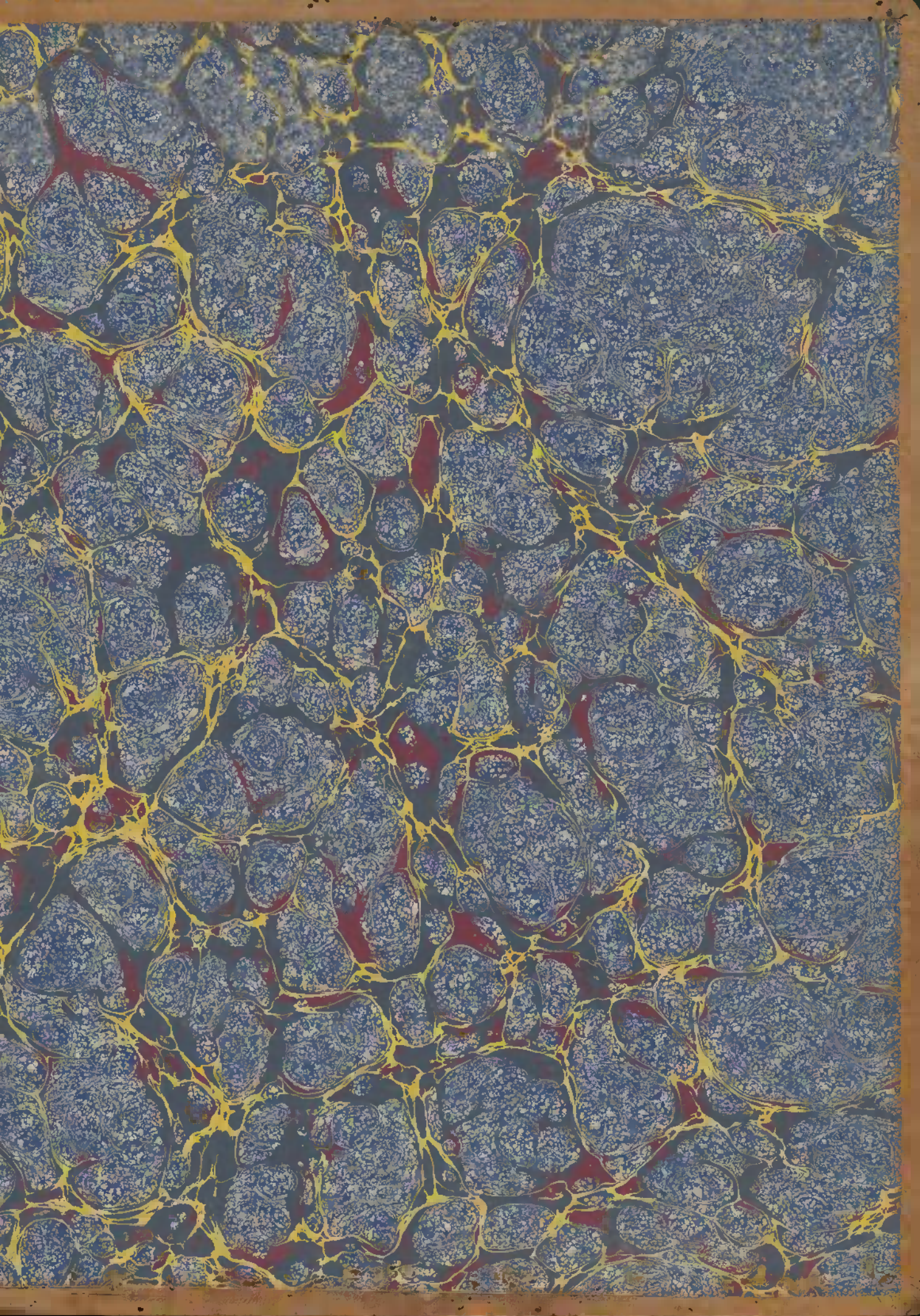
Fadda a pl 1 (Ao')